

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
HELLENIC EDUCATION SOCIETY

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΙΣΤ΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

▶ *Το σχολείο
στη δημιουργία*

▶ *Η δημιουργία
στο σχολείο*

29-30 Νοεμβρίου &
1 Δεκεμβρίου 2019

Βόλος Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Βιβλίο Περίληψεων

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

- ✓ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
- ✓ Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής
- ✓ Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Gutenberg
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ

ΔΙΣΙΓΜΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

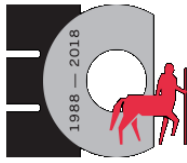
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

ιδιάδραση

ΠΕΔΙΟ

Χαρταετός
Τυπογραφείο • Χαρτοπωλείο • Αναμνηστικά

καταρτιστική
Πασιανής
catering

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**
χρόνια δημιουργίας

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ**
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1981

ΙΣΤ΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Το σχολείο στη δημοκρατία, η δημοκρατία στο σχολείο

**ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
29-30 Νοεμβρίου & 1 Δεκεμβρίου 2019**

Βόλος

Παραλιακό συγκρότημα Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Website: <http://pee2019.uth.gr/index.php/el/>

Επικοινωνία: pee2019.uth@gmail.com

Επιμέλεια Βιβλίου Περιλήψεων:

Υπεύθυνη: Μαρία Χατζή

Συμμετέχοντες (αλφαβητικά):

Μάγδα Βίτσου

Αικατερίνη Βούλγαρη

Σοφία Γκόρια

Ιφιγένεια Ηλιοπούλου

Μαγδαληνή Κολοκυθά

Βασιλική Τζίκα

Σημείωμα επιμελητών:

Το περιεχόμενο αυτής της έκδοσης βασίστηκε στη δομή του Προγράμματος του Συνεδρίου.

Υπεύθυνοι για το περιεχόμενο των περιλήψεων είναι οι συγγραφείς τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικό Σημείωμα	1
Δ.Σ. της ΠΕΕ-Επιτροπές Συνεδρίου	3
Θεματικές Ενότητες Συνεδρίου	6
Κεντρικοί Ομιλητές	7
Συνοπτικό Πρόγραμμα	9
Περιλήψεις Κεντρικών ομιλιών	11
Περιλήψεις Θεματικών Συμποσίων	17
• Συμπόσιο 1	19
• Συμπόσιο 2	23
• Συμπόσιο 3	26
• Συμπόσιο 4	32
• Συμπόσιο 5	37
• Συμπόσιο 6	42
Περιλήψεις Προφορικών Ανακοινώσεων	49
• Θεματική Συνεδρία 1	51
• Θεματική Συνεδρία 2	56
• Θεματική Συνεδρία 3	62
• Θεματική Συνεδρία 4	67
• Θεματική Συνεδρία 5	71
• Θεματική Συνεδρία 6	77
• Θεματική Συνεδρία 7	82
• Θεματική Συνεδρία 8	87
• Θεματική Συνεδρία 9	92
• Θεματική Συνεδρία 10	96
• Θεματική Συνεδρία 11	102
• Θεματική Συνεδρία 12	106
• Θεματική Συνεδρία 13	112
• Θεματική Συνεδρία 14	117
• Θεματική Συνεδρία 15	121
• Θεματική Συνεδρία 16	127
• Θεματική Συνεδρία 17	132
• Θεματική Συνεδρία 18	137

• Θεματική Συνεδρία 19	142
• Θεματική Συνεδρία 20	148
• Θεματική Συνεδρία 21	153
• Θεματική Συνεδρία 22	157
• Θεματική Συνεδρία 23	162
• Θεματική Συνεδρία 24	168
• Θεματική Συνεδρία 25	172
• Θεματική Συνεδρία 26	177
• Θεματική Συνεδρία 27	182
• Θεματική Συνεδρία 28	187
• Θεματική Συνεδρία 29	193
• Θεματική Συνεδρία 30	198
• Θεματική Συνεδρία 31	203
• Θεματική Συνεδρία 32	208
• Θεματική Συνεδρία 33	214
• Θεματική Συνεδρία 34	219
• Θεματική Συνεδρία 35	225
• Θεματική Συνεδρία 36	230
• Θεματική Συνεδρία 37	236
• Θεματική Συνεδρία 38	242
• Θεματική Συνεδρία 39	248
• Θεματική Συνεδρία 40	254
• Θεματική Συνεδρία 41	259
• Θεματική Συνεδρία 42	265
• Θεματική Συνεδρία 43	270
• Θεματική Συνεδρία 44	276
• Θεματική Συνεδρία 45	281
• Θεματική Συνεδρία 46	287
• Θεματική Συνεδρία 47	291
• Θεματική Συνεδρία 48	296
Περίληψη Στρογγυλής Τράπεζας	302
Περίληψεις Αναρτημένων Ανακοινώσεων	304

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το ΙΣΤ΄ Διεθνές Συνέδριο της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος με τίτλο «**Το σχολείο στη δημοκρατία, η δημοκρατία στο σχολείο**» συνδιοργανώνεται από τα τρία Παιδαγωγικά Τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και την Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος στις **29-30 Νοεμβρίου και 1 Δεκεμβρίου 2019** στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στον Βόλο. Το Συνέδριο απευθύνεται σε ερευνητές, σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, σε εκπαιδευτές άτυπων και μη τυπικών δομών εκπαίδευσης, σε στελέχη της εκπαίδευσης, σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές συναφών γνωστικών αντικειμένων, σε γονείς, καθώς και σε όσους ενδιαφέρονται για τη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης σε σύγχρονες δομές εκπαίδευσης.

Το θέμα του Συνεδρίου επιλέχθηκε έχοντας ως αφετηρία την έννοια της δημοκρατίας ως τρόπου ζωής και όχι απλά ως συστήματος διακυβέρνησης και δεδομένου του επιστημονικού διαλόγου που έχει αναπτυχθεί διεθνώς για την καλλιέργεια της πολιτικής και δημοκρατικής συνείδησης των μαθητών, την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους στην εκπαίδευση, τη συμμετοχική δράση όλων των εμπλεκόμενων στη σχολική εκπαίδευση και επομένως τον επαναπροσδιορισμό ενός δημοκρατικού σχολείου στη σύγχρονη κοινωνία. Κεντρικοί στόχοι του Συνεδρίου είναι η ανάδειξη της έρευνας και των καλών πρακτικών που επιτελούνται στο πεδίο της Παιδαγωγικής αναφορικά με τη δημοκρατική εκπαίδευση και το θεσμό του σχολείου καθώς και άλλων φορέων άτυπης και μη τυπικής εκπαίδευσης ως όχημα δημοκρατικών διαδικασιών, η προαγωγή του επιστημονικού διαλόγου αλλά και η περαιτέρω ενδυνάμωση των διεπιστημονικών συνεργασιών και δεσμών εντός των επιμέρους κλάδων της Παιδαγωγικής επιστήμης καθώς και οι συνεργασίες αυτής με την Εκπαίδευση και με την ευρύτερη κοινότητα. Μέσα από τις συνεργασίες αυτές καλούμαστε να απαντήσουμε στις νέες προκλήσεις που αναδύονται υπό τις νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες.

Στο Επιστημονικό Πρόγραμμα περιλαμβάνονται κεντρικές ομιλίες από διακεκριμένους καθηγητές, συμπόσια, προφορικές ανακοινώσεις, αναρτημένες εργασίες καθώς και εργαστήρια βιωματικού χαρακτήρα. Οι θεματικές του Συνεδρίου περιλαμβάνουν τη δημοκρατική λειτουργία του σχολείου, το σχολείο ως θεσμό της δημοκρατίας, την κρίση της δημοκρατίας και τη σχολική εκπαίδευση, την ποιότητα, ισότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη στη σύγχρονη εκπαίδευση, τις συνεργατικές πρακτικές στην εκπαίδευση, τις εναλλακτικές μορφές παιδαγωγικής και εκπαίδευσης για το δημοκρατικό σχολείο, τη διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση, την εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στις σύγχρονες δημοκρατίες, τον ρόλο του σύγχρονου εκπαιδευτικού στο νέο διεθνές περιβάλλον, τις Τέχνες ως μέσο προώθησης της δημοκρατίας στο σχολείο, την ειδική αγωγή και την ενταξιακή εκπαίδευση, τη δια βίου μάθηση, την άτυπη και μη τυπική εκπαίδευση και άλλα ειδικά θέματα για ένα σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο.

Στο Πρόγραμμα του Συνεδρίου περιλαμβάνεται θεατρικό δρώμενο από μαθητές και μαθήτριες Δημοτικών Σχολείων του Βόλου καθώς και Μουσική Εκδήλωση του Μουσικού Σχολείου Βόλου. Θερμές ευχαριστίες απευθύνονται στα σχολεία που με χαρά ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση αναδεικνύοντας τη σύνδεση του πανεπιστημίου με τη σχολική εκπαίδευση και τους κοινούς στόχους παιδείας και πολιτισμού.

Ευχαριστούμε θερμά τους προσκεκλημένους ομιλητές, τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής για την αξιολογησιμων εργασιών, την ομάδα των εθελοντών φοιτητριών και φοιτητών μας και τους χορηγούς μας.

Σας καλωσορίζουμε με χαρά στο Συνέδριο και ευχόμαστε οι εργασίες του να συμβάλουν σε πολλές γόνιμες επιστημονικές συζητήσεις και συνεργασίες.

Η Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής
Σταυρούλα Καλδή
Καθηγήτρια
Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής
Κωνσταντίνος Μαλαφάντης
Καθηγητής
Π.Τ.Δ.Ε. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (2018-2020)

Πρόεδρος: Κωνσταντίνος Μαλαφάντης, Καθηγητής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αντιπρόεδρος: Χαράλαμπος Κωνσταντίνου, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Γεν. Γραμματέας: Γεώργιος Γρόλλιος, Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ειδ. Γραμματέας: Γεώργιος Νικολάου, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών

Ταμίας: Γεώργιος Αραβανής, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Μέλος: Λέλα Γώγου, Καθηγήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Μέλος: Γεώργιος Αλεξανδράτος, Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πρόεδρος

Κωνσταντίνος Μαλαφάντης, Καθηγητής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μέλη

Κωνσταντίνος Αγγελάκος, Καθηγητής, Ιόνιο Πανεπιστήμιο Παναγιώτης

Παναγιώτης Αγγελίδης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Αθανάσιος Αϊδίνης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Αλεξάνδρα Ανδρούσου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Χρήστος Αντωνίου, Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σοφία Αυγητίδου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Αναστασία Βλάχου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ευαγγελία Γαλανάκη, Καθηγήτρια, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Χρήστος Γκόβαρης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ευθυμία Γουργιώτου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Γεώργιος Γρόλλιος, Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Λέλα Γώγου, Καθηγήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ιωάννης Δημάκος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών

Αικατερίνη Δημητριάδου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ελένη Διδασκάλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Δήμητρα Ευαγγέλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Έλενα Θεοδωροπούλου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ιωάννης Θωίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Γεώργιος Ιορδανίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Δόμνα-Μίκα Κακανά, Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σταυρούλα Καλδή, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ευαγγελία Καλεράντε, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Πέλλα Καλογιαννάκη, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Παναγιώτα Καραγιάννη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Δέσποινα Καρακατσάνη, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ελένη Καρατζιά- Σταυλιώτη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών

Κωνσταντίνος Καρράς, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παναγιώτης Κιμουρτζής, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Μαγδαληνή Κολοκυθά, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Εμμανουήλ Κουτούζης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Κωνσταντίνα Κουτρούμπα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Χαράλαμπος Κωνσταντίνου, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Νέλλη Κωστούλα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Αγγελική Λαζαρίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αθανάσιος Λαΐνας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αναστάσιος Λιάμπας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Κωνσταντίνος Μάγος, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ευαγγελία Μαυρικάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Δημήτριος Μαυροσκούφης, Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μαρία Μουμουλίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Γεώργιος Μπαγάκης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Θωμάς Μπαμπάλης, Καθηγητής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Λουτσιάνα Μπενινκάζα, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κωνσταντίνος Μπίκος, Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Καφένια Μπότσογλου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ζαφειρία-Ηρώ Μυλωνάκου-Κεκέ, Καθηγήτρια, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γεώργιος Νικολάου, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών
Νίκη Νικονάνου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ελένη-Σοφία Ντολιοπούλου, Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Βασίλειος Οικονομίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Νεκταρία Παλαιολόγου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Βασίλειος Πανταζής, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Βασιλική Παπαδοπούλου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Γεώργιος Παπακωνσταντίνου, Καθηγητής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γεώργιος Πασιάς, Αναπληρωτής Καθηγητής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Μαρία Παυλή- Κορρέ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ιωάννης Πεχτελίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Γαλήνη Ρεκαλίδου, Καθηγήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Ιωάννης Ρουσάκης, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μαρία Σακελλαρίου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Ελένη Σιάνου-Κύργιου, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Αντώνιος Σμυρναίος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Γεώργιος Σταμέλος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών
Ευφημία Τάφα, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σωτηρία Τζιβνίκου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Βασίλης Τσάφος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τασούλα Τσιλιμένη, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΙΣΤ΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αμαλία Υφαντή, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών
Άννα Φτερνιάτη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πατρών
Ελένη Φτιάκα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Νικόλαος Χανιωτάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δημήτριος Χαραλάμπους, Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Αντώνιος Χουρδάκης, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πρόεδρος

Σταυρούλα Καλδή, Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μέλη

Γεώργιος Αραβανής, Ταμίας Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος
Μαγδαληνή Βίτσου, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αικατερίνη Βούλγαρη, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Φωτεινή Γκαραγκούνη-Αραίου, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χρήστος Γκόβαρης, Καθηγητής, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Σοφία Γκόρια, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Ε.Α., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ιφιγένεια Ηλιοπούλου, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Ε.Α., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μαγδαληνή Κολοκυθά, Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κωνσταντίνος Μάγος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Καφένια Μπότσογλου, Καθηγήτρια, Π.Τ.Ε.Α., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Καθηγήτρια, Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Βασίλειος Πανταζής, Καθηγητής, Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ιωάννης Ρουσσάκης, Επίκουρος Καθηγητής, Π.Τ.Ε.Α., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αθανάσιος Τασιός, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Γεώργιος Τέκος, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Νικόλαος Χανιωτάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μαρία Χατζή, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κατιφένια Χατζοπούλου, Ε.Δι.Π., Π.Τ.Π.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γραμματειακή Υποστήριξη

Ευγενία Σινούλη, Εκπαιδευτικός ΠΕ60, ΜΑ
Βασιλική Τζίκα, Εκπαιδευτικός ΠΕ70, ΜΑ, Υποψήφια Διδάκτωρ ΠΤΔΕ ΠΘ

Επιτροπή καλλιτεχνικού προγράμματος

Μαγδαληνή Βίτσου, Ε.Δι.Π. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Έρρικα Γκουτενσβάγκερ, Ε.Ε.Π, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου, Ε.Ε.Π, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αθανάσιος Τασιός, Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

- Το σχολείο ως θεσμός της δημοκρατίας: Διαδρομή, τάσεις και προοπτικές
- Η δημοκρατική λειτουργία του σχολείου: Πορείες, προκλήσεις, προοπτικές
- Κρίση της δημοκρατίας και σχολική εκπαίδευση: Όψεις και απόψεις
- Παιδεία του πολίτη και εκπαίδευση
- Ποιότητα, ισότητα και κοινωνική δικαιοσύνη στη σύγχρονη εκπαίδευση
- Κοινωνία και Σχολείο
- Συνεργατικές πρακτικές στην εκπαίδευση
- Εναλλακτικές μορφές παιδαγωγικής και εκπαίδευσης για το δημοκρατικό σχολείο
- Διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση, δικαιώματα και εκπαίδευση
- Ο εκπαιδευτικός στο νέο διεθνές περιβάλλον - Κοινωνικό και επαγγελματικό προφίλ, ρόλος και ταυτότητα
- Εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών στις σύγχρονες δημοκρατίες
- Οι Τέχνες ως μέσο προώθησης της δημοκρατίας στο σχολείο
- Ειδικά Θέματα για ένα σύγχρονο δημοκρατικό σύγχρονο σχολείο:
 - ✓ Εκπαιδευτική Αξιολόγηση
 - ✓ Ειδική Αγωγή και Ενταξιακή Εκπαίδευση, Εκπαίδευση και αναπηρίες
 - ✓ Δια βίου μάθηση, μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση
 - ✓ Οργάνωση, Διοίκηση και Ηγεσία στην Εκπαίδευση
 - ✓ Νέες Τεχνολογίες και Εκπαίδευση
 - ✓ Εκπαίδευση για την Αειφορία (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Βιώσιμη Ανάπτυξη και Εκπαίδευση)
 - ✓ Μουσειακή Εκπαίδευση

Κεντρικοί Ομιλητές (αλφαβητικά)

Πολιτική παιδεία ενάντια στη μεταδημοκρατική συνθήκη: η σημασία και η συμβολή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Χρήστος Γκόβαρης

Καθηγητής Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παιδαγωγικές θεωρίες και μοντέλα δημοκρατίας

Γεώργιος Γρόλλιος

Καθηγητής Παιδαγωγικής με έμφαση στα αναλυτικά προγράμματα, ΠΤΔΕ, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Leading and teaching in times of intensive school reform: from compliance and survival to resistance and reinvention

Maria Assunção Flores

Professor, Institute of Education, University of Minho, Braga, Portugal

Εκπαιδύοντας στην αυτονομία

Γεράσιμος Κουζέλης

Καθηγητής Επιστημολογίας και Κοινωνιολογίας της Γνώσης, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Schooling: equity for the disenfranchised minority students

John Spiridakis

Professor of Education Specialties, School of Education, St. John's University, New York, U.S.A

'Why are we talking about democracy in schools?'

Anna Traianou

Professor, Department of Educational Studies, Goldsmiths University of London, UK

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή 29/11	Σάββατο 30/11
<p>12.30 – 14.30 Υποδοχή – εγγραφές</p> <p>15.00- 16.30 Θεματική συνεδρία 1 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 2 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 3 · Α, Θεματική συνεδρία 4 · Θ, Θεματική συνεδρία 5 · ΣΑΚΕ, Θεματική συνεδρία 6 · Γ</p> <p>16.30- 18.00 Θεματική συνεδρία 7 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 8 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 9 · Α, Θεματική συνεδρία 10 · Θ, Θεματική συνεδρία 11 · ΣΑΚΕ, Συμπόσιο 1 · Αμφιθέατρο Σαράτση</p> <p>18.00- 18.15 Καφές · Θόλος</p> <p>18.15- 21.00 Τελετή έναρξης συνεδρίου · Αμφιθέατρο Κορδάτος Προσφωνήσεις/Χαιρετισμοί Κεντρικές ομιλίες</p> <p>21.00 Μπουφές · Θόλος</p>	<p>8:30 Εγγραφές</p> <p>08.45 – 10.15 Θεματική συνεδρία 12 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 13 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 14 · Α, Θεματική συνεδρία 15 · Θ, Θεματική συνεδρία 16 · Ι, Θεματική συνεδρία 17 · Σ</p> <p>10.15 – 10.30 Καφές · Θόλος</p> <p>10.30 – 12.00 Θεματική συνεδρία 18 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 19 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 20 · Α, Θεματική συνεδρία 21 · Θ, Θεματική συνεδρία 22 · Ι, Συμπόσιο 2 · Αμφιθέατρο Σαράτση</p> <p>12.00 -14.00 Κεντρικές ομιλίες · Αμφιθέατρο Κορδάτος</p> <p>14.00 – 15.30 Ελαφρύ γεύμα · Θόλος</p> <p>14.00- 16.00 Εργαστήριο 1 · Αίθουσα Φυσικών Επιστημών</p> <p>15.30 – 17.00 Θεματική συνεδρία 23· «Βέμη», Θεματική συνεδρία 24 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 25 · Α, Θεματική συνεδρία 26 · Θ, Συμπόσιο 3· ΣΑΚΕ, Συμπόσιο 4· Αμφιθέατρο Σαράτση</p> <p>17.00 – 18.30 Θεματική συνεδρία 27 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 28 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 29 · Α, Θεματική συνεδρία 30 · Θ, Θεματική συνεδρία 31 · ΣΑΚΕ, Θεματική συνεδρία 32 · Γ</p> <p>17.00 – 18.30 Αναρτημένες ανακοινώσεις (poster) · Αίθριο 1ου ορόφου</p> <p>18.30 – 19.00 Καφές · Θόλος</p> <p>18.30- 20.30 Εργαστήριο 2 · Αίθουσα Φυσικών Επιστημών</p> <p>19.00 – 20.45 Θεματική συνεδρία 33 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 34 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 35 · Α, Θεματική συνεδρία 36 · Θ, Συμπόσιο 5 · Αμφιθέατρο Σαράτση</p>
<p>Κυριακή 1/12</p> <p>8:30 Εγγραφές</p> <p>08.45 – 10.15 Θεματική συνεδρία 37 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 38 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 39 · Α, Θεματική συνεδρία 40 · Θ, Θεματική συνεδρία 41 · ΣΑΚΕ, Θεματική συνεδρία 42 · Γ</p> <p>10.00 – 11.30 Αναρτημένες ανακοινώσεις (poster) · Αίθριο 1ου ορόφου</p> <p>10.30 – 12.00 Θεματική συνεδρία 43 · «Βέμη», Θεματική συνεδρία 44 · «Σκουβαρά», Θεματική συνεδρία 45 · Α, Θεματική συνεδρία 46 · Θ, Θεματική συνεδρία 47 · ΣΑΚΕ, Θεματική συνεδρία 48 · Γ Συμπόσιο 6 · Αμφιθέατρο Σαράτση</p> <p>12.00 – 12.15 Καφές · Θόλος</p> <p>12.15 – 14.10 Κεντρικές Ομιλίες και Στρογγυλή Τράπεζα · Αμφιθέατρο Κορδάτος</p> <p>14.10 – 14.45 Τελετή λήξης συνεδρίου · Αμφιθέατρο Κορδάτος</p>	

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ 1**

19.00-19.40

Παιδαγωγικές θεωρίες και μοντέλα δημοκρατίας

Γεώργιος Γρόλλιος

Καθηγητής

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κύριος σκοπός της εισήγησης είναι η εξέταση των σχέσεων ανάμεσα σε θεωρίες που έπαιξαν ή/και παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της σύγχρονης παιδαγωγικής με βασικά μοντέλα δημοκρατίας τα οποία έχουν εφαρμοστεί ή/και προταθεί μέχρι σήμερα. Η θεωρητική εξέταση αυτών των σχέσεων μπορεί να συμβάλει σε μια ιστορικά, κοινωνικά, πολιτικά και παιδαγωγικά θεμελιωμένη μελέτη των ζητημάτων που αφορούν τον ρόλο του σχολείου στη δημοκρατία και τη λειτουργία της δημοκρατίας στο σχολείο.

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ 2**

19.40-20.20

Πολιτική παιδεία ενάντια στη μεταδημοκρατική συνθήκη: η σημασία και η συμβολή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Χρήστος Γκόβαρης

Καθηγητής Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η σταδιακή επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού ως πολιτισμικού σχηματισμού (L. Billman & J. Held, W. Brown, C. Crouch, S. Hall) έχει υποσκάψει και συνεχίζει να υποσκάπτει σιωπηρά τα βασικά θεμέλια της δημοκρατίας (π.χ. αρχές δημοκρατικής διακυβέρνησης, αρχές δικαιοσύνης, αξίες και καθημερινές συνήθειες του δημοκρατικού βίου). Μέσα σε αυτή τη μεταδημοκρατική συνθήκη, αξιολογείται ως εξαιρετικά κρίσιμο το γεγονός της διάχυσης και της ενδυνάμωσης μιας αντίληψης η οποία συστηματικά αποσιωπά τις κοινωνικές αναφορές του ατόμου, δηλαδή τη σημασία των κοινωνικών σχέσεων και δεσμών για την ανάπτυξη του ως ηθικά αυτόνομου υποκειμένου. Έτσι, όμως, αποδυναμώνονται τόσο: (α) το πολιτικό, ως συνείδηση της σημασίας που έχει η συλλογική οργάνωση του κοινού βίου, (β) η δημοκρατία, ως δυναμική διαδικασία οργάνωσης του κοινού βίου με όρους ελευθερίας και δικαιοσύνης και (γ) το σχολείο, ως χώρος οικοδόμησης βιωμάτων συμμετοχής στην εμβρυϊκή δημοκρατία (Dewey), όσο και οι ισχυρές μεταξύ τους διασυνδέσεις και σχέσεις. Πρόκειται κατά βάση για μια διαδικασία αποδυνάμωσης του πλουραλισμού - η κατ' εξοχήν ζωογόνος δύναμη του πολιτικού, της δημοκρατίας και του σχολείου - και ταυτόχρονης προώθησης του ομοιόμορφου (οικονομικού συμφέροντος). Το ερώτημα για τη σημασία και το ρόλο του σχολείου ως προς το ζητούμενο της προάσπισης του πλουραλισμού βρίσκεται στο επίκε-

ντρο της εισήγησης. Η επεξεργασία αυτού του ερωτήματος στο πλαίσιο μιας θεώρησης που ορίζει τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση ως κριτική πολιτισμική παιδεία θα μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η συμβολή του σχολείου στην προάσπιση του πλουραλισμού θα κριθεί από την ικανότητά του να διαμορφώσει τη διδασκαλία και τη μάθηση (και) ως πεδίο παραγωγής διαφορετικών οπτικών πάνω στο οικουμενικό, με την έννοια του κοινού (F. Jullien). Με την αναγνώριση και ενδυνάμωση των μαθητριών και μαθητών ως δημιουργών πολιτισμού, ενάντια σε απλουστευτικές παιδαγωγικές πρακτικές που τους περιορίζουν απλά σε ρόλο φορέων πολιτισμικών διαφορών, το σχολείο θα συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας σκέψης ικανής να αναζητά δυνατότητες διεύρυνσης του κοινού, με γνώμονα τη μεγιστοποίηση της συλλογικής και ατομικής προόδου. Με αυτό τον τρόπο ενισχύονται και οι δεσμοί μεταξύ σχολείου και δημοκρατίας.

Σάββατο 30/11**ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ 3****12.00-13.00****Why are we talking about democracy in schools?***Anna Traianou*

Professor, Department of Educational Studies, Goldsmiths University of London, UK

Αντλώντας από το έργο των Luciano Canfora και Raymond Williams στην παρουσίαση μου θα αναλύσω τις τελευταίες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις του Αγγλικού Εκπαιδευτικού συστήματος (2010) και τις επιπτώσεις τους στο έργο των εκπαιδευτικών και ιδιαίτερα στη χρήση της ριζοσπαστικής/κριτικής παιδαγωγικής στη σχολική τάξη.

Σάββατο 30/11**ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ 4****13.00-14.00****Leading and teaching in times of intensive school reform: from compliance and survival to resistance and reinvention***Maria Assunção Flores*

University of Minho, Portugal

In this talk I will draw on data from two empirical studies carried out in Portugal aimed at investigating issues of professionalism and leadership in a context marked by intensive school reform. Teachers face old and new demands in adverse times along with the worsening of their working conditions, the deterioration of their socio-economic status and

the lack of career prospects. Some of them try to survive, others resist feelings of giving up by becoming more resilient and resisting. Professional values, sense of professionalism and identity along with the relational and emotional dimensions of teaching, and in some cases, school culture and leadership, explain why some teachers became more resilient and resistant than others. At the same time school leaders have to deal with traditional and persistent bureaucratic centralism within the new demands of managerialism, accountability and performativity. As such pedagogical leadership and leadership for learning, although they are seen as promising concepts, need further development and investment in school contexts characterized by a rather compliant and bureaucratic culture.

Κυριακή 1/12

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ 5

12.15-12.50

Εκπαιδεύοντας στην αυτονομία*Γεράσιμος Κουζέλης,*

Καθηγητής Επιστημολογίας και Κοινωνιολογίας της Γνώσης, ΕΚΠΑ

Ορέστης Διδυμιώτης

Υποψήφιος διδάκτορας, ΕΚΠΑ

Η εισήγηση καταθέτει προς συζήτηση τις κύριες θεωρητικές προκείμενες ενός ευρύτερου προγράμματος που φέρει τον τίτλο «Δημοκρατική Παιδεία» και που έχει ως στόχο τη στήριξη εκπαιδευτικών, μαθητριών και μαθητών στον αγώνα για την υπεράσπιση της δημοκρατίας στην πολιτική και την καθημερινή ζωή αλλά και για τη ριζική εμβάθυνση και επέκτασή της στα περιεχόμενα και τις διαδικασίες του σχολείου.

Αφετηριακή θέση του εγχειρήματος αποτελεί η —γνωστή από κείμενο του Αντόρνο— ευθύνη της εκπαίδευσης για την αποτροπή μιας επανάληψης του Άουσβιτς, η ευθύνη για την μη επιστροφή στη βαρβαρότητα, που μπορεί να αναληφθεί αποτελεσματικά μόνο με την καλλιέργεια της αυτονομίας. Η αυτονομία, ως μόνη δύναμη που μπορεί να εξασφαλίσει τη δημοκρατία απέναντι στους ολοκληρωτικούς εχθρούς της είναι ήδη στον Καντ συνδεδεμένη με τον αναστοχασμό, με την προτεραιότητα της εμπεριστατωμένης και διαφωτισμένης κρίσης, με την κριτική.

Αν η εκπαίδευση στην αυτονομία αποτελεί κορμό της κοινωνικής αποστολής του σχολείου ως προς τη δημοκρατία και τον εκδημοκρατισμό, οι προϋποθέσεις της θα πρέπει να εξασφαλίζονται σε όλες τις πτυχές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μεθόδων, στο τι και —κυρίως— στο πώς. Δυο ερωτήματα ανακύπτουν έτσι άμεσα: (α) με ποια έννοια και υπό ποιους όρους θεμελιώνει η αυτονομία (ή και η δημοκρατική συνθήκη) μια ιδιαίτερη και διδακτικά αποτελεσματική διαδικασία μάθησης, τι δηλαδή την καθιστά ικανή και αναγκαία για την οικοδόμηση των γνώσεων που (θα έπρεπε να) επικαλείται το σχολείο και (β) πώς συμπλέκεται η επιδίωξη της αυτονομίας με παιδαγωγικές αξιώσεις αμοιβαίας (μεταξύ εκ-

παιδευτικού και μαθητών) αναγνώρισης και συλλογικότητας, που χαρακτηρίζουν τα σημερινά ζητούμενα μιας δημοκρατικής, μη αυταρχικής παιδαγωγικής σχέσης. Σε αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσει να απαντήσει η εισήγηση.

Κυριακή 1/12**ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ 6****12.50-13.25****Schooling: equity for the disenfranchised minority students***John Spiridakis*St. John's University
New York

The rights of minority and immigrant students in the United States have been shaped by United States Supreme Court decisions as well as by the decisions of lower courts and the legislation and policies of political leaders. The threats made by leaders of the current regime in the USA, beginning with the President of the United States, have included anti-immigrant language that has pervaded the media. Luckily, Constitutional protections as well as pedagogical approaches are in place that have rebuffed the effects of this ant-immigrant rhetoric. In this paper, we explore key protections in place for those students most in need of effective, equitable schooling as well as societal support and fairness.

ΣΥΜΠΟΣΙΑ

Παρασκευή
29/11

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΡΑΤΣΗ
ΣΥΜΠΟΣΙΟ 1

16.30-18.00

ΒΑΣΙΣΜΕΝΕΣ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οργανωτής: Αθανάσιος Βέρδης,
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι βασισμένες στην τέχνη ερευνητικές μεθοδολογίες, σύμφωνα με τον McNiff, μπορούν να οριστούν ως «η συστηματική χρήση της καλλιτεχνικής διαδικασίας ή της καλλιτεχνικής έκφρασης, ως τρόπου διερεύνησης και ερμηνείας της εμπειρίας, τόσο των ίδιων των ερευνητών, όσο και των ερευνώμενων». Οι έρευνες αυτές βασίζονται στην ιδέα ότι η χρήση της προσωπικής έκφρασης, στις διάφορες μορφές της, μπορεί οντολογικά και μεθοδολογικά να αποτελέσει νομιμοποιημένο τρόπο διερεύνησης. Τέτοιου είδους ερευνητικές μεθοδολογίες, σύμφωνα με τους Hegas και Tàbara, μπορούν να συνοδεύουν ή και να περιλαμβάνουν καλλιτεχνικές εκφράσεις των ερευνώμενων, όπως λογοτεχνία, φωτογραφία, θέατρο και κινηματογράφο. Σήμερα, συναντάμε πληθώρα μεθοδολογιών βασισμένων στις τέχνες, όπως είναι η Art Based Educational Research του Eisner και τελευταία η “A / r / tography”. Οι μεθοδολογίες αυτές συμβάλλουν στην προσωπική έκφραση των δημιουργών, στην ανάδειξη του προσωπικού βιώματος στην εκπαίδευση, στην καταγραφή του συγκινησιακού στοιχείου στη διαδικασία της μάθησης και τελικά στη δημοκρατία στην εκπαίδευση. Με αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, θα παρουσιάσουμε εθνογραφικά φιλμ μικρού μήκους, που έχουν δημιουργηθεί από μεταπτυχιακές φοιτήτριες του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αυτοεθνογραφία, εθνογραφικό φιλμ, φαινομενολογία

Οι Βασισμένες στην Τέχνη Ερευνητικές Μεθοδολογίες και η Δημοκρατική Εκπαίδευση

Αθανάσιος Βέρδης
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα εισήγηση αποτελεί υποσύνολο ενός προτεινόμενου Συμποσίου με γενικό τίτλο «Βασισμένες στην Τέχνη ερευνητικές μεθοδολογίες και δημοκρατική Εκπαίδευση». Στο εν

λόγω Συμπόσιο προτείνεται να παρουσιαστούν δικαιωμένες εργασίες μεταπτυχιακών φοιτητών και φοιτητριών, ο οποίος είτε έχουν βασιστεί στην τέχνη είτε έχουν παραγάγει τέχνη, όπως, για παράδειγμα, εθνογραφικά φιλμ μικρού μήκους, αυτοεθνογραφίες, φαινομενολογίες και δραματοποιήσεις. Τέτοιου είδους μεθοδολογίες έρευνας έχουν εδώ και λίγα χρόνια βρει τον δρόμο τους τόσο στην χώρα μας (Πουρκός, 2015), όσο και διεθνώς (Art based research, 2019, Barone & Eisner, 2012, Smithbell, 2010) και έχουν επιτρέψει στους ερευνητές και στις ερευνήτριες να δοκιμάσουν τη τέχνη ως μέσο προσωπική έκφρασης, συγγραφής και δημιουργίας. Η παρούσα εισήγηση μιλάει για «τυραννία» και «δημοκρατία» διότι ασχολείται με τη διαδικασία μετάβασης από τη διδασκαλία των στατιστικών μεθόδων και των ποσοτικών μεθοδολογιών στην διδασκαλία των μεθόδων που είναι συνυφασμένες με την Τέχνη. Το ζήτημα της εν λόγω μετάβασης έχει απασχολήσει άλλους ερευνητές και ερευνήτριες στην διεθνή βιβλιογραφία (Sinner, Leggo, Irwin, Gouzouasis, & Grauer, 2006). Πεδίο μελέτης στην παρούσα έρευνα αποτελούν τρία διαφορετικά μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στις Επιστήμες της Αγωγής και της Εκπαίδευσης, στα οποία ο εισηγητής έχει εργαστεί ως διδάσκων και στα οποία επιχειρήθηκε η μετάβαση από τις κυριαρχούσες, «τυραννικές» ποσοτικές μεθόδους και τα λογισμικά στατιστικής ανάλυσης (είναι γνωστές οι εκφράσεις “the tyranny of numbers” και “governing by numbers”) στις βασισμένες στην Τέχνη μεθοδολογίες. Δεδομένα στην παρούσα έρευνα αποτελούν οι προσωπικές και αυτοεθνογραφικές καταγραφές του γράφοντος. Η ανάλυση των δεδομένων γίνεται στο θεωρητικό πλαίσιο της λεγόμενης «Θεωρία των Νομιμοποιητικών Κωδίκων», μιας σύνθεσης των κοινωνιογλωσσολογικών θέσεων του Basil Bernstein και των Μπουρντεϊανών «πεδίων» (Maton, 2014).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αυτοεθνογραφία, εθνογραφικό φιλμ, φαινομενολογία

Κυκλαδία: χώρος πολιτισμού σε γόνιμο έδαφος

Ουρανία Φουρλάνου, Σαβίνα Κωνσταντίνου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ύστερα από επιτόπια έρευνα και συμμετοχική παρατήρηση διάρκειας έξι ημερών, αποτυπώθηκαν σε φιλμ στιγμές της καθημερινής δράσης μιας ομάδας ανθρώπων-καλλιτεχνών και ανθρώπων που αγαπούν τις τέχνες, όπως αυτοί δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο ανεξάρτητου κοινωφελούς οργανισμού “Κυκλαδία”, που έχουν δημιουργήσει με δική τους πρωτοβουλία. Αυτή η πρωτοβουλία έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία και διάθεση ενός πολυδιάστατου χώρου όπου γίνεται δυνατή η συνάντηση και η συνεργασία καλλιτεχνών και ερευνητών, ενθαρρύνοντας ενεργά τη συμμετοχή του δυναμικού της τοπικής κοινωνίας της Νάξου. Η έρευνα εξετάζει τη δράση της ομάδας στο συγκεκριμένο τόπο, εστιάζοντας στην πρόθεση και στους στόχους που υπάρχουν πίσω από αυτό το εγχείρημα. Πώς κατανοούν τη ζωή και ποια η θέση τους στον κόσμο; Τι επικοινωνούν με τις δράσεις του σε ομαδικό επίπεδο αλλά και τι με την ατομική τους στάση - τρόπο ζωής μέσα στο δοσμένο κοινωνικό πλαίσιο. Πρόθεση του

φίλμ είναι οι εικόνες να μιλήσουν από μόνες τους, χωρίς αφηγηματική δομή. Μας οδηγούν οι μουσικές, οι ήχοι του τόπου και οι σκέψεις των ανθρώπων που μετέχουν και θέλουν να επικοινωνήσουν τη λειτουργία και την επίδραση της Κυκλαδίας. Άνθρωποι που κάποτε ζούσαν στην πόλη και αναζήτησαν έναν άλλον τρόπο, έναν άλλον τόπο. Τόπο συνειδητής επιλογής, δράσης και δημιουργικότητας σε συνεχή διαδικασία εξέλιξης. Δημιουργείται λοιπόν στο κέντρο της Νάξου ένας χώρος που η εσωτερική οργάνωση των ανθρώπων του ξεπερνά τους περιορισμούς (κοινωνικούς και οικονομικούς) της σύγχρονης πραγματικότητας· υπερβαίνει τις υλικές εξαρτήσεις και μεταβάλλει τις σταθερές. Δίνει το χώρο στον καθένα να διερμηνεύσει τα ερεθίσματα όπως επιθυμεί δημιουργώντας το δικό του “χώρο” ανοιχτό προς δημιουργική επικοινωνία με το σύνολο αλλά και τον ίδιο του τον εαυτό. Φιλμογραφείται η προσπάθεια ένταξης ενός νέου τρόπου επικοινωνίας, που επαναπροσδιορίζει τα δεδομένα και καλεί την τοπική κοινωνία σε ενεργή συμμετοχή στην παραγωγή πολιτιστικών δρώμενων. Η τέχνη γίνεται μέσο επικοινωνίας, δημιουργίας, εκπαίδευσης και δημοκρατίας σε έναν κοινό «τόπο», όπου εξερευνάται η ουσία του ανθρώπινου όντος σε σχέση με τον εαυτό του, τους άλλους αλλά και τον τόπο στον οποίο ζει, συμπεριλαμβανομένου του φυσικού περιβάλλοντος και της κοινωνικής του δομής. Και το ερώτημα είναι: πόσο χρήσιμες μοιάζουν οι τέχνες και πόσο θετικά βλέπει η τοπική κοινωνία μια τέτοια δραστηριοποίηση; Κατά τον Χάιντεγκερ, όπως αναφέρεται στο κείμενο-μανιφέστο «Η Χρησιμότητα του Άχρηστου», το χρησιμότερο είναι το μη χρήσιμο. Ωστόσο το δυσκολότερο για τους σημερινούς ανθρώπους είναι το να έχουν μια εμπειρία του μη χρήσιμου. Επιπλέον το “χρήσιμο” κατανοείται ως το πρακτικώς εύχρηστο... Πρέπει να δούμε το χρήσιμο με τη σημασία του σωτήριου [Heilsamen] δηλαδή ως αυτού που φέρνει τον άνθρωπο στον εαυτό του.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εθνογραφικό φιλμ, μεθοδολογία έρευνας

Παρουσίαση Εθνογραφικού Φιλμ / "Αντικύθηρα - ενάντια στο χρόνο"

Ελλη Τσουρδαλάκη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα Αντικύθηρα, ή Τσιριγότο, ως νήσος μικρής έκτασης (20 τ.χλμ.), αποτελεί πέρασμα ανάμεσα στα Κύθηρα και στην Κρήτη, ενώ γεωγραφικά ανήκει στα Επτάνησα. Ιστορικά, κρίθηκε νησί με έντονη στρατηγική σημασία. Από τα νερά του ανασύρθηκαν «ο Έφηβος των Αντικυθήρων» και ο «Μηχανισμός των Αντικυθήρων», ένας μηχανισμός πολύπλοκος, ο οποίος θεωρείται ως ο πρώτος υπολογιστής της ανθρωπότητας. Κατά την απογραφή του 2001, το νησί μετρούσε 44 μόνιμους κατοίκους. Σήμερα, 18 χρόνια μετά, 20 κάτοικοι μένουν να διατηρούν το νησί ζωντανό. Στην αποτύπωση της ζωής των Αντικυθήρων κατά το πέρασμα των ετών, εστίασε το εθνογραφικό φιλμ «Αντικύθηρα - ενάντια στο χρόνο». Μέσα από συνεντεύξεις και αφηγήσεις ζωής, πέντε ντόπιοι κάτοικοι των Αντικυθήρων καταθέτουν τις προσωπικές τους μαρτυρίες, προχωρώντας σε μία ιστορική αναδρομή του νησιού, εστιασμένη στην πληθυσμιακή μείωση και στα όποια προβλήματα, αυτή, επιφέρει. Βιώματα και μνήμες, μικρές στιγμές καθημερινότητας, γέλια και παιχνιδίσματα· όλα στον απόηχο μιας θολής ελπίδας για συνέχεια, που προσπαθεί να λάμψει ξανά. Σε θεωρητικό επίπεδο, υποστηρίζουμε ότι η δημιουργία

εθνογραφικών φιλμ είναι ικανή να ενισχύσει τη δράση του δημοκρατικού σχολείου μέσω της βιωματικής εκπαίδευσης που αναπόφευκτα επιφέρει. Η κινηματογράφηση ενός θέματος προκαθορισμένου από τον ίδιο τον μαθητή ή τον εκπαιδευτικό, φέρνει τους σκηνοθέτες αντιμέτωπους με την προσωπική τους κρίση, την ικανότητα επεξεργασίας και τη δυσκολία της επιλογής. Η τέχνη, ως φορέας τέτοιων διαδικασιών, βοηθάει στην προετοιμασία και διαμόρφωση σύγχρονων δημοκρατικών πολιτών. Το εθνογραφικό φιλμ «Αντικύθηρα - ενάντια στο χρόνο», είναι στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, με υπότιτλους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εθνογραφικό φιλμ, αντικύθηρα, μεταπτυχιακό

Όψεις των Χριστουγέννων/ένα ερασιτεχνικό φιλμ

Τατιάνα Ξανθοπούλου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα «Χριστούγεννα» είναι ένα βίντεο που παρουσιάζει αντιθετικές όψεις των Χριστουγέννων στην Αθήνα του 2018. Τα πλάνα τραβήχτηκαν από κινητό τηλέφωνο στην περιοχή της Αθήνας, (Σύνταγμα, Μοναστηράκι και Περιστέρι) με την προσθήκη κάποιων φωτογραφιών από το δελτίο ειδήσεων. Από τη μια πλευρά απεικονίζεται η χαρά των ημερών, όπως τη βιώνει ο πολύς κόσμος, με οικογενειακές και φιλικές εξόδους, γλέντι, φαγοπότι και ψώνια. Από την άλλη πλευρά, η υπερκατανάλωση κρέατος που οδηγεί σε αφανισμό εκατομμύρια ζώα, η φτώχεια, η δυστυχία, οι άστεγοι που κοιμούνται χειμωνιάτικα στην οδό Ερμού στο Μοναστηράκι, δίπλα στις φανταχτερές βιτρίνες, κάτω από τεράστιες ρεκλάμες μεγάλων παιχνιδάδικων, εικόνες καθημερινές δίπλα μας, που δεν μας προκαλούν πια καμία εντύπωση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Βίντεο - Χριστούγεννα

**Σάββατο
30/11**

**ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΡΑΤΣΗ
ΣΥΜΠΟΣΙΟ 2**

10.30-12.00

**ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ (ΘΕΣΣΑΛΟΣ): Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ,
ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΗΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ
ΤΗΣ ΕΑΜΙΚΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ**

Οργανωτής: Κωνσταντίνος Μαλαφάντης
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το παρόν Θεματικό Συμπόσιο είναι αφιερωμένο στον Θεσσαλό παιδαγωγό Κώστα Γ. Καλαντζή (1911-1988), ο οποίος υπήρξε ξεχωριστή μορφή στον χώρο της εκπαίδευσης κατά τα “πέτρινα χρόνια”, με σημαντική ωστόσο προσφορά στα Γράμματα και πρωτοπόρο δράση στην Ειδική Αγωγή, συνδυασμένη και διαρκώς φωτισμένη από τα ιδανικά και τους αγώνες της Εθνικής Αντίστασης. Στο Συμπόσιο θα συνοψισθεί ο βίος, οι ανώτερες ειδικές σπουδές του στο εξωτερικό, το επιστημονικό-συγγραφικό έργο και η πρωτοποριακή εργασία και δραστηριότητα του Κώστα Καλαντζή ως ειδικού παιδαγωγού, αλλά και οι διώξεις που υπέστη από το μετεμφυλιακό κράτος, θα αναδειχθεί η συμβολή του ως ιστορικού της νεοελληνικής εκπαίδευσης, με τη διατριβή και τις σχετικές μελέτες του και θα επανεκτιμηθεί από την πλευρά της σύγχρονης ιστοριογραφίας της, αλλά και θα πραγματοποιηθεί ειδικότερη, διεξοδική αναφορά στην επιστημονική συμβολή του στον τομέα της Ειδικής Αγωγής.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Κώστας Γ. Καλαντζής, ειδικός παιδαγωγός

**Ο παιδαγωγός Κώστας Καλαντζής (1911-1988):
Αναφορά στη ζωή και το έργο του**

Κωνσταντίνος Μαλαφάντης
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο Κώστας Καλαντζής (Θεσσαλός) (Αλμυρός Βόλου 1911 - Αθήνα 1988) υπήρξε διακεκριμένος ειδικός παιδαγωγός, λογοτέχνης και αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης. Ξεκίνησε τη δραστηριότητά του ως δάσκαλος, μετεκπαιδεύτηκε στο Πανεπιστήμιο, σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας και συνέχισε τις σπουδές του στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βιέννης και στο φημισμένο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της. Από το πρώτο πήρε διδακτορικό δίπλωμα Φιλολόγου και από το δεύτερο δίπλωμα Ειδικού Παιδαγωγού. Για την ενεργό συμμετοχή του στην Εθνική Αντίσταση διώχθηκε από το μετεμφυλιακό κράτος (εξορία- ασφάλειες, 16 χρόνια εκτός υπηρεσίας κ.λπ.). Ως ειδικός παιδαγωγός, μαζί με τη σύζυγό του, επίσης, ειδική παιδαγωγό Πιπίτσα Βακαρέλλη, εργάστηκαν

κοντά στη Ρόζα Ιμβριώτη στο Πρότυπο Ειδικό Σχολείο της στην Καισαριανή. Μετά την επιστροφή του από τη Βιέννη (1954) εργάστηκε ιδιωτικά. Συνεργάστηκε με το Εθνικό Ίδρυμα Αποκατάστασης Αναπήρων, τον Τομέα Ψυχικής Υγιεινής, το Ίδρυμα Θεοτόκος, το Νοσοκομείο Παιδών “Η Αγία Σοφία” κ.λπ. Μαζί με άλλους προοδευτικούς νέους επιστήμονες, πήρε μέρος στη νέα κίνηση για την Ψυχική Υγιεινή, όπως στην ίδρυση το 1954 του “Α΄ Ιατροπαιδαγωγικού - Συμβουλευτικού Σταθμού” και της “Εταιρείας Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του παιδιού”. Ένα μεγάλο μέρος της ειδικής παιδαγωγικής του δραστηριότητας είναι αφιερωμένο στη Λογοθεραπευτική. Η πενήντάχρονη εκπαιδευτική του δράση υπήρξε πολυσχιδής. Πέραν της καθημερινής διαγνωστικής και θεραπευτικής πράξης με παιδιά, δίνει διαλέξεις, γράφει, συμμετέχει σε διεθνή συνέδρια, οργανώνει και διευθύνει ειδικά κέντρα, όπως το Στουπάθειο Ίδρυμα, διδάσκει στους μετεκπαιδευόμενους δασκάλους στο Μαράσλειο Διδασκαλείο Δ.Ε. και ως Ειδικός Σύμβουλος του Υπουργείου Παιδείας, μετά τη μεταπολίτευση, προετοιμάζει από το 1975 τον Νόμο για την Ειδική Αγωγή (πρόκειται για τον Νόμο 1143 του 1981), τον Νόμο της Ίδρυσης της δίχρονης Μετεκπαίδευσης των δασκάλων της Ειδικής Αγωγής κ.λπ. Ιδιαίτερα αξιόλογο υπήρξε το επιστημονικό συγγραφικό έργο του, καθώς και το λογοτεχνικό έργο του, υπήρξε μάλιστα μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Κώστας Καλαντζής, ειδικός παιδαγωγός, συγγραφικό έργο, νόμος ειδικής αγωγής*

Ο Κώστας Καλαντζής ως ιστορικός της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης

Γιώργος Γρόλλιος

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εισήγηση αναφέρεται στην εργασία του Κώστα Καλαντζή για την ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης. Πρόκειται για τη διδακτορική διατριβή του που ολοκληρώθηκε στη Βιέννη το 1952 και δημοσιεύτηκε στην Ελλάδα πενήντα χρόνια αργότερα. Το χρονικό διάστημα από το 1935 μέχρι το 1951, στο οποίο αναφέρεται η διατριβή, δεν έχει μελετηθεί συνθετικά από άλλη εργασία στον επιστημονικό κλάδο της ιστορίας της νεοελληνικής εκπαίδευσης. Οι υπάρχουσες μελέτες θεμάτων, όπως η διοίκηση της εκπαίδευσης και τα αναλυτικά προγράμματα, παρέχουν ενδιαφέρουσες πληροφορίες και ορισμένες προσφέρουν σημαντικές ερμηνείες, αλλά δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την ανάγκη μιας συνθετικής μελέτης. Το ίδιο δεν μπορούν να κάνουν οι υπάρχουσες συνολικές ιστορίες της ελληνικής εκπαίδευσης από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι τη χρονολογία συγγραφής τους, αφού αφιερώνουν μόνο λίγες σελίδες στην περίοδο 1935-1951. Για αυτούς τους λόγους, η μελέτη της συγκεκριμένης εργασίας του Κώστα Καλαντζή έχει ιδιαίτερη αξία για την ιστοριογραφία της ελληνικής εκπαίδευσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Κώστας Καλαντζής, Ιστορία της ελληνικής Εκπαίδευσης*

Η έννοια της ολότητας στην Ειδική Αγωγή. Η συμβολή του Κώστα Καλαντζή

Σωτήρης Τσιώλης
Ειδικός Παιδαγωγός

Σκοπός της προκείμενης εργασίας είναι η συμβολή του Καλαντζή για την Διδακτική των ειδικών σχολείων, η οποία βασίστηκε κυρίως στην έννοια της ολότητας. Η ανάδειξη της συμβολής του θα γίνει μέσω της ανασκόπησης της σχετικής συζήτησης. Η έννοια της ολότητας (Ganzheit) αποτελεί μια από τις βασικές έννοιες πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η ανάπτυξη της Θεραπευτικής Παιδαγωγικής. Με αφητηρία τον Pestalozzi και κατάληξη τη σύγχρονη συζήτηση για την συστημική θεωρία, η έννοια της ολότητας αποτελεί μια από τις θεμελιακές παραδοχές των σύγχρονων συζητήσεων για την Παιδαγωγική της Ένταξης. Σε αντίθεση με τις εμπειριστικές – θετικιστικές έννοιες που κατακερματίζουν το υποκείμενο, οι ολιστικές προσεγγίσεις θεωρούν ότι ο άνθρωπος πρέπει να αντιμετωπίζεται σε όλα τα επίπεδα της ύπαρξης του σαν ένα ενιαίο όλο. Η έννοια της ολότητας παραμένει στο περιθώριο της συζήτησης για την Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα με ελάχιστες εξαιρέσεις (Καλαντζής, 1973· Αστέρη, 2006). Η πιο σημαντική εξαίρεση είναι η μελέτη του ειδικού παιδαγωγού Κώστα Καλαντζή, «Διδακτική των Ειδικών Σχολείων», που αποτελεί τη μοναδική εργασία για το αναλυτικό και διδακτικό πρόγραμμα που βασίζεται στην έννοια της ολότητας. Για τον Καλαντζή το αναλυτικό και διδακτικό πρόγραμμα των Ειδικών Σχολείων βασίζεται σε γενικές και ειδικές αρχές, οι οποίες συγκροτούν ένα ενιαίο όλο. Η κάθε αρχή εμπεριέχει όλες τις υπόλοιπες και με αυτό τον τρόπο οι αλλαγές σε ένα από τα στοιχεία της ολότητας επηρεάζουν και τα υπόλοιπα στοιχεία της. Οι αλλαγές για παράδειγμα στο πολιτισμικό περιβάλλον επηρεάζουν ταυτόχρονα την ατομική περίπτωση και τη διαμεσολάβηση του ειδικού παιδαγωγού. Η συνολική προσέγγιση της Διδακτικής οδηγεί επίσης: α) στην επιλογή των Καλλιτεχνικών Μαθημάτων, ως βασικών μαθημάτων του Αναλυτικού Προγράμματος και β) στην αυτονομία του ειδικού παιδαγωγού ως απαραίτητης προϋπόθεσης του Διδακτικού Προγράμματος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *ειδική αγωγή, ολότητα, αναλυτικό πρόγραμμα*

Σάββατο
30/11

ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΑΚΕ
ΣΥΜΠΟΣΙΟ 3

15.30-17.00

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Οργανώτριες: Διαμάντω Φιλιππάτου, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Σταυρούλα Καλδή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Συζητήτρια: Ευγενία Βασιλάκη, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η αποτελεσματική διδακτική συμπερίληψη όλων των μαθητών αποτελεί όχι μόνο δημοκρατικό αίτημα αλλά και αναγκαία προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία ενός σχολείου για όλους. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία αποτελεί μία διδακτική προσέγγιση, η οποία έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στις ποικίλες εκπαιδευτικές ανάγκες του συνόλου των μαθητών στο πλαίσιο τάξεων μεικτών ικανοτήτων μέσα από κατάλληλες προσαρμογές στο περιεχόμενο της διδασκαλίας, στη διαδικασία, στο περιβάλλον καθώς και στον τρόπο αναπαράστασης του μαθησιακού αποτελέσματος. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση διαφοροποιημένων διδακτικών δράσεων, όμως, αποτελούν, συχνά, πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών σε τέτοιες καινοτόμες πρακτικές. Στόχος του συγκεκριμένου συμποσίου είναι η πληρέστερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται και υλοποιούν τη διαφοροποιημένη διδασκαλία μελλοντικοί και ενεργειαίοι εκπαιδευτικοί διάφορων γνωστικών αντικειμένων προκειμένου να εντάξουν επιτυχώς όλους τους μαθητές στη μαθησιακή διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία της κ. Καραγεώργου και των συνεργατών της μελετά τη συμβολή της ευέλικτης ομαδοποίησης, μίας εκ των βασικών πρακτικών της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, στην ενίσχυση της ακαδημαϊκής προόδου και της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής μαθητών Α΄ δημοτικού. Στη συνέχεια, η εργασία των κ. Τζιοβάρρα και Καλδή, αποτυπώνει τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών σχετικά με τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, τις πρακτικές υλοποίησης της στην τάξη και τις προκλήσεις που δημιουργεί στο καθημερινό εκπαιδευτικό έργο. Η εργασία του κ. Κόκκινου έχει ως στόχο τη διερεύνηση των εμπειριών μελλοντικών εκπαιδευτικών σε σχέση με τη διαφοροποιημένη διδασκαλία την οποία κλήθηκαν να υλοποιήσουν στο πλαίσιο της Σχολικής Πρακτικής Άσκησης. Τέλος η εργασία της κ. Φιλιππάτου διερευνά τις απόψεις μελλοντικών εκπαιδευτικών για τα οφέλη της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και τις διδακτικές στρατηγικές που χρησιμοποίησαν για τη συμπερίληψη μαθητών με δυσκολίες μάθησης στο μάθημα της Γλώσσας στο πλαίσιο της Πρακτικής τους Άσκησης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαφοροποιημένη διδασκαλία, αντιλήψεις εκπαιδευτικών, ευέλικτη ομαδοποίηση*

Αντιλήψεις και Διδακτικές Εφαρμογές Εκπαιδευτικών Ξένων Γλωσσών σε Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σχετικά με τη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία της Αγγλικής, Γαλλικής και Γερμανικής Γλώσσας

*Χάρης Τζιοβάρα, Σταυρούλα Καλδή,
Βασιλική Γκολφινόπουλου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών αναφορικά με τις διδακτικές τους επιλογές, τις μεθόδους και στρατηγικές της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (Δ.Δ.) και τον τρόπο με τον οποίο οι ξενόγλωσσοι εκπαιδευτικοί νοηματοδοτούν τη Δ.Δ. Το θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης στηρίζεται στη θεωρία του εποικοδομισμού της μάθησης και της αλληλεπίδρασης του Vygotsky (1988) και τη θεωρία του Gardner (1999). Συγκεκριμένα, η Δ.Δ. προσφέρει επιλογές μετάβασης σε πιο σύνθετο υλικό, εφόσον οι μαθητές έχουν κατακτήσει συγκεκριμένες δεξιότητες (Scaffolding), δίνει στους εκπαιδευτικούς ένα δυναμικό και διευκολυντικό ρόλο δημιουργώντας ένα περιβάλλον με πολλαπλές ευκαιρίες μάθησης που αντιστοιχεί σε όλους τους τύπους νοημοσύνης. Πρόκειται για ποιοτική έρευνα με 24 μη δομημένες συνεντεύξεις σε εκπαιδευτικούς ξένων γλωσσών (δέκα αγγλικών, επτά γαλλικών και επτά γερμανικών) σε Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Τα ερωτήματα των συνεντεύξεων αφορούν τον τρόπο με τον οποίο οι ερωτώμενοι εκπαιδευτικοί ορίζουν και κατανοούν τη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία, την πρακτική εφαρμογή πιθανών διαφοροποιημένων μεθόδων διδασκαλίας και την καταγραφή των απόψεών τους, των εμπειριών τους, των μεθόδων, των δυσκολιών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν σε διαφορετικά εργασιακά περιβάλλοντα και συνθήκες. Στην προκειμένη έρευνα υπήρχε η δυνατότητα διευκρινίσεων για την εξασφάλιση της εγκυρότητας των ερευνητικών δεδομένων μετά το πέρας των αρχικών συνεντεύξεων. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών διάκεινται ευμενώς απέναντι στη Δ.Δ., αλλά τονίζουν ότι η προετοιμασία ενός μαθήματος Δ.Δ. είναι εξαιρετικά απαιτητική και χρονοβόρα και για το λόγο αυτό δε την εντάσσουν στο μάθημα σε καθημερινή βάση. Σύμμαχος στις προσπάθειες των εκπαιδευτικών προς αυτή την κατεύθυνση είναι η χρήση Τ.Π.Ε, αν και δεν υπάρχει η κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή σε όλα τα σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί ξένων γλωσσών τονίζουν πως η χρήση των οπτικο-ακουστικών μέσων συμβάλλει καθοριστικά στην εκμάθηση της ξένης γλώσσας, αλλά οι ίδιοι πολλές φορές δεν προβαίνουν σε εναλλαγή του τρόπου εργασίας των μαθητών για να αποφύγουν ενδεχόμενη απειθαρχία και θόρυβο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαφοροποιημένη διδασκαλία, αντιλήψεις, εφαρμογές*

Μαθητές με δυσκολίες μάθησης και διαφοροποιημένη διδασκαλία: Αποτιμήσεις φοιτητών στο πλαίσιο της Πρακτικής Άσκησης

Διαμάντω Φιλιππάτου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η διδακτική ένταξη μαθητών με δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής στο γενικό σχολείο αποτελεί κύριο μέλημα σε μια δημοκρατική κοινωνία και ιδιαίτερη πρόκληση για τον εκπαιδευτικό. Βασικό εργαλείο για την υλοποίησή της αποτελεί η εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, η οποία προσαρμόζει το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος, τη διαδικασία επεξεργασίας των γνώσεων, τον τρόπο αναπαράστασης του μαθησιακού αποτελέσματος και το μαθησιακό περιβάλλον της τάξης στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες κάθε μαθητή. Η συγκεκριμένη διδακτική φιλοσοφία αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική για τους μαθητές που αντιμετωπίζουν πρωτογενείς ή δευτερογενείς δυσκολίες μάθησης ή/και προσαρμογής. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει τις απόψεις μελλοντικών εκπαιδευτικών σχετικά με τη συμβολή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας που εφαρμόσαν στην τάξη στο πλαίσιο της Πρακτικής Άσκησης στην συμπερίληψη μαθητών με δυσκολίες μάθησης στη μαθησιακή διαδικασία. Στην έρευνα συμμετείχαν 147 τεταρτοετείς φοιτητές και φοιτήτριες οι οποίοι κλήθηκαν να εφαρμόσουν διαφοροποιημένη διδασκαλία για ένα διδακτικό δίωρο στο πλαίσιο της Πρακτικής τους Άσκησης. Διενεργήθηκε θεματική ανάλυση των γραπτών τους αποτιμήσεων σχετικά με τα οφέλη και τις προκλήσεις που προέκυψαν κατά την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας για τους μαθητές με δυσκολίες μάθησης ή/και προσαρμογής. Περαιτέρω διερεύνηση των διδακτικών προσεγγίσεων και στρατηγικών που εφαρμόστηκαν πραγματοποιήθηκε μέσα από την ποιοτική ανάλυση ημιδομημένων συνεντεύξεων 20 φοιτητών/τριών. Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε σημαντικά οφέλη για τους μαθητές με δυσκολίες μάθησης τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και σε ψυχοσυναισθηματικό επίπεδο ελαχιστοποιώντας τις πιθανότητες στιγματισμού και απομόνωσης των μαθητών με δυσκολίες μάθησης ή/και προσαρμογής. Επιπλέον, πρακτικές όπως η παροχή υλικού διαβαθμισμένης δυσκολίας, οι διαφορετικοί τρόποι στήριξης και η επιλογή από τους μαθητές του τρόπου εργασίας και έκφρασης με βάση το μαθησιακό τους προφίλ αναδείχθηκαν ως πιο αποτελεσματικές. Τα αποτελέσματα συζητιούνται στο πλαίσιο της επαγγελματικής ανάπτυξης των μελλοντικών εκπαιδευτικών για να μπορούν να ανταποκριθούν με επιτυχία στις απαιτήσεις ενός σχολείου για όλους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαφοροποιημένη διδασκαλία, δυσκολίες μάθησης*

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία στο πλαίσιο της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών: Η περίπτωση του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Θεόδωρος Κόκκινος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ετερογένεια των μαθητών θέτει αυξανόμενες προκλήσεις στους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι καλούνται να διαχειριστούν το σύνολο της σχολικής τάξης μέσα από προσεγγίσεις υποστήριξης της ετερογένειας, όπως η διαφοροποιημένη διδασκαλία. Η συγκεκριμένη διδακτική προσέγγιση, παρόλο που θεωρείται ιδιαίτερα αποτελεσματική, ταυτόχρονα είναι αρκετά σύνθετη. Γι' αυτό τον λόγο, σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, οι εκπαιδευτικοί τηρούν μια αμφίθυμη στάση απέναντί της, αναγνωρίζοντας την παιδαγωγική της σκοπιμότητα αλλά έχοντας παράλληλα και έντονες αντιστάσεις στην υιοθέτησή της. Τόσο η ικανότητα, όμως, όσο και η θετική προδιάθεση των εκπαιδευτικών να διαφοροποιήσουν τη διδασκαλία τους μπορεί να εντοπιστεί σε μεγάλο βαθμό στην αρχική τους εκπαίδευση όπου συγκροτούνται σταδιακά οι μελλοντικές διδακτικές τους πρακτικές. Επομένως, οι απόψεις και εμπειρίες μελλοντικών εκπαιδευτικών από την επαφή τους με διαφοροποιημένες διδακτικές δράσεις αξίζει να αποτελέσουν πεδίο διερεύνησης με σκοπό την πληρέστερη κατανόηση τόσο της αφετηρίας των αντιστάσεων τους όσο και των θετικών στοιχείων που αντλούν από την υλοποίησή της. Βάσει των παραπάνω, στόχος της παρούσας μελέτης αποτελεί η διερεύνηση των απόψεων και εμπειριών μελλοντικών εκπαιδευτικών σε σχέση με τη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Οι συμμετέχοντες (N = 142) ήταν προπτυχιακοί φοιτητές του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, οι οποίοι στο πλαίσιο εξαμηνιαίου υποχρεωτικού μαθήματος της πρακτικής άσκησης σχεδίασαν και υλοποίησαν σε σχολικές μονάδες δίωρη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκαν οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν στον σχεδιασμό και στην υλοποίησή της αλλά και ο θετικός τρόπος με τον οποίο θεωρούν ότι συμβάλλει στην επαγγελματική τους συγκρότηση. Οι συμμετέχοντες συνάντησαν δυσκολίες στον σχεδιασμό κατάλληλων διδακτικών δραστηριοτήτων με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα των μαθητών, ενώ κατά την υλοποίηση παρουσιάστηκαν προκλήσεις που συνδέονταν με τη διαχείριση της τάξης. Πιστεύουν, ωστόσο, ότι το σύνολο της διαδικασίας συνέβαλε τόσο στην ενίσχυση των διδακτικών τους δεξιοτήτων όσο και των κινήτρων τους. Μέθοδος συλλογής των ερευνητικών δεδομένων αποτελούν οι απαντήσεις τους σε ερωτήματα ανοικτού τύπου, τόσο σε έντυπο αποτίμησης του συγκεκριμένου μαθήματος όσο και σε προσωπικές δομημένες συνεντεύξεις. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με βάση ποιοτικές αλλά και ποσοτικές μεθόδους (μεικτές μέθοδοι ανάλυσης). Η μελέτη προσφέρει πρωτότυπα δεδομένα σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση διαφοροποιημένων διδακτικών πρακτικών στο πλαίσιο της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, βασικού στοιχείου για την εμπέδωση τέτοιων δημοκρατικών πρακτικών στο σύγχρονο σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαφοροποιημένη διδασκαλία, σχολική πρακτική άσκηση, εκπαίδευση εκπαιδευτικών

Δουλεύουμε όλοι με όλους: Η συμβολή της ευέλικτης ομαδοποίησης στην ακαδημαϊκή πρόοδο και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ψυχοκοινωνικής προσαρμογής

Ηρώ Καραγεώργου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Διαμάντω Φιλιππάτου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σταυρούλα Καλδή

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η μάθηση είναι ενεργητική διαδικασία και λαμβάνει χώρα μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον από το οποίο δεν μπορεί να διαχωριστεί. Μέσα από τις κοινωνικές τους ανταλλαγές και την προσωπική συμβολή του καθενός στη συνεργασία, οι μαθητές εκδηλώνουν λειτουργικές συμπεριφορές, συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία και αναπτύσσουν και διευρύνουν τις γνωστικές τους δομές. Συνεχώς αναζητούνται τρόποι για τη διαμόρφωση του σχολικού πλαισίου με κατάλληλη αξιοποίηση συνεργασίας και ομαδοποιήσεων των μαθητών. Η συμβολή της παρούσας έρευνας έγκειται στο ότι αποτελεί μια πρόταση συνολικής διαμόρφωσης του μαθησιακού περιβάλλοντος και της μαθησιακής διαδικασίας, με μια συστηματική ροή διαφορετικών ομαδοποιήσεων, ομοιογενών και ανομοιογενών, που βασίζονται σε κατάλληλο εκ των προτέρων σχεδιασμό σε σχέση με τη φύση της εργασίας της τάξης και στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Αφετηρία της έρευνας είναι η αναγνώριση ότι οι μαθητές χρειάζονται συχνές και συστηματικά σχεδιασμένες ευκαιρίες εργασίας σε διαφορετικές ομαδοποιήσεις με συνομηλίκους. Έτσι, αξιοποιούνται διαφορετικές συνθήκες, ενεργοποιούνται διαφορετικοί τρόποι μάθησης και διευρύνεται η αντίληψη των μαθητών για τους εαυτούς τους και τους άλλους καθώς λαμβάνουν διαφορετικούς ρόλους σε διαφορετικά μαθησιακά πλαίσια. Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί έναν κύκλο μιας έρευνας δράσης σε ένα τμήμα 27 μαθητών πρώτης δημοτικού, όπου εφαρμόστηκε διαφοροποιημένη διδασκαλία. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία προσφέρει έναν εναλλακτικό τρόπο οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας μέσα από σχεδιασμό πολλαπλών, ποιοτικά διαφορετικών διδακτικών προσεγγίσεων, που συσχετίζονται με τα ενδιαφέροντα, το μαθησιακό προφίλ και το μαθησιακό επίπεδο των μαθητών. Στόχος του κύκλου αυτού της έρευνας ήταν να μελετηθεί πώς η χρήση ευέλικτης ομαδοποίησης κατά την εφαρμογή της διαφοροποίησης της διδασκαλίας συμβάλλει στη ακαδημαϊκή πρόοδο των μαθητών και ταυτόχρονα στην ανάπτυξη ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, ενισχύοντας τη δημιουργία μιας υποστηρικτικής κοινότητας μάθησης στην τάξη. Στην εργασία αυτή θα παρουσιαστεί ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της παρέμβασης, σε σχέση με τις παραμέτρους της διαφοροποιημένης διδασκαλίας (μαθησιακό περιβάλλον, σχεδιασμός, διδακτική πράξη, διαμορφωτική αξιολόγηση, οργάνωση και διεύθυνση σχολικής τάξης). Θα δοθεί έμφαση σε παραδείγματα και τεχνικές που διευκολύνουν την ευέλικτη διαμόρφωση και αναδιαμόρφωση ομαδοποιήσεων μέσα στην τάξη, σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών. Επίσης, θα παρουσιασθούν τα αποτελέσματα της ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων από την οποία προκύπτει ότι οι μαθητές εξελίχθηκαν στις δεξιότητες γραμματισμού που προβλέπονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, αναπτύσσοντας παράλληλα ψυχοκοινωνικές δεξιότητες σχολικής, συναισθηματικής και κοινωνικής επάρκειας. Πιο

συγκεκριμένα, απέκτησαν θετική στάση για το σχολείο και αίσθηση αυτο-αποτελεσματικότητας, ενώ καλλιέργησαν δεξιότητες οργάνωσης, αυτοελέγχου και συνεργασίας, δημιουργώντας παράλληλα δεσμούς και σχέσεις μέσα στην ομάδα της τάξης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαφοροποιημένη διδασκαλία, ευέλικτη ομαδοποίηση

Σάββατο
30/11

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΡΑΤΣΗ
ΣΥΜΠΟΣΙΟ 4

15.30-17.00

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ:

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οργανωτής: Αριστοτέλης Ζμας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το συμπόσιο διαπραγματεύεται όψεις της σύγχρονης εκπαιδευτικής πολιτικής που αφορούν την εκπαιδευτική διακυβέρνηση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, με έμφαση στις δημοκρατικές τους διαστάσεις ή στην έλλειψή τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Εκπαιδευτική πολιτική, εκπαιδευτική διακυβέρνηση

Κράτος, εκπαιδευτική διακυβέρνηση και δημοκρατικός έλεγχος

Αριστοτέλης Ζμας

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κυβερνήσεις διαφόρων χωρών προσφέρουν την ευχέρεια σε μη κρατικούς φορείς, όπως συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ και ιδιωτικές επιχειρήσεις, να εμπλέκονται ενεργά στη διαμόρφωση εκπαιδευτικών πολιτικών. Απώτερος στόχος είναι να διασφαλιστεί στο όνομα της εκπαιδευτικής διακυβέρνησης μια πιο δημοκρατική βάση για την άσκηση και τον έλεγχο σχετικών πολιτικών. Δημοφιλή μάλιστα προτάγματα, όπως «λιγότερη κυβέρνηση και περισσότερη διακυβέρνηση» ή «διακυβέρνηση χωρίς κυβέρνηση» οδήγησαν σε εικασίες περί σταδιακής αποδυνάμωσης της δυνατότητας των κυβερνήσεων να ελέγχουν την ανασυγκρότηση του αντίστοιχου εκπαιδευτικού συστήματος στο εσωτερικό των χωρών τους. Η παρούσα εργασία θέτει σε αμφισβήτηση τις εικασίες αυτές, υποστηρίζοντας ότι κάθε κυβέρνηση ως κεντρικός φορέας της κρατικής εξουσίας συνεχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη σκακίερα της εκπαιδευτικής διακυβέρνησης. Όπως μάλιστα θα υποστηριχθεί, η εκάστοτε κυβέρνηση ενδέχεται μέσα από τη συνεργασία της με μη κρατικούς φορείς να ενδυναμώσει περαιτέρω τον νομιμοποιητικό της έλεγχο πάνω σε ζητήματα εκπαίδευσης. Το επιχείρημα αυτό θα συζητηθεί εστιάζοντας το ενδιαφέρον στην προσπάθεια των ελληνικών κυβερνήσεων να προάγουν ένα πολυκεντρικό σύστημα διαμόρφωσης πολιτικής υπό την πίεση για περαιτέρω εκδημοκρατισμό και εξευρωπαϊσμό

του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Από τη μια μεριά οι ελληνικές κυβερνήσεις προώθησαν ήδη από τη δεκαετία του 1990 μια σειρά από νόμους περί εκπαιδευτικής αποκέντρωσης και ενεργούς εμπλοκής των τοπικών αρχών ως προς τη διεύθυνση εκπαιδευτικών ζητημάτων σε περιφερειακό επίπεδο. Από την άλλη πλευρά, προβλέφθηκε η λειτουργία «ανεξάρτητων» ιδρυμάτων, αποσκοπώντας στην προώθηση δημοφιλών κειλεσμάτων του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού λόγου, όπως της δια βίου μάθησης, της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της διασφάλισης της εκπαιδευτικής ποιότητας. Ωστόσο, οι ελληνικές κυβερνήσεις απέφυγαν στην πραγματικότητα να ανοίξουν το «κουτί της Πανδώρας» ως προς την ουσιαστική συμμετοχή περισσότερων φορέων στη διεύθυνση εκπαιδευτικών ζητημάτων. Ειδικότερα, οι διατάξεις περί εκπαιδευτικής αποκέντρωσης είτε αφορούσαν θέματα περιορισμένης σημασίας είτε παρέμειναν ανεφάρμοστες. Αντιστρόφως, οι ελληνικές κυβερνήσεις χρησιμοποίησαν τα νεοσυσταθέντα ιδρύματα προώθησης του ευρωπαϊκού λόγου για να θεσπίσουν «ήπιους» μηχανισμούς εκπαιδευτικού ελέγχου, επιδιώκοντας να νομιμοποιήσουν τις κατά καιρούς προωθούμενες μεταρρυθμίσεις.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διακυβέρνηση, εκπαίδευση, κράτος, δημοκρατία

Η Κριτική παιδαγωγική, όχημα για μια δημοκρατική και απελευθερωτική Ηγεσία στην Εκπαίδευση

Κωνσταντίνος Καρράς

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να τεθούν θεμελιώδη ερωτήματα και προβληματισμοί σχετικά με το ρόλο της Κριτικής Παιδαγωγικής στην ανάπτυξη ενός Κριτικού Παιδαγωγού/ Εκπαιδευτικού/ Ηγέτη στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής και απελευθερωτικής Ηγεσίας. Στο παραπάνω πλαίσιο έννοιες κλειδιά αποτελούν η ισότητα, η ελευθερία, η δημοκρατία, η συμμετοχή, η συνεργασία, ο αλληλοσεβασμός. Σε αυτή την βάση, οι μελετητές του πεδίου θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην προσπάθεια για αναδιάρθρωση/αναμόρφωση/αναδόμηση του υπάρχοντος τρόπου εκπαιδευτικής διοίκησης καθώς και της εν γένει διαχείρισής της. Ο 21ος αιώνας με τρόπο αυτό θα πρέπει να αποτελεί εύφορο έδαφος για την εμφάνιση/εδραίωση/υλοποίηση του «δημοκρατικού» και «συμμετοχικού σχολείου», που θα μπορεί να δώσει φωνή σε αυτούς που δεν έχουν και που θα είναι σε θέση να μιλά για τον δημοκρατικό ηγέτη ως συνοδοιπόρο/συνεργάτη/συνεργό της μαθησιακής διαδικασίας, της εκπαιδευτικής διοίκησης και της παιδείας του σύγχρονου ανθρώπου. Προς την κατεύθυνση αυτή οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν να επαναπροσδιορίσουν την εκπαιδευτική ηγεσία μέσω μιας κριτικής γλώσσας και προσέγγισης, κυρίως μέσα από βιωματικές προσεγγίσεις και να εμπλουτίσουν τις δυνατότητές τους ώστε να εμβαθύνουν στις αρχές μιας πλουραστικής ανοικτής εκπαίδευσης που θα βασίζεται στη δημοκρατία και την ελευθερία, έχοντας κυρίως στρέψει την προσοχή στους αδύναμους/ άφωνους/πιεσμένους/ανθρώπους/εκπαιδευτικούς/μαθητές, μαθήτριες/πολίτες. Η διαμόρφωση του εκπαιδευτικού - μεταρρυθμιστή που θα μπορεί να οραματιστεί μια εκπαίδευση πέρα από τα στενά συμφέροντα της αγοράς και της τεχνοκρατικής και παγκοσμιοποιημένης προσέγγισης/θεώρησης του

κόσμου του, αποτελεί ένα βασικό στόχο για την κριτική παιδαγωγική η οποία προτείνεται να είναι και το όχημα για μία μετασχηματιστική κριτική ηγεσία στο χώρο της εκπαίδευσης στις μέρες μας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κριτική παιδαγωγική, απελευθερωτική ηγεσία

«Ήπια ισχύς» και «πολιτιστική διπλωματία» ως μέσα εκπαιδευτικής διακυβέρνησης: Η προώθηση ζητημάτων δημοκρατίας και πολιτειότητας μέσω του Προγράμματος Fulbright για εκπαιδευτικούς

Αλεξία Γιαννακοπούλου

Διευθύντρια, Ευρωπαϊκό Σχολείο Μονάχου

Ιωάννης Ρουσσάκης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η εισήγηση διαπραγματεύεται το ζήτημα της εκπαιδευτικής διακυβέρνησης και συγκεκριμένα το ζήτημα της κινητικότητας εκπαιδευτικών και στελεχών, ιδεών, πόρων και διαδικασιών για σημαντικά θέματα που αφορούν τη σχολική εκπαίδευση, όπως είναι οι αντιλήψεις της δημοκρατίας και της πολιτειότητας. Η εξέταση των ζητημάτων αυτών γίνεται μέσα από την διερεύνηση του ρόλου του Προγράμματος εκπαιδευτικών και πολιτιστικών ανταλλαγών για στελέχη εκπαίδευσης με τίτλο «Exploring Access and Equity in US Education and Society» («Εξερευνώντας την πρόσβαση και την ισότητα στην Αμερικανική Εκπαίδευση και Κοινωνία») που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της δράσης υποτροφιών του Ιδρύματος Fulbright «Study of the U.S. Institutes (SUSI)» και της επίδρασης που είχε στις αντιλήψεις και πρακτικές των συμμετεχόντων για θέματα πολιτειότητας και δημοκρατίας, τα οποία περιλαμβάνονταν εκπεφρασμένα στις θεματικές και τους στόχους του Προγράμματος. Για να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης που παρουσιάζεται στην εισήγηση, χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι και συγκεκριμένα ερωτηματολόγιο και συνεντεύξεις. Τα αποτελέσματα της έρευνας και της μελέτης έδειξαν: (α) τον σημαντικό ρόλο του Προγράμματος ως μέσου «πολιτιστικής διπλωματίας» στην κατανόηση των θεσμών και των αντιλήψεων για την εκπαίδευση στις Η.Π.Α. και (β) την ισχυρή επίδραση των εμπειριών που είχαν οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί, καθώς και των ιδεών που το Πρόγραμμα προέβαλε, στις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις πρακτικές τους, αναφορικά με δημοκρατία και την πολιτειότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική διακυβέρνηση, πολιτειότητα, πρόγραμμα fulbright

Δημοκρατική Διακυβέρνηση και Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Εκπαίδευση

Εύη Ζαμπέτα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι εκπαιδευτικοί θεσμοί αποτελούν υβριδικά παράγωγα της διεθνοτοπικότητας. Υφίστανται επιρροές από τάσεις και πολιτικές που διαμορφώνονται τόσο στο διεθνές πλαίσιο όσο και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Η συναίρεση αυτών των τάσεων αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο πεδίο των εκπαιδευτικών θεσμών και συνιστά διαρκή πρόκληση, στο βαθμό που διατηρείται το αίτημα της διαφύλαξης του δημόσιου συμφέροντος και του σεβασμού των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Στις σημερινές σύνθετες και ετερογενείς κοινωνίες οι φορείς που επιδιώκουν εμπλοκή και τα συμφέροντα που διεκδικούν τον έλεγχο της εκπαίδευσης είναι πολλά και συχνά ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Η επανεμφάνιση του εθνικισμού, η άνοδος του λαϊκισμού και του ρατσισμού, που στοχοποιούν ειδικές κοινωνικές ομάδες και κυρίως τους μετανάστες, είναι φαινόμενα που απειλούν την κοινωνική συνοχή. Από την άλλη πλευρά οι σύγχρονες μορφές διακυβέρνησης συχνά επικρίνονται για έλλειμμα δημοκρατίας και αντιπροσωπευτικότητας, γεγονός που τροφοδοτεί το λαϊκισμό. Η δημοκρατία εμφανίζεται εύθραυστη, η κοινωνική ιδιότητα του πολίτη και οι κατακτήσεις του κοινωνικού κράτους, όπως η συμμετοχή στο συλλογικό κοινωνικό κεκτημένο αναδεικνύονται σε σύγχρονα διακυβεύματα, καθώς αμφισβητούνται και επαναπροσδιορίζονται. Η εκπαίδευση αποτελεί κατεξοχήν πεδίο στο οποίο εκφράζονται αυτές οι τάσεις και εκδηλώνονται με τη μορφή αποκλεισμών και ανισοτήτων πρόσβασης. Η ανακοίνωση αυτή επιδιώκει να προσεγγίσει την έννοια της δημοκρατικής διακυβέρνησης των εκπαιδευτικών θεσμών με έμφαση στο επίπεδο της σχολικής κοινότητας. Η σχολική κοινότητα γίνεται κατανοητή ως ένα πεδίο εμπλοκής, διαβούλευσης και συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, το οποίο ωστόσο μεσολαβείται από τις θεμελιώδεις συνταγματικές αξίες που κατοχυρώνουν το συλλογικό δημόσιο συμφέρον. Η βασική θέση που θα υποστηριχθεί είναι ότι η δημοκρατική διακυβέρνηση των εκπαιδευτικών θεσμών αποτελεί μέσο και προϋπόθεση για την αναγνώριση και εμπέδωση των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων στις σύγχρονες κοινωνίες.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατική διακυβέρνηση, διαβουλευτική δημοκρατία, κοινωνία των πολιτών, ανθρώπινα δικαιώματα*

«Εκπαιδευτική Διακυβέρνηση» και η «Κοινωνική Διάσταση» του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ)

Αντιγόνη Σαρακινιώτη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εισήγηση πραγματεύεται τον όρο «εκπαιδευτική διακυβέρνηση» σκοπεύοντας να τροφοδοτήσει τη

συζήτηση για το περιεχόμενο και τη χρήση του στην άσκηση, αλλά κυρίως στην ανάλυση της εκπαιδευτικής πολιτικής, ειδικά στα ζητήματα προσδιορισμού των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και των παρεμβάσεων αντιμετώπισής τους στα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα. Η σχετική βιβλιογραφία, αξιοποιώντας τις οπτικές που προσφέρει η κοινωνική θεωρία, προσδιορίζει την «εκπαιδευτική διακυβέρνηση» ως έννοια και μέθοδο περιγραφής και ανάλυσης της οργάνωσης, των λειτουργιών και των πολλαπλών αλληλεπιδράσεων και των πρακτικών παλαιών και νέων φορέων και δικτύων πολιτικής (Wilkins & Olmedo, 2019). Επίσης, τεκμηριώνει ως κομβικό σημείο για την υιοθέτηση και εξάπλωση του όρου, τους μετασχηματισμούς που συμβαίνουν -ή αναμένονται- στα σύγχρονα συστήματα μέσα από τη θεσμοθέτηση μέτρων και την πραγμάτωση πρακτικών που διαμορφώνονται και προωθούνται ως «θεμιτές» και κυρίαρχες στο παγκοσμιοποιημένο και ευρωπαϊκό περιβάλλον εκπαιδευτικής πολιτικής. Βασικότερες αυτών, η σύγκλιση στους δείκτες και η παρακολούθηση των αποτελεσμάτων μεταξύ των χωρών (Ball, 1998, Lawn & Grek, 2012). Αυτή η μορφή διακυβέρνησης, αναφερόμενη ως εξ αποστάσεως διακυβέρνηση, έχει εισάγει στο πεδίο της εκπαίδευσης τις αρχές της αποτελεσματικότητας, της επιτελεσματικότητας και της αυτο-ρύθμισης, μετασχηματίζοντας το εκπαιδευτικό και διοικητικό πλαίσιο λειτουργίας των συστημάτων στη βάση του αξιώματος “γίνε ισόμετρος και λειτουργικός ή εξαφανίσου» (Lyotard, 1984 στο Ball, 1998:122). Για τη σχολική εκπαίδευση, σημαντική ερευνητική παραγωγή αναδεικνύει τα αντικρουόμενα νοήματα και τις εντάσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στους στόχους της αποτελεσματικότητας και της ισότητας (Lingard et al., 2014). Αντίστοιχες αναλύσεις για τη διακυβέρνηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι μάλλον περιορισμένες με δεδομένο το αυξημένο ενδιαφέρον για τη συγκράτηση του φοιτητικού πληθυσμού (Ευρώπη 2020) και την εντατική επανενεργοποίηση του άξονα της «Κοινωνικής διάστασης» στον ΕΧΑΕ μετά το 2012. Η εισήγηση επικεντρώνεται στο ζήτημα αυτό θέτοντας ερωτήματα για τον τρόπο που τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα της ισότητας/δικαιοσύνης και της συμπερίληψης (inclusion) γίνονται στοιχεία της διακυβέρνησης της ανώτατης εκπαίδευσης στον ευρωπαϊκό χώρο σήμερα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική διακυβέρνηση, εκπαιδευτική πολιτική, ισότητα/δικαιοσύνη, συμπερίληψη

Σάββατο
30/11

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΡΑΤΣΗ
ΣΥΜΠΟΣΙΟ 5

19.00-20.45

**ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ «ΛΟΓΟΥ» ΚΑΙ
ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΠΟΛΙΤΕΙΟΤΗΤΑ
ΣΤΗΝ Π/ΘΜΙΑ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ**

Οργανωτής: Γεώργιος Μπίκος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η καλλιέργεια της δημοκρατικής συμμετοχικής πολιτειότητας στο σχολείο, δεν θα μπορούσε παρά να επιχειρείται μέσω δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων διδασκαλίας που αφορούν, εκτός των άλλων, και τον λόγο· όχι μόνο γιατί η δημοκρατία για να έχει ποιότητα πρέπει να βασίζεται σε έναν ορθολογικό (δηλαδή βασιζόμενο σε επιχειρήματα) δημόσιο εκφερόμενο λόγο από τον κάθε πολίτη αλλά και από τις διάφορες ομάδες πολιτών (κοινωνία των πολιτών), αλλά και γιατί η άσκηση στην ανάλυση και άρθρωση του (γραπτού ή προφορικού, λογοτεχνικού, πολιτικού ή άλλου) λόγου, υπό κάποιες προϋποθέσεις που παρουσιάζονται και αναλύονται στις εισηγήσεις του συμποσίου αυτού, καλλιεργεί την κριτική σκέψη και την πολιτική σκέψη – δηλαδή δύο είδη σκέψης που είναι απαραίτητα για τη διαμόρφωση κάθε προσώπου που χαρακτηρίζεται από ό,τι αποκαλούμε δημοκρατικά ενεργός πολιτειότητα. Και η πολιτική σκέψη-αντίληψη είναι αυτή στο πλαίσιο της οποίας (i) σεβόμαστε και θεωρούμε ισότιμο μας τον οποιονδήποτε «άλλον» συμπολίτη μας, ως ύπαρξη και ως ομιλητή (ii) σεβόμαστε τις αποφάσεις-επιλογές της πλειοψηφίας των συμπολιτών μας, (iii) εκφράζουμε την άποψή μας για τα πολιτικά ζητήματα, ακολουθώντας τις αξίες, τις αρχές και τους κανόνες του δημοκρατικού και ορθολογικού διάλογου (κάποιες από τις οποίες αναλύθηκαν και από τον Habermas) –ακολουθώντας, ενδεχομένως (και προκειμένου ο λόγος μας να καταστεί πειστικός ή/και προτρεπτικός) τη μέθοδο και τις τεχνικές της Ρητορικής, όπως την ανέδειξε η αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία και την ανέλυσε ο Αριστοτέλης– και (iv) σκεφτόμαστε με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον και τη διατήρηση ενός (δημοκρατικού) πολιτεύματος που να βασίζεται στην ενεργό πολιτική συμμετοχή, όσο το δυνατόν περισσότερων πολιτών. Στόχος, λοιπόν, των εισηγήσεων του συμποσίου είναι (α) να παρουσιάσουν τα οφέλη από πλευράς πολιτειακής αγωγής και δημοκρατικοπολιτικής παιδείας που θα προκύψουν για τους μαθητές της π/θμιας και δ/θμιας εκπαίδευσης από τη μέσα στη σχολική τάξη ανάληψη εκπαιδευτικών δράσεων και δραστηριοτήτων που προάγουν όσα προαναφέραμε και, κυρίως, (β) να προτείνουν τέτοιες συγκεκριμένες δράσεις και δραστηριότητες, μερικές από τις οποίες έχουν ήδη εφαρμοστεί σε «πραγματική» σχολική αίθουσα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ρητορική, πολιτική συμμετοχή, ενεργός πολιτειότητα

Η ρητορική τέχνη ως φυγόκεντρος δύναμη από έναν κόσμο ατομοκεντρικό

Ανάργυρος-Νεκτάριος Μποζίκας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το θέμα το οποίο πραγματεύεται η εισήγηση είναι η θέση, η αξιοποίηση και η συνεισφορά της ρητορικής τέχνης στο σύγχρονο δευτεροβάθμιο σχολείο ώστε αυτό να καταστεί εκκολλαπτήριο κριτικά σκεπτόμενων πολιτών οι οποίοι θα προτάσσουν το συλλογικό καλό έναντι του ατομικού. Κατά κύριο λόγο εξετάζει την αξιοποίηση των διττών λόγων ως ένα ρητορικό μέσο απαγκίστρωσης από το «εγώ» και εναρμόνισης με το «εμείς». Σκοπό της εργασίας αποτελεί αφενός η ενημέρωση της εκπαιδευτικής και επιστημονικής κοινότητας αναφορικά με τα οφέλη της ρητορικής εκπαίδευσης στην προετοιμασία των μελλοντικών πολιτών των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών και αφετέρου η ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση για ένα σχολείο μετασηματισμένο που θα ανταποκρίνεται καλύτερα στα ταλέντα και τις αναζητήσεις των μαθητών αλλά και στις λειτουργικές ανάγκες της σύγχρονης δημοκρατικής πολιτείας. Χρησιμοποιούνται ως αφετηρία βιβλία και μελέτες οι οποίες καταδεικνύουν τη στενή σχέση της ρητορικής με τη δημοκρατία και αναλύεται θεωρητικά ο τρόπος με τον οποίο επιδρά η ρητορική εκπαίδευση -και κυρίως οι διττοί λόγοι- στην καλλιέργεια δημοκρατικού ήθους στους μαθητές. Παράλληλα, αναφέρονται και ορισμένα παραδείγματα αξιοποίησης των διττών λόγων μέσα στη σχολική τάξη και τον ρητορικό όμιλο. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα: Η ρητορική εκπαίδευση αποτελεί μια δημιουργική ενασχόληση με τη γλώσσα, δίνοντας την ευκαιρία στους μαθητές να την αγαπήσουν και να καλλιεργήσουν την ευγλωττία, την επιχειρηματολογία και την ικανότητα να υπερασπιστούν τη θέση τους όποτε κληθούν. Με τη σωστή καθοδήγηση του εκπαιδευτικού ο μαθητής εκτιμά την αξία του λόγου και του διαλόγου στη βελτιστοποίηση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Μέσα από ομαδικά αγωνίσματα, όπως αυτό των διττών λόγων, η ρητορική εκπαίδευση συντελεί στην αποκοπή από μια ατομικιστική θεώρηση των πραγμάτων και στη δημιουργία μιας αντίληψης συμπόρευσης και συν-αναζήτησης του συλλογικού καλού.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, ρητορική, ατομοκεντρισμός, σχολείο*

Η αριστοτελική ρητορική τέχνη ως μέθοδος καλλιέργειας της ενεργού πολιτειότητας στην εκπαίδευση

Χρήστος Χαντζαρίδης
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην εισήγηση αυτή, παρουσιάζεται, αρχικά, η έννοια της πολιτειότητας. Ακολούθως επισημαίνεται α) ότι στη δημοκρατία ενδιαφέρει ιδιαίτερως η συνιστώσα της πολιτειότητας η οποία αντιστοιχεί στην

πολιτική συμμετοχή και β) ότι ο πιο ταιριαστός με το πνεύμα του λόγου και του ορθολογισμού, όπως έχει αναδειχτεί από την κουλτούρα που κυριαρχεί στη Δύση από τον Διαφωτισμό και μετά, τρόπος πολιτικής συμμετοχής είναι ο πολιτικός λόγος. Περαιτέρω, γίνεται αναφορά στην αριστοτελική ρητορική τέχνη ως μέθοδος βέλτιστης συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, αλλά και λήψης αποφάσεων για τις σύγχρονες πολιτείες μέσα από ασφαλείς δικλείδες προηγούμενης επεξεργασίας του πολιτικού λόγου. Δίχως να παραβλέπονται οι περιορισμοί που επιβάλλονται από το πολυάριθμο και το πολυπολιτισμικό των σύγχρονων κοινωνιών, εκτιμάται πως ο κορυφαίος Έλληνας φιλόσοφος έχει την λυσιτελέστερη απάντηση στο ερώτημα περί του με ποιον τρόπο μπορεί η πολιτεότητα να εξελίσσεται, μέσα από την καθημερινή πράξη, σε ενεργό πολιτεότητα. Στην κατακλείδα της εισήγησης, προτείνεται μια εφαρμογή στο πλαίσιο μιας Γυμνασιακής τάξης. Η εφαρμογή αυτή, αντιμετωπίζοντας την σχολική τάξη ως μια μικρή πόλη, αποβλέπει στην, εντός του εκπαιδευτικού πλαισίου, καλλιέργεια της ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών σε κοινού ενδιαφέροντος ζητήματα με απώτερο στόχο την ενίσχυση της δημοκρατικής κουλτούρας αναφορικά με τη λήψη αποφάσεων μέσα από μια διαδικασία αποφυγής συγκρούσεων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: πολιτεότητα, πολιτική συμμετοχή, ρητορική

«Πάταξον μέν, ἄκουσον δέ»: Το δικαίωμα στην απολογία ως ένα δημοκρατικό δικαίωμα

Καλλιόπη Μαθιουδάκη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η εισήγηση αφορά την παρουσίαση του είδους του ρητορικού λόγου που καλείται απολογία και την αξιοποίησή του στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στο πλαίσιο της προσπάθειας οι μαθητές (i) να αναπτύξουν δημοκρατικές αντιλήψεις και δημοκρατική πολιτική σκέψη (ii) να υιοθετήσουν μια στάση αποδοχής του «άλλου» πολίτη, ακόμα κι αν αυτός φέρεται να έχει διαπράξει ένα πολιτικό ατόπημα (iii) να ενστερνιστούν το δικαίωμα του συμπολίτη στην απολογία και (iv) να εξασκηθούν στην ενεργητική ακρόαση. Αρχικά, καταδεικνύουμε τη σύνδεση της απολογίας, η οποία απαντάται στην πλατωνική Ἀπολογία Σωκράτους, με το δημοκρατικό πολίτευμα, εφόσον εδράζεται στο δικαίωμα της ισηγορίας και στην υποχρέωση για δημόσια λογοδοσία. Παράλληλα, αναδεικνύουμε τον χαρακτήρα πολιτικής επικοινωνίας που έχει η απολογία, καθώς εν τέλει η δημόσια άρθρωσή της αποσκοπεί στην αποκατάσταση της εικόνας του αμυνομένου και την ενίσχυση του ήθους του ως πολίτη της δημοκρατίας. Κατόπιν, παρουσιάζουμε τις Στρατηγικές Απολογίας με βάση την τυπολογία του W. Benoit. Στη συνέχεια, αναφέρουμε μια διδακτική πρόταση για τον τρόπο προσέγγισης και ανάλυσης του απολογητικού λόγου, ακολουθώντας τη Νεοαριστοτελική μέθοδο της Ρητορικής Κριτικής. Η ανάλυση διακρίνεται σε δύο μέρη: το Περικείμενο, το οποίο πραγματεύεται το πραγματολογικό περιβάλλον της ομιλίας, και την Κειμενική Ανάλυση, που πραγματεύεται την ίδια την ομιλία αξιοποιώντας τους πέντε κανόνες της Ῥητορικής του Αριστοτέλη. Προκρίνεται για ανάλυση η τρίτη δημηγορία του Περικλέους (2.60-64). Συνάγονται συμπεράσματα για το ἦθος του ομιλητή, το Πάθος και τον Λόγον, ανιχνεύονται οι Στρατη-

γικές Απολογίας, αξιολογούνται τα μέσα πειθούς και η αισθητική ποιότητα της ομιλίας. Μέσω των προτεινομένων ρητορικών δράσεων οι μαθητές διευρύνουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες, καλλιεργούν την ενσυναίσθηση και ασκούν τη δημιουργική, αφαιρετική και κριτική σκέψη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δικαίωμα ισηγορίας, δημοκρατικό πολίτευμα, απολογία, δημόσια εικόνα, τεχνικές λόγου, ρητορική, νεοαριστοτελική ρητορική κριτική, στρατηγικές απολογίας

Εναλλακτικοί τρόποι καλλιέργειας πολιτικής κουλτούρας στο σχολείο: Η διδασκαλία της ποίησης της γενιάς του '70 προς μια δημοκρατική κουλτούρα

Χριστίνα Κουτούβελα

Γιώργος Κουτούβελας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στους «Στόχους Στρατηγικής για τη Νεολαία 2017-2027», οι οποίοι βρίσκονται σε ευθυγράμμιση με τους «Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης» του ΟΗΕ, εμπεριέχονται η προσιτή και ποιοτική εκπαίδευση-κατάρτιση-μαθητεία, η ενίσχυση της συμμετοχής των νέων στη δημοκρατική ζωή και η μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των νέων. Προς μία τέτοια κατεύθυνση χάραξης μιας πιο δημοκρατικής ζωής και δεδομένου του επιστημονικού διαλόγου που έχει αναπτυχθεί διεθνώς για την καλλιέργεια της πολιτικής και δημοκρατικής συνείδησης των νέων, προτείνουμε τη διδακτική αξιοποίηση της ποίησης, ως μέσου καλλιέργειας δημοκρατικών συνειδήσεων σε μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, εισηγούμαστε την αξιοποίηση έργων των ποιητών της γενιάς του '70, της τρίτης μεταπολεμικής γενιάς ή, αλλιώς, «γενιάς της αμφισβήτησης». Πρόκειται για μια γενιά που αντλεί τη δύναμή της από την α-συστημική οργάνωσή της, η οποία είναι πολύ πιο ιδιαίτερη από την αρχική πολιτικοκοινωνική αντισυστημικότητα που της αποδόθηκε και προαναγγέλλει πολύ νωρίς συστημικές/α-συστημικές εξελίξεις στο ποιητικό πεδίο (Δημητρούλια, 2011). Το παράδειγμα της γενιάς του '70 (όπως έχει επισημανθεί από το σύνολο της κριτικογραφίας) αφομοιώνει μερικά από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της ποίησης του 20ού αιώνα, ενώ το πνεύμα της άρνησης και της αμφισβήτησης που εκδηλώθηκε από τους ποιητές απέναντι στη δικτατορία του '67-'74 (Γιάννης Κοντός, Ντίνος Σιώτης, Τζένη Μαστοράκη, Λευτέρης Πούλιος κ.ά.), η μεταφυσική του έρωτα και της πολιτικής, όπως εκφράζεται από έργα εκπροσώπων της γενιάς του '70 (Μιχάλης Γκανάς, Γιάννης Υφαντής, Μανόλης Πρατικάκης, κ.ά.), η προαγωγή δημοκρατικών αντιλήψεων και ο πλουραλισμός των απόψεων, αποτελούν μερικά από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται, ως «ζωντανό σώμα», στην εργογραφία των ποιητών του '70. Η αξιοποίηση των έργων των ποιητών του '70 στην εκπαίδευση, έτσι, δύναται να συμβάλει στην ανάπτυξη σημαντικών δεξιοτήτων και απαραίτητων πνευματικών ικανοτήτων στους μαθητές τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (κριτικός και δημιουργικός αναστοχασμός, ανάπτυξη ιστορικής συνείδησης, δημοκρατικές πεποιθήσεις), ικανότητες τις οποίες το

σχολείο της σύγχρονης δημοκρατίας οφείλει να καλλιεργεί.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *ποίηση, κριτική σκέψη, πολιτική αντίληψη*

Κυριακή
1/12ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΑΡΑΤΣΗ
ΣΥΜΠΟΣΙΟ 6

10.30-12.00

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ VS ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ**Οργανώτρια:** Μαγδαληνή Κολοκυθά

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι έννοιες της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής δικαιοσύνης αποτελούν ιδεολογικά φορτισμένες έννοιες που αντικατοπτρίζουν οντολογικές, επιστημολογικές και κατ' επέκταση κοινωνικοπολιτικές αναπαραστάσεις και εφαρμογές. Ταυτόχρονα όμως και οι δύο έννοιες επιστημονικά, ερευνητικά και πολιτικά συνδέονται με τη δημοκρατία και τις βασικές αρχές που την κατοχυρώνουν. Συνεπακόλουθα, στα κείμενα εκπαιδευτικής πολιτικής, οι έννοιες της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της δημοκρατίας εμφανίζονται αλληλένδετες, όπως στο κείμενο του Γενικού Μέρους του ισχύοντος Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΕΠΠΣ). Το παρόν Συμπόσιο εστιάζει στη διερεύνηση των εννοιών της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της δημοκρατίας σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, εστιάζοντας σε μία διεπιστημονική προσέγγιση. Στόχος του συμποσίου είναι η διερεύνηση της δυνατότητας εντοπισμού αλληλεπιδράσεων και σημείων σύγκλισης μεταξύ του τρόπου προσέγγισης των προαναφερθέντων εννοιών από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα συναφή με την εκπαιδευτική διαδικασία. Η διεπιστημονική προσέγγιση του συμποσίου εστιάζει σε σημεία σύγκλισης προερχόμενα τόσο από τις θεωρητικές επιλογές των συγγραφέων για τη διερεύνηση των εννοιών της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής δικαιοσύνης όσο και από την εμπειρική πραγμάτωσή τους στο εκπαιδευτικό πλαίσιο του σχολείου και στις υιοθετούμενες από τους εμπλεκόμενους παιδαγωγικές πρακτικές και προσεγγίσεις. Ο σκοπός του συμποσίου είναι η συμβολή στην εξέταση και ανάπτυξη εννοιών και πρακτικών που μπορούν να υποστηρίξουν την προώθηση της δημοκρατίας στο σχολείο. Συγκεκριμένα, η πρώτη παρουσίαση παρουσιάζει το πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής αναφορικά με τις έννοιες της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής δικαιοσύνης εστιάζοντας στους εκφερόμενους ιδεότυπους των λόγων τους και τις εμπειρικές τους υιοθετήσεις για την εκπαίδευση. Η δεύτερη παρουσίαση πραγματεύεται τη θεωρητική εστίαση αναφορικά με ζητήματα εξισωτικής και μη-εξισωτικής συλλογιστικής στην εκπαίδευση και κατ' επέκταση της κριτικής τους προσέγγισης. Η τρίτη παρουσίαση πραγματεύεται τον τρόπο χρήσης της Τέχνης (συγκεκριμένα της μουσικής) για την εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής σε 'διαπολιτισμικά' περιβάλλοντα. Η τέταρτη παρουσίαση εστιάζει στον προσδιορισμό των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη δυνατότητα της μετασχηματιστικής ικανότητας που διαθέτουν, ώστε να προωθήσουν την κοινωνική δικαιοσύνη τόσο στο πεδίο της ρητορικής όσο και σε αυτό της εκπαιδευτικής τους πρακτικής. Η πέμπτη παρουσίαση διερευνά τη χρησιμότητα του πρακτικού και ηθικού λόγου (Habermas) για να μελετηθεί το ελληνικό curriculum και να αναδειχθεί αν αυτή η ανάλυση είναι σε θέση να αναδείξει ηθικά ζητήματα. Τέλος, θα παρουσιαστεί μία συνοπτική τοποθέτηση των βασικών θεωρητικών και εμπειρικών σημείων σύγκλισης και απόκλισης των πέντε παρουσιάσεων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κοινωνική συνοχή, κοινωνική δικαιοσύνη, ΔΕΠΠΣ

Εκπαίδευση για κοινωνική συνοχή ή κοινωνική δικαιοσύνη;

Μαγδαληνή Κολοκυθά

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Την τελευταία δεκαετία η έννοια της κοινωνικής συνοχής καταλαμβάνει καίρια θέση σε κείμενα εθνικής και διεθνούς πολιτικής. Παρόλο που η έννοια ξεκινά να αναπτύσσεται τη δεκαετία του '80 ως μέσο διερεύνησης και αντιμετώπισης επιδράσεων της παγκοσμιοποίησης, όπως η διεύρυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και η κοινωνική διαφοροποίηση, καταλήγει να εδραιώνεται μέσα από κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπερεθνικών οργανισμών τα τέλη της δεκαετίας του '90 (Jenson, 1998). Η ενασχόληση ερευνητικά με την έννοια της κοινωνικής συνοχής εντείνεται της δεκαετία του 2000 με αποκορύφωμα την περίοδο της έναρξης της οικονομικής κρίσης του 2008 (Green, Janmaat, and Han, 2009) και αντιμετωπίζεται σε ερευνητικό και πολιτικό επίπεδο ως το μέσο διασφάλισης οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής σταθερότητας OECD (2011). Ταυτόχρονα, η έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης μελετάται αναφορικά με την λειτουργικότητα του οικονομικού μοντέλου διαχείρισης του Social Market Economy (OECD, 2011) γνωστού ως 'Τρίτου Δρόμου' και σε μεγάλο βαθμό στα επίσημα κείμενα διαμόρφωσης πολιτικής η παρουσία της έννοιας εξασθενεί. Οι έννοιες της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής δικαιοσύνης αποτελούν ιδεολογικά φορτισμένες έννοιες που αντικατοπτρίζουν οντολογικές, επιστημολογικές και κατ' επέκταση κοινωνικοπολιτικές αναπαραστάσεις και εφαρμογές. Ταυτόχρονα όμως και οι δύο έννοιες επιστημονικά, ερευνητικά και πολιτικά συνδέονται με τη δημοκρατία και τις βασικές αρχές που την κατοχυρώνουν. Την τελευταία δεκαετία σε διεθνές επίπεδο παρατηρείται μία έξαρση της χρήσης της έννοιας της κοινωνικής συνοχής και ταυτόχρονα η απομάκρυνση του όρου της κοινωνικής δικαιοσύνης από τα κείμενα πολιτικής. Το παρόν άρθρο διερευνά το πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής αναφορικά με τις έννοιες της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής δικαιοσύνης εστιάζοντας στους εκφερόμενους ιδεότυπους των λόγων τους και τις εμπειρικές τους υιοθετήσεις για την εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο εστιάζει στην ανάλυση εκπαιδευτικών πολιτικών που κάνουν χρήση των ανωτέρω όρων με ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσία και χρήση τους στο ισχύον Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΕΠΠΣ). Το κεντρικό συμπέρασμα επικεντρώνεται στην επικράτηση του όρου της κοινωνικής συνοχής έναντι αυτού της κοινωνικής δικαιοσύνης προωθώντας έμμεσα στοιχεία ομογενοποίησης και αποκλείοντας, αντίστοιχα, στοιχεία κοινωνικής διαφοροποίησης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κοινωνική συνοχή, κοινωνική δικαιοσύνη, ΔΕΠΠΣ

Εκπαιδευτική δικαιοσύνη – Η εκδοχή της Δικαιοσύνης Αναγνώρισης

Χρήστος Γκόβαρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το θέμα των σχολικών ανισοτήτων τέθηκε τις δεκαετίες του 1960 και 1970 στο επίκεντρο του παιδαγωγικού ενδιαφέροντος. Στα χρόνια που ακολούθησαν και μέχρι τη δημοσίευση της πρώτης έκθεσης του διεθνούς προγράμματος PISA, οι σχολικές ανισότητες δεν απασχόλησαν ως θέμα αιχμής την παιδαγωγική έρευνα. Έκτοτε και μέχρι τις μέρες μας καταγράφεται για το εν λόγω θέμα ένα διαρκώς αυξανόμενο ερευνητικό ενδιαφέρον, καθώς τα ευρήματα του PISA τεκμηριώνουν την ύπαρξη σχολικών ανισοτήτων εις βάρος διαφόρων ομάδων μαθητριών/μαθητών, π.χ. μαθητών/μαθητριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Ωστόσο, ο λόγος περί εκπαιδευτικής δικαιοσύνης που προωθεί το εν λόγω πρόγραμμα χαρακτηρίζεται από περιορισμούς. Η εισήγηση θα εστιάσει, αρχικά, σε βασικά σημεία μιας κριτικής ανάλυσης του πλαισίου αναφοράς που υιοθετεί το PISA, προκειμένου να στηρίξει την εκδοχή εκπαιδευτικής δικαιοσύνης που προτείνει. Θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η εκδοχή εκπαιδευτικής δικαιοσύνης στο PISA εκφράζει μια εκδοχή δικαιοσύνης στη λογική της οποίας το σχολείο οφείλει να μεριμνά απλά και μόνο για τη διασφάλιση ενός ελάχιστου εκπαιδευτικής ισότητας. Στη συνέχεια, θα παρουσιάσουμε ως εναλλακτική τις θέσεις μιας εκδοχής εκπαιδευτικής δικαιοσύνης με κεντρικό σημείο αναφοράς την έννοια της Αναγνώρισης, όπως αυτή εννοιολογείται στην σύγχρονη Κριτική Θεωρία. Το διακύβευμα της ισότητας σε αυτή την περίπτωση δεν σχετίζεται με την ισοκατανομή εκπαιδευτικών πόρων αλλά με την ποιότητα της παιδαγωγικής σχέσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *σχολικές ανισότητες, εκπαιδευτική δικαιοσύνη, εκπαιδευτική ισότητα, έννοια της Αναγνώρισης, Κριτική Θεωρία*

Ο Ηθικός Λόγος ως μέσο κοινωνικής συνοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία

Δώρα Παπαδοπούλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο επικοινωνιακός λόγος κατά τον Habermas είναι πρωτίστως και ηθικός πρακτικός λόγος. Ο Habermas θεωρεί ότι η κατανόηση του νοήματος διαμέσου της γλώσσας εμπεριέχει ηθικά στοιχεία, τα οποία μπορούν με τη σειρά τους να συσχετιστούν με τις κοινωνικές και εξουσιαστικές δομές. Κατά τον ίδιο τρόπο, η παρουσία του Ηθικού Λόγου στο σχολείο θα πρέπει να είναι τμήμα της κάθε εκπαιδευτικής πολιτικής. Η επιχειρηματολογία έγκειται στο γεγονός ότι η παρουσία του Χαμπερμασιανού ηθικού λόγου ως μέσο κατανόησης ενός εκπαιδευτικού προγράμματος μπορεί να αποτελέσει μέσο να ιδωθούν στοιχεία του κοινωνικού κόσμου των συμμετεχόντων. Αυτό έχει ως βάση το γεγονός ότι μια εκ-

παιδευτική διαδικασία που θα στηρίζεται στον πρακτικό λόγο θα κινείται διαμέσου των ηθικών οπτικών και στην κοινωνική πραγματικότητα. Ο Πρακτικός και ηθικός λόγος (Habermas) χρησιμοποιείται για να μελετηθεί το ελληνικό curriculum και να επισημανθεί αν αυτό είναι σε θέση να αναδείξει ηθικά ζητήματα. Μια πραγματιστική προοπτική στα ηθικά ζητήματα συνηγορεί σαφώς υπέρ της τοποθέτησης ότι αυτά μπορεί να είναι και μέρος μιας γνωστικής διαδικασίας, αν και η ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα δεν έχει να επιδείξει τέτοια στοιχεία. Η εφαρμογή, όμως, ενός τέτοιου πλαισίου, όπως δοκιμάστηκε στο Βέλγιο τονίζει την αναγκαιότητα στροφής στην ανάδειξη του ενεργητικού υποκειμένου. Προς αυτήν την κατεύθυνση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ένα πειραματικό μοντέλο και το σχέδιο που έχει προτείνει ο Robert J. Sternberg στηριζόμενος και στο χαμπερμασιανό πρότυπο. Αυτό μπορεί να καταδείξει τα διαφορετικά βήματα, που χρειάζεται να ακολουθηθούν όχι μόνο στον προσδιορισμό εκείνων των εκπαιδευτικών στοιχείων με ηθικές διαστάσεις αλλά και στην αναγνώριση των ηθικών στοιχείων που λογίζονται ως σημαντικά. Όσο δεν υφίσταται η παρουσία του Ηθικού Λόγου, τόσο η λογική επιχειρημάτων, όπως αυτό της ολισθηρότητας κερδίζει έδαφος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Ηθικός Λόγος, κοινωνική συνοχή, Habermas

Η Τέχνη ως Εργαλείο Εμπέδωσης της Κοινωνικής Συνοχής σε 'Διαπολιτισμικά' Περιβάλλοντα

Βαγγέλης Μπαντελάς

Εκπαιδευτικός (ΠΕ 79.01)

Η έννοια η οποία επιχειρείται να διερευνηθεί/αναπτυχθεί στην προκειμένη ανακοίνωση και η οποία απασχολεί ιδιαίτερα τον εκπαιδευτικό κλάδο, τόσο στο πεδίο εργασίας με τους μαθητές, όσο και σε επίπεδο ατομικού προβληματισμού, είναι η έννοια της 'κοινωνικής συνοχής'. Πιο συγκεκριμένα στην προκειμένη ανάλυση, η 'κοινωνική συνοχή' εξετάζεται, όχι ως μια θεωρητικού τύπου έννοια που αφορά γενικευτικά την 'κοινωνία', αλλά ως ένα 'βίωμα' που πρέπει να εμπεδωθεί με διάφορες πρακτικές στην τάξη μεταξύ των ίδιων των μαθητών/τριών, καταρχήν, αλλά και -ιδιαίτερα σε 'διαπολιτισμικά' περιβάλλοντα- μεταξύ μαθητών/τριών και δασκάλου. Το 'μέσο' που χρησιμοποιείται -εν προκειμένω- είναι η Μουσική και τα βασικά θεωρητικά μοντέλα που επηρεάζουν και τις πρακτικές, ως προς τον παραπάνω στόχο, αποτελούν: η αρχή της 'συμπερίληψης' επί ίσοις όροις όλων των μαθητών/τριών στο νεοελληνικό 'εθνικό αφήγημα' και το αξίωμα του 'δικαιώματος στην ομοιότητα'. Για την πραγμάτευση του θέματός χρησιμοποιούνται αναλυτικά εργαλεία κυρίως από τρία επιστημονικά πεδία: την Κοινωνική Ανθρωπολογία (ειδικότερα μέσα από το αναλυτικό πρίσμα των 'συλλογικών ταυτοτήτων'), την Εκπαίδευση στις Τέχνες (και συγκεκριμένα στη Μουσική), και τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση (δηλ. σε περιβάλλοντα όπου συνυπάρχουν μαθητές/τριες από 'διαφορετικές' -ή φερόμενες ως 'διαφορετικές'- πολιτισμικές αφετηρίες). Κατά την ανάπτυξη του θέματος-και σχετικά με τις Τέχνες-υποστηρίζεται η άποψη ότι η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από τον τρόπο χρήσης τους ως 'μέσων' για την επίτευξη του αναφερόμενου στόχου, δηλ. από το πως εργαλαιοποιούνται αυτές από τον εκπαιδευτή και πως οργανώνεται το περιεχόμενό τους. Παρουσιάζεται επίσης, κάποια κριτική

απέναντι στον όρο 'Διαπολιτισμική Εκπαίδευση', όταν αυτός αναφέρεται σε σχολεία όπου φοιτούν 'τσιγγανόπαιδες'. Στην επιχειρηματολογία ως προς τις παραπάνω θέσεις χρησιμοποιούνται αναλυτικά μοντέλα της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και ιδιαίτερα εκείνα που πραγματεύονται τους τρόπους μορφοποίησης συλλογικών ταυτοτήτων (εθνικών, εθνοτικών κ.ά.). Τέλος, αναφέρονται ενδεικτικά κάποιες καλές πρακτικές που αναδυθήκαν μέσα από τη σχετική διδακτική εμπειρία στο πεδίο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κοινωνική συνοχή, διαπολιτισμική εκπαίδευση, μουσική

Η Κοινωνική Δικαιοσύνη στην εκπαίδευση: Διερευνώντας τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών

Αγγελική Λαζαρίδου

Γεώργιος Σόρκος

Βασιλική Πολυμεροπούλου

Ευστάθιος Ξαφάκος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σκοπός της υπό εξέλιξη ποσοτικής έρευνας είναι να προσδιορίσει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη δυνατότητα της μετασχηματιστικής ικανότητας που διαθέτουν, ώστε να προωθήσουν την κοινωνική δικαιοσύνη τόσο στο πεδίο της ρητορικής όσο και σε αυτό της εκπαιδευτικής τους πρακτικής. Αφορμή για τη διενέργειά της είναι η καταγεγραμμένη βιβλιογραφικά παραδοχή ότι οι ραγδαίες αλλαγές του παγκόσμιου περιβάλλοντος μεταβάλλουν την κοινωνική δυναμική των εθνικών κρατών, προκαλώντας τα εκπαιδευτικά συστήματα να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης ώστε να είναι σε θέση να ασκούν μια ευρύτερη κοινωνική επιρροή. Η βιβλιογραφία υποδεικνύει, επίσης, ότι η βελτίωση και η αποτελεσματικότητα της σχολικής μονάδας, υπό τις τρέχουσες υπερ-διαφοροποιημένες περιστάσεις, απαιτούν την ανάληψη νέων, περισσότερο σύνθετων ρόλων από την πλευρά του εκπαιδευτικού προσωπικού, με την εφαρμογή προγραμμάτων που να σχετίζονται με την κοινωνική δικαιοσύνη. Με κριτήριο τις προαναφερόμενες επισημάνσεις, 214 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κλήθηκαν με τη χρήση ερωτηματολογίου να προβληματιστούν επί θεμάτων που άπτονται της κοινωνικής δικαιοσύνης, μέσω σύντομων σεναρίων-μελετών περίπτωσης. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε σχεδιάστηκε από την ομάδα των Jacott et al. (2014) και επιχειρεί να καταγράψει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την κοινωνική δικαιοσύνη, υπό το πρίσμα των τριών βασικών διαστάσεων που συνθέτουν την εννοιολογική της υπόσταση: την αναδιανομή (Redistribution) των υλικών, των ανθρώπινων πόρων και άλλων μέσων για την προώθησή της, την αναγνώριση (Recognition) του σεβασμού που πρέπει να αποδίδεται στον πολιτισμό όλων των ανθρώπων ώστε να δομούνται δίκαιες διαπροσωπικές σχέσεις και την αντιπροσώπευση (Representation) ή συμμετοχή των ανθρώπων σε όλες τις σημαντικές αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους. Κατά τους Jacott et al., (2014) αυτή η τριδιάστατη θεώρηση της κοινωνικής

δικαιοσύνης ενσωματώνει σημαντικούς παράγοντες, που εξετάζονται μέσω των ερωτήσεων-διλημματικών καταστάσεων, και οι οποίοι σχετίζονται με τις προκαταλήψεις, τις διακρίσεις, τον ρατσισμό, τον σεξισμό, την ιθαγένεια, τη δημοκρατία, τις ικανότητες, την παγκοσμιοποίηση, τη μετανάστευση κ.ά. Στο πρώιμο επίπεδο ανάλυσης των πρωτογενών δεδομένων αναφύεται μια, *prima facie*, θετική ανταπόκριση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών στις διλημματικές καταστάσεις που τους τέθηκαν, όσον αφορά την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης (Μ.Ο. 2,34, όπου το 3 αντιστοιχεί στη θετική αντίληψη για την κοινωνική δικαιοσύνη και το 1 στην αρνητική). Η ανάλυση επιπλέον αναδεικνύει ως ισχυρότερη τη διάσταση της αναδιανομής (Redistribution) (Μ.Ο. 2,47). Εκτός από την περιγραφική αποτύπωση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε και επαγωγική στατιστική, προκειμένου να διαφανούν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των Μ.Ο. των επιπέδων των ανεξάρτητων μεταβλητών της έρευνας (φύλο, χρόνια υπηρεσίας, βαθμίδα εκπαίδευσης και τύπος σχολείου). Προέκυψε ότι δεν υπάρχουν διαφορές ως προς το φύλο και τα χρόνια υπηρεσίας, ενώ ως προς τη βαθμίδα εκπαίδευσης προκύπτει στατιστικώς σημαντική διαφορά στη διάσταση της αναδιανομής [$F(1,212)=7,87, p=,005$]. Ως προς τον τύπο σχολείου (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο), η στατιστικώς σημαντική διαφορά επικεντρώνεται στις διαστάσεις της αναδιανομής [$F(3,210)=3,44, p=,018$] και της αντιπροσώπευσης [$F(3, 210)=4,65, p=,004$].

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *κοινωνική συνοχή, αναδιανομή (redistribution), αναγνώριση (recognition), αντιπροσώπευση (representation)*

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1**

15.00-16.30

**ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ:
ΔΙΑΔΡΟΜΗ, ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

Προεδρείο: Σοφία Αυγητίδου, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου

Απόψεις εκπαιδευτικών Παράλληλης Στήριξης και Τμημάτων Ένταξης για την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες/αναπηρία

*Μαρία Ιωαννίδου, Χρήστος Μακρίδης,
Κωνσταντίνα Φούσια, Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης*
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στην ελληνική πραγματικότητα, τα τελευταία χρόνια επικρατεί η άποψη της εκπαίδευσης των μαθητών με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο ίδιο σχολικό περιβάλλον με τους “τυπικώς αναπτυσσόμενους” μαθητές. Ο ρόλος του κοινού Σχολείου για τους μαθητές με και δίχως αναπηρία είναι σημαντικός καθώς εκτός από τις ακαδημαϊκές γνώσεις που παρέχει στους μαθητές, μεριμνά και για την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση των κοινωνικών δεξιοτήτων τους. Αν και υπάρχουν αρκετές έρευνες για τη συναισθηματική και την κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών δίχως αναπηρία, καταγράφεται σημαντικό έλλειμμα όσον αφορά στους μαθητές με αναπηρία/ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Συγκεκριμένα, λιγοστές είναι οι καταγραφές των απόψεων των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε Τμήματα Παράλληλης Στήριξης και σε Τμήματα Ένταξης σχετικά με τη συνεισφορά της συμπερίληψης όσον αφορά στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των μαθητών τους. Στο πλαίσιο των προαναφερομένων πραγματοποιήθηκε έρευνα με στόχο να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το πώς η συμπερίληψη επηρεάζει την καλλιέργεια της κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης των μαθητών μέσα από τις εκπαιδευτικές πρακτικές που εφαρμόζουν. Το δείγμα αποτέλεσαν 9 εκπαιδευτικοί και ειδικοί Παιδαγωγοί Τμημάτων Παράλληλης Στήριξης και Τμημάτων Ένταξης που εργάζονται στις περιοχές της Ηπείρου, των Τρικάλων και της Πτολεμαΐδας. Ως μέσο συλλογής δεδομένων αξιοποιήθηκε η συνέντευξη. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι η λειτουργία των Τμημάτων Παράλληλης Στήριξης και των Τμημάτων Ένταξης συμβάλλει ουσιαστικά στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων και στην αποφυγή συγκρούσεων στο σχολικό χώρο. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην διαμόρφωση προγραμμάτων ψυχοκοινωνικής ενδυνάμωσης για Όλους τους μαθητές.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συμπερίληψη, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη, εκπαιδευτικοί γενικής αγωγής, εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής, παράλληλη στήριξη, τμήματα ένταξης, «τυπικώς αναπτυσσόμενα» άτομα, άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες/αναπηρία

Αναζητώντας πρακτικές ενδυνάμωσης της δημοκρατικής συνείδησης: Διάλογος και επιχειρηματολογία για μαθητές Λυκείου

Δημήτριος Πάνος

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μαρία Μαβή, Ελισάβετ Ξυραφίδου

Ιδιωτικά Εκπαιδευτήρια "Η Ελληνική Παιδεία"

Η προσπάθεια του σύγχρονου σχολείου να καλλιεργήσει συγκεκριμένες αξίες στους μαθητές φαίνεται να υποχωρεί μπροστά στο αίτημα για απόκτηση δεξιοτήτων χρήσιμων για τον κοινωνικό και επαγγελματικό βίο. Ένα, ωστόσο, από τα διαρκή αιτήματα των κανονιστικών κειμένων, παραμένει η καλλιέργεια της δημοκρατικής συνείδησης στους μαθητές, η οποία προβάλλεται ως ένα από τα σημαντικότερα προκρίματα για τη διαμόρφωση πολιτών λειτουργικών στο πλαίσιο της πολιτειακής δομής. Η έρευνά μας αφορά την εμπειρία 4 κύκλων λειτουργίας ομίλου Ρητορικής και Επιχειρηματολογίας για 60 μαθητές 14-17 ετών. Με βάση τις ιδέες θεωρητικών όπως ο Galston, ο Veugelers ή ο Schugurensky για την έννοια της «πολιτειότητας» στο πλαίσιο της φιλελεύθερης κοινωνίας και εκπαίδευσης, διαμορφώσαμε πρακτικές ανάπτυξης δεξιοτήτων διαλογικής επικοινωνίας οι οποίες εστίαζαν στην καλλιέργεια του πειστικού λόγου, στην άσκηση δομημένης επιχειρηματολογίας και στο σεβασμό των κανόνων διαλόγου. Σκοπός μας ήταν να διαπιστώσουμε αν μέσα από τη συστηματική εφαρμογή αυτών των πρακτικών μπορούμε να βελτιώσουμε την εσωτερική στάση και τη φαινόμενη συμπεριφορά των μαθητών απέναντι στις θεμελιώδεις δημοκρατικές αξίες του αλληλοσεβασμού και της διαλογικής αντιμετώπισης διαφωνιών· συγκεκριμένα, διερευνήσαμε αν οι πρακτικές που εφαρμόσαμε: α. ευνόησαν την υιοθέτηση και την εδραίωση θετικών στάσεων για το σεβασμό στη διαφορετική άποψη και β. ενίσχυσαν τη συνειδητοποίηση της αξίας του διαλόγου για την αντιμετώπιση προβληματικών καταστάσεων και συγκρούσεων. Για την έρευνά μας χρησιμοποιήσαμε ερωτηματολόγια στάσεων καθώς και εστιασμένες ομάδες συζήτησης (focus groups). Η επεξεργασία των δεδομένων (ποσοτικά δεδομένα από τα ερωτηματολόγια και ποιοτικά δεδομένα από τις ομάδες συζήτησης) μας επέτρεψε - μέσα από την ποσοτική επεξεργασία (περιγραφικοί δείκτες και δείκτες συσχέτισης) καθώς και την ανάλυση λόγου των απαντήσεων στις ομάδες συζήτησης - να καταλήξουμε στο ότι η εδραίωση των δημοκρατικών πρακτικών και η σταδιακή διαμόρφωση δημοκρατικής συνείδησης ενισχύεται μέσα από τις δράσεις που υλοποιήσαμε, αναδεικνύοντας την υπεροχή της εφαρμογής συγκεκριμένων στοχευμένων δράσεων σε σχέση με τη «ρητορική» αναφορά και την υποστήριξη αρχών και αξιών δημοκρατικότητας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συνείδηση του πολίτη, δημοκρατικές πρακτικές

Η μαθητική συμμετοχή στην αλλαγή και η δημοκρατία στο νηπιαγωγείο

Θεοδώρα Αναγνωστοπούλου, Μαρία Φλωράτου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η επιτυχία των μαθητών στο σχολείο και κατά συνέπεια στην ζωή αργότερα είναι το βασικό μέλημα των εκπαιδευτικών, των μαθητών/τριών, των γονιών και ο λόγος για τον οποίο όλοι αυτοί επικοινωνούν και συνεργάζονται. Οι μαθητές/τριες όμως συνήθως αισθάνονται ότι δεν έχουν ενεργό δράση στην εκπαίδευσή τους, αλλά τους επιβάλλονται οι ενέργειες και οι αποφάσεις των εκπαιδευτικών και των γονέων χωρίς να ερωτώνται (Erstein & Sanders, 2000). Σύμφωνα με την Erstein (1983b) μπορούμε να δώσουμε στα παιδιά κάθε ηλικίας ευκαιρίες, αναπτυξιακά κατάλληλες, ώστε να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων που τα αφορούν, αυξάνοντας έτσι την ανεξαρτησία τους και βελτιώνοντας τα θετικά αποτελέσματα της εκπαίδευσης. Αυτή η πρακτική συμβάλλει στην διασφάλιση ενός δημοκρατικού σχολείου, αφού εξασφαλίζει την συμμετοχή όλων των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία (Αυγητίδου, 2014). Επίσης, η έρευνα υποδηλώνει ότι δραστηριότητες που απαιτούν συνεργασία γονέων – εκπαιδευτικών, όπως τα εργαστήρια, έχουν θετική επίδραση στη στάση των γονέων και των μαθητών/τριών σχετικά με το σχολείο και το ακαδημαϊκό επίτευγμα των μαθητών/τριών (Sanders & Erstein, 1998). Όταν οι εκπαιδευτικοί αρχίζουν να συνεργάζονται με τους γονείς αλλάζει η στάση τους απέναντί τους και αυτό επηρεάζει θετικά και τους γονείς και τα παιδιά. Οι γονείς μαθαίνουν περισσότερο για την εκπαίδευση των παιδιών τους και αναγνωρίζουν καλύτερα τις προσπάθειες των εκπαιδευτικών (Erstein, 1983a) ενώ τα παιδιά βλέποντας τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς να συνεργάζονται και να σέβονται ο ένας τον άλλο ωφελούνται με ποικίλους τρόπους (Sanders & Erstein, 1998). Αυτό βέβαια επιτυγχάνεται πιο εύκολα σε μικρές τάξεις, σύμφωνα με την Erstein (1983a) αφού υπάρχει πιο συχνή επικοινωνία σχολείου-γονέων αλλά και άνεση των γονέων να βοηθήσουν, αφού το αντικείμενο διδασκαλίας συχνά δεν απαιτεί από αυτούς εξειδικευμένες γνώσεις. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναλυθεί η εισαγωγή μιας αλλαγής σε επίπεδο τάξης νηπιαγωγείου με την συμμετοχή των μαθητών στην λήψη της απόφασης αλλά και στην υλοποίησή της. Η αλλαγή προέκυψε από την αναγνώριση της ανάγκης για συμμετοχή και εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η εσωτερική ανάγκη της σχολικής μονάδας για μεγαλύτερη δέσμευση κάποιων παιδιών με το σχολείο και ανατροπή του άσχημου κλίματος με τους γονείς συνδυάστηκε με την ανάγκη που εκφράστηκε από μαθητές/τριες του σχολείου για μεγαλύτερη συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η καινοτομία που επιλέχθηκε να εφαρμοστεί ήταν η ανάληψη της διδασκαλίας από τους γονείς κάθε παιδιού για μια ημέρα. Εφαρμόστηκε σε ένα τμήμα νηπιαγωγείου ενώ οι λιγοστές αντιδράσεις που υπήρξαν δεν αποτέλεσαν εμπόδιο στην εφαρμογή της. Η εξέλιξη και η ευεργετική επίδραση αυτής της διαδικασίας ήταν εντυπωσιακή σε όλα τα επίπεδα αφού επηρέασε θετικά την εκπαιδευτική διαδικασία, το σχολικό κλίμα και τις σχέσεις των εμπλεκομένων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *μαθητική συμμετοχή, δημοκρατία, νηπιαγωγείο*

Μετασχηματίζοντας τη διδασκαλία του μαθήματος «Πολιτική Παιδεία» σε μια διαλογική και συμμετοχική διαδικασία

Συμέλα Σιδηροπούλου

Εκπαιδευτικός - 1ο Γενικό Λύκειο Πτολεμαΐδας

Σοφία Αυγητίδου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Το μάθημα της Πολιτικής Παιδείας στο Λύκειο στοχεύει στην εκμάθηση πρακτικών που καθιστούν τους νέους περισσότερο ικανούς να συμμετάσχουν ενεργά στη δημοκρατική ζωή (Birzea, 2000) και όχι στην απλή μετάδοση γνώσεων (Keating et al., 2010). Εντούτοις, το ελληνικό εξετασιοκεντρικό Λύκειο εξακολουθεί να ευνοεί την αποστήθιση σε βάρος της κριτικής σκέψης και να αποδυναμώνει το μάθημα της Πολιτικής Παιδείας ως μη πανελλαδικώς εξεταζόμενο, αδιαφορώντας για τον επανασχεδιασμό του εγχειριδίου που περιέχει δυσνόητους όρους (Dunkin, et al., 1998). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των μαθητών/-τριών στο μάθημα αλλά και τα αποτελέσματα μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης για τη διδασκαλία του μαθήματος σε ένα συμμετοχικό και διαλογικό πλαίσιο. Αξιοποιήθηκαν δεδομένα από τη μεθοδολογία της έρευνας-δράσης που διήρκεσε επτά μήνες. Τεχνικές έρευνας αποτέλεσαν το ερωτηματολόγιο με τους μαθητές, στην αρχή (διαγνωστικά) και στο τέλος της έρευνας-δράσης (αξιολογικά), η κλείδα παρατήρησης από κριτική φίλη με στόχο την αποτύπωση των ενεργειών της εκπαιδευτικού, των σχέσεων μεταξύ των μαθητών/τριών και του κλίματος της τάξης, το αναστοχαστικό ημερολόγιο της εκπαιδευτικού με άξονες την καταγραφή της παρέμβασης και της αντίστοιχης συμμετοχής των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι αναστοχαστικοί διάλογοι με την κριτική φίλη. Οι στόχοι και η διαδικασία της παρέμβασης αποφασίστηκαν μετά την ανάλυση των ερωτηματολογίων και το διάλογο με τους/τις μαθητές/τριες αλλά και με βάση θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές μεθόδων βιωματικής μάθησης και καινοτόμων δράσεων που βοηθούν στον μετασχηματισμό της διδακτέας ύλης. Τα αποτελέσματα φανερώνουν ότι τόσο η εμπειρία των μαθητών/τριών όσο και της εκπαιδευτικού κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Πολιτικής Παιδείας μετασχηματίστηκε μέσω της συνδιαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πράξης από όλους τους συμμετέχοντες.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: πολιτική παιδεία, λύκειο, έρευνα-δράση

Η έννοια της δημοκρατίας στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης διαμέσου των αντιπαραθέσεων

Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Μαρίνα Σούνουγλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι αντιπαραθέσεις βοηθούν στην ανάπτυξη επιχειρηματολογικού λόγου (Perret-Clermont & Nicolet,

1988). Η αντιπαράθεση των απόψεων αποτελεί τρόπο οργάνωσης μιας ομαδικής εργασίας στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν εναλλακτικές προτάσεις σχετικά με ένα θέμα (Johnson & Johnson, 2000). Οι μελέτες σχετικά με την αντιπαράθεση δείχνουν ότι προκαλεί την περιέργεια, την επιθυμία για μάθηση, οδηγεί στην σύλληψη των ιδεών, στην ποιότητα της διατύπωσης των θέσεων (Davidson, 1998). Το ομαδικό κλίμα ευνοεί μια εποικοδομητική επίλυση των αντιπαραθέσεων μεταξύ των μαθητών, έτσι ώστε να καθίστανται ευνοϊκές για τη μάθηση. Παραθέτουμε, επίσης, τις απόψεις του Abram (1996) σχετικά με το ερευνητικό ρεύμα «Φιλοσοφία για παιδιά» (Pléty, 1998). Ο διάλογος κατέχει δεσπόζουσα θέση στο ρεύμα αυτό, το οποίο ορίζεται σαν ένα εργαλείο για την ανάπτυξη της λογικής σκέψης και της κοινωνικής μάθησης διαμέσου της εισαγωγής στη φιλοσοφία, ακόμα και σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (Agostini & Mallet, 2007). Όπως σημειώνει ο Pléty (1998), η συζήτηση στοχεύει κυρίως να εμπλουτίσει τις διατυπωμένες απόψεις, να διερευνήσει τη συμπληρωματικότητα των απόψεων, να αναδείξει καινούριες ιδέες, να αποσαφηνίσει το νόημα και να οδηγήσει σε σαφή διατύπωση των απόψεων. Σύμφωνα με τους Weisser, Masclat & Remigy (2003) οι αντιπαραθέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των μελών μιας ομάδας που συνεργάζονται για ένα κοινό θέμα επιτρέπουν την ανάπτυξη της έννοιας της δημοκρατίας στα παιδιά, καθώς τα παιδιά εκφράζουν ή υπερασπίζονται διαφορετικές απόψεις. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η μελέτη της ανάπτυξης της έννοιας της δημοκρατίας στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Προσχολικής Εκπαίδευσης διάφορων χωρών διαμέσου των αντιπαραθέσεων. Η μεθοδολογική προσέγγιση που επιλέχθηκε είναι η ερμηνευτική-ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Από τη διερεύνηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων, φάνηκε ότι η έννοια της δημοκρατίας διαμέσου των αντιπαραθέσεων αναπτύσσεται πρωτίστως στις μαθησιακές περιοχές της Γλώσσας και των Κοινωνικών Επιστημών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Αναλυτικό Πρόγραμμα, προσχολική εκπαίδευση*

Παρασκευή
29/11

ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2

15.00-16.30

ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Βασίλειος Οικονομίδης

Ο σύγχρονος Έλληνας ως Ευρωπαίος και Παγκόσμιος Πολίτης: Διαστάσεις μιας μεταβαλλόμενης ταυτότητας

Βασίλης Καρναβάς

Εκπαιδευτικός, τ. Σύμβουλος ΙΕΠ

Αγγελική Χατζηηλίου

Εκπαιδευτικός

Στην εποχή που η δομή του εθνικού κράτους δέχεται πολλαπλές πιέσεις και κάνει ποικίλες υποχωρήσεις έναντι υπερεθνικών λογικών σε διάφορα επίπεδα, έχει επιστημονικό και παιδαγωγικό ενδιαφέρον η μελέτη του τρόπου αντίληψης της ιδιότητας του Δημοκρατικού Πολίτη από τα μέλη μιας κοινωνίας. Η συστηματική καλλιέργειά της, αποτελεί θεμελιώδη παράμετρο ανάπτυξης υγιούς και λειτουργικής πολιτικής κοινωνίας. Για τον λόγο αυτό, ενδιαφέρει διαχρονικά και την εκπαιδευτική κοινότητα. Η σημασία της φαίνεται και από τις δράσεις-πρωτοβουλίες που υποστηρίζονται από διεθνείς οργανισμούς με στόχο την παροχή υποστήριξης στους νέους ώστε να εξελιχθούν σε «Ενεργοί Πολίτες» σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο όπου και η διασύνδεση μέσω της τεχνολογίας τείνει να «χαμηλώνει» τις διαχωριστικές γραμμές των εθνικών συνόρων. Η Unesco υιοθέτησε την «Πρωτοβουλία για την Εκπαίδευση του Παγκόσμιου Πολίτη» το 2012 διακηρύσσοντάς την ως μία από τις τρεις προτεραιότητες της για την εκπαίδευση και ως έναν από τους κύριους στόχους της για το διάστημα 2014-2021. Η Εκπαίδευση για τον Παγκόσμιο Πολίτη ενισχύεται ακόμα περισσότερο με το «Θεωρητικό πλαίσιο δράσης για την Εκπαίδευση 2030» το οποίο προωθείται και από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ως μέλος της επιτροπής συντονισμού για την εφαρμογή του συγκεκριμένου θεωρητικού πλαισίου. Επιπλέον, το Συμβούλιο της Ευρώπης, εκδίδοντας το «Καταστατικό της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και την Εκπαίδευση των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων», αναγνωρίζει την Εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του Πολίτη ως μια σημαντική διά βίου διαδικασία. Στην προτεινόμενη παρουσίαση, κεντρική θέση κατέχει δημογραφική έρευνα με πληθυσμό τους μαθητές της Στ΄ δημοτικού του ελληνικού δημόσιου δημοτικού σχολείου με ερώτημα την «Ιεράρχηση χαρακτηριστικών του καλού Έλληνα Πολίτη», σύμφωνα με τη γνώμη των μαθητών αλλά και των δασκάλων τους. Τα χαρακτηριστικά που εξετάζονται έχουν επιλεγεί από παλαιότερες σχετικές εργασίες, ενώ αποτελούν μέρος ευρύτερης έρευνας. Παράλληλα, επιλέγονται στοιχεία από προηγούμενες σχετικές έρευνες στον ελληνικό και διεθνή χώρο, ώστε να εξαχθούν χρήσιμα συγκριτικά συ-

μπεράσματα. Τα εργαλεία διεξαγωγής έχουν ελεγχθεί επαρκώς ως προς την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων τους. Ο δείκτης Cronbach α έχει εφαρμοστεί στα επί μέρους τμήματα του ερωτηματολογίου και έχει βρεθεί παντού πάνω από 0,7. Αυτό το στοιχείο μαζί με άλλους παράπλευρους ελέγχους που έχουν επίσης βρεθεί θετικοί, μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε επαρκή για την αξιοπιστία/εγκυρότητα τα εν λόγω αποτελέσματα. Στο δειγματοληπτικό σχέδιο έχει ακολουθηθεί μορφή στρωματοποιημένης πολυσταδιακής (στοιχεία της ΕΣΥΕ περιόδου της έρευνας). Το πανελλήνιο δείγμα περιλαμβάνει μαθητές και μαθήτριες της Στ' τάξης από αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές όλης της Ελλάδας. Στο πλαίσιο του δείγματος, η υπακοή στους νόμους τοποθετείται από τους ερευνώμενους στην πρώτη θέση ως χαρακτηριστικό του καλού πολίτη, κατ' ακολουθία με το τι συμβαίνει σε άλλες μεγάλης κλίμακας διεθνείς έρευνες, ενώ η συμμετοχή στις εκλογές, χαρακτηριστικό που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τους ερευνητές ως στοιχείο της πολιτικής συμμετοχικότητας, βρίσκεται πολύ πιο χαμηλά. Σε αυτή τη γνώμη ταυτίζονται δάσκαλοι και μαθητές Μέσω της ανάδειξης χαρακτηριστικών που ιεραρχούνται από τους μαθητές ως σημαντικά για τον πολίτη, μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για τους μελλοντικούς προσανατολισμούς προγραμμάτων και μαθημάτων πολιτικής παιδείας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατικού πολίτη, παγκόσμιος πολίτης, πρωτοβάθμια εκπαίδευση*

Μια μελέτη περίπτωσης εμπλοκής μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα Παιδείας του πολίτη

Νικόλαος Πομάκης

Εκπαιδευτικός-Δημοτικό Σχολείο Αμπελειών Πέλλας

Σήμερα περισσότερο από ποτέ αποτελεί επιτακτική ανάγκη ενεργών και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών. Φυσικά, η εκπαίδευση δε μπορεί να είναι αμέτοχη αλλά οφείλει να συνδράμει σε αυτή την κατεύθυνση, από τη στιγμή που έχει σημαντικό ρόλο στην καλλιέργεια δεξιοτήτων και στην οικοδόμηση γνώσεων, στάσεων και αξιών για να γίνουν οι πολίτες αποτελεσματικοί στο πλαίσιο της παγκόσμιας κοινότητας. Όπως τονίζει ο Banks (2004), «οι μαθητές πρέπει να κατακτήσουν δημοκρατικές αξίες στο σχολείο, διότι αυτοί είναι οι μελλοντικοί πολίτες και ηγέτες». Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, στην εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει οι μαθητές να μάθουν ποια είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα και από τι εξαρτώνται, να έχουν ζήσει το σχολείο ως μικρογραφία της κοινωνίας το οποίο σέβεται την ισότητα και την ελευθερία και να έχουν εξασκηθεί στα ανθρώπινα δικαιώματα. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να παρουσιαστεί η επιμόρφωση εκπαιδευτικού Δημοτικού σχολείου σε θέματα αναφορικά με την ιδιότητα του πολίτη και τη λειτουργικότητά της ως εκπαιδευτικό εργαλείο στη σχολική τάξη στο πλαίσιο ευρωπαϊκού προγράμματος Erasmus+ καθώς και τα αποτελέσματα της εφαρμογής της σε μαθητές στο σχολείο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στο σχολείο αυτό μέσω των σχολικών δραστηριοτήτων, των εκδηλώσεων αλλά και του ήθους του σχολείου, η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη έλαβε χώρα σε διάφορες εκδηλώσεις

της σχολικής ζωής, όπως εκδηλώσεις με θέματα τον πολίτη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το προσφυγικό θέμα μέσω παρουσιάσεων των μαθητών σε θέματα για την ιδιότητα του πολίτη και σε έργα κοινωνικής δράσης για θέματα που αφορούσαν το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Οι μαθητές μέσα από τις δράσεις που συνδιοργανώθηκαν από αυτούς και τον εκπαιδευτικό απέκτησαν γνώσεις, στάσεις, αξίες και δεξιότητες για το θέμα του ενεργού πολίτη και εξοικειώθηκαν στο να δρουν ως υπεύθυνοι πολίτες της κοινωνίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *ιδιότητα του πολίτη, εκπαίδευση*

Στάσεις και Απόψεις των υποψήφιων εκπαιδευτικών για το ρόλο της θεωρίας μάθησης του βιοπαιδαγωγισμού στη διδακτική τους αποτελεσματικότητα: Μια διαχρονική ποιοτική έρευνα

Ελένη Καρατζιά-Σταυλιώτη

Παναγιώτα Βάθη-Σαράβα

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η πρόσφατη ανάπτυξη των νευροεπιστημών και της Βιολογίας αναδεικνύει σημαντικές πτυχές της μάθησης οι οποίες αξιοποιήθηκαν και από τους εμπνευστές της θεωρίας του Βιοπαιδαγωγισμού (Alahiotis & Karatzia-Stavlioti, 2008). Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της θεωρίας, μελετάται ο τρόπος με τον οποίο καλλιεργήθηκε η μάθηση κατά την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους και αντιπαραβάλλεται με την μάθηση κατά την ανάπτυξη του ανθρώπου. Οι ομοιότητες ανάμεσα στις δυο διαδικασίες γίνονται η βάση για την εξαγωγή των 4 πολυπαραγοντικών και πολυδύναμων βιοπαιδαγωγικών δεξιοτήτων μάθησης και τον προσδιορισμό της σειράς και της έντασης σύμφωνα με τις οποίες η καλλιέργεια και απόδοση της κάθε μιας μεγιστοποιείται (Τεχνολογική-T > Κοινωνική-S > Γλωσσική-L > Αριθμητική/Θεωρητική-N). Επίσης, προσδιορίζεται το μέγεθος και το είδος της αλληλεπίδρασής τους ώστε να συμβάλλουν στην ολιστική μάθηση και να επιτυγχάνονται η κριτική σκέψη και η δημιουργικότητα, όπως αυτές αξιοποιούνται στην επίλυση προβλημάτων διεπιστημονικής και διαθεματικής βάσης. Προβλήματα με αυτό το περιεχόμενο αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο οι σημερινοί πολίτες ως άτομα και ως μέλη των σύγχρονων πολυπολιτισμικών και νέο-τεχνολογικών κοινωνιών. Οι φοιτητές του Τμήματος Επιστημών Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πατρών (πρώην ΠΤΔΕ) διδάχθηκαν τη Θεωρία του Βιοπαιδαγωγισμού και ασκήθηκαν στην αναγνώριση, εξαγωγή και περιγραφή των βιοπαιδαγωγικών δεξιοτήτων σε όλες τους τις εκφάνσεις (γνώση, (επι)δεξιότητες, στάσεις-αξίες-συμπεριφορές). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών «στόχος» (δηλαδή αυτών που είχαν παρακολουθήσει τις διδασκαλίες και είχαν συμμετάσχει στην Πρακτική άσκηση), για τρία συνεχή έτη, ως προς το ρόλο της εκμάθησης και πρακτικής εφαρμογής της θεωρίας του βιοπαιδαγωγισμού στη μεγιστοποίηση της διδακτικής τους αποτελεσματικότητας. Αξιοποιήθηκε η ποιοτική μέθοδος των ημιδομημένων συνεντεύξεων με ειδικά διαστρωματωμένο αντιπροσωπευτικό δείγμα 30 φοιτητών/τριων ανά έτος. Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και εφαρμόστηκε η Ανάλυση Περιεχομένου (Krippendorff, 2004). Οι αναλύσεις των διαδοχικών δειγμάτων

οδήγησαν, κατά βάση, σε παρόμοια αποτελέσματα. Έδειξαν δε ότι η πλειονότητα των συμμετεχόντων φοιτητών και κυρίως αυτοί που έχουν την πιο ενεργή συμμετοχή, θεωρούν ότι οι γνώσεις τους για το βιοπαιδαγωγισμό τους βοηθούν τόσο στην αποτελεσματική προετοιμασία μαθημάτων όσο και στη βελτίωση της συνδυαστικής εφαρμογής Διδασκαλίας – Μάθησης - Αξιολόγησης. Η κατά το δυνατόν ποσοτικοποίηση των ευρημάτων κατέστησε δυνατή την εφαρμογή στατιστικών αναλύσεων και ελέγχων περιγραφικής στατιστικής, όπως λ.χ. του βαθμού συνάφειας και την στατιστική του σημαντικότητας. Με αυτό τον τρόπο ενισχύονται και αποσαφηνίζονται τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου. Τα γενικότερα ευρήματα και η συγκριτική διαχρονική αντιπαραβολή τους έχουν ενδιαφέρον και συμβάλλουν στην κατανόηση του τρόπου προώθησης καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση του ενεργού, συμμετοχικού και δημοκρατικού πολίτη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: βιοπαιδαγωγισμός- βιοπαιδαγωγικές δεξιότητες-δημιουργικότητα, ενεργός πολίτης

Η δημοκρατία και η βιώσιμη ανάπτυξη ως περιεχόμενο σπουδών και διδακτική πράξη

Πέτρος Γουγουλάκης

Department of Education, Stockholm University

Η εκπαίδευση στο πλαίσιο της οργανωμένης φιλελεύθερης δημοκρατικής κοινωνίας στηρίζεται σε βασικές αρχές και αξίες. Αυτές διαπνέουν το περιεχόμενο και τις μορφές επικοινωνίας και αλληλόδρασης που λαμβάνουν χώρα στη διάρκεια των μορφωτικών διαδικασιών των εκπαιδευτικών οργανισμών, και αυτές οι αξίες προάγονται μέσα από κάθε σχεδιασμένη εκδήλωση και δραστηριότητα που αποβλέπει στη μάθηση. Η εκπαίδευση συνιστά το κατ' εξοχήν προνομιακό πεδίο για την καλλιέργεια δημοκρατικού ήθους και την εμπέδωση στάσεων, νοοτροπίας και δεξιοτήτων για δράση που συμβάλλουν στην δημιουργία βιώσιμων τρόπων ζωής. Απώτερος σκοπός της διδασκαλίας σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες είναι η διαμόρφωση δημοκρατικών πολιτών με γνώσεις, δεξιότητες και βούληση ενεργούς συμμετοχής στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας βιώσιμης με εξισορρόπηση των τριών διαστάσεων της αειφορίας – οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής – με γνώσεις, αίσθηση ευθύνης και σεβασμό στην ποικιλομορφία των άλλων και του φυσικού περιβάλλοντος. Στην εισήγησή θα επιχειρήσω μια κριτική προσέγγιση των εννοιών της δημοκρατίας και της βιωσιμότητας/ αειφορίας (βιώσιμης/αειφόρου ανάπτυξης) μέσα από το πρίσμα του αναλυτικού προγράμματος της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και του προγράμματος, αντίστοιχα, σπουδών της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών της Σουηδίας. Τα ερωτήματα στα οποία εστιάζει η διερεύνηση είναι: α) Ποια αντίληψη για τη δημοκρατία και τη βιώσιμη ανάπτυξη αναδύεται μέσα από τα επίσημα κανονιστικά κείμενα, που ρυθμίζουν τη σουηδική σχολική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση των σουηδών εκπαιδευτικών; β) Ποιες διδακτικές δεσμεύσεις προκύπτουν για τους εκπαιδευτικούς και τα παιδαγωγικά τμήματα, στη βάση των προτεραιοτήτων και των στόχων για την δημοκρατική αγωγή και την αειφόρο ανάπτυξη, όπως διατυπώνονται στο επίσημο σουηδικό αναλυτικό πρόγραμμα και το πρόγραμ-

μα σπουδών εκπαίδευσης των δασκάλων και καθηγητών; γ) Η ανάλυση των κειμένων που ρυθμίζουν τη σουηδική σχολική εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, στηρίζεται κυρίως σε θεωρητικές έννοιες των John Dewey και Basil Bernstein. Γίνεται αντιληπτό από την ανάλυση ότι το σχολείο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα δημοκρατικής κοινωνικοποίησης και βιώσιμης ανάπτυξης. Στα αναλυτικά προγράμματα κωδικοποιούνται αφενός το πως αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικές αρχές το χαρακτήρα της σουηδικής κοινωνίας και αφετέρου διατυπώνονται οι ηθικές, κοινωνικές και φιλοσοφικές αρχές πάνω στις οποίες θεμελιώνεται η βιώσιμη δημοκρατία με ευημερία και ανάπτυξη. Δεδομένου ότι τα αναλυτικά προγράμματα λειτουργούν ως νομιμοποιητικοί μηχανισμοί της «έγκυρης» γνώσης και της (δια)μόρφωσης δεξιοτήτων και καλής συμπεριφοράς, από την ανάλυση των υπό διερεύνηση επίσημων κειμένων διαφαίνεται ότι η ερμηνεία - και κατ' επέκταση το τι συνιστά έγκυρη γνώση και αποδεκτή συμπεριφορά - δεν επιβάλλεται άνωθεν αλλά επαφίεται στην επαγγελματική κρίση και φρόνηση των εκπαιδευτικών. Παρουσιάζει ενδιαφέρον από παιδαγωγική άποψη για το αν το θεσμικό πλαίσιο του αναλυτικού προγράμματος επιτρέπει ή ακυρώνει διδακτικές επιλογές που ευνοούν μαθησιακές διαδικασίες (βιώσιμες και δημοκρατικές), εξοπλίζοντας τους μαθητές με δημοκρατικό ήθος, με νοοτροπία ανάληψης ευθυνών για τις επιλογές τους και με σεβασμό προς στους άλλους και το φυσικό περιβάλλον. Εξίσου ενδιαφέρον παρουσιάζει γι' αυτό και η κριτική διερεύνηση και σύγκριση του περιεχομένου σπουδών της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών με τις προβλέψεις και απαιτήσεις των προγραμμάτων της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, βιώσιμη ανάπτυξη, αναλυτικό πρόγραμμα*

Η διδασκαλία της δημοκρατίας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων στο νηπιαγωγείο

Βασίλειος Οικονομίδης

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η συζήτηση και η διδασκαλία στο νηπιαγωγείο για θέματα δημοκρατίας και ανθρώπινων δικαιωμάτων τα τελευταία χρόνια έχει συστηματοποιηθεί αρκετά. Ωστόσο, οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τα ζητήματα που προκύπτουν από την υλοποίηση τέτοιων διδασκαλιών δεν έχουν μελετηθεί αρκετά. Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να εντοπίσει τις πρακτικές που υιοθετούν οι νηπιαγωγοί, τους προβληματισμούς που αναπτύσσουν, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στις σχετικές διδασκαλίες και να προτείνει νέες προσεγγίσεις. Ως ερευνητικό εργαλείο διαμορφώθηκε ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου κλίμακας Likert, οι οποίες εξετάζουν ποικίλες πτυχές της διδασκαλίας της δημοκρατίας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων στο νηπιαγωγείο. Το ερωτηματολόγιο εξετάζει αφενός θέματα διαμόρφωσης δημοκρατικού παιδαγωγικού κλίματος και εφαρμογής των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ιδιαίτερα των δικαιωμάτων του παιδιού στην προσχολική τάξη και, ακολούθως, διερευνά τη μεθοδευμένη διδασκαλία των θεμάτων αυτών από τις νηπιαγωγούς. Εδώ εξετάζονται ζητήματα σχετικά με το πότε διδάσκονται αυτά τα θέματα, με τη χρήση μορφών και τεχνικών διδασκαλίας, με

τη σκοποθεσία και τη στοχοθεσία της διδασκαλίας τους, με τα προγράμματα σπουδών του Δ.Ε.Π.Σ. που αξιοποιούνται κατά τις διδασκαλίες αυτές, με τις πηγές πληροφόρησης που χρησιμοποιούν οι νηπιαγωγοί για τα θέματα αυτά και με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κατά τη διδασκαλία τους. Οι απαντήσεις των νηπιαγωγών συσχετίζονται με εκπαιδευτικά τους χαρακτηριστικά, αλλά και με τις εκτιμήσεις τους για την πολιτική διάσταση των θεμάτων αυτών. Το ερωτηματολόγιο πριν διανεμηθεί στις νηπιαγωγούς του δείγματος, εφαρμόστηκε πιλοτικά, διορθώθηκε και έλαβε την τελική του μορφή. Το ερευνητικό δείγμα αποτελείται από 120 νηπιαγωγούς της Κρήτης και η έρευνα διεξήχθη κατά το σχολικό και ακαδημαϊκό έτος 2018-2019. Η επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας συνεχίζεται και τα πρώτα ευρήματα δίνουν πληροφορίες για το περιεχόμενο (συζήτηση κυρίως ακολουθώντας την επικαιρότητα), τη συχνότητα (αξιοποίηση λίγων ερεθισμάτων ανά διδακτικό έτος) και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις (κλασσικές και διερευνητικές) που αφορούν τη διδασκαλία των συγκεκριμένων θεμάτων σε νηπιαγωγεία και μας επιτρέψουν τη διατύπωση παιδαγωγικών και διδακτικών προτάσεων που θα αποσκοπούν στην αποτελεσματικότερη διδασκαλία των θεμάτων αυτών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: νηπιαγωγείο, δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3**

15.00-16.30

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:
ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ**

Προεδρείο: Μαρίνα Λουάρη

**Παρεμβατικό πρόγραμμα για τη βελτίωση του προφορικού και γραπτού
λόγου σε μαθητή με ΕΓΔ**

Γεωργία Πάργου
Εκπαιδευτικός-22ο Δ.Σ. Αθηνών

Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή (ΕΓΔ) αποτελεί επιλεκτική νευροαναπτυξιακή διαταραχή με άγνωστη αιτιολογία που πρωτοεμφανίζεται κατά τη νηπιακή ηλικία και χαρακτηρίζεται από καθυστέρηση στη γλωσσική ανάπτυξη, καθώς το γλωσσικό υπολείπεται σημαντικά από το μη λεκτικό νοητικό επίπεδο (Οικονόμου & Βαρλοκώστα, 2011). Οι δυσκολίες στις γλωσσικές δεξιότητες αποτελούν προεξάρχον έλλειμμα στα παιδιά με ΕΓΔ, οι οποίες παρά την ετερογένεια, συχνά εμμένουν στο χρόνο και αν δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα ελλοχεύει ο κίνδυνος παγίωσης τους. Οι γλωσσικές δυσκολίες των παιδιών με ΕΓΔ έχουν αρνητικές επιδράσεις τόσο στην ακαδημαϊκή τους εξέλιξη και στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων, όσο και στην ψυχοσυναισθηματική τους ισορροπία (Durkin & Conti-Ramsden, 2010). Μετά την αξιολόγηση των γλωσσικών ελλειμμάτων και δυνατοτήτων του Κ.Β. (μαθητή Β΄ δημοτικού δημοτικού σχολείου, 8 ετών) σχεδιάστηκε πρόγραμμα τρίμηνης παρέμβασης επικεντρωμένο στην ενίσχυση και καλλιέργεια των φωνολογικών δεξιοτήτων και της αποκωδικοποίησης για την άμβλυση των δυσκολιών του, καθώς τα εξατομικευμένα προγράμματα παρέμβασης δύνανται να μεταβάλλουν την αναπτυξιακή πορεία των γλωσσικών δυσκολιών με μακροπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα (Conti-Ramsden & Durkin, 2012). Το πρόγραμμα έλαβε χώρα στο Τμήμα Ένταξης του σχολείου που φοιτά. Το πρόγραμμα εστιασμένης παρέμβασης (dosage) είχε χρονική διάρκεια 12 εβδομάδων με 2 συνεδρίες ανά εβδομάδα μεταξύ Απριλίου και Ιουνίου 2018. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 24 συνεδρίες των 45 λεπτών, 12 για τις φωνολογικές δεξιότητες και 12 για την αποκωδικοποίηση, οι οποίες περιλάμβαναν εξατομικευμένες δραστηριότητες για την ενίσχυση και την καλλιέργεια των παραπάνω δεξιοτήτων. Για κάθε συνεδρία σχεδιάστηκε και χρησιμοποιήθηκε ένα και μοναδικό εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (ΕΕΠ) στο οποίο καταγράφονταν οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι της συνεδρίας, ο χρόνος και η διάρκεια της διδακτικής παρέμβασης καθώς και οι δραστηριότητες για την επίτευξη

των στόχων. Στο τέλος κάθε συνεδρίας πραγματοποιούνταν και η αξιολόγηση της πορείας του παρεμβατικού προγράμματος. Συμπερασματικά, η έγκυρη και έγκαιρη παρέμβαση αποτελεί επιβεβλημένη πρόταση για την αντιμετώπιση των γλωσσικών ελλειμμάτων στα παιδιά με ΕΓΔ, καθώς η διεθνής επιστημονική και ερευνητική κοινότητα επαληθεύει τις ευεργετικές επιδράσεις των εξατομικευμένων προγραμμάτων παρέμβασης σε επίπεδο πρωτογενούς πρόληψης, γεγονός που αναμένεται να συμβεί και στην περίπτωση του μαθητή Κ.Β. μετά το πέρας της τρίμηνης εξατομικευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ΕΓΔ - εξατομικευμένο πρόγραμμα, γλωσσικές δεξιότητες

Λήψη αποφάσεων και επιλογές ατόμων με νοητική αναπηρία: Η καθημερινότητα από την οπτική των γονέων

Ελευθερία Τσιόκα, Γεώργιος Λαδιάς, Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ο αυτοπροσδιορισμός, η λήψη αποφάσεων και η δυνατότητα επιλογών αποτελούν ουσιώδη χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν την ιδιότητα του ανθρώπου. Ένα δημοκρατικό σχολείο οφείλει πρωτίστως να αναγνωρίζει και να ενδυναμώνει την ιδιότητα του ανθρώπου σε κάθε πολίτη. Άλλωστε, η Δημοκρατία στο σχολείο οφείλει να διαμορφώνει συνθήκες αυτοπροσδιορισμού για κάθε μαθητή. Ωστόσο, τα άτομα με νοητική αναπηρία παρουσιάζουν σημαντικά ελλείμματα σε αυτούς τους τομείς που αντικατοπτρίζονται στις δεξιότητες αυτόνομης διαβίωσης κατά την καθημερινότητά τους. Οι δυσκολίες αυτόνομης διαβίωσης διαφοροποιούνται, ανάλογα με τον βαθμό νοητικής αναπηρίας που παρουσιάζει το άτομο. Παράλληλα, η ικανότητα για λήψη αποφάσεων αλλά και επιλογών στο πλαίσιο αυτόνομης διαβίωσης απαιτεί αυξημένο επικοινωνιακό επίπεδο. Μέσω της επικοινωνίας κοινοποιούνται οι ανάγκες στο περιβάλλον το οποίο καλείται να διαμορφώσει τις αντίστοιχες συνθήκες και να δημιουργήσει τις ανάλογες ευκαιρίες, ώστε το άτομο να προβαίνει στις επιλογές και να λαμβάνει αποφάσεις. Κατά πόσο όμως αυτό συμβαίνει όταν πρόκειται για τα άτομα με νοητική αναπηρία; Κατά πόσο, το οικογενειακό περιβάλλον διευκολύνει τον αυτοπροσδιορισμό των ατόμων με νοητική αναπηρία; Στο πλαίσιο των προαναφερόμενων διεξήχθη έρευνα, η οποία αποσκοπούσε στη διερεύνηση των απόψεων γονέων ατόμων με νοητική αναπηρία ως προς την αυτονομία και την κοινοποίηση των αναγκών τους στην καθημερινότητα. Ειδικότερα, η παρούσα έρευνα, επιχειρεί να μελετήσει τις δυνατότητες επιλογών και τη λήψη αποφάσεων από τα άτομα με νοητική αναπηρία, ως παραμέτρους του αυτοπροσδιορισμού τους. Το δείγμα αποτέλεσαν 103 γονείς ατόμων με νοητική αναπηρία που ζουν στις περιοχές της Ηπείρου και της Αττικής. Ως μέσο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο «Εκτίμηση του επιπέδου λήψης αποφάσεων και επιλογής ατόμων με νοητική αναπηρία σε δραστηριότητες της καθημερινής ζωής: μια διερευνητική μελέτη των εκπροσώπων» (Ευσταθίου, 2018). Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS 25. Τα ευρήματα επιτρέπουν την κατανόηση του τρόπου που αποφασίζουν τα άτομα με νοητική αναπηρία. Επιπλέον, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα να παρέχουν οι γονείς τη δυνατότητα στο άτομο με νοητική αναπηρία να επιλέγει και να λαμβάνει αποφάσεις για προσωπικά ζητήματα, ώστε να βιώνει μια ζωή με ποιότητα.

τα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: νοητική αναπηρία, επιλογές, αποφάσεις, ανεξαρτησία, αυτοπροσδιορισμός

**Από το ειδικό σχολείο σε ένα «σχολείο για όλους».
Ο ρόλος των διευθυντών/ντριών ειδικής αγωγής στην εφαρμοζόμενη
εκπαιδευτική πολιτική της συνεκπαίδευσης:
εκτιμήσεις και προβληματισμοί**

Ηλίας Βασιλειάδης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι διεθνείς τάσεις και η κυρίαρχη εκπαιδευτική πολιτική που συνδέονται με την εκπαίδευση των μαθητών με αναπηρία εστιάζουν στην ανάπτυξη των ενταξιακών πρακτικών και την προώθηση της συνεκπαίδευσης. Το πλαίσιο εκπαίδευσης των μαθητών με αναπηρία δεν θεωρείται πλέον ξεχωριστό υποσύστημα αλλά ολοκληρωμένη ψυχοπαιδαγωγική υποστηρικτική υπηρεσία που απευθύνεται και υλοποιείται απ' όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαίδευση (στελέχη, εκπαιδευτικούς, σχολικούς ψυχολόγους, γονείς). Η συμβολή των διευθυντών/ντριών των ειδικών σχολείων κρίνεται ως σημαντική στην υλοποίηση των νέων οργανωτικών και παιδαγωγικών αλλαγών. Εντούτοις, δεν υπάρχουν επαρκή και εμπειριστατωμένα επιστημονικά δεδομένα για τους τρόπους με τους οποίους οι ίδιοι οι διευθυντές/ντριες νοηματοδοτούν τις αντίστοιχες μεταβολές. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης διερευνήθηκαν οι απόψεις 12 διευθυντών/ντριών σχολείων ειδικής αγωγής για την υλοποίηση του μετασχηματισμού του ειδικού σχολείου σε ένα «σχολείο για όλους». Οι κεντρικοί άξονες των συνεντεύξεων αφορούσαν: α) την εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική πολιτική στα ειδικά σχολεία, β) τη φιλοσοφία της συνεκπαίδευσης και τη λειτουργία των νέων ενταξιακών διαδικασιών στο σχολικό πλαίσιο, γ) τους συντελεστές διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής στα ειδικά σχολεία και δ) τις δυνατότητες βελτίωσης της εφαρμοζόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει τις απόψεις των διευθυντών/τριών των σχολικών μονάδων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης για τη μετατροπή των ειδικών σχολείων σε Σχολικά Δίκτυα Εκπαιδευτικής Υποστήριξης (ΣΔΕΥ) καθώς και για τη λειτουργία των ειδικών σχολείων ως συντονιστικών κέντρων των Επιτροπών, Διαγνωστικής, Εκπαιδευτικής, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ). Η ανάλυση περιεχομένου των δεδομένων που συλλέχθηκαν ανέδειξε συγκεκριμένες θεματικές, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η δυσκολία προσδιορισμού της κυρίαρχης εκπαιδευτικής πολιτικής από την μεριά των διευθυντών/ντριών καθώς και η απουσία κουλτούρας συνεργασίας ανάμεσα στους εμπλεκόμενους στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, μεταβλητές που λειτουργούν αποτρεπτικά για την ανάπτυξη στρατηγικών ένταξης των μαθητών με αναπηρία. Τα ευρήματα της μελέτης συζητούνται ως πιθανή πηγή ανατροφοδότησης τόσο των εμπλεκόμενων στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και των διευθυντών/ντριών και του ρόλου που αυτοί μπορούν να αναλάβουν σε ένα αντίστοιχο πλαίσιο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική πολιτική, ειδική αγωγή, συνεκπαίδευση

Η επίδραση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στη σχολική εμπλοκή των μαθητών/τριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες/ή και αναπηρίες

Γεώργιος Λαδιάς, Ζωή Σάφη,

Βασίλειος Φασιανός,

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η από κοινού εκπαίδευση μαθητών με ή δίχως ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία μέσα στην ίδια σχολική τάξη ανταποκρινόμενη στις ανάγκες κάθε μαθητή ανεξαρτήτως της όποιας νοητικής, σωματικής ή ψυχικής κατάστασης διασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή στο εκπαιδευτικό γίνεσθαι. Καθοριστικός παράγοντας για την εφαρμογή της συμπερίληψης αποτελεί ο εκπαιδευτικός, ο οποίος καλείται να συμβάλλει στην επίτευξη της σχολικής εμπλοκής όλων των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η σχολική εμπλοκή περιγράφεται ως η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στο σύνολο των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται κατά τη σχολική καθημερινότητα με στόχο, μεταξύ άλλων, την κατάκτηση της γνώσης. Πρόκειται για μία πολυεπίπεδη κατάσταση, η οποία απαρτίζεται από συμπεριφορικές, συναισθηματικές και γνωστικές διαστάσεις. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι απόψεις των ειδικών παιδαγωγών σχετικά με την επίτευξη της γνωστικής και συναισθηματικής εμπλοκής των μαθητών με αναπηρία και/ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε ενταξιακά πλαίσια όπου πραγματοποιείται η από κοινού εκπαίδευση. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 108 ειδικοί παιδαγωγοί που εργάζονται σε Τμήματα Ένταξης και σε προγράμματα εξειδικευμένης υποστήριξης στα πλαίσια της γενικής τάξης (παράλληλη στήριξη) στην περιοχή της Ηπείρου. Ως εργαλείο έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο «Student Engagement Instrument, SEI» (Appleton et al., 2006. Pappa, 2014) που αξιολογεί τη συναισθηματική και γνωστική εμπλοκή των μαθητών σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών η από κοινού εκπαίδευση μαθητών με και χωρίς αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες επιδρά θετικά στη γνωστική και στη συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών. Συγκεκριμένα, οι εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών έδειξαν υψηλότερες επιδόσεις στην επίτευξη της συναισθηματικής εμπλοκής σε σύγκριση με τη γνωστική εμπλοκή, επιβεβαιώνοντας την επίδραση της από κοινού εκπαίδευσης στην απόκτηση του αισθήματος του «ανήκειν» και την ενίσχυση της δέσμευσης στις σχολικές δραστηριότητες. Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα φαίνεται να επιβεβαιώνουν πως οι ενταξιακές πρακτικές αποτελούν ευνοϊκές πρακτικές μάθησης για όλους τους μαθητές.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συμπερίληψη, σχολική εμπλοκή, ενταξιακοί θεσμοί

Άμεση ή έμμεση επαφή: Θεωρίες διαμόρφωσης στάσεων προς τα άτομα με αναπηρία

Μαρίνα Λουάρη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το σύγχρονο σχολείο διέπεται από τις αρχές της δημοκρατίας και της ισότιμης πρόσβασης όλων ανεξαιρέτως των μαθητών. Το δεδομένο αυτό, δυστυχώς, δεν ισχύει απολύτως για τους μαθητές με αναπηρία καθώς στερεότυπα και προκαταλήψεις αποτελούν τροχοπέδη για την ολοκληρωτική ένταξή τους στο γενικό σχολείο. Υποστηρίζεται ότι οι προκαταλήψεις ωθούν το άτομο να δίνει έμφαση στις διαφορές και ανεπάρκειες μιας ομάδας, δομώντας ανάλογες συμπεριφορές. Έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον έχει παρατηρηθεί για την Υπόθεση της επαφής (contact hypothesis) σύμφωνα με την οποία, η επαφή ή η αλληλεπίδραση με άτομα διαφορετικών ομάδων μπορεί να περιορίσει τις προκαταλήψεις προς την συγκεκριμένη ομάδα. Προέκταση αυτής της θεωρίας αποτελεί η υπόθεση της έμμεσης επαφής (extended contact), σύμφωνα με την οποία αν κάποιος έχει σχέσεις με ένα εκτός ομάδας άτομο, μεταφέροντας την εμπειρία του στα άλλα μέλη της ομάδας μπορεί να μειωθούν οι προκαταλήψεις όλων προς την αντίστοιχη ομάδα, χωρίς να είναι απαραίτητο να υπάρχει άμεση επαφή των μελών της ομάδας με το εκτός ομάδας άτομο. Η έρευνα είναι περιορισμένη ως προς την αποτελεσματικότητα της επαφής, άμεσης και έμμεσης για τη διαμόρφωση των στάσεων των τυπικών μαθητών προς εκείνους με αναπηρία και τα ευρήματα διφορούμενα. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η εφαρμογή της θεωρίας της έμμεσης επαφής πριν την ένταξη μαθητή με αναπηρία στη γενική τάξη και στόχος η ενημέρωση των μαθητών σε θέματα που αφορούν την αναπηρία. Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν 364 μαθητές γενικών σχολείων (10 έως 12 ετών), στα οποία δεν υπήρχε μαθητής με αναπηρία, ώστε να αποφευχθεί η προηγούμενη εμπειρία. Χρησιμοποιήθηκε ένα ερωτηματολόγιο για τη συλλογή των δεδομένων πριν και μετά την υλοποίηση του προγράμματος. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές που παρακολούθησαν το πρόγραμμα διαμόρφωσαν θετικότερη στάση προς τα άτομα με αναπηρία εν αντιθέσει με εκείνους που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα των οποίων η στάση παρέμεινε η ίδια.

Λέξεις-κλειδιά: *άμεση και έμμεση επαφή, στάσεις, αναπηρία*

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4**

15.00-16.30

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:
ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΗΓΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Παναγιώτης Σταμάτης

**Η επικοινωνία ως παράγοντας ανάπτυξης
δημοκρατικού σχολικού κλίματος**

Αλκιβιάδης Χατζηνικολάου, Παναγιώτης Σταμάτης
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η εργασία εστιάζει στο ρόλο που διαδραματίζει η επικοινωνία στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος το οποίο θεωρείται ως ένας από τους πλέον καθοριστικούς παράγοντες λειτουργίας μιας σύγχρονης σχολικής μονάδας, που λειτουργεί στη βάση εφαρμογής δημοκρατικών διαδικασιών σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας της. Στο πλαίσιο αυτό, προσεγγίζεται θεωρητικά η έννοια των σχολικών μονάδων ως εκπαιδευτικών οργανισμών, η έννοια της εκπαιδευτικής-σχολικής διοίκησης αναφορικά με τη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων και η έννοια της εκπαιδευτικής ηγεσίας ως μοχλού ανάπτυξης επικοινωνιακών διαπροσωπικών σχέσεων συνεργασίας και συν-αντίληψης. Οι προσεγγίσεις αυτές γίνονται στη βάση μοντέλων οργάνωσης και διοίκησης σχολικών μονάδων σε σχέση με τον επικοινωνιακό ρόλο του σχολικού κλίματος και των δημοκρατικών του εκφάνσεων. Στην εργασία διερευνώνται απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με τις επικοινωνιακές διαδικασίες και την ποιότητα της επικοινωνίας κατά τις διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται κατά την άσκηση διδακτικού και διοικητικού έργου. Εξετάζεται κατά πόσο η επικοινωνία συμβάλλει στη δημιουργία θετικού κλίματος με στόχο τον αποδοτικότερο συντονισμό των δραστηριοτήτων των μελών μιας σχολικής μονάδας και τη βελτίωση της συνεργασίας, της αμοιβαίας κατανόησης και της αποτελεσματικότητάς τους. Πρόκειται για εμπειρική έρευνα καταγραφής απόψεων διευθυντών σχολείων και εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν αυτοσχέδια, ειδικά δομημένα ερωτηματολόγια. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με την αξιοποίηση του στατιστικού πακέτου SPSS. Τα συμπεράσματα της έρευνας αναδεικνύουν ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις του κομβικού ρόλου της επικοινωνίας στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος, τόσο σε διδακτικό όσο και σε διοικητικό επίπεδο, με επιπτώσεις στις διαπροσωπικές σχέσεις, στη δημιουργία και καλλιέργεια σχολικής δημοκρατικής κουλτούρας και στη σχολική αποτελεσματικότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επικοινωνία, οργάνωση-διοίκηση εκπαίδευσης, σχολική ηγεσία, σχολικό κλίμα, σχολική αποτελεσματικότητα

Αποτελεσματικότητα της ηγεσίας και συμπεριφορά οργανωσιακής πολιτεότητας των εκπαιδευτικών

Αγγελική Καζάνα

Εκπαιδευτικός

Η σχολική βελτίωση αποτελεί βασικό στόχο κάθε σχολικού οργανισμού λόγω των ραγδαίων εξελίξεων και της ανάγκης των σχολείων να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα. Διεθνώς έχει αναγνωριστεί η σημασία της ηγεσίας για βελτιωμένες επιδόσεις και για την επιτυχή εφαρμογή ευρείας κλίμακας μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών στην εκπαίδευση. Έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι αν και οι διευθυντές δεν έχουν άμεση επίδραση στην επιτυχία των μαθητών, έχουν έμμεσες επιδράσεις μέσω της επιρροής τους στους εκπαιδευτικούς και στο σχολικό κλίμα που υποστηρίζει τη διδασκαλία. Η επιτυχία των σχολείων εξαρτάται επίσης από τη συμπεριφορά οργανωσιακής πολιτεότητας των εκπαιδευτικών, δηλαδή την προθυμία τους να συμβάλλουν στην αλλαγή με δράσεις πέρα από αυτές που απορρέουν από τις επίσημες απαιτήσεις της εργασίας τους. Τα χαρακτηριστικά της ηγεσίας μπορούν με άμεσο είτε με έμμεσο τρόπο (μέσω της εμπιστοσύνης ή της ικανοποίησης) να επηρεάσουν τη συμπεριφορά αυτή των εκπαιδευτικών. Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας προκύπτουν μια σειρά από ζητήματα που σχετίζονται με την αποτελεσματική ηγεσία η οποία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της σχολικής βελτίωσης. Συγκεκριμένα, πρόσφατες έρευνες αναδεικνύουν καλές πρακτικές επιτυχημένων διευθυντών οι οποίες σκιαγραφούν τα χαρακτηριστικά των διευθυντών αυτών. Ακόμα, διαφαίνεται πως η συμβολή των εκπαιδευτικών με δράσεις πέραν των απαιτούμενων συμβάλλει στη βελτίωση του σχολείου. Το θέμα της αποτελεσματικής ηγεσίας είναι ακόμα ανοιχτό και δεν έχουν γίνει προσπάθειες να βρεθεί το μείγμα των χαρακτηριστικών αυτών και των στοιχείων των διαφόρων συλλ ηγεσίας τα οποία καθιστούν ένα διευθυντή αποτελεσματικό στα πλαίσια του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Ακόμα δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς και το ποια από τα χαρακτηριστικά αυτά συνδέονται με την οργανωσιακή πολιτεότητα των εκπαιδευτικών. Με βάση τα παραπάνω κρίθηκε σημαντικό να εντοπιστούν οι κύριοι άξονες τους οποίους οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ως σημαντικούς σε έναν διευθυντή, πόσο απέχει αυτό από το πραγματικό επίπεδο των σημερινών διευθυντών αλλά και το ποια από αυτά τα χαρακτηριστικά συνδέονται με επιθυμητά αποτελέσματα στο επίπεδο των εκπαιδευτικών όπως είναι η συμπεριφορά της οργανωσιακής τους πολιτεότητας. Για την εξέταση των παραπάνω διενεργήθηκε ποσοτική έρευνα βασισμένη σε ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς με δείγμα 207 δασκάλους. Για τη μέτρηση της αποτελεσματικής ηγεσίας κατασκευάστηκε εργαλείο ειδικά για τους σκοπούς της έρευνας με βάση κυρίως τις αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών για τον αποτελεσματικό διευθυντή από προηγούμενη ποιοτική έρευνα (Χλιούρας, 2016) αλλά και από εργαλεία των διαφόρων συλλ ηγεσίας που στη βιβλιογραφία συνδέονται με τη σχολική βελτίωση. Για την συμπεριφορά οργανωσιακής πολιτεότητας χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα των Vigoda-Gadot, Beerli, Birman-Shemesh και Somech (2007). Τα αποτελέσματα έδειξαν τρεις άξονες της αποτελεσματικής ηγεσίας σύμφωνα με την άποψη των εκπαιδευτικών: τη μετασηματιστική ηγεσία, τη φερεγγυότητα των ηγετών και την ηγεσία με δικαιοσύνη. Από αυτούς τους άξονες οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να προκρίνουν την ηγεσία με δικαιοσύνη ως πιο τον πιο σημαντικό άξονα, αλλά και αυτόν με τη μεγαλύτερη απόκλιση από το επιθυμητό. Ο παράγοντας, όμως, που επηρεάζει κυρίως την οργανωσιακή πολιτεότητα βρέθηκε να είναι η σημασία αλλά και η πρακτική της μετασηματιστικής ηγεσίας. Επιπρόσθετα, η μικρή προϋπηρεσία και

η υπηρεσία σε δυσπρόσιτες περιοχές φαίνεται να συνδέονται με αυξημένη συμπεριφορά οργανωσιακής πολιτεότητας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: σχολική βελτίωση, οργανωσιακή πολιτεότητα, στυλ ηγεσίας

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την επαγγελματική τους εξουθένωση και το ρόλο του ηγετικού στυλ που υιοθετούν οι διευθυντές

Αποστολία Μιχαλακούδη, Παναγιώτα Κασπαρίδου

Π.Ε.ΣΥ.Π. ΑΣΠΑΙΤΕ Σαπών

Η ηγεσία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία ενός δημοκρατικού και θετικού κλίματος στο σχολείο, όπου εκπαιδευτικοί και μαθητές νιώθουν ικανοποίηση και ασφάλεια. Μελέτες έχουν καταδείξει τη συσχέτιση του στυλ ηγεσίας, κυρίως του μετασχηματιστικού και του συναλλακτικού με το βαθμό επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών (McKinney- Thompson, 2015) και πως συμβάλλουν στην μείωση των επιπέδων της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών. Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να εξετάσει τη σχέση του ηγετικού στυλ που υιοθετούν οι διευθυντές ενός δημοκρατικού σχολείου και της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών, όπως αυτοί την αντιλαμβάνονται. Εκατό δώδεκα εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι εργάζονται σε σχολεία της Αλεξανδρούπολης, πήραν μέρος στην έρευνα. Για τον προσδιορισμό του βαθμού της επαγγελματικής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα μέτρησης για την Επαγγελματική Εξουθένωση της Maslach (M.B.I.)- Maslach & Jackson (1986). Επίσης, χρησιμοποιήθηκε το Πολυπαραγοντικό Ερωτηματολόγιο Ηγεσίας- Τύπος 5x (M.L.Q.- Form 5x) των Bass και Avolio (2004). Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν πως τα επίπεδα της επαγγελματικής εξουθένωσης που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί είναι χαμηλά στις διαστάσεις της Συναισθηματικής Εξάντλησης και της Αποπροσωποποίησης, ενώ τα επίπεδα της Προσωπικής Επίτευξης είναι υψηλά. Επίσης, φάνηκε ότι οι διευθυντές των σχολικών μονάδων στις οποίες υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος, παρουσιάζουν αρκετά συχνά συμπεριφορές μετασχηματιστικού ηγέτη και μερικές φορές χαρακτηριστικά συναλλακτικής ηγεσίας, ενώ σπάνια υιοθετούν το παθητικό-αποφευκτικό στυλ. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με βάση την τρέχουσα βιβλιογραφία για τη δομή του συνδρόμου της επαγγελματικής εξουθένωσης, αλλά και τις σύγχρονες απόψεις για τη σχέση μεταξύ της επαγγελματικής εξουθένωσης και του ηγετικού στυλ που υιοθετούν οι διευθυντές του εκπαιδευτικού οργανισμού.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης, στυλ ηγεσίας, συναισθηματική εξάντληση, αποπροσωποποίηση, προσωπική επίτευξη

Ζητήματα Πολιτιστικής Πολιτικής και Δημοκρατίας της Μουσικής Εκπαίδευσης: Η σκιαγράφιση του τοπίου για το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Μαρία Αργυρίου

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η επίκληση της δημοκρατικής πρόσληψης της Τέχνης, και δη της Μουσικής, σε σχολικά περιβάλλοντα αποτελεί ποιοτικό χαρακτηριστικό ισότιμης Παιδείας για κάθε μαθητή/τρια ως ελεύθερη μορφή έκφρασης. Η προέλευση των πολιτών όμως, από κοινωνική και γεωγραφική άποψη, όλο και περισσότερο καθορίζει τα «εργαλεία» της εκπαίδευσης για το χειρισμό της ενήλικης ζωής. Μια ποικιλία εγγράφων και δεσμεύσεων εκ μέρους Ευρωπαϊκών και Διεθνών Θεσμών και Οργανισμών φαίνεται να συγκεντρώνει τις διαφορετικές φωνές του ευρωπαϊκού μουσικού τομέα για να καθορίσει ένα κοινό εκπαιδευτικό όραμα και στρατηγική. Μέσα από διαβουλεύσεις, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Μουσικής, το Διεθνές Συμβούλιο Μουσικής, η Διεθνής Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση έχουν καταλήξει σε βασικά θέματα τα οποία διαμορφώνουν εκ νέου μία δημοκρατική εκπαιδευτική πολιτική για το ρόλο της μουσικής εκπαίδευσης υπό νέους όρους, κοινές αρχές και στόχους στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπης 2020. Σκοπός της εισήγησης είναι να παρουσιάσει και να συζητήσει τις δυνατότητες των συγκεκριμένων δεσμεύσεων υπό τη μορφή εκπαιδευτικού πολιτικού μανιφέστου, ώστε μαθητές και μαθήτριες να αναπτύξουν την Πολιτιστική Ουμανιστική Ιθαγένεια μέσω της μουσικής σε σχολικό περιβάλλον όπου ανταγωνίζονται διαφορετικές απόψεις για την πολιτισμική ισότητα και τη δημοκρατία. Το άρθρο αυτό εξετάζει σε ποιο βαθμό είναι εφικτή η διαμόρφωση δημοκρατικής μουσικής παιδείας στην παρούσα φάση αυξημένων πολυπολιτισμικών απαιτήσεων εκ μέρους των εκπαιδευτικών συστημάτων. Για να προσεγγίσουμε τις σύγχρονες προκλήσεις σε μουσικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και να προσφέρουμε θεωρητικά εργαλεία για την κατανόηση και τον προβληματισμό χρησιμοποιήσαμε, αφενός, έγγραφα πολιτικής αναφοράς των φορέων – οργανισμών που προαναφέρθηκαν και, αφετέρου, αντιφατικές πολιτικές και εκπαιδευτικές φιλοσοφίες της Hannah Arendt. Η φιλοσοφική αυτή εξερεύνηση συνεπάγεται την ανάγκη εξουσίας και ευθύνης των εκπαιδευτικών όταν πρόκειται για ευρέως αποδεκτές θέσεις της Διεθνούς Μουσικής Κοινότητας αλλά και τρόπους καλλιέργειας της πολιτιστικής ιθαγένειας εντός εκπαιδευτικού χώρου. Ο αντίκτυπος των ιστορικών κοινωνικοπολιτικών γεγονότων στη μουσική παιδεία, όπως αποδεικνύεται από τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες σύστασης προγραμμάτων σπουδών για συγκεκριμένες δομές, οδηγούν στην επιτακτική έρευνα τομέων που αφορούν στην ελληνική μουσική εκπαίδευση για την προετοιμασία δημοκρατικού πλαισίου και κοινωνικής δικαιοσύνης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, μουσική παιδεία, πολιτιστική πολιτική*

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΑΚΕ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 5**

15.00-16.30

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Αναστάσιος Κοντάκος

Επίπεδο σπουδών εκπαιδευτικών και επαγγελματική ικανοποίηση

*Κωνσταντίνος Ζωγόπουλος, Μαρία Μπαντούνα,
Νικόλαος Αγγελόπουλος, Γεράσιμος Καλογεράτος*
Εκπαιδευτικοί

Το θέμα της παρούσας έρευνας σχετίζεται με ένα σύγχρονο και δημοκρατικό σχολείο και συγκεκριμένα με την οργάνωση, διοίκηση και ηγεσία στην εκπαίδευση. Η αποτελεσματικότητα του σχολείου, η εκπαιδευτική διαδικασία, η εργασιακή απόδοση και η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συστημάτων σχετίζονται και με την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών μέσω της έκφρασης θετικών ή αρνητικών συναισθημάτων. Η εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών η οποία έχει να κάνει με τη στάση τους απέναντι στο επάγγελμά τους και την επαγγελματική τους θέση, επηρεάζεται από πολλούς ενδογενείς και εξωγενείς παράγοντες. Επαγγελματικά χαρακτηριστικά, όπως το επίπεδο σπουδών, επιδρούν στις αντιλήψεις τους για την ικανοποίηση που νιώθουν στον εργασιακό τους χώρο. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της επίδρασης του επιπέδου σπουδών στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών των δημοτικών σχολείων του Δήμου Πατρέων, Αχαΐας για την επαγγελματική ικανοποίηση που βιώνουν, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή και αναφέρεται από τους ίδιους, μέσα από Θεματικές ενότητες του ερωτηματολογίου. Επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος προσέγγισης με ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς με ερωτήσεις κλειστού τύπου το οποίο κατασκευάστηκε μετά από εμπειριστωμένη βιβλιογραφική επισκόπηση. Ακολουθήθηκε η ποσοστιαία μέθοδος δειγματοληψίας και στην έρευνα συμμετείχαν εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 19,8% του συνόλου των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης των σχολείων του Δήμου Πατρέων κατά το σχολικό έτος 2018-2019. Πρόκειται για 204 εκπαιδευτικούς οι οποίοι αποτελούν το δείγμα της έρευνας. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το στατιστικό λογισμικό SPSS v 25. Για τη συσχέτιση, μετά τον έλεγχο κανονικής κατανομής, επιλέχθηκε ο μη παραμετρικός έλεγχος Kruskal-Wallis H και ο μετα-έλεγχος Mann Whitney U. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας το επίπεδο σπουδών των συμμετεχόντων σχετίζεται στατιστικά σε σημαντικό βαθμό με την επαγγελματική ικανοποίηση. Οι εκπαιδευτικοί που διαθέτουν μόνο το βασικό τους πτυχίο είναι περισσότερο ικανοποιημένοι με εργασιακό ωράριο/φόρτο εργασίας, από την υποστήριξη (ενδοσχολική και υπηρεσιακή), από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις του κλάδου, από τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων στο σχολείο, από το κύρος και την αναγνώριση, από τη χρηματο-

δότηση των σχολικών μονάδων και από τον μισθό και την ασφάλεια από την εργασία σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς που διαθέτουν πρόσθετες σπουδές (2ο πτυχίο ΑΕΙ/ΤΕΙ, Μεταπτυχιακό, Επιμόρφωση ≥ 300 ωρών, Διδασκαλείο). Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί που διαθέτουν πρόσθετες σπουδές (Διδασκαλείο-Μεταπτυχιακό) είναι σε μεγαλύτερο βαθμό ικανοποιημένοι από την αυτονομία/ελευθερία που νιώθουν στο χώρο εργασίας και από τις ευκαιρίες για προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη και ανάπτυξη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επίπεδο σπουδών, επαγγελματική ικανοποίηση, εκπαιδευτικοί, σχολείο

Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην εργασιακή ικανοποίηση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

*Κωνσταντίνος Ζωγόπουλος, Μαρία Μπαντούνα,
Νικόλαος Αγγελόπουλος, Γεράσιμος Καλογεράτος*
Εκπαιδευτικοί

Η οικονομική κρίση που εκδηλώθηκε το 2008 στο λεγόμενο δυτικό κόσμο και στην Ελλάδα είχε αρνητική επίδραση σε όλους τους τομείς της κοινωνίας όπως και στο χώρο της εκπαίδευσης. Η μεγάλη οικονομική κρίση οδήγησε σε μια σειρά αλλαγών και στο χώρο της εκπαίδευσης που έχουν να κάνουν με τον υλικότεχνικό εξοπλισμό, τις συνθήκες εργασίας, το εργασιακό καθεστώς, την εργασιακή ασφάλεια, τις αποδοχές κ.τ.λ. Αλλαγές, άμεσες και έμμεσες, ενδογενείς και εξωγενείς, επηρεάζουν τη λειτουργία του σχολείου στο σύνολό του και κατ' επέκταση επηρεάζουν και την εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών η οποία διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με την περίοδο πριν την οικονομική κρίση. Οι αλλαγές αυτές σε συνδυασμό με την εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών έχουν επιπτώσεις στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, στο εκπαιδευτικό έργο και στην αποτελεσματική λειτουργία του σχολείου. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων εκπαιδευτικών των Δημοτικών σχολείων του Δήμου Πατρέων, Αχαΐας για την επίδραση της οικονομικής κρίσης σε θέματα που σχετίζονται με τη λειτουργία του σχολείου και την επαγγελματική τους θέση και ανάπτυξη και τις επιπτώσεις των αλλαγών αυτών στην επαγγελματική τους ικανοποίηση. Η έρευνα που διενεργήθηκε ήταν ποσοτική με τη χρήση ερωτηματολογίου (ερωτήσεις κλειστού τύπου). Το δείγμα της έρευνας ήταν 204 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης των σχολείων του Δήμου Πατρέων κατά το σχολικό έτος 2018-2019. Η επιλογή του δείγματος (19,8%) έγινε με την ποσοστιαία μέθοδο. Η κωδικοποίηση και η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS v 25. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι αλλαγές που έχουν επέλθει λόγω οικονομικής κρίσης σε τομείς όπως έχουν αποτυπωθεί σε 11 θεματικές ενότητες (ικανοποίηση από την αυτονομία και ελευθερία, από τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων, από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις του κλάδου, από τις ευκαιρίες για προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη και ανάπτυξη, από το εργασιακό ωράριο και τον φόρτο εργασίας, από την υποστήριξη (ενδοσχολική και υπηρεσιακή), από το κύρος και την αναγνώριση, από τη συνεργασία και τη συλλογικότητα, από τη χρηματοδότηση των σχολικών μο-

νάδων, από τον μισθό και την ασφάλεια στην εργασία και την ικανοποίηση από το συνταξιοδοτικό πρόγραμμα) σύμφωνα με τις αντιλήψεις των ερωτώμενων, επηρεάζουν την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών. Σημαντική έλλειψη ικανοποίησης παρατηρείται σε σχέση με τη συνεργασία και τη συλλογικότητα ανάμεσα σε γονείς, εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς φορείς, την προσωπική και επαγγελματική τους εξέλιξη και ανάπτυξη, τη δράση των συνδικαλιστικών οργάνων, τις μισθολογικές απολαβές/εργασιακή ασφάλεια και το συνταξιοδοτικό πρόγραμμα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: οικονομική κρίση, εκπαιδευτικοί, ικανοποίηση

Διαχείριση εσωτερικών κρίσεων στις Σχολικές Μονάδες: Το παράδειγμα του σχολικού εκφοβισμού των εκπαιδευτικών σε περιόδους κρίσεις

*Αναστάσιος Κοντάκος, Αγγελική Πλακούτση,
Παναγιώτης Βαρβαρέσος*
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Βρισκόμαστε στην εποχή των λειτουργικά διαφοροποιημένων συστημάτων όπου τόσο οι εσωτερικές όσο και οι εξωτερικές τους σχέσεις γίνονται αντιληπτές ως αλληλοσυναρτώμενες νοηματικές διασυνδέσεις. Η πρόσφατη οικονομική κρίση ανέδειξε εμφανέστερα τις δομικές συζεύξεις μεταξύ του οικονομικού και εκπαιδευτικού κοινωνικού συστήματος. Παρόλα αυτά, η κρίση του εκπαιδευτικού συστήματος δεν φαίνεται να αποτελεί άμεσο αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης αλλά τα αίτια σχετίζονται περισσότερο με στοιχεία, τα οποία σύμφωνα με την κοινωνική τους λειτουργία μπορούν να επηρεάσουν τις σχέσεις ακόμα και σε επίπεδο γενικής κοινωνίας. Πιο αναλυτικά, για τη θεωρία κοινωνικών συστημάτων, κρίση συστημάτων σημαίνει κρίση σε επίπεδο νόηματος, δηλαδή της βάσης της εσωτερικής ανάπτυξης και της διαχείρισης της εξωτερικής πολυπλοκότητας. Κάθε κρίση λειτουργεί ως δοκιμασία της σταθερότητας του συστήματος. Η επιτυχής διαχείριση κρίσεων στα κοινωνικά υποσυστήματα γίνεται αυτοαναφορικά με την παραγωγή εσωτερικής, νέας πολυπλοκότητας, στο βαθμό που να αντιστοιχεί στην πολυπλοκότητα της διαταράσσουσας κρίσης. Η ελληνική κοινωνία και πιο συγκεκριμένα το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν έχει ακόμα καταφέρει να αναπτύξει σε ικανοποιητικό επίπεδο τα χαρακτηριστικά εκείνα που θα του επέτρεπαν να χαρακτηριστεί ως ώριμο και εντελώς διαφοροποιημένο σύστημα και τα οποία θα το θωράκιζαν ώστε να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τις νέες προκλήσεις των κοινωνικών μεταβολών. Ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα ιδιαίτερο είδος κρίσης που καλείται να αντιμετωπίσει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και γενικότερα η ελληνική κοινωνία. Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των εμπειριών των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από τη σκοπιά της συστημικής θεωρίας σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και των βίαιων συμπεριφορών (bullying) των οποίων γίνονται αποδέκτες στις σχολικές μονάδες. Η εργασία χρησιμοποιεί τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές τεχνικές εκπαιδευτικής έρευνας. Σχεδιάστηκε ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο στο google Forms το οποίο στάλθηκε σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία, δημόσια και ιδιωτικά) μέσω ηλεκτρονικού

ταχυδρομείου με την πρόσκληση να το συμπληρώσουν, με σκοπό να καταγραφούν οι προσωπικές εμπειρίες τους σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε από την ομάδα σύμφωνα με τη βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος και το σκοπό που τέθηκε. Πραγματοποιήθηκε πιλοτική εφαρμογή σε νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία και στη συνέχεια έγιναν βελτιωτικές αλλαγές στο ερευνητικό εργαλείο ώστε οι ερωτήσεις να γίνουν όσο το δυνατόν πιο κατανοητές και να μην απορρίψουν το εργαλείο με τα ευαίσθητα δεδομένα που περιέχει. Στην έρευνα συμμετείχαν εκατό (100) εκπαιδευτικοί από όλη τη χώρα, με τυχαία δειγματοληψία. Για την επεξεργασία και την ανάλυση των δεδομένων αξιοποιήθηκε το λογισμικό SPSS 18.0 για τις κλειστές ερωτήσεις, ενώ για τις ανοιχτές, η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου. Τα σημαντικότερα συμπεράσματα της έρευνας είναι ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν γίνει αποδέκτες συμπεριφορών εκφοβισμού τα τελευταία δύο χρόνια. Αυτό υποδηλώνει ότι ο σχολικός εκφοβισμός είναι ένα σύγχρονο ζήτημα. Τα κρούσματα αυτά προέρχονται είτε από μαθητές είτε από γονείς, προϊσταμένους εκπαιδευτικούς και από μόνιμο προσωπικό της σχολικής μονάδας. Οι μορφές που εκδηλώνονται τέτοιες συμπεριφορές είναι κυρίως λεκτικές, σωματικές και συναισθηματικές - ψυχολογικές. Λόγω της σημαντικότητας της αντιμετώπισης τέτοιων συμπεριφορών, οι εκπαιδευτικοί στην πλειοψηφία τους έχουν παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα για τον σχολικό εκφοβισμό και την διαχείριση τέτοιων φαινομένων. Τέλος, πολύ ενθαρρυντικό στοιχείο είναι η θέληση που δηλώνουν για περαιτέρω παρακολούθηση σχετικών επιμορφωτικών προγραμμάτων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαχείριση, κρίση, εκφοβισμός, εκπαιδευτικοί, κοινωνικά συστήματα

Η συνεργασία σχολείου-οικογένειας στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο. Η συμβολή της διττής αυτής συνεργασίας στην ανάπτυξη του γραμματισμού των νηπίων

Χρυσάνθη Μηλίτση

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ο ρόλος που διαδραματίζει η οικογένεια στην ανάπτυξη του γραμματισμού του παιδιού είναι εξέχουσας σημασίας, διότι οι γονείς είναι οι πρώτοι παιδαγωγοί του παιδιού τους, αφού εκείνοι του παρέχουν τις πρώτες βάσεις αγωγής και εξακολουθούν να είναι παιδαγωγοί του παιδιού τους ακόμη και μετά την ένταξή του στη σχολική κοινότητα. Για τον λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη για το σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο η συνεργασία σχολείου και οικογένειας (de Bruïnea, Willemssea, D'Haemb, Griswoldb, Vloeberghsc & van Eyndec, 2014), η οποία καλό είναι να αρχίζει όταν το παιδί βρίσκεται στο νηπιαγωγείο. Άλλωστε, όσο πιο νωρίς ξεκινάει ο εκπαιδευτικός να εμπλέκει τις οικογένειες των μαθητών του στην εκπαιδευτική διαδικασία τόσο πιο θετικά αποτελέσματα θα αποκτήσουν τα παιδιά (Grammatikoroulios, Gregoriadis, Tsigilis & Zachoroulou, 2014). Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να καταδείξει την σπουδαιότητα της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας, ειδικότερα, και, γενικότερα, τη συμβολή της διττής αυτής συνεργασίας στην ανάπτυξη του παιδιού προσχολικής ηλικίας. Πρόκειται για μία βιβλιογραφική επισκόπηση δείγμα της οποίας αποτέλεσαν άρθρα και βιβλία Ελλήνων ερευνη-

τών αναφορικά με τον γραμματισμό των νηπίων και τη συμβολή της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας σε αυτόν. Οι έρευνες συγκεντρώθηκαν από τρεις διαφορετικές πηγές (επιστημονικά εγκεκριμένα περιοδικά, βιβλία από τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, καθώς και διατριβές από την ιστοσελίδα του Ε.Κ.Τ.) και η ανάλυσή τους στηρίχθηκε στο μοντέλο των Whitehurst και Lonigan για την ερμηνεία του αναδυόμενου γραμματισμού. Τα αποτελέσματα των μελετών έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας στην Ελλάδα, κατά κύριο λόγο, δεν συνεργάζονται στον συγκεκριμένο τομέα, γεγονός το οποίο πρέπει να μεταβληθεί ούτως ώστε τα παιδιά, αφενός να αποκομίσουν τα μέγιστα και αφετέρου να αποτελέσουν μέλη ενός νέου δημοκρατικού εκσυγχρονισμένου εκπαιδευτικού συστήματος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συνεργασία σχολείου-οικογένειας, γραμματισμός

Η επίδραση των οικογενειακών κανόνων στην αλτρουιστική συμπεριφορά παιδιών προσχολικής ηλικίας

Παρασκευή Γεωργιάδη, Πασχάλης Αρβανιτίδης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ευάλωτη ηλικία των νηπίων χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, με την οικογένεια αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (φίλοι και σχολείο) να παίζουν σημαντικό ρόλο (Mischel, 1961). Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνική συμπεριφορά των νηπίων αντανακλά κοινωνικές συμπεριφορές και στάσεις (αρχές, κανόνες, θεσμούς, κ.τ.λ.) από τον περιβάλλοντα κόσμο των ενηλίκων και ειδικά των γονέων τους (Warneken & Tomasello, 2009). Τις συμπεριφορές αυτές τα νήπια σε μεγάλο βαθμό εξωτερικεύουν, αναπαράγουν και αναδιαμορφώνουν στις επαφές με τους συνομήλικούς τους, μια διαδικασία που τα ωριμάζει κοινωνικά και τα βοηθά να σχηματίσουν την προσωπικότητά τους (Furth, 1982). Έτσι, ενώ η κοινωνική ζωή του νηπίου με τους ενήλικες χαρακτηρίζεται από ιεραρχικές σχέσεις με τυπικές στρατηγικές επιβράβευσης και τιμωρίας, το νήπιο με τους συνομήλικούς του παίζει ισότιμα, μοιράζεται, συναισθάνεται και συμπονά. Το αίσθημα της ιδιοκτησίας που κυριαρχεί στα πρώτα χρόνια της ζωής του σταδιακά μετριάζεται και το παιδί ενταγμένο σε μια ομάδα ισότιμων συνομηλίκων αναπτύσσει συμπεριφορές μοιράσματος, αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης, δηλαδή μια μορφή πρώιμου αλτρουισμού (La Freniere et al, 1984). Η παρούσα εργασία διερευνά τα χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν αυτήν την αλτρουιστική συμπεριφορά παιδιών προσχολικής ηλικίας, δίνοντας έμφαση στο πως το οικογενειακό περιβάλλον και ειδικότερα ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς ορίζουν και επιβάλλουν κανόνες στο σπίτι την επηρεάζουν. Για το σκοπό αυτό μελετήθηκαν 102 μαθητές/τριες δημόσιων Νηπιαγωγείων στο Βόλο σε μια έρευνα που στηρίχθηκε σε δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίων (απευθυνόμενα τόσο στα παιδιά όσο και στις οικογένειές τους) αλλά και ένα απλό παιχνίδι που αποτιμά την αλληλεγγύη/αλτρουισμό των νηπίων προς τους συνομήλικούς τους. Στο πλαίσιο αυτό, η έρευνα εξέτασε τόσο την αλτρουιστική συμπεριφορά των παιδιών όσο και τα χαρακτηριστικά του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας υποστη-

ρίζουν ότι η μορφή των κανόνων μέσα στην οικογένεια επιδρά με στατιστικά σημαντικό τρόπο στη διαμόρφωση αλτρουιστικής συμπεριφοράς από μέρους των νηπίων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κανόνες, αλληλεγγύη, αλτρουισμός, οικογένεια, παιδιά προσχολικής ηλικίας

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Γ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 6**

15.00-16.30

Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΓ- ΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ, ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Προεδρείο: Αγγελική Λαζαρίδου

Επαγγελματικός ρόλος και δυσφορία του σύγχρονου εκπαιδευτικού. Ποιες οι προοπτικές του διδακτικού επαγγέλματος;

Παρασκευή Πουλογιαννοπούλου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο επαγγελματικός ρόλος του εκπαιδευτικού εγγράφεται μέσα στο διεθνές εκπαιδευτικό πλαίσιο, στο οποίο ο εκπαιδευτικός οφείλει να προσαρμόζεται. Το παρόν πλαίσιο μας δίνει τις νόρμες για να καταλάβουμε την εξέλιξη του διδακτικού επαγγέλματος και τα προβλήματα που ενδεχομένως να επιφέρει στον ίδιο τον εκπαιδευτικό και στην άσκηση των καθηκόντων του. Από τη δεκαετία του 1980, σε παγκόσμιο επίπεδο, οι μεταρρυθμίσεις βασίζονται στη θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου που διαχέει όλους τους δημόσιους θεσμούς. Πιο συγκεκριμένα, οι μεταρρυθμίσεις είναι φορείς ενός κοινού πνεύματος που αποσκοπεί στην επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής απόδοσης. Το μοντέλο αυτό γίνεται το διεθνές πλάνο των κρατών μελών για τα εκπαιδευτικά συστήματα τα οποία έχουν ως στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας. Ωστόσο, οι συνεχείς μεταρρυθμίσεις με τις νέες απαιτήσεις προκαλούν άγχος και δυσφορία στον εκπαιδευτικό που δυσχεραίνουν κάποιες φορές την άσκηση των καθηκόντων του. Το ζήτημα της δυσφορίας του εκπαιδευτικού έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης τα τελευταία χρόνια λόγω των σημαντικών κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών που επηρεάζουν άμεσα το έργο του. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να προβάλλουμε την εικόνα του πολύπλοκου προφίλ του εκπαιδευτικού, όπως διαμορφώνεται από το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο και να παρουσιάσουμε τα προβλήματα που προκαλούνται στον ίδιο τον εκπαιδευτικό από τις απαιτήσεις του διδακτικού επαγγέλματος. Στοχεύουμε, από τη συνολική παρουσίαση του θέματος, να αναδείξουμε τις προοπτικές του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού στις νέες συνθήκες. Η εισήγηση βασίζεται σε ποιοτική ανάλυση δεδομένων μεταδιδασκατορικής μας έρευνας (Paris V & ΕΚΠΑ) σχετικά με τη μελέτη εμπειρίας των νέων εκπαιδευτικών στην Ελλάδα και στον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς επίσης και σε ανάλυση ερευνών (ΟΟΣΑ, UNESCO, EUROSTAT, δίκτυο Eurydice, κ.λ.π) και βιβλιογραφίας που αφορούν στην πορεία και εξέλιξη των νέων εκπαιδευτικών σε διεθνές επίπεδο. Συμπερασματικά, οδηγούμαστε στην επιβεβαίωση των δύσκολων όρων άσκησης του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού ως συνέπεια των δια-

μορφωμένων ανταγωνιστικών συνθηκών, αλλά και στην ανάδειξη των προοπτικών εξέλιξης του ίδιου επαγγέλματος στο διεθνές περιβάλλον.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτικοί, δυσφορία, επάγγελμα, προοπτικές

Διερεύνηση του βαθμού εργασιακής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών του Νομού Αχαΐας

Αθανάσιος Κούλης, Γεώργιος Μπαγάκης

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η εργασιακή εξουθένωση αναγνωρίζεται ως ένα ιδιαίτερα σημαντικό οργανωσιακό φαινόμενο το οποίο σχετίζεται με το άγχος των ατόμων που εργάζονται σε επαγγέλματα με διαπροσωπικό-ανθρωπιστικό προσανατολισμό. Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών, παράγοντες όπως π.χ. ο αυξημένος φόρτος εργασίας, μαθητές με προβλήματα συμπεριφοράς, προβλήματα στις σχέσεις με τους γονείς και τους συναδέλφους, η έλλειψη υποστήριξης από τη σχολική ηγεσία, η απουσία ενός συμμετοχικού-δημοκρατικού μοντέλου διοίκησης και λήψης αποφάσεων και η έλλειψη αυτονομίας δύνανται να τους προκαλέσουν έντονο άγχος, το οποίο οδηγεί σε μειωμένη απόδοση, μικρότερη αφοσίωση και έντονα επίπεδα πίεσης. Ο εκπαιδευτικός βιώνει όλο και χαμηλότερα επίπεδα ικανοποίησης και οδηγείται προοδευτικά στην εξουθένωση και ενδεχομένως στην εγκατάλειψη της εργασίας του ή ισοδύναμα στην πλήρη αποξένωσή του από αυτή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ποιότητα του διδακτικού έργου. Στο πλαίσιο αυτό η αυτο-εκλαμβάνουσα κομβική σημασία του ηθοπλαστικού του ρόλου για τη διαμόρφωση του μελλοντικού πολίτη τείνει να φθίνει και η εκπαιδευτική διαδικασία παύει σταδιακά να διαπνέεται από υψηλά ιδεώδη. Η παρούσα εργασία στόχευσε στη διερεύνηση του βαθμού της εργασιακής εξουθένωσης των εκπαιδευτικών του Νομού Αχαΐας σε μία περίοδο όπου αφενός η ρευστότητα που χαρακτηρίζει ποικίλες πτυχές του κοινωνικού γίνεσθαι και αφετέρου ειδικότερες παράμετροι στο ελληνικό πλαίσιο, όπως είναι η σφοδρή οικονομική κρίση και το μεταναστευτικό, έχουν δημιουργήσει πολύ έντονες προκλήσεις στο διδακτικό επάγγελμα, οι οποίες δημιουργούν μία έντονη επιπρόσθετη πίεση στους εκπαιδευτικούς προκειμένου να ανταπεξέλθουν στα νέα δεδομένα. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν η κλίμακα Maslach Burnout Inventory (MBI) και συγκεκριμένα η έκδοσή της που είναι προσαρμοσμένη στην ελληνική γλώσσα και στο οικείο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Η δειγματοληψία έγινε με στρωματοποιημένη μονοσταδιακή δειγματοληψία κατά συστάδες και το δείγμα της έρευνας απαρτίστηκε από 368 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που στη συντριπτική τους πλειοψηφία προέρχονταν από το Νομό Αχαΐας. Η συγκέντρωση των ερωτηματολογίων ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2018. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί βιώνουν συνολικά πολύ χαμηλά επίπεδα εργασιακής εξουθένωσης στα πλαίσια της σχολικής πράξης. Φαίνεται, πράγματι, να δείχνουν σε καθημερινή σχεδόν βάση ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές, ενώ συγχρόνως αισθάνονται ότι καταφέρνουν να δημιουργούν μια θετική ατμόσφαιρα συνεργασίας εντός της σχολικής τάξης.

Σπάνια βιώνουν συναισθηματική φθορά από την καθημερινή επαφή με ανθρώπους στα πλαίσια της εργασίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *εξουθένωση, άγχος, συναισθηματική εξάντληση*

Ο κριτικός στοχασμός των εκπαιδευτικών ως προαπαιτούμενο για ένα δημοκρατικό σχολείο που μαθαίνει

Σοφία Πουλημένου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η κοινωνία, που επιθυμεί να αποκαλείται δημοκρατική, οφείλει να διαμορφώνει δομές, όπου η ελευθερία και η αυτονομία θα συνδέονται με την ισότητα σε μια δυναμική κοινωνική προοπτική. Η δημοκρατία αποτελεί τον θεμέλιο λίθο των κοινωνιών και το εκπαιδευτικό σύστημα αυτών το εχέγγυο για την προάσπιση και τη διασφάλισή της. Υπό την πίεση της πολιτισμικής, τεχνολογικής και δημογραφικής ρευστότητας των τελευταίων δεκαετιών, τα εκπαιδευτικά συστήματα και, κατά συνέπεια τα σχολεία, καλούνται να αναπτύξουν στρατηγικές και μηχανισμούς αποτελεσματικής διαχείρισης των προκλήσεων, θέτοντας στο επίκεντρο τη μάθηση όλων και την αυτοπραγμάτωση των ατόμων. Τα σχολεία που εκλαμβάνουν τη μάθηση όλων των εμπλεκόμενων μερών ως μια συνεχή και αέναη διαδικασία, επικοινωνούν και συνδιαλέγονται στη βάση της ισότητας των μελών και της διαφύλαξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δομούν μια κουλτούρα, όπου οι δημοκρατικές αξίες και οι αρχές δε μεταδίδονται, σαν να επρόκειτο για γνώσεις, αλλά είναι ενσωματωμένες στην καθημερινή πρακτική. Στο συγκεκριμένο αυτό, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν αυτόνομες και ευέλικτες πρακτικές, να θέσουν στόχους και να πάρουν αποφάσεις. Ως απαραίτητη συνθήκη αναδεικνύεται ο κριτικός στοχασμός των εκπαιδευτικών (Mezirow, 1991), ο οποίος φέρνει στην επιφάνεια τις βαθιά ριζωμένες πεποιθήσεις και παραδοχές των ατόμων, που υποκινούν τη σκέψη και τη δράση τους. Η παρούσα εισήγηση αποσκοπεί να αναδείξει τον ρόλο του κριτικού στοχασμού των εκπαιδευτικών στον μετασχηματισμό των σχολείων σε οργανισμούς που έχουν την ικανότητα να μαθαίνουν και να λειτουργούν με βάση τα δημοκρατικά ιδεώδη. Η έρευνα υλοποιήθηκε σε δημόσια δημοτικά σχολεία της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, σε δείγμα 124 εκπαιδευτικών, αξιοποιώντας το ερευνητικό εργαλείο DLOQ, όπως αναπτύχθηκε από τις Marsick και Watkins (2004), ύστερα από προσαρμογή και εμπλουτισμό του. Τα ευρήματα έδειξαν ότι, αν και τα σχολεία φαίνεται να έχουν αναπτύξει μηχανισμούς και δομές που ενισχύουν τη μάθηση των εκπαιδευτικών, ωστόσο απουσιάζει η κριτικοστοχαστική διάσταση της μάθησης αυτής, η οποία κρίνεται απαραίτητη, ώστε τα σχολεία να αποτελέσουν μοχλούς ανάπτυξης και προόδου σε μια κοινωνία που αποσκοπεί να ενστερνίζεται δημοκρατικές αρχές.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *μάθηση, κριτικός στοχασμός, δημοκρατία*

Μια εμπειρική έρευνα για την επαγγελματική ταυτότητα των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Ιωάννης Τσολακίδης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σε μια κοινωνία, οι αξίες και οι αρχές της βρίσκουν τόπο έκφρασης και υλοποίησης μέσω μιας πληθώρας πρακτικών σε θεσμούς όπως π.χ. η εκπαίδευση. Με δεδομένο ότι η ύπαρξη δημοκρατίας αποτελεί ένα ύψιστο ιδεώδες με ευρεία αποδοχή και δη στον τομέα της εκπαίδευσης, η ύπαρξη ισχυρής επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών οφείλει να μετουσιώνεται ως σημαντικό μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος των σύγχρονων δημοκρατικών κρατών. Η παρούσα εργασία αποτελεί προσπάθεια διερεύνησης της επαγγελματικής ταυτότητας εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 214 εκπαιδευτικοί συνολικά (101 από την Πρωτοβάθμια και 113 από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση), του νομού Μαγνησίας. Αναφορικά με τη μεθοδολογική προσέγγιση, ως τεχνική δειγματοληψίας επιλέχθηκε η βολική ή σκόπιμη δειγματοληψία και η τεχνική της χιονοστιβάδας. Μέσα από την εμπειρική έρευνα, αναδείχθηκαν σημαντικές πτυχές διαμόρφωσης της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών, οι οποίες οριοθετούνται στο θεωρητικό μοντέλο κατασκευής της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευτικών που προτείνουν οι Kao και Lin (2015). Επιπρόσθετα, τα στοιχεία της έρευνας ανάδειξαν συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών των δυο βαθμίδων σχετικά με τις αντιλήψεις-θέσεις τους σε ζητήματα επαγγελματικής ταυτότητας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επαγγελματική ταυτότητα, εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών του Νομού Αχαΐας

Αθανάσιος Κούλης, Γεώργιος Μπαγάκης

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα στην εμπειρική εκπαιδευτική έρευνα κυρίως λόγω της σύνδεσής της με σημαντικά οργανωσιακά φαινόμενα, όπως είναι μεταξύ άλλων τα οικονομικά ελλείμματα, η σχολική διαρροή και η οργανωσιακή αποτελεσματικότητα. Συνίσταται στην ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων που αναπτύσσονται στα πλαίσια της σχολικής ζωής καθώς και σε αυτή καθαυτή τη διδακτική διαδικασία, που περιλαμβάνει την παιδαγωγική, ηθική και γνωστική καθοδήγηση των μαθητών. Η εργασιακή ικανοποίηση των εκπαιδευτικών είναι εκ των ων ουκ άνευ για την ποιότητα της εκπαίδευσης. Καθορίζει το ενδιαφέρον, τα κίνητρα και τη στάση τους απέναντι στη εργασία τους, στοιχεία τα οποία επηρεάζουν την επίδοσή τους και τελικά

την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και των μαθησιακών αποτελεσμάτων, ποιότητα η οποία με τη σειρά της συνίσταται μεταξύ άλλων στα ιδεώδη που διαπνέουν τη διδασκαλία, στην κατεύθυνση της διάπλωσης των μελλοντικών πολιτών. Διαδραματίζει επίσης κομβικό ρόλο στην οικοδόμηση μιας κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ των πρωταγωνιστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και στην ευόδωση των όποιων προσπαθειών για την εμπέδωση ενός συμμετοχικού-δημοκρατικού μοντέλου διοίκησης και λήψης αποφάσεων στη σχολική μονάδα, ενώ συνάμα, σε μια διαλεκτική σχέση, φαίνεται να επηρεάζεται σημαντικά από τις συγκεκριμένες παραμέτρους. Η παρούσα έρευνα στόχευσε στη διερεύνηση του βαθμού της εργασιακής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών του Νομού Αχαΐας σε μία περίοδο όπου αφενός η ρευστότητα που χαρακτηρίζει ποικίλες πτυχές του κοινωνικού γίνεσθαι και αφετέρου ειδικότερες παράμετροι στο ελληνικό πλαίσιο όπως η σφοδρή οικονομική κρίση δημιουργούν νέες προκλήσεις για το διδακτικό επάγγελμα. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια της ποσοτικής έρευνας που διεξήχθη ήταν η κλίμακα Teacher's Satisfaction Inventory (TSI), η οποία κατασκευάστηκε και ελέγχθηκε ως προς την αξιοπιστία και την εγκυρότητά της στο ελληνικό εκπαιδευτικό περιβάλλον. Η δειγματοληψία έγινε με στρωματοποιημένη μονοσταδιακή δειγματοληψία κατά συστάδες και το δείγμα της έρευνας απαρτίστηκε από 368 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που στη συντριπτική τους πλειοψηφία προέρχονταν από το Νομό Αχαΐας. Η συγκέντρωση των ερωτηματολογίων ολοκληρώθηκε στις αρχές του 2018. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν μεταξύ άλλων ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών φαίνεται να μένουν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από την εργασία τους συνολικά. Ως καθοριστικής σημασίας παράγοντας για τη διαμόρφωση της συνολικής τους ικανοποίησης αναδείχθηκε η ικανοποίηση που τους προσφέρει αυτό καθαυτό το διδακτικό επάγγελμα καθώς και οι σχέσεις και η συνεργασία τους με τους μαθητές. Η μη ικανοποίηση των εκπαιδευτικών συνήθως πηγάζει από άλλες παραμέτρους και πτυχές όπως είναι το μισθολογικό σκέλος, οι υλικοτεχνικές υποδομές και οι σχέσεις με τους κηδεμόνες των μαθητών και με τη σχολική ηγεσία.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *εργασιακή ικανοποίηση, σχολικό κλίμα, αυτοεκτίμηση*

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 7**

16.30-18.00

**Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ:
ΠΟΡΕΙΕΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

Προεδρείο: Μαρία Βλαχάκη

**Αντιμετωπίζοντας την Ανάγκη Μητέρων με Μεταναστευτική Βιογραφία
για την Εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας μέσω Σχολικών Δράσεων**

Έλενα Ξενή

Κοινοπραξία έργου SOFIE/ Erasmus+ (2017-2020)

Η παρούσα εισήγηση περιγράφει προσπάθειες αντιμετώπισης της ανάγκης μητέρων με μεταναστευτική βιογραφία να μάθουν την Ελληνική Γλώσσα μέσω σχολικών δράσεων οι οποίες σχεδιάζονται και υλοποιούνται στα πλαίσια ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών έργων στο συγκεκριμένο σχολικών δράσεων, στα σχολεία όπου φοιτούν τα παιδιά τους (παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία). Σε μια εποχή έντονων προκλήσεων, οι σχολικές δράσεις παρουσιάζονται ως καλή πρακτική αντιμετώπισης των αναγκών που προκύπτουν από τις συνεχείς αλλαγές και τις προκλήσεις στις σύγχρονες κοινωνίες (που έχουν αντίκτυπο στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο και πέρα από αυτό) και προτείνουν στρατηγικές λύσης προβλημάτων, συνεχούς εξέλιξης, ανάπτυξης και βελτίωσης. Σχεδιασμένες για να αντιμετωπίσουν ανάγκες των μητέρων με μεταναστευτική βιογραφία, όπως είναι η γλώσσα, η προσωπική και επαγγελματική ενδυνάμωση, κ.λπ. και επικεντρωμένες σε καλές πρακτικές συμπερίληψης, οι σχολικές αυτές ενταξιακές πρωτοβουλίες λειτουργούν ενάντια στην ανισότητα, τα κενά και τις προκλήσεις κενά του σύγχρονου σχολείου, της σύγχρονης κοινωνίας, του σύγχρονου κόσμου και αποζητούν μια θέση ανάμεσα στις καλές ενταξιακές προσπάθειες στον τρέχοντα χρόνο αλλά και σε επίπεδο βιωσιμότητας. Οι σχολικές αυτές δράσεις πλαισιώνονται στην έρευνα και την τεκμηρίωση, τον εντοπισμό και την εξέταση των αναγκών, τον σχεδιασμό των δράσεων και την υλοποίηση των εφαρμογών στη βάση των αναγκών που έχουν εντοπισθεί, ενώ εμπλέκουν τις μητέρες σε όλες τις διαδικασίες (ανάπτυξης, αναστοχασμού, αναθεώρησης, κοινοποίησης, κλπ.), δίνοντας χώρο στη φωνή, τις ανάγκες, τις ικανότητες, τα ταλέντα και τα οράματά τους, βοηθώντας τις να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που συναντούν στο δρόμο της συμπερίληψής τους (π.χ. γλώσσα) και καθιστώντας τις ικανές ακόμη και να ηγηθούν αυτών των προσπαθειών ομαλής και επιτυχούς συμπερίληψης. Την ίδια στιγμή, οι εν λόγω πρωτοβουλίες στο δημοκρατικό σχολικό συγκείμενο και πέρα από αυτό, υπογραμμίζουν την ανάγκη του σύγχρονου σχολείου (και του/ της σύγχρονου εκπαιδευτικού του) για προσωποποιημένες/ εξατομικευμένες δράσεις συμπερίληψης, που να στοχεύουν στη μητέρα με μεταναστευτική βιογραφία, παρέχοντάς της ευκαιρίες και πλαίσιο δράσεων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: μετανάστριες, η ελληνική ως επιπρόσθετη γλώσσα

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών, ως μέλη του Συλλόγου Διδασκόντων, στο συμμετοχικό μοντέλο διοίκησης, έτσι όπως αναδεικνύεται από τη συνεργασία των σχολικών μονάδων με τα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.)

Σωτηρία Καρολίδου

Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης -Υποδιευθύντρια

Το σύγχρονο σχολείο είναι πολυλειτουργικό και επιδιώκει να καταστεί ένα σχολείο ανοικτό, δημιουργικό, δημοκρατικό και πειθαρχημένο. Η επίτευξη αυτών των στόχων δεν εξαρτάται μόνο από τον ρόλο που διαδραματίζει ο/η Διευθυντής/ντρια στη διοίκηση αλλά και από τον ουσιαστικό και συμμετοχικό ρόλο των εκπαιδευτικών, ως μέλη του Συλλόγου Διδασκόντων. Ο Σύλλογος Διδασκόντων είναι ένα σύνολο ανθρώπων που έχει κοινούς στόχους, που αφορούν στο να καταστήσουν το σχολείο αποτελεσματικό, ώστε να ανταποκρίνεται στην παροχή ουσιαστικής και σύγχρονης γνώσης, στην ενίσχυση των κοινωνικών εφοδίων για την ομαλή ένταξη των μαθητών/τριών στην κοινωνία και στην εφαρμογή της παιδαγωγικής διαχείρισης των σχέσεων των μελών της σχολικής κοινότητας. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τον ρόλο των εκπαιδευτικών που συγκροτούν τον Σύλλογο Διδασκόντων μιας σχολικής μονάδας, επισημαίνοντας τις νομοθετικές ρυθμίσεις που ενίσχυσαν θεσμικά τον ρόλο του Συλλόγου σε επίπεδο σχολικής μονάδας, ώστε να μπορεί να χαράζει κατευθύνσεις για την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής και την αποτελεσματικότερη λειτουργία του σχολείου, γεγονός που αποτέλεσε στοιχείο εκδημοκρατισμού στη διοίκηση των σχολικών μονάδων. Η διαχρονική ανάπτυξη τάσεων διοικητικής αποκέντρωσης με μεταφορά αρμοδιοτήτων και αποφάσεων σε τοπικά και περιφερειακά όργανα για την άσκηση εσωτερικής εκπαιδευτικής πολιτικής με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων στη λήψη αποφάσεων, επιβεβαιώνεται με τη μέθοδο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και της επισήμανσης ανάλογων νομοθετικών ρυθμίσεων. Συγκεκριμένα, η συνεργασία των εκπαιδευτικών με τα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.), έτσι όπως προβλέπεται από την Υ.Α. 5614/2018, αποτελεί στοιχείο ανάδειξης του συμμετοχικού μοντέλου διοίκησης, σύμφωνα με το οποίο, ο Σύλλογος Διδασκόντων δέχεται και επεξεργάζεται την εισαγωγή αλλαγών στο σχολείο, θέτει στόχους, νιώθει ασφάλεια και συνεργάζεται από τη στιγμή που δέχεται την προβλεπόμενη νομοθετικά αλλά και επικοινωνιακά στήριξη από τον/την Διευθυντή/ντρια της σχολικής μονάδας και την αντίστοιχη δομή υποστήριξης. Οι εκπαιδευτικοί, λοιπόν, μπορούν να αναδείξουν τη σχολική μονάδα σε υπολογίσιμη δύναμη τέτοια που να συμμετέχει σε διάλογο και διαπραγματεύσεις που αφορούν στην εκπαιδευτική πολιτική.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτικοί, Συμμετοχικό μοντέλο διοίκησης, ΚΕΣΥ

Φυσική, δομική και πολιτισμική βία: Δημιουργώντας ένα ηθικό τρίγωνο στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο

Ευγενία Τσιουπλή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η βία αποτελεί ένα από τα φαινόμενα που, διαχρονικά, προβληματίζουν τη διεθνή εκπαιδευτική κοινότητα. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να συνεισφέρει στον συνεχιζόμενο διάλογο αναφορικά με τις μορφές βίας που εμφανίζονται στο σχολείο, αναδεικνύοντάς τες και συζητώντας ορισμένους τρόπους για την ενδυνάμωση της σχολικής κοινότητας απέναντι σε αυτές. Μία τέτοια συζήτηση κρίνεται ως εξαιρετικά σημαντική, καθώς ο ρόλος του σχολείου υπερβαίνει την παροχή εκπαίδευσης, αποτελώντας τον κατεξοχήν θεσμό αναπαραγωγής των αξιών του εκάστοτε κοινωνικού συνόλου και, ως εκ τούτου, το πεδίο όπου δύνανται να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές ανισότητες, ακόμη και εν τη γενέσει τους. Μία κατάλληλη θεωρητική προσέγγιση των μορφών βίας είναι η κατηγοριοποίηση του Johan Galtung. Σε αυτή, ως φυσική ή άμεση ορίζεται η βία που απειλεί, με οποιονδήποτε τρόπο, την επιβίωση, την ευζωία και την ελευθερία του ατόμου. Ως δομική βία ορίζεται η αδυναμία ενός ατόμου να αναπτύξει πλήρως το δυναμικό του, εντός ενός δεδομένου κοινωνικο-οικονομικού πλαισίου εξαιτίας των περιορισμών που του επιβάλλονται από αυτό. Ως πολιτισμική βία νοείται κάθε πτυχή της κουλτούρας (γλώσσα, θρησκεία, επιστήμη κ.λπ.) που επιτρέπει ή νομιμοποιεί τις εκδηλώσεις βίας σε φυσικό και δομικό επίπεδο. Παρότι στην τυπολογία του Galtung αυτές οι διαστάσεις παρουσιάζονται ως διακριτές, στην πράξη είναι στενά αλληλεξαρτώμενες και, κατά συνέπεια, θα πρέπει να προσεγγίζονται συνολικά. Στη συγκεκριμένη εργασία, επιδιώκεται η ενίσχυση της ορατότητας της δομικής και πολιτισμικής βίας στο σχολείο, από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς, πολιτική ηγεσία), καθώς και να γίνει κατανοητό ότι οι τρεις τύποι βίας σχηματίζουν ένα βίαιο τρίγωνο (vicious triangle), το οποίο ανατροφοδοτείται και ενισχύεται. Αυτή η κατάσταση προτείνεται να αντιδιασταλεί με τη δημιουργία ενός ηθικού τριγώνου (virtuous triangle), στο πλαίσιο του οποίου η πολιτισμική ηρεμία/ γαλήνη δημιουργεί τις συνθήκες για δομική ειρήνη που εκδηλώνεται με συμβιωτικές, ισότιμες και δημοκρατικές σχέσεις μεταξύ των εταίρων στη σχολική κοινότητα, αλλά και για άμεση ειρήνη με πράξεις συνεργασίας, φιλίας και αμοιβαίου σεβασμού στο άτομο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δομική βία, πολιτισμική βία, δημοκρατική εκπαίδευση

Το αρχείο που μας ενώνει: Μνήμη, ταυτότητα και δημοκρατική κουλτούρα στο σχολείο

Μαρία Βλαχάκη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το αρχείο που λειτουργεί κατά τα δύο τελευταία χρόνια στο 23ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς περιλαμβάνει ηχητικές και φωτογραφικές μαρτυρίες απογόνων προσφύγων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και σύγχρονων προσφύγων από τη Συρία. Η λειτουργία του αρχείου εξυπηρετεί τους στόχους της σύγχρονης ιστορικής εκπαίδευσης που αφορούν στην ανάπτυξη δημοκρατικής και συμμετοχικής κουλτούρας στο σχολείο, όπως η αποδοχή κι ο σεβασμός της ετερότητας, η κριτική γνώση του εαυτού, η εξοικείωση με εναλλακτικές, πολυφωνικές προσεγγίσεις του παρελθόντος, η διαπολιτισμική ευαισθησία, η ανάπτυξη των αξιών της ισότητας και της δικαιοσύνης, του διαλόγου. Ταυτόχρονα η εκπαιδευτική αξιοποίηση του αρχείου στο Σχολείο προάγει την ανάπτυξη σημαντικών ιστορικών δεξιοτήτων, όπως η αναλυτική και συνθετική ικανότητα, η ιστορική ενσυναίσθηση, η ανάδειξη των αιτιών και των κινήτρων, ενθαρρύνοντας συγχρόνως την κριτική σκέψη και τη δημιουργική έκφραση των μαθητών. Στο πλαίσιο της εισήγησης εξετάζεται η απήχηση της λειτουργίας του αρχείου στη σχολική κοινότητα, καθώς αναδεικνύεται ως ένας νέος τόπος μνήμης, μέσω του οποίου επιτυγχάνεται διττά τόσο η αναγνώριση βιωμένων εμπειριών και των ατομικών αναμνήσεων όσο και η διαμόρφωση μίας συλλογικής μνήμης, συγκροτητικής στην ομάδα. Περιγράφεται η διαδικασία δημιουργίας της συλλογής των προφορικών και φωτογραφικών μαρτυριών ως αποτέλεσμα μίας «ανοιχτής», συμμετοχικής διαδικασίας που στηρίζεται στην ισότιμη αλληλεπίδραση μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων. Παρουσιάζεται ακόμη, ως δράση παιδαγωγικής αξιοποίησης του αρχείου η δραματοποίηση με τη χρήση αυθεντικών προφορικών και φωτογραφικών μαρτυριών (Θέατρο-Ντοκουμέντο). Το αρχείο αποτέλεσε μία από τις πρακτικές για τις οποίες το 23ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς διακρίθηκε σε πανευρωπαϊκή έρευνα του Συμβουλίου της Ευρώπης με στόχο την προώθηση της δημοκρατικής κουλτούρας στο σχολείο στο πλαίσιο της δράσης «Free to Speak - Safe to Learn - Democratic Schools for All» (<https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/23rd-primary-school-of-kalamaria>).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ιστορική εκπαίδευση, μικροϊστορία, θέατρο ντοκουμέντο

Δημοκρατική σχολική ηγεσία: Ο ρόλος και η σημασία της στην ανάπτυξη δημοκρατικών αξιών

Αγγελική Τοτόλου

Διευθύντρια Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κεφαλληνίας

Η ηγεσία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ικανότητα άσκησης επιρροής για την επίτευξη στόχων.

Σύμφωνα με τον Μπουραντά (2005), η ηγεσία ορίζεται ως διαδικασία επηρεασμού σκέψης, συναισθημάτων, στάσεων και συμπεριφορών ομάδας ανθρώπων από ένα άτομο (ηγέτη) προκειμένου εθελοντικά να δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό για την υλοποίηση ορισμένων στόχων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ηγεσία δεν είναι αξιολογικά ουδέτερη. Υπάρχουν διάφορα στυλ ηγετικής συμπεριφοράς. Το δημοκρατικό (συμμετοχικό) στυλ ηγεσίας θεωρείται ιδεώδες (Θεοφιλίδης, 2012). Ένας από τους κύριους στόχους του διευθυντή σχολείου που υιοθετεί το δημοκρατικό στυλ ηγεσίας είναι η ανάπτυξη κουλτούρας που βασίζεται σε δημοκρατικές αξίες και πρακτικές. Η κουλτούρα αναφέρεται στα άτομα που λειτουργούν στο πλαίσιο ενός οργανισμού και προσδιορίζεται με βάση τον τρόπο με τον οποίο οι αξίες, οι πεποιθήσεις και οι συμπεριφορές εκδηλώνονται στη ζωή του οργανισμού (Day, 2003). Όπως σημειώνει ο Schein (1985), πρόκειται για το σημαντικότερο ζήτημα με το οποίο ασχολούνται οι ηγέτες. Άλλωστε, η διαμόρφωση κουλτούρας αποτελεί έναν από τους πρώτους στόχους του ηγέτη που επιδιώκει να αναπτύξει υγιή κουλτούρα στη σχολική μονάδα (Πασιαρδής, 2004). Δημοκρατικές αξίες όπως ελευθερία έκφρασης, ισότητα, δικαιοσύνη, ανάπτυξη συλλογικής συνείδησης συνιστούν το ιδεολογικό υπόβαθρο της δημοκρατικής ηγεσίας. Ηγεσία που προάγει κουλτούρα βασισμένη σε δημοκρατικές αξίες προσδίδει ανάλογο χαρακτήρα και στο σχολείο. Μέσω της κουλτούρας μεταφέρονται αξίες σε εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες. Ακόμα, η δημοκρατική ηγεσία παρέχει ισχυρό παράδειγμα λήψης απόφασης ενισχύοντας την ενεργό συμμετοχή των εμπλεκόμενων. Συγχρόνως, αναδεικνύει τη δυναμική της ομάδας καθώς και του οργανισμού. Επιπλέον, προωθεί τα δημιουργικά περιβάλλοντα και την καινοτομία υποστηρίζοντας έτσι τη βελτίωση του σχολείου. Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να διερευνήσει το ρόλο της δημοκρατικής σχολικής ηγεσίας στην ανάπτυξη δημοκρατικών αξιών και την ενδυνάμωση της δημοκρατίας στο σχολείο. Για τον σκοπό αυτό, επιλέχθηκε η βιβλιογραφική έρευνα και αξιοποιήθηκε ελληνική και διεθνής βιβλιογραφία. Συμπερασματικά, η καλλιέργεια της δημοκρατικής συνείδησης των μαθητών/τριών και ο εκσυγχρονισμός του σχολείου προκειμένου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του 21ου αιώνα αποτελούν σημαντικά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής. Τονίζεται η σημασία του δημοκρατικού προσανατολισμού της εκπαίδευσης, καθώς συμβάλλει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων όπως η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και πνεύματος συνεργασίας. Ένας ακόμα λόγος που καταδεικνύει την ανάγκη διασφάλισης της δημοκρατικής λειτουργίας των εκπαιδευτικών δομών. Ο διευθυντής σχολείου υιοθετώντας το δημοκρατικό στυλ ηγεσίας συμβάλλει στη δημιουργία σχολικής κουλτούρας που διακατέχεται από δημοκρατικές αξίες.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *σχολική κουλτούρα, ηγεσία, δημοκρατία*

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 8**

16.30-18.00

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Καφένια Μπότσογλου, Δήμητρα Ξεσφιγκούλη

Εκπαιδευτικές πρακτικές στην προσχολική τάξη: ευκαιρίες, προκλήσεις και προοπτικές για την πραγμάτωση του δημοκρατικού σχολείου

Σόνια Λυκομήτρου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιαστούν οι διαδικασίες και τα αποτελέσματα μιας καινοτόμου προσέγγισης με στόχο την υιοθέτηση δημοκρατικών εκπαιδευτικών πρακτικών στη μαθησιακή διαδικασία. Οι σύγχρονες συζητήσεις για ένα δημοκρατικό σχολείο τονίζουν την αναγκαιότητα της ενίσχυσης της ενεργητικής συμμετοχής των παιδιών μέσα από διαδικασίες και πρακτικές που συνδέονται με την ακρόαση των παιδιών, την ελεύθερη έκφραση των απόψεών τους, το δικαίωμα τους στη λήψη αποφάσεων και την ενίσχυση του ενεργού τους ρόλου στη συνδιαμόρφωση της μαθησιακής διαδικασίας (στόχοι, περιεχόμενο, πορεία μαθησιακού πλαισίου) (Edwards, Gandini & Forman, 1993· OECD, 2001, 2006· Rinaldi, 1993). Τέσσερα χρόνια μετά την ολοκλήρωση της διδακτορικής μου διατριβής και όντας ενεργή εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη, έθεσα δύο ερωτήματα, προκειμένου να αναστοχαστώ σε σχέση με τη συμμετοχή των παιδιών στη λήψη αποφάσεων και στη διαπραγμάτευση του ημερήσιου προγράμματος στην προσχολική τάξη αλλά και σχετικά με τη συνεργασία μου με γονείς και άλλους εκπαιδευτικούς. Για το σκοπό αυτό υιοθέτησα το μεθοδολογικό παράδειγμα της εκπαιδευτικής έρευνας-δράσης που υποστηρίζει τον εκπαιδευτικό ως ερευνητή και αναστοχαζόμενο επαγγελματία (Carr & Kemmis, 1986· Κατσαρού & Τσάφος, 2003· Αυγητίδου, 2014) μέσα από τη χρήση ερευνητικών εργαλείων για τη συλλογή και αξιοποίηση δεδομένων (π.χ. ημερολογιακές καταγραφές, συζητήσεις με παιδιά, γονείς και συναδέλφους) και τον συνεχή αναστοχασμό και επαναξιολόγηση των πρακτικών μου. Η ανάδειξη του δημοκρατικού χαρακτήρα των πρακτικών που εφαρμόστηκαν κατά τα τελευταία σχολικά έτη στην προσχολική τάξη σχετίζεται με τρεις άξονες: (α) την ισοτιμία, την συνευθύνη και τη συνεργασία εκπαιδευτικού και παιδιών στη σχολική καθημερινότητα (κλίμα εμπιστοσύνης, σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων, συλλογική λήψη αποφάσεων), (β) τη συνεργασία οικογένειας – σχολείου (αναγκαιότητα, εμπόδια, οφέλη) και (γ) τη συνεργασία εκπαιδευτικών. Η εργασία αυτή καταλήγει στη διατύπωση εκπαιδευτικών δράσεων και μεθοδολογικών προτάσεων, προκειμένου να βοηθήσει άλλους εκπαιδευτικούς να ενισχύσουν τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές στην προοπτική ενός δημοκρατικού σχολείου και να διευρύνουν τις συμμετοχικές και δημοκρατικές εμπειρίες των παιδιών στην προσχολική τάξη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δημοκρατικές εκπαιδευτικές πρακτικές

Προάγοντας την αλληλεπίδραση στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: η ομαδοσυνεργατική μέθοδος στο πλαίσιο του μοντέλου της ανεστραμμένης τάξης (flipped classroom)

Καρολίνα Ρακιτζή, Καφένια Μπότσογλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μείζονος σημασίας θέμα αποτελεί ο εκσυγχρονισμός της παρεχόμενης γνώσης με μεθόδους και στρατηγικές που ενισχύουν την ενεργό συμμετοχή και τη κριτική σκέψη των φοιτητών/τριών (ΟΟΣΑ, 2013). Οι Γουγουλάκης και Οικονόμου (2014) καταθέτουν την προβληματική γύρω από το θέμα της Πανεπιστημιακής Παιδαγωγικής, που αφορά στην «επαγγελματική» κατάρτιση των διδασκόντων στα ΑΕΙ σε θέματα διδακτικής μεθοδολογίας. Η παραδοσιακή διδασκαλία με διάλεξη έχει ως αποτέλεσμα τόσο την έλλειψη επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ φοιτητών/τριών αλλά και φοιτητών/τριών – διδασκόντων/ουσών, όσο και τη μη δυνατότητα συνεργασίας (Ρώσσιου, 2010). Στο πλαίσιο αυτό, επιχειρήθηκε η χρήση του καινοτόμου μοντέλου της ανεστραμμένης τάξης (flipped classroom) και της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, που αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό του μοντέλου. Το μοντέλο εφαρμόστηκε στο μάθημα «Σύγχρονες Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις», στο Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Πρόκειται για μια έρευνα δράσης που διήρκησε ένα εξάμηνο με δείγμα 131 προπτυχιακούς/ες φοιτητές/τριες χωρισμένους σε 29 ομάδες με ευφάνταστα ονόματα και ερευνητικό της στόχο την ανάπτυξη της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ φοιτητών/τριών και φοιτητών/τριών-διδάσκουσας. Τα δεδομένα της έρευνας αποτελούν τα ερωτηματολόγια ανατροφοδότησης που συμπλήρωναν οι φοιτητές/τριες έπειτα από την ολοκλήρωση του κάθε μαθήματος, αλλά και η τελική ατομική τους εργασία. Τα ερευνητικά δεδομένα αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης σε δύο φάσεις (Kitsiou, 2015). Τα αποτελέσματα που προκύπτουν, αφενός δικαιολογούν το προβληματισμό που επικρατεί σε διεθνές επίπεδο σχετικά με την ποιότητα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και αφετέρου σκιαγραφούν, παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες (υλικοτεχνική υποδομή), μια αισιόδοξη εικόνα τόσο σε διδακτικό επίπεδο με το αυξημένο ενδιαφέρον των φοιτητών/τριών να επιθυμούν να συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία καθορίζοντας σε σημαντικό βαθμό της πορεία της, όσο και σε κοινωνικό συμβάλλοντας στην αλληλεπίδραση, τη συνεργασία και κατ' επέκταση τη κοινωνικοποίησή τους εντός και εκτός της πανεπιστημιακής αίθουσας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Αλληλεπίδραση, ομαδοσυνεργατική, flipped classroom

Οι αντιλήψεις των μαθητών για τις διδακτικές πρακτικές της δασκαλοκεντρικής και κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης και η σχέση τους με τις στρατηγικές μάθησης που ακολουθούν

Γεωργία Σταυροπούλου, Δημήτριος Σταμοβλάσης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο εκπαιδευτικός στο σχολείο καλείται να διαχειριστεί ένα περίπλοκο σύνολο στοιχείων που σχετίζονται με τους μαθητές, το σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον και την ανάπτυξη διδακτικών προσεγγίσεων που στοχεύουν στην αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι διδακτικές πρακτικές μπορούν να διακριθούν σε δύο τύπους με βάση τον δασκαλοκεντρικό ή τον μαθητοκεντρικό τους χαρακτήρα. Ο πρώτος τύπος που έχει ως επίκεντρο τον εκπαιδευτικό θεωρείται ότι είναι η παραδοσιακή δασκαλοκεντρική προσέγγιση, η οποία όμως δεν επιφέρει πάντα τα αναμενόμενα θετικά αποτελέσματα. Ο δεύτερος τύπος, που χαρακτηρίζεται από την κονστρουκτιβιστική διδακτική προσέγγιση, θέτει ως επίκεντρο το μαθητή και θεωρείται περισσότερο αποτελεσματικός, καθώς τον εμπλέκει σε μια συνεργατική διαδικασία, ενισχύοντας τη χρήση μεταγνωστικών στρατηγικών. Από την άλλη, οι στρατηγικές μάθησης διαδραματίζουν έναν εξίσου σημαντικό ρόλο στο ακαδημαϊκό πλαίσιο και διακρίνονται σε γνωστικές και μεταγνωστικές. Γνωστική διεργασία θεωρείται η χρήση κάποιας στρατηγικής, ενώ η μεταγνωστική δεξιότητα σχετίζεται με την λήψη απόφασης για τη χρήση στρατηγικών. Στην παρούσα έρευνα επιχειρείται να αναδειχθεί η σχέση που υπάρχει μεταξύ των διδακτικών πρακτικών των εκπαιδευτικών και των στρατηγικών μάθησης των μαθητών. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα (N=131) ήταν μαθητές γυμνασίου, οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε δύο ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς. Το πρώτο αφορούσε στις διδακτικές πρακτικές (Nie & Lau, 2010) και το δεύτερο αφορούσε στις στρατηγικές μάθησης (Baker & Boonkit, 2004). Η ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων ανέδειξε στατιστικώς σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ των στρατηγικών μάθησης που υιοθετούνται από τους μαθητές και τον τύπο της διδακτικής προσέγγισης που ακολουθείται στο σχολείο, καθώς και τον ιδιαίτερο ρόλο της συνεργατικής/επικοινωνιακής προσέγγισης. Η σημασία των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας έγκειται στο ότι τα αποτελέσματά της μπορούν να αξιοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι εφαρμόζοντας την κατάλληλη διδακτική πρακτική θα ενισχύσουν τις ανάλογες στρατηγικές των μαθητών προκειμένου να βελτιώσουν την ακαδημαϊκή τους στάση και συμπεριφορά στο σχολικό πλαίσιο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διδακτικές, στρατηγικές, συνεργατική διαδικασία

Η συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία και η σχέση της με τους στόχους επίτευξης: μια εμπειρική έρευνα

Ελένη Καραστέργιου, Δημήτριος Σταμοβλάσης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε ο βαθμός συμμετοχής των μαθητών Α΄ Λυκείου στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών (ΑΕ) σε συνάρτηση με τον προσανατολισμό στόχων επίτευξης. Συγκεκριμένα, διερευνήθηκε ο ρόλος των μεταβλητών: στόχοι μάθησης-προσέγγισης, στόχοι επίδοσης-προσέγγισης, στόχοι επίδοσης-αποφυγής σε σχέση με τη συμμετοχή των μαθητών. Ιδιαίτερα στο πλαίσιο του δημοκρατικού σχολείου η ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού καθιστά ζητούμενο την εξασφάλιση της συμμετοχής όλων των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, για αυτό και δημιουργείται η ανάγκη σύμπραξης εκπαιδευτικών και μαθητών. Ακολουθήθηκε, λοιπόν, σχεδιασμός διαχρονικής έρευνας, κατά τον οποίο όλες οι ανεξάρτητες μεταβλητές μετρήθηκαν στην αρχή και στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους, ενώ η συμμετοχή μετρήθηκε, ως χρονοσειρά, ανά μία εβδομάδα. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια αυτο-αναφοράς προσαρμοσμένα στο μάθημα των ΑΕ, ενώ η συμμετοχή καταγράφηκε με παρατήρηση σε μια 4/βμια κλίμακα Likert. Εφαρμόστηκε η Ανάλυση Λανθανουσών Τάξεων (LCA) για την εξαγωγή συγκεκριμένων προφίλ μαθητών. Η LCA υπέδειξε τρεις ομάδες. Η ομάδα 1 αποτελείται από άτομα με συστηματικά μεγαλύτερη διαχρονική συμμετοχή στο μάθημα και με σχετικά υψηλότερους στόχους μάθησης-προσέγγισης. Η ομάδα 2 αποτελείται από άτομα με συστηματικά τη χαμηλότερη διαχρονική συμμετοχή και υψηλότερους στόχους επίδοσης-αποφυγής. Η ομάδα 3 είναι άτομα με συστηματικά μεσαία διαχρονική συμμετοχή, με ίδιους στόχους μάθησης-προσέγγισης με την πρώτη ομάδα αλλά υψηλότερους στόχους επίδοσης-προσέγγισης και υψηλότερους στόχους επίδοσης-αποφυγής. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας κατέδειξαν αποκλειστικά τον προσανατολισμό στόχων μάθησης-προσέγγισης ως μια απαραίτητη συνθήκη για τη συμμετοχή των μαθητών στο πλαίσιο ενός παιδαγωγικού διαλόγου. Δεδομένου ότι είναι η πρώτη ερευνητική προσπάθεια που αφορά στο μάθημα των ΑΕ και σχετίζεται με τη συμμετοχή μέσω καταγραφής και παρατήρησης στη διάρκεια ενός ολόκληρου σχολικού έτους, μπορεί πρακτικά να αξιοποιηθεί στην ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας συνεισφέροντας στον σχεδιασμό κατάλληλων προγραμμάτων παρέμβασης, ώστε να συμβάλλουν αφενός στην καλλιέργεια των επιθυμητών κινήτρων των μαθητών και αφετέρου στη δημιουργία δημοκρατικού σχολείου μέσω συνεργατικών πρακτικών στην εκπαίδευση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συμμετοχή, στόχοι επίτευξης, διδασκαλία

Η συνεργασία ως παράγοντας επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και βελτίωσης του σχολείου

Δήμητρα Ξεσφιγκούλη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ένα από τα πιο ουσιώδη ζητήματα της σύγχρονης εκπαιδευτικής πολιτικής συνίσταται στην εξέταση της συνεργατικής κουλτούρας ως θεμελιώδους παράγοντα για μια σύγχρονη ποιοτική και αποτελεσματική εκπαίδευση. Στο πλαίσιο της συνεργατικής κουλτούρας μπορούν να δημιουργηθούν και να καλλιεργηθούν διάφορα είδη συνεργασιών στην ενδοσχολική και εξωσχολική κοινότητα σε συνάφεια με το καθεστώς διεύθυνσης της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και τους ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους του σχολείου. Τέτοια είδη συνεργασίας, όπως οι συνεργασίες μεταξύ των εκπαιδευτικών, με τη διεύθυνση του σχολείου, τους προϊσταμένους και τους συμβούλους εκπαίδευσης, τους μαθητές και τους γονείς τους ή οι συνεργασίες με τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, τους τοπικούς και τους διεθνείς φορείς, θεωρούνται πλέον απαραίτητες για τη σύγχρονη και αποδοτική λειτουργία της σχολικής μονάδας. Με βάση το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο, σκοπός της παρούσας μελέτης υπήρξε η θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση της συνεργατικής κουλτούρας του σύγχρονου επαγγελματία εκπαιδευτικού, έτσι όπως διαμορφώνεται στο ελληνικό σχολείο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και η εξέταση της επίδρασης των επικρατέστερων ειδών συνεργασίας στην επαγγελματική του ανάπτυξη καθώς και την ευρύτερη παιδαγωγική ανάπτυξη του σχολείου. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε βασίστηκε στις αρχές της εμπειρικής έρευνας με ερευνητικό εργαλείο ερωτηματολόγιο που μοιράστηκε σε πανελλαδικό επίπεδο. Τα αποτελέσματα της έρευνας, τα οποία παρατίθενται στο τέλος της παρούσας ερευνητικής εργασίας, προέκυψαν μετά τη στατιστική ανάλυση των ερωτηματολογίων και αφορούν τις βαθμιαίες θετικές ή αρνητικές αξιολογήσεις των ειδών συνεργασίας που αναπτύσσονται στο ενδοσχολικό και εξωσχολικό περιβάλλον και τη μέτρηση της ανάλογης επίδρασής τους στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και τη βελτίωση του σχολείου.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *συνεργασία, επαγγελματική ανάπτυξη, βελτίωση του σχολείου*

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 9**

16.30-18.00

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: : Βασίλειος Κόλλιας

Εικονική προσομοίωση πειράματος με Κινητή Τεχνολογία

Αριστείδης Τίρκας

Ρίτα Παναούρα

Πανεπιστήμιο Frederick

Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται σε διαστάσεις της έννοιας του στοχαστικού γραμματισμού, στη χρήση διαφορετικών αναπαραστάσεων στη διδασκαλία και κατανόηση μαθηματικών εννοιών, στη δυνατότητα εικονικής προσομοίωσης πειράματος τύχης μέσω της ορθολογιστικής αξιοποίησης της κινητής τεχνολογίας στη διδασκαλία. Για τη διδασκαλία των Πιθανοτήτων και της Στατιστικής ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζουν οι αναπαραστάσεις, ως μέσο επικοινωνίας στατιστικών ιδεών και η διδακτική προσέγγιση διερεύνησης και πειραματισμού. Η κινητή τεχνολογία τα τελευταία χρόνια παρέχει πολλαπλές δυνατότητες αξιοποίησης ενός διαδραστικού μαθησιακού περιβάλλοντος (Mobile Learning). Τα ηλεκτρονικά βιβλία, τα εφαρμογίδια, τα streaming βίντεο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι κλειστές ομάδες σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό από τους νέους και η αξιοποίησή τους στη διδακτική διαδικασία μπορεί να αποφέρει οφέλη. Στην παρούσα ερευνητική προσπάθεια προτείνεται και αξιολογείται ένα διδακτικό μοντέλο στο πλαίσιο που έχει περιγραφεί για την κατανόηση εννοιών στατιστικής και πιθανοτήτων στην ηλικία του γυμνασίου. Ξεκινώντας από πραγματικές καταστάσεις ζητείται από τους μαθητές να ερευνήσουν, διεγείροντας την περιέργειά τους και αξιοποιώντας τις εμπειρίες τους. Μετά από μαθηματοποίηση του προβλήματος και την εφαρμογή εικονικής προσομοίωσης οι μαθητές οδηγούνται σε συγκρίσεις και συμπεράσματα. Συγκεκριμένα σκοπός είναι η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας ενός διδακτικού παρεμβατικού προγράμματος αξιοποίησης της σύγχρονης κινητής τεχνολογίας. Χρησιμοποιούνται εφαρμογίδια (android apps) και υπολογιστικά φύλλα (spreadsheets) για τη δημιουργία πολλαπλών αναπαραστάσεων αφενός και την εικονικής προσομοίωσης πειράματος τύχης αφετέρου, με στόχο τη δημιουργία μαθηματικών μοντέλων, αναπτύσσοντας τις δεξιότητες προγραμματισμού και μοντελοποίησης των μαθητών. Το δείγμα αποτελείται από 355 μαθητές της Α΄ Γυμνασίου. Από αυτούς, 175 μαθητές αποτελέσαν την πειραματική ομάδα και 180 την ομάδα ελέγχου. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε τρία γνωστικά επίπεδα με βάση τις επιδόσεις τους στα μαθηματικά στο γυμνάσιο. Χορηγήθηκε δοκί-

μιο αξιολόγησης πριν και μετά τη διδασκαλία και εξετάστηκε η διαφοροποίηση της κατανόησης των εννοιών στις δύο ομάδες και στα τρία γνωστικά επίπεδα. Οι διαφορές που εντοπίζονται δίνουν τη δυνατότητα κατάθεσης εισηγήσεων για αποδοτικότερη αξιοποίηση της κινητής τεχνολογίας στη διαμόρφωση διδακτικών δραστηριοτήτων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *κινητή τεχνολογία, προσομοίωση, πιθανότητες*

Εφαρμογή των Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση: Ένα μοντέλο βασισμένο στις απόψεις των εκπαιδευτικών

Ιωάννης Κατσαντώνης
Πανεπιστήμιο Πατρών

Προηγηθείσες ερευνητικές προσεγγίσεις έχουν καταδείξει πως η προσπάθεια για εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στα σχολεία χαρακτηρίζεται- σύμφωνα με τις ψυχολογικές θεωρίες για τη μάθηση- είτε ως εποικοδομητική είτε ως παραδοσιακή. Στο επίκεντρο της παρούσας ερευνητικής εργασίας βρίσκεται η ανάγκη για διερεύνηση, με βάση τις αυτο-αναφορές των ίδιων των εκπαιδευτικών, της μεθόδου εφαρμογής (εποικοδομητική ή παραδοσιακή) των νέων τεχνολογιών στην Εκπαίδευση και συγκεκριμένα στην πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ειδικότερα, ως επιμέρους στόχοι της εργασίας αυτής προσδιορίζονται οι εξής δύο: (α) η περιγραφική ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική πρακτική των ιδίων και (β) η επιβεβαίωση του υποθετικού μοντέλου περί εποικοδομητικής και παραδοσιακής εφαρμογής των νέων τεχνολογιών σε δείγμα Ελλήνων εκπαιδευτικών. Αξιοποιώντας τη διαδικτυακή μέθοδο δειγματοληψίας συγκεντρώθηκε ένα τυχαίο δείγμα (n=101) συμμετεχόντων, οι οποίοι υπήρξαν όλοι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προερχόμενοι από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο το οποίο αποτελείτο από δημογραφικές ερωτήσεις και δύο αυτοαναφορικές κλίμακες που αντανάκλασαν τις απόψεις των εκπαιδευτικών για την εποικοδομητική και την παραδοσιακή εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική πρακτική. Όλες οι αναλύσεις έγιναν με το IBM SPSS και το IBM AMOS. Τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων κατέδειξαν πως οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί τείνουν να χρησιμοποιούν περισσότερο με εποικοδομητικό, παρά με παραδοσιακό τρόπο τις νέες τεχνολογίες στη εκπαιδευτική τους πρακτική. Επιπλέον, το υποθετικό μοντέλο μέτρησης δύο παραγόντων (εποικοδομητική & παραδοσιακή εφαρμογή), ως απόρροια της επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης (CFA), φαίνεται πως πρόκειται για ένα παραγοντικά έγκυρο, ερμηνευτικό εργαλείο για την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών στην πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Οι ψυχοπαιδαγωγικές προεκτάσεις των ευρημάτων αναλύονται διεξοδικά προς όφελος της παιδαγωγικής πρακτικής.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *εποικοδομισμός, εκπαιδευτική τεχνολογία*

Διερεύνηση των θεωρητικών ζητημάτων που σχετίζονται με τα Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Μαθήματα (ΜΟΟCs)

Ναπολέων Παπαγεωργίου
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τα Μαζικά Ελεύθερα Διαδικτυακά Μαθήματα (ΜΟΟCs) αποτελούν ακαδημαϊκού τύπου μαθήματα που πραγματοποιούνται στα αντίστοιχα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους και έπειτα καταχωρούνται στο Διαδίκτυο, όπου είναι ανοιχτά σε όλους όσοι επιθυμούν να τα παρακολουθήσουν. Τα μαθήματα αυτά εντάσσονται στο πλαίσιο δράσεων προώθησης της ελεύθερης και δωρεάν πρόσβασης στη γνώση με τη χρήση νέων τεχνολογιών και κυρίως του Διαδικτύου. Μέσω των ΜΟΟCs επιδιώκεται η ενίσχυση των γνώσεων στον ευρύτερο πληθυσμό και ο γενικότερος εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης. Η παρούσα εργασία εστιάζει στην ανάλυση των θεματικών κατηγοριών που σχετίζονται με την εμφάνιση και τη λειτουργία των συγκεκριμένων μαθημάτων. Μέσω της ενδελεχούς βιβλιογραφικής επισκόπησης των θεωριών και των μελετών που διερευνούν τη σχετική θεματολογία, επιχειρείται η παράθεση των σημαντικότερων εκπαιδευτικών και κοινωνικών ζητημάτων που αναφέρονται ως συνδεόμενα με τα ΜΟΟCs. Κύριες θεματικές κατηγορίες που σχετίζονται με τα μαθήματα ΜΟΟCs είναι η ανάπτυξη νέων μορφών μάθησης, οι αλλαγές στη σχέση εκπαίδευσης-εργασίας, η πιθανή συγκέντρωση ακαδημαϊκής ισχύος σε συγκεκριμένα ιδρύματα και η επίδραση στις εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες. Πιο συγκεκριμένα, τα θεωρητικά ζητήματα που διακρίνονται στο πλαίσιο της διερεύνησης της βιβλιογραφίας, αφορούν στην προσέγγιση των εν λόγω μαθημάτων ως μια νέου τύπου εκπαιδευτική τάση που διαθέτει ενδιαφέροντα πολιτικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά. Η Κοινωνιολογία των ΜΟΟCs υποδεικνύει πτυχές του φαινομένου που σχετίζονται με την ισχύ των πιστοποιητικών ολοκλήρωσης διαδικτυακών μαθημάτων, όπου αυτά είναι διαθέσιμα, τον ρόλο των ηγεμονικών πανεπιστημίων στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής ατζέντας, τις ανισότητες πρόσβασης σε ΜΟΟCs και ζητήματα αποθεσμοποίησης της εκπαίδευσης. Εν κατακλείδι, γίνεται αναφορά στην ενσωμάτωση και αξιοποίηση των ΜΟΟCs από την ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα, όπου παρουσιάζεται η σχετική ελληνική βιβλιογραφία.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ΜΟΟCs, Κοινωνιολογία, εκπαίδευση, διαδίκτυο

Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην υποστήριξη ολιγοθέσιων σχολείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Λάρισας

*Παρασκευή Τσακνάκη
Βασίλης Κόλλιας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Η ποιότητα μάθησης στα Ολιγοθέσια Δημοτικά Σχολεία (ΟΔΣ) είναι ένας δείκτης ισότητας στην παροχή των εκπαιδευτικών αγαθών στα πλαίσια μιας δημοκρατικής πολιτείας. Η βιβλιογραφία αναφέρει τις ΤΠΕ ως πιθανό μοχλό βελτίωσης της ποιότητας μάθησης μέσα από την υλοποίηση καλών πρακτικών που έχουν επισημανθεί (Russell, 2006). Ωστόσο κάθε επιτυχής παρέμβαση εξαρτάται από τις στάσεις των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών και γονέων (Φύκαρης, 2004). Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η καταγραφή στάσεων και αντιλήψεων εκπαιδευτικών και γονέων των μαθητών που φοιτούν σε ΟΔΣ στο νομό Λαρίσης σχετικά με τις ΤΠΕ και τις δυνατότητές που προσφέρουν για ποιοτική αναβάθμιση της μάθησης στα ΟΔΣ. Πρόκειται για μία ποιοτική έρευνα, που περιέλαβε ημιδομημένες συνεντεύξεις 17 εκπαιδευτικών και 15 γονέων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν το χειμώνα του 2018. Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και έγινε θεματική ανάλυση περιεχομένου. Οι εκπαιδευτικοί εξήραν την ανάγκη ένταξης των ΤΠΕ σε αναλυτικά προγράμματα διαμορφωμένα ειδικά για τις ανάγκες των ΟΔΣ, τα οποία δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή. Αν και δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν συχνά τις ΤΠΕ, οι χρήσεις των ΤΠΕ που ανέφεραν παρουσιάζουν χαμηλή προστιθέμενη μαθησιακή αξία, ενώ δεν πρότειναν πρακτικές υποστήριξης των ΟΔΣ που τονίζει η διεθνής βιβλιογραφία. Οι γονείς ανέφεραν πολύ πιο περιορισμένη χρήση των ΤΠΕ σε σχέση με τους εκπαιδευτικούς. Εκδήλωσαν επίσης την επιθυμία για δική τους επιμόρφωση στις ΤΠΕ ώστε να συμβάλλουν θετικά στην αξιοποίηση τους στα σχολεία. Εκπαιδευτικοί και γονείς δήλωσαν ότι θεωρούν σημαντική τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία αλλά ότι απουσιάζουν οι σχετικές υποδομές. Συμπεράσματα που εξήλθαν από την παρούσα έρευνα είναι ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι γονείς είναι θετικοί ως προς τη χρήση των ΤΠΕ για την υποστήριξη των ΟΔΣ, ωστόσο χρειάζεται να βελτιωθεί η ποιότητα χρήσης των ΤΠΕ, η συνεργασία γονέων-σχολείου και η διάχυση καλών πρακτικών υποστήριξης των ΟΔΣ (Williams et al. 2000, Kumar & Wilson, 1997, Ράπτης & Ράπτη, 2003).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ΤΠΕ, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ολιγοθέσια σχολεία

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 10**

16.30-18.00

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΕΣ

Προεδρείο: Δόμνα-Μίκα Κακανά

Ο αναστοχασμός των υποψηφίων εκπαιδευτικών κατά την εφαρμογή της δράσης «Τι μάθαμε σήμερα;»

Σταυρούλα Καλδή

Μαρία Χατζή

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα μελέτη διερευνά τον αναστοχασμό υποψήφιων εκπαιδευτικών σχετικά με τη μεταγνωστική δράση «τι μάθαμε σήμερα» των μαθητών του Δημοτικού. Πιο συγκεκριμένα, η δράση αποσκοπούσε από τη μια στην ανάπτυξη των μεταγνωστικών γνώσεων και εμπειριών των μαθητών/τριών (Flavell, 1979) και από την άλλη στον αναστοχασμό των ιδίων των υποψήφιων εκπαιδευτικών. Οι αναστοχαστικές πράξεις των υποψήφιων εκπαιδευτικών αποτελούν σύμφωνα με τον Dewey μία από τις δύο βασικές διαστάσεις της διδακτικής πράξης καθώς ανατροφοδοτούν την εκπαιδευτική πράξη και καθοδηγούν τις σκέψεις και κατ' επέκταση τις διδακτικές ενέργειες των υποψήφιων εκπαιδευτικών (Schraw & Dennison, 1994) ενώ ταυτόχρονα προάγεται η επαγγελματική τους ανάπτυξη (Schon, 1983). Αντίστοιχα, η δυνατότητα εξάσκησης των μαθητών σε μεταγνωστικές δράσεις σχετικά με τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους ενισχύει τις δημοκρατικές διαδικασίες μάθησης, όπου η φωνή των μαθητών/τριών είναι άμεση και καθοριστική και ταυτόχρονα μπορεί να οδηγήσει τους/ις μαθητές/τριες σε γνωστική και κοινωνική αυτογνωσία. Η παρούσα μελέτη χρησιμοποιεί την ποιοτική προσέγγιση έρευνας με πρωτόκολλα καταγραφής και ανάλυσης μιας μεταγνωστικής δράσης στο τέλος κάθε σχολικής ημέρας. Οι συμμετέχοντες ήταν 50 φοιτητές/τριες Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης οι οποίοι/ες στο πλαίσιο της Σχολικής Πρακτικής Άσκησης, κατά το 8ο εξάμηνο σπουδών τους, κατέγραψαν και ανέλυσαν δηλώσεις μαθητών/τριών του Δημοτικού στο τέλος κάθε σχολικής ημέρας για ένα χρονικό διάστημα δέκα ημερών, σχετικά με το τι θεωρούσαν οι μαθητές/τριες ότι απέκτησαν γνώσεις και μαθησιακές εμπειρίες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές/τριες αναδείκνυαν τόσο τη γνωστική όσο και τη συναισθηματική και κοινωνική διάσταση της μάθησής τους. Αντίστοιχα, για τους/ις

υποψήφιους εκπαιδευτικούς η συγκεκριμένη μεταγνωστική δράση των μαθητών/τριών που δίδασκαν λειτούργησε ως αυτο-αξιολόγηση και ανάπτυξη της δικής τους μάθησης αναφορικά με τις μαθησιακές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών τους τα οποία θεωρούσαν ως αναγκαία για την κατανόηση του μαθητικού δυναμικού και τον επανασχεδιασμό ή συνέχιση της διδακτικής τους πρακτικής. Μέσω της ανταπόκρισης και αποτίμησης των μαθητών/τριών για τις γνώσεις και τις εμπειρίες της κάθε σχολικής ημέρας μπορούσαν να αναγνωρίσουν, να αναπροσαρμόσουν και να βελτιώσουν όλοσχευή κάποιους από τους παράγοντες της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *αναστοχασμός, εκπαιδευτικοί, μεταγνώση, μαθητές*

Είμαι μια λευκή, ετεροφυλόφιλη, cisgender γυναίκα, Ευρωπαία, Ελληνίδα, χριστιανή, νεαρή ενήλικας με μέση αστική κοινωνικο-οικονομική προέλευση και οι ταυτότητές μου αντανακλώνται στην κατασκευή της πραγματικότητας μου“.

Ο κριτικός αυτο-στοχασμός των εκπαιδευτικών ως θεμέλιο της Εκπαίδευσης για την Κοινωνική Δικαιοσύνη και της Δημοκρατίας στο σχολείο

Στυλιανή Βαμβακίδου
Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Η αυξανόμενη κατανόηση της ευρύτερης σημασίας της αξιοποίησης της διαφορετικότητας -η οποία γίνεται αντιληπτή ως η πεμπτοσύνη της επιδίωξης της αριστείας, της καινοτομίας, της ισότητας και, εν τέλει, της δημοκρατίας- σε συνδυασμό με την ανάδειξη πολλαπλών μορφών ετερότητας δημιουργεί την απαίτηση από τον εκπαιδευτικό θεσμό της ανάπτυξης μιας κουλτούρας, η οποία ανταποκρίνεται με σεβασμό στο ευρύ φάσμα της διαφορετικότητας. Καθώς η εκπαιδευτική διαδικασία αντανακλά σε μεγάλο βαθμό τα προσωπικά συστήματα πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών, εφόσον αυτά παίζουν καθοριστικό ρόλο στη λήψη παιδαγωγικών αποφάσεων, η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την έννοια της ετερότητας αποτελεί την αφετηρία της σύγχρονης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη διαχείριση της διαφορετικότητας στο σχολικό περιβάλλον. Η παρούσα εισήγηση αντλεί από μέρος των ευρημάτων που προέκυψαν κατά τη διεξαγωγή συμμετοχικής έρευνας δράσης, αναφορικά με την κριτική διερεύνηση -στα πλαίσια της Θεωρίας της Μετασηματιζουσας Μάθησης- της εξισωτικής προσέγγισης της πολιτισμικής ετερότητας στην εκπαίδευση. Στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας δράσης μελετήθηκε μια ομάδα παιδαγωγών προσχολικής εκπαίδευσης με εμπειρία στη διδασκαλία αλλοδαπών μαθητών και μαθητριών, που ενστερνίζονται εξισωτικές πεποιθήσεις διαχείρισης της πολιτισμικής ετερότητας στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, αναφορικά με τη δυνατότητα ανάπτυξης ικανοτήτων αυτοπαρατήρησης και αναστοχασμού μέσα από τη συμμετοχή σε μια επιμορφωτική δράση με εργαστηριακή μορφή σχεδιασμένης με βάση τη μέθοδο “Με-

τασηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία”. Η έρευνα διεξήχθη τον Οκτώβριο, 2018 και ως τόπος διεξαγωγής επιλέχθηκε η πόλη του Μονάχου, στο κρατίδιο της Βαυαρίας στη Γερμανία. Η εισήγηση εντάσσεται στον θεματικό άξονα της “Εκπαίδευσης και επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών στις σύγχρονες δημοκρατίες” και επικεντρώνεται στην ανάγκη εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σε ζητήματα Κοινωνικής Δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται η ανάδειξη της ανάγκης προώθησης μιας ενδυναμωμένης κριτική στάσης των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη συνειδητοποίηση της ίδιας κοινωνικής, “φυλετικής”, πολιτισμικής κ.ο.κ. ταυτότητας -συμπεριλαμβανομένης της ετερότητας που εμπεριέχει και των προνομίων που συνεπάγεται-, την επίγνωση πως τα προσωπικά πλαίσια αναφοράς είναι κοινωνικά πλαισιωμένα και δεν αντιπροσωπεύουν κάποια πανανθρώπινη εμπειρία, καθώς και, την αναγνώριση του δομικού-συστημικού χαρακτήρα των διακρίσεων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαίδευση για την κοινωνική δικαιοσύνη, εκπαίδευση εκπαιδευτικών, ετερότητα, κριτικός Αυτο-στοχασμός, μετασηματίζουσα μάθηση

Αρχική εκπαίδευση εκπαιδευτικών: αναστοχασμός και ανατροφοδότηση των φοιτητών/-τριών, των μεντόρων τους και των εποπτών τους στη διδακτική άσκηση της φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Νεκταρία Λιοδάκη
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών και, ειδικότερα, στη Διδακτική Άσκηση της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης. Κατά τα τελευταία έτη, οι φοιτήτριες και φοιτητές της Σχολής αυτής εκφράζουν διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον να παρακολουθήσουν το μάθημα της Διδακτικής Άσκησης, το οποίο δεν είναι υποχρεωτικό για όσους δεν επιδιώκουν παιδαγωγική επάρκεια. Στη γραπτή αποτίμηση που ζητούμε από τους φοιτητές που παρακολούθησαν τη Διδακτική Άσκηση, υποδεικνύεται ότι το ενδιαφέρον τους βασίζεται στην ανάγκη τους για απόκτηση όσο το δυνατόν περισσότερων θεωρητικών γνώσεων και πρακτικών δεξιοτήτων, αποσκοπώντας στην επαρκή προετοιμασία τους για το επάγγελμα της/του εκπαιδευτικού. Αναφορικά με τη μεθοδολογία της έρευνάς μας, αυτή περιλαμβάνει ανάλυση περιεχομένου των αποτιμήσεων 114 φοιτητών/-τριών για τη Διδακτική Άσκηση τους (N=114), ως αποτέλεσμα του αναστοχασμού τους πάνω στην εμπειρία τους στο σχολείο και στο μάθημα εν γένει. Έχουμε, επίσης, πραγματοποιήσει συνεντεύξεις με έξι άλλες/-ους φοιτήτριες/-τές που είχαν ολοκληρώσει τη Διδακτική Άσκηση (N=6), με έξι Μέντορες τους (καθηγητές – φιλολόγους) στα συνεργαζόμενα σχολεία (N=6) και με τις φιλολόγους – Επόπτριες των φοιτητών/-τριών μας στο Πανεπιστήμιο (N=4). Ο σκοπός μας ήταν η οργάνωση και ο επανασχεδιασμός της Διδακτικής Άσκησης, με αλλαγές και βελτιώσεις που θα προέρχονταν «από κάτω προς τα πάνω», βασιζόμενοι στον αναστοχασμό και την ανατροφοδότηση που ζητήθηκε από όλες τις συμμετέχουσες πλευρές (φοιτητές/-τριες, μέντορες, επόπτριες), από τα Σχολεία και το Πανεπιστήμιο. Γνώ-

μονας και κίνητρό μας ήταν η εφαρμογή δημοκρατικών και συνεργατικών πρακτικών τόσο στο Σχολείο όσο και στο Πανεπιστήμιο, κατά την πραγματοποίηση της Διδακτικής Άσκησης. Η συνεισφορά των δρώντων υποκειμένων στην αναδιαμόρφωση της Διδακτικής Άσκησης ζητήθηκε με στόχο την εφαρμογή μίας εναλλακτικής προοπτικής προς τη δημοκρατία στο Σχολείο, αλλά και στο Πανεπιστήμιο. Τα πορίσματα της έρευνας και αξιολόγησης της Διδακτικής Άσκησης αξιοποιήθηκαν για να πραγματοποιηθεί ο επανασχεδιασμός της και μία σειρά από βελτιώσεις κατά τη διεξαγωγή της. Οι βελτιώσεις αυτές βασίστηκαν σε προτάσεις που διατυπώθηκαν από πλευράς όλων των εμπλεκόμενων μερών και εξελήφθη ως χρήσιμη και απαραίτητη η συμβολή τους στη διαδικασία αναστοχασμού, ανατροφοδότησης, αυτό-αξιολόγησής τους και αποτίμησης της Διδακτικής Άσκησης, που συνέδραμε και στη δική τους αυτό-βελτίωση (λ.χ. των εκπαιδευτικών).

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *εκπαίδευση εκπαιδευτικών, αποτίμηση Διδακτικής Άσκησης, αναστοχασμός*

Η φωνή ως "εργαλείο" διδασκαλίας

*Αφροδίτη Ντούκα
Παναγιώτης Σταμάτης
Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Ο επικοινωνιακός εγγραμματισμός (ή γραμματισμός), με εστίαση στον φωνητικό, συνιστούν τις κύριες έννοιες που αναπτύσσονται στην παρούσα εισήγηση. Στο δημοκρατικό σχολείο του 21ου αιώνα, οι μαθητές τίθενται στο επίκεντρο των εκπαιδευτικών αλλαγών, καθώς επιδιώκεται η συνολική βελτίωση των δεξιοτήτων τους. Το Νέο Σχολείο εστιάζει, πέρα από την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών και στη δημιουργία κατάλληλου κλίματος, το οποίο διευκολύνει τη μάθηση και προάγει την ψυχοκοινωνική προσαρμογή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας. Η καλλιέργεια ικανοτήτων και αξιών, η ανάπτυξη κλίματος συνεργασίας και εποικοδομητικής επικοινωνίας καθώς και η ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος που θα σέβεται τη διαφορετικότητα και θα την αξιοποιεί για την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας, αποτελούν ορισμένες ακόμα αρχές που πρεσβεύει το Νέο Σχολείο του 21ου αιώνα και που η παρούσα εισήγηση προσεγγίζει θεωρητικά. Η παρούσα ερευνητική εργασία μελετά τη διδακτική σημασία του επικοινωνιακού εγγραμματισμού και πιο συγκεκριμένα, τους τρόπους με τους οποίους ο φωνητικός εγγραμματισμός θα μπορούσε να αποτελέσει απαραίτητο εργαλείο για το σχεδιασμό της διδασκαλίας ενός/μιας εκπαιδευτικού. Εστιάζει δηλαδή, στη σημασία της φωνής στο σύγχρονο, δημοκρατικό σχολείο και στον τρόπο με τον οποίο αυτή επηρεάζει τη διδακτική διαδικασία, το κλίμα της επικοινωνίας μέσα στην τάξη, τη διαμόρφωση σχέσεων, την ανάπτυξη αλληλεπιδράσεων κ.λπ. Η δημοκρατία στο σχολείο έχει «φωνή». Η ποιοτική χρήση της φωνής του εκπαιδευτικού και η κατάλληλη αξιοποίησή της, συμβάλλει καθοριστικά στην ποιότητα της παιδαγωγικής επικοινωνίας και της δημοκρατικής κουλτούρας που δημιουργείται και διαμορφώνεται στο σχολικό περιβάλλον. Ο εκπαιδευτικός αποτελεί πρότυπο δημοκρατικού πολίτη για τους μαθητές του, καθώς σέβεται τις απόψεις κάθε μαθητή και αναδεικνύει κάθε παιδική προσωπικότητα μέσα από ουσιαστικό διάλογο. Με την παιδαγωγικά κατάλληλη χρήση της φωνής του, την οποία έχει τη δυνατότητα να βελ-

τιώσει συμμετέχοντας ενεργά σε συναφή βιωματικά, επιμορφωτικά προγράμματα, έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει πιο αποτελεσματικά τη διδασκαλία του και το δημοκρατικό κλίμα της τάξης, ενισχύοντας παράγοντες που αντανakλούν θετικά στην ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου. Στην έρευνα εξετάζεται εάν οι νηπιαγωγοί γνωρίζουν τις δυνατότητες που παρέχει η φωνή τους στη δημιουργία και διαμόρφωση διαπροσωπικών σχέσεων, κατά τη διδακτική διαδικασία. Δείγμα της έρευνας αποτελούν νηπιαγωγοί που εργάζονται σε παιδικούς σταθμούς. Εργαλείο συλλογής ερευνητικών δεδομένων αποτελεί μια ημιδομημένη συνέντευξη, στο πρώτο μέρος της οποίας διερευνώνται οι γνώσεις των εκπαιδευτικών για τις δυνατότητες παιδαγωγικής αξιοποίησης της φωνής τους και στο δεύτερο, η στάση και η άποψή τους γι' αυτές τις δυνατότητες. Η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στην έρευνα αγνοεί ότι η φωνή ανήκει στο επιστημονικό πεδίο της μη λεκτικής επικοινωνίας και δεν πιστεύει ότι η «αλλοίωση» της φωνής επηρεάζει την ποιότητα της διδακτικής διαδικασίας. Επίσης, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η πλειονότητα όσων συμμετείχαν δεν αντιλαμβάνεται τη φωνή ως κύριο «εργαλείο» ποιοτικής διδασκαλίας, αλλά ως απλό και δευτερεύον μέσο για τη διεκπεραίωση του διδακτικού έργου. Επομένως, η κατάρτιση επιμορφωτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς προσχολικής εκπαίδευσης με αντικείμενο την παιδαγωγική αξιοποίηση της φωνής τους, εκτιμάται ότι θα συνέβαλλε θετικά στην ποιοτική βελτίωση της διδασκαλίας τους, στη βελτίωση του παιδαγωγικού κλίματος με παράλληλη βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων και, συνεπώς, στην ανάπτυξη δημοκρατικού πνεύματος στην προσχολική τάξη.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: επικοινωνία, φωνητικός εγγραμματισμός, νηπιαγωγοί

Πεποιθήσεις και Πρακτικές Ελλήνων Νηπιαγωγών. Τελικά είναι Αναπτυξιακά κατάλληλες;

Στυλιανή Γίδαρη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Δόμνα-Μίκα Κακανά

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Χριστίνα Ρούση – Βέργου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μαρία-Ραφαέλα Τζιουβάρα

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Τις τελευταίες δεκαετίες οι Αναπτυξιακά Κατάλληλες Πρακτικές έχουν αναγνωριστεί ως το θεμέλιο των βέλτιστων πρακτικών για την προσχολική αγωγή και εκπαίδευση. Τείνουν να επηρεάζουν τα προγράμματα της προσχολικής εκπαίδευσης σε όλο τον κόσμο και τα ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν τα θετικά αποτελέσματά τους στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και στις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν το κλειδί για την εφαρμογή αναπτυξιακά κατάλληλων προσεγγίσεων στην προσχολική εκπαίδευση. Οι υποκείμενες πεποιθήσεις τους καθοδηγούν τις αποφάσεις τους και τη διδακτική τους πρακτική. Η διερεύνηση των πεποιθήσεων και των πρακτικών των εκπαι-

δευτικών είναι ιδιαίτερα σημαντική για την κατανόηση και τη βελτίωση των εκπαιδευτικών διαδικασιών. Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει τις πεποιθήσεις εν ενεργεία Ελλήνων νηπιαγωγών σχετικά με τις Αναπτυξιακά Κατάλληλες Πρακτικές, όπως διατυπώθηκαν από την NAEYC (Bredenkamp & Copple, 1997) καθώς και πώς οι πεποιθήσεις τους αυτές επηρεάζουν την πρακτική που εφαρμόζουν στη σχολική τάξη. Στην έρευνα συμμετείχαν 203 νηπιαγωγοί που υπηρετούν σε δημόσια ελληνικά νηπιαγωγεία. Στους εκπαιδευτικούς χορηγήθηκε το ερωτηματολόγιο «Teacher beliefs and practices survey: 3-5 year olds» (Kim, 2005). Το ερωτηματολόγιο βασίζεται θεωρητικά στις κατευθυντήριες γραμμές της NAEYC σχετικά με τις Αναπτυξιακά Κατάλληλες Πρακτικές για τη διδασκαλία και τη μάθηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Σύμφωνα με την ανάλυση των δεδομένων, οι εκπαιδευτικοί βαθμολόγησαν χαμηλά τις αναπτυξιακά ακατάλληλες πεποιθήσεις και πρακτικές και σχετικά υψηλά στις κατάλληλες πεποιθήσεις και πρακτικές, δείχνοντας μια συστηματική συσχέτιση μεταξύ πεποιθήσεων και πρακτικών. Η ανάλυση συσχέτισης με την ηλικία, τα έτη πρακτικής εμπειρίας και το επίπεδο σπουδών έδειξε ότι οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου έχουν ισχυρότερες πολιτισμικά κατάλληλες πεποιθήσεις. Τα ευρήματα μας μπορούν να συνεισφέρουν στην κατανόηση των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης και στον τρόπο που αυτές επηρεάζουν τη διδακτική τους πρακτική. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν κατά την εκπαίδευση των υποψηφίων εκπαιδευτικών ή την επαγγελματική ανάπτυξη των εν ενεργεία εκπαιδευτικών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: νηπιαγωγείο, πεποιθήσεις και πρακτικές των νηπιαγωγών

**Παρασκευή
29/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΑΚΕ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 11**

16.30-18.00

**ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Βασιλεία Χρηστίδου

**Εφαρμογές κριτικού επιστημονικού γραμματισμού στην εκπαίδευση
μελλοντικών εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης:
Δύο μελέτες περίπτωσης**

Αναστάσιος Σιάτρας

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής-Υπότροφος Ι.Κ.Υ., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Βασιλεία Χρηστίδου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παρουσιάζονται δύο μελέτες περίπτωσης που αφορούν σε εφαρμογές στοιχείων του κριτικού επιστημονικού γραμματισμού στην αρχική εκπαίδευση μελλοντικών εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης για τη διασφάλιση ισότιμα υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων σε όλα τα παιδιά. Υποστηρίζεται ότι για να επιτευχθεί η ισότητα και η αριστεία στον γραμματισμό στις Φυσικές Επιστήμες (στο εξής ΦΕ) είναι σημαντικό: (α) οι παιδαγωγικές προθέσεις της εκπαίδευσης στις ΦΕ να εστιάσουν στην προώθηση της δημοκρατικής πολιτότητας, (β) το επιστημονικό περιεχόμενο να διασυνδεθεί με την καθημερινή ζωή των παιδιών, (γ) οι μέθοδοι διδασκαλίας να εμπλέξουν ενεργά τα παιδιά στο εκπαιδευτικό έργο, και (δ) το πλαίσιο της αξιολόγησης να συμβάλει στην αποτίμηση της απόκτησης βασικών γνώσεων και ικανοτήτων από όλα τα παιδιά. Στην κατεύθυνση αυτή, σχεδιάστηκε, αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018, ένα εξαμηνιαίο μάθημα με τίτλο «Εκπαίδευση στις ΦΕ για όλα τα παιδιά». Στο μάθημα συμμετείχαν φοιτήτριες/τές 5ου εξαμήνου σπουδών και άνω, όπου σχεδίασαν, αναστοχάστηκαν και επανασχεδίασαν -στη μορφή γραπτών εργασιών- εκπαιδευτικές δραστηριότητες ΦΕ για την προσχολική εκπαίδευση. Αναλύθηκαν γραπτές εργασίες 16 ομάδων φοιτητριών/τών που αφορούν σε δύο θεματικές ενότητες του Προγράμματος Σπουδών Νηπιαγωγείου (πilotικό): (1) «Ο πλανήτης Γη και το διάστημα», (2) «Ζωντανοί Οργανισμοί (Ανθρώπινο Σώμα)». Επιλέχθηκαν αυτές οι θεματικές ενότητες, καθώς εμπεριέχουν απαιτητικούς μαθησιακούς στόχους για παιδιά προσχολικής ηλικίας και, συνεπώς, διαμορφώνονται σημαντικές παιδαγωγικές προκλήσεις στην ανάπτυξη κατάλληλων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διασφάλιση υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης (αριστεία)

για όλα τα παιδιά (ισότητα). Πραγματοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου των εργασιών των φοιτητριών/των που εστίαζε σε τέσσερα επίπεδα, κρίσιμα για την ανάπτυξη κριτικού επιστημονικού γραμματισμού (στόχοι δραστηριοτήτων, περιεχόμενο, μέθοδοι διδασκαλίας και αξιολόγηση). Από την ανάλυση αναδείχθηκαν δυνατότητες, αλλά και αδυναμίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν, στην εφαρμογή στοιχείων του κριτικού επιστημονικού γραμματισμού στην αρχική εκπαίδευση μελλοντικών εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης για τη διασφάλιση ισότιμα υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων σε όλα τα παιδιά.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *εκπαίδευση στις φυσικές επιστήμες, ισότητα, αριστεία για όλους, δημοκρατική πολιότητα, κριτικός επιστημονικός γραμματισμός*

Διερευνώντας την ένταξη των Φυσικών Επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση: Συγκριτική μελέτη προγραμμάτων σπουδών Ελλάδας και Κύπρου

Αναστάσιος Σιάτρας

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής-Υπότροφος Ι.Κ.Υ., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στην εργασία παρουσιάζεται μια συγκριτική μελέτη των προγραμμάτων σπουδών Φυσικών Επιστημών (στο εξής: ΦΕ) Ελλάδας και Κύπρου, με στόχο τη διερεύνηση της ένταξης της εκπαίδευσης στις ΦΕ στην προσχολική εκπαίδευση. Ο γραμματισμός στις ΦΕ για όλους/ες είναι σημαντικό να επαναπροσδιοριστεί από τη διδασκαλία του εννοιολογικού περιεχομένου, στην ενδυνάμωση των παιδιών μέσω τριών διαστάσεων του κριτικού επιστημονικού γραμματισμού για τη διασφάλιση της δημοκρατικής πολιότητας: 1) οικοδόμηση βασικών γνώσεων και ικανοτήτων σε όλα τα παιδιά, 2) διασύνδεση του εννοιολογικού περιεχομένου με τη φύση του περιεχομένου και τα μεθοδολογικά στοιχεία, και 3) ενίσχυση της εμπλοκής των παιδιών με κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα. Υποστηρίζεται ότι, με αυτό τον τρόπο, η εκπαίδευση στις ΦΕ μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ανεξάρτητης και δημιουργικής σκέψης των μικρών παιδιών, στη διαμόρφωση μιας κουλτούρας συνεργασίας και ομαδικότητας, καθώς και στην ενίσχυση της ικανότητας των παιδιών να επεξεργάζονται κριτικά στοιχεία της καθημερινότητάς τους στην προσχολική εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό, στην παρούσα εργασία υλοποιείται ανάλυση περιεχομένου στα προγράμματα σπουδών προσχολικής εκπαίδευσης Ελλάδας και Κύπρου που αφορούν στην ενότητα των ΦΕ. Ειδικότερα, οι μαθησιακοί στόχοι κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν, εστιάζοντας σε τρεις διαστάσεις του επιστημονικού γραμματισμού (εννοιολογικό περιεχόμενο, φύση περιεχομένου-μεθοδολογικά στοιχεία και κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα). Από την ανάλυση προκύπτουν στοιχεία που αναδεικνύουν διακριτές διαδικασίες ένταξης της εκπαίδευσης στις ΦΕ στην προσχολική εκπαίδευση στις δύο χώρες. Από τη μια μεριά, στο ελληνικό πρόγραμμα σπουδών νηπιαγωγείου δίνεται έμφαση στην προώθηση του εννοιολογικού περιεχομένου και λιγότερο στα μεθοδολογικά στοιχεία της φύσης περιεχομένου και τα κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα. Από την άλλη πλευρά, στο κυπριακό πρόγραμμα σπουδών προσχολικής εκπαίδευσης διαφαίνεται η προσπάθεια περισσότερο ισόρροπης εστίασης τόσο στο εννοιολογικό περιεχόμενο, όσο και στα μεθοδολογικά στοιχεία της φύσης περιεχομένου και στα κοινωνικο-επιστημονικά ζητήματα. Τέ-

λος, στα συμπεράσματα συζητούνται τα αποτελέσματα της συγκριτικής μελέτης υπό το πρίσμα του κριτικού επιστημονικού γραμματισμού για τη διασφάλιση ισότιμα υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων σε όλα τα παιδιά στην προσχολική εκπαίδευση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Προγράμματα σπουδών, αριστεία για όλους/ες, κριτικός επιστημονικός γραμματισμός

Αξίες, πολιτειότητα, κοινωνική δικαιοσύνη: διαστάσεις δημοκρατικής διακυβέρνησης στο σύγχρονο σχολείο

Αγγελική Λαζαρίδου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στις μέρες μας αποτελεί γενική παραδοχή ότι τα σχολεία δεν αντανakλούν την πολιτισμική ετερότητα των σύγχρονων κοινωνιών. Η παγκοσμιοποίηση και οι ραγδαίες αλλαγές στην διεθνή γεωπολιτική σκηνή (π.χ. μεταναστευτικές μετακινήσεις πληθυσμών, αύξηση φαινομένων βίας και ξενοφοβισμού) έχουν επιπτώσεις και στο πεδίο της εκπαίδευσης. Η εκπαιδευτική ηγεσία αποτελεί καταλύτη για τη δημιουργία κουλτούρας πολυμορφίας, συμπερίληψης, και δικαιοσύνης στα εκπαιδευτικά συστήματα της εποχής μας. Θεωρείται επιτακτική ανάγκη οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί ηγέτες να προβληματιστούν βαθιά στα θέματα της πολυμορφίας, της πολυπολιτισμικότητας, και του τρόπου με τον οποίο η σχολική ηγεσία μπορεί, και έχει την ηθική υποχρέωση, να διαδραματίσει σημαίνοντα ρόλο στην οικοδόμηση κουλτούρας συμπερίληψης. Μια τέτοια κουλτούρα προάγει την πολιτειότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη ως τρόπο ζωής και ουσιαστικό παράγοντα της δημιουργίας βιώσιμων αλλαγών στα σχολεία μας. Επιπρόσθετα, μια τέτοια κουλτούρα οφείλει να διέπεται από ένα σύνολο αξιών οι οποίες να επιτρέπουν στη σχολική μονάδα να λειτουργεί στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινότητας μάθησης για όλους τους συμμετέχοντες σε αυτήν. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση θα αναδειχθούν ερευνητικά αποτελέσματα από μια πανελλαδική έρευνα που αφορά τις αξίες, την έννοια της πολιτειότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης μέσα από τη ματιά των εκπαιδευτικών και των στελεχών διοίκησης σχολικών μονάδων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις (μία για τη διερεύνηση των αξιών και μία για τη διερεύνηση των εννοιών της πολιτειότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης) σε δείγμα 250 εκπαιδευτικών από όλη την επικράτεια. Επικρατούσες αξίες αναδείχθηκαν η καλοσύνη, η ασφάλεια, και η αυτοδιάθεση, ενώ όσον αφορά στις έννοιες της πολιτειότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης υπάρχουν διαφοροποιήσεις στον τρόπο με τον οποίο νοηματοδοτούν τις έννοιες αυτές οι εκπαιδευτικοί, παραπέμποντας σε έμπρακτα παραδείγματα εφαρμογής τους στις σχολικές τάξεις.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αξίες, πολιτειότητα, κοινωνική δικαιοσύνη

Κοινωνική Δικαιοσύνη στην Εκπαίδευση, τα δύο πρόσωπα του Ιανού

Απόστολος Δαρόπουλος
Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου

Η παρούσα μελέτη αναλύει και ερμηνεύει μέσα από το πρίσμα των εννοιών της εκπαίδευσης και της κοινωνικής δικαιοσύνης, αφ' ενός τα θετικά επιτεύγματα και τις δράσεις που έχουν υλοποιηθεί και αφ' ετέρου τις αστοχίες, τις λανθασμένες ενέργειες και τις αρνητικές παρεμβάσεις που επιχειρούνται στον χώρο της εκπαίδευσης. Υιοθετείται, η έννοια του παιδαγωγικού μηχανισμού, από το εννοιολογικό σύστημα του Basil Bernstein, ως ένα σύστημα σχετιζόμενων κανόνων που συγκροτείται από κανόνες κατανομής, κανόνες αναπλαισίωσης (επίσημο και παιδαγωγικό πεδίο) και κανόνες αξιολόγησης. Στην παρούσα εργασία, η κοινωνική δικαιοσύνη ορίζεται τόσο ως στόχος όσο και ως διαδικασία που αποσκοπεί στην ίση συμμετοχή σε μια δημοκρατική κοινωνία, που επιτρέπει την ισότιμη κατανομή των πόρων σε όλα τα μέλη της, τα οποία έχουν ένα βαθμό αυτοδιάθεσης και αλληλεξάρτησης. Η έννοια της εκπαίδευσης οριοθετείται ως η θεσμοθετημένη και ελεγχόμενη παιδαγωγική διαδικασία από την πλευρά της πολιτείας με στόχο τη μετάδοση ενός συστήματος γνώσεων και αξιών στη νέα γενιά. Βάσει των παραπάνω παραδοχών επιχειρείται μία ολιστική προσέγγιση βασικών δομικών χαρακτηριστικών της εκπαίδευσης όπως, η καθοριστική επίδραση των κοινωνικών ανισοτήτων και της κοινωνικής διαίρεσης της εργασίας, της μαθητικής διαρροής, των ποιοτικών χαρακτηριστικών της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, των δαπανών για την εκπαίδευση, των προγραμμάτων αντισταθμιστικής αγωγής και της επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης. Η κριτική επισκόπηση των παραπάνω δεδομένων αποκαλύπτει ότι οι προσπάθειες και ο προγραμματισμός των σχεδιαζόμενων ενεργειών από τους εκάστοτε που υλοποιούν την εκπαιδευτική πολιτική πρέπει να αλλάξει, αν θέλουμε να επικεντρωθούμε στη βελτίωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών. Το πεδίο της εκπαίδευσης είναι χώρος όπου οι διάφορες κοινωνικές ομάδες προσπαθούν να αποκτήσουν προνομιακή θέση με αποτέλεσμα την ύπαρξη έντονων αντιπαραθέσεων. Κύριο χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής πολιτικής το συγκρουσιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο παίρνονται οι αποφάσεις και η απουσία συναινετικών χαρακτηριστικών, ως στοιχείο και παράμετρος κοινωνικής συνοχής. Οι όψεις της αποτυχίας της εκπαιδευτικής πολιτικής δεν μπορούν να ιδωθούν ως αστοχία μιας παραμέτρου στο πεδίο της πολιτικής, αλλά είναι αποτυχία ευρύτερων διαστάσεων και συνεπειών, είναι αποτυχία ολόκληρης της κοινωνίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαίδευση, κοινωνική δικαιοσύνη, ισότητα

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 12**

08.45-10.15

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Μαρίνα Σούνουλου

Στερεότυπες Κοινωνικές Αναπαραστάσεις των μαθητών της Στ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου σχετικά με τις Ατομικές ελευθερίες: Η περίπτωση του μαθήματος της ιστορίας.

Ελένη Καραγιάννη
Εκπαιδευτικός

Η εισήγηση αυτή επιχειρεί να αναδείξει τον τρόπο νοηματοδότησης και το περιεχόμενο που δίνουν οι μαθητές της Στ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου στην έννοια των Ατομικών Ελευθεριών, όπως αναδύεται από τις Στερεότυπες Κοινωνικές τους Αναπαραστάσεις στα πλαίσια του μαθήματος της ιστορίας, με αφορμή ερωτήματα που αφορούν την περίοδο της Νεότερης ιστορίας της Ελλάδας. Η επιστημονική γνώση και σκέψη και η «φυσική/απλοϊκή σκέψη», που αποκαλείται επίσης κοινωνικές αναπαραστάσεις ή κοινωνική γνώση/νόηση ή «κοινός νους», αποτελούν διακριτούς τρόπους κατανόησης της πραγματικότητας οι οποίοι ωστόσο συστηματικά αλληλεπιδρούν στην καθημερινή ζωή και στον κοινωνικό κόσμο. Η καθημερινή γνώση ωστόσο φαίνεται ότι διαμορφώνει τις υποδοχές του επιστημονικού λόγου και αποτελεί μια ενδιάμεση φάση και ένα αναγκαίο πέρασμα. Τα στερεότυπα, που είναι μορφές των κοινωνικών αναπαραστάσεων παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην κοινωνική συμβίωση, αλλά ακόμη και στην επιστημονική έρευνα. Αποτελούν μάλιστα συχνά εμπόδιο για έγκυρες προσεγγίσεις, ενώ μπορεί να οδηγήσουν σε προαποφασισμένα πορίσματα, ηθελημένα ή αθέλητα. Μέσα από τα κείμενα/απαντήσεις των μαθητών και μαθητριών ενός τμήματος της Στ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου, στα ερωτήματα που τέθηκαν στο πλαίσιο έρευνας-δράσης, εντοπίζονται οι στερεότυπες κοινωνικές τους αναπαραστάσεις επί του θέματος, παρουσιάζεται και αναλύεται η κατηγοριοποίησή τους και διατυπώνονται προτάσεις που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν προς την κατεύθυνση του ελέγχου, του εξορθολογισμού και της αναπλασιώσής τους σε ιστορική σκέψη και γνώση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ατομικές ελευθερίες, στερεότυπα

**Ολομέλεια μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών:
μία εκπαιδευτική πρακτική για την έμπρακτη υποστήριξη της κοινωνικής
και πολιτικής αγωγής όλων των παιδιών σε επίπεδο σχολικής μονάδας**

Αγγελική Λιάπη, Εύα- Σάρρα Σαουλίδου
Εκπαιδευτικοί

Στο πλαίσιο του πιλοτικού προγράμματος της Αυτοαξιολόγησης Εκπαιδευτικού Έργου της Σχολικής Μονάδας (2010 – 2011) οι προβληματισμοί του Συλλόγου Διδασκόντων του Ιδιωτικού Δημοτικού Σχολείου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης σχετικά με την ενίσχυση της διάθεσης που επιδεικνύουν οι μαθητές/τριες για συμμετοχή και ανάληψη ευθυνών στην οργάνωση δράσεων της σχολικής μονάδας, συστηματοποιήθηκαν στους ακόλουθους θεματικούς άξονες : I. Ουσιαστική καλλιέργεια του συνεργατικού πνεύματος μέσω της στάσης των εκπαιδευτικών απέναντι στους μαθητές/τριες μας ως δημοκρατικά πρότυπα, II. Εμπλοκή των μαθητών/τριών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν τη σχολική ζωή καθώς και στη διαδικασία ελέγχου της εκτέλεσης αυτών με σκοπό την ενίσχυση της πρωτοβουλίας των μαθητών/τριών και την ανάπτυξη κοινωνικών – συμμετοχικών ικανοτήτων και δημοκρατικών στάσεων και αξιών σε κάθε μαθητή /τρια μέσω της σύστασης και λειτουργίας της Ολομέλειας στη σχολική μονάδα, καθώς, σύμφωνα με τον εξελικτικό ψυχολόγο Peter Gray, το βασικό κίνητρο της μάθησης ενεργοποιείται μόνο από ειλικρινές και βαθύ ενδιαφέρον εκ μέρους του μαθητή. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος έρευνας/δράσης που περιλάμβανε έρευνα μέσω ερωτηματολογίων προς γονείς – δασκάλους , συλλογή πληροφοριών, αξιοποιώντας το αρχείο του σχολείου για καλές πρακτικές που εφαρμόζονταν, τήρηση χρονοδιαγράμματος των δράσεων είτε άπτονταν της επιστημονικής εργασίας είτε ήταν επάλληλες και εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση τα αρχικά κριτήρια. Τα συμπεράσματα από την εφαρμογή του σχεδίου δράσης που εξελίχθηκε σε καλή πρακτική την τελευταία δεκαετία είναι τα εξής: α) Ολοκληρωτική συμμετοχή των μαθητών/τριών στον σχεδιασμό, στην οργάνωση και στην υλοποίηση της τελικής γιορτής, της έκδοσης σχολικής εφημερίδας ή των bazaar. Οι μικρότεροι μαθητές αντιμετωπίζουν την όλη διαδικασία σαν παιχνίδι ενώ παράλληλα παράγουν αξιόλογο έργο και επιδεικνύουν αξιόλογη συνέπεια και υπευθυνότητα, β) Ανάδειξη και αξιοποίηση δεξιοτήτων των μαθητών και γ) Η ολομέλεια στις μικρές σχολικές μονάδες είναι εφικτό να λειτουργήσει με όλα τα μέλη της μονάδας ενώ στις μεγάλες μονάδες διαμέσου των αντιπροσώπων των τάξεων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εκδημοκρατισμός, κριτική αντίληψη, συμμετοχή

Δημοκρατία και ιδιότητα του πολίτη στο θέατρο για παιδιά και νέους

Μαρία Κλαδάκη
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η παρούσα ερευνητική εργασία έχει στόχο τη μελέτη των θεατρικών έργων για παιδιά και νέους προκειμένου να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται το δημοκρατικό πολίτευμα και η ιδιότητα του πολίτη μέσα από τις δραστηριότητες και την συμπεριφορά των θεατρικών χαρακτήρων. Ο λόγος που επιλέχθηκε το θέατρο είναι γιατί οι θεατρικοί χαρακτήρες δύναται να ιδωθούν ως πρότυπα και να επηρεάσουν το παιδί καθώς ένα θεατρικό έργο μπορεί να λειτουργεί αυτόνομα σαν λογοτεχνικό κείμενο και άρα ως εξωσχολικό ανάγνωσμα στον ελεύθερο χρόνο του παιδιού και αφετέρου παρέχει τη δυνατότητα θέασης ή αναπαράστασης από το παιδί στα πλαίσια κάποιας σχολικής εκδήλωσης. Ως υλικό της έρευνας ορίστηκαν θεατρικά έργα που έχουν γραφτεί από Έλληνες συγγραφείς και έχουν εκδοθεί και κυκλοφορήσει στην Ελλάδα μετά τη δεκαετία του '80. Για την έρευνα εφαρμόστηκε η μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου (ποιοτική- ποσοτική). Ως μονάδα ταξινόμησης ορίστηκε το πρόσωπο (ο χαρακτήρας) ενώ ως μονάδα συμφραζομένων ορίστηκε η νοηματική ενότητα. Η ανάλυση του υλικού έρευνας κατέδειξε σημαντικά ευρήματα στον τρόπο παρουσίασης της ιδιότητας του πολίτη. Συγκεκριμένα, οι ήρωες των θεατρικών έργων για παιδιά φαίνεται να αντιμετωπίζουν με επιτυχία κάποιο κοινωνικό φαινόμενο, να αγωνίζονται ενάντια σ' ένα αυταρχικό καθεστώς και ενάντια στην κοινωνική αδικία. Αντίστοιχα οι ανήλικοι χαρακτήρες των θεατρικών έργων φαίνεται να θέτουν ακόμα υψηλότερους στόχους όπως να σώσουν τον πλανήτη, την ανθρωπότητα και αγωνίζονται για την ειρήνη στον κόσμο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *ιδιότητα του πολίτη, θέατρο για παιδιά και νέους*

Κοινότητα και Εκπαίδευση. Η συμβολή της έρευνας δράσης στην κοινωνική και πολιτική αγωγή

Παρασκευή Πατσιλιά
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η σύνδεση του ενεργού πολίτη με την κοινοτική προσέγγιση της εκπαίδευσης. Εστιάζει στην ανάπτυξη συνεργασίας σχολείου και κοινότητας, ώστε να αποκαλύψει και να αναλύσει ικανότητες και δεξιότητες απαραίτητες για την προώθηση της ενεργούς συμμετοχής του πολίτη στις κοινωνικές και κοινοτικές διεργασίες. Παράλληλα επικεντρώνεται στην ανάληψη καινοτόμων πρωτοβουλιών σε τοπικές δράσεις και στην ανάπτυξη παρεμβάσεων που καθιστούν τα άτομα ικανά να συμμετέχουν στις δράσεις αυτές. Ειδικότερα, η έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει τη σχέση της ιδιότητας του πολίτη με την εκπαίδευση και τη συνεργασία σχολείου και κοινότητας. Η έρευνα

έλαβε χώρα σε ένα δημοτικό σχολείο του Δήμου Κοζάνης καθόλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών του σχολείου, των μαθητών, των γονέων και μελών και φορέων της τοπικής κοινωνίας. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας, ήταν η Έρευνα Δράσης και εφαρμόστηκε στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που επικεντρωνόταν στη δημιουργία κατάλληλων οδικών συνθηκών και στην καλλιέργεια σωστής κυκλοφοριακής συμπεριφοράς. Η διερεύνηση της συνεργασίας σχολείου και κοινότητας, κάτω από το πλαίσιο της ενεργούς συμμετοχής στο κοινωνικό και τοπικό περιβάλλον, οδήγησε στα εξής υποερωτήματα: 1ο) Ποιες διαστάσεις και χαρακτηριστικά της ιδιότητας του πολίτη συμβάλλουν στην ενεργό του συμμετοχή στην κοινότητα; και 2ο) Ποιοι παράγοντες ενισχύουν τον ρόλο της κοινοτικής εκπαίδευσης στο σχολικό περιβάλλον; Στο πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας υιοθετούνται και ακολουθούνται κάποιες εκπαιδευτικές τεχνικές που ενθαρρύνουν την ανταλλαγή εμπειριών, τη συνεργασία, τη διερευνητική μάθηση, την ενεργό συμμετοχή και την ανάπτυξη κριτικού στοχασμού. Στην παρούσα εργασία οι τεχνικές συλλογής δεδομένων που αξιοποιούνται με βάση τις ανάγκες της ερευνητικής διαδικασίας είναι: το ημερολόγιο, η ομαδοσυνεργατική μέθοδος, η συστηματική παρατήρηση, η μέθοδος project, το παιχνίδι ρόλων, οι βιωματικές ασκήσεις, ο καταγισμός ιδεών, το portfolio, η διάχυση καλών πρακτικών και οι εκπαιδευτικές επισκέψεις- συνεντεύξεις με ειδικούς φορείς της κοινότητας. Κατόπιν τούτου συγκροτούνται τρεις μεικτές ομάδες των τεσσάρων ατόμων και μία μεικτή ομάδα των τριών ατόμων, εφόσον ο αριθμός των μαθητών της τάξης ανέρχεται στους δεκαπέντε. Πριν τη συγκρότηση των ομάδων γίνεται συζήτηση μέσα στην τάξη για τις προϋποθέσεις εισαγωγής των μαθητών στην ομαδική εργασία και η εκπαιδευτικός-ερευνήτρια καλείται να συντάξει έναν κανονισμό και να τον διανείμει σε όλους τους μαθητές. Ο κανονισμός αυτός συμπεριλαμβάνει πτυχές που έχουν άμεση σχέση με την προσωπική τους συμπεριφορά, τη συμπεριφορά των συμμαθητών τους και τον τρόπο προσέγγισης του θέματος που καλούνται να διαπραγματευτούν. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας επισήμανε ότι εκπαιδευτικές δράσεις που αποσκοπούν στη συσχέτιση και αλληλεπίδραση των τριών διαστάσεων της ιδιότητας του πολίτη (συναισθηματική, γνωστική, πρακτική) σε συνδυασμό με την καλλιέργεια των χαρακτηριστικών του, συμβάλλουν θετικά και αποτελεσματικά στην ενεργό του συμμετοχή στην κοινότητα. Συνάμα, ανέδειξε ότι η συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα, η ανάπτυξη κοινωνικής συμπεριφοράς, η εμπλοκή των γονέων στις εκπαιδευτικές δράσεις, η δημιουργία των κοινοτήτων μάθησης, η υιοθέτηση καλών πρακτικών, οι δράσεις του εθελοντισμού, η θετική στάση της ηγεσίας, η καλή διάθεση και άμεση ανταπόκριση των μελών και φορέων της τοπικής κοινωνίας, ο καθοριστικός χαρακτήρας της έρευνας δράσης και τέλος η κουλτούρα της κοινοτικής εκπαίδευσης ενισχύουν τον ρόλο της κοινοτικής εκπαίδευσης στο σχολικό περιβάλλον.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *πολιτότητα, ενεργός πολίτης, κοινότητα δημοκρατία*

Δημοκρατία και πολιτότητα: πρακτικές εφαρμογές στο εκπαιδευτικό περιβάλλον

Μαρίνα Σούννογλου
Αικατερίνη Μιχαλοπούλου
Χαρίκλεια Πίτσου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το σχολικό πλαίσιο αποτελεί ένα χώρο, εκτός των άλλων, αντιπαραθέσεων, παρεξηγήσεων, πράξεων βίας. Η μελέτη αυτών των γεγονότων, η συζήτηση γύρω από τους τρόπους αντιμετώπισης των συγκρούσεων στη βάση δημοκρατικών κανόνων λειτουργίας μπορεί να αποτελέσουν χρήσιμους οδηγούς για την αγωγή του πολίτη. Όσο περισσότερο το άτομο συμμετέχει με ουσιαστικό τρόπο στο σχολικό πλαίσιο, τόσο ο ρόλος και η ύπαρξή του ενδυναμώνονται. Αποκτά τη δυνατότητα να διατυπώνει την άποψή του, να ασκεί κριτική, να εκθέτει και να αναπτύσσει τις αρχές και τις αξίες σε ένα δημόσιο πλαίσιο, κατά τον Giguex (Κάκος, 2008). Σύμφωνα με τον Dewey (1985) χαρακτηριστικό στοιχείο της προοδευτικής εκπαίδευσης είναι η συμμετοχή του μαθητή στη διαμόρφωση των σκοπών που κατευθύνουν τις δικές του δραστηριότητες κατά τη μαθησιακή διαδικασία, κάτι το οποίο είναι θεμελιώδης συμπεριφορά των πολιτών σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία, ώστε να διαμορφωθεί σε δημοκρατικό πλαίσιο ο σκεπτόμενος πολίτης. Η επικέντρωση οφείλει να είναι στην οικοδόμηση δημοκρατικών διαδικασιών και αρχών, όπως δημοκρατική λήψη αποφάσεων, επίλυση συγκρούσεων (McDonough & Feinberg, 2005). Τα σημερινά προγράμματα σπουδών στοχεύουν στην εκπαίδευση των ατόμων που είναι εξοπλισμένα με σύγχρονες δημοκρατικές αξίες για τον 21ο αιώνα. Αυτά τα άτομα αναμένεται να δείχνουν σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, ευαισθησία προς το περιβάλλον στο οποίο ζουν, κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, λαμβάνοντας σωστές αποφάσεις, έχοντας αναπτύξει κοινωνικές δεξιότητες, συμμετοχή, εμπέδωση των επιστημονικών μεθόδων για δημιουργία της γνώσης, ενεργό και παραγωγική κοινωνική ζωή και με γνώση των δικών τους δικαιωμάτων και υποχρεώσεων (McLaughlin, 2005). Η καλλιέργεια του τομέα των κοινωνικών δεξιοτήτων θα πρέπει να είναι το κυρίαρχο στην επίτευξη των στόχων του μαζί με όλα τα υπόλοιπα σε ένα πρόγραμμα σπουδών. Μια εκπαίδευση που στοχεύει οι μαθητές να καλλιεργήσουν δεξιότητες του πολίτη και να αναπτύξουν μια αίσθηση των ευθυνών που συνδέονται με τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, καταστώντας εφικτό ότι προσφέρει ίσες ευκαιρίες και ενθάρρυνση για όλους τους πολίτες (Levinson, 2007). Στην παρούσα μελέτη η εφαρμογή των δραστηριοτήτων της έρευνας έγινε σε δείγμα 100 παιδιών σε τάξεις νηπιαγωγείου που πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα με δραστηριότητες που αφορούν τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα γίνεται σαφές ότι τα παιδιά μέσα από βιωματικές δραστηριότητες και συμμετέχοντας τα ίδια σε καταστάσεις επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων είναι ικανά να διαχειριστούν καταστάσεις που αφορούν τις κοινωνικές τους σχέσεις σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο. Ένα μεγάλο μέρος της μαθησιακής εμπειρίας στο σχολείο είναι η κοινωνικοποίηση. Τα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν απόψεις με τους συνομηλίκους, να συμμετέχουν σε ομαδικές δραστηριότητες και συνομιλίες, και να αναλαμβάνουν την ευθύνη για τις δικές τους ενέργειες και για τη μάθηση. Η ιδιότητα του πολίτη βασίζεται σε ορισμένες αρχές. Ορισμένα χαρακτηριστικά και αξίες καλλιεργούνται μέσα από διάφορες δραστηριότητες. Υπάρχουν διάφορα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια του πολίτη και της δημοκρατίας. Είναι σημαντι-

κό τα παιδιά να κατανοήσουν τις δημοκρατικές αρχές και να μάθουν να ενεργούν σύμφωνα με αυτές, να αναπτύξουν την ικανότητα να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους, τις σκέψεις και τα συναισθήματα, την ικανότητα για διάλογο και την αυτοπεποίθησή τους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, πολιτότητα, πρακτικές εφαρμογές*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 13**

08.45-10.15

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ**

Προεδρείο: Γεώργιος Γρόλλιος, Αναστάσιος Λιάμπας

**Η βαθμολόγηση ως αμφισβητούμενο μέσο αποτύπωσης
της επίδοσης του μαθητή**

Ιωάννης Χ. Κωνσταντίνου
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Ιωαννίνων

Σκοπός της συγκεκριμένης εισήγησης είναι η βιβλιογραφική διερεύνηση της βαθμολόγησης ως τεχνικής αποτύπωσης της επίδοσης του μαθητή στη σχολική πραγματικότητα. Αρχικά, αναδεικνύεται ένας προβληματισμός σχετικά με τον ρόλο της αξιολόγησης της επίδοσης του μαθητή στη μαθησιακή και, γενικότερα, την εκπαιδευτική διαδικασία. Ακολούθως, προσεγγίζεται ο ρόλος της επίδοσης σε σχέση με το μεθοδολογικό ζήτημα μέτρησης και απόδοσής της στην εκπαιδευτική και, γενικότερα, στην κοινωνική πραγματικότητα. Η προσέγγισή της αποκτά ιδιαίτερη αξία, δεδομένου ότι ο ίδιος ο κοινωνικός προσδιορισμός της επίδοσης ως έννοιας είναι αμφίσημος και αμφιλεγόμενος, γεγονός που έχει οδηγήσει σε διαφορετικές απόψεις ως προς το περιεχόμενο και τη χρήση του στο σχολείο και, ευρύτερα, στην κοινωνία. Ιδιαίτερη βαρύτητα προσδίδεται στο παιδαγωγικό περιεχόμενο της αξιολόγησης της επίδοσης του μαθητή σε σχέση με την εκπαιδευτική διαδικασία και την εν γένει λειτουργία του σχολείου. Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι το σχολείο, με τη βαρύτητα που προσδίδει στην επιλεκτική του λειτουργία, κάνει επισφαλή τον παιδαγωγικό του χαρακτήρα και από περιοχή, στην οποία πρέπει να παρέχεται διαπαιδαγώγηση και μάθηση, μετατρέπεται σε «αγωνιστικό χώρο» κατάκτησης βαθμολογικών μονάδων και προνομίων. Στη συνέχεια, γίνεται προσέγγιση του κυρίως θέματος, δηλαδή των μέσων απόδοσης και αποτύπωσης του αποτελέσματος της αξιολόγησης, με ειδική αναφορά στα ποσοτικά μέσα και, συγκεκριμένα, στη βαθμολόγηση. Στο τελικό στάδιο της εισήγησης αξιοποιούνται ευρήματα εμπειρικών ερευνών, τα οποία αναδεικνύουν τα μειονεκτήματα που εμφανίζει η συγκεκριμένη τεχνική και, πιο ειδικά, γίνεται επίκληση τόσο των σφαλμάτων που παρατηρούνται κατά τη χρήση της, τα οποία θέτουν σοβαρό ζήτημα εγκυρότητας, αξιοπιστίας και αντικειμενικότητάς της και, επομένως, αμφισβήτησής της όσο και των επιπτώσεων στη μαθησιακή διαδικασία και τον ίδιο τον μαθητή. Η εισήγηση ολοκληρώνεται με τις τελικές επισημάνσεις επί του θέματος.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αξιολόγηση, βαθμολόγηση, επίδοση

Συγκριτική μελέτη της Έκθεσης Περιγραφικής Αξιολόγησης

και της Περιγραφικής Αξιολόγησης που βασίζεται στον Οδηγό για την Περιγραφική Αξιολόγηση στο Δημοτικό (ΙΕΠ/2017)

Αναστάσιος Λιάμπας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η Έκθεση Περιγραφικής Αξιολόγησης (ΕΠΑ) αφορά στην περιγραφή της διαδικασίας μάθησης του μαθητή, καθώς και των αποτελεσμάτων της. Ο εκπαιδευτικός γράφει την ΕΠΑ στο β' πρόσωπο, περιγράφοντας ό,τι θεωρεί κρίσιμης σημασίας για την πρόοδο του μαθητή, δηλαδή επιτεύγματα (π.χ. λύσεις προβλημάτων, γνώσεις, ικανότητες, δεξιότητες, δυνατότητες, συμπεριφορές, αξίες, στάσεις) αλλά και λάθη ή παρερμηνείες, ζητήματα συμπεριφοράς κλπ. και τα παρουσιάζει μέσα σε συγκεκριμένες καταστάσεις στις συνθήκες διδασκαλίας ή σχολικής ζωής κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκαν. Στην ΕΠΑ ο εκπαιδευτικός επιλέγει και περιγράφει με ενθαρρυντικό ύφος τα σημαντικά επιτεύγματα του μαθητή, ως παραδείγματα, ώστε με παρόμοιο τρόπο ο ίδιος να αντιμετωπίσει σημαντικά λάθη, παρερμηνείες, ζητήματα συμπεριφοράς κλπ., που επίσης ο εκπαιδευτικός έχει διακρίνει και περιγράψει. Όλη η περιγραφή εντάσσεται στη στρατηγική της ανατροφοδότησης, σύμφωνα με την οποία προσδιορίζονται το επίπεδο που βρίσκεται ο μαθητής, το επίπεδο που πρέπει να φτάσει, καθώς και ο τρόπος (ή τα μέσα) που χρειάζεται για να φτάσει, εντός του φάσματος της ζώνης επικείμενης ανάπτυξής του. Η ΕΠΑ ανοίγει τον δρόμο για τη μάθηση ως οικοδόμηση της γνώσης και αποτελεί το επιστέγασμα μιας διαδικασίας αλλαγών της αξιολόγησης (στη θεωρητική οπτική, πρακτικές, τεχνικές, νόρμες, μέσα έκφρασης κλπ) η οποία με την τελική ή αθροιστική (συντηρητική) της μορφή κυριαρχεί στο σχολείο σήμερα. Από την εξέταση της εφαρμογής των Οδηγιών της Περιγραφικής Αξιολόγησης/ΙΕΠ (2017), διαπιστώνεται ότι η Έκθεση προόδου είναι ένα κείμενο υπερφορτωμένο με πληροφορίες για συμπεριφορές, ικανότητες, δεξιότητες κλπ. του μαθητή, χωρίς αυτές να συνδέονται με σαφήνεια με το έργο που παρήγαγε σε συγκεκριμένες καταστάσεις, καθώς και μέσα στις συνθήκες στις οποίες οι συμπεριφορές προκλήθηκαν ή εκδηλώθηκαν. Όμως, με αυτόν τον τρόπο ο μαθητής δε βοηθιέται να κατανοήσει τις πληροφορίες που του προσφέρει, αφού αυτές δεν νοηματοδοτούνται με επισήμανση συγκεκριμένων καταστάσεων (εμπειριών ή γεγονότων) τις οποίες έχει βιώσει, αλλά και συγκρατήσει στη μνήμη του. Ώστε να διαμορφώσει τα κριτήρια τόσο της σχέσης μεταξύ τους, όσο και της εξερεύνησης του νοήματός τους, για να μπορέσει να κατανοήσει, π.χ. τη διόρθωση ενός λάθους με σκοπό να διορθώσει άλλο λάθος, ή τον τρόπο να μην κάνει ξανά το ίδιο λάθος. Η Έκθεση προόδου εκφράζει μια μιχελιοριστική οπτική για τη μάθηση και τη συμπεριφορά, επειδή κυρίως, τονίζει τις αλλαγές που επέρχονται σ' αυτές και με την αξιολόγηση να παρουσιάζεται ασαφής και πολύπλοκη. Δεν ακολουθεί τη στρατηγική της ανατροφοδότησης, δεν επικεντρώνεται στα πιο καίρια, δεν προσφέρει αποδείξεις για τις κρίσεις του δασκάλου παρά μόνο παρουσιάζει την ετυμολογία της αυθεντίας του, δεν εξατομικεύεται με βάση τις ανάγκες του μαθητή αλλά βασίζεται στη κοινή νόρμα των κριτηρίων που θέτει το βιβλίο δασκάλου, ή στη λογική του κοινού μέτρου (βαθμολογίας), γράφεται στο γ' πρόσωπο αποπνέοντας την επιθυμία να απευθύνεται πρώτα στον γονέα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Έκθεση Περιγραφικής Αξιολόγησης

Αναδυόμενες συμπεριφορές εκπαιδευτικών για την αξιολόγηση.

Εισαγωγικές παρατηρήσεις υπό το πρίσμα της θεωρίας της πολυπλοκότητας

Ευγενία Τσιουπλή
Δημήτρης Σταμοβλάσης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών έχει αποτελέσει, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, φλέγον ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής. Στην Ελλάδα, από το 1982 και εξής, έχει εκπονηθεί ένας σημαντικός αριθμός νομοθετημάτων τα οποία επιχειρήσαν να καλύψουν αυτό το κενό, στο σύνολο τους, ωστόσο, δεν υλοποιήθηκαν στο βαθμό που ήταν προγραμματισμένο να συμβεί· ατόνησαν, πάγωσαν ή καταργήθηκαν, κάποια ήδη εν τη γενέσει τους. Οι ερμηνείες για τις αποτυχίες των προσπαθειών αυτών ήταν, συνήθως, απλουστευτικές και μηχανιστικές. Η παρούσα εργασία, αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου ερευνητικού έργου, το οποίο προσπαθεί να εισαγάγει ένα διαφορετικό επιστημολογικό πλαίσιο για την μελέτη των διαδικασιών της εκπαίδευσης υπό το πρίσμα της θεωρίας της πολυπλοκότητας. Ως εκ τούτου και η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αφορά στην κατανόηση ενός συστήματος που προσεγγίζεται ως ένα Πολύπλοκο Δυναμικό Σύστημα, η διερεύνηση του οποίου πραγματοποιείται με έννοιες και εργαλεία της θεωρίας της πολυπλοκότητας. Η εκπαίδευση είναι ένα Πολύπλοκο Δυναμικό Σύστημα στο οποίο οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές, τα προγράμματα σπουδών, τα μέσα και το πλαίσιο αλληλοεπιδρούν με τρόπο που οι αλλαγές μπορεί να πραγματοποιηθούν ως αναδυόμενες καταστάσεις μέσα από την δυναμική αλληλεπίδραση. Στο μεθοδολογικό πλαίσιο της εν λόγω θεωρίας, σε πρώτη φάση, διερευνήθηκαν και παρουσιάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σε θέματα αξιολόγησης μέσω ομάδων εστίασης. Τα εμπειρικά δεδομένα συγκεντρώθηκαν από 8 ομάδες εστίασης, στις οποίες συμμετείχαν 21 καθηγητές σχολείων και 6 διευθυντές. Μέσω της δυναμικής διαδικασίας των αλληλεπιδράσεων των ομάδων εστίασης επέτρεψαν την εμφάνιση λεκτικών προτύπων που αποκάλυψαν όλες τις σχετικές απόψεις, συμφωνίες ή αντιρρήσεις, φόβους, συναισθήματα και στάσεις απέναντι στα θέματα της αξιολόγησης. Οι αναλύσεις αυτών των κατηγοριών παρείχαν ενδείξεις για την ωριμότητα και την ετοιμότητα των εκπαιδευτικών για αλλαγή αναφορικά με την αξιολόγηση. Τα εμπειρικά δεδομένα και η θεωρητική τους ανάλυση εξηγούν την αντίσταση στις αλλαγές και την αποτυχία των σχετικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων, ενώ μπορούν να βοηθήσουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, τις πολιτικές σχετικά με εκπαιδευτικές αλλαγές λαμβάνοντας υπόψη και τις από κάτω προς τα πάνω (bottom up) διεργασίες καθώς και τη δυναμική πολυπλοκότητα των ανθρωπίνων συστημάτων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αξιολόγηση, εκπαιδευτικοί, θεωρία Πολυπλοκότητας

Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού στην Εκπαίδευση: Η Αξιολόγηση για την επιλογή των στελεχών σε θέση ευθύνης

Βασιλική Χατζοπούλου
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Πολλοί ερευνητές ισχυρίζονται ότι ο καλύτερος τρόπος να εκπαιδεύσει κάποιος για τη Δημοκρατία είναι μέσω της Δημοκρατίας. Η «Δημοκρατική Εκπαίδευση» δε διερευνά «πώς μπορούν τα σχολεία να κάνουν τους μαθητές δημοκρατικούς πολίτες» αλλά «τι είδους σχολεία χρειαζόμαστε ώστε να γίνουν οι μαθητές ενεργοί πολίτες ή σε ποιο βαθμό πραγματικά μπορούν να συμμετέχουν ενεργά ως πολίτες μέσα στα σχολεία μας». Οι συζητήσεις για την «Εθνο-Δημοκρατική Ηγεσία» περιλαμβάνουν μια προσπάθεια αναδόμησης της ηγεσίας για τα σχολεία μέσα από την αναδιαμόρφωση παλιότερων απόψεων της σχολικής διεύθυνσης-διοίκησης και την υπογράμμιση μιας κριτικής πραγματιστικής αισθητικής δημοκρατίας. Η επιλογή και η αξιοποίηση των πιο κατάλληλων και ικανών ηγετικών στελεχών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της διοίκησης, ενώ αποτελεί και στόχο της Διαχείρισης του Ανθρώπινου Δυναμικού στην εκπαίδευση (ΔΑΔ). Ένα σύστημα διοίκησης που αξιολογείται με διαφανή τρόπο, μπορεί να αναπτυχθεί, εφόσον χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά οι στρατηγικές Διαχείρισης του Ανθρώπινου Δυναμικού (ΔΑΔ). Ως εκ τούτου μια αποτελεσματική αξιολόγηση στελεχών συνίσταται στον μετασχηματισμό της αξιολόγησης των διευθυντών σχολικών μονάδων από μια επιφανειακή γραφειοκρατική διαδικασία σε ένα εργαλείο εξέλιξης και ανάπτυξης των ίδιων, ως εκπαιδευτικών ηγετών. Ο προβληματισμός που μας ώθησε στη συγκεκριμένη έρευνα συνιστάται σε μια προσπάθεια διερεύνησης και αποτύπωσης των απόψεων, των θέσεων και των στάσεων των διευθυντών σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ) για την αξιολόγησή τους, ως μια από τις βασικές λειτουργίες της Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΔΑΔ) καθώς και σε μια προσπάθεια συσχέτισης των πολιτικών και των πρακτικών της ΔΑΔ στο εκπαιδευτικό συγκείμενο. Πιο συγκεκριμένα η παρούσα μελέτη προσεγγίζει την αξιολόγηση ως μέσο επιλογής των διευθυντών/ντριών ΠΕ τους σε θέση ευθύνης, έτσι ώστε να εξελιχθούν και να αναπτυχθούν, ως εκπαιδευτικοί ηγέτες. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήσαμε, είναι η ποσοτική μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων και εργαλείο συλλογής αποτελεί το ερωτηματολόγιο. Τα συμπεράσματα της έρευνάς μας αφορούν στη μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών σε διευθυντικές θέσεις αλλά και την αυξητική τάση των διευθυντών/ντριών για απόκτηση επιπρόσθετων προσόντων, πέραν του βασικού πτυχίου. Επιπλέον το φύλο, η ηλικία και τα έτη υπηρεσίας δεν παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές στην κατηγοριοποίησή τους σε σχέση με τις θέσεις των Διευθυντών/ντριών για την αξιολόγησή τους γενικότερα. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίζεται ότι η αξιολόγηση των διευθυντών/ντριών σχολικών μονάδων ΠΕ συμβάλλει στην επιλογή τους σε θέση ευθύνης, ενώ σημειώνεται ότι ένα αξιολογικό σύστημα μπορεί να διαμορφώσει την εκπαιδευτική πολιτική σχετικά με την αξιολόγηση ευρύτερα, ώστε να υπάρξει μια πολιτική μακροπρόθεσμη με συνέπεια και συνέχεια.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ηγεσία, αξιολόγηση διευθυντών, επιλογή στελεχών

Γλωσσικός γραμματισμός και αξιολόγηση της παραγωγής γραπτού λόγου

ενήλικων εκπαιδευομένων: το παράδειγμα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Μιχάλης Ρέμπας
Βασίλης Αδαμόπουλος
Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας ΔΕΛΤΑ

Θεωρώντας δεδομένο ότι δημοκρατικό σχολείο είναι πρωτίστως το δημιουργικό σχολείο, η εργασία εστιάζει στο πεδίο της παραγωγής γραπτού λόγου από τους ενήλικες εκπαιδευόμενους στο πλαίσιο του γλωσσικού γραμματισμού, όπως ο τελευταίος προσεγγίζεται στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, και μάλιστα σε συνθήκες αξιολόγησης. Η επιτελεστική λειτουργία της γλώσσας, βασικό ζητούμενο για τον γλωσσικό γραμματισμό στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων, λειτουργεί ως ο βασικός άξονας για την αξιολόγηση του λόγου που παράγουν οι εκπαιδευόμενοι, είτε σε συνθήκες προφορικότητας, είτε σε συνθήκες γραπτού λόγου. Τα ερωτήματα που εγείρονται, ωστόσο, αφορούν στον βαθμό συνέπειας και εμπέδωσής της από την πλευρά των εκπαιδευόμενων, αλλά και στον τρόπο αξιοποίησής της από την πλευρά των εκπαιδευτών στο πλαίσιο μίας συνεχούς, δυναμικής και ανατροφοδοτικής αξιολόγησης του παραγόμενου λόγου. Σε αυτό, λοιπόν, το πλαίσιο, αναλύονται ποιοτικά οι επισημάνσεις των εκπαιδευτών την ώρα που αξιολογούν τον παραγόμενο λόγο των εκπαιδευομένων και μελετάται ο τρόπος που διαχειρίζονται τις προϋποθέσεις της επιτελεστικότητας. Ο στόχος είναι να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό και σε ποια επίπεδα ο παραγόμενος λόγος των ενήλικων εκπαιδευομένων τελικά "βελτιώνεται", καθίσταται δηλαδή όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικός.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *εκπαίδευση ενηλίκων, επιτελεστικότητα, αξιολόγηση*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 14**

08.45-10.15

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: *Λέλα Γώγου, Γεώργιος Τζάρτζας*

Κοινωνία και Σχολείο: Εκπαιδεύοντας ... τον Τεντυμπό

Γρηγόρης Βοσκάκης
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στο πλαίσιο των διομαδικών σχέσεων και ιδίως σε μεταβατικές περιόδους για την κοινωνία είναι αναμενόμενο να εκφράζονται αρνητικές κριτικές από όσους επιθυμούν τη συντήρηση και τον έλεγχο σε όσους τείνουν σε αλλαγές. Συνηθέστερα αυτή η κριτική στέφεται εναντίον της νεολαίας -που εξ ορισμού επιθυμεί και συντάσσεται με το νέο- και εκτείνεται συχνά ενάντια στην εκπαίδευση, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τον περιορισμό της ελευθερίας και της δημοκρατίας στη λειτουργία της. Η προτεινόμενη ανακοίνωση προσπαθήσει να αναδείξει τα κύρια σημεία αυτής της κοινωνικής κριτικής για τη μαθητιώσα νεολαία και τη σχολική τάξη στην περίοδο της μετεμφυλιακής αστικής ανάπτυξης του ελληνικού κράτους, όπως αυτή εγγράφεται στην ταινία του Γιάννη Δαλιανίδη, Νόμος 4000. Με ανάλυση του περιεχομένου της ταινίας (οπτικοακουστικό υλικό και σενάριο) και παράλληλα ιστοριοδιφική έρευνα σε έγγραφα-ντοκουμέντα της εποχής (εφημερίδες, νομολογία κτλ) θα γίνει προσπάθεια να αναδειχθεί πώς -με εύνασμα μια πράξη «τεντυμποϊσμού», που βρήκε αιτία και αφορμή εντός σχολικού πλαισίου- κατασκευάζεται ο δημόσιος λόγος και ακολούθως διαμορφώνεται η συναντίληψη της (λεγόμενης) κοινής γνώμης απέναντι στο θεσμό της εκπαίδευσης και τους λειτουργούς της. Και τελικά πώς συντελείται το πέρασμα από τη μυθοπλασία στην κατασκευή του κυριαρχ(ικ)ού λόγου για την επιστασία της εκπαίδευσης και κατ' επέκταση της κοινωνίας με σκοπό τον έλεγχο και την αναπαραγωγή της «καθεστηκυίας τάξης».

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Κοινωνική κριτική και έλεγχος, κοινή γνώμη*

Η σημασία της λειτουργίας "Σχολής Γονέων" στο σχολείο. Η περίπτωση του 3ου Γυμνασίου Ηλιούπολης

Ευαγγελία- Μαρία Πατεράκη
Διευθύντρια 3ου Γυμνασίου Ηλιούπολης

Το σχολείο, ως κοινωνικός θεσμός, δεν πρέπει να περιορίζει τις δραστηριότητές του μέσα στο εσωτερικό του περιβάλλον, αλλά να επεκτείνει την ενεργό συμμετοχή του και στον κοινωνικό περίγυρο, ιδιαίτερα με την οικογένεια, προκειμένου να προετοιμάσει τα παιδιά για τη ζωή (Fullam, 2005· Καστανίδου, 2004· Νόβα-Καλτσούνη, 2004). Στη σχετική διεθνή βιβλιογραφία προτείνονται διάφορες πρακτικές σχέσεων σχολείου και γονέων μαθητών (Συμεού, 2003). Ανάμεσα στις διάφορες προτάσεις ξεχωριστή θέση κατέχει η πρόταση του Epstein (1992, 1995), ένα από τα βασικά σημεία της οποίας είναι « η έμπρακτη βοήθεια του σχολείου στην οικογένεια, ώστε αυτή να δημιουργήσει ένα οικογενειακό περιβάλλον που να διευκολύνει τη φοίτηση του παιδιού στο σχολείο». Είναι γεγονός ότι υπάρχουν γονείς που δεν ικανοποιούνται με τις γνώσεις τους για την αγωγή των παιδιών ή δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στην καθημερινότητά τους, έχοντας πρακτικές και συναισθηματικές ελλείψεις και ως εκ τούτου η «εκπαίδευσή» τους αποτελεί μια αναγκαιότητα. Ορισμοί στη εκπαίδευση γονέων έχουν δοθεί πολλοί, αλλά ίσως ο παρακάτω διττός ορισμός είναι ο πιο χαρακτηριστικός: « είναι μια συνειδητή προσπάθεια από την πλευρά των γονέων να αποκτήσουν μια κατανοητική στάση προς τα παιδιά τους ως αναπτυσσόμενες προσωπικότητες και είναι μια συνειδητή προσπάθεια από την πλευρά των οργανισμών και των φορέων που υπηρετούν τα παιδιά να προσελκύουν το ενδιαφέρον των γονέων για τη νέα γνώση της ζωής των παιδιών, προς όφελος του παιδιού στο σπίτι αλλά και στο σχολείο και την κοινότητα (Whipple, 1929: 275). Με βάση τα παραπάνω, η δημιουργία «Σχολής Γονέων» σε κάθε σχολικό συγκρότημα θεωρείται αναγκαία με βασικό σκοπό την εκπαίδευση στη γονεϊκότητα και μπορεί να περιλαμβάνει θεματικές όπως προβλήματα εφηβικής ηλικίας, σχέσεις παιδιού και γονέων, υιοθέτηση καλών διατροφικών συνηθειών, διαχείριση ελεύθερου χρόνου με το παιδί κλπ. Η Σχολή Γονέων του 3ου Γυμνασίου Ηλιούπολης έχει καταφέρει να προσελκύσει ένα μεγάλο αριθμό γονέων και με τον τρόπο αυτό να ενδυναμώσει τις σχέσεις σχολείου και οικογένειας, με γνώμονα τη γενική πρόοδο, αγωγή και ανάπτυξη του μαθητή.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: σχολείο, κοινωνία, γονείς, επικοινωνία

Η κοινωνική ευθύνη του σχολείου

Ευαγγελία- Μαρία Πατεράκη
Διευθύντρια 3ου Γυμνασίου Ηλιούπολης

Τα τελευταία χρόνια οι αυξανόμενες πιέσεις των καταναλωτών ώθησαν τις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν έναν νέο και πρωτοποριακό τρόπο διεξαγωγής των συναλλαγών τους, που ξεπερνά τα όρια της δωρεάς και φιλανθρωπίας του παρελθόντος και περιλαμβάνει την καθολική ευθύνη για το περιβάλλον και την υπεύθυνη φροντίδα και προάσπιση των τοπικών κοινοτήτων. Αυτή η προσέγγιση έγινε γνωστή ως Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε). Παρά το γεγονός πως ο όρος είναι σύγχρονος, για παράδειγμα, Mueller (2009), Smith (2003), Carroll (1991), σύμφωνα με τον Davis (1973) η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη δεν είναι μια νέα ιδέα αλλά έχει συζητηθεί στη βιβλιογραφία για περισσότερο από μισό αιώνα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη ορίσει την Ε.Κ.Ε ως έννοια, σύμφωνα με την οποία οι

εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες και ενέργειες στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέλη (ΕΕ, Πράσινη Βίβλος, 2001). Επιπλέον, το 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η ανάπτυξη της Ε.Κ.Ε. απαιτεί νέες δεξιότητες καθώς και αλλαγές στις αξίες και τη συμπεριφορά. Τα κράτη μέλη της Ε.Ε θα πρέπει να ενθαρρύνουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να ενσωματώσουν την Ε.Κ.Ε. και την αειφόρο ανάπτυξη σε σχετικά προγράμματα σπουδών, μεταξύ άλλων σε δευτεροβάθμιο και πανεπιστημιακό επίπεδο. Το σχολείο, ως ένα ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας το οποίο διαμορφώνει τα μελλοντικά της μέλη, έχει λοιπόν το δικό του μερίδιο στη συλλογική ευθύνη με στόχο την κατοχύρωση της προόδου και της κοινωνικής συνοχής. Η παρούσα εισήγηση εστιάζει στη σημασία της θέσης που πρέπει να έχει το σχολείο στην κοινωνία και τις δράσεις που θα πρέπει να αναλαμβάνει ώστε οι μαθητές να εκπαιδεύονται στον ρόλο του κοινωνικά υπεύθυνου πολίτη, παρεμβαίνοντας ουσιαστικά και ανθρωποκεντρικά σε προβλήματα που έχουν σχέση με τον άνθρωπο, την κοινωνία και το περιβάλλον.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *σχολείο, κοινωνική ευθύνη, μαθητές, υπεύθυνοι πολίτες*

Νέα Ανθρωπιστική Παιδεία

Γεώργιος Τζάρτζας
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Μετά την επικράτηση του Homo Oeconomicus στο σύγχρονο κόσμο η ανθρωπιστική παιδεία υποβαθμίστηκε ως μέσο διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού ανθρώπου. Σήμερα όμως η σημασία της αναδεικνύεται στο κατ'εξοχήν διακύβευμα μίας νέας εποχής. Τα αίτια της εξέλιξη αυτής είναι σύνθετα. Από τη μία πλευρά δεν εκπληρώθηκαν οι προσδοκίες του εκπαιδευτικού οράματος του Ουμανισμού και κυρίως του Διαφωτισμού που απέβλεπε στην τελειοποίηση του ανθρώπου μέσα από την παντοδυναμία της εκπαίδευσης. Αλλά και ο έτερος στόχος του Διαφωτισμού, αυτός της αυτονομίας και αυτοδυναμίας του ανθρώπου, ανέδειξε την αμφισημία του, οδηγώντας τον σε νέα αδιέξοδα. Το «ημιτελές πρόγραμμα» του Διαφωτισμού (Habermas) ανέδειξε την ανικανότητα και την ανεπάρκεια του ανθρώπου να διαχειρίζεται ικανοποιητικά τις υποθέσεις του. Είναι η «silent crisis» της μετανεωτερικότητας (Nussbaum) και η αποδοχή της «τελειοποίησης του ατελούς» ανθρώπου (Wulf). Είναι χαρακτηριστικό, ότι σήμερα ενώ γνωρίζουμε τόσα πολλά για τον άνθρωπο, αδυνατούμε να τον ορίσουμε ολικά. Ο άνθρωπος, αυτό «το απολίτιστο ζώο» (Nietzsche) που «θεωρητικά δεν μπορεί να ορισθεί» (Gehlen) και «η σκέψη του είναι ανεξιχνίαστη», είναι ο «Homo absconditus» (Plessner). Από την άλλη πλευρά, η εξέλιξη των θετικών επιστημών οδήγησε στον κατακερματισμό της γνώσης και στην απλούστευσή της. Ιδιαίτερα, μετά την επικράτηση της οικονομίας της απελευθερωμένης αγοράς και της τεχνολογίας, η οποία εμπορευματοποιεί τα πάντα και έχει ως βασικό κριτήριο επιτυχίας το κέρδος και την οικονομική ανάπτυξη, τέθηκε στο περιθώριο οτιδήποτε δεν είναι μπορεί να «αξιολογηθεί», όπως η αισθητική γνώση. Οι διεργασίες αυτές αποτυπώνονται και στον χώρο της εκπαίδευσης, όπου τα προβλήματα και τα αδιέξοδα τείνουν να εμφανίζονται ως ποσοτικά θέματα, δίνοντας έμφαση στην εργαλειακή γνώση. Λησμονείται όμως η θεμελιώδης σημασία της εκπαίδευσης για τον άνθρωπο (Kant), η οποία είναι «απροσπέλαστη» και αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της *conditio humana*, του Homo Humanus Novus,

του Νέου Ανθρώπου, ο οποίος βασίζεται εξίσου στη δύναμη της λογικής του Διαφωτισμού, των συναισθημάτων και του «ανυπόθετου» (Αριστοτέλης). Ο συνδυασμός τους θα οδηγήσει στην «παιδεία της ψυχής» (Καζαμίας).

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Νέα Ανθρωπιστική Παιδεία*

Η πρόσληψη και αναπαράσταση του φυσικού κόσμου στην Ποίηση του Αντώνη Φωστιέρη. Δειγματικό σχέδιο διδασκαλίας για το ποίημα «Κατοικίδιο δάσος»

Παρασκευή Μακρίδου
Εκπαιδευτικός

Η παρούσα εργασία αποτελεί πρόταση διδασκαλίας για μελλοντική εφαρμογή στο μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Η διδασκαλία της Λογοτεχνίας πέραν της αισθητικής συγκίνησης που προσφέρει στους μαθητές μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργεια και ανάπτυξη της οικολογικής σκέψης ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι στους προσδοκώμενους στόχους του μαθήματος συγκαταλέγεται και η ανάπτυξη της κριτικής σχέσης των μαθητών με το σύγχρονο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Ο μετασηματισμός της τάξης σε κοινότητα περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων και κριτικά σκεπτόμενων μαθητών αποτελεί ένα πρώτο βήμα για την ανάπτυξη του δημοκρατικού ήθους. Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα πρόταση διδασκαλίας επιχειρεί την σύζευξη του μαθήματος της Λογοτεχνίας με την Περιβαλλοντική Αγωγή υπό τη στήριξη των αρχών της λογοτεχνικής θεωρίας της Οικοκριτικής (Ecocriticism) (Glotfelty, 1996). Διερευνώνται και αξιοποιούνται διδακτικά οι αναπαραστάσεις της φύσης στην ποίηση του νεοέλληνα ποιητή της Γενιάς του '70 Αντώνη Φωστιέρη. Ο Αντώνης Φωστιέρης δημιουργεί με τον ποιητικό του λόγο έναν κοσμικό χώρο στον οποίο κυκλοφορούν ποικίλα όντα (έντομα, ζώα, πουλιά, ερπετά) και φύονται ποικίλα φυτά, ενώ η λειτουργία της φύσης προσεγγίζεται θετικά (καθόλου νατουραλιστικά) είτε μέσω μεμονωμένων στιχικών αναφορών είτε ολόκληρων ποιημάτων. Για τις ανάγκες της εργασίας επιλέχθηκε η εκπόνηση σχεδίου διδασκαλίας με δειγματικό υλικό (focus text) το ποίημα «Κατοικίδιο δάσος» από τη συλλογή «Το θα και το να του θανάτου» (1987). Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας υιοθετεί τους στόχους του οδηγού σπουδών για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο και πλαισιώνεται από δραστηριότητες συμβατές με τις διδακτικές τεχνικές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Βασάλα & Φλογαϊτή, 2005). Τέλος, η διδασκαλία ακολουθεί τα στάδια της μεθοδολογίας των Benton & Fox (2013) και εμπλουτίζεται με τη χρήση οπτικού - ψηφιακού υλικού (media literacy) που υπηρετεί τη διδακτική στόχευση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *οικολογική σκέψη, αρχές της δημοκρατίας, Οικοκριτική*

**Σάββατο
30/11**

ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 15

08.45-10.15

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΗΓΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: *Αμαλία Υφαντή, Εμμανουήλ Κουτούζης*

Ζητήματα κοινωνικοποίησης του διευθυντή σχολείου: Μια θεωρητική διαδρομή

Ελένη Α. Κατσιγιάννη

Αμαλία Α. Υφαντή

Πανεπιστήμιο Πατρών

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι, μέσα από μια συστηματική επισκόπηση της βιβλιογραφίας, να αναδειχθούν βασικές πτυχές του διεθνούς δημόσιου λόγου γύρω από το ζήτημα της κοινωνικοποίησης του διευθυντή στον σχολικό οργανισμό. Για τις μεθοδολογικές ανάγκες της θεωρητικής τριγωνοποίησης, το υπόβαθρο της εργασίας βασίζεται στην αδρομερή παρουσίαση των θεωριών σταδίων κοινωνικοποίησης του διευθυντή σχολείου των Day & Bakioğlu (1996), Oplatka (2004), Parkay, Currie & Rhodes (1992), Reeves, Mahony & Moos (1997). Εστιάζει, δε, στα ευρήματα της διαχρονικής έρευνας των Weindling & Earley (1987) και στο αντίστοιχο μοντέλο κοινωνικοποίησης (Earley & Weindling, 2004, 2007). Οι σημαντικότερες διαπιστώσεις της εργασίας συνοψίζονται στα ακόλουθα: α. Παρά την κριτική που έχουν δεχθεί οι θεωρίες σταδίων κοινωνικοποίησης, η μελέτη τους αναδεικνύει ορισμένα 'σχήματα', που μπορούν να συσχετιστούν με τον ρόλο και τη θητεία του διευθυντή σχολείου, β. Μεταξύ αυτών, ιδιαίτερη σημασία φαίνεται πως έχουν οι προκλήσεις του αρχικού σταδίου και το φαινόμενο του ανώτατου ορίου (plateau), γ. Αναλυτικότερα, η αντιμετώπιση των αρχικών προκλήσεων από τον νέο διευθυντή φαίνεται πως αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα, από τον οποίο εξαρτάται ως έναν βαθμό η δυνατότητά του να αναπτύξει πλήρως τον ηγετικό του ρόλο και να εισάγει αλλαγές με σκοπό τη βελτίωση του σχολείου, δ. Επιπλέον, το φαινόμενο του ανώτατου ορίου στο τελευταίο στάδιο της διευθυντικής θητείας φαίνεται πως αποτελεί μία παράμετρο που ενδεχομένως έχει επιπτώσεις στην ενάσκηση του ρόλου του και ε. Γενικότερα, η μελέτη και η κατανόηση της σχέσης μεταξύ των 'σχημάτων' αυτών και του ρόλου/θητείας του διευθυντή σχολείου μπορεί να συμβάλει στη λήψη αποφάσεων τόσο ως προς την επιλογή της κατάλληλης χρονικής στιγμής για την εισαγωγή αλλαγών στο σχολείο από τον διευθυντή όσο και ως προς τη διάρκεια της θητείας του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *κοινωνικοποίηση, διευθυντής, ρόλος, θητεία*

Η Δημοκρατική σχολική κουλτούρα: ειδολογική και τυπολογική προσέγγιση

Ευθυμία Λαλιώτη
Εμμανουήλ Κουτούζης
 Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η προτεινόμενη προφορική ανακοίνωση, εντασσόμενη στον ειδικό θεματικό άξονα του Συνεδρίου «Οργάνωση, Διοίκηση και Ηγεσία στην Εκπαίδευση», θα πραγματευθεί το θέμα της δημοκρατικής σχολικής κουλτούρας. Η σχολική κουλτούρα αποτελεί κομβικής σημασίας παράμετρο για την κατανόηση και ερμηνεία της λειτουργίας μιας σχολικής μονάδας και, κατά συνέπεια, της βελτίωσής της, καθώς συναιρεί συνήθειες, αξίες και πεποιθήσεις όσων εργάζονται σε ένα σχολείο για το τι είναι αυτό. Η βιβλιογραφική διερεύνηση του θέματος αποκαλύπτει -παρά το πλήθος, την ποικιλία, τις εννοιολογικές επικαλύψεις ή και τη σύγχυση των σχετικών προσδιοριστικών όρων- την ευθεία σύνδεση της λειτουργίας και απόδοσης του εκπαιδευτικού έργου σε ένα σχολείο με την κουλτούρα αυτού. Οι περισσότεροι μελετητές συμφωνούν κατ' αρχήν ότι μια δημοκρατική στη λειτουργία, ανοικτή στην επικοινωνία και συνεργατική στις διαδικασίες κουλτούρα έχει θετικό αντίκτυπο στην επίδοση των μαθητών και στην αποτελεσματικότητα του σχολείου. Πρόκειται για το είδος της θετικής και υγιούς σχολικής κουλτούρας, που αντιδιαστέλλεται προς την αρνητική και νοσηρή κουλτούρα, η οποία υπονομεύει την αποτελεσματικότητα και τις ευκαιρίες βελτίωσης ενός σχολικού οργανισμού. Κι ενώ σε επίπεδο «ειδολογίας» -με φανερή την αξιολογική φόρτιση- η δημοκρατική κουλτούρα αποτελεί προϋπόθεση αποτελεσματικότητας και οδοδείκτη για το σχολικό και κοινωνικό εκδημοκρατισμό, σε επίπεδο «τυπολογίας» της σχολικής κουλτούρας -χωρίς αξιολογική φόρτιση- διαπιστώνονται δύο προσανατολισμοί, δυνάμει ισότιμοι, ως προς τον τρόπο επίτευξης της αποτελεσματικότητας: αφενός ο δημοκρατικός, ανοικτός, και ανθρωπο-κεντρικός που υπηρετεί μια κουλτούρα προσανατολισμένη στην ευελιξία και τη διάκριση, αφετέρου ο γραφειοκρατικός, κλειστός και στοχο-κεντρικός που υποστηρίζει μια κουλτούρα προσανατολισμένη στη σταθερότητα και τον εσωτερικό έλεγχο. Η δημοκρατικότητα, επομένως, ως προϋπόθεση και τρόπος επίτευξης των στόχων ενός σχολικού οργανισμού αποτελεί ουσιώδες συστατικό της σχολικής κουλτούρας και υπαγορεύει τη σχετική διερεύνηση στο ελληνικό πλαίσιο αναφοράς.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *σχολική κουλτούρα, «Ειδο-λογία», «Τυπολογία»*

Η επίδραση των ηγετικών, διοικητικών και οργανωτικών δεξιοτήτων του διευθυντή στην ευημερία των εκπαιδευτικών

Κωνσταντίνος Νάκος

Γεώργιος Ιορδανίδης

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σύμφωνα με τον Fisher (2014) η ευημερία στο χώρο εργασίας είναι στενά συνδεδεμένη με την εργασιακή απόδοση ενώ ταυτόχρονα φαίνεται να είναι ένδειξη υγείας τόσο σωματικής όσο και πνευματικής. Η επαγγελματική ευημερία δεν είναι ισοδύναμη με την έννοια της επαγγελματικής ικανοποίησης ούτε ταυτίζεται με την απουσία του άγχους και της επαγγελματικής εξουθένωσης. Η εξάλειψη των αρνητικών συναισθημάτων δεν οδηγεί αυτόματα σε υψηλά επίπεδα ευημερίας (Spreitzer, Sutcliffe, Dutton, Sonenshein & Grant, 2005). Οι παράγοντες αυτοί αποτελούν δείκτες της ευημερίας. Σύμφωνα με τους Aelterman, Engels, Van Petegem & Verhaeghe (2007) η επαγγελματική ευημερία των εκπαιδευτικών εκφράζει μία θετική συναισθηματική κατάσταση που προέρχεται από την αρμονία μεταξύ των παραγόντων του περιβάλλοντος εργασίας από τη μία και των αναγκών και των προσδοκιών που έχουν οι εκπαιδευτικοί από την άλλη. Προσφάτως οι έρευνες έπαψαν να εστιάζουν την προσοχή τους στην αντιμετώπιση και εξάλειψη του στρες και εστιάζουν στην ανίχνευση των συντελεστών εκείνων που επιδρούν στην ευημερία των εκπαιδευτικών με στόχο τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Βασικό όργανο διοίκησης κάθε σχολικού οργανισμού είναι ο διευθυντής του. Για να ανταποκριθεί στον ηγετικό του ρόλο και στις προκλήσεις της εποχής μας δεν αρκεί μόνο η επιθυμία αλλά πρέπει να διαθέτει και να αναπτύσσει απαραίτητες δεξιότητες όπως τεχνικές, καθοδήγησης και ανάπτυξης προσωπικού, χρηματοοικονομικής διαχείρισης, κοινωνικές, επικοινωνιακές, κριτικές, διαπροσωπικές, διευθέτησης συγκρούσεων. Βασικός σκοπός της εργασίας είναι να βρεθεί αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ καθημίας από τις δεξιότητες των διευθυντών και της ευημερίας των εκπαιδευτικών καθώς και των παραμέτρων της. Μελετήθηκαν η άποψη των εκπαιδευτικών για την ευημερία τους και τις παραμέτρους της, καθώς και η άποψη τους για τις δεξιότητες των διευθυντών. Επιχειρήθηκε συσχέτιση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των ερωτηθέντων με την ευημερία και τις παραμέτρους της. Η παρούσα έρευνα υιοθέτησε τη ποσοτική ερευνητική προσέγγιση. Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο και οι ερωτήσεις που το αποτελούν είναι κλειστού τύπου. Το Α΄ Μέρος του περιλαμβάνει δημογραφικά και επαγγελματικά στοιχεία. Το Β΄ Μέρος περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν την επαγγελματική ευημερία των εκπαιδευτικών. Χρησιμοποιήθηκε το έτοιμο και σταθμισμένο ερωτηματολόγιο των Saaranen, Tossavainen, Turunen, Kiviniemi, & Vertio (2007) και αποτελείται από 26 ερωτήσεις. Το Γ΄ Μέρος αφορά τις ηγετικές, διοικητικές και οργανωτικές δεξιότητες των διευθυντών και αποτελείται από 42 ερωτήματα. Για τα ερωτήματα του Β΄ και Γ΄ Μέρους χρησιμοποιήθηκε πενταβάθμια κλίμακα Linkert. Για την υλοποίησή της μοιράστηκαν 194 ερωτηματολόγια σε εκπαιδευτικούς ΓΕ.Λ. του Ν. Αιτωλοακαρνανίας. Η έρευνα κατέληξε σε αρκετές ισχυρές συσχετίσεις που ήταν και στατιστικά σημαντικές με περιθώριο σφάλματος 0,1% όπως: Της επαγγελματική ευημερίας με τις Δεξιότητες Τεχνικές, Καθοδήγησης & Ανάπτυξης Προσωπικού, Κοινωνικές, Επικοινωνιακές, Κριτικές, Διαπροσωπικές των διευθυντών. Του παράγοντα ευημερίας Εργασιακή Κοινότητα με τις Δεξιότητες Τεχνικές, Καθοδήγησης & Ανάπτυξης Προσωπικού, Επικοινωνιακές, Κριτικές, Διαπροσωπικές των διευ-

θυντών. Ασθενής θετική συσχέτιση εντοπίζεται μεταξύ ηλικίας, ετών υπηρεσίας και της ευημερίας. Αρνητικά ασθενής συσχέτιση υπάρχει μεταξύ του επιπέδου σπουδών και της επαγγελματικής ευημερίας. Πρόκειται για πρωτότυπη έρευνα καθώς το θέμα της ευημερίας των εκπαιδευτικών έχει έρθει στο προσκήνιο τα τελευταία χρόνια. Οι μέχρι τώρα έρευνες συνέδεσαν την ευημερία με παράγοντες όπως το σχολικό κλίμα, οι σχέσεις με τους μαθητές, τα στυλ ηγεσίας. Ο υψηλός δείκτης ευημερίας των εκπαιδευτικών οδηγεί στη καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας, αμοιβαίας υποστήριξης μεταξύ των εκπαιδευτικών καθώς και με το διευθυντή τους και παρέχει την απαραίτητη «ενέργεια» για ενεργό συμμετοχή σε θέματα λειτουργίας της σχολικής μονάδας, στοιχεία που χαρακτηρίζουν ένα δημοκρατικό σχολείο. Δεν πρέπει να αγνοούμε ότι εκπαιδευτικοί που ευημερούν στηρίζουν τους μαθητές τους, αναπτύσσουν σχέσεις συνεργασίας και σε δημοκρατικό κλίμα αντιμετωπίζουν προβλήματα της σχολικής ζωής, διδάσκοντας με αυτό τον τρόπο τις δημοκρατικές αξίες και συμβάλουν στον κοινωνικό εγκλιματισμό τους. Τέλος, σημαντικός είναι ο ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας που αξιοποιώντας τις ηγετικές, οργανωτικές και διοικητικές δεξιότητες μπορεί να δημιουργήσει ένα δίκαιο και δημοκρατικό κλίμα στη σχολική μονάδα συμβάλλοντας στην ευημερία των εκπαιδευτικών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *ευημερία, δεξιότητες διευθυντών, εκπαιδευτικοί*

Ο ρόλος του ανθρώπινου δυναμικού στην εφαρμογή προγραμμάτων Διοίκησης Ολικής Ποιότητας στην εκπαίδευση

Ελένη Τριανταφυλλίδου
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η εκπαίδευση, ως συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα που προβλέπεται στο άρθρο 16 του Συντάγματος, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη κοινωνία καθώς επηρεάζει την οικονομία, τον πολιτισμό και την εν γένει ανάπτυξη μιας χώρας μέσω της διαμόρφωσης και την διάπλασης του συνόλου των αυριανών πολιτών. Η παρούσα εργασία έχει στόχο να διερευνήσει το θέμα της εφαρμογής της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας στο χώρο της εκπαίδευσης και τη σύνδεσή της με τη δημοκρατική σχολική διοίκηση. Η βασική μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθείται είναι η ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας και η παρουσίαση μελετών περίπτωσης. Αρχικά, γίνεται ανασκόπηση της βιβλιογραφίας με στόχο την αποσαφήνιση των εννοιών και των ορισμών που χρησιμοποιούνται στο πεδίο της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας και της ολικής ποιότητας στην εκπαίδευση. Ειδικότερα, αναλύονται η έννοια, η σημασία, οι βασικές αρχές, τα αξιώματα και η εξέλιξη της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας, περιγράφονται τα σημαντικότερα εργαλεία ποιότητας που χρησιμοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης και παρουσιάζονται μοντέλα αξιολόγησης εκπαιδευτικών Οργανισμών. Εν συνεχεία, γίνεται μια σύνδεση των βασικών αρχών και αξιωμάτων της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας με τη δημοκρατική σχολική διοίκηση. Έπειτα, η εργασία εστιάζει στον ρόλο που διαδραματίζει το ανθρώπινο δυναμικό στην εφαρμογή προγραμμάτων Διοίκησης Ολικής Ποιότητας στην εκπαίδευση. Ακολουθεί μια παρουσίαση μελετών περίπτωσης αναφορικά με εκπαιδευτικά ιδρύματα στη Ρωσία και στην Κύπρο που έχουν βραβευθεί από τον Οργανισμό EFQM. Οι μελέτες περίπτωσης που παρουσιάζονται αναζη-

τήθηκαν, επιλέχθηκαν και παρουσιάστηκαν πρώτη φορά από την ερευνήτρια με στόχο να αναδείξουν τον τρόπο υιοθέτησης της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας, τις στρατηγικές και τα σχέδια δράσης που ακολουθήθηκαν από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα οφέλη, τα πλεονεκτήματα και τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της νέας μεθοδολογίας. Τέλος, παρατίθενται συμπεράσματα και μελλοντικές τάσεις ως προς την εφαρμογή της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και πώς η εφαρμογή αυτή συνδέεται με την δημοκρατική σχολική διοίκηση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *διοίκηση ολικής ποιότητας, δημοκρατική σχολική Διοίκηση, ποιότητα στην εκπαίδευση, διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού*

Η Επιλογή και οι Πρακτικές Λειτουργίας των Στελεχών Εκπαίδευσης για τη Στήριξη του Παιδαγωγικού και Μαθησιακού Έργου στα Σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως εμβάθυνση της δημοκρατίας στο εκπαιδευτικό σύστημα

Γεώργιος Πολυζώης

Διευθυντής-Πειραματικό Γυμνασίο Ρεθύμνου Πανεπιστημίου Κρήτης

Αικατερίνη Ριζάκη

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Το σύστημα επιλογής στελεχών εκπαίδευσης δημιουργεί μια ανοιχτή εκπαιδευτική δομή. Τόσο η κορυφή της δομής αυτής είναι ανοιχτή, επηρεαζόμενη από κυβερνητικές επιλογές και συνεργασίες με διάφορες άλλες θεσμοθετημένες εκπαιδευτικές δομές (π.χ. ΙΕΠ, Διόφαντος κ.ά.), όσο και βάση της δομής, το σχολείο, είναι ανοιχτή, μιας και αλληλοεπιδρά με την τοπική κοινωνία. Τα στελέχη της εκπαίδευσης στη δομή αυτή δρουν δημοκρατικά αλλά ως επί το πλείστον μονοδρομικά, κατευθύνοντας την εκπαιδευτική πολιτική/πρακτική από τις ανώτερες δομές προς το σχολείο. Η βιβλιογραφία έχει επισημάνει τις παρενέργειες του ιεραρχικού αυτού μοντέλου. Στον αντίποδα του μοντέλου προτείνονται στρατηγικές και μοντέλα που ενισχύουν και την αντίστροφη πρακτική, από το σχολείο προς τα ανώτερα στελέχη της εκπαίδευσης. Αποτελεί μεγάλη δημοκρατική πρόκληση η ενίσχυση της αμφίδρομης κατεύθυνσης στην εκπαιδευτική δομή που περιγράφηκε. Η εργασία προτείνει το σχηματισμό μιας εκπαιδευτικής δομής αμφίδρομης κατεύθυνσης, η οποία περιλαμβάνει την επιλογή και τις πρακτικές στελεχών εκπαίδευσης που είναι υπεύθυνα για την παιδαγωγική και διδακτική καθοδήγηση των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (πρώην σχολική σύμβουλοι, νυν εκπαιδευτικοί συντονιστές). Μεθοδολογικά στη προτεινόμενη εκπαιδευτική δομή εμφανίζονται δύο κύκλοι αμφίδρομης δραστηριότητας. Ο πρώτος κύκλος τροφοδοτεί την εκπαίδευση με δεδομένα (στατιστική στην εκπαίδευση), ώστε να δικαιολογούνται με δεδομένα (data driven) αποφάσεις τοπικής ή κεντρικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Ο δεύτερος κύκλος ενισχύει τη δημιουργία ΕΚΜ και: (α) ενσωματώνει την αποτίμηση / αυτοαξιολόγηση των σχολείων ως ανάδραση του σχολείου στη σχέση του με τις δομές της εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό ανακόπτεται κάθε δυνατότητα επαναφοράς της τιμωρητικής αξιολόγησης και η σχολική αποτίμηση/ αυτοαξιολόγηση προσδιορίζεται ως διδακτική και παιδαγωγική

συλλογική (ανά)δράση των εκπαιδευτικών του σχολείου και (β) ενισχύεται εκπαιδευτικά η αυτονομία του σχολείου με την έκφραση δικαιολογημένης γνώμης και βαθμολογικής αποτίμησης για το έργο των στελεχών. Τέλος, επιχειρείται και η οικονομική αποτίμηση της πρότασης συγκριτικά με την παρούσα κατάσταση όπως ήταν αποτυπωμένη στην εγκύκλιο με Αρ. Πρωτ. Σ-3/1900/Δ2/09-01-2012/ ΥΠΔΒΜΘ. Η αποτίμηση πρωτίστως επιδιώκει να τονίσει τη βιωσιμότητα της πρότασης και δεν λαμβάνει υπόψη τους τυχόν εξωγενείς περιορισμούς. Βεβαίως και δεν είναι λεπτομερής, αλλά δίνει μια ικανοποιητική αίσθηση της τάξης μεγέθους των προτεινόμενων επιλογών και παρατίθεται για λόγους πληρότητας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *εκπαιδευτική ηγεσία, στελέχη Β/θμιας εκπαίδευσης*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Ι
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 16**

08.45-10.15

**ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Ελένη Σιάνου-Κύργου

**Αποτίμηση της ποιότητας υπηρεσιών σε μια μονάδα
επαγγελματικής εκπαίδευσης: Η άποψη των μαθητών**

Παναγιώτα Ζαχαράτου
Εκπαιδευτικός

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια πρόταση μέτρησης της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται από τους εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Για την αποτίμηση του βαθμού ικανοποίησης των μαθητών από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στην επαγγελματική εκπαίδευση, πραγματοποιήθηκε πρωτογενής ποσοτική έρευνα. Το δείγμα αποτέλεσαν 120 μαθητές μιας δημόσιας επαγγελματικής-εκπαιδευτικής μονάδας. Ως μεθοδολογικό εργαλείο αξιοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο ServQual των Parasuraman, Zeithaml & Berry (1988) με το οποίο μετρούνται πέντε παράγοντες των υπηρεσιών που προκαλούν ικανοποίηση: Υλικά Στοιχεία (Tangibles), Αξιοπιστία (Reliability), Ανταπόκριση (Responsiveness), Διασφάλιση (Assurance) και Κατανόηση (Empathy). Τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία καλείται να απαντήσει η έρευνα είναι τα εξής: α) ποιες προσδοκίες έχουν οι μαθητές όταν αποφασίζουν να φοιτήσουν στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική μονάδα; β) οι παροχές της σχολικής μονάδας καλύπτουν τις προσδοκίες των πελατών-μαθητών της; γ) ποια είναι η αντιλαμβανόμενη ποιότητα υπηρεσιών που παρέχονται από την προαναφερόμενη μονάδα κατά πόσο ικανοποιούνται οι απαιτήσεις των μαθητών; Η ανάλυση των αποτελεσμάτων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εκπαιδευτική μονάδα δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των μαθητών που φοιτούν σε αυτή. Οι μαθητές αντιλαμβάνονται τις υπηρεσίες που έλαβαν κατώτερες των προσδοκιών τους με το μεγαλύτερο χάσμα να παρατηρείται στη διάσταση «Αξιοπιστία», ενώ το μικρότερο στη διάσταση «Υλικά Στοιχεία». Απαιτείται η λήψη μέτρων από τη διεύθυνση στη διάσταση της «Αξιοπιστίας», αλλά και στην προσπάθεια να διατηρήσει, αν όχι να βελτιώσει, τα «Υλικά Στοιχεία» της, ώστε να παρέχει στο σύνολό της υψηλότερης ποιότητας υπηρεσίες.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *διοίκηση ολικής ποιότητας, ποιότητα στην Εκπαίδευση*

Αναθεωρώντας την Ενταξιακή Εκπαίδευση με Όρους Διαπολιτισμικής και Πολυπολιτισμικής Ισότητας

Βάνια Φιλαρέτου, Αργυρώ Σουφλή
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Για πολλά χρόνια οι Ρομά ήταν μια ομάδα που ήταν αδιάφορη για το ελληνικό κράτος καθώς προέβαλε αντίσταση κυρίως στην εγγραφή και τη συστηματική φοίτηση των παιδιών τους στο σχολείο (Γκότοβος, 2003). Το 80% των ενηλίκων Ρομά στην ΕΕ είναι αναλφάβητοι και πάνω από το 50 % των παιδιών Ρομά δεν έχουν πάει ποτέ σχολείο. Αυτό συμβαίνει γιατί οι Ρομά δεν είναι εξοικειωμένοι με το εκπαιδευτικό σύστημα και δεν βρίσκουν κάποια χρησιμότητα στην επίσημη εκπαίδευση εκτός από το να ξέρει κανείς να διαβάζει, να γράφει και να ξέρει τα βασικά της αριθμητικής (Dimakos & Parakonstantinopoulou, 2012). Σε αυτό το σημείο εξετάζεται ο ρόλος και η λειτουργικότητα της ένταξης σε συσχέτιση με την έννοια της συμπερίληψης-ισότητας (equity). Στην παρακάτω παρουσίαση προσπαθήσαμε μέσα από τις επαγγελματικές μας ιδιότητες, το έργο και τις πρακτικές μας να προσεγγίσουμε τα θέματα ένταξης της κοινότητας των Ρομά στο Αλιβέρι της Νέας Ιωνίας Βόλου. Μέσα από την διεπιστημονική μας οπτική έγινε καταγραφή τόσο των ψυχοκοινωνικών φαινομένων που αναστέλλουν την διαδικασία ένταξης τους όσο και των γνωστικών δυσκολιών τους. Σκοπός της παρακάτω έρευνας ήταν να διερευνηθεί ο όρος της ένταξης στην κυρίαρχη πολιτισμική ομάδα και πόσο λειτουργικός, ως όρος, μπορεί να υφίσταται στα νέα κοινωνικά δεδομένα. Μεθοδολογία: ως συνεργάτιδες και ερευνήτριες κάναμε σύσταση δύο ομάδων, η μία γυναικών και η δεύτερη μεικτή. Μέσα από την εργασία μας αρχίσαμε να ερευνούμε ηχογραφώντας και απαθανατίζοντας τις αφηγήσεις τους. Έπειτα, προχωρήσαμε σε αφηγηματική ανάλυση λόγου όπου αναφέρονται οι αιτίες για τις οποίες τα παιδιά σταματούν το σχολείο και έγινε επεξεργασία πληροφοριών σχετικά με το πολιτισμικό τους κομμάτι, τη θέση της γυναίκας και την κρίση που βιώνει ο ρόλος αυτός στην κοινωνία των Ρομά.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Πολυπολιτισμικότητα, ένταξη

Ανισότητα, ετερότητα και πολιτικές για τη συμπερίληψη των φοιτητών στο ελληνικό πανεπιστήμιο

Παναγιώτα Γκόφα

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Αντιγόνη Σαρακινιώτη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Όλγα Τζαφέα

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ελένη Σιάνου-Κύργιου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα εισήγηση εστιάζεται στον τρόπο που οι φοιτητές/τριες κατανοούν και βιώνουν τα ζητήματα της ετερότητας, των ανισοτήτων και συμπερίληψης στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Το ζήτημα αυτό βρίσκεται στο επίκεντρο των ερευνών κατά τις τελευταίες δεκαετίες καθώς οι πολιτικές διεύρυνσης της συμμετοχής στην ανώτατη εκπαίδευση υπόσχονται τη διασφάλιση της ισότητας και συμπερίληψης (Reay, 2017· Shavit et al., 2007). ευρήματα των ερευνών όμως δείχνουν ότι η συμμετοχή μη προνομιούχων ομάδων δε συνεπάγεται την προώθηση της συμπερίληψης, αναπαράγει και δημιουργεί νέες μορφές ανισοτήτων και νέες προκλήσεις στην ατζέντα της εκπαιδευτικής πολιτικής (Burke, 2012; Archer, 2007). Στην εισήγηση αξιοποιούνται ποσοτικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν μέσω ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από 1300 φοιτητές που βρίσκονται στο τελευταίο έτος των σπουδών τους. Η έρευνα διενεργήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 σε τρία ελληνικά πανεπιστήμια που φέρουν διαφορετικά γεωγραφικά, ιστορικά και οργανωσιακά χαρακτηριστικά, επιτρέποντας συγκρίσεις μεταξύ των ιδρυμάτων και των ιδρυματικών πολιτικών και πρακτικών. Για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων που επικεντρώνονται στις εμπειρίες των φοιτητών/τριών, τις δυσκολίες που έχουν αντιμετωπίσει κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και τους τρόπους υποστήριξης από το πανεπιστήμιο αξιοποιείται η έννοια του ιδρυματικού habitus/“institutional habitus”, σύμφωνα με τη θεωρία του Bourdieu (Reay et al., 2001). Τα πρώτα ευρήματα δείχνουν πως φοιτητές/τριες με συγκεκριμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες κατά τις σπουδές τους, ενώ συνολικά, σύμφωνα με τους φοιτητές/τριες, οι συμπεριληπτικές πρακτικές των ελληνικών πανεπιστημίων είναι ελλιπείς και αναποτελεσματικές. Διαφορές ως προς τους παραπάνω άξονες εντοπίζονται και σε σχέση με το πανεπιστήμιο φοίτησης. Τα ζητήματα της ανισότητας και της ετερότητας χρειάζεται να αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω διερεύνησης, προκειμένου να ανιχνευθούν οι διαστάσεις τους σε σχέση με τις εθνικές ιδιαιτερότητες και τις πολιτικές της ισότητας και συμπερίληψης στην ανώτατη εκπαίδευση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *πολιτειότητα, πολιτική συμμετοχή, πολιτικός λόγος, αριστοτελική ρητορική τέχνη, δημοκρατία*

Τυποποίηση και πρωτοτυπία στα μαθητικά κείμενα: Πώς τη διαχειρίζεται ο Έλληνας εκπαιδευτικός;

Βασίλειος Αδαμόπουλος
Εκπαιδευτικός

Με δεδομένο ότι δημοκρατικό είναι πρωτίστως το δημιουργικό σχολείο, η παρούσα εισήγηση επικεντρώνεται στο πεδίο της δημιουργικότητας κατά την παραγωγή γραπτού λόγου από τους μαθητές-τριες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σε συνθήκες αξιολόγησης. Βιβλιογραφικά, το αίτημα της πρωτοτυπίας και της δημιουργικότητας στα μαθητικά κείμενα σε επίπεδο αξιολόγησης της γλώσσας προκαλεί αντιφατικές τοποθετήσεις, δεδομένου ότι, αφενός η αυστηρή τυποποίηση πλήττει την ίδια την εγκυρότητα της αξιολόγησης, ενώ, από την άλλη, η παρότρυνση στους μαθητές να απεγκλωβιστούν από νοηματικά και δομικά προκατασκευασμένα μοντέλα προς όφελος της ελεύθερης έκφρασης εγείρει ζητήματα αξιοπιστίας στη βαθμολόγηση. Σε αυτό, λοιπόν, το πλαίσιο, παρουσιάζεται μέρος των πορισμάτων έρευνας που πραγματοποιήθηκε τα έτη 2017 και 2018 σε εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, αναλύονται ποιοτικά οι επισημάνσεις των εκπαιδευτικών την ώρα που βαθμολογούν κείμενα (μέθοδος της προφορικής εξωτερίκευσης- think aloud) και μελετάται ο τρόπος που οι εκπαιδευτικοί, όταν αναλαμβάνουν τον ρόλο του/ης διορθωτή/τριας- βαθμολογητή/τριας ενός μαθητικού κειμένου, διαχειρίζονται τις παραμέτρους της πρωτοτυπίας και της τυποποίησης στα μαθητικά κείμενα. Ο στόχος είναι να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό και σε ποια επίπεδα ελέγχεται η πρωτοτυπία και πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει στην αποδιδόμενη βαθμολογία. Από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι η πρωτοτυπία απασχολεί σε αδρές γραμμές τους/ις μισούς/ές από τους συμμετέχοντες/ουσες. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί συσχετίζουν την παράμετρο της πρωτοτυπίας – και της τυποποίησης αντίστοιχα – όχι μόνο με το περιεχόμενο αλλά και με την έκφραση και τη δομή. Ωστόσο, η παράμετρος αυτή επιδεινώνει το ήδη σοβαρό ζήτημα των βαθμολογικών αποκλίσεων, όχι μόνο επειδή ως πεδίο δεν απασχολεί όλους τους εκπαιδευτικούς στον ίδιο βαθμό αλλά κυρίως διότι η παράμετρος αυτή προσεγγίζεται με έντονο το στοιχείο της υποκειμενικότητας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: πρωτοτυπία, αξιολόγηση γλώσσας, γραπτού λόγου

Πολιτικές γλωσσικού γραμματισμού και πραγματώσεις τους σε σχολεία υποβαθμισμένων αστικών περιοχών

Σοφία Κουτσιούρη
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνεται στις διαδικασίες με τις οποίες το σχολείο διασφαλίζει ή υπονομεύει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την προώθηση της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται τα αρχικά συμπεράσματα μιας διδακτορικής έ-

ρευνας, η οποία, από την οπτική της κριτικής κοινωνιολογίας, έχει ως σκοπό να φωτίσει τις μορφές παιδαγωγικής πρακτικής με τις οποίες πραγματώνονται σε συγκεκριμένα σχολικά πλαίσια οι υπερεθνικές πολιτικές γλωσσικού γραμματισμού και τα εθνικά αναλυτικά προγράμματα της νεοελληνικής γλώσσας, ενός σχολικού αντικειμένου κρίσιμης σημασίας για την εκπαιδευτική πορεία των μαθητών. Στην έρευνα αξιοποιούνται εννοιολογικά εργαλεία της θεωρίας του παιδαγωγικού μηχανισμού του Bernstein, εμπλουτισμένα με θεωρητικά εγχειρήματα μελετητών της παράδοσής του, οι οποίοι επιχειρούν να ανανεώσουν τη θεωρία του, καθιστώντας την πιο γόνιμη για τη μελέτη της σύγχρονης εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής. Με τα συγκεκριμένα θεωρητικά εργαλεία επιχειρείται μια νέα προσέγγιση της έννοιας του σχολικού πλαισίου ως αναλυτικής κατηγορίας που εμπερικλείει λόγους, διαδικασίες και πρακτικές σε όλα τα επίπεδα της εκπαιδευτικής διακυβέρνησης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τα σχολικά έτη 2017-2018 και 2018-2019, σε τέσσερα δημόσια Γυμνάσια του κέντρου της Αθήνας με σημαντικό αριθμό μαθητών από κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες. Τα ερευνητικά δεδομένα συγκεντρώθηκαν με την εφαρμογή μιας εθνογραφικού τύπου μεθοδολογίας, μέσω 26 ημιδομημένων συνεντεύξεων και 24 παρατηρήσεων στη σχολική τάξη. Από την έρευνα συνάγεται το συμπέρασμα ότι τα σχολικά πλαίσια στο κέντρο της Αθήνας αναδιαρθρώνονται ραγδαία κάτω από την επίδραση των νέων κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων και των μεταβαλλόμενων συνθηκών εκπαιδευτικής διακυβέρνησης. Στις νέες συνθήκες, οι εκπαιδευτικοί αναπλαισιώνουν τα αναλυτικά προγράμματα και τις πολιτικές γλωσσικού γραμματισμού με χάσματα και εντάσεις, καθώς νοηματοδοτούν τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας αντλώντας στοιχεία από παραδοσιακούς πόρους λόγου αλλά και ερμηνεύοντας σύγχρονους, διακινούμενους στο παιδαγωγικό πεδίο, λόγους. Οι συγκεκριμένες νοηματοδοτήσεις διαμορφώνουν κυρίως μορφές θεραπευτικής πρακτικής, οι οποίες, ως μέρος ενός ευρύτερου ρυθμιστικού λόγου, ρυθμίζουν τις σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών και δημιουργούν συγκεκριμένες θέσεις υποκειμένων για τους εκπαιδευόμενους, με τρόπο που δεν υποστηρίζει γνωστικά τους τελευταίους και δε συμβάλλει στην άμβλυση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *παιδαγωγικές πρακτικές, σχολικό πλαίσιο, ανισότητες*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Σ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 17**

08.45-10.15

ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

Προεδρείο: Μαρία Νικολακάκη

Ο διδασκαλικός κόσμος μπροστά στη μεγάλη κρίση του εμφυλίου: Προσπάθειες υπεράσπισης ενός δημοκρατικού σχολείου

Γεώργιος Γαλάνης

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Παυλίνα Νικολοπούλου

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ο εμφύλιος που ακολούθησε, στην Ελλάδα τη λήξη του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία στη χώρα ενός κοινωνικού και πολιτικού σκηνικού, σημαντικά διαφορετικού από το προπολεμικό. Με διαλυμένο τον οικονομικό και κοινωνικό ιστό, η κατάσταση στη μεταπολεμική Ελλάδα ήταν τραγική και το φάσμα της πείνας απειλούσε την καθημερινότητα των πολιτών. Η εμφύλια σύρραξη δημιούργησε μία ιδεολογική και πολιτική πόλωση που επηρέασε κάθε πτυχή της κοινωνικής ζωής, με συνέπεια η πρώτη μεταπολεμική δεκαετία να χαρακτηριστεί από τη μεγάλη ένταση στις κοινωνικές σχέσεις και τη βιαιότητα των κοινωνικών συγκρούσεων. Εντός ενός πλαισίου έμπρακτης αμφισβήτησης των δημοκρατικών θεσμών και ανάπτυξης ενός αυταρχικού και καταπιεστικού συστήματος εξουσίας, ο διδασκαλικός κόσμος επιχειρούσε να ανασυνταχθεί και να αντιμετωπίσει το οξύ εκπαιδευτικό πρόβλημα της χώρας. Στην ανακοίνωσή μας, θα παρουσιάσουμε τις προσπάθειες που έγιναν για την ανασύσταση των συνδικαλιστικών οργάνων της διδασκαλικής κοινότητας και τις συγκρούσεις που την σημάδεψαν, καθώς και για την λειτουργία και αναδιοργάνωση του σχολικού δικτύου. Ταυτόχρονα θα διερευνήσουμε τον παιδαγωγικό, κοινωνικό και πολιτικό λόγο που εκφέρουν οι εκπαιδευτικοί της πράξης, για ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής και θα αναζητήσουμε τις συμφωνίες αλλά και τις ρήξεις, με τον επίσημο ακαδημαϊκό λόγο, τη σύγκρουση ιδεών και πολιτικών, που αναπτύσσεται στο έδαφος της Παιδαγωγικής επιστήμης για ζητήματα που αφορούν τις εκπαιδευτικές πρακτικές, αντανακλώντας ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες. Η ανακοίνωσή μας στηρίζεται στη μελέτη εκτεταμένου αρχειακού υλικού του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και των αρχείων της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας. Επίσης, στη μελέτη της αρθρογραφίας και της εργογραφίας σημαντικών παιδαγωγών της περιόδου. Για την μελέτη και ανάλυση του υλικού μας προκρίνουμε την ερμηνευτική μέθοδο η οποία χρησιμοποιείται εκτεταμένα στις κοινωνικές επιστήμες για τη μελέτη

των κοινωνικών φαινομένων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Εμφύλιος, Διδασκαλικό Βήμα, Συνδικαλισμός, Παιδεία*

Η κριτική παιδαγωγική ως εργαλείο δημοκρατίας κατά της νεοφιλελεύθερης ταξικής επίθεσης

Μαρία Νικολακάκη
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ο νεοφιλελευθερισμός αποτελεί μια επαναβεβαίωση των θεμελιωδών πεποιθήσεων της φιλελεύθερης “laissez faire” πολιτικής οικονομίας, που ήταν η κυρίαρχη πολιτική ιδεολογία του δέκατου ένατου αιώνα, κυρίως στη Βρετανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρά τις διαβεβαιώσεις για “μικρό κράτος”, το πιο βασικό χαρακτηριστικό του νεοφιλελευθερισμού είναι η συστηματική χρήση της κρατικής εξουσίας για την επιβολή των επιταγών της αγοράς, σε μια διαδικασία που αναπαράγεται διεθνώς από την παγκοσμιοποίηση. Όπως φάνηκε από τον μισό αιώνα εφαρμογής του νεοφιλελευθερισμού, οι συνέπειες για τις λαϊκές τάξεις είναι καταστροφικές και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης και παρατηρούμε την εξαθλίωση και την απώλεια οικονομικών, κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων μεγάλων τμημάτων της κοινωνίας που περιθωριοποιούνται. Στην εκπαίδευση ο νεοφιλελευθερισμός σημαίνει σταδιακή απομάκρυνση από το δημόσιο και δημοκρατικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης, απορρύθμιση της λειτουργίας της με ρητορική την «αποτελεσματικότητα», την «ατομική ελευθερία» και την «επιλογή», ενώ το κίνητρο του κέρδους που συνδέεται με τις επιχειρήσεις οδηγεί τα σχολεία στον ανταγωνισμό σε όλα τα επίπεδα, μαθητών με μαθητές, σχολείων με σχολεία, εκπαιδευτικών με εκπαιδευτικούς, διευθυντών μεταξύ τους. Η «αριστεία» παρέχει επιχειρήματα ταξινόμησης σε μια ταξική «αξιοκρατία» που εξαφανίζει την κοινωνική υλική βάση επιρροής στα αποτελέσματα και οδηγεί στην προνομιακή μεταχείριση των προνομιούχων και την αυξανόμενη ανισότητα μεταξύ ατόμων και κοινωνικών ομάδων. Χρησιμοποιώντας την συγκριτική έρευνα στην εφαρμοσμένη εκπαιδευτική πολιτική μεταξύ Ελλάδας, Αγγλίας και Αμερικής, αυτή η εργασία εξετάζει πώς η κριτική παιδαγωγική αμφισβητεί το υπάρχον πλαίσιο του νεοφιλελευθερισμού στην εκπαίδευση για την επίτευξη μιας ισότιμης κατανομής της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής εξουσίας. Η εργασία υποστηρίζει ότι η κριτική παιδαγωγική δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να διευρύνουν τα προσωπικά και τα κοινά λαϊκά συμφέροντά τους καθώς και την αλληλεγγύη των λαών μεταξύ τους, ξεπερνώντας τα εμπόδια τάξης, εθνοτικής καταγωγής και φύλου. Τέλος, τονίζει ότι η κριτική παιδαγωγική πρέπει να οδηγήσει σε δράση που εδραιώνει μια πραγματική δημοκρατία στο σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *νεοφιλελευθερισμός, κριτική παιδαγωγική, δημοκρατία*

Διδάσκοντας τη δημοκρατία εν μέσω οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Εμπειρίες διδακτικής πράξης και καθημερινής σχολικής ζωής των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας

Αντιγόνη-Αλμπα Παπακωνσταντίνου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα τα τελευταία χρόνια έχει αγγίξει όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής και της ατομικής δράσης των κοινωνικών υποκειμένων, μεταβάλλοντας, αλλοιώνοντας, αναπροσαρμόζοντας και τροποποιώντας τις εκφάνσεις της καθημερινότητας, τις σχέσεις με τους κοινωνικούς θεσμούς και τις αλληλεπιδράσεις των δρώντων. Η παρούσα έρευνα τοποθετείται σε ένα εθνομεθοδολογικό πλαίσιο και επικεντρώνει στη καθημερινή διδακτική πράξη και τις αλληλεπιδράσεις με τους μαθητές των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, εστιάζοντας στην έννοια της εμπειρίας, όπως αυτή διαμορφώνεται και αναλύεται στη θεωρία του F. Dubet, επιχειρείται η μελέτη των εμπειριών των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής αναφορικά με τις αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια στις στάσεις των μαθητών σε ζητήματα δημοκρατίας και πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά και στους δικούς τους αυτοπεριορισμούς μέσα σε ένα κοινωνικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον που διαρκώς τίθεται υπό αμφισβήτηση και μοιραία επηρεάζεται από την οικονομική και κοινωνική κρίση της χώρας. Η ποιοτική προσέγγιση ενός τέτοιου θέματος κρίθηκε ως επιβεβλημένη, τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσα από ομαδικές συνεντεύξεις (focus groups) και αναλύθηκαν με την τεχνική της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου. Τα βασικά αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν την πεποίθηση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών για την επιρροή της οικονομικής κρίσης στις απόψεις των μαθητών τους για τη δημοκρατία και την πολιτική και για την παράλληλη αλλαγή της στάσης τους απέναντι στο σχολικό θεσμό, τις λειτουργίες του, αλλά και την προσφορά της εκπαίδευσης στα κοινωνικά υποκείμενα. Παράλληλα, εντοπίζουν μεταβολές και στον τρόπο που οι ίδιοι επιλέγουν να διεξαγάγουν το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής και να διαχειριστούν την έννοια της δημοκρατίας και τις όποιες αντιδράσεις-αντιστάσεις των μαθητών τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Διδασκαλία της δημοκρατίας, δευτεροβάθμια, κρίση

Αναζητώντας τη γνώση μιας γενιάς που χάνεται για τη σχέση Ανθρώπου-Φυσικού Κόσμου

*Βασίλης Κόλλιας, Ελένη Μπαρμπουδάκη,
Αντώνης Γιαννακούρας, Αντώνης Σμυρναίος*
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Την εποχή της Ανθρωποκαίνου (Bonneuil & Fressoz, 2016), οι περιβαλλοντικές πιέσεις καθιστούν δυσχερή την εξασφάλιση της Δημοκρατίας, καθώς η Μεγέθυνση της Οικονομίας και η Παγκοσμιοποίηση

αποτελούν εξίσου σημαντικές δεσμεύσεις (Κωστής, 2018). Η αναζήτηση λύσεων στο διαμορφούμενο τρίλημμα μέσω της τεχνολογικής προόδου (Morton, 2017) βρίσκει την εκπαιδευτική της έκφραση στην αυξανόμενη έμφαση στον επιστημονικό γραμματισμό και τη διερεύνηση κοινωνικο-επιστημονικών ζητημάτων. Η προσέγγιση όμως αυτή δεν αμφισβητεί το υπάρχον παράδειγμα της σχέσης Ανθρώπου και Φυσικού κόσμου (Bennett, 2010). Η παρούσα έρευνα ακολουθώντας τη γραμμή της ζωής 15 πληροφορητών άνω των 65 χρονών, που ξεκίνησαν σε αγροτικό ή κτηνοτροφικό περιβάλλον και αργότερα ενσωματώθηκαν σε αστικές περιοχές, επιχειρεί να καταγράψει την «πορεία» κατανόησης της Φύσης και της διαμόρφωσης στάσεων απέναντί της στη διάρκεια της ζωής τους. Η θεματική ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεών τους αναδεικνύει ότι η αρχική τους κατανόηση ήταν στηριγμένη στις παραδόσεις, το σωματικό μόχθο και την ενεργό επαφή με τα φυσικά φαινόμενα. Πρόκειται για μια εμπειρία παράλληλης συμμετοχής ανθρώπινων και μη ανθρώπινων δραστών. Η είσοδος των τεχνολογικών μέσων και ευκαιριών έγινε αρχικά αισθητή μόνο στη θετική της διάσταση. Οι πληροφορητές σταδιακά συνειδητοποίησαν συνέπειες αποξένωσης (υποχώρηση της παρουσίας του νερού, απώλεια των παλιών σημαδιών του καιρού, απουσία ανθρώπων από τη Φύση), εξάρτησης (φυτοφάρμακα, παύουν να είναι ειδικοί), διακοπής της πολιτισμικής συνέχειας (άγνοια της νέας γενιάς). Η γενιά των πληροφορητών μας εκφράζει μια εμπειρία δημοκρατικής συμμετοχής ανθρώπινων και μη ανθρώπινων δραστών, η οποία έχει σήμερα χώρο να ακουστεί καθώς η Ανθρωπόκαινος και οι πολιτικοί προβληματισμοί που τη συνοδεύουν διευκολύνουν την αμφισβήτηση του στερεότυπου της «άγνοιας» με την οποία ο μοντερνισμός αντιμετώπισε την παραδοσιακή γνώση. Οι συνέπειες της εμπειρίας αυτής για την διδακτική των Φυσικών Επιστημών θεωρούμε ότι έχουν αξιόλογη ερευνητική προοπτική.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *ανθρωπόκαινος, σχέση ανθρώπου-φυσικού κόσμου, ολιγοθέσια σχολεία*

Νεοφιλελεύθερα ιδεολογήματα ενάντια στη δημοκρατία στην εκπαίδευση

Βασίλης Ντακούμης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ανδρονίκη Ρηγάκη

Κοινωνιολόγος, εκπαιδευτικός

Ιωάννα Ντακούμη

Κοινωνιολόγος

Κεντρικό επιχείρημα της παρουσίασης, είναι ότι η ιδεολογική επικράτηση του ατομισμού και των αρχών της αγοράς οδηγεί σε μια συνακόλουθη απορρύθμιση του συστήματος κανόνων και αξιών και κατ' επέκταση στην αντίστοιχη ποιοτική αλλαγή στο ιδεολογικό – αξιακό περιεχόμενο του συμβολικού ελέγχου και του κυριότερου φορέα του που σύμφωνα με τον Basil Bernstein, είναι η εκπαίδευση. Για τη διερεύνηση του επιχειρήματος, αξιοποιήθηκαν στοιχεία κυρίως από το θεωρητικό πλαίσιο του

Basil Bernstein. Ο Giroux (1997) επισημαίνει ότι στη σημερινή εποχή, η σχέση μεταξύ της ιδεολογίας και της εκπαίδευσης είναι προβληματική. Εν μέρει, αυτό προκύπτει από την ισχυρή επιρροή που η τεχνοκρατική ορθολογιστική ικανότητα έχει ασκήσει ιστορικά στην ανάπτυξη της εκπαιδευτικής θεωρίας και της πρακτικής. Μέσα σε αυτήν την παράδοση, το γεγονός ότι τα σχολεία είναι και ιδεολογικές και εκπαιδευτικές περιοχές, έχει αγνοηθεί. Η ιδεολογία του ατομισμού στην εκπαίδευση, η οποία νομιμοποιεί τη στενή εξάρτηση της εκπαίδευσης από την παραγωγή, στηρίζεται σε δύο ιδεολογήματα (Bernstein, 1990): στο ιδεολόγημα ότι η εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει σε όλους ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση και στο ιδεολόγημα ότι η εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει σε όλους ευκαιρία στην ανοδική τους κοινωνική κινητικότητα. Σύμφωνα με το πρώτο ιδεολόγημα, το γεγονός ότι κάποιος είναι πιο μορφωμένος από άλλους, αποδίδεται στις –υποτίθεται– περισσότερες ή καλύτερες ατομικές τους ικανότητες. Το ιδεολόγημα αυτό, σε συνδυασμό με την προβαλλόμενη ανάγκη της παραγωγής για ικανά και άρα πιο μορφωμένα στελέχη, οδηγεί στη «νομιμοποίηση» της ιεραρχικής κοινωνικής δόμησης με βάση το εκπαιδευτικό κεφάλαιο. Σύμφωνα με το δεύτερο ιδεολόγημα, η βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής θέσης των ανθρώπων προϋποθέτει την κατάλληλη εκπαίδευσή τους. Έτσι, όσο πιο στενοί είναι οι δεσμοί εκπαίδευσης και παραγωγής, τόσο πιο εύκολα μπορεί κανείς να αποκτήσει ανώτερες θέσεις στην κοινωνικοοικονομική ιεραρχία. Ο ρόλος αυτών των ιδεολογημάτων είναι να συνδέουν άμεσα τον κατανομητικό χαρακτήρα του σχολείου με τη συγκρότηση των κοινωνικών ιεραρχιών και την κοινωνική διαστρωμάτωση. Το σχολείο, μέσα από τις διαδικασίες της αξιολόγησης, νομιμοποιεί τις επιλογές συγκεκριμένων προσώπων για κοινωνικές θέσεις, οι οποίες διαφοροποιούν τις αμοιβές και το κύρος. Έτσι, δημιουργούνται και νομιμοποιούνται κοινωνικές ιεραρχίες που έχουν συγκεκριμένα ιδεολογικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά που καμιά σχέση δεν έχουν με το αξιακό περιεχόμενο της δημοκρατίας. Εργαλειοποίηση και δημοκρατία στην εκπαίδευση, είναι έννοιες ασύμβατες

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *ατομισμός, συμβολικός έλεγχος, δημοκρατία*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 18**

10.30-12.00

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ: ΠΟΡΕΙΕΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Προεδρείο: Δημήτριος Ζάχος, Αικατερίνη Βάσιου

Η δημοκρατική μεταρρύθμιση του σχολείου και η διοίκηση της εκπαίδευσης στη χώρα μας: μια αδιόρατα ασύμβατη σχέση

Ευάγγελος Μαυρικάκης
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το εκπαιδευτικό σύστημα του νεοελληνικού κράτους διένυσε μια πορεία που κυμάνθηκε από την πλήρη παραμέληση ως στον πλήρη συγκεντρωτισμό. Η σταδιακή αυτή μετατόπιση εντοπίζεται χρονικά στα τέλη του 19ου αιώνα με τις συγκεντρωτικές τάσεις να πυκνώνουν και να κορυφώνονται τις δεκαετίες που ακολούθησαν. Για την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος και τη θεμελίωση του κεντρικού ελέγχου, η σχολική διοίκηση ενσωμάτωσε στοιχεία από το παράδειγμα των κλασικών της διοίκησης και από το γραφειοκρατικό μοντέλο οργάνωσης. Μέσα στο πλαίσιο αυτό, δημιουργήθηκαν ευνοϊκές συνθήκες για την οικοδόμηση ενός εκπαιδευτικού συστήματος με αυστηρή ιεραρχία και έντονα αντιδημοκρατικά χαρακτηριστικά τα οποία επηρέασαν στην πράξη την καθημερινή λειτουργία του σχολείου. Στον αντίποδα αυτής της τάσης, από την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα, εμφανίστηκε στη χώρα μας μια διαφορετική αντίληψη για ένα σχολείο δημοκρατικό και ανοιχτό στην κοινωνία, το γνωστό από τους Dewey και Kerschensteiner σχολείο εργασίας. Η αντίληψη αυτή υποστηρίχθηκε από φωτισμένους παιδαγωγούς της εποχής και τις προοδευτικές κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις της χώρας, ταυτόχρονα όμως ήρθε σε ρήξη με την συντηρητική μερίδα του τόπου η οποία ανέκοψε την προσπάθειά τους. Η αποτυχία αυτή, ιστορικά, έχει αποδοθεί σε μια σειρά από αιτίες οι οποίες σχετίζονται άμεσα και έμμεσα με την εκπαίδευση. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να αναδείξει έναν ακόμα παράγοντα ο οποίος έως σήμερα φαίνεται ότι διαφεύγει της προσοχής μας: την αδιόρατα ασύμβατη σχέση που ενυπήρχε μεταξύ αυταρχικής διοίκησης και της προσπάθειας εκδημοκρατισμού του σχολείου. Τη διάσταση αυτή θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε μέσα από την ιστορικοκοινωνική προσέγγιση των εξελίξεων στην εκπαίδευση εκείνης της περιόδου. Για τον λόγο αυτό αξιοποιήθηκαν πρωτογενείς και δευτερογενείς βιβλιογραφικές πηγές και αναφορές σχετικά με την εξέλιξη της διοικητικής σκέψης, τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και το συγκείμενό τους. Το κεντρικό συμπέρασμα, το οποίο προκύπτει είναι ότι το ζητούμενο – διακύβευμα του εκδημοκρατισμού του σχολείου δεν μπορεί παρά να διέρχεται μέσα από μια ολιστική προσέγγιση μετασχηματισμού κάθε πτυχής της καθημερινότητάς του και όχι μέσα από μεμονωμένες ή ασύγχρονες παρεμβάσεις.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *συγκεντρωτισμός, σχολείο εργασίας, εκδημοκρατισμός*

Διερεύνηση του δημοκρατικού κλίματος σε Δημοτικά σχολεία και η σχέση του με την κατανεμημένη ηγεσία, το καινοτομικό κλίμα, τη συλλογική αποτελεσματικότητα και την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών

Ευστάθιος Ξαφάκος, Βασίλειος Σταυρόπουλος, Σταυρούλα Καλδή, Αλεξάνδρα Σταυριανουδάκη, Βασιλική Τζίκα, Αικατερίνη Βάσιου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το δημοκρατικό σχολικό κλίμα χαρακτηρίζεται από την ευρύτατη συμμετοχή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας (εκπαιδευτικοί, μαθητές, γονείς και φορείς) στα ζητήματα της διοίκησης και του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της σχολικής μονάδας. Η μέχρι τώρα έρευνα δεν φαίνεται να έχει μελετήσει επαρκώς παράγοντες, οι οποίοι ενισχύουν την ύπαρξη και διατήρησή του, καθώς και αν προκύπτουν απώτερα αποτελέσματα από την ύπαρξή του. Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση του βαθμού εμφάνισης του δημοκρατικού κλίματος σε Δημοτικά σχολεία και η σχέση του με την κατανεμημένη ηγεσία, το καινοτομικό κλίμα, τη συλλογική αποτελεσματικότητα και την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών. Στην παρούσα έρευνα 105 εκπαιδευτικοί Α/θμιας Εκπ/σης συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο, το οποίο περιείχε επιλεγμένες ερωτήσεις από τις εξής κλίμακες: α) δημοκρατικό σχολικό κλίμα (Ozcan, 2016, 25 δηλώσεις, $\alpha.=.959$), β) κατανεμημένη ηγεσία (Gordon, 2005, 5 δηλώσεις, $\alpha.=.707$), γ) καινοτομικό κλίμα (Moolenaar, 2015, 7 δηλώσεις, $\alpha.=.954$), δ) συλλογική αποτελεσματικότητα (Moolenaar, 2012, 7 δηλώσεις, $\alpha.=.900$), ε) επαγγελματική ικανοποίηση (The Teacher Job Satisfaction, TJS, 6 δηλώσεις, $\alpha.=.893$). Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι λιγότεροι από τους μισούς εκπαιδευτικούς εκφράζονται θετικά ως προς την ύπαρξη δημοκρατικού (39,05%) και καινοτομικού κλίματος (42,86%). Οι μισοί περίπου εκφράζονται θετικά ως προς τη συλλογική αποτελεσματικότητα (53,33%). Το 20% μόνο εκφράζεται ως προς την ύπαρξη χαρακτηριστικών κατανεμημένης ηγεσίας, ωστόσο η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων εκφράζεται θετικά ως προς την επαγγελματική ικανοποίηση (90,48%). Ενδιαφέρον εύρημα αποτελεί το γεγονός ότι τα ολιγοθέσια Δημοτικά σχολεία και ο μικρός αριθμός εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα φαίνεται να ενισχύουν την ύπαρξη δημοκρατικού κλίματος. Περαιτέρω, εντοπίστηκαν μέτριες έως ισχυρές συσχετίσεις μεταξύ των υπό διερεύνηση μεταβλητών, ενώ είναι άξια προσοχής η ισχυρή σχέση ανάμεσα στο δημοκρατικό και καινοτομικό σχολικό κλίμα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατικό σχολικό κλίμα, δημοτικό σχολείο*

Η διαδικασία επιλογής διευθυντών και η επιπτώσεις της στην δημοκρατική σχολική κουλτούρα: συμβολή στη συζήτηση για τη δημοκρατική λειτουργία του σχολείου

Επαμεινώνδας Παναγόπουλος

Αμαλία Καλαματιανού

Διονυσία Κούλη

Ιωάννης Καμαριανός

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η διαδικασία επιλογής διευθυντών αποτελεί μια κομβικής σημασίας διαδικασία για τη σχολική μονάδα αλλά συνολικά αφορά και επηρεάζει και τη διαμόρφωση της ποιότητας της δημοκρατικής κουλτούρας του σχολικού μας συστήματος. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας η παρούσα μελέτη χρησιμοποιώντας τα εργαλεία και τη θεωρητική σκευή της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης επιχειρεί να συλλάβει και να αναλύσει τις επιπτώσεις που είχε στη δημοκρατική σχολική κουλτούρα η διαδικασία επιλογής διευθυντών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που οριοθέτησαν οι πρόσφατες νομοθετήσεις: από τον Νόμο 4327/2015 ως και την υπουργική απόφαση 4424-05/10/2018. Στη προσπάθεια αυτή ιδιαίτερα σημαντική είναι η ερμηνεία υπό το θεωρητικό πρίσμα του γερμανού διανοητή J. Habermas αλλά και του βρετανού κοινωνιολόγου A. Giddens. Η γονιμοποίηση των παραπάνω σημαντικών θεωρητικών πρισμάτων επιτρέπει να συλλάβουμε φαινόμενα που νοσηματοδοτούν ποιοτικά την διοίκηση της σχολικής μονάδας και αποτελούν ζωτικής σημασίας ζητήματα για το δημοκρατικό χαρακτήρα του εκπαιδευτικού μηχανισμού των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών. Πιο συγκεκριμένα η παρούσα μελέτη επικεντρώνει στις διαδικασίες επιλογής ως διαδικασίες εδραίωσης της εμπιστοσύνης στο θεσμό της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το θεωρητικό μας πλαίσιο και τη διεθνή συζήτηση η κουλτούρα εμπιστοσύνης μπορεί να λειτουργήσει δραστικά για την ποιότητα της δημοκρατικής οργανωσιακής κουλτούρας της σχολικής μονάδας. Με άξονα το παραπάνω ερώτημα μελέτης προκύπτουν τα ερευνητικά μας ερωτήματα που φορούν στην διερεύνηση της ποιότητας εμπιστοσύνης που αποδίδει ο διευθυντής στους συναδέλφους του, στους θεσμούς, καθώς και στα μέσα-εργαλεία που φέρει. Επιπλέον, εξετάζεται η στάση του διευθυντή ως προς την αξιολόγηση του ίδιου για την διεκδίκηση της διευθυντικής θέσης, όπως και η εμπιστοσύνη που αποδίδεται από τον ίδιο στους αξιολογητές του. Η έρευνά μας βασίζεται στην ποιοτική προσέγγιση, καθώς θεωρήσαμε πως είναι κατάλληλη για εις βάθος μελέτη των συγκεκριμένων πεδίων. Για την συλλογή των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν οι τεχνικές της ανάλυσης περιεχομένου και της ημιδομημένης συνέντευξης. Οι συμμετέχοντες διευθυντές στην έρευνά μας υπηρετούν σε σχολεία του αστικού κέντρου της πόλης των Πατρών. Η ερευνητική διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διευθυντές, κουλτούρα, εμπιστοσύνη, τεχνοκρατία*

Η ενεργή συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία ως αναπόσπαστο στοιχείο της δημοκρατίας και ως μέσο αναγνώρισης και άσκησης των δικαιωμάτων των παιδιών

Βασιλική Αλεξίου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Το ζήτημα της συμμετοχής των παιδιών στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία απασχολεί τη διεθνή επιστημονική κοινότητα στα πλαίσια μιας δημοκρατικής αντίληψης που αναγνωρίζει τα δικαιώματα των παιδιών (Hart, 1992). Τα παιδιά μπορούν να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία σε πολλαπλά επίπεδα (Shier, 2001) ακόμα και στη λήψη αποφάσεων για καθημερινά ζητήματα (Treseder, 1997). Η ανάγκη της συμμετοχής των παιδιών στην εκπαίδευση έχει συσχετιστεί με: α) την αρχή της εξασφάλισης των δικαιωμάτων των παιδιών (Lansdown, 1994), β) την ενεργητική συμμετοχή ως προϋπόθεση μάθησης (Vygotsky, 1978· Rogoff κ.ά., 1993), γ) τα κείμενα εκπαιδευτικής πολιτικής για τη διαμόρφωση της εκπαίδευσης ως μία δημοκρατική πρακτική (Dahlberg & Moss, 2005; OECD, 2006) και δ) την κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας με την αναγνώριση του μικρού παιδιού ως «δρών κοινωνικό υποκείμενο» (Mac Naughton et. al., 2008). Στην έρευνά μας, διερευνήσαμε τις αντιλήψεις και τις πρακτικές 12 εν ενεργεία νηπιαγωγών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και τον τρόπο που μπορούν αυτές να βελτιωθούν ή να αλλάξουν μέσα από μια διαδικασία έρευνας-δράσης. Η σε βάθος έρευνά μας περιλάμβανε συνεντεύξεις με τις νηπιαγωγούς, παρατηρήσεις των πρακτικών τους στην τάξη, επιμορφωτικές συναντήσεις, ομαδική και ατομική υποστήριξη, σχεδιασμούς, εφαρμογές και αυτοαξιολογήσεις, και συστηματικούς αναστοχασμούς των νηπιαγωγών, προκειμένου να ακολουθηθεί μια ανοιχτή κυκλική διαδικασία από μικρές παρεμβάσεις προς πιο εκτεταμένες βελτιώσεις και αλλαγές των εκπαιδευτικών πρακτικών των συμμετεχόντων νηπιαγωγών για την ενίσχυση της συμμετοχής των παιδιών (Kemmis & McTaggart, 1988). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις και διήρκεσε δύο σχολικά έτη. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με μεθόδους ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων (Miles & Huberman, 1994), ανάλυσης περιεχομένου (Μπονίδης, 2004) και συνεχούς συγκριτικής ανάλυσης δεδομένων (Glaser & Strauss, 1967). Οι μέθοδοι χρησιμοποιήθηκαν συνδυαστικά σε διάφορα στάδια της έρευνας-δράσης και ανέδειξαν: α) μετατοπίσεις ή αλλαγές στις αντιλήψεις των νηπιαγωγών κατά την πορεία της έρευνας-δράσης, β) βελτιώσεις - αλλαγές στις πρακτικές των νηπιαγωγών ως προς τη συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία και γ) σημαντικά ζητήματα στην πορεία των αλλαγών και των βελτιώσεων μεταξύ των συμμετεχόντων νηπιαγωγών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συμμετοχή, αντιλήψεις, πρακτικές, υποστήριξη

Απόψεις Διευθυντών/τριών Σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατία στο Σχολείο: Μια Μελέτη Περίπτωσης

Δημήτρης Ζάχος

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η έννοια δημοκρατία δεν ορίζεται με τον ίδιο τρόπο από όλους/ες όσους/ες έχουν επιχειρήσει τον προσδιορισμό της. Ο λόγος περί δημοκρατίας αφορά τόσο στη μορφή διακυβέρνησης των κοινωνιών, όσο και στον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Η σχέση της εκπαίδευσης με τη δημοκρατία δεν περιορίζεται στο να κοινοποιήσει τα χαρακτηριστικά της (δημοκρατίας). Στοχεύει να «ασκήσει» τους νέους και τις νέες στη δημοκρατική ζωή, καθώς και να τους/τις ενδυναμώσει για διαδραματίσουν σημαντικούς ρόλους στη δημόσια σφαίρα. Η δημοκρατική λειτουργία στην εκπαίδευση παρέχει στους/στις μαθητές/τριες και στους/στις εκπαιδευτικούς ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από ελευθερία και δικαιοσύνη, εντός του οποίου μπορούν να συνειδητοποιήσουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους. Τα δημοκρατικά σχολεία, σε αντίθεση με τα παραδοσιακά, αυταρχικά σχολεία, προωθούν την αποκέντρωση της εξουσίας και τη συνεργασία όλων των παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τα δημοκρατικά σχολεία καλλιεργούν το γόνιμο και ουσιαστικό διάλογο και τη συλλογική λήψη αποφάσεων. Η συνεργασία των μαθητών και των μαθητριών μεταξύ τους και με τους/τις εκπαιδευτικούς και η συμμετοχή τους σε διαδικασίες όπου λαμβάνονται κοινές αποφάσεις, προάγεται ο ελεύθερος λόγος και η ελεύθερη επικοινωνία, αποτελούν τα χαρακτηριστικά των δημοκρατικών σχολείων. Στόχος της παρούσης εργασίας είναι να διερευνήσει το ζήτημα της δημοκρατίας στις σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για την εκπλήρωση του στόχου της εργασίας μας επιλέξαμε τη στρατηγική της Μελέτης Περίπτωσης, η οποία ικανοποιεί τις τρεις αρχές της ποιοτικής έρευνας (περιγραφή, κατανόηση, ερμηνεία) και είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν στόχος του/της ερευνητή/τριας είναι η παράθεση μιας λεπτομερούς εικόνας για τις δράσεις ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός σαφώς οριοθετημένου συνόλου. Βασική μας ερευνητική ήταν η ημι-δομημένη συνέντευξη, η οποία παρέχει τη δυνατότητα να ικανοποιηθούν τα βασικά ερωτήματα της έρευνας, αλλά και να δοθεί χώρος στον/στην συμμετέχουσα για να θέσει τα δικά του/της ζητήματα, τα οποία μπορεί να εμπλουτίσουν τον αρχικό σχεδιασμό. Στην ανακοίνωσή μας θα παρουσιάσουμε έρευνα, η οποία αφορά στις απόψεις είκοσι επτά διευθυντών και διευθυντριών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχολείων του αστικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης σχετικά με τη δημοκρατική λειτουργία των σχολείων. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι τα σχολεία, σύμφωνα με τους/τις διευθυντές/τριές τους, λειτουργούν δημοκρατικά, με συλλογική λήψη αποφάσεων (Σύλλογος Διδασκόντων). Τα άτομα που πήραν μέρος στην έρευνά μας θεωρούν το ρόλο τους σημαντικό, αλλά φαίνεται ότι απορρίπτουν το αυταρχικό/στρατοκρατικό μοντέλο διοίκησης. Σ' ότι αφορά στην συμμετοχή των γονέων και κηδεμόνων και της τοπικής κοινωνίας, αυτή είναι επιθυμητή υπό την προϋπόθεση ότι θα γίνονται σεβαστά τα όρια και οι αρμοδιότητες.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, σχολείο, σχολική ηγεσία*

Σάββατο
30/11ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 19

10.30-12.00

**ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**

Προεδρείο: Μαρία Σακελλαρίου, Αναστασία Γκαϊνταρτζή

**Η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία στην εκπαίδευση μεταναστών:
Μια έρευνα δράσης σε μια Τάξη Υποδοχής***Σοφία Δημάδη*
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Μαγδαληνή Βίτσου
Αναστασία Γκαϊνταρτζή
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αυτή η ποιοτική έρευνα δράσης πραγματοποιείται την επίδραση της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στην εκπαίδευση πολιτισμικά και γλωσσικά διαφορετικών μαθητών. Αντλώντας δεδομένα από το έργο ακαδημαϊκών ερευνητών στον τομέα της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (Tomlinson, Santamaria, Valiandes, Sfyroera κ.α.) η έρευνα εξετάζει τον αντίκτυπο που έχει η εφαρμογή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας σε συνδυασμό με την χρήση της Γλωσσικά Κατάλληλης Πρακτικής της Chumak-Horbatsch, στην τρέχουσα χαμηλή αφοσίωση των μαθητών κατά την μαθησιακή διαδικασία. Επιπλέον, εξετάζονται οι αντιλήψεις των μαθητών σχετικά με τη χρήση της νέας πρακτικής. Στο πλαίσιο αυτής της έρευνας δράσης, επτά μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο ηλικίας 10 έως 12 ετών, συμμετείχαν σε μια παρέμβαση πέντε κύκλων έρευνας δράσης όπου ενσωματώθηκαν στρατηγικές Διαφοροποίησης και δραστηριότητες Γλωσσικά Κατάλληλης Πρακτικής προς μια Πολιτισμικά και Γλωσσικά Ανταποκρινόμενη Παιδαγωγική. Η έρευνα διεξήχθη σε μια Τάξη Υποδοχής ενός δημοτικού σχολείου του Πειραιά, την Άνοιξη του 2019. Η ερευνήτρια-εκπαιδευτικός μέσω συμμετοχικής παρατήρησης και ερευνητικών ημερολογίων συνέλεξε τα δεδομένα. Ακολουθώντας την κυκλική πορεία της έρευνας δράσης, η ερευνήτρια αναστοχάστηκε πάνω στα αποτελέσματα κάθε κύκλου έρευνας και έγιναν οι αναγκαίες αναπροσαρμογές προκειμένου να βελτιωθούν τα προβληματικά στοιχεία που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια των ερευνητικών κύκλων. Μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης, συγκεντρώθηκαν ποιοτικά δεδομένα που προέκυψαν από τη συζήτηση της ομάδας εστίασης των μαθητών σχετικά με τις αντιλήψεις τους για τη νέα πρακτική. Τα πορίσματα όλων των κύκλων έρευνας, καθώς και της συζήτησης της ομάδας εστίασης αναλύθηκαν μέσω ανάλυσης περιεχομένου και συντέθηκαν κριτικά για να απαντήσουν στην κύρια ερευνητική ερώτηση. Τα ευρήματα έδειξαν ότι η Διαφοροποιημέ-

νη Διδασκαλία μέσα στο πλαίσιο της Πολιτισμικά και Γλωσσικά Ανταποκρινόμενης Παιδαγωγικής είχε θετικές επιδράσεις στους εκπαιδευόμενους όσον αφορά την εμπλοκή τους στην μαθησιακή διαδικασία, καθώς έδειξαν αυξημένα κίνητρα, οι διαπροσωπικές τους σχέσεις βελτιώθηκαν εντυπωσιακά, ενώ όλοι δέχτηκαν τη νέα πρακτική χωρίς σοβαρούς δισταγμούς. Εκ μέρους των μαθητών, όλοι σχολίασαν θετικά τα πολλαπλά υλικά, την παιγνιώδη φύση των δραστηριοτήτων καθώς και την πολιτισμική και γλωσσική συνειδητοποίηση που προωθήθηκε μέσω της παρέμβασης. Τέλος, η συγκεκριμένη έρευνα στοχεύοντας στην παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης, συνεισφέρει στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών που επιθυμούν να εδραιώσουν ένα δημοκρατικό εκπαιδευτικό πλαίσιο στο σχολείο τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διορθωτική ανατροφοδότηση, πεποιθήσεις, πρακτικές

Η διόρθωση του λάθους και τα λάθη της διόρθωσης στην εκπαιδευτική πράξη: Η σύγχρονη θεώρηση του ρόλου του εκπαιδευτικού στην «κουλτούρα του λάθους»

Ευανθία Ζαρκογιάννη
Εκπαιδευτικός

Την παραδοσιακή θεώρηση του λάθους ως μεμονωμένου στοιχείου ενοχοποίησης του μαθητή και δηλωτικού της σχολικής αποτυχίας έρχονται να ανατρέψουν οι σύγχρονες προσεγγίσεις της διορθωτικής ανατροφοδότησης (corrective feedback) δίνοντας έμφαση συνολικά α. στον τρόπο διαχείρισης του λάθους σε επίπεδο πρακτικών από διδάσκοντες και μαθητές, β. στα ατομικά χαρακτηριστικά μάθησης και γ. στις πεποιθήσεις για τον ρόλο του λάθους στο εκάστοτε κοινωνικό πλαίσιο διεξαγωγής της διόρθωσης. Οι τρεις αυτοί παράγοντες συνδιαμορφώνουν, αντίστοιχα, την νέα «κουλτούρα του λάθους», μέσα από την οποία ο ρόλος του εκπαιδευτικού μετατοπίζεται από το παραδοσιακό - δασκαλοκεντρικό στο μαθητοκεντρικό μοντέλο δημιουργικής αξιοποίησης του λάθους στη διδακτική πράξη. Ο μαθητής στο σύγχρονο αυτό πλαίσιο διαχειρίζεται το λάθος μέσα από τη μεταγνωστική προσέγγισή του κατά την εφαρμογή πρακτικών αυτοδιόρθωσης και αλληλοδιόρθωσης. Ειδικότερα, οι παράμετροι αυτοί μελετώνται στην παρούσα εισήγηση μέσα από τη μεθοδολογία της έρευνας - δράσης, την οποία ο ίδιος ο εκπαιδευτικός δύναται να διενεργήσει στο πλαίσιο μιας σχολικής μονάδας, προκειμένου να οδηγηθεί: α. σε αναστοχαστική διερεύνηση των πρακτικών του και β. στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τη σύνδεση θεωρίας και πράξης στην εκπαιδευτική πραγματικότητα (Hong & Lawrence, 2011: 3). Επιμέρους συμπεράσματα που προέκυψαν από τους ειδικούς στόχους της έρευνας ομαδοποιούνται: α) στον επίδραση της ψυχοπαιδαγωγικής διάστασης της διόρθωσης στην επίτευξη του ανατροφοδοτικού της ρόλου, β) στην αναγκαιότητα εφαρμογής επανελέγχου μέσω μεταγνωστικής επεξεργασίας των λαθών από τους μαθητές, με στόχο την αφομοίωση της διόρθωσης του εκπαιδευτικού (follow up), γ) στον ρόλο των πεποιθήσεων των μαθητών για το λάθος και τις επιμέρους πρακτικές διόρθωσης στην αποτελεσματικότητα της άμεσης και έμμεσης ανατροφοδότησης, δ)

στη σταδιακή αναπλαισίωση του ρόλου του εκπαιδευτικού ως προς τη διαμόρφωση μιας σύγχρονης κουλτούρας του λάθους μέσα από την ποιοτική αξιολόγηση των παραπάνω δεδομένων από τον ίδιο. Το δείγμα της έρευνας - δράσης περιλαμβάνει 26 μαθητές της Γ΄ Τάξης του Πειραματικού Γυμνασίου του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Θεσσαλονίκης. Καθώς η έρευνα δράσης δεν δύναται να έχει τις αξιώσεις της γενίκευσης, τα ερευνητικά της αποτελέσματα μπορούν, ωστόσο, να αξιοποιηθούν ή να ελεγχθούν ευρύτερα από τους διδάσκοντες σε διαφορετικά σχολικά περιβάλλοντα ως προς την αποτελεσματικότητα επιμέρους διδακτικών χειρισμών τους στην εκπαιδευτική πραγματικότητα (Μάγος & Παναγοπούλου, 2008).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διορθωτική ανατροφοδότηση, πεποιθήσεις, πρακτικές

Εκπαιδεύοντας σήμερα για το 2040: Η διαμορφωτική αξιολόγηση ως παράγοντας δημοκρατίας στη σχολική τάξη

Βασιλική Νίκα, Σταυρούλα Σιδηροπούλου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το ζήτημα της αξιολόγησης των μαθητών στο ελληνικό σχολείο δεν έχει υποστεί πολλές θεσμικές αλλαγές κατά τη διάρκεια των τελευταίων 50 ετών, ειδικότερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τόσο η κουλτούρα των εκπαιδευτικών και γονέων όσο και η βούληση της εκπαιδευτικής ηγεσίας διαμόρφωσαν συνθήκες προαγωγής της αθροιστικής αξιολόγησης (αξιολόγηση ΤΗΣ μάθησης) των μαθητών έναντι της διαμορφωτικής (αξιολόγηση ΓΙΑ τη μάθηση). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διατήρηση ανάθεσης ικανού αριθμού «εργασιών κατ' οίκον» με τη μορφή επανάληψης και αξιολόγησης όσων διδάχθηκαν στην τάξη από την πλευρά του εκπαιδευτικού χωρίς όμως να γίνεται ουσιαστική αξιοποίηση των απαραίτητων δεξιοτήτων τις οποίες θα πρέπει να διαθέτει ο αυριανός πολίτης, επιστήμονας, εργαζόμενος. Στην παρούσα εισήγηση, αξιοποιώντας το πλαίσιο της έρευνας-δράσης (action research), διερευνάται η σημασία της διαμορφωτικής αξιολόγησης για τη μετατόπιση του ρόλου του σύγχρονου εκπαιδευτικού αλλά και των μαθητών με την εκχώρηση του ελέγχου στους μαθητές και την κατά έναν τρόπο «αλλαγή στην ηγεσία της τάξης». Επίσης, εφαρμόζονται πρακτικές και εργαλεία προκειμένου όλη η μαθησιακή διαδικασία να γίνει περισσότερο μαθητοκεντρική και επομένως περισσότερο δημοκρατική ενθαρρύνοντας τους μαθητές να αναλάβουν την ευθύνη της μάθησής τους. Κατά την παρατήρηση της μαθησιακής διαδικασίας καταγράφεται ότι οι μαθητές που συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον, μαθαίνουν να αλληλεπιδρούν πιο ουσιαστικά και ανατροφοδοτώντας τους συμμαθητές τους συνειδητοποιούν και το δικό τους μαθησιακό μονοπάτι. Επίσης, ασκούνται στις λειτουργίες του δημοκρατικού διαλόγου, έχουν ίσες ευκαιρίες μάθησης και χρησιμοποιούν σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία. Η διαμορφωτική αξιολόγηση είναι μια διαδικασία μάθησης και διδασκαλίας δημοκρατική και πολύ πιο ουσιαστική προκειμένου οι σημερινοί μας μαθητές να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της εποχής τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Διαμορφωτική αξιολόγηση, δημοκρατία, ψηφιακά εργαλεία

Το «Εργαστήρι Πολιτισμού» του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού: Ένας πολυπολιτισμικός χώρος με ελεύθερη είσοδο για όλα τα παιδιά

Κυριακούλα Πανάγου

Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Το Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Δίκτυο), εδώ και 15 χρόνια, αναλαμβάνει δράσεις και πρωτοβουλίες προσπαθώντας να βοηθήσει στην κατανόηση και εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού. Με τους επαγγελματίες (κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, δικηγόρους, παιδαγωγούς, βιβλιοθηκονόμους, λογοθεραπευτές κ.α.) και τους εθελοντές του, με παρεμβάσεις σε αρμόδιους φορείς και αρχές, με ενέργειες ευαισθητοποίησης, με τη Δανειστική, αλλά και την Πλανόδια Βιβλιοθήκη του (*η Δανειστική Βιβλιοθήκη πλέον αριθμεί 7000 ελληνικούς και δίγλωσσους τίτλους, ενώ η Πλανόδια επισκέπτεται καθημερινά σχολεία, πλατείες και προσφυγικούς καταυλισμούς), με το Εργαστήρι Πολιτισμού, το Εφηβικό Δίκτυο, τα Κέντρα για το Παιδί και Δημιουργικής Απασχόλησης και τις δημιουργικές ομάδες που λειτουργούν εκεί, με την εφημερίδα «Αποδημητικά Πουλιά» καθώς και τα υπόλοιπα παιδαγωγικά και πολιτιστικά του προγράμματα, το Δίκτυο δίνει σε όλα τα παιδιά, χωρίς εξαιρέσεις, βήμα έκφρασης και χώρο ώστε να κάνουν κτήμα τους τα δικαιώματά τους. Το Εργαστήρι Πολιτισμού λειτουργεί από τον Οκτώβριο του 2012 στο κέντρο της Αθήνας με εκπαιδευτικά προγράμματα και Δημιουργικές Ομάδες άτυπης εκπαίδευσης. Στις ομάδες αυτές συμμετέχουν παιδιά από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες και από διαφορετικές χώρες καταγωγής (Ελλάδα, Αίγυπτο, Ιράν, Αφγανιστάν, Ρουμανία, Τουρκία, Πολωνία, Αλβανία, Μπαγκλαντές, Πακιστάν, Σομαλία, Σενεγάλη. Εβδομαδιαία το Εργαστήρι Πολιτισμού δέχεται 250 παιδιά. Οι εθελοντές που εμπυχώνουν τις ομάδες βοηθούν τα παιδιά, μέσω προγραμμάτων άτυπης εκπαίδευσης, να κατανοήσουν την ελληνική γλώσσα, να αναπτύξουν την αναγνωστική δεξιότητά τους, να καλλιεργήσουν την φαντασία τους και την δημιουργικότητά τους, να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Το Εργαστήρι Πολιτισμού αξιοποιώντας τις τέχνες ανοίγει ένα παράθυρο στα παιδιά και τα «σπρώχνει» να διεκδικούν τα Δικαιώματά τους για έναν δικό τους κόσμο ομορφότερο και δικαιότερο. Κρατώντας τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της διαφοροποιημένης διδασκαλίας οργανώνονται εκπαιδευτικές ομάδες που στόχο έχουν: α) να υποστηρίξουν τα παιδιά στην πορεία αναγνώρισης και ανάδειξης της αξίας των διαφορετικών ταυτοτήτων, β) να ενισχύσουν την ενεργητική ακρόαση και την έκφραση των διαφορετικών απόψεων και συναισθημάτων και γ) να ενδυναμώσουν τα παιδιά, ώστε να αναπτύξουν και να ενισχύσουν όχι μόνο επικοινωνιακές αλλά και δεξιότητες ζωής. Καθώς οι ομάδες των παιδιών είναι «μεικτές» (συμμετέχουν παιδιά διαφορετικών ηλικιών, με διαφορετικά πολιτισμικά παρελθόντα, από διαφορετικά σχολικά πλαίσια), στόχος είναι να καλλιεργηθεί η συμπερίληψη και η ανάδειξη της πολύγλωσσης ταυτότητας και εμπειρίας ως στοιχεία της σκαλωσιάς μάθησης που ενεργοποιούν και ενδυναμώνουν την γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη. Ανάμεσα στα εκπαιδευτικά εργαλεία που αξιοποιούμε είναι: α) το αναλυτικό πρόγραμμα για την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα για παιδιά και εφήβους με προσφυγικό/μεταναστευτικό υπόβαθρο, β) τις μεθοδολογίες βιωματικής μάθησης (π.χ. θέατρο στην εκπαίδευση, αρχές περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και γ) τις διδακτικές πολυγλωσσίας και διαγλωσσικότητας. Οι δημιουργικές ομάδες και οι ομάδες μαθησιακής υποστήριξης οργανώνονται με κριτήρια τις ανάγκες των παιδιών. Στο Εργαστήρι λειτουργούν ομάδες με εξατομικευμένη διδασκαλία, ομάδες μέχρι τρία

παιδιά, ομάδες με μεγαλύτερο αριθμό μελών. Ένα παιδί μπορεί να συμμετέχει σε περισσότερες από μία ομάδες. Με αυτόν τον τρόπο μας δίνεται η δυνατότητα να έχουμε μία πιο σφαιρική εικόνα του παιδιού (των μαθησιακών αλλά των ψυχοσυναισθηματικών αναγκών του). Στο πλαίσιο της ένταξης των παιδιών στο κοινωνικό γίνεσθαι πραγματοποιείται και η συνεργασία με τους γονείς. Στο χώρο του Εργαστηρίου λειτουργούν μαθήματα ελληνικών για αυτούς αλλά και μαθήματα στις μητρικές γλώσσες (Αλβανικά, Αραβικά, Φαρσί, Τούρκικα). Συμμετέχουν σε επισκέψεις σε πολιτιστικούς χώρους οι οποίοι αξιοποιούνται στα πλαίσια της μη τυπικής εκπαίδευσης. Μέσα από αυτές τις δράσεις ενισχύεται η σχέση τους με τα παιδιά αλλά εντάσσονται και στην ελληνική κοινωνία. Η ενθάρρυνση και η υποστήριξη στην οικογένεια και η αποδοχή των διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων λειτουργεί θετικά στην αλληλεπίδραση των παιδιών και στην αποδοχή των διαφορετικών ταυτοτήτων. Πυρήνας του Εργαστηρίου Πολιτισμού είναι η Παιδική Δανειστική Βιβλιοθήκη του. Η συλλογή της αριθμεί πλέον, πάνω από 6.000 τίτλους βιβλίων που καλύπτουν ποικίλα θέματα όπως: Ταξίδια, φιλία, διαφορετικότητα, Δικαιώματα του Παιδιού, αναπηρία, σχέσεις κ.ά. Τα είδη των βιβλίων που διαθέτει είναι Παραμύθια, Παιδική και Εφηβική λογοτεχνία, Βιβλία Γνώσης, Εκπαιδευτικά Βιβλία, Λεξικά, Άλμπουμ, Οδηγούς πόλεων/ Μουσείων/ Αρχαιολογικών χώρων. Πολύ σημαντική είναι η συλλογή δίγλωσσων βιβλίων που διαθέτει πλέον. Με σκοπό μας, την ενίσχυση της ταυτότητας των παιδιών- μελών μας, ενθαρρύνουμε τα παιδιά να μιλούν και να διαβάζουν στην μητρική τους γλώσσα. Για το σκοπό αυτό, εμπλουτίσαμε τη συλλογή της Παιδικής Βιβλιοθήκης με βιβλία στα αραβικά, στα φάρσι, στα urdu, στα hindi, στα αλβανικά και στα πολωνικά. Τη Βιβλιοθήκη εκτός από τα παιδιά-μέλη του Εργαστηρίου, τη χρησιμοποιούν οι γονείς, οι εθελοντές που συντονίζουν τις Δημιουργικές Ομάδες και τα τμήματα Μαθησιακής Υποστήριξης, καθώς επίσης, οι εκπαιδευτικοί των Σχολείων της γειτονιάς μας και οι Επαγγελματίες του Δικτύου.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δικαιώματα, άτυπη εκπαίδευση, βιβλιοθήκες

Ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων στα ελληνικά για προσφυγόπουλα μέσω της αξιοποίησης της μεθόδου Glottodrama: Μια έρευνα-δράση σε μαθητές από μία Δομή Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων

*Ελένη - Μαρία Αγιαννιώτη, Γεώργιος Ανδρουλάκης,
Ευγενία Βασιλάκη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να εργαστούν όλο και περισσότερο με παιδιά τα οποία προέρχονται από διαφορετικό οικονομικό, πολιτισμικό και γλωσσικό υπόβαθρο (Espinoza, 2005). Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι πρόσφυγες εγκαθίστανται στην χώρα μας με τις οικογένειες τους. Τα παιδιά που έρχονται στην Ελλάδα, καλούνται να μάθουν από την πρώτη κιόλας σχολική ηλικία, εκτός από τη μητρική και μια δεύτερη γλώσσα (την ελληνική), προκειμένου να μπορέσουν ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της κοινωνίας στην οποία διαβιώνουν. Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό να χρησι-

μοποιηθούν πρωτοποριακές και καινοτόμες μέθοδοι προκειμένου να έρθουν τα παιδιά αυτά σε επαφή με την νέα, άγνωστη για εκείνα, γλώσσα, με τον επικοινωνιακότερο τρόπο. Η μέθοδος Glottodrama αποτελεί μία διδακτική προσέγγιση η οποία μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στο πεδίο αυτό. Επιδιώκει να ενδυναμώσει μέσω του δράματος τα κίνητρα των μαθητών μέσω της εμπλοκής τους σε ρεαλιστικά σενάρια, με σκοπό τη βελτίωση των γλωσσικών τους ικανοτήτων και την ανάπτυξη της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας (Colibaba, Cleminte, Dinu, 2013). Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της συμβολής της μεθόδου Glottodrama στη διδασκαλία της νέας ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας σε παιδιά – πρόσφυγες, έτσι ώστε να δοθεί ένα στίγμα στον ερευνητικό χώρο, σε ένα τομέα ο οποίος δεν έχει διερευνηθεί διεξοδικώς, ειδικότερα στις παιδικές ηλικίες. Αφορά σε μια έρευνα – δράση (ποιοτική μέθοδος διερεύνησης) που εφαρμόστηκε σε 8 μαθητές – πρόσφυγες και διήρκεσε 4 εβδομάδες. Από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης φάνηκε ότι υπήρξε θετική επίδραση αναφορικά με τις γλωσσικές δεξιότητες, κυρίως στον προφορικό και τον γραπτό λόγο, ενώ δεν υπήρξε επίδραση στην κατανόηση και την ανάγνωση. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή της μεθόδου συνέβαλε στη διαμόρφωση θετικού κλίματος στη τάξη και στην καλλιέργεια καλών τρόπων συμπεριφοράς (στην έκφραση της διαφωνίας αλλά και του αιτήματος παρατηρήθηκε διαφορά σε σχέση με πριν) ενώ φάνηκε πως οι μαθητές- πρόσφυγες ενθουσιάστηκαν πραγματικά με τον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *glottodrama, δράμα στην εκπαίδευση, παιδιά-πρόσφυγες*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 20**

10.30-12.00

**ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Γεώργιος Νικολάου, Κωνσταντίνος Μάγος

**Η συμβολή της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση
και του Κουκλοθεάτρου στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας
μαθητών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης**

Θεοδώρα Παπαϊωάννου, Κωνσταντίνος Μάγος,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Άλκηστις Κοντογιάννη
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση εστιάζει στη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την επίτευξη της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και ανταλλαγής και την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας και ενσυναίσθησης. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα με σκοπό την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας υιοθετούν μεθόδους που προωθούν την ισότιμη αλληλεπίδραση ως μέσο για την αποδοχή του διαφορετικού «άλλου» και αξιοποιούν διαπολιτισμικές δράσεις που θέτουν υπό αμφισβήτηση στερεότυπα και προκαταλήψεις. Οι τεχνικές της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση καθώς και αυτές του Κουκλοθεάτρου μπορούν να συμβάλλουν στην καλλιέργεια του «διαπολιτισμικού» σεβασμού, της ενσυναίσθησης, της αλληλεγγύης και της αλληλοαποδοχής των μαθητών. Ο συνδυασμός των τεχνικών του κουκλοθεάτρου με τις δραματικές τεχνικές αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση, υπό το πρίσμα της οποίας «συνδιαλέγονται» διαφορετικές θεατρικές μορφές στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η παρούσα εισήγηση περιγράφει τα ευρήματα μιας μεταδιδακτορικής έρευνας, η οποία διερεύνησε τη συμβολή των τεχνικών της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση και του Κουκλοθεάτρου στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας μαθητών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Η ερευνητική μέθοδος της εν λόγω έρευνας ακολούθησε την προσέγγιση της συμμετοχικής έρευνας δράσης με τη χρήση ποιοτικών μεθόδων συλλογής ερευνητικών δεδομένων. Ως μέσα συλλογής χρησιμοποιήθηκαν η συμμετοχική παρατήρηση, το ερωτηματολόγιο, οι συνεντεύξεις σε ομάδες εστίασης, τα γραπτά κείμενα μαθητών και το ημερολόγιο του ερευνητή. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι ο συνδυασμός των τεχνικών της Δραματικής Τέχνης

στην Εκπαίδευση και του Κουκλοθεάτρου διαμεσολάβησε θετικά στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας, υπό την έννοια ότι συνέβαλε στην καλλιέργεια επιμέρους δεξιοτήτων που σχετίζονται με αυτή και αφορούν στην διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, καθώς και στον αναστοχασμό των αρνητικών στερεοτύπων απέναντι στην ετερότητα που επηρέαζαν τις αντιλήψεις των υποκειμένων της έρευνας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δραματική τέχνη στην εκπαίδευση, κουκλοθέατρο, διαπολιτισμική ικανότητα, δημοτικό σχολείο, έρευνα δράσης

Μαθαίνω τα πρώτα μου ελληνικά: ένα πολύγλωσσο λεξικό σχεδιασμένο από παιδιά και εκπαιδευτικούς του 49ου Δ.Σ.ΑΘΗΝΩΝ για την υποστήριξη της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας

Θεοδώρα Τσιαγκάνη, Γιάννης Κοντογιάννης, Βιργινία Κορασίδου

Εκπαιδευτικοί - 49ο Δ.Σ. Αθηνών

Μαίρη Καλδή

Εκπαιδευτικός-3ο Γυμνάσιο Αχαρνών

Η ένταξη των παιδιών προσφύγων στο κεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα τη χρονιά 2017-2018, δημιούργησε τον σχετικό διάλογο για τα παιδαγωγικά και κοινωνικοπολιτισμικά αντανάκλαστικά του σημερινού σχολείου. Η εμφάνιση του νέου άλλου, με διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτόν της δεκαετίας του '90, σηματοδοτεί μία νέα ευκαιρία κριτικής στάσης και προβληματισμού σχετικά με την ποιότητα της δημοκρατικής εκπαίδευσης στο δημόσιο σχολείο. Η ανάδειξη της μητρικής γλώσσας των αλλόγλωσσων μαθητών στο ελληνικό σχολείο αποτελεί δημοκρατικό διακύβευμα στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής και αντιρατσιστικής εκπαίδευσης. Στην παρούσα ανακοίνωση αρχικά, θα παρουσιαστεί το υλικό «Μαθαίνω τα πρώτα μου ελληνικά», μία συλλογική, διδακτική παρέμβαση παιδιών και εκπαιδευτικών του 49ου Δ.Σ. Αθηνών για την ενίσχυση της διδασκαλίας των ελληνικών ως δεύτερης γλώσσας, σε συνεργασία με το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση. Η αμηχανία των νέων μαθητών/τριών στο μονογλωσσικό ελληνικό σχολείο κινητοποίησε την ενεργό συμμετοχή των παιδιών, που ήδη φοιτούσαν και ήταν δέκτες στο παρελθόν αυτής της κατάστασης. Μαζί με τους εκπαιδευτικούς σχεδιάζουν μία παρέμβαση μικρής κλίμακας στη λειτουργία του πραγματικού κόσμου μέσα από τη διαδικασία της προσωπικής τους εμπειρίας και ενσυναίσθησης. Η διαρκής ανατροφοδότηση μέσα από τη συζήτηση των σχεδιαστικών δράσεων, η λήψη αποφάσεων από την ομάδα, η καταγραφή και η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν, η αλλαγή και ο αναστοχασμός, στοιχεία της έρευνας δράσης, συντέλεσαν στην παραγωγή του υλικού. Στόχος του, η υποστήριξη της διδασκαλίας των ελληνικών σε επίπεδο βασικής επικοινωνίας, με τη συνδρομή των μητρικών γλωσσών (ελληνικά, μπενγκάλι, φαρσί, αραβικά, αλβανικά, κινέζικα) και των αγγλικών, ώστε οι νεοαφιχθέντες/σες μαθητές/ μαθήτριες να αισθάνονται το σχολείο ως έναν οικείο χώρο, όπου η μητρική τους γλώσσα όχι μόνο επιτρέπεται, αλλά και αποτελεί μέσο μάθησης και επικοινωνίας. Έπειτα, θα παρουσιαστούν αποσπά-

σματα από τη συζήτηση και τις σκέψεις των συμμετεχόντων, στοιχεία ανατροφοδότησης και αναστοχασμού του εγχειρήματος, σε θέματα γλώσσας, δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού από τα παιδιά για τα παιδιά, καθώς και θέματα ποιότητας συνεργασιών στη σχολική κοινότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συνεργασία, μητρική γλώσσα, παρέμβαση, διαπολιτισμικότητα, συμπερίληψη

Ανακαλύπτοντας τον ξένο: μια έρευνα δράσης

Λάζαρος Μωυσιάδης

Ιωάννης Τράκας

Εκπαιδευτικοί

Η παρούσα εισήγηση αφορά μια διαθεματική παρέμβαση στο πλαίσιο της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης που πραγματοποιήθηκε με τη μορφή της έρευνας – δράσης σε ένα τμήμα της Α΄ Λυκείου (26 μαθητές) του ΓΕΛ Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Ευόσμου με τη συνεργασία δύο φιλολόγων κατά το δεύτερο τετράμηνο του σχολικού έτους 2017-2018. Ειδικότερα, με αφορμή την άρθρωση ρατσιστικού λόγου από μέρος των μαθητών του τμήματος, οι διδάσκοντες την Νεοελληνική Λογοτεχνία και τα Αρχαία Ελληνικά αποφάσισαν αρχικά να διερευνήσουν εμπειρικά τη στάση των μαθητών απέναντι στο διαφορετικό, για την οποία υπήρχαν ενδείξεις ότι είναι αρνητική, και στη συνέχεια να οργανώσουν παρέμβαση με στόχο την αλλαγή της. Η συγκεκριμένη παρέμβαση εντάσσεται επιστημολογικά στο παράδειγμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Γκόβαρης, 2001· Πανταζής, 2005) και ειδικότερα αφορά τη λεγόμενη «αντιρατσιστική εκπαίδευση» (Dei, 1996· Πανταζής, 2015· Τσιάκαλος, 2000). Η παρέμβαση που οργανώθηκε και υλοποιήθηκε είχε ταυτόχρονα ερευνητικό αλλά και έμπρακτο περιεχόμενο, κι έτσι μεθοδολογικά εντάσσεται στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής έρευνας – δράσης (Κατσαρού & Τσάφος, 2004· Koshy, 2010· Τσάφος, 2007). Με κατάλληλη αξιοποίηση του περιεχομένου της διδακτέας ύλης, διαμορφώθηκε ένα πλαίσιο προσέγγισης της έννοιας του ξένου, τόσο σε επίπεδο ευρύτερα εννοιολογικό όσο και στο πλαίσιο της καθημερινότητας. Ταυτόχρονα, αξιοποιήθηκε η καθημερινή παρατήρηση και καταγραφή του λόγου που αρθρώνουν οι μαθητές, ενώ ο ένας εκπαιδευτικός λειτουργούσε ως «κριτικός φίλος» του άλλου (Kember et. al., 1997· Swaffield, 2007). Με την ολοκλήρωση της παρέμβασης παρατηρήθηκε πως οι μαθητές είχαν σημειώσει σημαντική βελτίωση ως προς τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν την έννοια του ξένου, ενώ η άρθρωση ρατσιστικού λόγου φάνηκε να εξαλείφεται εντελώς. Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της αποτίμησης της δράσης προέκυψαν αξιοσημείωτα συμπεράσματα τόσο σε σχέση με την αξιοποίηση των αρχών της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο του Αναλυτικού Προγράμματος όσο και σε σχέση με τη σημασία της συνεργασίας και της «κριτικής φιλίας» μεταξύ συναδέλφων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ετερότητα, αντιρατσιστική εκπαίδευση, έρευνα δράσης

Ένταξη παιδιών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: Αντιλήψεις εκπαιδευτικών α/θμιας εκπαίδευσης του Δήμου Αθηνών

*Παναγιώτα Πουμπουρίδη
Δέσποινα Καρακατσάνη
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου*

Στην παρούσα έρευνα μελετάμε τις αντιλήψεις των διδασκόντων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την ένταξη μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Συγκεκριμένα, εξετάζονται: α) οι απόψεις τους αναφορικά με τα ζητήματα διγλωσσίας των μαθητών, καθώς και της εκμάθησης της μητρικής και της ελληνικής γλώσσας, καθώς και β) οι εκπαιδευτικές πρακτικές οι οποίες ενισχύουν τη διγλωσσική μάθηση. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν δέκα δάσκαλοι δημοτικών σχολείων του κέντρου της Αθήνας, στα οποία φοιτά αξιοσημείωτος αριθμός παιδιών-μαθητών μεταναστών και προσφύγων και στα οποία λειτουργούν Τάξεις Υποδοχής. Για την έρευνα επιλέχθηκε η ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση και η συλλογή δεδομένων έγινε με τη χρήση ημιδομημένης συνέντευξης. Τα πορίσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι θετικοί απέναντι στην εκμάθηση της μητρικής γλώσσας, ωστόσο επικεντρώνονται κυρίως στην εκμάθηση της πρότυπης γλώσσας του σχολείου, ήτοι της ελληνικής. Σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών θα επιχειρήσουμε, επιπρόσθετα, τη σύγκριση με απόψεις προγενέστερων ερευνών που μελετούν το ζήτημα της διγλωσσίας στο σχολικό περιβάλλον. Από την άλλη τα διδακτικά εργαλεία και οι παιδαγωγικές μέθοδοι που χρησιμοποιούν μπορούν να συμβάλλουν στην αξιοποίηση αμφοτέρων των γλωσσών για την επιτυχή διδακτική διαδικασία. Στόχος της εργασίας, λοιπόν, αποτέλεσε η καταγραφή των αντιλήψεων σχετικά με τη διγλωσσία και η παρουσίαση των πρακτικών που κινούνται στην κατεύθυνση της εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής χρήσης κατάλληλων εργαλείων για την εκμετάλλευση αυτής (της διγλωσσίας), στη βάση της συνεργατικής και βιωματικής μάθησης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαπολιτισμική εκπαίδευση, διγλωσσία, πρακτικές*

Οι “φωνές” των παιδιών ως εργαλεία διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης

*Δήμητρα Μακρή
Εκπαιδευτικός*

Η διαχείριση της διαπολιτισμικής πρόκλησης που είναι ορατή στο κοινωνικό γίγνεσθαι θέτει τα προαπαιτούμενα για την υιοθέτηση εκπαιδευτικών εργαλείων προσέγγισης της ετερότητας με σκοπό τη δημιουργία συνθηκών εξισορρόπησης των ανισοτήτων που ανάγονται στην προέλευση των μαθητών (Αβδελά,1997). Ο εκπαιδευτικός, ως κοινωνικός ερευνητής και διαχειριστής των πολιτισμικών χαρα-

κτηριστικών των μαθητών της τάξης του, καλείται να αποκωδικοποιήσει/ερμηνεύσει ποικιλοτρόπως και να χαρτογραφήσει το κοινωνικό-πολιτισμικό υπόβαθρό τους πάνω στο οποίο θα οικοδομηθεί η νέα γνώση σε συνδυασμό με την προϋπάρχουσα με σκοπό να επιτευχθεί ουσιαστική επικοινωνία. Η προσέγγιση των [κριτικών] πολυγραμματισμών (New London Group, 1996), η οποία προέκυψε από την ανάγκη διεύρυνσης της αντίληψης περί γραμματισμού ώστε να ανταποκρίνεται, από τη μια πλευρά στο ευρύτερο, πολιτισμικά και γλωσσικά διαφορετικό και ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένο κοινωνικό μας πλαίσιο και από την άλλη στην ποικιλομορφία των μέσων και των καναλιών επικοινωνίας, θα μπορούσε να αποτελέσει το πλαίσιο δημιουργίας συνθηκών μάθησης για την πλήρη και ισότιμη κοινωνική συμμετοχή. Υπό αυτό το πρίσμα, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδειχθεί η δυναμική της αξιοποίησης της μεταγλώσσας του Οπτικού Σχεδιασμού (Kress & van Leeuwen, 1996) έτσι όπως αναδύεται μέσα από το πλαίσιο της κοινωνικής σημειωτικής προσέγγισης (Halliday, 1985) στη συνεισφορά της διαπολιτισμικής επικοινωνίας ως εργαλείο κατανόησης του τρόπου δόμησης νοημάτων πολυτροπικών κειμένων (Μακρή, 2013). Στην παρούσα εργασία αναλύεται και ερμηνεύεται με βάση της αρχές της κειμενικής μεταλειτουργίας της «οπτικής γραμματικής» η δόμηση και το περιεχόμενο ενός αυθεντικού πολυτροπικού ντοκουμέντου που δημιουργήθηκε σε δύο χρόνους, αρχικό και τελικό – μιας 14χρονης Σύριας προσφυγοπούλας η οποία μέσα από συνειδητές και ασυνείδητες επιλογές αλλά και βιωμένες εμπειρίες αποτυπώνει το διαπολιτισμικό μήνυμά της αλληλεπιδρώντας με το περιβάλλον της. Αδυνατώντας να αξιοποιήσει αποτελεσματικά τη γλώσσα της χώρας υποδοχής ωθείται στην παράλληλη αξιοποίηση του λεκτικού με τον οπτικό σημειωτικό τρόπο ως κοινός πολιτισμικός κώδικες επικοινωνίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαπολιτισμική επικοινωνία, οπτικός σχεδιασμός*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 21**

10.30-12.00

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:
ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Γεώργιος Κουτρομάνος

**Ψηφιακή αφήγηση: ένα πολλά υποσχόμενο διαδραστικό εργαλείο σε ένα
δημοκρατικό σχολείο**

Ελένη Κιούση

Συντονίστρια εκπαιδευτικού έργου, ΠΕΚΕΣ Στερεάς Ελλάδας

Οι σημερινοί μαθητές, στο κατώφλι του 21ου αιώνα, αντιμετωπίζουν τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και την καθημερινή πρόκληση των νέων μέσων. Το σχολείο καλείται να εξισορροπήσει τη δυναμική εισβολή, ανάμεσα στις νέες τεχνολογίες και στον παραδοσιακό τρόπο μετάδοσης της γνώσης, με στόχο την ανταπόκριση στις απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει τα οφέλη της ψηφιακής αφήγησης, καθώς είναι δυνατόν να εμπλουτίσει τις γνωστικές, κοινωνικές αλλά και ψυχοσυναισθηματικές πτυχές της προσωπικότητας των μαθητών. Σκοπός είναι η συγγραφή διαδραστικών αφηγήσεων, σε συνδυασμό με το εικονικό περιβάλλον μάθησης, μέσω κατάλληλων εκπαιδευτικών λογισμικών. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές/τριες της Γ΄ και Δ΄ τάξης του δημοτικού χωρίστηκαν σε ομάδες και ανέλαβαν τη συγγραφή ψηφιακών αφηγήσεων με τη χρήση Tablet, ενός δυναμικού εργαλείου, το οποίο, μέσα από διαδικτυακές εφαρμογές και εργαλεία Web 2.0, δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να συνδυάσουν τον ψηφιακό γραμματισμό με την εικόνα. Ειδικότερα, η συγγραφή έγινε στο πλαίσιο του μαθήματος της γλώσσας και οι δραστηριότητες συνδέθηκαν διαθεματικά με το μάθημα της Πληροφορικής, καθώς οι εργασίες έγιναν στο εργαστήριο των υπολογιστών. Αρχικά, οι μαθητές διδάχτηκαν τα στάδια του αφηγηματικού κειμένου και στη συνέχεια αφού εξοικειώθηκαν με τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων, έγραψαν ψηφιακά παραμύθια, αφήνοντας τη φαντασία τους ελεύθερη και χρησιμοποιώντας τις εικόνες της βιβλιοθήκης της εφαρμογής. Το πρόγραμμα διήρκεσε όλη τη σχολική χρονιά και το τελικό αποτέλεσμα ήταν η παραγωγή ενός ψηφιακού διαδραστικού παραμυθιού από την κάθε ομάδα. Στο τέλος, δόθηκαν στους μαθητές ερωτηματολόγια αξιολόγησης για να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα της χρήσης του tablet και των διαδικτυακών εφαρμογών στη βελτίωση της παραγωγής του γραπτού λόγου τους αλλά και στην ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας. Η παρατήρηση από την εκπαιδευτικό, κατά τη διάρκεια υλοποίησης των δραστηριοτήτων, αποτέλεσε άλλο ένα μέσο συλλογής πληροφοριών για να διαπιστωθεί η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών και οι δεξιότητες συνεργασίας που αναπτύχθηκαν με τη χρήση

του Tablet. Επιπλέον, υπήρξε θετική η επίδραση της ψηφιακής αφήγησης στη μαθησιακή διαδικασία τόσο στην ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης, ομαδοσυνεργατικής δράσης, όσο και στην επίλυση προβλημάτων και λήψης αποφάσεων μέσα από την βιωματική αλληλεπίδραση. Η άμεση διάδραση μεταξύ του χρήστη και του μέσου-tablet- προκάλεσε την παρέμβαση στη γραμμική ακολουθία του σχολικού βιβλίου, δημιουργώντας πολυτροπικά κείμενα ενός φανταστικού σεναρίου, μέσα από ένα ελκυστικό και αυθεντικό περιβάλλον μάθησης, απολαμβάνοντας το αισθητικό αποτέλεσμα και εισάγοντας την καινοτομία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η συγκεκριμένη εργασία μπορεί να αξιοποιηθεί αφενός, σε ποικίλα γνωστικά αντικείμενα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφετέρου σε διαφορετικές ηλικίες μαθητών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ψηφιακή αφήγηση, δημοκρατικό σχολείο, πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Διερεύνηση των απόψεων των δασκάλων και των εκπαιδευτικών πληροφορικής της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη χρήση των ψηφιακών παιχνιδιών ως εργαλεία μάθησης. Τα εμπόδια και οι παράγοντες που οδηγούν στην αποτελεσματική χρήση τους

Ελένη Κουγιουμτζίδου, Καφένια Μπότσογλου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Την τελευταία δεκαετία τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, εκτός από την ψυχαγωγική τους διάσταση, χρησιμοποιούνται ως εργαλεία διδασκαλίας και μάθησης. Στην διεθνή βιβλιογραφία συναντάμε αρκετές μελέτες οι οποίες αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των ηλεκτρονικών παιχνιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα ηλεκτρονικά παιχνίδια μπορούν να αποτελέσουν κινητήρια μαθησιακή δύναμη, αρωγό των μαθητών προς τη μάθηση, την επίλυση προβλημάτων, καθώς και στην ανάπτυξη κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων (Gee, 2003· Prensky, 2007· Oblinger & Oblinger, 2005· Watson, Mong & Harris, 2011). Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις απόψεις των δασκάλων και των εκπαιδευτικών πληροφορικής, της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αναφορικά με τη χρήση του ψηφιακού παιχνιδιού, ως εργαλείο διδασκαλίας και μάθησης, τους παράγοντες που καθιστούν τη χρήση ψηφιακών παιχνιδιών αποτελεσματική, αλλά και τα εμπόδια στη χρήση τους. Συμμετείχαν 120 εκπαιδευτικοί (70 εκπαιδευτικοί πληροφορικής και 50 δάσκαλοι), οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο, δεκαέξι ερωτήσεις, με κλίμακες τύπου Likert. Το εργαλείο της έρευνας, βασίστηκε στο ερωτηματολόγιο των Raymond S. Pastore and David A. Favlo (2010). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τόσο οι δάσκαλοι όσο και οι εκπαιδευτικοί πληροφορικής, συμφωνούν ότι η χρήση ψηφιακών παιχνιδιών είναι μία «καλή» πρακτική, που ενισχύει και εμπλουτίζει τη διαδικασία της μάθησης, δίνει κίνητρα, και αποτελεί αποτελεσματικό εργαλείο μάθησης. Ο σχεδιασμός τους πρέπει να απευθύνεται στις προσωπικές ανάγκες των μαθητών και να βασίζεται στις αρχές της μάθησης. Επίσης, συγκλίνουν στην άποψη, ότι η χρήση των ηλεκτρονικών παιχνιδιών στη διαδικασία της διδασκαλίας και μάθησης θα αυξηθεί στην επόμενη πενταετία. Ωστόσο, παρατηρήθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί πληροφορικής είναι

εκείνοι που χρησιμοποιούν περισσότερο ψηφιακά παιχνίδια κατά τη διδασκαλία τους, σε αντίθεση με τους δασκάλους. Τα κύρια εμπόδια που αποτρέπουν τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν την τεχνολογία στην τάξη τους, είναι οι ελλείψεις σε υποδομές, κίνητρα, επιμόρφωση, καθώς και ο διαθέσιμος χρόνος. Τα στοιχεία που διαφαίνεται ότι πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ένας εκπαιδευτικός, προκειμένου να αξιοποιήσει αποτελεσματικά τα ψηφιακά παιχνίδια στην εκπαιδευτική διαδικασία, είναι οι προσωπικές ανάγκες και οι ιδιαιτερότητες των μαθητών, καθώς και η προετοιμασία, η ανατροφοδότηση και η θέσπιση ορίων από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Τα ευρήματα της έρευνας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν τόσο στη χρήση του ψηφιακού παιχνιδιού στην εκπαίδευση, όσο και στην ανάπτυξη του ως εργαλείο μάθησης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ψηφιακά παιχνίδια, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, χρήση

Έξυπνα φορετά γυαλιά στην εκπαίδευση: Προστιθέμενη αξία και παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση τους

*Γεώργιος Κουτρομάνος, Τρύφων Σιβέννας, Ιωάννης Κυριαζόπουλος,
Αποστολία Γαλάνη, Αγγελική Βουδούρη
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Τα τελευταία έτη, όροι όπως 'έξυπνες φορετές τεχνολογίες' ή 'φορετές συσκευές' χρησιμοποιούνται όλο και πιο συχνά στην ερευνητική βιβλιογραφία για την περιγραφή ενσωματωμένων φορητών υπολογιστών και προηγμένων τεχνολογικά ψηφιακών συσκευών που μπορούν να φορεθούν στο σώμα και που επιτρέπουν την αλληλεπίδραση μεταξύ χρηστών και έξυπνου περιβάλλοντος (π.χ. με έξυπνες συσκευές) οποιαδήποτε στιγμή και οπουδήποτε. Μια από τις αυτές τις συσκευές είναι τα έξυπνα γυαλιά. Αν και οι έρευνες σχετικά με την επίδραση των έξυπνων γυαλιών στη διδασκαλία και τη μάθηση συνεχώς αυξάνονται ωστόσο απουσιάζουν έρευνες από την πλευρά των εκπαιδευτικών σχετικά με την αξιοποίηση αυτών των συσκευών σε τυπικά και άτυπα περιβάλλοντα μάθησης. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει, από την πλευρά 47 εν ενεργεία εκπαιδευτικών και 73 μελλοντικών εκπαιδευτικών (φοιτητών ΠΤΔΕ): α) την προστιθέμενη αξία της χρήσης των έξυπνων γυαλιών στη διδασκαλία και τη μάθηση, σε σύγκριση με άλλες συσκευές (έξυπνα κινητά τηλέφωνα και ταμπλέτες), και β) τους παράγοντες που πιθανόν να επηρεάσουν τη χρήση τους. Η έρευνα υλοποιήθηκε από τον Μάρτιο έως τον Ιούνιο του 2019. Το δείγμα εφόσον αλληλεπίδρασε (π.χ. πλοήγηση στις εφαρμογές, χρήση κάμερας, βίντεο, διαδικτύου, αξιοποίηση κωδικών γρήγορης ανταπόκρισης, εικονικές περιηγήσεις) με τα έξυπνα γυαλιά (Epson Moverio AR BT-300), συμπλήρωσε ανοιχτού τύπου ερωτηματολόγιο σχετικά με τον σκοπό της έρευνας. Παράλληλα, υλοποιήθηκε και ένας αριθμός συνεντεύξεων. Η ανάλυση περιεχομένου των δεδομένων και οι συνεντεύξεις έδειξαν ότι η μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία των γυαλιών σε σύγκριση με τα τάμπλετ και τα έξυπνα κινητά τηλέφωνα είναι η εμπύθιση σε εικονικά και επαυξημένα περιβάλλοντα και η ελευθερία κινήσεων. Μερικοί από τους παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη χρήση των γυαλιών είναι το υψηλό κόστος τους, η απουσία εποπτείας του περιεχομένου προβολής τους καθώς και διάφορα τεχνικά θέματα (π.χ. προσαρμοστικότητα στο

κεφάλι, σύνδεση στο διαδίκτυο). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται και συζητιούνται ανάλογα με τις απαντήσεις που δόθηκαν από τα δύο διαφορετικά δείγματα της έρευνας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: φορητές τεχνολογίες, έξυπνα Γυαλιά, εκπαιδευτικοί

Τεχνητή νοημοσύνη και δημοκρατική εκπαίδευση: Προβληματισμοί και προοπτικές υπό το πρίσμα της Χριστιανικής Παιδαγωγικής

Ευάγγελος Πεπές

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η διαρκώς αυξανόμενη διείσδυση εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης στη σύγχρονη εκπαιδευτική θεωρία και πράξη ενισχύει τον δημόσιο διάλογο αναφορικά με τις παιδαγωγικές προϋποθέσεις, τους κινδύνους και τις προοπτικές των συγκεκριμένων εφαρμογών για τη σύγχρονη δημοκρατική εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό, η Unesco δημοσίευσε το 2019 ένα κείμενο εργασίας με τίτλο: «Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development». Στο συγκεκριμένο κείμενο τίγονται ζητήματα που σχετίζονται με τη δημοκρατία στην εκπαίδευση, όπως οι ίσες ευκαιρίες πρόσβασης, η ηθική και η διαφάνεια στη συλλογή και τη χρήση των ποικίλων δεδομένων σε αυτήν, τα οποία αποτελούν και τον βασικό θεματικό άξονα του κειμένου. Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται το παραπάνω κείμενο της Unesco με τη μέθοδο της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου, ώστε να εντοπιστούν, να αναδειχθούν και να αξιολογηθούν τα βασικά μηνύματα που επιδιώκεται να μεταδώσει. Οι παιδαγωγικές αρχές της ισότητας, της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της αγάπης και της αξίας του ανθρώπινου προσώπου, όπως αυτές νοηματοδοτούνται στο πλαίσιο της Χριστιανικής Παιδαγωγικής, αποτελούν ενδεικτικά κριτήρια της ποιοτικής ανάλυσης του περιεχομένου του. Η εξέταση αυτή μπορεί να συνεισφέρει ουσιαστικά προς την κατεύθυνση της καλλιέργειας και της ανάπτυξης ενός ρυθμιστικού πλαισίου για τους υπεύθυνους χάραξης της εκπαιδευτικής πολιτικής, τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές, αλλά και τα μοντέρνα εκπαιδευτικά συστήματα, ώστε οι δυνατότητες και τα οφέλη της τεχνητής νοημοσύνης τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης όσο και σε κάθε επιμέρους έκφραση του προσωπικού και συλλογικού βίου να μην επισκιάζονται από τους κινδύνους και τις αρνητικές επιπτώσεις που ελλοχεύουν στην περίπτωση της καταστρατήγησης του δημοκρατικού κεκτημένου.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: τεχνητή νοημοσύνη, Χριστιανική Παιδαγωγική

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Ι
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 22**

10.30-12.00

ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Μαρίτα Παπαρούση

Προσεγγίζοντας την έννοια του ήρωα στη λογοτεχνία μέσω του Κριτικού Γραμματισμού: Μία διδακτική πρόταση για μαθητές Δημοτικού

Κατερίνα Κασσαβέτη, Μαρίτα Παπαρούση
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Με αφετηρία τον σχετικό με τον κριτικό γραμματισμό θεωρητικό λόγο, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε μία διδακτική πρόταση στόχος της οποίας ήταν να προσφέρει την ευκαιρία στους μαθητές και τις μαθήτριες να προβληματιστούν σχετικά με τις κυρίαρχες αντιλήψεις περί ήρωα και ηρωισμού και να αναρωτηθούν αναφορικά με εναλλακτικούς τρόπους θέασής του. Η θεματική του ηρωισμού επελέγη ως αντικείμενο έρευνας, επειδή η έννοια του ήρωα και τα οράματα του ηρωισμού στο πλαίσιο της δημοκρατίας συνιστούν τόπο αντιπαραθέσεων στο "εκλεκτικό" όραμα που προβάλλει τη σημασία του ηρωικού εξαιρετικού ατόμου και στο "χωρίς αποκλεισμούς" όραμα που απεικονίζει τον ηρωισμό ως αναπόσπαστο μέρος της καθημερινής ζωής για τους απλούς ανθρώπους και την ευρεία εθελοντική συμμετοχή στην κοινωνική ζωή ως κανονιστική για τη δημοκρατία. Ειδικότερα, σκοπός της διδακτικής πρότασης ήταν να αναγνωρίσουν, να αποδομήσουν και να αναδομήσουν οι μαθητές την εικόνα του ήρωα, αφού εξετάσουν διαφορετικούς τύπους ηρώων της ελληνικής μυθολογίας, καθώς και της ελληνικής και μεταφρασμένης κλασικής παιδικής λογοτεχνίας μέσω των στρατηγικών του κριτικού γραμματισμού (αξιολόγηση του κειμενικού νοήματος, διαμόρφωση κριτικής στάσης και ανάληψη κοινωνικής δράσης). Η προτεινόμενη πρόταση απευθύνεται στους μαθητές της Δ΄ τάξης του Δημοτικού και αποτελεί ένα υβριδικό διδακτικό μοντέλο όσων προτείνουν θεωρητικοί τόσο του κριτικού γραμματισμού όσο και των αναγνωστικών θεωριών. Για την αξιολόγηση της διδακτικής πρότασης, υλοποιήθηκε έρευνα δράσης σύμφωνα με τα αποτελέσματα της οποίας, διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι ήρωας είναι αυτός που σώζει άλλους ανθρώπους, διαθέτει συνολικά θετικά χαρακτηριστικά, ενώ το ένα τρίτο των συμμετεχόντων δηλώνει πως ο προσωπικός του ήρωας ενσαρκώνεται από ένα υπαρκτό, καθημερινό πρόσωπο. Επιπλέον, μετά το πέρας της παρέμβασης διαπιστώνεται ότι οι μαθητές προτείνουν τις δικές τους αναπαραστάσεις ηρώων στη λογοτεχνία επιλέγο-

ντας μεταξύ των άλλων τον επιστήμονα που προσφέρει στην ανθρωπότητα και το άτομο εκείνο που αναλαμβάνει κοινωνική δράση με γνώμονα το κοινό καλό στο πλαίσιο των αρχών και αξιών της δημοκρατικής κοινωνίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αποδόμηση, αναδόμηση, ήρωας, δημοκρατία, κριτικός γραμματισμός

Visual Culture Pedagogy: a model of visual arts pedagogy in 21st century

Anastasia Fakidou

University of Thessaly

Since the last two decades an international tendency is observed for a change of the existing educational model of visual arts pedagogy. The purpose of this study is twofold; to present the model's change by exposing factors that necessitate it, and present the philosophical and educational principles of the new model, i.e. Visual Culture Pedagogy. The factors examined are within the following domains of: (a) the contemporary daily life, its impact on people's way of thinking and its demand for the acquisition of competencies in new literacies, (b) the postmodern art's characteristics which concern the disregard of old hierarchies (high/low art), the appearance of new art forms, the appropriation of techniques and media from other arts or artworks, the employment of new technologies, the audience's active role in the artwork's interpretation or creation, the new ways of artworks' distribution-exhibition. The philosophical principles concern the critical analysis of visual culture. They originate from Visual Cultural Studies, postmodern theory and critical theory-pedagogy, and aim at a person's empowerment and society's transformation. They include visibility, social construction, social discourse, artworks' critical-social examination and multiple interpretations, identity, intertextuality, multimodality. The educational principles concern the broadening of art education's domain, the changes to the teaching strategies, the critical examination of identity, of social-cultural issues and stereotypical conceptions, the integration of learning, the social action through art creation. Some examples of school implementation are presented. In conclusion, Visual Culture Pedagogy is an educational model that it is compatible with the domains of reference, postmodern art and visual cultural studies. It also has social relevance to contemporary society's needs; it aims to educate students in and through the arts to prepare reflective, responsible citizens who act consciously and creatively into a multi-prismatic and groundswell visual culture, leading consequently to a democratic society.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Visual Culture Pedagogy, educational model, arts*

Νήπια και αντιθετικές έννοιες: η αντίληψη της έννοιας καλός vs. κακός

Μαρία Μπουμποδήμου, Μαρίτα Παπαρούση
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αφορμή για την υλοποίηση της συγκεκριμένης εργασίας υπήρξε η επιθυμία ευαισθητοποίησης των νηπίων σχετικά με τα στερεότυπα και τους τρόπους δημιουργίας και θεώρησής τους –μία επιθυμία που συνιστά ταυτόχρονα στόχο θεμελιώδους σημασίας για τη δημοκρατική εκπαίδευση. Θεωρητική μας αφετηρία συνιστά η συναλλακτική θεωρία της L. Rosenblatt, σύμφωνα με την οποία οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν λογοτεχνία διαδραματίζουν καίριο ρόλο ως εκπαιδευτικοί και πολίτες και στοχεύουν στην ανάπτυξη της ικανότητας για προσωπική, ουσιαστική, αυτοκριτική λογοτεχνική εμπειρία, δίδοντας έμφαση στη συζήτηση εντός της τάξης σχετικά με τις αισθητικές, προσωπικές λογοτεχνικές εμπειρίες που οδηγούν σε δημοκρατικές συζητήσεις για τις ανθρώπινες αξίες. Λαμβανομένων των παραπάνω υπόψη αποφασίστηκε η διερεύνηση των αντιλήψεων των παιδιών προσχολικής ηλικίας αναφορικά με τις αντιθετικές έννοιες «καλός» vs. «κακός» με τη συμβολή των αναγνωστικών θεωριών και την αξιοποίηση παραδοσιακών και σύγχρονων παραμυθιών. Για την υλοποίηση της έρευνας σχεδιάστηκε μία τρίμηνη διδακτική παρέμβαση για 14 νήπια που φοιτούσαν σε ένα Νηπιαγωγείο του Νομού Λάρισας. Η παρέμβαση βασίστηκε στη διδασκαλία οκτώ παραμυθιών, ώστε τα νήπια να ανακαλύψουν την παραδοσιακή εικόνα του λύκου που μεταφέρεται από τα κλασικά έργα παιδικής λογοτεχνίας και την εικόνα του λύκου που μεταφέρεται από τη σύγχρονη λογοτεχνία. Για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τρεις ατομικές συνεντεύξεις, δύο πριν τη διδακτική παρέμβαση και μία μετά την ολοκλήρωσή της, οι εικαστικές, κυρίως, δημιουργίες αλλά και άλλες μορφές έκφρασης των νηπίων, το απομαγνητοφωνημένο υλικό από τη διδασκαλία και οι προσωπικές σημειώσεις της ερευνητριας νηπιαγωγού. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης των δεδομένων, στο τέλος της διδακτικής παρέμβασης, οι απόψεις των νηπίων για το δίπολο «καλός-κακός» διαφοροποιήθηκαν από αυτές που εξέφρασαν στην αρχή, καθώς διαμόρφωσαν μία πιο ώριμη και διαλλακτική στάση, έχοντας σταδιακά συνειδητοποιήσει ότι οι ιδιότητες του κακού και του κακού εξαρτώνται από την οπτική με την οποία παρουσιάζεται μία ιστορία.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αντιθετικές έννοιες, παραμύθια, στερεότυπα

Θέλει τέχνη η συνύπαρξη; Ένα εργαστήρι - πρόταση για την προώθηση της δημοκρατικής συνύπαρξης των εφήβων με όχημα τις τέχνες»

Χριστίνα Χρηστίδου, Όλγα Ορφανίδου
Εκπαιδευτικοί-ΠΡΩΤΑ.12, «InArt12»

Το σχολείο ως προνομιακός χώρος όχι μόνο πληροφόρησης και γνώσης λειτουργίας της δημοκρατίας

αλλά και καλλιέργειας δημοκρατικής συνείδησης μπορεί να διαμορφώσει στάση ζωής, δημοκρατική κουλτούρα και προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους νέους πολίτες. Η σύγχρονη παιδαγωγική επιστήμη αποδεικνύοντας ότι μαθαίνουμε καλύτερα μέσα από βιωματικές δραστηριότητες, μας καλεί να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα και συνθήκες όπου τα παιδιά έχουν την ευκαιρία επικοινωνίας, αλληλεπίδρασης, συνεργασίας, ανάπτυξης διαλόγου και δημιουργίας από κοινού, ώστε να επιτευχθεί η καλλιέργεια δεξιοτήτων και η εμπέδωση των θεμελίων αξιών δημοκρατικής συνύπαρξης. Η τέχνη μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο ως μέσο επίτευξης του στόχου, όσο και ως μέσο επικοινωνίας και έκφρασης, προσφέροντας ποικίλες τεχνικές και εργαλεία. Η ανακοίνωση αναφέρεται σε δράση που πραγματοποιήθηκε στη Θεσ/νίκη στις 30.3.2019 στο πλαίσιο της 7ης Γιορτής Πολυγλωσσίας, με συμμετοχή 19 μαθητών/τριών με διαφορετικά κοινωνικά, γλωσσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, από εννέα διαφορετικά Γυμνάσια και Λύκεια της πόλης, με πρόταση της Πρωτοβουλίας για το Άρθρο 12. Η δράση είχε τη μορφή 6ωρου εργαστηρίου με τη συμβολή εμπυχωτών και καλλιτεχνών. Σκοπός της παρουσίασης είναι η ανάδειξη του ρόλου της τέχνης ως κώδικα επικοινωνίας και ως μέσου διευκόλυνσης της συνύπαρξης και της συνεργασίας, όπως βιώθηκε μέσα από την εμπειρία της δράσης. Η ποιοτική μεθοδολογία που υιοθετήθηκε στην παρούσα εργασία στηρίχτηκε στις αρχές της Εμπειρικά Θεμελιωμένης Θεωρίας (Grounded theory) με την αναζήτηση ανοιχτών, και όχι προκαθορισμένων, κωδικών (opencodes). Τα δεδομένα (data) προέκυψαν στην πορεία της διεξαγωγής της δράσης ως βιωμένης εμπειρίας συνύπαρξης και συμμετοχικής έκφρασης, από τα δρώντα υποκείμενα που συμμετείχαν στη δράση, όσο και από τον τρόπο που αυτή έγινε αντιληπτή από τους συμμετέχοντες. Αξιολογώντας τη δράση, συμπεραίνουμε ότι η τέχνη μπορεί να γίνει γέφυρα επικοινωνίας και συνεργασίας, να βοηθήσει στην έκφραση και τη συνύπαρξη και να συμβάλει στη προώθηση της δημοκρατίας. Προκειμένου να προωθήσουμε μια ουσιαστική δημοκρατική αγωγή στα παιδιά, οφείλουμε να χρησιμοποιήσουμε βιωματικές πρακτικές συμμετοχής και άσκησης μέσα στο σχολείο και την κοινότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: έκφραση, δημιουργία, βίωμα, συμμετοχή

Το δίκτυο ως μέσο προσωπικής και συλλογικής έκφρασης σε εικαστικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Αναστασία-Ζωή Σουλιώτου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η διεπιστημονικότητα στο πεδίο των εικαστικών τεχνών με τη συμβολή διαφορετικών επιστημονικών πεδίων και της τεχνολογίας αποτελεί μια δυναμική και συνεχώς εξελισσόμενη πραγματικότητα με δυνατότητες ποικίλων εφαρμογών και διασυνδέσεων. Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται εικαστικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο πλαίσιο προσωπικών ή συλλογικών σχεδιαστικών και πλαστικών αναζητήσεων με αφετηρία δικτυακές δομές. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες πραγματοποιήθηκαν από φοιτητές/τριες αρχιτεκτονικών σχολών, σχολών Καλών Τεχνών και παιδαγωγικών τμημάτων. Με βάση την έννοια του δικτύου και με συγκεκριμένες θεματικές δημιουργήθηκε μια ποικιλία εικαστικών δημιουργιών ανάλογα με το μέσο που χρησιμοποιήθηκε (σχέδιο, ζωγραφική, γλυπτική, μακέτες, εικα-

στικές παρεμβάσεις σε (ημι-) δημόσιους χώρους, φωτογραφία, βίντεο και happening). Μέσα από τη σύνθεση και την ανάλυση των δημιουργιών αυτών, το δίκτυο αναδεικνύεται σε συστατικό στοιχείο του εαυτού, του χώρου και του περιβάλλοντος αλλά και σε μέσο για την ενδυνάμωση της συλλογικότητας τόσο σε επίπεδο εικαστικής (συν)δημιουργίας όσο και σε κοινωνικό επίπεδο δημιουργώντας σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων. Η έλλειψη απαίτησης για κάποια εξεζητημένη δεξιότητα, η ελευθερία της έκφρασης, τα απλά και φθηνά υλικά καθώς και η συμμετοχή όλων των φοιτητών/τριών σε συλλογικά έργα είναι μερικά από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις παραπάνω δράσεις και αναδεικνύουν τις δυνατότητες δημιουργικής έκφρασης και τις δυνητικές προεκτάσεις σε εικαστικό, εκπαιδευτικό και κοινωνικό επίπεδο. Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι οι δραστηριότητες στις οποίες χρησιμοποιείται το δίκτυο προωθούν στοιχεία της έννοιας της δημοκρατίας, την επικοινωνία, την αποτύπωση διαφορετικών προσωπικών και συλλογικών όψεων της πραγματικότητας, τη δημιουργικότητα και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής. Οι δυνατότητες αξιοποίησης ανάλογων δραστηριοτήτων στην εκπαίδευση μπορούν να προκύψουν και να εξελιχθούν μέσα από τη σύνθεση επιστημονικών και καλλιτεχνικών γνώσεων και μεθόδων από διάφορους τομείς, όπως οι τέχνες, τα μαθηματικά, η κοινωνιολογία οι θεωρίες μάθησης, κλπ., και να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας ενισχύοντας τη δημοκρατία στη σύγχρονη και ταχύτατα μεταβαλλόμενη κοινωνία.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *εικαστικές τέχνες, δίκτυο, διεπιστημονικότητα*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 23**

15.30-17.00

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΙΣ
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΕΣ**

Προεδρείο: Αλιβίζος Σοφός

**Εκπαίδευση, Επιμόρφωση και Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε Ελλάδα και Φινλανδία:
Μια συγκριτική μελέτη**

Γιώργος Φούζας, Αλιβίζος Σοφός, Ευφημία Τσιαρτσιάρη
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η Φινλανδία ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 βίωνε μια σοβαρή οικονομική κρίση η οποία άρχισε να υποχωρεί μόλις πριν από μια δεκαετία. Η κρίση αυτή είχε σοβαρότατες επιπτώσεις στην καθημερινότητα των πολιτών και επηρέασε βαθύτατα την κοινωνική δομή και συνοχή της χώρας. Εν ολίγοις, παρουσίαζε πολλά κοινά με τη δική μας κατάσταση. Οι κάτοικοι της χώρας αυτής, όμως, είδαν την κρίση σαν αφορμή να αλλάξουν ριζικά τον τρόπο προσέγγισης της καθημερινότητάς τους και να επενδύσουν στο σημαντικότερο κεφάλαιο που διέθεταν: στον πολίτη. Σε αυτό το πλαίσιο αναπροσάρμοσαν πλήρως το εκπαιδευτικό τους σύστημα επενδύοντας πρωτίστως στην ποιότητα και τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού τους προσωπικού μέσα από μια διαρκή προσπάθεια εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Τελικός στόχος ήταν η ουσιαστική επαγγελματική αλλαγή και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προσωπικού. Στην παρούσα εργασία η διερεύνηση κινείται σε επίπεδο βιβλιογραφικό και δεν αφορά μόνο στις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών αλλά εστιάζει σε βασικούς τομείς της δομής και της λειτουργίας του σύγχρονου ελληνικού και φινλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος, οι οποίοι επηρεάζουν την ποιότητα του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου και παράλληλα διαμορφώνουν την επαγγελματική ανάπτυξη των υπηρετούντων εκπαιδευτικών. Επιχειρεί να εντοπίσει, μέσα από μια συγκριτική ανάλυση πολιτικών αποφάσεων, ευρωπαϊκών μελετών, εκθέσεων ποιότητας και προγραμμάτων σπουδών των τελευταίων ετών, τα βασικά συστατικά στοιχεία για την εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της πρώτης βαθμίδας σε Ελλάδα και Φινλανδία, κάτω από το πρίσμα της επαγγελματικής (και επιστημονικής) ανάπτυξης και να καταγράψει τις διαφοροποιήσεις αλλά και τις ομοιότητές τους, στο πλαίσιο εκτίμησης της δυνατότητας ύπαρξης αλλαγών και βελτιώσεων στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Από την παραπάνω διερευνητική διαδικασία προκύπτουν κάποια βασικά συμπεράσματα – προτάσεις για το ελληνικό σύστημα όπως είναι η ανάγκη σύνδεσης της επιμόρφωσης με την αρχική εκπαίδευση ως άξονα βελτίωσης του ίδιου του συστήματος, η ανάγκη προσανατο-

λισμού στον εκπαιδευτικό και όχι στην εκπαιδευτική πολιτική, η σημασία της αυτονόμησης του εκπαιδευτικού και της παροχής εμπιστοσύνης προς το πρόσωπό του και η ανάγκη δημιουργίας ενός σταθερού και ενιαίου μοντέλου επιμορφωτικής δράσης προσαρμοσμένου στις σύγχρονες απαιτήσεις της διδακτικής καθημερινότητας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *επιμόρφωση εκπαιδευτικών, επαγγελματική ανάπτυξη*

Για την κουλτούρα της εκπαιδευτικής αυτοαξιολόγησης

Βασίλης Ντακούμης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ανδρονίκη Ρηγάκη
Κοινωνιολόγος, εκπαιδευτικός
Ιωάννα Ντακούμη
Κοινωνιολόγος

Το εκπαιδευτικό επάγγελμα και η εκπαιδευτική διαδικασία επηρεάζονται ριζικά από τις αλλαγές που συντελούνται στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο και συνδέονται με ουσιαστικές μεταβολές στη συγκρότηση και διαχείριση της σχολικής γνώσης, στις διαδικασίες μάθησης και παραγωγής της γνώσης στο σχολείο, με τη διαμόρφωση ενός νέου προφίλ του εκπαιδευτικού, με την εμφάνιση μιας νέας μαθησιακής σχέσης μεταξύ δασκάλου και μαθητή, προκαλώντας την εμφάνιση νέων παιδαγωγικών σχέσεων και αντιλήψεων (Λάμνιας, 2002 & 2004· Φλουρής & Πασιάς, 2005). Κομβικό σημείο αυτού του νέου προφίλ αποτελεί η υιοθέτηση της κουλτούρας της εκπαιδευτικής έρευνας που έχει στο επίκεντρό της την αυτοαξιολόγηση. Η πολυμορφία των πρακτικών εκπαιδευτικής αξιολόγησης και η αναγκαιότητα της αξιολόγησης, ιδίως της εσωτερικής, αναδείχθηκε από τον Σολομών (1999), ο οποίος, ως αντιπρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, άνοιξε πρώτος ερευνητικά το ζήτημα της «Συλλογικής Εσωτερικής Αξιολόγησης της Σχολικής Μονάδας» στην Ελλάδα. Κεντρικό επιχείρημα της παρούσας εργασίας, είναι ότι η διδασκαλία είναι μια ιδιαίτερη πνευματική διαδικασία που απαιτεί συνεχή λήψη αποφάσεων πριν, κατά τη διάρκεια, και μετά από τις αίθουσες διδασκαλίας (Colton & Spark-Langer, 1993· Costa, 1995· Lampert & Clark, 1990· Pultorak, 1996). Η ικανότητα του εκπαιδευτικού να σκέφτεται για αυτό που κάνει, καθώς και να αξιολογεί πράξεις του παρελθόντος, τρέχουσες καταστάσεις και επιδιωκόμενα αποτελέσματα, έχει ζωτική σημασία και είναι ευφυής εκπαιδευτική πρακτική η οποία έχει δυναμικό χαρακτήρα και δεν αποτελεί πράξη ρουτίνας (Borko, Michalec, Timmons, & Siddle, 1997· Richert, 1990). Στο πλαίσιο αυτό, η δογματική επιβολή μεθόδων αξιολόγησης, καθώς και η άρνηση κάθε είδους αξιολόγησης, εμπεριέχουν κοινωνικές και ιδεολογικές σημασίες που ξεπερνούν τα όρια των συχών αντιπαραθέσεων γύρω από αυτό το θέμα. Ο «διάλογος» αξιολόγηση - μη αξιολόγηση, είναι μάλλον άγονος και δεν παράγει αποτελέσματα ικανά να βελτιώσουν ή και να αλλάξουν την εκπαιδευτική λειτουργία. Ωστόσο, εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι η αναζήτηση και ο προσδιορισμός των σκοπών για τους οποίους γίνεται μια αξιολόγηση, ποια είναι τα αναμενόμενα αποτελέ-

σματα και ποιες είναι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαία μια διαρκής διαδικασία διαμόρφωσης ενός νέου οράματος του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού, με σαφή και ισχυρή κουλτούρα επαγγελματικής ανάπτυξης, με κίνητρα, φιλοδοξίες, ικανοποίηση και υποστήριξη, που θα αναβαθμίζουν την υπόληψη, το ήθος και την κοινωνική θέση που αντιστοιχεί στο παρεχόμενο εκπαιδευτικό έργο. Ένα έργο που μπορεί (;) να γίνει επικίνδυνο και ανατρεπτικό (Cookson & Lucks, 1997) και που παρέχεται από ένα «απαλό επάγγελμα» από άποψη σωματικής κόπωσης (Apple, 1991) και ταυτόχρονα εξουθενωτικό από την άποψη του συναισθηματικού φόρτου (Connell, 1985).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αυτοαξιολόγηση, εκπαιδευτικό επάγγελμα, γνώση

Επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών που εργάζονται με προσφυγόπουλα: τα οφέλη της ερευνοκεντρικής, ομαδοκεντρικής και βιωματικής προσέγγισης

*Γιώργος Ανδρουλάκης, Ρούλα Κίτσιου, Μαριαρένα Μαλλιαρού,
Ηρώ-Μαρία Παντελούκα, Καρολίνα Ρακιτζή, Σοφία Τσιώλη*
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ανάγκη για επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται σε περιβάλλοντα με προσφυγόπουλα στην Ελλάδα οδήγησε στη διοργάνωση ενός επιμορφωτικού προγράμματος διάρκειας 90 ωρών, από τον Δεκέμβριο του 2018 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2019, με χρηματοδότηση από τη UNICEF και φορέα υλοποίησης το Εργαστήριο Ελληνικής Γλώσσας και Πολυγλωσσίας του ΠΤΔΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η επιμόρφωση βασίστηκε στις αρχές της ομαδοκεντρικής (team-based), ερευνοκεντρικής (research-based) και βιωματικής (experiential) προσέγγισης, και αρθρώθηκε γύρω από οχτώ θεματικούς άξονες. Οι επιστημονικές και παιδαγωγικές επιλογές του επιμορφωτικού προγράμματος έδειξαν ότι μπορούν σε σύντομο χρόνο να υπάρξουν σημαντικά επιτεύγματα στο πεδίο της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών. Στην ανακοίνωση παρουσιάζονται αποτελέσματα και συμπεράσματα από τις διά ζώσης και online επιμορφώσεις (evidence-based), που προέκυψαν από κριτική ανάλυση λόγου και από θεματική ανάλυση συνεντεύξεων, ιδιαίτερα σε σχέση με ζητήματα ταυτότητας και επίγνωσης, όπως: α) η δυνατότητα διερεύνησης των εκπαιδευτικών εμπειριών των προσφύγων στις χώρες προέλευσης αλλά και στις χώρες διέλευσης πριν φτάσουν στην Ελλάδα, β) η επίγνωση για τον ρόλο της γλώσσας ως εμποδίου αλλά και ως ευκαιρίας για τη σχολική και την κοινωνική ένταξη, γ) η αντιμετώπιση του ψυχοκοινωνικού τραύματος που μπορεί να έχει προκληθεί από την προσφυγιά και από τις διακρίσεις, με προσαρμογή των διδακτικών μεθόδων για τη συμπερίληψη ευάλωτων παιδιών και εφήβων (Szende, 2006), δ) τα πλεονεκτήματα και οι τρόποι συγκρότησης κοινοτήτων μάθησης (Roxas, 2011) ε) η ενθάρρυνση μιας θετικής οπτικής για την πολυγλωσσία και τους πολυγραμματισμούς (UNICEF, 2016). Γενικότερα, το επιμορφωτικό πρόγραμμα ανέδειξε την αναγκαιότητα της συμμετοχικής προσέγγισης από την αρχή, από τον σχεδιασμό δηλαδή των αναλυτικών προγραμμάτων, των στόχων και των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Επιπλέον, όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές του επιμορφωτικού προγράμματος διαπιστώ-

νουν ότι η αποτελεσματικότητα των επιμορφώσεων, όσο και ευρύτερα της εκπαίδευσης των προσφύγων, συνδέεται άρρηκτα με την αποδοχή των παιδαγωγικών καινοτομιών από το σύνολο των παραγόντων (stakeholders) που συμμετέχουν τη λήψη αποφάσεων και στην εφαρμογή τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επαγγελματική ανάπτυξη, εκπαίδευση προσφύγων

Αξιοποίηση των εθελοντικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων για μετανάστες και πρόσφυγες που υλοποιούνται στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου για τη βελτίωση της επαγγελματικής ανάπτυξης των Εκπαιδευτικών

*Διονύσιος Γουβιάς, Ελένη Σκούρτου,
Βασιλεία Κούρτη-Καζούλλη,
Μαριάνθη Οικονομάκου
Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Η εισήγηση αυτή μελετά τις εθελοντικές εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για τους/τις πρόσφυγες που υλοποιούνται στο νησί της Ρόδου από το 2015, τόσο από μέλη ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Αιγαίου, όσο και από εθελοντές/τριες φοιτητές/τριες, σε συνεργασία με δομές (επίσημες και μη) υποδοχής & φιλοξενίας προσφύγων. Οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν: 1) την ενίσχυση και ανάδειξη πρακτικών γραμματισμού σε παιδιά που διαμένουν στο άτυπο Κέντρο Φιλοξενίας που λειτουργεί υπό την επίβλεψη του Δήμου Ρόδου και της Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους/τις πρόσφυγες, αλλά και σε ιδιωτικές κατοικίες που μισθώνονται από την Ύπατη Αρμοστεία· 2) τη μαθησιακή στήριξη των προσφυγόπουλων που φοιτούν σε σχολικές μονάδες του νησιού· και 3) τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες. Οι εκπαιδευόμενοι/ες, που συγκροτούν ένα καθ' όλα ανομοιογενές σύνολο, ζουν σε συνθήκες αβεβαιότητας και ρευστότητας, ενώ συχνά βρίσκονται σε φάση διαχείρισης επώδυνων τραυματικών εμπειριών. Η εκμάθηση της γλώσσας, υπό αυτήν την έννοια, δεν συνδέεται μόνο με την ανάπτυξη δεξιοτήτων επιβίωσης και προσαρμογής στο νέο περιβάλλον, αλλά ταυτόχρονα ευνοεί προοδευτικά τη δημιουργία δραστήριων Κοινοτήτων Μάθησης. Η εισήγηση επικεντρώνεται στην τρίτη μορφή εκπαιδευτικής παρέμβασης (διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες) αξιοποιεί ερευνητικά αποτελέσματα & συμπεράσματα από διεξαγωγή ατομικών & ομαδικών συνεντεύξεων (με μορφή focus groups οι δεύτερες) με εκπαιδευτές/τριες (πέντε άτομα / τέσσερες γυναίκες & έναν άνδρα) και εκπαιδευόμενους/ες πρόσφυγες (τέσσερα άτομα / τρεις άνδρες & μια γυναίκα), από συστηματική τήρηση ερευνητικού ημερολογίου (diaries) εκ μέρους των εκπαιδευτών/τριών, και από κείμενα αναστοχασμού & ταυτότητας (identity texts) που αντλούνται από τους/τις ίδιους/ες τους/τις πρόσφυγες (πέντε άτομα διαφορετικά από εκείνα των συνεντεύξεων / τρεις άνδρες & δύο γυναίκες). Η συμμετοχή υποψηφίων εθελοντών/τριών φοιτητών/τριών εγείρει ζητήματα σχετικά με το είδος της κατάρτισης που πρέπει να διαθέτουν οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, προκειμένου να είναι σε θέση να διδάσκουν σε περιβάλλον ενός πολυ-πολιτισμικού / πολυ-γλωσσικού σχολείου, και προσφέρει κάποιες γόνιμες ιδέ-

ες για το πώς τα Παιδαγωγικά Τμήματα, αλλά και γενικά οι ακαδημαϊκές δομές εκπαίδευσης & κατάρτισης των μελλοντικών εκπαιδευτικών, μπορούν να προωθήσουν ενεργά τη συμπεριληπτική εκπαίδευση, τη διαπολιτισμικότητα και την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επαγγελματική ανάπτυξη, μετανάστες, πρόσφυγες, γλωσσική διδασκαλία, συμπεριληπτική εκπαίδευση, διαπολιτισμικότητα, δημοκρατική συνείδηση

Επαγγελματικές κοινότητες μάθησης στο σχολικό περιβάλλον: προς την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευτικών για ένα δημοκρατικό σχολείο

Αντωνία Σαμαρά

3θ Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών (Μαράσλειο)

Η εργασία επιχειρεί να προσεγγίσει την έννοια της επαγγελματικής κοινότητας μάθησης ως «τόπου» στον οποίο οι εκπαιδευτικοί, διεκδικούν και ενθαρρύνονται προς μια περισσότερο ενεργό συμμετοχή στη στοχοθεσία και τη στρατηγική της σχολικής μονάδας. Στην πορεία εξετάζονται οι παράγοντες εκείνοι, οι οποίοι επιδρούν καταλυτικά και αλλάζουν τη φύση του εκπαιδευτικού επαγγέλματος, και οι οποίοι εν δυνάμει αλλοτριώνουν τον εκπαιδευτικό ως άτομο από το αποτέλεσμα του λειτουργήματός του, όπως είναι για παράδειγμα η ανάδυση της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας και οικονομίας της γνώσης, η διαφαινόμενη και διαρκώς αυξανόμενη εμπλοκή της αγοράς στην εκπαίδευση, το διακύβευμα της ποιότητας και της απόδοσης λόγου, οι ποσοτικοποιημένες μετρήσεις στην εκπαίδευση (governance by numbers) και η επιτελεσματικότητα. Η εργασία μας, με αυτή την παραδοχή, εξετάζει τις επαγγελματικές κοινότητες μάθησης ταυτόχρονα ως πρόβλημα, υπό την έννοια ότι μοιάζει να αποτελεί συνέπεια των παραπάνω, αλλά κυρίως ως απάντηση στους κινδύνους που θέτουν οι παραπάνω συνθήκες και ταυτόχρονα ως την οδό προς ένα νέο ρόλο του εκπαιδευτικού σε ένα νέου τύπου δημοκρατικό σχολείο. Για το σκοπό αυτό διερευνώνται αρχικά μέσα από τη βιβλιογραφία οι διαφορετικές προσεγγίσεις και πτυχές των επαγγελματικών κοινοτήτων μάθησης στην εκπαίδευση και συνδέονται με το λόγο σύγχρονων ευρωπαϊκών και διεθνών πολιτικών για τις ικανότητες των εκπαιδευτικών. Αξιοποιείται η κριτική ανάλυση λόγου τόσο στα κείμενα πολιτικής των διεθνών οργανισμών όσο και στη συνέχεια κατά τη μελέτη του ελληνικού θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των σχολικών μονάδων. Τέλος, αναλύονται κριτικά πολιτικές και πρακτικές και στην ελληνική εκπαίδευση, οι οποίες μοιάζουν να δίνουν την ευκαιρία ενεργού συμμετοχής των εκπαιδευτικών στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και στη συγκρότηση επαγγελματικών κοινοτήτων μάθησης, με έμφαση στις περιπτώσεις αφενός των Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων και αφετέρου στις Πρακτικές Αυτοαξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επαγγελματική ανάπτυξη, κοινότητες μάθησης

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 24**

15.30-17.00

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Γεώργιος Φλουρής, Ευαγγελία Καλεράντε

Η διδακτική της ιστορίας ως μέσο για την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης

Ελένη Καραμανώλη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Οι σύγχρονες δημοκρατικές και πολυπολιτισμικές κοινωνίες απαιτούν, μέσα από την εκπαιδευτική πολιτική, πολίτες με αναπτυγμένη ιστορική σκέψη και συνείδηση. Το γνωστικό αντικείμενο της ιστορίας είναι κατάλληλο να ανταποκριθεί σε αυτήν την πρόκληση, καθώς παρέχει πρόσφορο έδαφος για την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης και συνείδησης όπως αυτές αρθρώνονται μέσα από τη συσχέτιση των δομικών ιστορικών εννοιών (ιστορική σπουδαιότητα, αίτιο-αποτέλεσμα, συνέχεια-αλλαγή, ηθική διάσταση, ιστορική προοπτική). Η παρούσα έρευνα στοχεύει στην ανάδειξη της σπουδαιότητας απόκτησης δημοκρατικού πνεύματος εντός και εκτός σχολείου με την αξιοποίηση ανθρωπιστικών και δημοκρατικών αξιών στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας των κοινωνιών του παρελθόντος μπορεί να οδηγήσει στη διαμόρφωση θετικής θεώρησης της ετερότητας, του πλουραλισμού των οπτικών και της κατάρριψης των στερεοτύπων. Η εκπαιδευτική πράξη είναι απαραίτητο να ενθαρρύνει την ελευθερία της έκφρασης και το γόνιμο διάλογο. Ποιες παιδαγωγικές πρακτικές κρίνεται απαραίτητο να υιοθετηθούν προκειμένου να προωθηθεί η καλλιέργεια της παιδαγωγικής και κοινωνικής ευαισθητοποίησης για τη δημιουργία ενός σχολείου που θα διακρίνεται για την ενσυναίσθηση, τα δημοκρατικά και τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά του; Πώς μπορούμε να διαμορφώσουμε ένα σχολείο που θα χωράει και θα υποστηρίζει όλους τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς; Πώς θα ενισχύσουμε τη δημοκρατία στο σχολείο; Πώς θα αξιοποιήσουμε τη διαφορετικότητα και πώς θα αποφύγουμε το διαχωρισμό, τον αποκλεισμό, την περιθωριοποίηση παιδιών που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα; Θα παρουσιαστεί ένα διδακτικό σενάριο για το μάθημα της ιστορίας της Γ΄ γυμνασίου με τη χρήση μίας καινοτόμου και πρωτοποριακής μεθόδου διδασκαλίας για τα ελληνικά δεδομένα, βασισμένη στο "Historical Thinking Project", με εστίαση στις δομικές ιστορικές έννοιες και την αξιοποίησή τους με τέτοιο τρόπο ώστε σε βάθος χρόνου να δομηθεί η δημοκρατική συνείδηση των μαθητών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δομικές ιστορικές έννοιες, παιδαγωγικές πρακτικές

Αποσπάσματα βαλκανικής λογοτεχνίας και δραστηριότητες δημιουργικής γραφής για την προώθηση της δημοκρατίας στο σύγχρονο δημοτικό σχολείο

Σοφία Τσάτσου-Νικολούλη
Εκπαιδευτικός

Η παρούσα εισήγηση εντάσσεται στη θεματική της δημιουργικής γραφής κι έχει ως στόχο να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο η δημιουργική ενασχόληση με τη βαλκανική λογοτεχνία μπορεί να καταστεί χρήσιμο εργαλείο εκπαίδευσης στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο. Πλαίσιο των δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής αποτέλεσε το ερευνητικό/παρεμβατικό πρόγραμμα του ΠΑ.ΜΑΚ., του τμήματος Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών σπουδών, «Δημιουργική Γραφή και Δεξιότητες Κοινωνικής Μάθησης», εγκεκριμένο από το ΥΠΕΠΘ, το οποίο και υλοποιήθηκε σε δημοτικά σχολεία της Θεσσαλονίκης κατά το σχολικό έτος 2018-19. Στόχος του προγράμματος ήταν να ενισχύσει ποικίλες δεξιότητες κοινωνικής μάθησης σύμφωνα με το μοντέλο του Binkley και των συνεργατών του (2012). Στην παρούσα εισήγηση δίνεται έμφαση σ' εκείνες τις δεξιότητες που προάγουν την ελευθερία, την ισότητα και τη δικαιοσύνη, οι οποίες βρίσκονται στον πυρήνα της δημοκρατίας και είναι οι εξής: α) Συμμετοχή σε ομάδες/Συνεργασία, β) Προσωπική/Κοινωνική υπευθυνότητα, γ) Ενσυναίσθηση/Ανθρώπινα δικαιώματα. Η ενίσχυση των παραπάνω δεξιοτήτων επιχειρήθηκε μέσω της ενασχόλησης των μαθητών της ΣΤ΄ δημοτικού με λογοτεχνικά κείμενα χωρών της νοτιο-ανατολικής Ευρώπης και κυρίως μέσω της μύησης τους στα μυστικά της γραφής. Η σχολική τάξη μετατράπηκε σε εργαστήριο στο οποίο οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με διάφορες τεχνικές γραφής, καθοδηγούμενες κι ενίοτε χαλαρής καθοδήγησης. Συνοπτικά, η διαδικασία εφαρμογής δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής περιλάμβανε τρία διαδοχικά βήματα: α) Ανακάλυψη και δημιουργία γνώσης μέσω της κριτικής ανάγνωσης λογοτεχνικών κειμένων σχετικών με τις παραπάνω έννοιες της δημοκρατίας, β) Αποτύπωση της παραπάνω αποκτηθείσας γνώσης σε γραπτό κείμενο και μετασχηματισμός της σε νέα γνώση με την επίδραση ενός ερεθίσματος, γ) Ανατροφοδότηση με τη δημοσιοποίηση του μαθητικού κειμένου. Η ενδυνάμωση της προσωπικής και κοινωνικής υπευθυνότητας, η διευκόλυνση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, η μάθηση με παιγνιώδη τρόπο, η ενίσχυση των συγγραφικών δεξιοτήτων, η ανάπτυξη θετικού κλίματος στην τάξη και η ουσιαστική επικοινωνία με τους μαθητές αποτέλεσαν κάποια από τα οφέλη, όχι μόνο για τους εκπαιδευόμενους, αλλά και για τον ίδιο τον εκπαιδευτικό.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αυτοαξιολόγηση, εκπαιδευτικό επάγγελμα, γνώση

Η συμβολή της πολλαπλής νοημοσύνης στον εκδημοκρατισμό της σχολικής τάξης

Γεώργιος Φλουρής
ομ. Καθηγητής ΕΚΠΑ
Αβραάμ Μαυρόπουλος
πρ. Σύμβουλος Δ.Ε.

Η δημιουργία της θεωρίας της πολλαπλής νοημοσύνης (ΠΝ) στηρίχθηκε σε έρευνες γύρω από τον εγκέφαλο, την ανθρώπινη ανάπτυξη και εξέλιξη. Η ΠΝ αναφέρεται σε έναν πλουραλισμό ικανοτήτων που απηχεί ένα ευρύ «φάσμα» της ανθρώπινης υπόστασης και έχει εφαρμοστεί με επιτυχία σε σχολεία όλων σχεδόν των ηπείρων του πλανήτη. Μέσα από τις κατάλληλες και διαφοροποιημένες διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές, η εφαρμογή της θεωρίας έχει δημιουργήσει μια 'οικολογία' και έναν βιώσιμο εκπαιδευσης που σέβεται τους προσωποποιημένους τρόπους απόκτησης γνώσης του κάθε μαθητή και προσφέρει τη δυνατότητα μιας βαθύτερης κατανόησης του γνωστικού περιεχομένου. Αντίθετα από το παραδοσιακό σχολείο που επιβάλλει την 'ομοιομορφία' και την 'ισοπέδωση' των μαθητών με τα ίδια μέτρα και σταθμά, η ΠΝ ευνοεί την αυθεντική και ποιοτική μάθηση ενώ παρέχει ποικίλες ευκαιρίες για την εναρμόνιση της βιωματικής, της σχολικής και επιστημονικής γνώσης. Η εφαρμογή της θεωρίας της ΠΝ υιοθετεί ένα πλαίσιο δράσης, στο οποίο μπορούν να ενταχθούν όλοι οι μαθητές: υψηλών και χαμηλών επιδόσεων, με μαθησιακές δυσκολίες, δίγλωσσοι, από διαφορετικά κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα, κ.ά. Επομένως, διασφαλίζει ένα πλαίσιο εκδημοκρατισμού και εκπαιδευτικής «ισότητας» για όλους τους μαθητές, δεδομένου ότι τους επιτρέπει να χρησιμοποιούν τις υπάρχουσες δυνατότητες και τους τύπους νοημοσύνης τους, με εγγενείς και διαφορετικούς τρόπους που συμβάλουν στην πολύπλευρη, πολυνοητική και ισόρροπη ανάπτυξή τους. Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση εφαρμογής της θεωρίας της ΠΝ στην τάξη, στο πλαίσιο μαθήματος του ελληνικού σχολικού προγράμματος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης, πλαίσιο εκδημοκρατισμού, ελληνικό σχολικό πρόγραμμα

Η συμβολή των καλών πρακτικών στο μάθημα της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στη διαπολιτισμική εκπαίδευση ενηλίκων

Αργύριος Χατζηαργυρόπουλος
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η έξαρση του μεταναστευτικού/προσφυγικού ζητήματος τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμιο επίπεδο δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστη την Ελλάδα, η οποία, εξαιτίας της γεωπολιτικής της θέσης,

καλείται να λάβει μέτρα για την ορθή ενσωμάτωση και περαιτέρω προσαρμογή των ανθρώπων αυτών στην ελληνική πραγματικότητα. Η ελληνική πολιτεία, ωστόσο, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο για την ένταξη των μεταναστών/προσφύγων, δεν παρουσιάζει σημαντικά ετοιμότητα και συστηματικής λήψης μέτρων ως προς την αποδοχή των ανθρώπων αυτών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την έξαρση του φαινομένου της προκατάληψης από τους γηγενείς προς τους μετανάστες/πρόσφυγες, που ορισμένες φορές καταλήγει ακόμη και σε προστριβές μεταξύ τους. Προκειμένου λοιπόν να προσαρμοστούν και να ενταχθούν τα άτομα αυτά στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, κρίνεται απαραίτητη η εκπαίδευση και η κατάρτισή τους. Οι εκπαιδευτές, ενστερνιζόμενοι τις αξίες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της κριτικής παιδαγωγικής, οφείλουν να αναλάβουν εκπαιδευτική δράση, με στόχο να καταστήσουν ήδη από την αρχή ευνοϊκές αλλά και συμβατές με την ελληνική πραγματικότητα τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων αυτών. Παράλληλα, καλούνται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις εκείνες, ώστε οι μετανάστες/πρόσφυγες να μετατραπούν σε ενεργούς πολίτες, συμβάλλοντας και αυτοί με τον τρόπο τους στην πρόοδο της κοινωνίας εξαλείφοντας το ενδεχόμενο της περιθωριοποίησής τους. Οι παρεμβάσεις αυτές, και ειδικότερα στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, θα πρέπει να στηρίζονται σε διδακτικές/καλές πρακτικές, βασιζόμενες στην επικοινωνιακή και γνωστική προσέγγισή της, όπως ο διάλογος, το παιχνίδι ρόλου, η χρήση οπτικοακουστικό υλικό κ.ά. Η παρούσα έρευνα κλήθηκε να διερευνήσει τη συμβολή των καλών αυτών πρακτικών στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε ενήλικες μετανάστες/πρόσφυγες. Διεξήχθη από τον Απρίλιο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2018 και προσανατολίστηκε σε 16 εκπαιδευτές ενηλίκων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, που δραστηριοποιούνται σε οργανώσεις ΜΚΟ ή εθελοντικούς οργανισμούς της Λέσβου, των Σερρών, της Θεσσαλονίκης, της Αθήνας και του Πειραιά. Χρησιμοποιήθηκε ποιοτική ημιδομημένη συνέντευξη με δέκα ερωτήσεις κλειστού τύπου κλίμακας Likert (1-5) και δεκατρείς ερωτήσεις ανοικτού τύπου αντίστοιχα. Ύστερα από την καταγραφή και επεξεργασία των απαντήσεων των ερωτηθέντων η έρευνα κατέληξε στα εξής αποτελέσματα: 1) Τη συχνότητα εφαρμογής των καλών πρακτικών για την εκπλήρωση των διδακτικών στόχων της διδασκαλίας, 2) την προσαρμογή των καλών πρακτικών στις ανάγκες, τις κλίσεις και τα χαρακτηριστικά των μεταναστών/προσφύγων, 3) τον ικανοποιητικό βαθμό κατάρτισης των εκπαιδευτικών πάνω στο αντικείμενο της διδασκαλίας τους, αλλά και την επιθυμία τους για περαιτέρω διδακτική εξέλιξη, 4) την αξία της χρήσης καλών πρακτικών επικοινωνιακού και γνωστικού χαρακτήρα, όπως ο διάλογος, το παιχνίδι ρόλων, η χρήση οπτικοακουστικού υλικού, η εργασία σε ομάδες, σύνδεση της ελληνικής γλώσσας με τραγούδια, παιχνίδια με λέξεις, ανάγνωση κειμένων και η ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων και 5) τη θετική στάση των εκπαιδευομένων ως προς τη χρήση καλών πρακτικών - παρά την αρχική επιφύλαξή τους - και την εφαρμογή των γνώσεών τους στην καθημερινότητά τους. Στην ουσία, η ορθή εφαρμογή των καλών πρακτικών προϋποθέτει μια σαφή προετοιμασία του μαθήματος, ανταποκρινόμενη στις αρχές του ομαδικού πνεύματος και του δημοκρατικού ιδεώδους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαπολιτισμική εκπαίδευση ενηλίκων, καλές πρακτικές*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 25**

15.30-17.00

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ**

Προεδρείο: Αικατερίνη Βάσιου

**«Αν είχα φίλο ή φίλη σε αναπηρικό αμαξίδιο»:
ενσυναίσθηση και αντιλήψεις παιδιών προσχολικής ηλικίας
για τη σωματική αναπηρία**

Αικατερίνη Τσιπλητάρη, Αικατερίνη Βάσιου
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Παρόλο που τα παιδιά με αναπηρία έχουν ανάγκη από φίλους και από ένα προσβάσιμο και δημοκρατικό σχολικό περιβάλλον (Stoneman, 1993· Mulderij, 1996), ωστόσο μπορεί να έρθουν αντιμέτωπα με πολλά ψυχολογικά και κοινωνικά εμπόδια, εξαιτίας της ελλιπούς γνώσης και κατανόησης ή των αντιλήψεων των άλλων παιδιών για την αναπηρία (Mulderij, 1997). Έρευνες έχουν δείξει ότι παιδιά που είχαν συμμαθητή/τρια με σωματική αναπηρία είχαν θετική στάση απέναντι σε παιδιά με ανάλογα προβλήματα (Gash & Coffey, 1995) και ότι όσο πιο στενή επαφή είχαν με παιδιά με αναπηρία τόσο πιο θετική γινόταν η στάση τους απέναντι σε αυτά (Esposito & Reed, 1986). Δεδομένου ότι τα παιδιά που έχουν αναπτυγμένη ενσυναίσθηση είναι πιο συμπνετικά, επιδεικνύουν περισσότερη κατανόηση και είναι πιο πιθανό να προσφέρουν βοήθεια (Eisenberg & Miller, 1987), εφαρμόζονται παρεμβάσεις σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, που έχουν ως στόχο να αναπτύξουν τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες των παιδιών (Χατζηχρήστου, 2015). Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τις αντιλήψεις παιδιών προσχολικής ηλικίας για τη σωματική αναπηρία, καθώς και να εκτιμήσει τα επίπεδα της ενσυναίσθησής τους και να τα ενισχύσει με πρόγραμμα δραστηριοτήτων. Συμμετείχαν 24 παιδιά προσχολικής ηλικίας (13 αγόρια, 11 κορίτσια). Στη μέθοδο αξιοποιήθηκε ένας συνδυασμός συνεντεύξεων για τη διερεύνηση των αντιλήψεών τους για την αναπηρία, καθώς και ανοιχτών ερωτήσεων και δραστηριοτήτων για την εκτίμηση και την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, αντίστοιχα. Αναφορικά με τις αντιλήψεις για την αναπηρία, παρόλο που τα παιδιά φάνηκε ότι δεν γνωρίζουν για ποιον λόγο ένα παιδί μπορεί να κάθεται σε αναπηρικό αμαξίδιο, ωστόσο πρότειναν αλλαγές στο σχολείο τους, ώστε να γίνει πιο εύκολη η πρόσβαση. Στις ερωτήσεις για τη διερεύνηση της ενσυναίσθησης, τα

περισσότερα παιδιά δήλωσαν ότι αναγνωρίζουν τα συναισθήματα φίλων τους (χαρά, λύπη) από τις εκφράσεις των προσώπων τους και ότι νιώθουν φόβο ή στεναχώρια, όταν οι φίλοι τους βιώνουν αντίστοιχα συναισθήματα. Στις δραστηριότητες, τα παιδιά παρατήρησαν τις κινητικές δυσκολίες που αντιμετώπισαν τα ίδια και κατανόησαν τα συναισθήματα και τις δυσκολίες των παιδιών με κινητικά προβλήματα. Από τη μελέτη προκύπτει ότι είναι αναγκαία η εξοικείωση των παιδιών προσχολικής ηλικίας με τη σωματική αναπηρία, καθώς και η ενίσχυση της ενσυναίσθησής τους, ώστε, μέσω της αποδοχής των συμμαθητών/τριών τους με αναπηρία και της κατανόησης των αναγκών τους, να διασφαλιστεί η ισότητα και η δημοκρατία στο σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αναπηρία, ενσυναίσθηση, προσχολική ηλικία

Μελέτη περίπτωσης ένταξης παιδιών με ειδικές ανάγκες σε δημοτικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς

Μαρία Πούμπρου
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Οι λόγοι που καθιστούν απαραίτητη τη συμμετοχή των παιδιών με ειδικές ανάγκες στην εκπαίδευση είναι τόσο φιλοσοφικοί, σχετικοί με τη δημοκρατία και την ισότητα των πολιτών, όσο και κοινωνικοί και εκπαιδευτικοί. Αυτό έρχεται σε απόλυτη εναρμόνιση με το σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο, στο οποίο θα πρέπει να φοιτούν όλα τα παιδιά. Στην Ελλάδα η εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες γίνεται συνήθως σε τμήματα ένταξης όπου υπάρχουν εκπαιδευτικοί της ειδικής αγωγής. Στην πραγματικότητα, όμως, η ένταξη των παιδιών ξεκινά από πολύ νωρίς, αφού πολλά παιδιά φοιτούν σε παιδικούς σταθμούς. Σύμφωνα με τον νέο πρότυπο κανονισμό λειτουργίας των παιδικών σταθμών (ΦΕΚ 4249/Β/5-12-2017 άρθρο 3), στους παιδικούς σταθμούς έχουν δικαίωμα εγγραφής και τα παιδιά που πάσχουν από σωματικές, πνευματικές και ψυχικές παθήσεις ή αναπηρίες, εφόσον βεβαιώνεται με γνωμάτευση ιατρού κατάλληλης ειδικότητας ότι αυτό μπορεί να είναι ωφέλιμο για το παιδί και ότι υπάρχει δυνατότητα ένταξης σε πλαίσιο λειτουργίας παιδικού σταθμού. Ο όρος «ένταξη στην εκπαίδευση» έχει συμπεριλάβει κατά καιρούς πολλές έννοιες, όπως είναι η συνεκπαίδευση και η ενσωμάτωση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση για το περιεχόμενο του κάθε όρου, κυρίως στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία (Χριστοφοράκη, 2012). Στην Ελλάδα, όμως, θεωρείται αναντικατάστατος (Ζώνιου-Σιδέρη, 2012). Η ένταξη πρέπει να αφορά την κοινή μάθηση των παιδιών, με ή χωρίς αναπηρίες, σε όλες τις πτυχές της σχολικής εκπαίδευσης σε ένα σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο. Σύμφωνα με τον όρο «ένταξη» το άτομο τοποθετείται σε ένα σύνολο και ολοκληρώνεται μέσα σε αυτό (Ζώνιου-Σιδέρη, 1996). Το παιδί διατηρεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τα οποία γίνονται αποδεκτά προς όφελος του ίδιου του παιδιού αλλά και των άλλων. Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναζήτηση των προϋποθέσεων για να επιτευχθεί η ένταξη των παιδιών αυτών στο πλαίσιο του παιδικού σταθμού. Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε ήταν η μελέτη περίπτωσης τεσσάρων παιδιών (ηλικίας 2-5 ετών) που φοιτούσαν σε δημοτικούς βρεφονηπιακούς και νηπιακούς σταθμούς σε χρονικό διάστημα δύο ετών. Η μελέτη σκοπεύει να αναδείξει τη σημασία της παιδαγωγικής υποστήριξης σε παιδιά με ειδικές ανάγκες αλλά και τη σημασία της συνεργασίας όλων

των εμπλεκόμενων. Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχτηκαν μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων και πρωτόκολλων παρατήρησης. Η ανάλυση των δεδομένων ήταν ποιοτική. Ως εκ τούτου, τα ευρήματα ισχύουν για τις συγκεκριμένες περιπτώσεις και πιθανώς να ισχύσουν σε περιπτώσεις με παρόμοια χαρακτηριστικά. Τα συμπεράσματα ανέδειξαν: 1) την ένταξη των παιδιών μόνο στις περιπτώσεις όπου υπήρχε συνεργασία παιδαγωγικού προσωπικού, γονέων και «ειδικών», 2) την αναγκαιότητα μείωσης του αριθμού των φιλοξενούμενων παιδιών στα συγκεκριμένα τμήματα, 3) την αναγκαιότητα επιμόρφωσης του παιδαγωγικού προσωπικού και 4) την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση όλων των γονέων μέσω ενημερωτικών συναντήσεων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *ένταξη, ειδικές ανάγκες, βρεφονηπιακοί σταθμοί*

Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε μαθητές με ΔΑΦ μέσω της τεχνολογίας της Επαυξημένης Πραγματικότητας

*Βασιλική Χρυσικού, Κωνσταντίνα- Στυλιανή Δαμιανάκη,
Βασιλική Αγγελή
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Τις τελευταίες δεκαετίες η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (Δ.Α.Φ.) έχει απασχολήσει ιδιαίτερα το επιστημονικό κοινό και έχει αποτελέσει αντικείμενο μεγάλου κοινωνικού, εκπαιδευτικού και επιστημονικού ενδιαφέροντος. Ο όρος «Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος» χρησιμοποιείται προκειμένου να περιγράψει ένα ευρύ φάσμα νευρο-αναπτυξιακών διαταραχών με κοινά χαρακτηριστικά, όπως τα ελλείμματα σε κοινωνικές-επικοινωνιακές δεξιότητες, τα περιορισμένα ενδιαφέροντα, καθώς και τα επαναληπτικά πρότυπα συμπεριφοράς. Για τη Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος έχουν προταθεί αρκετές εκπαιδευτικές και θεραπευτικές προσεγγίσεις, που, σε συνδυασμό με τη χρήση της τεχνολογικής υποστήριξης, δύνανται να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των ατόμων με ΔΑΦ, προσφέροντας νέους τρόπους μάθησης, επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Μια τεχνολογία που έχει χρησιμοποιηθεί τα τελευταία χρόνια σε άτομα με ΔΑΦ είναι αυτή της Επαυξημένης Πραγματικότητας (Augmented Reality). Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια βιβλιογραφική ανασκόπηση που έχει ως σκοπό να μελετήσει την επίδραση της τεχνολογίας της Επαυξημένης Πραγματικότητας (ΕΠ) στη διδασκαλία μαθητών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος. Εστιάζει στα οφέλη της ΕΠ στην κατάκτηση γνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων σε παιδιά με ΔΑΦ, αλλά και στην ενεργή εμπλοκή και συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική πράξη. Η καταγραφή των ερευνητικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσα από τη μελέτη και ανάλυση αρκετών βιβλιογραφικών ερευνών που έγιναν σε εθνικό, αλλά και διεθνές επίπεδο σε σχέση με την αξιοποίηση της ΕΠ στη διδασκαλία μαθητών με ΔΑΦ. Τα αποτελέσματα της μελέτης κατέδειξαν τη θετική επίδραση της χρήσης της συγκεκριμένης τεχνολογίας στην κινητοποίηση, στην εμπλοκή και στην κατανόηση ποικίλων δεξιοτήτων των μαθητών αυτών. Η αποτελεσματικότητα της τεχνολογίας αυτής ως εκπαιδευτικού εργαλείου προσφέρει ένα πλουσιότερο σε πληροφορία και ερεθίσματα περιβάλλον και βοηθά τους μαθητές με ΔΑΦ να συμμετάσχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία στα πλαίσια ενός σύγχρονου δημοκρατικού σχολείου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: επαυξημένη πραγματικότητα, διαταραχή αυτιστικού φάσματος

Συμπεριληπτική εκπαίδευση στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο: οφέλη ευάλωτων ομάδων παιδιών αλλά και των υπόλοιπων μαθητών

Μαρία-Παναγιώτα Ζιούτου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η έννοια της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης έχει συζητηθεί τόσο έντονα εντός και εκτός επιστημονικής κοινότητας, που φαίνεται να «έχει πάθει τζετ λαγκ», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ainscow (2007). Το ερώτημα, όμως, που τίθεται είναι αν ενισχύονται ουσιαστικά οι ευάλωτες ομάδες μαθητών και κατά πόσο οι υπόλοιποι συμμαθητές τους ωφελούνται από τις συμπεριληπτικές πρακτικές. Αυτό ακριβώς είναι και το σημείο αναφοράς της εν λόγω προφορικής ανακοίνωσης, με τη μεθοδολογική προσέγγιση να ακολουθεί την οδό της βιβλιογραφικής ανασκόπησης πρωτογενών πηγών. Αναλυτικότερα, το θεωρητικό πλαίσιο δύναται να δομηθεί με βιβλιογραφικά επιχειρήματα, ορμώμενα από επιστημονικά άρθρα της τελευταίας σχεδόν δεκαετίας. Στόχο αποτελεί η βιβλιογραφική τεκμηρίωση των οφελών της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης που επιτάσσει το σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο, όχι μόνο σε μαθητές που φέρουν χαρακτηριστικά διαφορετικότητας, αλλά και στους υπόλοιπους συμμαθητές τους. Εστιάζοντας περαιτέρω, θα γίνει σύντομη αναφορά στην έννοια και τη στοχοθεσία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, υπογραμμίζοντας την ταύτιση της κοσμοθεωρίας της με τις αρχές της δημοκρατίας. Ακολούθως, θα καταγραφούν τόσο τα ακαδημαϊκά όσο και τα κοινωνικο-συναισθηματικά οφέλη που αποκομίζουν αρχικά οι ευάλωτες ομάδες μαθητών. Εν συνεχεία, θα καταγραφούν τα ακαδημαϊκά και τα κοινωνικο-συναισθηματικά οφέλη των υπόλοιπων μαθητών τυπικής ανάπτυξης. Τέλος, θα γίνει κριτική καταγραφή των συμπερασμάτων, τα οποία αποδεικνύουν τα κατά πλειονότητα οφέλη της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης όλων των μαθητών ανεξαιρέτως. Μάλιστα, θα γίνει αναφορά και σε περιορισμένα ευρήματα, που υποστηρίζουν τον ουδέτερο αντίκτυπο της συμπερίληψης. Κλείνοντας, πρέπει να σημειωθεί ότι απώτερος σκοπός της εν λόγω προφορικής ανακοίνωσης είναι αφενός να κινητοποιήσει το ακροατήριο θέτοντας τον θεμέλιο λίθο για συλλογή εγχώριων εμπειρικών δεδομένων, και αφετέρου να γεννήσει την ανάγκη υιοθέτησης πρακτικών που προωθούν τη δημοκρατία και απευθύνονται σε ΟΛΟΥΣ.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: συμπερίληψη, οφέλη, δημοκρατία

Συμμετοχή μαθητών/ μαθητριών και δημιουργία συμβουλίου τάξης στην ενταξιακή- δημοκρατική σχολική εκπαίδευση: Μια μελέτη περίπτωσης στη Β΄ τάξη του δημοτικού

Αλεξία Πέννα

Εκπαιδευτικός-Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών

Οι συμμετοχικές διαδικασίες και εμπειρίες μαθητών στη διδασκαλία και στο σχολείο συμβάλλουν στο να μάθουν και να βιώσουν τα παιδιά τη Δημοκρατία. Οι εκπαιδευτικοί ακολουθούν στοχευμένες συμμετοχικές δράσεις, ώστε οι μαθητές/μαθήτριες να αποκτήσουν συμμετοχικό δυναμικό, κοινωνικές δεξιότητες και υπευθυνότητα κατά τη διεύθυνση μαθησιακών διαδικασιών. Επιπρόσθετα, το συμβούλιο της τάξης, ως σημαντικό συστατικό στοιχείο της σχολικής ζωής, προσφέρει τη δυνατότητα στους μαθητές/στις μαθήτριες να συνδιαμορφώνουν τη σχολική ζωή, να βρίσκουν μαζί λύσεις, να συμπεριφέρονται δημοκρατικά και να δημιουργούν σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ τους καθώς και με τον δάσκαλο/ τη δασκάλα τους. Η παρούσα εργασία αποτελεί μια μελέτη περίπτωσης, η οποία πραγματοποιήθηκε στη Β΄ τάξη δημόσιου ελληνικού δημοτικού σχολείου, σε δείγμα είκοσι μαθητών/μαθητριών (n= 20). Στην τάξη φοιτούσαν και παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στην ενταξιακή διδασκαλία εφαρμόστηκαν συμμετοχικές διαδικασίες. Παράλληλα, ακολουθήθηκε μια σειρά δράσεων, ώστε να προετοιμαστούν τα παιδιά για την κατανόηση και τη δημιουργία συμβουλίου της τάξης. Κύριος στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθούν σημαντικά συμμετοχικά - δημοκρατικά στοιχεία στο ενταξιακό μάθημα και η επίδρασή τους στην ενταξιακή διδασκαλία και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η διδακτική παρέμβαση είχε διάρκεια οχτώ εβδομάδων. Σχεδιάστηκαν μαθησιακές δραστηριότητες για τους μαθητές /μαθήτριες και εκπαιδευτικό υλικό. Εφαρμόστηκαν εταιρικές και ομαδικές εργασίες και δραστηριότητες στην τάξη για την ανάπτυξη της συμμετοχής και την κατανόηση του συμβουλίου της τάξης. Τα παιδιά συμπλήρωσαν ατομικά φύλλα εργασίας. Εξέφρασαν τις απόψεις τους για τη συμμετοχή στη διδασκαλία και για το συμβούλιο της τάξης στην ολομέλεια. Όλα τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τα ερευνητικά εργαλεία συμπεριλήφθηκαν στον αναστοχασμό. Οι μαθητές/μαθήτριες αύξησαν τη συμμετοχή τους στη διδασκαλία, συνεργάστηκαν, έγιναν πιο υπεύθυνοι και έδειξαν έμπρακτα ενδιαφέρον για τη δημιουργία συμβουλίου της τάξης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *συμμετοχή, συμβούλιο τάξης, ένταξη, δημοκρατία*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 26**

15.30-17.00

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Ιωάννης Θωίδης, Πασχάλης Δήμου

Απόψεις εκπαιδευτικών για τον βαθμό αυτονομίας του διδακτικού έργου στην Πρωτοβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση και ο ρόλος των γονέων στη διαμόρφωση του πλαισίου αυτονομίας του

Βασιλική Κλ. Παπαδοπούλου
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα έρευνα αφορά στην παρουσίαση των απόψεων των εκπαιδευτικών, γενικού κλάδου ή ειδικότητας, για τον βαθμό αυτονομίας τους και το κατά πόσο αυτός επηρεάζεται από τον παρεμβατικό ρόλο των γονέων των μαθητών τους. Στο πλαίσιο αυτό έγινε διερεύνηση των πεποιθήσεων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας ιδιωτικής παιδείας σχετικά με τις έννοιες «αυτονομία», «αυτονομία του εκπαιδευτικού» και «αυτονομία του διδακτικού έργου» και τον τρόπο με τον οποίο η εμπλοκή του οικογενειακού περιβάλλοντος των μαθητών πιθανώς επηρεάζει τον βαθμό αυτονομίας του εκπαιδευτικού. Η βιβλιογραφική επισκόπηση φανερώνει πως υπάρχει ένα ευρύ φάσμα σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί τον όρο αυτονομία όπως φανερώνεται από ερευνητικές μελέτες τόσο στην ελληνική όσο και στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία, ενώ παράλληλα επιχειρείται η καταγραφή των παραγόντων εμπλοκής των γονέων στα μαθησιακά ζητήματα των παιδιών τους, καθώς και του αντίκτυπου αυτής στον βαθμό αυτονομίας του εκπαιδευτικού. Η παρούσα έρευνα υιοθετεί την ποιοτική προσέγγιση μεθοδολογίας και υλοποιήθηκε μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων, οι οποίες αποτέλεσαν το πρωτογενές υλικό ανάλυσης. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν είκοσι εκπαιδευτικοί και ακολουθήθηκε η θεματική ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις σε θεματικές κατηγορίες και υποκατηγορίες. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε μια ποικιλία περιοριστικών παραγόντων για την αυτονομία των εκπαιδευτικών και του διδακτικού τους έργου, ενώ απαριθμήθηκαν μερικοί από τους τομείς εμπλοκής των κηδεμόνων των μαθητών. Καταγράφηκε, επίσης, η επιθυμία των εκπαιδευτικών για απεμπλοκή των κηδεμόνων των μαθητών από την αξιολόγησή τους. Σε γενικότερα πλαίσια προέκυψε ότι η αυτονομία συνδέεται άρρηκτα με τον χαρακτήρα του εκπαιδευτικού, και τα αποτελέσματα αυτής γίνονται αισθητά ποικιλοτρόπως. Τέλος, προτείνονται κάποιες αλλαγές που απαιτούνται για τη βελτίωση της θέσης του εκπαιδευτικού στο ευρύτερο πλαίσιο του διδακτι-

κού έργου της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *αυτονομία, διδακτικό έργο, ιδιωτική εκπαίδευση*

Ερευνώντας την ιστορία της γειτονιάς του σχολείου τη δεκαετία του '50, Δημιουργία Ομάδας Προφορικής Ιστορίας (ΟΠΙ) στο 30ο Δημοτικό Σχολείο Βόλου για την έρευνα και καταγραφή της «Ιστορίας από τα κάτω»

Ελένη Μπαρμπουδάκη

Εκπαιδευτικός-Ειδική Παιδαγωγός-Ιστορικός

Πασχάλης Δήμου

Εκπαιδευτικός-Κοινωνικός Ανθρωπολόγος

Η παρούσα πρόταση εισήγησης περιγράφει τη διεξαγωγή προγράμματος Τοπικής Ιστορίας -η πρώτη φάση του οποίου υλοποιήθηκε το διάστημα 12/2018-06/2019- με θεματική την ιστορία της γειτονιάς. Με τη μεθοδολογία της Έρευνας Δράσης και τα θεωρητικά κι ερευνητικά εργαλεία που δίνει η Προφορική Ιστορία, μαθητές του 30ού Δημοτικού Σχολείου Βόλου οργάνωσαν έρευνα για τη συλλογή υλικού, μαρτυριών και τεκμηρίων. Η δράση αφορούσε στην ουσιαστική εμπλοκή των μαθητών με τη δημιουργία Ομάδας Προφορικής Ιστορίας, με σκοπό τη διερεύνηση της οικιστικής-πολεοδομικής, αλλά κυρίως της κοινωνικής «εικόνας» της γειτονιάς τους τη δεκαετία του 1950, αμέσως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη λήξη του Εμφυλίου. Οι συναντήσεις της ομάδας σε εβδομαδιαία βάση εντός του σχολικού προγράμματος, η διεξαγωγή συνεντεύξεων με πληροφορητές στο σχολείο, αλλά και από τους μαθητές στα σπίτια τους, και οι αναστοχαστικές συναντήσεις της ομάδας για τον επανασχεδιασμό της έρευνας δράσης, μετά την ολοκλήρωση κάθε κύκλου, έδωσαν στους μαθητές τη δυνατότητα να γίνουν ερευνητές και συνδημιουργοί γνώσης σημαντικής για τους ίδιους. Να ενεργοποιηθούν και να ανακαλύψουν αυθεντικές μαρτυρίες και άγνωστα ιστορικά στοιχεία, ασχολούμενοι με τη μελέτη της ιστορίας των «απλών», «καθημερινών» ανθρώπων, της Ιστορίας «από τα κάτω», και παράλληλα να επεξεργαστούν και να καταγράψουν τα αποτελέσματα της έρευνας της ομάδας τους, δημιουργώντας ψηφιακό υλικό, δημόσιο πόρο για την ευρύτερη κοινότητα του σχολείου. Η εισήγησή μας θα διακρίνεται σε τρία μέρη: Αρχικά θα περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο διεξήχθη η έρευνα δράση η οποία οργανώθηκε πάνω στην κοινή παραδοχή ότι οι μαθητές δε γνώριζαν πολλά για την ιστορία της γειτονιάς του σχολείου τη συγκεκριμένη περίοδο. Στη συνέχεια θα παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι μαθητές συγκροτώντας την Ομάδα Προφορικής Ιστορίας έγιναν ουσιαστικά ερευνητές, προσεγγίζοντας με έναν επιστημονικό κι εξίσου δημιουργικό τρόπο το γνωστικό-μαθησιακό αντικείμενο της Ιστορίας. Τέλος, θα καταγράφονται τα συμπεράσματα από την παρέμβαση-δράση όπως αυτά θεωρούνται από τους εκπαιδευτικούς που την υλοποίησαν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *τοπική, προφορική Ιστορία, έρευνα δράσης*

Διά βίου εκπαίδευση και αγορά: αντιφάσεις και όρια για τις κοινωνικές ανάγκες του 21ου αιώνα

Πέτρος Σκυθιώτης
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Το πλέγμα σχέσεων εργασίας, οικονομίας και εκπαίδευσης είναι το βασικό δίκτυο σχέσεων οι οποίες αλληλεπιδρώντας κατευθύνουν την αναπαραγωγή και την ανάπτυξη μιας κοινωνίας. Ιστορικά, οι σχέσεις αυτές την επηρεάζουν σε μέγιστο βαθμό, καθώς καθορίζουν ποσοτικά και ποιοτικά τον πλούτο που μπορεί να παραχθεί μετρημένος σε προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και το είδος του υποκειμένου της εργασίας που παράγει αυτόν τον πλούτο (Γράβαρης, 1994· Βαζιούλιν, 2004). Η διαλεκτική των παραγωγικών σχέσεων και παραγωγικών δυνάμεων δεν περιορίζεται μόνο στην οικονομία και στην εργασία, αλλά επεκτείνεται και στην εκπαίδευση, αφού εκεί εδράζεται ο σχεδιασμός των προηγούμενων δύο. Αλλά και αντίθετα: ο σχεδιασμός της εκπαίδευσης εδράζεται και στις νέες εξελίξεις και μεταβολές, στις νέες ανάγκες, στις νέες τάσεις της οικονομίας και της εργασίας (Μηλιός, 1994· Sarup, 2006). Με την παραπάνω προβληματική ενταγμένη στο γενικότερο θεωρητικό πλαίσιο της Κριτικής Παιδαγωγικής (Γούναρη & Γρόλλιος, 2010) και με μέθοδο τη μαρξιστική ανάλυση των σχέσεων εκπαίδευσης – οικονομίας (αγοράς) – εργασίας, η παρούσα ανακοίνωση σκοπεύει να διερευνήσει το εγγύς μέλλον και τα όρια της διά βίου εκπαίδευσης σχετικά με το σύγχρονο πλαίσιο των κοινωνικών αναγκών του 21ου αιώνα. Ανιχνεύονται μια σειρά αντιφάσεων: 1) Η αυξημένη μόρφωση - εκπαίδευση που απαιτεί η σύγχρονη αγορά εργασίας (η εκπαίδευση-μόρφωση γίνεται ολοένα η σημαντικότερη παραγωγική δύναμη) και 2) το νεοφιλελεύθερο οικονομικό πλαίσιο (συνεχούς ιδιωτικοποιημένης εκπαίδευσης) μετατρέπουν τη διά βίου εκπαίδευση: α) σε διά βίου επενδυτική ευκαιρία για το κεφάλαιο και β) σε αγωνία συνεχούς επί πληρωμή κατάρτισης και εργασιακής ανασφάλειας για τον συλλογικό εκπαιδευόμενο – εργαζόμενο. Συμπερασματικά, η απρόβλεπτη απαιτητική αγορά μετατρέπει την εκπαίδευση σε διά βίου απρόβλεπτη. Καταλήγει, έτσι, ο σχεδιασμός της εκπαίδευσης να είναι ο ιδιωτικοποιημένος μη σχεδιασμός της: βασικός σκοπός γίνεται η προσαρμοστικότητα – ευελιξία του υποκειμένου της εργασίας σε οποιοδήποτε συνθήκες· πράγμα που πόρρω απέχει από τις αξίες μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας που υπηρετεί την προοπτική της κοινωνικής χειραφέτησης (Παυλίδης, 2012).

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *δια βίου εκπαίδευση, αγορά, κριτική παιδαγωγική*

Νοητικά προσβάσιμα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα για επισκέπτες που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού: μια έρευνα δράσης

Ειρήνη Ράπτη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τα μουσεία διαμηνύουν ότι είναι ανοιχτοί οργανισμοί προς όλους, όμως ως μουσειοπαιδαγωγός-ειδική παιδαγωγός διαπίστωσα ότι τα άτομα που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού ουσιαστικά αποκλείονται από τις δραστηριότητες των μουσείων και εν γένει από την απόλαυση του πολιτισμικού προϊόντος, γιατί κανένας δεν είναι ενημερωμένος για τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά τους, επομένως ούτε και προετοιμασμένος να τα υποδεχθεί. Σκοπός της έρευνας ήταν να εντοπίσει τις αποτελεσματικότερες μεθόδους και τεχνικές που μπορούν να ακολουθούν οι μουσειοπαιδαγωγοί ώστε να κάνουν τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα, που αποτελούν τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο μουσείο και στον επισκέπτη, νοητικά προσβάσιμα για τους επισκέπτες που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού. Η αναγκαιότητα της ένταξης και κατ' ακολουθία της ενσωμάτωσης των ατόμων που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού στην πολιτιστική ζωή με οδήγησαν στον σχεδιασμό υλοποίησης μιας έρευνας δράσης. Η έρευνα δράσης πραγματοποιήθηκε σε τρεις κύκλους, σε συνεργασία με δύο μουσεία (M1, M2) και με δείγμα επτά ατόμων (15-40 ετών, μεσαίας λειτουργικότητας). Κατά τον πρώτο κύκλο, που πραγματοποιήθηκε στο M1, έγιναν τροποποιήσεις στο υπάρχον μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα με βάση τη βιβλιογραφία. Από την υλοποίηση του προγράμματος και τις παρατηρήσεις όλων των εμπλεκόμενων και του εξωτερικού παρατηρητή, προβήκαμε σε νέες τροποποιήσεις. Στον δεύτερο κύκλο, διατηρώντας σταθερές όλες τις άλλες μεταβλητές (ημέρα, συνοδούς, μουσείο, μουσειοπαιδαγωγό, κ.λπ.) υλοποιήθηκε το εκ νέου τροποποιημένο μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα με καλύτερη ροή και περισσότερη ενεργό συμμετοχή από όλους. Ο τρίτος κύκλος πραγματοποιήθηκε στο M2, με νέο μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα και μουσειοπαιδαγωγό, αλλά διατηρήθηκαν όλες οι άλλες μεταβλητές όπως επίσης και οι τροποποιήσεις που φάνηκαν αποτελεσματικές κατά τον δεύτερο κύκλο. Σε όλες τις φάσεις της έρευνας εφαρμόστηκε τριγωνοποίηση για μεγαλύτερη αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Η έρευνα οδήγησε σε συμπεράσματα, ανάμεσα στα οποία είναι τα εξής: α) η αισθητηριακή επαφή με αντικείμενα ενισχύει τη μάθηση, κεντρίζει το ενδιαφέρον και βοηθάει στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων, β) ύπαρξη ενός χώρου χαλάρωσης, ώστε οι επισκέπτες να αποσύρονται για λίγο, σε περίπτωση υπερδιέγερσης, ξεσπάσματος ή κόπωσης αποδείχθηκε αναγκαία, γ) ανάκληση της υπάρχουσας γνώσης ενεργοποιείται ευκολότερα μέσω κάποιου οπτικού ερεθίσματος. Εξίσου σημαντική αποδείχθηκε και η χρήση βοηθητικού εποπτικού υλικού, ιδιαίτερα για τα άτομα που δεν έχουν ομιλία και δ) δημιουργία ενός τελετουργικού πριν από την επίσκεψη στο μουσείο, όπως το άκουσμα του τραγουδιού «Μες στο μουσείο», κατά τη διαδρομή με το λεωφορείο, βοηθάει στην προετοιμασία των επισκεπτών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αυτισμός, μουσειακή εκπαίδευση, προσβασιμότητα

Εκφοβισμός και Δημοκρατία – Σύγχρονες Δημοκρατικές Πρακτικές στην Πρόληψη του Σχολικού Εκφοβισμού

Τατιανή Γκάτσα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η σύγχρονη σχολική κοινότητα θεσμικά αποτελεί μια στοιχειώδη κοινότητα εφαρμογής της Δημοκρατίας στην εκπαίδευση. Ο Εκφοβισμός και η Δημοκρατία είναι έννοιες και πρακτικές αντίθετες μεταξύ τους. Η ύπαρξη της μιας ακυρώνει την άλλη. Η παρούσα βιβλιογραφική μελέτη, συνεξετάζοντας τις δύο έννοιες, της Δημοκρατίας και του Εκφοβισμού, επιδιώκει να απαντηθούν τα ακόλουθα ερωτήματα: α) Τι είδους σχέση υπάρχει ανάμεσά τους; β) Ποιες δημοκρατικές πρακτικές στην εκπαίδευση συμβάλλουν στην καταπολέμηση του εκφοβισμού; Συμβαίνει το αντίστροφο; Η Μέθοδος που ακολουθήθηκε είναι η ανασκόπηση των μελετών με θέμα «εκφοβισμός και δημοκρατία». Χρησιμοποιήθηκε η ηλεκτρονική μηχανή Google Scholar ως μέσο αναζήτησης μελετών. Από την προσπέλαση, εντοπίστηκαν μελέτες οι οποίες ανέδειξαν δημοκρατικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται για την αποτελεσματική παρέμβαση καταπολέμησης του εκφοβισμού και της θυματοποίησης. Ειδικότερα, στα αποτελέσματα της αναζήτησης εντοπίζονται οι ακόλουθες δημοκρατικές πρακτικές καταπολέμησης του εκφοβισμού, που παρατίθενται ως αποτελέσματα/εφαρμογές: Η διαδραστική μορφή τέχνης το «Δικαστήριο-Θέατρο» (Forum theatre), η επανορθωτική δικαιοσύνη, ο κύκλος του παιδαγωγικού διαλόγου, το κοινωνικό - οικολογικό μοντέλο κατανόησης κι ερμηνείας των σχέσεων, η εκπαίδευση των μαθητών στη δημοκρατία, η κοινωνική παιδεία, η διαπολιτισμική εκπαίδευση, η αγωγή της ελευθερίας, το δημοκρατικό κλίμα στην τάξη/σχολική κοινότητα, μέσω της κοινωνικής – συναισθηματικής – ηθικής αγωγής και η εκπαίδευση στην επίλυση προβλημάτων. Παράλληλα, η διαπραγμάτευση και η επίλυση των συγκρούσεων αποτελεί ευκαιρία για την ανάπτυξη δημοκρατικών αξιών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, εκφοβισμός, πρόληψη, αντιμετώπιση*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 27**

17.00-18.30

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: ΔΙΑΔΡΟΜΗ, ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Προεδρείο: Ιωάννης Ε. Πυργιωτάκης

Η Παιδεία και δημοκρατία στο πνεύμα του σχολείου εργασίας κατά τον G. Kerschensteiner

Ιωάννης Ε. Πυργιωτάκης

Ομότιμος Καθηγητής και πρ. Αντιπρύτανης Πανεπιστημίου Κρήτης

Στην εισήγηση αναλύεται η έννοια του Σχολείου Εργασίας όπως το οραματίστηκε ο εμπνευστής του, Γερμανός Παιδαγωγός G. Kerschensteiner. Μελετάται το ομότιτλο έργο του γερμανού παιδαγωγού και αναδεικνύεται το βαθύτερο πνεύμα του Σχολείου Εργασίας, το οποίο φαίνεται ότι δεν έγινε ποτέ κατανητό στην Ελλάδα και εν πολλοίς ούτε στη Γερμανία. Στο πνεύμα του Kerschensteiner το σχολείο αποβλέπει πρωτίστως στη διαμόρφωση μιας δημοκρατικής Πολιτείας. Με την έννοια αυτή, πρώτα μελετώνται και συγκεκριμενοποιούνται οι κανόνες της δημοκρατικής Πολιτείας, σύμφωνα με τους οποίους συγκροτούνται κατόπιν οι κανόνες λειτουργίας του σχολείου. Στο σημείο αυτό επικεντρώνονται οι βασικές επικρίσεις σε βάρος του Kerschensteiner, ο οποίος μεταξύ των άλλων επικρίνεται ότι δήθεν επιζητά την πλήρη υποταγή του σχολείου στην κοινωνία και άλλα παρόμοια. Στο πνεύμα όμως του Kerschensteiner, σχολείο και κοινωνία αποτελούν δύο βασικούς διαλεκτικούς εταίρους που οφείλουν να βρίσκονται σε μια μόνιμη αλληλεπίδραση μεταξύ τους, ώστε μέσα από τη διαδικασία αυτή οι κανόνες της δημοκρατικής συμβίωσης να ενσωματώνονται στην προσωπικότητα του αυριανού πολίτη μέσω του σχολείου. Στο βάθος της σκέψης και των ιδεών του υπάρχουν ουσιαστικές πολιτικές ιδέες περί δημοκρατίας, από τις οποίες διαποτίζεται και η παιδαγωγική του θεωρία. Και αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο μιας άλλης μελέτης και είναι απορίας άξιο πώς και γιατί οι (Γερμανοί κυρίως) συνάδελφοί του δεν έχουν προβεί μέχρι σήμερα στη μελέτη του συγκεκριμένου θέματος, να μελετήσουν δηλαδή τον ΠΟΛΙΤΙΚΟ G. Kerschensteiner.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *σχολείο εργασίας, παλαιό σχολείο, νέο σχολείο, g. kerschensteiner, j. dewey, δημοκρατία, κοινωνική αλληλεγγύη*

Δημοκρατικό Σχολείο και Εκπαιδευτικές Πρακτικές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Μια ερευνητική προσέγγιση

Μαρία Σακελλαρίου, Παναγιώτα Σπράτη
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η σύγχρονη πολυπολιτισμική πραγματικότητα που επικρατεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα επέφερε τη φοίτηση μαθητών από άλλες χώρες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, δημιουργώντας την πρόκληση της ετερογένειας. Το κυρίαρχο πολιτιστικό πλαίσιο της εκάστοτε χώρας επηρεάζει σε βάθος το εκπαιδευτικό σύστημα και ενδέχεται να προωθεί προκαταλήψεις και στερεότυπα (Coelho, 2007). Οι περιπτώσεις καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η έξαρση φαινομένων ξενοφοβίας και ρατσισμού, απαιτούν δημοκρατικούς, κριτικά σκεπτόμενους και ενεργούς πολίτες (Nussbaun, 2013). Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθούν οι απόψεις και οι εκπαιδευτικές πρακτικές των νηπιαγωγών και δασκάλων αναφορικά με την ανάπτυξη δημοκρατικών δεξιοτήτων και συμπεριφορών των παιδιών της Προσχολικής και Σχολικής Εκπαίδευσης. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα, με μεθοδολογικό εργαλείο αυτό των ημι-δομημένων συνεντεύξεων, σε ένα δείγμα τριάντα (30) νηπιαγωγών και τριάντα δασκάλων (30) από την Περιφερειακή Ενότητα Ηπείρου. Οι εκπαιδευτικοί απάντησαν σε ερωτήματα αναφορικά: α) με το περιεχόμενο της δημοκρατικής εκπαίδευσης, β) με τις εκπαιδευτικές πρακτικές που εφαρμόζουν για τη δημοκρατική εκπαίδευση και γ) με τους παράγοντες που επηρεάζουν το εκπαιδευτικό τους έργο προς την κατεύθυνση της δημοκρατικής εκπαίδευσης. Από την ανάλυση και ερμηνεία των συνεντεύξεων διαφαίνεται ότι οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι αντιλαμβάνονται την έννοια της δημοκρατικής εκπαίδευσης ως μια εκπαιδευτική διαδικασία που μεταδίδει στους μαθητές την έννοια της ισότητας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αποδοχής της διαφορετικότητας των ανθρώπων (Alshurman, 2015). Εκφράζονται θετικά για την προώθηση καινοτόμων δράσεων στο πλαίσιο της μαθησιακής διαδικασίας όσον αφορά την καλλιέργεια δημοκρατικών αξιών, ωστόσο από τις απαντήσεις τους αναδεικνύεται ότι δεν τις εφαρμόζουν στην εκπαιδευτική πράξη (Davis, 2010). Η έρευνα ανέδειξε τόσο την αναγκαιότητα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα διδακτικής μεθοδολογίας και πρακτικής εφαρμογής για την αναβάθμιση του δημοκρατικού σχολείου, όσο και την ανάγκη ενεργοποίησης της επίσημης Πολιτείας στην προώθηση Προγραμμάτων Σπουδών, με στόχο την καλλιέργεια δημοκρατικών αξιών που εν τέλει θα διαμορφώσουν την ποιότητα του σύγχρονου δημοκρατικού σχολείου (Unicef, 2015).

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατικό σχολείο, ισότητα, εκπαιδευτικοί*

Δημοκρατικό Σχολείο και Διαφοροποίηση της Διδασκαλίας στην προσχολική και σχολική εκπαίδευση. Μια ερευνητική προσέγγιση

Μαρία Σακελλαρίου, Πολυξένη Μήτση
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το νέο πλαίσιο στον προσανατολισμό της Εκπαίδευσης λόγω της παγκοσμιοποίησης και των αυξανόμενων δημογραφικών αλλαγών, του πλουραλισμού, της ανταγωνιστικότητας και της πολυπολιτισμικότητας, επιβάλλει την καλλιέργεια, την προώθηση αλλά και τη διαρκή ενίσχυση των δημοκρατικών αξιών (Γκόβαρης, 2013· Gutmann, 2004·Τριανταφύλλου, 2016). Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας φαίνεται να παρέχει τα εχέγγυα για δημοκρατική διδασκαλία μέσω της υπέρβασης των ανισοτήτων και της υιοθέτησης πρακτικών ολιστικής ισότητας, δικαιοσύνης και ισότιμης κατανομής μαθησιακών ευκαιριών για όλους τους μαθητές (Βαλιαντή & Νεοφύτου, 2017· Koutselini & Agathagelou, 2009). Σκοπό αυτής της μελέτης αποτελεί η διερεύνηση των εκπαιδευτικών πρακτικών και η ανάδειξη του ρόλου του εκπαιδευτικού κατά την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας προς την κατεύθυνση προώθησης του δημοκρατικού σχολείου. Συγκεκριμένα επιδιώκεται η ανάδειξη των στρατηγικών και πρακτικών στο πλαίσιο εφαρμογής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, αλλά και η επιλογή των μέσων και υλικών που καθιστούν τη διδασκαλία δημοκρατική. Για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας διεξήχθη ποιοτική έρευνα της οποίας μεθοδολογικό εργαλείο αποτέλεσαν τριάντα (30) ημιδομημένες συνεντεύξεις σε νηπιαγωγούς και τριάντα (30) αντίστοιχα σε δασκάλους της Περιφερειακής Ενότητας Ηπείρου. Από την ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων της έρευνας προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί εφαρμόζοντας τη διαφοροποιημένη διδασκαλία χρησιμοποιούν πληθώρα εκπαιδευτικών πρακτικών, προσαρμοσμένων στις ανάγκες, στο μαθησιακό προφίλ και στα ενδιαφέροντα κάθε παιδιού, ωστόσο αναδείχθηκε η ανάγκη τους για περαιτέρω επιμόρφωση σε θέματα πρακτικής εφαρμογής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας προκειμένου να μεγιστοποιηθούν υψηλής ποιότητας μαθησιακές ευκαιρίες. Παρά τους περιορισμούς της έρευνας, τα δεδομένα αποτελούν το έναυσμα για περαιτέρω διερεύνηση του θέματος σχετικά με την ευρύτερη εφαρμογή ανάλογων εκπαιδευτικών πρακτικών και στρατηγικών στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο. Στο πλαίσιο της διαφοροποίησης προωθείται η δημοκρατική διδασκαλία, καθώς η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης διαμορφώνει τις κατάλληλες και αναγκαίες συνθήκες για ισότητα στη μάθηση, ισότιμη παροχή ευκαιριών και εν τέλει άρση των κοινωνικών ανισοτήτων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: δημοκρατικό σχολείο, διαφοροποιημένη διδασκαλία, εκπαιδευτικές πρακτικές

Η δυναμική που προσδίδει η δημοκρατία και η δικαιοσύνη στη διδασκαλία και τη μάθηση. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο τοπίο αυτό

Σταύρος Σταυρινούδης
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στο Ετήσιο Συνέδριο του American Educational Research Association (AERA) του 2018 απηύθυνε ομιλία η Deborah Loewenberg Ball, ως πρόεδρος του συνεδρίου, με τίτλο “Just Dreams and Imperatives: The Power of Teaching in the Struggle for Public Education” (Απλά Όνειρα και Επιταγές: Η δύναμη της διδασκαλίας στον αγώνα για Δημόσια Εκπαίδευση). Η παρούσα εισήγηση προσεγγίζει κριτικά πτυχές της εν λόγω ομιλίας, αναδεικνύοντας τρέχοντα ζητήματα στον χώρο της διδασκαλίας και της έρευνας στην εκπαίδευση. Σκοπό της αποτελεί η ανάδειξη της επιστημονικής κρίσης με την αντιπαραβολή δύο προτύπων διδασκαλίας, η διδακτική δυναμική που παρουσιάζει η αξιοποίηση του μαθητικού λάθους και οι προοπτικές που διαμορφώνει η χειραφετική παιδαγωγική. Η ανάλυση του λόγου αποτελεί τη μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος, στη βάση ότι ο λόγος δεν είναι απλώς ένα ουδέτερο μέσο για την απονομή νοήματος, αλλά δηλωτικός του τρόπου σύλληψης του αντικειμένου και διαμορφωτικός ως προς την εκδοχή αυτού. Με την ενδεδειγμένη επιχειρηματολογία και τη βιβλιογραφική τεκμηρίωση, προσεγγίζονται θέματα που θίγονται από την ομιλήτρια στη βάση της σύγχρονης θεωρητικής και πρακτικής προσέγγισης. Θέματα που αφορούν τόσο τη μορφή και τον ρόλο που έχουν η θεωρία, η διδασκαλία και η μάθηση στο πεδίο της εκπαίδευσης, όσο και τον ρόλο που διαδραματίζουν ο εκπαιδευτικός, ο ερευνητής και η εκπαιδευτική έρευνα. Η πρόεδρος του AERA εστιάζει στη συνύπαρξη «περιορισμού» και «διακριτικότητας» στη μορφή και τον χαρακτήρα της διδασκαλίας ως «παραδειγμάτων», κατά τον Kuhh, που βρίσκονται σε διαπάλη η οποία αναδίδει «ανωμαλίες» και φέρνει την επιστήμη σε φάση «κρίσης». Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί, με εργαλεία τα επιστημολογικά ρεύματα του θετικισμού και του πραγματισμού και τεχνική την κριτική προσέγγιση, να αποτυπωθεί η θέση που έχει η θεωρία και η σχέση που αναπτύσσει αυτή με την πράξη, να καταγραφεί ο ρόλος που έχει ο εκπαιδευτικός στο πεδίο της έρευνας και να παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά που διακρίνουν τη διδασκαλία, τη μάθηση και την αξιολόγηση, στα «παραδείγματα» του «περιορισμού» και της «διακριτικότητας». Η Deborah Loewenberg Ball, μέσω αναλυτικής παρουσίασης και περιγραφής συγκεκριμένης διδακτικής πράξης, επιχειρεί να αναδείξει τον βασικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει στη διδασκαλία και τη μάθηση η αξιοποίηση του μαθητικού «λάθους». Στην παρούσα εισήγηση, με επίκεντρο το μαθητικό «λάθος», αντιπαραβάλλονται ο συμπεριφορισμός ή μιχεβιορισμός με τον εποικοδομητισμό ή κονστρουκτιβισμό. Επιχειρείται η αποσαφήνιση του ρόλου και της αντιμετώπισης που τυγχάνει το «λάθος» στις δύο αυτές προσεγγίσεις της διδασκαλίας και θεωρίες μάθησης. Στο τελευταίο μέρος της ομιλίας της η Deborah Loewenberg Ball αναφέρεται στις επιταγές που προωθούν και στα συστατικά που διαμορφώνουν τη δημοκρατία και τη δικαιοσύνη στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται η ανάδειξη των αποτελεσμάτων που επιφέρουν οι δημοκρατικές αρχές που διέπουν τη χειραφετική παιδαγωγική.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: διδασκαλία, δημοκρατία, δικαιοσύνη, μαθητικό λάθος, μάθηση

Δημοκρατική Εκπαίδευση: Στοχασμοί για την ιστορία και τις σύγχρονες μεταμορφώσεις της

Βασιλική Καραβάκου, Θεοφάνης Παπαστάθης
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η εκπαίδευση καθιστά δυνατή τη δημιουργική και αποτελεσματική αξιολόγηση των ανεπαρκειών και των ελλειμμάτων της σύγχρονης δημοκρατικής θεωρίας και πολιτικής κουλτούρας. Μια από τις συνεχείς και σταθερές μέριμνες της τελευταίας υπήρξε η δομική και θεσμική οργάνωση της σύγχρονης πολιτικής κοινωνίας στη βάση ενός ανθολογίου ηθικών και πολιτικών αξιών, όπως αυτή του πλουραλισμού, της ελευθερίας, της αμοιβαιότητας και της αποδοχής της διαφορετικότητας. Το αίτημα που η εκπαίδευση θέτει στη σύγχρονη δημοκρατική θεωρία είναι να της προσφέρει ένα αξιακό περιεχόμενο, έτσι ώστε να αποφύγει επιτυχώς τον στείρο και κενό φορμαλισμό. Πώς, άλλωστε, θα μπορούσε το σύγχρονο σχολείο να αποτελέσει ένα αυθεντικό κύτταρο και έναν αποφασιστικό καταλύτη για την ενσάρκωση των δημοκρατικών ιδεωδών; Στη βάση αυτή η σύγχρονη εκπαίδευση στηρίχτηκε κατά πολύ σε αντιλήψεις για τον πλουραλισμό που οφείλει να διαπνέει τη στάση της απέναντι στην πολιτική, την ηθική, τον επαγγελματισμό και τον ανθρώπινο βίο ευρύτερα. Μια ατυχής συνέπεια αυτής της αύρας του πλουραλισμού της δημοκρατίας υπήρξε η αποφυγή παραγωγής ουσιαστικών ισχυρισμών και επιχειρημάτων για το τι δύναται να σταθεί ως καλό, αγαθό και δίκαιο στη σύγχρονη δημοκρατική εκπαίδευση. Στις καλύτερες εκδοχές του σύγχρονου φιλελευθερισμού, ο οποίος αναμφίβολα διατηρεί ένα θεωρητικό προβάδισμα στη βιβλιογραφία, υπήρξε η εστίαση στον εντοπισμό ενός αδιαμφισβήτητου πυρήνα ηθικών και πολιτικών αξιών, ο οποίος θα αποτελούσε, συγχρόνως, τον πυρήνα της πλουραλιστικής δημοκρατικής εκπαίδευσης. Το σύγχρονο σχολείο συχνά διολίσθησε σε μια καταστροφικού τύπου ουδετερότητα, αδύνατη να εκφράσει τις προσαγές της δημοκρατίας αλλά και να ανταποκριθεί στην αγριότητα των σύγχρονων προκλήσεων, τις οποίες θέτουν φαινόμενα όπως η ρητορική του μίσους και ο έμπρακτος εκφοβισμός και φανατισμός. Η ένδεια που προκύπτει για την εκπαίδευση και ο κίνδυνος για την καλλιέργεια της δημοκρατικής συνείδησης και της πολιτειότητας αφορούν, κυρίως, στο γεγονός ότι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το σύγχρονο σχολείο δεν είναι θεωρητικής αλλά πραγματικής τάξης. Η εκπαιδευτική πολιτική, συγχρόνως, οφείλει να προωθεί μέτρα και στρατηγικές που θα προσφέρουν το περιεχόμενο της δημοκρατικής εκπαίδευσης, χωρίς να προβαίνει σε αποφάνσεις τελειοθηρίας και απόλυτης τελεολογίας. Η εργασία ισχυρίζεται ότι η δημοκρατική εκπαίδευση συνιστά εξ ορισμού το άριστο μέσο για την ανασύσταση της εύθραυστης ισορροπίας, που περιγράφεται από τις βάσεις ηθικών και πολιτικών αξιών και από την ανάγκη ουδετερότητας, αξιοκρατίας και αριστείας, που έχει ανάγκη η ίδια η εκπαίδευση, η δημοκρατία και η κοινωνία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, εκπαίδευση, πολιτική, πλουραλισμός*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 28**

17.00-18.30

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Νικόλαος Χανιωτάκης

Η κατανόηση της συμμετρίας μέσω δραστηριοτήτων χορού από μαθητές δημοτικού

Φωτεινή Ρόιδου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ένα από τα βασικότερα αίτια για την αδυναμία κατανόησης των μαθηματικών εννοιών είναι η απουσία της ενεργητικής συμμετοχής και της βιωματικής δράσης των παιδιών (Τουμάσης, 2002). Η έκφραση των συναισθημάτων, η ενεργοποίηση της φαντασίας και των γνώσεων των μαθητών μπορούν να επιτευχθούν με την ενεργή συμμετοχή τους σε δραστηριότητες – έργα που συνδυάζουν τη μαθηματική γνώση με τον χορό ή το παιχνίδι ή το θέατρο (Μπαρμπούση, 2014; Belcastro & Schaffer, 2011; Chaviaris & Kafoussi, 2010; Pivec, Dziabenko & Schinnerl, 2003). Με τις εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας επιτυγχάνεται ο κοινωνικός εποικοδομητισμός, καθώς παρέχονται ευκαιρίες για την κατανόηση εννοιών μέσα από την ενεργητική συμμετοχή, τον πειραματισμό και την αλληλεπίδραση με το αντικείμενο και τους συμμαθητές τους, στοιχεία που χαρακτηρίζουν αυτή την προσέγγιση (Pivec et al., 2003). Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας μιας εναλλακτικής μορφής διδασκαλίας για τη συμμετρία σε μαθητές Α΄ και Β΄ Δημοτικού από την ευρύτερη περιοχή της Λήμνου μέσω από δραστηριότητες χορού. Για τον σκοπό αυτόν οι μαθητές χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, στην Πειραματική Ομάδα και στην Ομάδα Ελέγχου, και παρακολούθησαν διδασκαλία στο μάθημα της συμμετρίας. Στην Πειραματική Ομάδα η διδασκαλία πραγματοποιήθηκε μέσω δραστηριοτήτων χορού, ενώ στην Ομάδα Ελέγχου η διδασκαλία πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά με τη χρήση των σχολικών εγχειριδίων των Μαθηματικών της Α΄ και Β΄ Δημοτικού. Για να ελεγχθεί η επίδοση των συμμετεχόντων στις έννοιες της συμμετρίας μετά το πέρας της διδασκαλίας, οι μαθητές και των δύο ομάδων κλήθηκαν να απαντήσουν σε τρεις δοκιμασίες για την αμφίπλευρη και την περιστροφική συμμετρία. Διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρξε σημαντική διαφορά ανάμεσα στην επίδοση των δύο ομάδων, εύρημα που δείχνει ότι τόσο η εναλλακτική μορφή διδασκαλίας όσο και η περισσότερο παραδοσιακή μορφή εξασφαλίζουν εξίσου υψηλές επιδόσεις. Η παρούσα εργασία αναδεικνύει ότι η μαθησιακή

διαδικασία μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική με μια εναλλακτική μορφή διδασκαλίας, όπως ο χορός, λόγω της ενεργής συμμετοχής και της βιωματικής δράσης των μαθητών, που καθιστούν το μάθημα των Μαθηματικών πιο ενδιαφέρον. Με την επιλογή μιας εναλλακτικής μορφής διδασκαλίας επιτυγχάνεται η συμμετοχική δράση όλων των μαθητών στη σχολική εκπαίδευση και παρέχονται ίσες ευκαιρίες σε όλους, όπως ορίζει το σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *συμμετρία, αμφίπλευρη, περιστροφική, εναλλακτική μορφή διδασκαλίας, χορός*

Παιδαγωγική της Δημοκρατίας και Μαθηματικά: από την πράξη και την τάξη προς τη διαμόρφωση πρότασης

Αθανάσιος Στράντζαλος

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αλέξανδρος Βασιλειάδης

Εκπαιδευτικός-Δημοτικό Σχολείο Βουβοποτάμου Πρέβεζας

Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του αναστοχασμού επί συνεργατικής εκπαιδευτικής έρευνας (διαδοχικές έρευνες δράσεις) με αναφορά στη Μαθηματική Εκπαίδευση, και ειδικότερα στη μετάβαση από την Α-βάθμια στη Β-βάθμια Εκπαίδευση. Επικεντρωνόμαστε στην παρουσίαση και ανάλυση των συγκριτικών αποτελεσμάτων από ένα τμήμα Ε΄ Δημοτικού και ένα Α΄ Γυμνασίου που διδάχτηκαν το ίδιο υλικό (κατά τα προβλεπόμενα) με συμβολή (1) της Κριτικής και της Ρεαλιστικής Μαθηματικής Εκπαίδευσης στην ικανοποίηση απαιτήσεων των ερευνητών, όπως θέματα που έχουν νόημα για το μαθητικό μας κοινό, ειδικότερα στη διάσταση της εκπαίδευσης του/της κριτικού πολίτη, νοηματοδότηση όρων και μεθόδων των Μαθηματικών, ειδικότερα στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης, του κριτικού “αναγνωστικού” γραμματισμού και του αναγκαίου ορθολογισμού, (2) του διδακτικού εργαλείου του “ανοικτού προβλήματος” στην αυτορρύθμιση κατά τη διδακτική πράξη, και στα ειδικά και ιδιαίτερα αποτελέσματα που προσκτήθηκαν κατά την ενεργοποίηση των συνεργατικών τάξεων, με πλήρως συμβατές με την αρχική οριοθέτηση της έννοιας προεκτάσεις που συμβάλλουν στην επιτυχή διασύνδεση με τα παραπάνω. Θα αναφερθούμε ιδιαίτερως στο πώς οι μεθοδολογικές επιλογές που υποδεικνύονται εδώ απέδωσαν στη διδασκαλία των Μαθηματικών τον χαρακτήρα του αναπόσπαστου τμήματος της Δημοκρατικής Εκπαίδευσης ενεργών πολιτών ενώ, την ίδια στιγμή, υπηρετούν με επάρκεια και προοπτική και την απαίτηση για την εισαγωγή των μαθητών/-ριών στη Μαθηματική Παιδεία, νοούμενη και ως ειδικό επιστημολογικό πλαίσιο, και ως πλαίσιο κρίσιμων εφαρμογών, αλλά και ως πλαίσιο πραγμάτωσης αισθητικών και αισθητηριακών αναζητήσεων με “ποιητικό ορθολογισμό”.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *μαθηματικά, πολιτειότητα, κριτική εκπαίδευση*

Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για την εκπαιδευτική δράση «Η τσάντα στο σχολείο»

Παναγιώτα Διαμαντή, Νικόλαος Χανιωτάκης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Διεθνείς συγκριτικές μελέτες έχουν δείξει ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην κορυφή των χωρών με τις περισσότερες κατ' οίκον εργασίες. Μεμονωμένες έρευνες που έχουν διεξαχθεί στη χώρα μας διαπιστώνουν και αυτές από την πλευρά τους ότι ο όγκος των εργασιών που δίνονται για το σπίτι είναι αρκετά μεγάλος, με αποτέλεσμα πολλοί μαθητές και οι οικογένειές τους να βιώνουν προβληματικές καταστάσεις. Το Υπουργείο Παιδείας, προκειμένου να αμβλύνει κάπως το πρόβλημα, αποφάσισε να εφαρμόσει κατά τη σχολική χρονιά 2017-18 την εκπαιδευτική δράση «Η τσάντα στο σχολείο», να αφήνουν, δηλαδή, οι μαθητές ένα Σαββατοκύριακο τον μήνα την τσάντα στο σχολείο. Πρακτικά κάτι τέτοιο σήμαινε ότι το Σαββατοκύριακο αυτό οι εκπαιδευτικοί δεν θα έπρεπε να αναθέτουν κατ' οίκον εργασίες στους μαθητές τους. Κατά την επόμενη σχολική χρονιά, το μέτρο επεκτάθηκε και περιλάμβανε δύο Σαββατοκύριακα τον μήνα χωρίς κατ' οίκον εργασίες. Κριτικές απόψεις από την πλευρά των εκπαιδευτικών, αλλά και των γονέων, εμφανίστηκαν στα ΜΜΕ, όχι όμως και κάποια συστηματική διερεύνηση του προβλήματος μέχρι σήμερα. Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη δράση «η τσάντα στο σχολείο». Για τον σκοπό αυτόν χρησιμοποιήσαμε ένα δομημένο γραπτό ερωτηματολόγιο με κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις, το οποίο κατασκευάστηκε για τους σκοπούς της έρευνας, καθώς και ένα ερωτηματολόγιο ημιδομημένης συνέντευξης. Στην ποσοτική αποτίμηση συμμετείχαν 215 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, και στην ποιοτική 20. Πρόκειται για μια έρευνα η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη. Από τη μια, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν εμφανίστηκαν θετικά προσκείμενοι στη νέα δράση, και αναγνώρισαν κάποια πλεονεκτήματα για μαθητές και γονείς (π.χ. ξεκούραση, περισσότερος ελεύθερος χρόνος, λιγότερο άγχος και πίεση για γονείς και παιδιά, λιγότερες συγκρούσεις στην οικογένεια, ποιοτικός χρόνος στη σχέση γονέων-παιδιού κ.ά.). Από την άλλη πλευρά, όμως, αρκετοί εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι χωρίς κατ' οίκον εργασίες το Σαββατοκύριακο οι μαθητές θα χάνουν τον ρυθμό τους, θα ασχολούνται με μη δημιουργικές δραστηριότητες και ενδεχομένως θα προκύψουν μαθησιακά κενά. Ανέφεραν ότι δέχονται αντιδράσεις από τους γονείς για το νέο μέτρο, ενώ στην πλειονότητά τους (80%) δήλωσαν πως οι ίδιοι είναι οι μόνοι αρμόδιοι και ικανοί να αποφασίζουν για τις σχολικές εργασίες που θα αναθέτουν στο σπίτι.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: κατ' οίκον εργασίες, «η τσάντα στο σχολείο», δημοτικό σχολείο, εκπαιδευτικός

Συνδημιουργική διδασκαλία και μάθηση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Ανδρέας Οικονόμου
ΑΣΠΑΙΤΕ

Οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι είναι επιφορτισμένοι με το έργο της προετοιμασίας των μελλοντικών επιστημόνων, διδάσκοντάς τους και εποπτεύοντας μεταπτυχιακές και διδακτορικές διατριβές και ερευνητικά προγράμματα. Για να το πετυχαίνουν αυτό, χρειάζονται παιδαγωγικές γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και πίστη ότι αυτή η διάσταση της εργασίας τους είναι εξίσου σημαντική με το ερευνητικό έργο τους. Στην Ελλάδα, η έρευνα δείχνει έλλειψη παιδαγωγικής κατάρτισης στην πλειονότητα των εκπαιδευτικών. Επίσης, δεν υπάρχει πρόνοια για την απόκτησή της στη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους. Κι ενώ τα θέματα διδασκαλίας και μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ερευνώνται διεθνώς εδώ και πολλές δεκαετίες, στη χώρα μας ελάχιστες είναι οι σχετικές μελέτες. Σκοπός της εργασίας είναι να φωτίσει μια σύγχρονη προσέγγιση στην Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική και να συνεισφέρει στη σχετική συζήτηση που άνοιξε και διεξάγεται στη χώρα μας τα τελευταία πέντε χρόνια. Επικεντρώνεται στο θέμα της συνεργασίας και συνδημιουργίας διδάσκοντος και διδασκομένων. Στο πλαίσιο αυτό, εφαρμόστηκε πιλοτικά ένα νέο εργαλείο διδασκαλίας και μάθησης, «τα επτά γυαλιά της συνδημιουργίας», το οποίο είναι σύνθεση της εφαρμογής της δουλειάς σε «μικρές ομάδες», της συζήτησης ενός θέματος από ένα «focus group» και της ανάλυσής του με τα «έξι καπέλα σκέψης». Θέμα του μαθήματος ήταν η «Επισιτιστική Ασφάλεια στο Ελληνικό Σχολείο», και συμμετείχαν 32 φοιτητές του μεταπτυχιακού προγράμματος «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης» της ΑΣΠΑΙΤΕ στη Θεσσαλονίκη, το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017. Η διδακτική παρέμβαση, στη λογική μιας έρευνας-δράσης, περιλάμβανε βιωματική δραστηριότητα σε μικρές ομάδες, η οποία επέτρεψε μεγάλο βαθμό αλληλεπίδρασης των μελών τους και καθρεφτίστηκε στο τελικό παραδοτέο, που ήταν η σύνθεση των επιμέρους ευρημάτων στην ολομέλεια με βάση τις καταγραφές που έγιναν από κάθε ομάδα σε κάθε βήμα εφαρμογής του εργαλείου. Το συμπέρασμα από την εφαρμογή της διδακτικής παρέμβασης είναι ότι, στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής διδασκαλίας και μάθησης, είναι εφικτή η εφαρμογή μεθόδων και τεχνικών που εμπλέκουν ενεργητικά τους φοιτητές και τους καθιστούν συνδημιουργούς των όρων εκπαίδευσής τους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *πανεπιστημιακή παιδαγωγική, διδασκαλία και μάθηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, συνδημιουργία, συνεργασία, επτά γυαλιά της συνδημιουργίας*

Έρευνα-δράση και δημοκρατικό σχολείο: μια παρέμβαση για τον μετασχηματισμό των εκπαιδευτικών πρακτικών σε δημοκρατικές διαδικασίες

Σοφία Αυγητίδου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση μιας παρέμβασης υποστήριξης εκπαιδευτικών που προσπαθούσαν –μέσω της έρευνας-δράσης– να μετασχηματίσουν τις καθημερινές πρακτικές τους αλλά και να συνεργαστούν σε ένα διαλογικό πλαίσιο, για την υιοθέτηση δημοκρατικών πρακτικών στην τάξη τους. Η παρέμβαση εδράζεται στην παραδοχή ότι η δημοκρατία δεν είναι ένα έτοιμο πακέτο που μπορεί να παραδοθεί στην τάξη άνωθεν, όπως είναι για παράδειγμα ένα κλειστό, στοχοθετικό Αναλυτικό Πρόγραμμα. Μπορεί μόνο να αναδυθεί και στη συνέχεια να αναπτυχθεί μέσα από την προσπάθεια (ενεργοποίηση και διερεύνηση) όλων των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η έρευνα-δράση δεν επιλέχτηκε μόνο ως μια μεθοδολογία εισαγωγής των εκπαιδευτικών σε επάλληλους κύκλους έρευνας, αναστοχασμού, σχεδιασμού, υλοποίησης και αποτίμησης της δράσης (Κατσαρού & Τσάφος, 2013: 56· Κατσαρού, 2016). Η έρευνα-δράση έχει σαφή προσανατολισμό στην κριτική διερεύνηση και τον μετασχηματισμό της εκπαιδευτικής πρακτικής που αφορά στην επίτευξη μιας κοινωνικά δίκαιης εκπαίδευσης (Price, 2001). Η έρευνα-δράση διήρκησε έναν χρόνο και συμμετείχαν 16 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με κύριο ζητούμενο την αναζήτηση τρόπων ενίσχυσης της ενεργητικής συμμετοχής όλων των μαθητών και μαθητριών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι εκπαιδευτικοί ερευνητές κατέγραψαν σε πολλαπλές στιγμές της συνεργασίας μας τις σκέψεις και τις πρακτικές τους, διερεύνησαν τις απόψεις των μαθητών και μαθητριών τους για την εκπαιδευτική διαδικασία και τον τρόπο συμμετοχής τους σε αυτήν, συμμετείχαν σε συλλογικές διαδικασίες διαλόγου και αναστοχασμού, τόσο για τους τρόπους ερμηνείας των ζητημάτων όσο και για τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση των πρακτικών τους. Οι διαπιστώσεις από την αρχική διερεύνηση των πρακτικών των εκπαιδευτικών από τους ίδιους ήταν η κυριαρχία της μονολογικής και αδιαφοροποίητης διαδικασίας, η αυθεντία του εκπαιδευτικού να καθορίσει την εκπαιδευτική διαδικασία και η απουσία συνεργατικών σχέσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών με στόχο τον αναστοχασμό των πρακτικών τους. Η διαδικασία τεκμηρίωσης ενός σχεδίου δράσης βασίστηκε στην ακρόαση των «φωνών» των παιδιών και των άλλων συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, στον σχεδιασμό συμμετοχικών, διαφοροποιημένων και διαλογικών εκπαιδευτικών πρακτικών αλλά και στη συνεχή αποτίμηση των επιλεγμένων δράσεων με στόχο την αναθεώρηση και τον επανασχεδιασμό τους. Μέσα από τη συνεχή συγκριτική ανάλυση της συνεργασίας αυτής με τους εκπαιδευτικούς ως ερευνητές και αναστοχαζόμενους επαγγελματίες, νοηματοδοτούμε το δημοκρατικό σχολείο ως διαδικασία διαμόρφωσης της καθημερινής εκπαιδευτικής πρακτικής με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων σε αυτήν και τον συνεχή αναστοχασμό και αναπροσαρμογή των εκπαιδευτικών πρακτικών. Συγκεκριμένα, η συμμετοχή των εκπαιδευτικών και των μαθητών στη λήψη αποφάσεων, η αναγνώριση της ετερογένειας του μαθητικού πληθυσμού και η υλοποίηση προσαρμοσμένων εκπαιδευτικών πρακτικών, η έμφαση στις διαλογικές πρακτικές ως διαδικασίες κατασκευής της γνώσης, οι ισότιμες συνεργασίες, η τεκμηρίωση, ο αναστοχασμός και η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων στη διάχυση της παραγόμενης γνώσης κατά την πορεία της επαγγελματικής μάθησης αποτελούν συστατικά γνωρίσματα ενός δημοκρατικού σχολείου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική έρευνα-δράση, δημοκρατικό σχολείο, συμμετοχικές και διαλογικές διαδικασίες, αναστοχασμός

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 29**

17.00-18.30

ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Κωνσταντίνος Μαλαφάντης, Ανδρέας Μπρούζος

Παιδεία του πολίτη στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Ελληνικού Δημοτικού Σχολείου: Προκλήσεις και Ευκαιρίες

Γιάννης Σ. Ευθυμίου

UCL Institute of Education

Παναγιώτα Παπανικολάου

Εκπαιδευτικός-10^ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμάτας

Η Παιδεία του πολίτη αναγνωρίζεται ως παιδαγωγική μάθηση που αναπτύσσεται παράλληλα με το αναλυτικό πρόγραμμα και στοχεύει στην καλλιέργεια ενεργών και δημοκρατικών πολιτών στην παγκόσμια κοινωνία (Bourne, 2014). Η σημαντικότητα και η χρησιμότητα τέτοιων παιδαγωγικών πρακτικών έχει τονιστεί ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία από διεθνείς οργανισμούς όπως η UNESCO, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και ο ΟΟΣΑ, ο οποίος στον πιο πρόσφατο διαγωνισμό PISA 2018 συμπεριέλαβε και την αξιολόγηση της «παγκόσμιας ικανότητας» των μαθητών (Sälzer & Roczen, 2018). Παρόλο που σχετικές πρακτικές μάθησης και διδασκαλίας έχουν εφαρμοστεί εκτεταμένα σε δημόσιες εκπαιδευτικές μονάδες σε όλον τον κόσμο (Hartmeyer et al., 2016), μέχρι στιγμής δεν έχουν υπάρξει επαρκή επιστημονικά δεδομένα για το ελληνικό δημόσιο σχολείο (Dendrinou, 2016). Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιείται στο πλαίσιο ενός διετούς προγράμματος Erasmus (2018-2020) μεταξύ τεσσάρων σχολείων της Αγγλίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας και της Πολωνίας με κεντρικό θέμα τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών για την ανάδειξη πρακτικών διδασκαλίας με στόχο την καλλιέργεια ενεργών πολιτών. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξει τις εκπαιδευτικές πρακτικές Παιδείας του πολίτη που αναπτύσσονται στο ελληνικό σχολείο και τις προεκτάσεις που μπορεί να έχουν στην ενσωμάτωση της συγκεκριμένης παιδαγωγικής σε αυτό. Οι πρόσφατες αλλαγές που παρουσιάζονται στον κοινωνικό ιστό της Ελλάδας εξαιτίας παγκοσμίων θεμάτων, π.χ. η προσφυγική κρίση, υποδεικνύουν την ανάγκη αναθεώρησης των μαθησιακών στόχων στο σχολείο και την ενσωμάτωση παιδαγωγικών πρακτικών που επιτρέπουν στους μαθητές να κατανοήσουν το παγκόσμιο κοινωνικό γίνεσθαι και τους προετοιμάζει σε ενεργούς πολίτες του αύριο. Η συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιεί τη μεθο-

δολογία της έρευνας δράσης η οποία στηρίζεται στην καταγραφή και ανάλυση των δεδομένων που συλλέχτηκαν με ποιοτικές μεθόδους, όπως η συνέντευξη και η παρακολούθηση διδασκαλίας. Τα αποτελέσματα από τον πρώτο κύκλο της έρευνας δράσης αναδεικνύουν τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες εφαρμογής αυτής της παιδαγωγικής στο αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου, και εστιάζουν στις πρακτικές διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται από εκπαιδευτικούς για την αποτελεσματική ενσωμάτωση της Παιδείας του πολίτη, όπως είναι η εκτεταμένη χρήση ερωτήσεων για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών και η εφαρμογή ομαδοσυνεργατικών μοντέλων μάθησης. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στις ευκαιρίες που δίνονται στους εκπαιδευτικούς για επαγγελματική εξέλιξη μέσω της εφαρμογής της συγκεκριμένης παιδαγωγικής στο πώς αυτή συντελεί στην αναθεώρηση του ρόλου τους ως εκπαιδευτικών, καθώς και στην αναθεώρηση της σημασίας και του ρόλου του σχολείου στη σύγχρονη κοινωνία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *παιδεία του πολίτη, έρευνα δράσης, εκπαιδευτικός*

Ασκήσεις δημοκρατίας: μια εμπειρική προσέγγιση

Λάζαρος Μωυσιάδης, Ελένη Μακρίδου
Εκπαιδευτικοί

Η παρούσα εισήγηση αφορά την ερευνητική αποτύπωση μιας δράσης ενταγμένης σε πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων με βάση τις αρχές της δημοκρατικής εκπαίδευσης (Cook, 2006· Gutmann, 1999· Renner & McCruy, 2011), που πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2017-18 με τη συνεργασία δύο εκπαιδευτικών και ομάδας 50 μαθητών του ΓΕΛ Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Ευόσμου. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια υλοποίησης προγράμματος Αγωγής Υγείας με τίτλο «Ασκήσεις δημοκρατίας», επιχειρήθηκε μια παρέμβαση με βασικό εργαλείο τους αγώνες επιχειρηματολογίας. Η συγκεκριμένη δράση επιστημολογικά εντάσσεται στην εκπαίδευση του σύγχρονου πολίτη (Bennet, 2007· Eurydice, 2012· Haste, 2010· Pearce & Hallgarten, 2000) και ως στόχο είχε την ενίσχυση των δημοκρατικών δεξιοτήτων των μαθητών. Με την ολοκλήρωση του προγράμματος επιχειρήθηκε η εμπειρική αποτύπωση των αποτελεσμάτων του, μέσω ερωτηματολογίου που συμπλήρωσαν οι συμμετέχοντες μαθητές ηλεκτρονικά. Το ερωτηματολόγιο εστίαζε στον βαθμό αλλαγής που παρατήρησαν οι μαθητές στη στάση τους απέναντι σε ζητήματα που αφορούν τον σύγχρονο δημοκρατικό πολίτη, και αποτελούνταν κατά κύριο λόγο από διαβαθμισμένης απάντησης ερωτήσεις κλειστού τύπου, ενώ υπήρχαν και ορισμένες ερωτήσεις ανοικτού τύπου, εν είδει ελέγχου. Οι απαντήσεις των μαθητών υπέστησαν επεξεργασία με βάση το παράδειγμα της ποσοτικής περιγραφικής έρευνας (Creswell, 2011· Robson, 2010· Φίλιας, 2001). Οι βασικές διαπιστώσεις που προέκυψαν από την έρευνα ήταν ότι οι μαθητές παρατήρησαν σημαντική αλλαγή της στάσης τους απέναντι σε σύγχρονα ζητήματα αλλά και απέναντι στο σχολείο ως δομή. Επίσης, ένιωσαν περισσότερο ενεργοί ως πολίτες, ενώ απέκτησαν σημαντικές γνώσεις σε σχέση με θέματα που αφορούν την κοινωνία, τόσο σε μικρο- όσο και σε μακροεπίπεδο. Ταυτόχρονα, μέσα από την παρέμβαση αναδείχθηκε η σημασία της συνεργασίας συναδέλφων σε ένα ευρύτερα δημοκρατικό σχολικό πλαίσιο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: επιχειρηματολογία, πολίτης, δημοκρατία

Τα ανθρώπινα δικαιώματα: Το παιδικό βιβλίο γνώσεων ως μέσο καλλιέργειας της κριτικής σκέψης των παιδιών

Θεοδώρα Τσιβούλη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα εισήγηση, βασιζόμενη στη «συναλλακτική θεωρία της ανάγνωσης» της Louise M. Rosenblatt, παρουσιάζει τη διδακτική πρόταση προσέγγισης ενός βιβλίου γνώσεων για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, και συγκεκριμένα του βιβλίου της Μαρίζας Ντεκάστρο με τίτλο «Πού κρύβονται τα δικαιώματα;». Η συγκεκριμένη πρόταση αποσκοπεί στο να ευαισθητοποιηθεί ο αναγνώστης στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να κατανοήσει το δικαίωμα σε αυτά και να μάθει να τα σέβεται αλλά και να αγωνίζεται κατά της καταπάτησής τους. Όλα αυτά επιτυγχάνονται με τη βοήθεια της παιδικής λογοτεχνίας, η οποία αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο διδασκαλίας και θεωρείται ιδιαίτερα αποτελεσματική στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Μάλιστα, μέσω της εφαρμογής της «συναλλακτικής θεωρίας» και του εμπλουτισμού της λογοτεχνικής διδασκαλίας με δραστηριότητες που διευρύνουν όσα το κείμενο παρουσιάζει, το παιδί καλείται να προσεγγίσει με κριτικό πνεύμα και να κατανοήσει τις πληροφορίες που του παρέχονται. Με την προσέγγιση του θέματος μέσα από όλους τους κλάδους του προγράμματος σπουδών και τις επιπλέον δραστηριότητες που προτείνονται, επιδιώκεται το παιδί να αλληλεπιδράσει με το θέμα, ώστε αρχικά να αναθεωρήσει και να ανακατασκευάσει όλα όσα έχει στο μυαλό του μέχρι τώρα, και μελλοντικά να σταθεί κριτικά απέναντι σε κάποιο περιστατικό καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του. Η πρόταση αυτή έχει ευέλικτο χαρακτήρα εφαρμογής στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ομάδας μαθητών, και αποτελεί έναυσμα όχι μόνο για την ενεργή συμμετοχή των παιδιών αλλά και για τη διεύρυνση της σκέψης τους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ανθρώπινα δικαιώματα, βιβλίο γνώσεων, Rosenblatt

Αξιολόγηση ενός Πιλοτικού Εκπαιδευτικού Προγράμματος Δικαιωμάτων του Παιδιού για την Ενίσχυση της Ενσυναίσθησης και της Σχολικής Προσαρμογής σε Μαθητές Δημοτικού Σχολείου

Βαΐα Σταύρου, Ανδρέας Μπρούζος

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στέφανος Βασιλόπουλος

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού διδάσκει στα παιδιά τα δικαιώματα που αναγράφονται στη Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (1989). Εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες ανά τον κόσμο για εφαρμογή της Σύμβασης στο σχολικό περιβάλλον δείχνουν τη θετική κοινωνική και ακαδημαϊκή επίδραση της εκπαίδευσης για τα δικαιώματα σε μαθητές δημοτικού σχολείου (Howe & Covell, 2013). Γι' αυτόν τον λόγο, σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η εφαρμογή και αξιολόγηση ενός πιλοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος για τα δικαιώματα του παιδιού, διάρκειας 12 εβδομαδιαίων συναντήσεων. Οι συμμετέχοντες ήταν μαθητές της Δ' (n = 35), Ε' (n = 99) και ΣΤ' (n = 18) τάξης του δημοτικού σχολείου. Χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, παρέμβασης (n = 91) και ελέγχου (n = 61). Το πρόγραμμα περιλάμβανε επιλεγμένες ομαδικές δραστηριότητες του εγχειριδίου *Compasito* (Flowers, 2007). Στόχος του ήταν να βελτιώσει την ενσυναίσθηση και τη σχολική προσαρμογή των μαθητών μέσα από την εκμάθηση των δικαιωμάτων τους και την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με την έμπρακτη εφαρμογή και περιφρούρηση των δικαιωμάτων στο σχολείο. Η αξιολόγηση του προγράμματος πραγματοποιήθηκε με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων πριν και μετά από την εφαρμογή του, καθώς και σε μια επαναληπτική μέτρηση στην ομάδα παρέμβασης δύο μήνες μετά από τον τερματισμό του. Χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Σημασίας του Δικαιωμάτων του Παιδιού (Hart, Pavlovic, & Zeidner, 2001), ο Δείκτης Ενσυναίσθησης της Bryant (Bryant, 1982· Mitsopoulou & Giovazolias, 2013), το Ερωτηματολόγιο Σχολικής Αρέσκειας και Σχολικής Αποφυγής (Ladd, Buhs, & Seid, 2000), καθώς και ένα Ερωτηματολόγιο Μοναξιάς (Cassidy & Asher, 1992. Ladd, Kochenderfer, & Coleman, 1997). Μετά την εφαρμογή του προγράμματος τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στην ομάδα παρέμβασης ενισχύθηκε σημαντικά η σημασία που αποδίδουν οι μαθητές στα δικαιώματά τους, ενώ σημαντικά βελτιώθηκε η ενσυναίσθηση και η σχολική προσαρμογή τους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: δικαιώματα του παιδιού, εκπαίδευση για τα δικαιώματα του παιδιού, ενσυναίσθηση, σχολική προσαρμογή, μοναξιά

Εκπαίδευση και ψηφιακότητα. Παιδαγωγικές προκλήσεις για τη δημοκρατική εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή

Ιωάννα Νούλα

School of Education, University of Leeds & Media@LSE

Η ψηφιακή επανάσταση έχει αλλάξει δραστικά τις συνθήκες για την επικοινωνία, την εργασία, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία των πολιτών στον 21ο αιώνα. Οι τεχνολογίες των αλγορίθμων και της τεχνητής νοημοσύνης εισάγονται εντατικά στην καθημερινή ζωή των πολιτών του Παγκόσμιου Βορρά, θολώνοντας τα όρια μεταξύ του «πραγματικού» και του εικονικού κόσμου. Σε πρόσφατη ομιλία της, η Danah Boyd (2018) υποστηρίζει ότι «για πολλούς ανθρώπους, τόσο η εκπαίδευση όσο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θεωρούνται ο εχθρός». Από την άλλη πλευρά, το Διαδίκτυο γίνεται αντιληπτό ως μέσο χειραφέτησης και «αφύπνισης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η εκπαίδευση και τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης έχουν σχεδιαστεί για να παρασύρουν το κοινό μέσω της προπαγάνδας του φιλελευθερισμού». Η συλλογιστική της Boyd αντανακλά την εντεινόμενη δυσπιστία και την αυξανόμενη αποδυνάμωση του κοινού, οι οποίες καθιστούν το Διαδίκτυο ένα ισχυρό εναλλακτικό «παιδαγωγικό οικοσύστημα» (Jandrić & Giroux, 2015). Στο ίδιο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο, έννοιες όπως αυτή της «ψηφιακής πολιτειότητας» (digital citizenship), της «ασφάλειας στο διαδίκτυο» (internet safety) και του «ψηφιακού γραμματισμού» (digital literacy) διαμορφώνουν μια νέα παιδαγωγική ατζέντα, η οποία φιλοξενεί τη σχέση των παιδιών με τα νέα μέσα και προσφέρεται για την αντιμετώπιση των δυσκολιών που ανακύπτουν για τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τους διαμορφωτές πολιτικής. Κορυφαίες μελέτες για τη σχέση των παιδιών με το διαδίκτυο καταδεικνύουν τους κινδύνους και τις ευκαιρίες για τα παιδιά, που συνοδεύουν τις νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο και δίνουν έμφαση στη σημασία της προσεκτικής αξιοποίησής τους και του ρόλου των κριτικού γραμματισμού στα νέα μέσα και την τεχνολογία (Livingstone, et al., 2018). Στο πλαίσιο αυτής της παρουσίασης θα εξεταστούν κριτικά οι κυρίαρχοι λόγοι που πλαισιώνουν τη σχέση της τεχνολογίας με την παιδαγωγική, τα ηθικά και παιδαγωγικά ζητήματα που εγείρονται και ο τρόπος με τον οποίο οι υπάρχουσες προσεγγίσεις συμβάλλουν στην αποπολιτικοποίηση της παιδαγωγικής και την αποδυνάμωση της δημοκρατικής εκπαίδευσης. Θα υποστηριχθεί η άποψη ότι, μέσω της «φυσικοποίησης» και της «εξιδανίκευσης» της τεχνολογίας (Noula, 2019) και της ρητορικής των «λύσεων» (solutionism) (Morozov, 2014), υπονομεύονται ουσιαστικές βιώσιμες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και κριτικές «συναντήσεις» των νέων με την ψηφιακότητα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: κριτικός γραμματισμός, παιδαγωγική, διαδίκτυο

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 30**

17.00-18.30

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Λέλα Γώγου, Ευστάθιος Ξαφάκος

Η ανεπάρκεια του διδακτικού χρόνου στη γλώσσα ως ανασταλτικός παράγοντας ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία

*Βασιλική Γκολφινοπούλου, Σταυρούλα Καλδή,
Χάρης Τζιοβάρα
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της διαχείρισης του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου στο μάθημα της Γλώσσας, σε συνάρτηση με την αξιοποίηση κινήτρων μάθησης καθώς και την επιλογή των κατάλληλων μέσων διδασκαλίας με τελικό στόχο την ενεργή συμμετοχή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία. Το θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας μελέτης στηρίζεται στο μοντέλο του εποικοδομητισμού και στο Δυναμικό Μοντέλο Εκπαιδευτικής Αποτελεσματικότητας. Η επίτευξη της ενεργής συμμετοχής των μαθητών είναι συνδεδεμένη με την αναγκαιότητα επάρκειας του διδακτικού χρόνου. Ο ρυθμός διδασκαλίας, οι μέθοδοι, τα μέσα, οι διδακτικοί στόχοι και τα κίνητρα μάθησης συνηγορούν στην ενεργητική ή παθητική συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική πράξη. Η μεθοδολογία που ακολουθείται στην έρευνα είναι ποιοτική και το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιείται είναι η επίτοπια μη συμμετοχική παρατήρηση. Η έρευνα διενεργήθηκε σε τέσσερα Δημοτικά Σχολεία στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης, ενώ το δείγμα αποτελείται από δώδεκα εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης των Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων. Οι διδακτικές ώρες κατά τις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι παρατηρήσεις ανέρχονται στις έξι με οχτώ ώρες για κάθε τάξη αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η οργάνωση της ύλης και η ιεράρχηση των στόχων του μαθήματος, από τον εκπαιδευτικό, στα πλαίσια του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου, επηρεάζουν αφενός την ουσιαστική συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία μάθησης και αφετέρου τον ρόλο που κατέχει ο εκπαιδευτικός. Συνεπώς, η ενθάρρυνση, η αλληλεπίδραση και η διερευνητική μάθηση, καθώς επίσης τα τεχνολογικά εργαλεία και τα σχέδια δράσης παραχωρούν τη θέση τους αποκλειστικά στο σχολικό εγχειρίδιο λόγω της έλλειψης διδακτικού χρόνου, η οποία, εν μέρει, απορρέει από τη δυσλειτουργία του βιβλίου ως προς τη δομή

και τη στοχοθεσία του. Η αναγκαιότητα της έρευνας αυτής έγκειται στο γεγονός ότι δεν έχει διερευνηθεί η σύνδεση της συμμετοχής του μαθητικού πληθυσμού αντίστοιχα με τα κίνητρα μάθησης και τα μέσα διδασκαλίας στα πλαίσια διαχείρισης του διδακτικού χρόνου στη Γλώσσα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση για τα ελληνικά δεδομένα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: γλώσσα, διδακτικός χρόνος, ενεργητική μαθητική συμμετοχή, κίνητρα μάθησης, μέσα διδασκαλίας

Η επίδραση της συνεργασίας των εκπαιδευτικών στην αντιλαμβανόμενη αυτοαποτελεσματικότητά τους ως προς τη διδασκαλία και τη διαχείριση της τάξης: οι απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

*Ευστάθιος Ξαφάκος, Αγγελος Γκοντέλος,
Μαρία Τότσα, Αναστάσιος Μαράτος*
Εκπαιδευτικοί

Η επιστημονική βιβλιογραφία τονίζει εμφαντικά τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών (Louis, Marks, & Kruse, 1996), καθότι υπάρχουν εμπειρικές μελέτες οι οποίες επισημαίνουν τα θετικά αποτελέσματά της. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν μεγαλύτερα επίπεδα εμπιστοσύνης μεταξύ τους (Tschannen-Moran, 2001) και αυτοαποτελεσματικότητας ως προς τη διδασκαλία (Sehgal et al, 2017· Shachar & Shmuelovitz, 1997). Ωστόσο, η ελληνική βιβλιογραφία παρέχει περιορισμένο αριθμό ερευνητικών δεδομένων αναφορικά με τη σχέση της συνεργασίας και της αντιλαμβανόμενης αυτοαποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών ως προς την ύπαρξη συνεργασίας και αντιλαμβανόμενης αυτοαποτελεσματικότητας ως προς τη διδασκαλία και τη διαχείριση της τάξης. Επιμέρους στόχος της είναι η διερεύνηση της πιθανής επίδρασης της συνεργασίας των εκπαιδευτικών στην αντιλαμβανόμενη αυτοαποτελεσματικότητά τους (έλεγχος συσχέτισης). Στην ποσοτική έρευνα συμμετείχαν 120 εκπαιδευτικοί Α/θμιας Εκπ/σης, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγιο το οποίο περιείχε επιλεγμένες και προσαρμοσμένες ερωτήσεις από τις εξής κλίμακες: α) συνεργασία (Sleegers et al, 2013, 5 δηλώσεις, $\alpha=.858$), β) αυτοαποτελεσματικότητα στη διδασκαλία (Ξαφάκος κ.ά., 2017, 6 δηλώσεις, $\alpha=.793$), γ) αυτοαποτελεσματικότητα στη διαχείριση της τάξης (Kaldi & Xafakos, 2017, 5 δηλώσεις, $\alpha=.863$). Οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν σαφή θετική συμφωνία ως προς τη μεταξύ τους συνεργασία (Μ.Τ.=4,12, Τ.Α.=0,76) και την αντιλαμβανόμενη αυτοαποτελεσματικότητά τους στη διδασκαλία (Μ.Τ.=4,03, Τ.Α.=0,54) και τη διαχείριση της τάξης (Μ.Τ.=4,08, Τ.Α.=0,65). Επιπρόσθετα, εντοπίστηκε μέτρια συσχέτιση ανάμεσα στη συνεργασία και την αυτοαποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών ως προς τη διδασκαλία ($r=0,413$, $P0.001$) και τη διαχείριση της τάξης ($r=0,312$, $P0.001$), γεγονός που αναδεικνύει τη σημαντικότητα της συνεργασίας και την ύπαρξη απώτερων αποτελεσμάτων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: συνεργασία, αντιλαμβανόμενη αυτοαποτελεσματικότητα

Συνεργατικές πρακτικές στην εκπαιδευτική κοινότητα: το παράδειγμα της διαδικτυακής εφημερίδας

Θεμιστοκλής Απατσίδης
Εκπαιδευτικός

Η δημοκρατική συμμετοχή ως θέμα του συνεδρίου συνδέεται άρρηκτα με τα ΜΜΕ, αφού οι μαθητές/αυριανοί πολίτες καλούνται να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνιακού γραμματισμού (διαχείριση-αξιολόγηση-παραγωγή πληροφορίας κτλ). Το παρόν διδακτικό παράδειγμα επιχειρεί να παρουσιάσει τη σημασία της αξιοποίησης της ψηφιακής εφημερίδας στην ανάπτυξη συνεργατικών πρακτικών στην εκπαιδευτική κοινότητα. Στόχος του εγχειρήματος είναι να αποδεσμεύσει την εκπαιδευτική κοινότητα από το ασφυκτικό πλαίσιο του ωρολογίου προγράμματος και της κατάτμησης της γνώσης σε διδακτικά αντικείμενα. Να προσφέρει ευκαιρίες για αναπροσανατολισμό των εκπαιδευτικών πρακτικών, με τον εκπαιδευτικό σε ρόλο διευκολυντή και υποκινητή (μοντέλο ARCS του Keller). Να ανοίξει, επιπλέον, για εξερεύνηση στους μαθητές τον συναρπαστικό κόσμο των ψηφιακών μέσων, μετατρέποντας τον μαθητή από καταναλωτή σε συμπαραγωγό του εκπαιδευτικού υλικού. Οι επαναστατικές αλλαγές που έφερε η τεχνολογία Web 2.0 στον τρόπο παραγωγής και ανταλλαγής της πληροφορίας άλλαξαν την κουλτούρα εμπλοκής και το επίπεδο ενεργού συμμετοχής του μαθητή στην εκπαιδευτική διεργασία. Ανέδειξαν νέες έννοιες, όπως η συλλογική νοημοσύνη και η σοφία των μαζών, οι οποίες τεκμηριώνουν ότι οι κοινότητες συνεργατικής μάθησης μπορεί να είναι σημαντικά παραγωγικότερες από τα μεμονωμένα άτομα. Όλα αυτά οδήγησαν στην ανάδυση ενός καινοτόμου πλαισίου μάθησης, που αποκαλείται Pedagogy 2.0 και συνιστά ουσιαστικά μια αναδυόμενη δέσμη πρακτικών, η οποία υποστηρίζει την αυτόνομη μάθηση και την εξωστρέφεια. Το πλαίσιο αυτό στηρίζεται στην εξατομίκευση των αναγκών, των προσδοκιών και των επιλογών, στη συμμετοχικότητα και την παραγωγικότητα καινοτόμων και δημιουργικών μαθησιακών προϊόντων. Αξιοποιούνται καταστάσεις που έχουν νόημα για τους μαθητές, το λάθος αντιμετωπίζεται ως ευκαιρία προβληματισμού, κυριαρχεί η αυτορύθμιση και ο αυτοέλεγχος, εφαρμόζεται διαθεματική προσέγγιση των προβλημάτων, και ο αναστοχασμός αποτελεί το θεμέλιο της διαδικασίας να μαθαίνει κανείς πώς να μαθαίνει. Η ομπρέλα αυτή απαιτεί προσαρμοσμένα εργαλεία, όπως μικρές μονάδες περιεχομένου, δυναμικά προγράμματα σπουδών, αυθεντικές διεργασίες μάθησης και πολλαπλούς, πολυμορφικούς και καθολικά προσβάσιμους πόρους. Οι μαθητές στήνουν τη δική τους ψηφιακή εφημερίδα ως προϊόν έκφρασης και διάχυσης των αποτελεσμάτων από τη λειτουργία δύο παράλληλων εργαστηρίων: Εργαστήρι δημοσιογραφίας (γεγονός & είδηση, ιδιότητες, αξιολόγηση, οργάνωση, δημοσίευση είδησης, fake news & ποιότητα δημοκρατίας, στοχασμός & στάδια στοχαστικής σκέψης). Εργαστήρι επινοητικότητας και φαντασίας (δημιουργική γραφή). Για την παραγωγή περιεχομένου αξιοποιούνται τα project της εκπαιδευτικής κοινότητας, π.χ. η συνεργατική δημιουργία κανονισμού σχολείου, οι δραστηριότητες (activities) της σχολικής κοινότητας και οι συλλογικές δράσεις (actions) παρέμβασης και ενημέρωσης του σχολείου. Η εφαρμογή υποστηρίχθηκε από 3 εκπαιδευτικούς και 22 μαθητές Ε΄ και Στ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου.

ου και εκτυλίχθηκε σε ένα εβδομαδιαίο δώρο κατά τη διάρκεια ενός τριμήνου (γ΄ τρίμηνο, σχολ. έτους 2018). Ως ερευνητική μέθοδος αξιοποιήθηκε η έρευνα-δράση, έτσι εφαρμόστηκαν διαδικασίες διαρκούς αξιολόγησης με στόχο τη διαρκή βελτίωση. Ως εργαλείο χρησιμοποιήθηκε το έντυπο παρατήρησης και η συζήτηση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *είδηση, τίτλος, στοχασμός, συμμετοχικότητα, φαντασία*

Διερεύνηση των απόψεων μελλοντικών δασκάλων για την «ομότιμη μάθηση» ως συνεργατική πρακτική

Ασημίνα Ανδρίκου, Κώστας Κασβίκης

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Αναμφίβολα, η διδασκαλία και η μάθηση στο σχολείο επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες, ένας εκ των οποίων είναι οι κοινωνικές σχέσεις των μελών της σχολικής κοινότητας και συγκεκριμένα των εκπαιδευτικών. Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, παρά τις προσπάθειες των εκπαιδευτικών να αυτοβελτιωθούν μέσω επιμορφώσεων, συνεδρίων και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών, οι μεταξύ τους σχέσεις διαπνέονται κυρίως από δημοσιοϋπαλληλική τυπικότητα και διεκπεραιωτικό πνεύμα. Κρίνεται, λοιπόν, αναγκαία η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε πιο συνεργατικές πρακτικές, με άξονα τη μεντορεία (mentoring), η οποία συμβάλλει σημαντικά στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και κατά συνέπεια στη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου. Με βάση τα παραπάνω, εφαρμόσαμε με πιλοτικά στην Πρακτική Άσκηση της Διδακτικής της Ιστορίας την «ομότιμη μάθηση» (peer - mentoring), με σκοπό να εξετάσουμε αν η συνεργασία ενός φοιτητή μεγαλύτερου έτους, με τον ρόλο του μέντορα, με δύο φοιτητές μικρότερου έτους συμβάλλει και σε ποιον βαθμό στην κατάλληλη προετοιμασία των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Δημιουργήθηκαν, λοιπόν, έξι «πειραματικές» ομάδες φοιτητών και ερευνήθηκε, μέσω ομαδικών ημιδομημένων συνεντεύξεων, η εμπειρία των μικρότερων φοιτητών αναφορικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση διδασκαλιών ιστορίας. Ταυτόχρονα, ερευνήθηκαν με τον ίδιο τρόπο και οι απόψεις φοιτητών που δεν συμμετείχαν στην πιλοτική αυτή εφαρμογή, αλλά απλώς δίδαξαν συνεργατικά με έναν συμφοιτητή τους. Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέξαμε από την έρευνα υποδεικνύουν ότι οι φοιτητές που συμμετείχαν στο project αποτίμησαν θετικά την αποτελεσματικότητα της «ομότιμης μάθησης» στη διαδικασία σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης διδασκαλιών ιστορίας. Αλλά και οι φοιτητές που δεν συμμετείχαν υποστήριξαν ότι η παρουσία ενός μέντορα στην ομάδα θα είχε καταλυτική σημασία στην καταπολέμηση της ανασφάλειας και του άγχους και θα ήθελαν να συμμετέχουν και οι ίδιοι ως μέντορες σε μικρότερους φοιτητές. Τα αποτελέσματα αυτά υποδεικνύουν ότι η προοπτική της εφαρμογής τέτοιων συνεργατικών μορφών σε πραγματικές συνθήκες μπορεί να συμβάλλει ευρύτερα στην ενίσχυση των δημοκρατικών σχέσεων στο ελληνικό σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *ομότιμη μάθηση, μεντορεία, πρακτική άσκηση*

Co-experiencing a moment of hope: bringing together preschoolers of unequal educational environments to reimagine spaces of childhood

*Roula Kitsiou, Stella Bratimou, Maria Kolokytha,
Foteini Lytrivi, Christina Triantou*
Hellenic Open University

Drawing from the principles of critical pedagogy that stresses out education's political character, education can serve as a liberatory praxis in which teachers and students collectively re-imagine alternative realities and act to transform the world (Freire, 1970). The main purpose of the paper is to present a data-based critical language teaching intervention that was realized in June 2019 by an interdisciplinary group of practitioners. The intervention aimed at bringing in contact a mainstream kindergarten in Argolida and the kindergarten in Skaramagas Refugee Camp. The activity was designed collaboratively taking into account ethnographic data and the team's reflexive accounts. The team collected data in both kindergartens observing the physical and linguistic surrounding (fieldnotes), and conducting informal interviews with the personnel integrating the teachers' and the psychologist's narratives. The children engaged in a common activity that was realized simultaneously in the two places with the use of digital technology, as a means to collaboratively transform the classrooms' environment promoting students' awareness of other schooling environments that are to be struggled for or against. More specifically, children in Argolida's kindergarten were enabled to raise their awareness of otherness, coming in contact with children of their age that experience schooling in conditions of confinement. They posed questions about refugees' schooling and living conditions and they virtually shared both their space and feelings. Children in the camp of Skaramagas, that may have not experienced any other reality apart from camp life, were included as equal parts of a shared educational experience that encouraged them to imagine life outside the camp, and exposed them to socializing experiences in shared moments of hope. The team members co-experienced these moments of hope that were enabled by collaboration between all the actors involved. The whole endeavor created a space of joy and playful communication between the two schooling communities operating as a breach to physical and mental imprisonment; a space of hands reaching in and stretching out in a two-way invitation to mutually "get to know us" overcoming the physical constraints of distance and imprisonment. The paper concludes with a discussion on the need to re-imagine the boundaries of education especially regarding children with a refugee background, with the aim to help all children practice their right to education in equal terms. Towards this vision, it is crucial to start from the kindergarten, practicing antiracist education that will offer children who live in the camp more chances to experience a happy and optimistic childhood in the context of a more democratic society that accepts and valorizes diversity.

KEY-WORDS: *preschoolers, refugee camp, critical pedagogy*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΑΚΕ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 31**

17.00-18.30

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ, ΜΗ ΤΥΠΙΚΗ ΚΑΙ ΑΤΥΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Αντώνιος Σμυρναίος

**Απόψεις εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε σχέση με
την αποτελεσματικότητα του επιμορφωτικού προγράμματος «Επι-
μόρφωση Εκπαιδευτικών σε Θέματα Μαθητείας»**

Ιωσήφ Φραγκούλης
ΑΣΠΑΙΤΕ

Οι εξελίξεις που παρατηρούνται στην εποχή μας σε όλους τους επιστημονικούς τομείς, σε συνδυασμό με την ταχύτερη απαξίωση των γνώσεων, καθιστούν απαραίτητη τη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθούν με επιτυχία στις απαιτήσεις του έργου τους. Οι ελλείψεις των αποφοίτων Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων σε εξειδικευμένες γνώσεις, σε συνδυασμό με τη σχετική αντιστοιχία των σπουδών τους με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, έχουν αναδείξει την συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση σε βασικό φορέα παροχής συμπληρωματικών εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Το πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών ΕΠΑΛ-ΔΙΕΚ σε θέματα μαθητείας απευθύνεται σε μόνιμους και ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς Επαγγελματικών Λυκείων και Δημόσιων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης. Έχει συνολική διάρκεια 39 ώρες, από τις οποίες οι 18 γίνονται διά ζώσης και οι 21 εξ αποστάσεως μέσω σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης. Το υλικό της επιμόρφωσης διατίθεται μέσω πλατφόρμας διαχείρισης εκπαιδευτικού περιεχομένου και ηλεκτρονικής μάθησης (moodle). Το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει 6 Θεματικές Ενότητες. Αντικείμενο της επιμόρφωσης είναι η απόκτηση γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων σε θέματα σχετικά με τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση δράσεων μαθητείας. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα σημαντικότερα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς ΕΠΑΛ-ΔΙΕΚ με στόχο την καταγραφή των απόψεών τους σε σχέση με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών ΕΠΑΛ-ΔΙΕΚ σε θέματα μαθητείας». Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε διαθέσιμο δείγμα 10 εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι παρακολούθησαν το πρόγραμμα «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών ΕΠΑΛ-ΔΙΕΚ σε θέματα μαθητείας» στη Δυτική Ελλάδα, κατά

τη χρονική περίοδο Μαΐου-Ιουλίου 2019. Ως εργαλείο διεξαγωγής της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία επιτρέπει τη συλλογή των απόψεων των εκπαιδευομένων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Μέσω της ημιδομημένης συνέντευξης αποτυπώθηκαν οι απόψεις των συμμετεχόντων στο επιμορφωτικό πρόγραμμα της μαθητείας σε σχέση με: α) την προετοιμασία και τη σχεδίαση του προγράμματος, β) το περιεχόμενο του προγράμματος, γ) τη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος, δ) το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος, ε) τη συμβολή του προγράμματος στην απόκτηση γνώσεων και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σε θέματα μαθητείας. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί σε υψηλό ποσοστό δήλωσαν ικανοποιημένοι από την αποτελεσματικότητα του επιμορφωτικού προγράμματος, καθώς ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και η υλοποίησή του έγιναν με κατάλληλη αξιοποίηση του θεωρητικού και του μεθοδολογικού πλαισίου της εκπαίδευσης ενηλίκων. Πιο συγκεκριμένα, ανέφεραν ότι το πρόγραμμα ικανοποίησε σε υψηλό βαθμό τις προσδοκίες τους, καθώς είχε πολύ καλή προετοιμασία και σχεδίαση, το περιεχόμενό του ήταν σύμφωνο με τις επιμορφωτικές τους ανάγκες σε θέματα μαθητείας, η υλοποίησή του έγινε με αξιοποίηση των αρχών και της μεθοδολογίας της εκπαίδευσης ενηλίκων, το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε ήταν σύγχρονο, κατάλληλο για τις ανάγκες του προγράμματος και αποτελεσματικό. Παράλληλα, ανέφεραν πως μέσα από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα απέκτησαν γνώσεις σε θέματα σχετικά με τον θεσμό της μαθητείας, ανέπτυξαν ποικίλες δεξιότητες, όπως δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας, ενεργητικής ακρόασης κτλ, οι οποίες θα τους βοηθήσουν στην αποτελεσματική υλοποίηση του προγράμματος. Τέλος, δήλωσαν πως μέσα από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα υποστηρίχθηκε σε σημαντικό βαθμό η επαγγελματική τους ανάπτυξη.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *μαθητεία, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, αποτελεσματικότητα*

«Κάτω από το χαλί της Ιστορίας»: Ένα Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων στη Φιλοσοφία της Ιστορίας

Αντώνιος Σμυρναίος, Βασίλειος Κόλλιας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αλέξανδρος Καπανιάρης

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η εισήγηση αυτή θα επιχειρήσει να εξαγάγει τα πρώτα συμπεράσματα από ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων σε συνθήκες μεικτής μάθησης, ένα Εργαστήριο Ιστορίας, το οποίο έλαβε χώρα στον Βόλο το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019. Στο πλαίσιο εκδημοκρατισμού της ιστορικής επιστήμης, το Εργαστήριο με τίτλο «Κάτω από το χαλί της ιστορίας: πώς γράφεται και πώς κρίνεται ένα ιστορικό έργο» αφορούσε την επεξεργασία, εκ μέρους ενηλίκων πανεπιστημιακής μόρφωσης, ζητημάτων που άπτονται της Φιλοσοφίας και της Μεθοδολογίας της Ιστορίας. Σε αυτά συγκαταλέγονται η σημασία της ιστορικής γνώσης, το ιστορικό γεγονός και τα κριτήρια επιλογής του, η έννοια της αντικειμενικότητας στην ιστορία, η οντολογία του ιστορικού, η συγκρότηση της ιστορικής αφήγησης και η ιστορική κριτική. Το από απόσταση τμήμα του Εργαστηρίου υλοποιήθηκε με τη χρήση του ελεύθερου λογισμικού

διαχείρισης ψηφιακών μαθημάτων (Course Management System) moodle, στο οποίο αναρτώντο οι εκάστοτε παρουσιάσεις καθώς και πρόσθετο υλικό, ενώ διέθετε επίσης φόρουμ συζητήσεων που διεξάγονταν ενδιάμεσα στα διά ζώσης μαθήματα. Ως δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν οι σημειώσεις του δεύτερου ερευνητή κατά τις διά ζώσης συναντήσεις, η ηλεκτρονικά καταγεγραμμένη συμμετοχή στην ψηφιακή πλατφόρμα moodle και οι αναρτήσεις σε αυτή, ερωτηματολόγια αξιολόγησης που συμπληρώθηκαν από τους συμμετέχοντες και οι τελικές εργασίες τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι η μύηση στην παραπάνω ιδιάζουσα προβληματική της ιστορικής επιστήμης δεν είχε ποτέ αναληφθεί εκτός του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος στην Ελλάδα, και συνεπώς εξετάστηκε η απήχηση που είχε σε ένα μορφωμένο κοινό που ενδιαφερόταν για την ιστορία, καθώς και ο βαθμός υλοποίησης συγκεκριμένων διδακτικών στόχων. Η αποτίμηση του προγράμματος έδειξε ότι οι σχεδιαστικές επιλογές για το περιβάλλον μάθησης που δημιουργήθηκε κίνησαν το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των συμμετεχόντων σε αυτά τα εξειδικευμένα, αλλά απαραίτητα για την ιστορική κατανόηση, ζητήματα. Συνειδητοποίησαν την ανάγκη διαρκούς έρευνας των προϋποθέσεων για τη συγκρότηση του ιστορικού λόγου, την ατομική τους ευθύνη ως αναγνωστών ιστορίας και τον καθοριστικό ρόλο του ίδιου του ιστορικού αλλά και του εκάστοτε «καθεστώτος αλήθειας» στην ιστορική αφήγηση.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: φιλοσοφία της ιστορίας, εκπαίδευση ενηλίκων

Προς ένα πιο ανοικτό "συμβατικό" σχολείο: η εμπειρία από τις εκπαιδευτικές πρακτικές των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Μιχάλης Ρέμπας
Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας ΔΕΛΤΑ

Δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξει κάποιος πως η σχέση του τυπικού, συμβατικού σχολείου με τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) είναι μια σχέση αιτίου-αποτελέσματος: η αποτυχία του πρώτου να παράσχει δυνατότητα ίσων ευκαιριών στη γνώση οδηγεί αναπόφευκτα στην ανάγκη να επέμβουν τα δεύτερα, αποδεικνύοντας πως η Πολιτεία εξακολουθεί να κατανέμει άνισα τα μορφωτικά αγαθά, επομένως και τις δυνατότητες επαγγελματικής αποκατάστασης και κοινωνικής ανέλιξης (Bourdieu & Passeron, 1996). Η ταξικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος αντικατοπτρίζεται σε φαινόμενα όπως η μαθητική διαρροή, οι χαμηλές επιδόσεις και ο αποκλεισμός των οικονομικότερα ασθενέστερων στρωμάτων, ιδίως από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, επιβεβαιώνοντας πως η φτώχεια και το οικονομικό περιθώριο συνδέονται άμεσα με τη σχολική αποτυχία (Κωνσταντίνου & Πλειός, 1999· Κάτσικας & Καββαδίας, 2000). Για το φαινόμενο αυτό ευθύνεται η ανικανότητα του εκπαιδευτικού συστήματος να ανταποκριθεί στις ανάγκες όλων των παιδιών και όχι η ανικανότητα κάποιων παιδιών να μάθουν, και αυτό ακριβώς το κοινωνικό έλλειμμα καλούνται να καλύψουν τα Σ.Δ.Ε., δίνοντας στους ενήλικες την ευκαιρία που στερήθηκαν, αλλά και υπενθυμίζοντας στο συμβατικό σχολείο την ανάγκη να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο του. Παρά τα θετικά βήματα που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια, το σημερινό τυπικό Γυμνάσιο απέχει ακόμη πολύ από το ζωντανό, ανοικτό, βιωματικό και συνεργατικό σχολείο που οι περισσότεροι οραματιζόμαστε. Αλλά και παρά το γεγονός ότι κάτι τέτοιο δεν θα συνεπαγόταν από μόνο του και εξάλειψη της κοινωνικής ανισότητας, τα Σ.Δ.Ε. μπορούν να αποτελούν έ-

μπρακτο παράδειγμα προς αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών της συμβατικής εκπαίδευσης, και όχι μέσο για την συγκάλυψη της όποιας αποτυχίας της.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ταξικότητα, διαρροή, αποκλεισμός, δεύτερη ευκαιρία

Η Δημοκ"Ρ"ατία στο σχολείο. Το «Ρ» του Σωκράτη ή του Δημοσθένη; Μια μελέτη περίπτωσης ενός δημόσιου νηπιαγωγείου με Παράρτημα νηπιαγωγείου σε κέντρο φιλοξενίας Προσφύγων

Γεωργία Κατσαρή

Δημόσιο Νηπιαγωγείο - Υπουργείο Παιδείας

Το «Ρ» θεωρήθηκε από τον Σωκράτη το γράμμα που παράγει ροή και ότι οι λέξεις που το περιέχουν αποκτούν θετική σημασία, ενώ για τον ρήτορα Δημοσθένη αποτέλεσε εμπόδιο για τη ρητορική του ικανότητα. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η Δημοκρατία στο σχολείο άλλοτε λειτουργεί ως το «Ρ» του Σωκράτη και άλλοτε ως το «Ρ» του Δημοσθένη. Για να υπάρχει μια σωστά δομημένη εκπαίδευση, και τα τέσσερα επίπεδα [το Μεγαεπίπεδο, το Μακροεπίπεδο, το Μεσοεπίπεδο και το Μικροεπίπεδο (Παπαδοπούλου, 2014)], οφείλουν να επικοινωνούν κοινούς στόχους και πρακτικές (Filipisan, Tomuletiu, Gyorgy, & Moldovan, 2012). Λόγω του ότι το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα ακολουθεί μια συγκεντρωτική πολιτική (μακροεπίπεδο), τα περιθώρια ελευθερίας και πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται στα άλλα δύο επίπεδα (μέσο και μικρο επίπεδο) είναι στενά. Έτσι, συναντάμε συχνά να υπάρχει μια έντονη δυσκολία πρακτικής εφαρμογής των στόχων της εκπαίδευσης (Βοζαίτης, 2009) ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των μαθητών και να εξασφαλίζεται η συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (Boulton, 2010). Σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο, δεδομένων των νέων αναγκών που προέκυψαν με την ένταξη των προσφυγοπαίδων στην εκπαίδευση αλλά και των ιδιαίτερων συνθηκών της λειτουργίας των ΔΥΕΠ παραρτημάτων νηπιαγωγείων στα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων, μπορούν τα σχολεία ως σχολικές μονάδες στο Μικροεπίπεδο της εκπαίδευσης να προάγουν τον δημοκρατικό χαρακτήρα του σχολείου. Επίσης, ποιο μοντέλο ηγεσίας θα έπρεπε να ακολουθηθεί ώστε να προωθηθούν στρατηγικές συμπερίληψης. Τέλος, να εντοπιστούν και να καταγραφούν οι δυσκολίες ώστε να αποτελέσουν αφορμή για περαιτέρω μελέτη. Η συλλογή δεδομένων έγινε με συμμετοχική παρατήρηση, με καταγραφή των καταστάσεων σε προσωπικό ημερολόγιο, αλλά και με συνεντεύξεις από τους/τις εκπαιδευτικούς. Κατά τη διάρκεια της έρευνας εφαρμόστηκε αρχική, διαμορφωτική και τελική/συνολική αξιολόγηση. Τα όποια αποτελέσματα της μελέτης περίπτωσης αφορούν τη συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως διευρυμένη άποψη αλλά μπορούν να θέσουν τις βάσεις για περαιτέρω μελέτη και στοχασμό. Από τη μελέτη περίπτωσης του Νηπιαγωγείου και του Παραρτήματός του στο κέντρο φιλοξενίας Προσφύγων φάνηκε πώς η ανάπτυξη συνεργατικών δικτύων αλλά και η μορφή ηγεσίας που επιλέχθηκε να ακολουθηθεί βοήθησε στην προώθηση δημοκρατικών πρακτικών. Καταγράφηκε επίσης με ποιον τρόπο η ισχύουσα νομοθε-

σία οδήγησε σε διοικητική δυσκαμψία, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν αρκετά προβλήματα στην εξέλιξη της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και να λειτουργήσει ως τροχοπέδη στην προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών για ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να καταγράψουμε ότι το μοντέλο ηγεσίας που ακολουθήθηκε και τα συνεργατικά δίκτυα που δημιουργήθηκαν έλυσαν αρκετές προβληματικές καταστάσεις, λειτουργώντας αρκετές φορές έκνομα, καθώς η νομοθεσία ούτε προέβλεπε λύσεις αλλά ούτε και έτεινε να βρει.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, ηγεσία, συνεργατικά δίκτυα*

Η διαχείριση γνώσης ως ένας από τους βασικούς παράγοντες δημοκρατίας στην οργάνωση της εκπαίδευσης

Φώτιος Ζυγούρης, Ευθύμιος Βαλκάνος
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Οι εργαζόμενοι στους οργανισμούς τους οποίους απασχολούνται έχουν γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες αποτελούν ένα σημαντικό κεφάλαιο. Αυτό το κεφάλαιο έχει ιδιαίτερη σημασία να συγκεντρώνεται και να διαχέεται τόσο στον ίδιο τον οργανισμό όσο και στην ευρύτερη κοινότητα. Η διαχείριση γνώσης αποτελεί μια προσέγγιση η οποία έχει ως σκοπό την επίτευξη στρατηγικών στόχων σε σχέση με την απεικόνιση, την κοινή χρήση αλλά και την ανάπτυξη άυλων πόρων ενός οργανισμού και των ενδιαφερομένων μερών. Οι οργανισμοί είναι σημαντικό να δημιουργούν κέντρο γνώσης με κύριο στόχο τη συγκέντρωση της γνώσης από τους εργαζομένους. Επίσης, από τις βέλτιστες πρακτικές και λύσεις σε ζητήματα και προβλήματα τόσο των εργαζομένων όσο και των πελατών. Ο σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιάσει τη συμβολή της διαχείρισης γνώσης ως στοιχείο της οργάνωσης γενικά και ειδικότερα στους εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Επίσης, θα ανιχνευθεί η σύνδεση της διαχείρισης γνώσης με την οργανωσιακή μάθηση αλλά και ως στοιχείο δημοκρατίας στη διοίκηση της εκπαίδευσης. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να προσφέρει στοιχεία σχετικά με την ανάδειξη της σημασίας της διαχείρισης γνώσης αλλά και την ουσιαστική εφαρμογή της ως στοιχείου οργάνωσης στον εκπαιδευτικό χώρο. Η συμβολή της διαχείρισης της γνώσης στην αναδιάρθρωση των οργανισμών είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αποτελεί στοιχείο αυξανόμενης σπουδαιότητας για τις διοικήσεις αναφορικά με τις προκλήσεις που δημιουργούνται από την οικονομία της γνώσης. Η μεθοδολογική προσέγγιση της επιστημονικής εργασίας θα πραγματοποιηθεί με την επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας κατά κύριο λόγο, αλλά και της ελληνικής στο υπό εξέταση θέμα. Στα συμπεράσματα αναδεικνύονται τα σημαντικά πλεονεκτήματα της διαχείρισης γνώσης γενικά αλλά και ειδικότερα, ως στοιχείου οργάνωσης με δημοκρατικά στοιχεία στον εκπαιδευτικό χώρο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαχείριση γνώσης, οργάνωση, εκπαίδευση*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Γ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 32**

17.00-18.30

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ**

Προεδρείο: Δέσποινα Τσακίρη, Μαρία Δάρρα

**Η αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευομένου:
Εννοιολογικές ορίζουσες και προσδιορισμοί**

Μαρία Δάρρα
Αναστασία Παπανθύμου
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Αν και υπάρχουν στη βιβλιογραφία αρκετοί ορισμοί του όρου αυτοαξιολόγηση, αυτοί είναι, ως επί το πλείστον, αρκετά γενικοί. Επίσης, υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες και απόψεις για το τι πραγματικά συνιστά ο όρος αυτοαξιολόγηση. Έτσι, η αυτοαξιολόγηση από κάποιους γίνεται αντιληπτή ως προσωπική ικανότητα ή δεξιότητα που συνδέεται με την προσεκτική εξέταση της ποιότητας της εργασίας κάποιου και την τελική αξιολόγηση της επίδοσης ή των γνώσεων και δεξιοτήτων του. Άλλοι ερευνητές θεωρούν ότι η αυτοαξιολόγηση είναι ένας τύπος αξιολόγησης που εξυπηρετεί τελικούς σκοπούς, ενώ κάποιοι αντιλαμβάνονται την αυτοαξιολόγηση ως μαθησιακή στρατηγική ή ως μια διαδικασία που προωθεί τη μάθηση, και κάποιοι άλλοι επισημαίνουν ότι η αυτοαξιολόγηση του μαθητή φαίνεται να διαδραματίζει τον δικό της ρόλο στη διαμορφωτική αξιολόγηση. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι, μέσω της ανάλυσης περιεχομένου 28 δημοσιεύσεων σε διάφορα επιστημονικά κείμενα, βιβλία, άρθρα περιοδικών και πρακτικά συνεδρίων, να διερευνήσει το εννοιολογικό περιεχόμενο της αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευομένου στις δύο πρώτες βαθμίδες εκπαίδευσης, στην ενταξιακή εκπαίδευση και σε διάφορα διδακτικά αντικείμενα, όπως αυτό προκύπτει από τις περιγραφές και τη συζήτηση συγγραφέων, ερευνητών και ειδικών. Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε προέκυψαν εννιά διαστάσεις, ή αλλιώς χαρακτηριστικά, της αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευομένου, που είχαν τη μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης. Αυτές είναι: α. η μαθητοκεντρική παιδαγωγική, η ανατροφοδότηση και ο προσανατολισμός στη μάθηση, που εντάχθηκαν σε μια ευρύτερη κατηγορία με τίτλο «πλαίσιο», β. η ποιοτική μάθηση, η συνεργασία/συμμετοχή και η διαμορφωτική αξιολόγηση, που εντάχθηκαν στην κατηγορία με ονομασία «ρόλος εκπαιδευομένου» και γ. η παρακολούθηση, ο αναστοχασμός και η

αναθεώρηση/έλεγχος, που αποτέλεσαν διαστάσεις μιας γενικότερης κατηγορίας που ονομάστηκε «διαδικασίες». Ορισμοί που αφορούν στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση βασίζονται κυρίως στη διάσταση της μαθητοκεντρικής παιδαγωγικής και του αναστοχασμού. Επιπρόσθετα, η συνεργασία/συμμετοχή αποτελεί μια διάσταση που παρουσιάζεται σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις υπόλοιπες διαστάσεις. Στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης και συγκεκριμένων διδακτικών αντικειμένων, οι διαστάσεις της ποιοτικής μάθησης και της διαμορφωτικής αξιολόγησης δεν εντοπίστηκαν πουθενά, ενώ ο αριθμός των δημοσιεύσεων που εντοπίστηκε να πραγματεύεται το θέμα του ορισμού της αυτοαξιολόγησης ήταν εξαιρετικά μικρός.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αυτοαξιολόγηση, διαστάσεις, σχολική εκπαίδευση

Η αξιολόγηση του διευθυντή σχολικής μονάδας στο δημοκρατικό σχολείο

Αναστασία Παπαδοπούλου

Επιστημονικός συνεργάτης ΕΚΠΑ

Αθηνά Χαλκιαδάκη

Εκπαιδευτικός -Διευθύντρια

Τάνια Κολυμπάρη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ευαγγελία Καραγιάννη

Εκπαιδευτικός -Διευθύντρια

Στη χώρα μας η αξιολόγηση ταυτίστηκε, και εν μέρει εξακολουθεί ακόμη να ταυτίζεται από κάποιους, με τη συντηρητική –αυταρχική ισχυρίζονται ορισμένοι– ιδεολογία. Αντίθετα, η εναντίον της πολεμική θεωρήθηκε, λανθασμένα σε αρκετές περιπτώσεις, ως δείγμα προοδευτικής αντίληψης. Ποιος ο ρόλος της αξιολόγησης στο δημοκρατικό σχολείο; Ποιος ο ρόλος του Διευθυντή της σχολικής μονάδας; Παρά την προσπάθεια που έχει γίνει τα τελευταία χρόνια και την πρόοδο που έχει σημειωθεί, ποικίλα ερωτήματα εξακολουθούν να τίθενται γύρω από το ζήτημα αυτό, στα οποία δεν έχουν δοθεί απαντήσεις, ή αυτές που έχουν δοθεί δεν ικανοποιούν πλήρως. Η εργασία αυτή επιχειρεί α) να παρουσιάσει την πορεία διαμόρφωσης και υλοποίησης του νομοθετικού πλαισίου σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση των διευθυντών των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που ψηφίστηκε από τις κυβερνήσεις 1990-2018, και β) να διερευνήσει τη προοπτική της αξιολόγησης του διευθυντή της σχολικής μονάδας στην Ελλάδα. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου των επίσημων θεσμικών κειμένων που θεσπίστηκαν από το 1990 έως το 2018. Η ανάλυση του θεσμικού πλαισίου έγινε σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία για τη δημοκρατική διακυβέρνηση των σχολείων. Αναφέροντας ενδεικτικά κάποια αποτελέσματα, εστιάζουμε: Α. στη «θεσμική ατροφία» και στους αναποτελεσματικούς θεσμούς που εμποδίζουν τη δημοκρατική λειτουργία των σχολείων.

Ουσιαστικά καταδεικνύεται το έλλειμμα αποτελεσματικών κανόνων δικαίου. Β. στα κριτήρια επιλογής των διευθυντών και πώς αυτά τροποποιούνταν με την αλλαγή των κυβερνήσεων και της ιδεολογίας που αυτές φέρουν. Αυτό που αξίζει ενδεικτικά να αναφερθεί είναι το κριτήριο της συνέντευξης και πώς άρχισε μετά το 2011 να διεξάγεται, θεωρητικά με αντικειμενικό τρόπο, καθώς και οι ενστάσεις που γίνονταν σε ό,τι αφορά τα αποτελέσματα, και οι οποίες δεν εξετάζονταν από μια ανώτερη αρχή αλλά από την ίδια επιτροπή.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική αξιολόγηση, διευθυντής σχολικής μονάδας

Διερεύνηση των διαδικασιών αξιολόγησης του μαθητή στο μάθημα της Γλώσσας του Δημοτικού Σχολείου

Αικατερίνη Α. Χατζησάββα
Εκπαιδευτικός

Η παρούσα εργασία αφορά τη διερεύνηση των διαδικασιών αξιολόγησης της επίδοσης του μαθητή στο μάθημα της Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο. Το ενδιαφέρον εστιάζεται κυρίως στο ΠΩΣ της αξιολογικής διαδικασίας, στις πρακτικές, δηλαδή, τις οποίες αξιοποιεί ο εκπαιδευτικός για να αξιολογήσει τη μαθητική επίδοση. Αρχικά, γίνεται αναφορά στην εκπαιδευτική αξιολόγηση και ειδικότερα στην αξιολόγηση του μαθητή, όπως επίσης και στα βασικά γνωρίσματα της αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης. Ακολούθως, προσδιορίζονται ο σκοπός, τα στάδια και η παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης του μαθητή. Έπειτα, γίνεται λόγος για την αξιολόγηση της επίδοσης στο γλωσσικό μάθημα, τα κριτήρια αξιολόγησης, τις παραδοσιακές και τις εναλλακτικές τεχνικές αξιολόγησης του μαθητή, τον ρόλο της ερώτησης και τα μέσα αποτύπωσης του αξιολογικού αποτελέσματος. Τέλος, πραγματοποιείται ανασκόπηση ερευνών και αναδεικνύονται οι υφιστάμενες τάσεις σχετικά με το υπό διερεύνηση ζήτημα της αξιολόγησης του μαθητή. Το εμπειρικό μέρος της εργασίας περιλαμβάνει τη μεθοδολογία της έρευνας, την παρουσίαση των ερευνητικών ευρημάτων, τη συζήτηση επί αυτών και τη διατύπωση συμπερασμάτων και προτάσεων. Για τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων της μελέτης ακολουθήθηκε η μέθοδος της μελέτης περίπτωσης με άμεση, συστηματική και συμμετοχική παρατήρηση στην Ε΄ τάξη Δημοτικού Σχολείου του Ν. Ιωαννίνων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, ο εκπαιδευτικός φαίνεται να εφαρμόζει σε μεγάλο βαθμό συνδυαστικά παραδοσιακές και εναλλακτικές τεχνικές αξιολόγησης του μαθητή στο μάθημα της Γλώσσας, με έμφαση στις τεχνικές της ετεροαξιολόγησης και της αυτοαξιολόγησης του γραπτού λόγου. Επίσης, διαπιστώθηκαν σε μεγάλο βαθμό η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στην αξιολογική διαδικασία, η εφαρμογή διαμορφωτικής αξιολόγησης, η ανατροφοδότηση του μαθητή και η ευρεία χρήση της περιγραφικής αξιολόγησης στην καθημερινή πράξη. Τέλος, προέκυψε ότι οι πρακτικές αξιολόγησης που εφαρμόζει ο εκπαιδευτικός στη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης είναι συνυφασμένες με τους παιδαγωγικούς σκοπούς, εξυπηρετούν την παιδαγωγική της λειτουργία και συμβάλλουν καταλυτικά στην εξάλειψη ανταγωνιστικών τάσεων μεταξύ των μαθητών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αξιολόγηση μαθητή, επίδοση, γλωσσικό μάθημα, αξιολογική διαδικασία, παραδοσιακή αξιολόγηση, εναλλακτικές τεχνικές αξιολόγησης, περιγραφική αξιολόγηση, παιδαγωγική λειτουργία

Η πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος «αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου-διαδικασία αυτοαξιολόγησης» στη δημοτική εκπαίδευση: μια μελέτη περίπτωσης

Ειρήνη Γ. Λιάκου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας βρίσκεται στην εκπαιδευτική ατζέντα των χωρών του Δυτικού κόσμου (Meuret & Morlaix, 2003; Schildcamp, Visscher & Luyten, 2009), καθώς αποτελεί δείκτη υγείας του εκπαιδευτικού συστήματος μιας χώρας (MacBeath, 2001). Πρόκειται για έναν συνολικό συστηματικό και μεθοδικό απολογισμό των δραστηριοτήτων και των αποτελεσμάτων που σχετίζονται με τον σχολικό οργανισμό και επιτρέπει στον οργανισμό να διακρίνει τόσο τις δυνατότητές του όσο και τα πεδία στα οποία χρειάζεται μια περαιτέρω βελτίωση, στη βάση προγραμματισμένων κινήσεων προόδου (Κυριακίδης & Πασιαρδής, 2006). Η σχολική αυτοαξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητας ενός σύγχρονου δημοκρατικού σχολείου, διότι παρέχει βήμα διαλόγου και ευρύτερης συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων φορέων, εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών, για την ποιότητα και τη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αναδείξει τον αυθεντικό λόγο των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος αυτοαξιολόγησης σχολικής μονάδας, μέσα από την καταγραφή των προσωπικών τους εμπειριών, απόψεων και βελτιωτικών προτάσεων για τη σχολική αυτοαξιολόγηση. Η εργασία αποτελεί μια μονή μελέτη περίπτωσης, η ολιστική φύση της οποίας υπαγορεύει τη χρήση ποικίλων μεθοδολογικών εργαλείων συλλογής δεδομένων. Τα δεδομένα της έρευνας αντλήθηκαν από τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, οι οποίες αποτέλεσαν την κύρια πηγή του ερευνητικού υλικού, και τη συμμετοχική παρατήρηση. Για την επεξεργασία και την ανάλυση του υλικού των συνεντεύξεων και της συμμετοχικής παρατήρησης εφαρμόστηκε η ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Συμπληρωματικά, χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα που προέκυψαν από την καταγραφή των άτυπων συνεντεύξεων, ενώ τα γραπτά τεκμήρια που αντλήθηκαν από το αρχειακό υλικό του σχολείου προσεγγίστηκαν μέσω της κριτικής ανάγνωσης. Στην έρευνα συμμετείχαν δέκα (10) εκπαιδευτικοί, έξι (6) γυναίκες και τέσσερις (4) άνδρες, οι οποίοι εργάζονταν σε ένα εξαθέσιο Δημοτικό Σχολείο αγροτικής περιοχής. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ως δυνατά σημεία του προγράμματος της αυτοαξιολόγησης τη δημιουργία οράματος για τον εκπαιδευτικό οργανισμό, το άνοιγμα του σχολείου, την ενίσχυση της γονικής εμπλοκής, την αποκαλυπτική φύση της αυτοαξιολόγησης, τη χρήση επιστημονικών ερευνητικών εργαλείων και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Ως κύριες αδυναμίες της αναφέρουν τον παράγοντα χρόνο και τον έντονα γραφειοκρατικό χαρακτήρα της. Οι εκπαιδευτικοί χαρακτηρίζουν την πιλοτική σχολική αυτοαξιολόγηση ως μια επιστημονική μα επιπόλαιη, ανιχνευτική, χρονοβόρα, πολύπλοκη και απαιτητική γραφειοκρα-

τική διαδικασία. Οι εκπαιδευτικοί διατυπώνουν εναλλακτικές προτάσεις για την καλύτερη εφαρμογή και βελτίωση του προγράμματος της αυτοαξιολόγησης. Προτείνουν την αποδυνάμωση του γραφειοκρατικού χαρακτήρα της, την απλοποίηση της διαδικασίας της αυτοαξιολόγησης και τη μοντελοποίηση-τυποποίησή της με την παροχή ενός έντυπου υποδείγματος. Εισηγούνται την εισαγωγή ενός εύχρηστου, απλού, φιλικού ερευνητικού εργαλείου για την αποτύπωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας και την παροχή οικονομικών και άλλων κινήτρων στους συμμετέχοντες στη διαδικασία εκπαιδευτικούς. Όσον αφορά στα οφέλη που αποκόμισαν οι εκπαιδευτικοί από τη συμμετοχή τους στο πιλοτικό πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας, διαφαίνεται ότι ήταν η εμπλοκή τους σε διαδικασίες αναστοχασμού, η αλλαγή της παιδαγωγικής τους θεώρησης και η ανάπτυξη στενών συνεργατικών και διαπροσωπικών μεταξύ τους σχέσεων. Σχετικά με τη γενίκευση των δράσεων της αυτοαξιολόγησης στο σύνολο των σχολικών μονάδων, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών τάσσεται υπέρ της γενίκευσης υπό όρους, αναζητώντας ασφαλιστικές δικλείδες για τον αντικειμενικό και διαφανή τρόπο διεξαγωγής της διαδικασίας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική αξιολόγηση, αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας, σχολική αυτοαξιολόγηση, εσωτερική αξιολόγηση, εκπαιδευτικό έργο, σχολική βελτίωση

Μελέτη της εφαρμογής του θεσμού της περιγραφικής αξιολόγησης στο Δημοτικό Σχολείο.

Εκπαιδευτικά ερωτήματα και κοινωνικά διακυβεύματα

Αικατερίνη Αναργύρου, Δέσποινα Τσακίρη

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τα τελευταία χρόνια πολύς λόγος γίνεται για τα πλεονεκτήματα των εναλλακτικών μορφών αξιολόγησης έναντι των παραδοσιακών. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση η αξιολόγηση δεν παύει να αποτελεί έναν θεσμό ο οποίος συμβάλλει, ρητά ή άρρητα, στη σύγκριση και την ιεραρχική τοποθέτηση των μαθητών, συντελώντας στην επίτευξη όρων και συνθηκών κοινωνικής επιλογής, λειτουργώντας σε μεγαλύτερο ή μικρότερο εύρος ως ένας μηχανισμός ελέγχου (Bourdieu & Passeron, 1971; Bernstein, 1996; Owen, 1997; Bernstein, 2015). Η αξιολόγηση ενέχει την ταξινόμηση και την ιεράρχηση, οι οποίες προκύπτουν από τη σύγκριση εξατομικευμένων μαθητών μεταξύ τους (Σολομών, 1993). Επιπλέον, σύμφωνα με την Τσακίρη (2018), οι εξεταστικοί και βαθμολογικοί μηχανισμοί θεωρούνται ως φορείς της σχολικής επιλογής και ανισότητας μεταξύ των μαθητών. Σκοπός της εργασίας είναι να μελετηθεί η εφαρμογή του θεσμού της περιγραφικής αξιολόγησης μαθητών Δημοτικού Σχολείου μέσω της επεξεργασίας αρχειακού υλικού, προκειμένου να αναδειχθεί εάν και σε ποιον βαθμό ο εν λόγω θεσμός συνιστά μέσο προώθησης της ισότητας στην εκπαίδευση και συμβάλλει στη μαθησιακή βελτίωση των μαθητών και μαθητριών. Για την πραγματοποίησή της αντλήθηκαν από τα αρχεία σχολικής μονάδας αστικής περιοχής, η οποία συμμετείχε στο πιλοτικό πρόγραμμα περιγραφικής αξιολόγησης κατά τη σχολική χρονιά 2017 - 2018, οι εκθέσεις προόδου εκατόν τριάντα έξι (136) μαθητών. Στη συνέχεια κατασκευάστηκε μία εσχάρα καταγραφής δεδομένων με σκοπό την καταγραφή, την κωδικοποίηση και

την ταξινόμηση του αρχειακού υλικού. Από την επεξεργασία του αρχειακού υλικού συμπεραίνεται ότι η περιγραφική αξιολόγηση δεν συνιστά σε απόλυτο βαθμό μέσο προώθησης της ισότητας στην εκπαίδευση ούτε συμβάλλει στη μαθησιακή βελτίωση των μαθητών, καθώς στους μισούς περίπου ελέγχους (50%) δεν διασφαλίστηκε η ισότητα μεταξύ των μαθητών ούτε δόθηκαν πληροφορίες με σκοπό τη μαθησιακή βελτίωσή τους.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *εκπαιδευτική αξιολόγηση, περιγραφική αξιολόγηση*

Σάββατο
30/11

ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 33

19.00-20.45

ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Ξανθούλα Παπαπαναγιώτου

Η ενασχόληση με την Κεραμική Τέχνη ως μέσο προώθησης της Δημοκρατίας στο Δημοτικό Σχολείο

Αγγελική Σχοινά, Σοφία Κουφού
Πανεπιστήμιο Πατρών

Στην εισήγηση επιχειρείται η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η ενασχόληση των παιδιών με την κεραμική τέχνη δύναται να λειτουργήσει ως μέσο προώθησης της δημοκρατίας στο σχολείο. Η ενεργοποίηση και καλλιέργεια μιας στοχαστικής-κριτικής ματιάς απέναντι στον υλικό πολιτισμό συμβάλλει στη διαμόρφωση κοινωνικής συνείδησης και στη δημιουργία υπεύθυνων ενεργών πολιτών (Charman, 1993· Βάος, 2015). Η έρευνα υλοποιήθηκε σε δύο δημοτικά σχολεία του νομού Αχαΐας και βασίστηκε στις σύγχρονες Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις (Progressive Education), στις σύγχρονες τάσεις στη Διδακτική των Εικαστικών Τεχνών και στη Μουσειοπαιδαγωγική (βλ. Dewey, 1987· Robinson, 1999· Gardner, 1999· Αρντουέν, 2000· Eisner, 2004· Νάκου, 2010). Σκοπός της έρευνας ήταν: (α) να μελετήσει αν η εμπλοκή των παιδιών στη δημιουργία του κεραμικού επηρεάζει την κριτική στάση τους απέναντι στο ολοκληρωμένο αντικείμενο και (β) αν τα ωθεί να κατανοήσουν βιωματικά ότι κάθε δημιούργημα του υλικού πολιτισμού συνιστά αποτέλεσμα της ανθρώπινης σκέψης και ενέργειας, εμπεριέχει ιδεολογία και επιδρά άμεσα στην ποιότητα της καθημερινής τους ζωής. Η ερευνητική διαδικασία ολοκληρώθηκε σε τρία στάδια: (α) διερευνήθηκαν οι προϋπάρχουσες ιδέες των παιδιών δημοτικού (μέσω pre-test) σχετικά με διάφορα αντικείμενα (υλικό, αιτία κατασκευής, κίνητρα δημιουργού, χρηστική-εικαστική-πολιτισμική διάσταση), (β) σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε διδακτική παρέμβαση (δημιουργία ανοιχτού αγγείου) και (γ) επανεξετάστηκαν οι ιδέες των παιδιών (post-test). Τα μέσα συλλογής δεδομένων για την περιγραφή της υλοποίησης της έρευνας και τη διεξαγωγή των συμπερασμάτων ήταν οι άτυπες ερωτήσεις-συνεντεύξεις στους/στις μαθητές/τριες, η παρατήρηση και η λήψη φωτογραφιών. Συμπερασματικά, διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές/τριες: (α) άλλαξαν στάση απέναντι στο οικείο περιβάλλον τους, (β) διευκολύνθηκαν στην αποδοχή του μη οικείου, (γ) ήρθαν αντιμέτωποι με τον κοινωνικό ρόλο της τέχνης, (δ) κατανόησαν ότι κάθε άνθρωπος προσλαμβάνει, αποκρίνεται και αποδίδει διαφορετικά ένα εικαστικό έργο και (ε) απέκτησαν πιο στοχαστική-κριτική ματιά εικάζοντας για τα κίνητρα και την πρόθεση των δημιουργών, με αποτέλεσμα την ενεργοποίηση της κριτικής στάσης τους απέναντι στον κόσμο που τους περιβάλλει και την προώθηση της δημοκρατίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *κεραμική τέχνη, υλικός πολιτισμός, δημοκρατία*

Η δημοκρατία στο σχολείο: "Μαθαίνω τα δικαιώματά μου, γίνομαι υπεύθυνος πολίτης"

Σοφία Καραγιάννη
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατική παιδεία αποτελεί μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα εμπειρία για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, η οποία εμπλουτίζει τη σχολική ζωή με δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τους μαθητές να συμμετέχουν ενεργά, να σκέφτονται κριτικά και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Το σχολείο μπορεί να αποτελέσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την καλλιέργεια της έκφρασης, της συμμετοχής, της άσκησης δικαιωμάτων, της ανάληψης ευθυνών και της διεκδίκησης. Η τέχνη, από την πλευρά της, ως μέσο αισθητικής απόλαυσης και μέσα από τις διάφορες μορφές της, μπορεί να προωθήσει ένα διδακτικό μοντέλο δημοκρατικής παιδείας στη μαθητική κοινότητα. Στα πλαίσια του προγράμματος «Μαθαίνω τα δικαιώματά μου, γίνομαι υπεύθυνος πολίτης», οι μαθητές της Ε΄ τάξης ήρθαν σε επαφή με δραστηριότητες που αφορούν στη λογοτεχνία (πεζά κείμενα, ποίηση, μαρτυρίες κλπ), τον κινηματογράφο (κινηματογραφικές ταινίες, ταινίες μικρού μήκους και βίντεο), το θέατρο (τεχνικές δράματος), τη ζωγραφική (έργα τέχνης), τη φωτογραφία και τη μουσική και ανακάλυψαν τα δικαιώματά τους. Το πρόγραμμα διήρκησε πέντε μήνες και συμμετείχαν 18 μαθητές. Μέσα σε ένα πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας, το σχολείο μετατράπηκε σε χώρο που υπηρετεί στην πράξη τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, προάγει τον πολιτισμό και διαμορφώνει ενεργούς, δημιουργικούς και κριτικά σκεπτόμενους πολίτες. Στο τέλος της χρονιάς οι μαθητές παρουσίασαν τις εργασίες τους σε μία έκθεση για τη Δημοκρατία σε συνεργασία με το Παιδικό Μουσείο της Αθήνας. Παράλληλα ολοκλήρωσαν τη χρονιά στο σχολείο τους με την «παρέλαση των δικαιωμάτων» στη γιορτή λήξης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, δικαιώματα, τέχνες, δραστηριότητες*

Διερευνώντας πτυχές της δημοκρατίας στο μάθημα της μουσικής μέσα από τις εμπειρίες εκπαιδευτικών μουσικής: στοχασμοί και αναστοχασμοί

Μίτση Ακογιούνου, Ζωή Διονυσίου
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ως εκπαιδευτικοί, τη σημερινή εποχή, βιώνουμε εντονότερα τις αλλαγές που συμβαίνουν στις τάξεις μας, είτε μέσω μίας πολυπολιτισμικότητας που τις χαρακτηρίζουν, ή μέσω της προώθησης του απώ-

τερου στόχου της συμπερίληψης. Παρόλο που γίνεται προσπάθεια να προαχθεί και να διασφαλιστεί η δημοκρατία στο σχολείο, πολύ συχνά τα διδακτικά μοντέλα που φαίνεται ότι χρησιμοποιούμε στο μάθημα αφορούν δασκαλοκεντρικές και συχνά μονοδιάστατες διδακτικές προσεγγίσεις. Σύμφωνα με τον Dewey (1916), η επιδίωξη της δημοκρατίας συνδέεται με την ευρύτερη έκφραση της αγάπης προς τους συνανθρώπους μας συνοδευόμενη με ένα αίσθημα ηθικής κοινωνικής ευθύνης. Η παρούσα εργασία ακολουθεί ποιοτική ερμηνευτική ανάλυση (Smith & Osborn, 2003) στη μελέτη της εμπειρίας εκπαιδευτικών μουσικής της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιχειρείται η διερεύνηση της στάσης των εκπαιδευτικών και των διδακτικών προσεγγίσεων που χρησιμοποιούν, οι οποίες προάγουν το αίσθημα της δημοκρατικής κοινότητας μέσα στα στενά πλαίσια της τάξης αλλά και το αίσθημα της δημοκρατικής ευθύνης πέρα και έξω από αυτό. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με ερωτηματολόγια που εστάλησαν σε εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάστηκαν μέσα στην προηγούμενη χρονιά σε σχολεία της περιφέρειας, δημοτικά, λύκεια και μουσικά σχολεία. Μέσα από θεματική ανάλυση (Braun & Clarke, 2006), προέκυψαν πληροφορίες σχετικά με το κλίμα της τάξης, τις διδακτικές προσεγγίσεις, τις μουσικές προτιμήσεις, τη λειτουργία των μουσικών συνόλων και τη συμμετοχή σε δρώμενα εκτός σχολείου. Σύμφωνα με τον Woodford (2004), η καλλιέργεια μίας δημοκρατικής στάσης στη διεξαγωγή του μαθήματος της μουσικής έχει τη δυνατότητα να συντηρήσει, αλλά και να διευρύνει, την απήχηση της μουσικής ως αγαθό που αφορά το κοινό καλό. Ο εκπαιδευτικός μουσικής, στο πνεύμα της δημοκρατικής παιδείας, καλείται να παρακινήσει τους μαθητές να ενδιαφέρονται για το ευρύτερο μουσικό, και κατά προέκταση, κοινωνικό γίγνεσθαι, και συνεπώς να συμμετέχουν περισσότερο στα κοινωνικά δρώμενα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτικοί μουσικής, δημοκρατική παιδεία

Το μουσείο ως μέσο προώθησης του Δημοκρατικού Διαλόγου

Σοφία Τρούλη

Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Κρήτης

Τα μουσεία επιθυμούν είναι χώροι εκδημοκρατισμού, συμπερίληψης και πολυφωνίας, να συμβάλουν στον κριτικό διάλογο για το παρελθόν και το μέλλον και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση στην πολιτισμική κληρονομιά για όλους (Sandahl, 2019· ICOM, 2019). Πολλές φωνές ακούγονται για το αν τα μουσεία μπορούν να «σώσουν» τη δημοκρατία (Toonen, 2019). Συχνά απλές κινήσεις, όπως να ανοίγουν τα μουσεία στις πολλαπλές ερμηνείες των έργων τους και στην καλλιέργεια ενός κλίματος ελεύθερης έκφρασης και αποδοχής διαφορετικών ερμηνειών και αντιλήψεων ανοίγουν δρόμους για την ενδυνάμωση της δημοκρατίας και της πολιτειότητας (Fleming, 2008). Με την παρούσα εισήγηση παρουσιάζουμε τις πολυτροπικές συνομιλίες των συμμετεχόντων εφήβων σε δύο δίωρα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης Κρήτης. Το κεντρικό θέμα τους είναι Ευρώπη, το προσφυγικό ζήτημα και το θέμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Με τις ομάδες αφού πρώτα προετοιμάζουμε το έδαφος δημιουργώντας ένα κλίμα ασφάλειας και εμπιστοσύνης, παρατηρούμε τα έργα τέχνης, αξιοποιώντας τις τεχνικές του έντεχνου συλλογισμού, μίας από τις πιο γνωστές προσεγγίσεις του Project Zero της Παιδαγωγικής Σχολείου του Πανεπιστημίου Harvard (Tishman, 2017, Project

Zero), που προτείνει την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης μέσα από κατάλληλα διατυπωμένες ερωτήσεις που ενισχύουν τη στοχαστική σκέψη και τις δεξιότητες του διαλόγου. Παράλληλα αξιοποιούμε βιωματικές ενεργητικές μεθόδους και τις τέχνες, όπως τη παντομίμα, το παιχνίδι ρόλων, δημιουργική γραφή και το ιχνογράφημα, με στόχο την προσωπική έκφραση αλλά και τη συνεργασίας. Σκοπός μας είναι να δείξουμε με πρακτικό τρόπο πώς το μουσείο, αξιοποιώντας τα αντικείμενα του μπορεί να αποτελέσει μέσο προώθησης του Δημοκρατικού Διαλόγου, όπου όλοι, μικροί και μεγάλοι και με όποια άλλη ταυτότητα είναι ευπρόσδεκτοι να συμμετέχουν σε διαδικασίες διατύπωσης ερωτημάτων, αναζήτησης απαντήσεων, εσωτερικού στοχασμού και μοιράσματος εμπειριών και ιδεών με αφορμή αλλά και μέσα από τις τέχνες.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δημοκρατικό μουσείο, μουσειοπαιδαγωγική τέχνη

Το Θέατρο στην Εκπαίδευση ως μέσο προώθησης των αξιών της δημοκρατίας

Μάρθα Κατσαρίδου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η σύνδεση σχολείου-δημοκρατίας και δημοκρατίας-σχολείου διατυπώνεται ξεκάθαρα ως μία από τις γενικές αρχές που διέπουν το ισχύον Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ, ΑΠΣ). Αντλώντας από το θεωρητικό πλαίσιο της δημοκρατικής διάστασης της εκπαιδευτικής φιλοσοφίας του Dewey (2010), της «Προβληματίζουσας Εκπαίδευσης» του Freire (1977), καθώς και τη δυνατότητα της αυτοθέσμησης της δημοκρατικής κοινωνίας από τα μέλη της, που πρεσβεύει στη θεωρία του ο Καστοριάδης (1986), η προτεινόμενη ανακοίνωση επιδιώκει να αναδείξει τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το Θέατρο στην Εκπαίδευση στη δημιουργία ενός δημοκρατικού σχολείου. Το Θέατρο στην Εκπαίδευση προσφέρεται για μια ανάλογη διερεύνηση, καθώς ως πεδίο, που είτε επιστρατεύει τη χρήση επιλεγμένων θεατροπαιδαγωγικών τεχνικών στην εκπαιδευτική διαδικασία, είτε στοχεύει στην ομαδική καλλιτεχνική δημιουργία (θέατρο επινόησης, θέατρο ντοκουμέντο), θέτει σε προτεραιότητα τη συλλογικότητα, τη συνύπαρξη και τη συν-δημιουργία στη βιωματική μάθηση (Neelands, 2009· Nicholson, 2014). Πιο συγκεκριμένα, η ανακοίνωση θα επικεντρωθεί σε δύο θεατροπαιδαγωγικές παρεμβάσεις, όπου χρησιμοποιήθηκε η έρευνα δράσης στη χειραφετητική της κυρίως διάσταση (Carr & Kemmis, 1997· Κατσαρού & Τσάφος, 2003). Η πρώτη έρευνα αφορά στην ανάλυση ενός θεατροπαιδαγωγικού προγράμματος που έλαβε χώρα σε δημοτικά σχολεία (Φεστιβάλ Κουκλοθεάτρου και Παντομίμας Κιλκίς, 3ο Δημοτικό σχολείο Μενεμένης) ενώ η δεύτερη σε μια διαπολιτισμική θεατρική ομάδα εφήβων και νέων (Φεστιβάλ Νέων SchwabischHall, Γερμανία). Ως μέθοδοι συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τα ημερολόγια της εκπαιδευτικού-ερευνήτριας και του κριτικού φίλου, τα σχόλια των δασκάλων, οι προφορικές και γραπτές καταθέσεις των συμμετεχόντων καθώς και βιντεοσκοπημένο υλικό. Η ανακοίνωση, αφού εμβαθύνει και τοποθετηθεί κριτικά στις μεθοδολογίες που χρησιμοποιήθηκαν, θα επιχειρήσει να αναλύσει και να αξιολογήσει τα αποτελέσματα των εν λόγω παρεμβάσεων σε σχέση με τη συμβολή που είχαν στην καλλιέργεια του διαλόγου, της ελευθερίας της σκέψης, της κριτικής σκέψης

και της λήψης αποφάσεων, στοιχείων απαραίτητων για την πολιτειακή ανάπτυξη των μαθητών και την προώθηση της δημοκρατίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *θέατρο στην Εκπαίδευση, συλλογικότητα, συνδημιουργία*

Σάββατο
30/11ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 34

19.00-20.45

**ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Βασίλειος Πανταζής, Χρήστος Γκόβαρης

**Φιλοσοφώντας με μαθήτριες και μαθητές Δημοτικού Σχολείου για
τις οριοθετήσεις και τις νοηματοδοτήσεις των σχέσεων
μεταξύ 'ταυτότητας' και 'ετερότητας'***Ανθή Κύρτση*

Εκπαιδευτικός Α/Θμιας Εκπαίδευσης

Χρήστος Γκόβαρης

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Οι εκδηλώσεις περιθωριοποίησης και στιγματισμού μαθητριών/μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στο σχολικό πλαίσιο ανάγει σε αναγκαιότητα τη διαμόρφωση ενός παιδαγωγικού περιβάλλοντος μάθησης που να προάγει μία θετική αντίληψη των πολιτισμικών διαφορών. Η διερεύνηση των σχετικών αντιλήψεων μαθητριών και μαθητών, όσο αφορά τις οριοθετήσεις και τις νοηματοδοτήσεις των σχέσεων μεταξύ 'ταυτότητας' και 'ετερότητας', κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή παιδαγωγικών πρακτικών που στοχεύουν στην αποδυνάμωση των εθνοτικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Ως θεωρητικό πλαίσιο διερεύνησης αλλά και ταυτόχρονης διδακτικής παρέμβασης ενάντια στα εθνοτικά στερεότυπα και στις εθνοτικές προκαταλήψεις ενδείκνυται το διδακτικό σχέδιο «Φιλοσοφώντας με παιδιά». Το εν λόγω διδακτικό σχέδιο προτείνει την εφαρμογή πέντε λειτουργιών συνεργατικού αναστοχασμού στη σχολική τάξη (φαινομενολογία, ερμηνεία, ανάλυση, διαλεκτική & εικασία), στοχεύοντας στο μετασχηματισμό της πολυπολιτισμικής σχολικής τάξης σε κοινότητα διερεύνησης (Lipman). Από τη σκοπιά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μια τέτοια διαδικασία μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας μαθησιακής συνθήκης οικοδόμησης, εκ μέρους των μαθητριών/μαθητών, της διαπολιτισμικής ικανότητας (ενσυναίσθηση, ανοχή αμφισημιών, κριτική στάση, επικοινωνιακή συνδιαλλαγή). Λαμβάνοντας τα παραπάνω υπόψη και ακολουθώντας τις θεωρητικές αρχές της έρευνας-δράσης, σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν τρεις αλληλένδετες διαπολιτισμικές διδασκαλίες σε μία πολυπολιτισμική τάξη Δημοτικού Σχολείου, όπου μαθήτριες και μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο ωθούνταν στο περιθώριο από τους γηγενείς συμμαθητές τους. Κεντρικοί στόχοι των διαπολιτισμικών διδασκαλιών ήταν η διερεύνηση των αντιλήψεων μαθητών/μαθητριών

για τις πολιτισμικές διαφορές καθώς και η εμπλοκή τους σε διαδικασίες αναστοχασμού της σημασίας αυτών αντιλήψεων για την δυναμική των κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των ομάδων στην σχολική τάξη. Για την συγκέντρωση των ερευνητικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν, κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2018/2019, οι εξής μέθοδοι: αρχικό και τελικό κοινωνιογράμμα (δεδομένα της δυναμικής των σχέσεων στην σχολική τάξη), αρχικό και τελικό ερωτηματολόγιο διερεύνησης της διαπολιτισμικής ικανότητας των μαθητριών/μαθητών, ημερολόγιο ερευνήτριας (καθημερινή καταγραφή συμβάντων και λόγου των μαθητριών/μαθητών στην σχολική τάξη). Από την ανάλυση των συνολικών δεδομένων της διδακτικής-ερευνητικής παρέμβασης προκύπτει ότι ο διαπολιτισμικός προσανατολισμός και η συστηματική διάρθρωση της σχολικής διδασκαλίας μπορούν να παρακινήσουν αποτελεσματικά γηγενείς και μετανάστες μαθήτριες/μαθητές να στοιχειοθετήσουν επιχειρήματα και να αναπτύξουν αντιλήψεις και στάσεις θετικής νοηματοδότησης των σχέσεων μεταξύ «εαυτού» και «άλλου».

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαπολιτισμική διδασκαλία, φιλοσοφώντας με παιδιά

Εφαρμογή διαπολιτισμικού γλωσσικού υλικού στο νηπιαγωγείο και ανάγκες εκπαιδευτικών

Νεκταρία Παλαιολόγου
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Γαλήνη Δερμιτζόγλου
95ο Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης

Στην έρευνα παρουσιάζεται το διαπολιτισμικό γλωσσικό υλικό που παράχθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος AVIOR (2017-2019) για τους πρόσφυγες μαθητές. Παρουσιάζονται οι βασικοί άξονες του προγράμματος και η μεθοδολογία του γλωσσικού υλικού η οποία βασίζεται στη διαγλωσσικότητα (translanguaging), καθώς και το πώς αυτό εφαρμόστηκε στο 95ο Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης. Επίσης, παρουσιάζονται οι άξονες της συνέντευξης σε εκπαιδευτικούς (N=150, Νηπιαγωγούς και Δασκάλους) για τις ανάγκες μαθησιακής υποστήριξης προσφύγων μαθητών. Ως πρώτα συμπεράσματα, ιδιαίτερης χρησιμότητας, παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα μιας πρώτης αξιολόγησης των αναγκών των εκπαιδευτικών για καίρια θέματα που συνδέονται με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν κατά τη φοίτηση των προσφύγων μαθητών/τριών στο σχολείο, για τις μεθόδους ή τεχνικές που εφαρμόζουν οι ίδιοι εκπαιδευτικοί για την ένταξή τους. Απώτερος σκοπός του προγράμματος είναι η χρήση του διαπολιτισμικού γλωσσικού υλικού AVIOR σε ευρωπαϊκά σχολεία για την γλωσσική υποστήριξη νεοαφιχθέντων μεταναστών μαθητών. Το διαπολιτισμικό γλωσσικό υλικό AVIOR πρόκειται να χρησιμοποιηθεί σε ευρωπαϊκά σχολεία για την γλωσσική υποστήριξη νεοαφιχθέντων μεταναστών μαθητών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαπολιτισμικό πρόγραμμα, πρόσφυγες, γλωσσικό υλικό

Human rights awareness in Secondary education in Iran and Norway

Athanasia Angeli
Hellenic Open University

Repeated international Conventions, declarations, treaties, recommendations, and global campaigns for their protection, NGOs and grassroots movements highlight the need for more intensive interventions for the benefit of the weak globally. In this context, human rights education (HRE) as an axis of education policy and formal education curriculum design is considered a powerful tool for informing, developing positive attitudes and encouraging active action in favor of human rights, presumably being able to influence the daily life of pupils throughout their life. Various HRE models have been proposed, while a number of concerns have been raised regarding the controversies deriving from its transformation into a mainstream state policy or a tool of ideological hegemony of the West internationally. This paper reviews and compares the current situation regarding the human rights awareness in secondary education of Iran and Norway taking into account each country's sociopolitical context. Iran is a country of origin, and Norway is a host country for refugees and immigrants, many of whom, now living in Greece, consider it as one of Europe's "paradises" and therefore the ultimate destination of their forced displacement. Hence, the critical discourse analysis of formal education state policy texts and secondary education curricula in these countries, highlighting similarities and differences and underlining the importance of holistic implementation of HRE, not only about but mostly for and through HR, concludes almost self-evidently the importance of the role of the teachers themselves. Secondary education teachers working in multicultural classrooms in Greece could, therefore, reflect on their own curriculum design and classroom practices towards a more transformative human rights education (THRED).

KEY WORDS: *human rights education, iran, norway*

Αντιμετώπιση προβλημάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Πρωτοβάθμια

Δήμητρα Παπαϊωάννου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Βασίλειος Πανταζής

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα τελευταία χρόνια οι καταγιστικές εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο έχουν μετατρέψει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε απαραίτητο εφόδιο των σύγχρονων κοινωνιών. Εντούτοις, η ελληνική πραγματικότητα βιώνει μια βαθιά κρίση ταυτότητας δείχνοντας αδυναμία προσαρμογής απέναντι στα νέα δεδομένα. Για το λόγο αυτό, κρίνεται απαραίτητη η μελέτη του διαπολιτισμικού χαρακτήρα της ελληνικής εκπαίδευσης. Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι η διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί αναφορικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Οι στόχοι της εργασίας στηρίζονται στην έρευνα των επιμέρους παραγόντων που επηρεάζουν τη σχολική παρουσία όπως η λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, τα προβλήματα συμπεριφοράς, τα στερεότυπα και το οικογενειακό υπόβαθρο αλλά και πως οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν όλα τα παραπάνω. Ταυτόχρονα για την αποτελεσματική διερεύνηση του θέματος επιχειρείται και σύγκριση των ευρημάτων με προηγούμενες έρευνες ώστε να διαπιστωθεί αν υπάρχει αλλαγή των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών και προς ποια κατεύθυνση. Ο θεματικός άξονας, λοιπόν, της συγκεκριμένης εργασίας είναι η διαπολιτισμική εκπαίδευση στην ελληνική πραγματικότητα και πιο συγκεκριμένα, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η ποιοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μη διαπολιτισμικά σχολεία στην περιοχή της Χαλκίδας τη χρονική περίοδο Μαΐου – Ιουνίου 2016 και έγινε προσπάθεια το δείγμα να είναι ποικίλο ώστε να διασφαλιστεί το εύρος των αποτελεσμάτων. Για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας επιλέχθηκαν δύο ερευνητικά εργαλεία: άμεση και συστηματική ετεροπαρατήρηση και συνέντευξη. Τα δύο αυτά εργαλεία συνδυάστηκαν ώστε να διασφαλιστεί η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων υπό το πρίσμα της μεθοδολογικής τριγωνοποίησης. Το φύλο παρατήρησης δομήθηκε με βάση δέκα κλείδες παρατήρησης που βαθμολογούνταν με πενταβάθμια κλίμακα. Η συνέντευξη ήταν ημι-δομημένη με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, οι οποίες βασίζονταν σε πέντε κατευθυντήριους πυλώνες: κλίμα τάξης και συνεργασία μαθητών, μη λεκτική επικοινωνία εκπαιδευτικού – μαθητών, σχέση εκπαιδευτικού – αλλοδαπών μαθητών, αντιμετώπιση προβληματικής συμπεριφοράς, αξιολόγηση αλλοδαπών μαθητών. Με βάση τα αποτελέσματα που προέκυψαν φάνηκε ότι είναι απαραίτητη η ανακατεύθυνση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και της ελληνικής κοινωνίας προς την ιδέα της διαπολιτισμικότητας καθώς τα προβλήματα όπως προέκυψαν είναι ποικίλα και δεν εξαρτώνται μόνο από το σχολικό γίνεσθαι αλλά και από το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αντιμετωπίσουν μια πληθώρα προβλημάτων και ρατσιστικών φαινομένων χωρίς την κατάλληλη υποστήριξη και κατάρτιση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαπολιτισμική εκπαίδευση, ποιοτική έρευνα

Η ψηφιακή αφήγηση (digital storytelling) στη διαπολιτισμική εκπαίδευση

Θεμιστοκλής Απατσίδης
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η συνύπαρξη μαθητών μεγάλης γκάμας δεξιοτήτων και διαφορετικού κοινωνικο-πολιτισμικού υπόβαθρου, οδηγεί στην ανάγκη οριοθέτησης σύγχρονων διαπολιτισμικών εκπαιδευτικών μοντέλων. Η εκπαίδευση καλείται σήμερα να αποδομήσει στερεοτυπικές αγκυλώσεις και εθνοκεντρικές προκαταλήψεις και να αναπτύξει την παγκόσμια πολιτειότητα (global citizenship), αξιοποιώντας στρατηγικές αυτόνομης μάθησης. Στη μετανεωτερική αντίληψη της πολυμορφίας της γνώσης, η διδασκαλία διαφοροποιείται από τη διδακτική του αντικειμένου και την καθοδηγούμενη από τον εκπαιδευτικό μηχανική αναπαραγωγή της γνώσης και εκδιπλώνεται η εναλλακτική διδακτική του ενεργού υποκειμένου, η οποία ενισχύει τη χειραφέτηση του μαθητή. Ταυτόχρονα, η ουσιαστική ένταξη των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διεργασία, προάγει την εννοιολογική αλλαγή και γεφυρώνει το χάσμα σχολείου και αυθεντικής πολιτισμικής δραστηριότητας. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται στην παρούσα μελέτη η εφαρμογή της μεθόδου της ψηφιακής αφήγησης στη σχολική τάξη, ως εργαλείου ανάπτυξης της δημιουργικής σκέψης, διαμόρφωσης θετικής στάσης απέναντι στη μάθηση και βελτίωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Η ψηφιακή αφήγηση είναι ένας τρόπος παρουσίασης μιας προφορικής ιστορίας με ψηφιακά μέσα. Τα βασικότερα δομικά της στοιχεία είναι η εναλλακτική οπτική γωνία, η συνοπτικότητα του περιεχομένου, το γρήγορο τέμπο, η πρόκληση συναισθημάτων κτλ. Η εισήγηση περιλαμβάνει αναλυτικά τις φάσεις δημιουργίας (ιστοριογραμμή, empathy map, storyboard) και το τελικό βίντεο της ψηφιακής ιστορίας. Η ψηφιακή ιστορία δεν έχει στόχο τη μετάδοση πληροφορίας ή την καθοδήγηση αλλά την ενίσχυση των δεξιοτήτων έρευνας και συγγραφής, την εξοικείωση των μαθητών με την κινηματογραφική γραφή και τεχνολογία και την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και του ψηφιακού γραμματισμού. Ταυτόχρονα, με την κατάθεση της προσωπικής οπτικής και τη δυνατότητα δημοσιοποίησης όλων των φωνών εμπλουτίζεται η δημοκρατική και πλουραλιστική έκφραση στο σχολείο, δημιουργούνται συνθήκες υπέρβασης του κοινωνικού αποκλεισμού και ξεκλειδώνει το μυαλό και η καρδιά του ξένου μαθητή, που βρίσκει ασφαλές περιβάλλον εξωτερίκευσης προσωπικών συναισθημάτων και τραυματικών βιωμάτων και αναπτύσσει ένα πλαίσιο αμοιβαίας εμπιστοσύνης στη σχολική αίθουσα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: χειραφέτηση, πλουραλισμός, ομαδοσυνεργατικότητα

Χτίζοντας γέφυρες μεταξύ σχολείου και γονέων μαθητών μειονοτικών ομάδων: ο ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας

Βασιλική Πανταζή
Εκπαιδευτικός-Διευθύντρια 4ου ΓΕΛ Καλαμάτας

Έχει αποδειχτεί ότι το σχολείο και η οικογένεια αποτελούν δύο σημαντικά και βασικά μικροσυστήμα-

τα για την ανάπτυξη του παιδιού και τόσο η ένταση όσο και η ποιότητα της μεταξύ τους σχέσης επηρεάζουν το παιδί. Η συνεργασία σχολείου-γονέων μαθητών μειονοτικών ομάδων θεωρείται απαραίτητη και σημαντική προϋπόθεση για την ενδυνάμωση των συγκεκριμένων μαθητών (Cummins, 2005). Τα οφέλη της ανάπτυξης των δεσμών αυτής της συγκεκριμένης συνεργασίας αντανακλώνται τόσο στους μαθητές καθώς νιώθουν πολιτισμικά καταξιωμένοι όσο και στους γονείς, οι οποίοι αποκτούν ένα δυναμικό ρόλο στην ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δεξιοτήτων των παιδιών τους. Η αγαστή συνεργασία σχολείου και οικογένειας μαθητών μειονοτικών ομάδων εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την ικανότητα του διευθυντή ο οποίος πρέπει να διακρίνεται από την ικανότητα του «συνεργάζεσθαι» αλλά και από την επαγγελματική-αντιληπτική δεξιότητα (Σαΐτης, 2012). Σκοπός της εισήγησης είναι να παρουσιάσει τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε μεταξύ διευθυντών σχολικών μονάδων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Μεσοσηνίας με στόχο να ανιχνευτεί ο ρόλος τους στην εμπλοκή των γονέων των μαθητών μειονοτικών ομάδων στη σχολική ζωή και να αναδειχθούν οι παρεμβάσεις-πρακτικές με τις οποίες θα μπορούσαν οι ίδιοι και κατ'έπекταση το εκπαιδευτικό προσωπικό της σχολικής μονάδας, να διευκολύνουν και να ενισχύσουν τη συμμετοχή των συγκεκριμένων γονέων στο σχολικό γίγνεσθαι. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη χρήση δομημένων συνεντεύξεων που περιλάμβαναν ανοιχτού τύπου ερωτήσεις, ίδιες για όλους τους συμμετέχοντες αυξάνοντας κατ'αυτό τον τρόπο τη συγκρισιμότητα των απαντήσεων. Κατά την ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων των συνεντεύξεων, στόχος ήταν να γίνει η σύγκριση μιας ομάδας απαντήσεων με άλλες, η συσχέτιση απαντήσεων, ο αριθμός των αναφορών (πόσα άτομα έδωσαν τη συγκεκριμένη απάντηση, πόσοι κατέταξαν μια συγκεκριμένη απάντηση ως Χ ή Ψ), καθώς επίσης να αποτυπωθεί η μοναδικότητα ή η περιπλοκότητα μιας κατάστασης, ενός συγκεκριμένου ατόμου ή προγράμματος. Στην έρευνα συμμετείχαν 10 διευθυντές/ντριες γυμνασίων και γενικών λυκείων. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν πόσο ουσιαστικός είναι ο ρόλος του διευθυντή/ντριας στη γεφύρωση της απόστασης που, πολύ συχνά και για ποικίλους λόγους, δημιουργείται μεταξύ των γονέων μαθητών που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες και της σχολικής πραγματικότητας, Εξίσου σπουδαίος αναδείχτηκε ο ρόλος των διευθυντών στην καλλιέργεια μιας αποτελεσματικής αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ των ιδίων και των γονέων στη σχολική ζωή, η οποία μπορεί να προκύψει από την αλλαγή των αντιλήψεων και των προσδοκιών του σχολείου σχετικά με τους μαθητές μειονοτικών ομάδων. Ας μην ξεχνάμε ότι το σχολείο οφείλει να καλλιεργήσει το δημοκρατικό ιδεώδες της ισότητας των ευκαιριών πρόσβασης στο αγαθό της παιδείας, αποκλείοντας κάθε είδος κατηγοριοποίησης το οποίο θα έθετε εμπόδια στην γνωστική και ψυχοπνευματική ανέλιξη των μαθητών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *διευθυντής, συνεργασία, γονείς, μαθητές*

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 35**

19.00-20.45

**ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Γεώργιος Γρόλλιος, Μαρία Δάρρα

**Συμπερίληψη και Αποκλεισμός Ενηλίκων στα Σχολεία Εσπερινής
Εκπαίδευσης. Η περίπτωση των Εσπερινών Σχολείων του Δήμου Ρόδου**

*Αναστάσιος Κοντάκος, Παναγιώτης Ρεβελιώτης,
Μαρία Παπαδόσηφου
Πανεπιστήμιο Αιγαίου*

Σύμφωνα με τη Συστημική Θεωρία, στα σύγχρονα υψηλής πολυπλοκότητας κοινωνικά συστήματα - ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγεται το σχολείο- η συμπερίληψη και ο αποκλεισμός μπορούν να θεωρηθούν ως οι πόλοι μεταξύ των οποίων οργανώνεται ο βαθμός κοινωνικής ολοκλήρωσης και δημοκρατικής διακυβέρνησης. Στην περίπτωση των ενηλίκων που επιστρέφουν μετά από χρόνια στα θρανία για να συνεχίσουν τις σπουδές τους, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στη συνειδητή τους προσπάθεια για άμβλυνση της κοινωνικής αποστέρησης και των διαδοχικών αποκλεισμών που βιώνουν, μέσω της γνώσης και της συνακόλουθης κοινωνικο-επαγγελματικής τους ανόδου. Στο πλαίσιο αυτό, τα Εσπερινά Σχολεία καλούνται να ανταποκριθούν στο αίτημα αυτών των μαθητών που «συμπεριλαμβάνονται ως αποκλεισμένοι», προσφέροντάς τους ένα διευκολυντικό για την παράλληλη εργασία τους ωράριο παρακολούθησης μαθημάτων και αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες της μάθησής τους. Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί αν οι προσδοκίες των ενηλίκων να συμπεριληφθούν μετά από πολύχρονη απουσία εκ νέου στο εκπαιδευτικό σύστημα εκπληρώνονται μέσω της φοίτησής τους σε σχολεία εσπερινής εκπαίδευσης. Για τη βαθύτερη διερεύνηση του θέματος επιλέχθηκε η ποιοτική μέθοδος και υιοθετήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, θεμελιωμένη σε 25 ερωτήσεις. Το δείγμα αποτελείται από 12 ενήλικες εργαζόμενους ελληνικής καταγωγής, φοιτώντες σε εσπερινά σχολεία του Δήμου Ρόδου. Τα εσπερινά σχολεία αποτελούν πράγματι μία δεύτερη ευκαιρία για όσους αναγκάστηκαν να διακόψουν τη φοίτησή τους, βιώνοντας τις συνέπειες του αποκλεισμού. Λίγοι, όμως, ενήλικες επανεντάσσονται πραγματικά, με την έννοια μίας πολυενταξιακής διαδικασίας που στοχεύει στην πολυεπίπεδη ανάπτυξή τους. Οι περισσότεροι επαναποκλείονται αρκούμενοι στην απόκτηση του απολυτηρίου, χωρίς να γίνονται μέτοχοι των αγαθών μίας παιδείας με αυτοποιητικό και αυτοστοχαστικό προσανατολισμό. Έτσι, η εσπερινή εκπαίδευση λειτουργεί ως μηχανισμός ένταξης και αποκλεισμού ταυ-

τόχρονα, παραμένοντας ένα «οιονεί σύστημα» που αδυνατεί να μετεξελιχθεί σε ώριμο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συμπερίληψη, αποκλεισμός, συστημική θεωρία

Η διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης στο σχολείο και ο ρόλος της εκπαιδευτικής ηγεσίας: Διερεύνηση της σχέσης στις σχολικές μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Παρθένα Καντιμοίρη

Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Μαρία Δάρρα

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ο ρόλος της εκπαιδευτικής ηγεσίας στην προώθηση και διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης βρίσκεται στο επίκεντρο της λόγου της εκπαιδευτικής κοινότητας διεθνώς και τα στοιχεία της σχετικής βιβλιογραφίας και των ερευνών υποστηρίζουν, ότι ο κοινωνικά δίκαιος ηγέτης οφείλει να είναι ανοιχτός στην κοινότητα, με την οποία να μοιράζεται κοινές προσδοκίες, προοπτικές και ενδιαφέροντα, δίνοντας έμφαση στα σημεία που ενώνουν, απορρίπτοντας την διχοτόμηση μεταξύ κυρίαρχης και περιθωριοποιημένης κουλτούρας και μεριμνώντας για την εδραίωση ισχυρών δεσμών με την τοπική κοινότητα και καλών σχέσεων με τις οικογένειες των παιδιών. Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων εκπαιδευτικών σχολικών μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας σχετικά με το βαθμό σύνδεσης των μοντέλων διοίκησης και ηγεσίας που εφαρμόζουν οι διευθυντές των σχολείων τους, με την αποτελεσματική εφαρμογή και διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η έρευνα διεξήχθη τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 2018 με τη μέθοδο της ποιοτικής μεθοδολογικής προσέγγισης και δείγμα της αποτέλεσαν 15 εκπαιδευτικοί σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας. Από τα αποτελέσματα της έρευνας αναφορικά με το ρόλο του κοινωνικά δίκαιου ηγέτη προκύπτει, ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι ο εκπαιδευτικός ηγέτης οφείλει να είναι άτομο με πολλαπλές δεξιότητες, ευαισθησίες και ηθικές αξίες, ικανό να εμπνέει τους συνεργάτες του για ένα κοινό όραμα το οποίο είναι ανάγκη να χαρακτηρίζεται από κουλτούρα συμπερίληψης και κατανεμημένη ηγεσία, ώστε μέσα από τη συνεργασία, το συλλογικό πνεύμα και το διάλογο, να ενισχύονται οι δημοκρατικές διαδικασίες και να διαμορφώνονται ενεργοί πολίτες με ώριμη προσωπικότητα και θετική στάση προς το διαφορετικό. Επίσης, σχετικά με τα μοντέλα ηγεσίας που οφείλει να εφαρμόζει ο κοινωνικά δίκαιος ηγέτης η μεγάλη πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών συμφώνησαν ότι μόνο με το συνεργατικό μοντέλο, τη μετασχηματιστική και κατανεμημένη ηγεσία είναι εφικτή η διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης. Τέλος, προκύπτει ότι ενώ οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν τα παραπάνω μοντέλα διοίκησης και ηγεσίας ως τα πλέον κατάλληλα προκειμένου να εφαρμοστεί η κοινωνική δικαιοσύνη στο σχολείο, στην πραγματικότητα αυτά δεν υιοθετούνται από τους διευθυντές τους, παρά μόνο σε πέντε από τις δεκαπέντε περιπτώσεις, και σε αυτές, όχι όλα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κοινωνική δικαιοσύνη, εκπαιδευτική ηγεσία, μοντέλα

Αριστεία και Κοινωνική Δικαιοσύνη στο θεσμό των Πρότυπων σχολείων: Η περίπτωση της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων

Αναστασία-Θεοδώρα Σαμαρά

Δέσποινα Τσακίρη

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τα Πρότυπα Σχολεία ακολουθούν ένα ειδικό καθεστώς λειτουργίας στο χώρο της δημόσιας εκπαίδευσης σύμφωνα με το οποίο προβλέπονται εξετάσεις για την εισαγωγή των μαθητών. Τα κοινωνικά δίκτυα που αναπτύσσονται γύρω από τα σχολεία αυτά, έχοντας ως όχημα την αριστεία, ξεδιπλώνουν μια ρητορική που προβάλλει την αξιοκρατία ως μέτρο κοινωνικής δικαιοσύνης και βελτίωσης της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. Τα δίκτυα αυτά αξιοποιώντας το κοινωνικό κεφάλαιο που διαθέτουν, ενεργοποιούν δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς με στόχο να συνδιαμορφώσουν την εκπαιδευτική πολιτική στα συγκεκριμένα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης. Το θεωρητικό μας πλαίσιο εδράζεται στην παραδοχή ότι η λειτουργία αυτών των δικτύων αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή εκπαιδευτικής διακυβέρνησης που επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει και να διαμορφώνει νέους ρόλους για τα ενεργά δρώντα υποκείμενα της εκπαιδευτικής πολιτικής σε ένα συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα όπως το ελληνικό κατ' αντίστοιχο τρόπο με ό,τι ήδη λαμβάνει χώρα στον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη της περίπτωσης της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων. Το εν λόγω σχολείο επιλέγη καθώς συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα για τη μελέτη κοινωνικών δικτύων που συναρθρώθηκαν για να ασκήσουν πολιτική επιρροή προσβλέποντας στην επαναφορά και διατήρηση του θεσμού των Πρότυπων Σχολείων. Με ένα συνδυασμό ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων αναλύουμε το συλλεχθέν αρχειακό υλικό από τις δημόσιες τοποθετήσεις (εισηγήσεις συνεδρίων, επίσημα έγγραφα, πρακτικά κοινοβουλίου κ.τ.λ.) και χαρτογραφούμε τα συγκεκριμένα δίκτυα στις δύο πρόσφατες χρονικές περιόδους όπου έλαβαν χώρα μεταρρυθμίσεις για το θεσμό των Πρότυπων Σχολείων (Ν.3966/2011, Ν.4327/2015) αποτυπώνοντας τη δομή και τη λειτουργία των δικτύων αυτών καθώς και τη δυναμική που αναπτύσσουν ως προς τους στόχους τους. Τα προκύπτοντα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας αναδεικνύουν ότι τα μελετώμενα κοινωνικά δίκτυα αναγορεύουν τη αριστεία, όχι μόνο ως εκπαιδευτικό πρόταγμα βελτίωσης της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά την καθιστούν συνάμα σκοπό και μέσο για την επικράτηση της αξιοκρατίας την οποία συνδέουν με την διακηρυχθείσα κοινωνική δικαιοσύνη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *πρότυπα σχολεία, αριστεία, κοινωνική δικαιοσύνη*

Εκπαίδευση και Κοινωνική δικαιοσύνη: Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Αννα-Μαρία Παφίλα, Αικατερίνη Παππά, Σουζάννα-Μαρία Νικολάου
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η εκπαίδευση αποτελεί ουσιαστικό θεσμό κοινωνικοποίησης που συμβάλλει καθοριστικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των μαθητών και την ενίσχυση της πολιτειότητάς τους. Ο ρόλος της εκπαίδευσης αποτελεί συχνά αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των ερευνητών αναφορικά με την αποτελεσματικότητά της να ανταπεξέλθει στις προσδοκίες της κοινωνίας και τις απαιτήσεις των καιρών. Το σχολείο ως βασικός οργανισμός παροχής εκπαίδευσης δεν λειτουργεί ως μονάδα αποκομμένη από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, αλλά αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε αλλαγή επέρχεται στην κοινωνία, επηρεάζει και το ίδιο το σχολείο. Στο πλαίσιο, λοιπόν, των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών που υφίσταται η χώρα μας, η κοινωνική δικαιοσύνη αποτελεί βασικό παράγοντα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας του σχολείου. Η κοινωνική δικαιοσύνη στην εκπαίδευση νοείται σύμφωνα με τη θεωρία του Rawls (2001) ως προσπάθεια δίκαιης ρύθμισης μέσω συναίνεσης των μελών ενός κοινωνικού συγκείμενου δίνοντας έμφαση στην ισορροπία μεταξύ των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου αποσκοπεί, στο σχολικό περιβάλλον αφενός στην παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως κοινωνικοοικονομικής κατάστασης και αφετέρου στην καλλιέργεια ηθικών αξιών και αρετών ως προτύπων συμπεριφοράς. Στην παρούσα μελέτη-έρευνα γίνεται μία προσπάθεια διερεύνησης των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη και τους τρόπους διασφάλισής της στο σχολείο. Πρόκειται για μία ποιοτική έρευνα, δείγμα της οποίας αποτέλεσαν εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ερευνητικό εργαλείο αποτέλεσε η ημιδομημένη συνέντευξη, ενώ για την ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων. Από την εξαγωγή των συμπερασμάτων της έρευνας διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί διάκινται θετικά υπέρ της εφαρμογής πρακτικών διασφάλισης της κοινωνικής δικαιοσύνης στο σχολείο, τόσο σε μη τυπικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, ως ενδεικτικές πρακτικές διασφάλισης κοινωνικής δικαιοσύνης αναφέρθηκαν η διαφοροποιημένη διδασκαλία που εστιάζει στις διαφορετικές ανάγκες διαφορετικών γνωστικά και συναισθηματικά μαθητών και η συνεργατική μάθηση και. Τα ευρήματα της έρευνας καταδεικνύουν τον καθοριστικό ρόλο του σχολείου στη διαμόρφωση πολιτών ευαίσθητοποιημένων ως προς τις αξίες της δημοκρατίας, της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαίδευση, κοινωνική δικαιοσύνη, εκπαιδευτικοί

Εκπαιδευτική δικαιοσύνη ως δικαιοσύνη αναγνώρισης (Anerkennungsgerechtigkeit) – Μια εμπειρική έρευνα με μαθήτριες και μαθητές Γενικών και Επαγγελματικών Λυκείων

Δημήτριος Σακατζής
Χρήστος Γκόβαρης, Γιασεμή-Όλγα Σαραφίδου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η πρόσληψη της κοινωνικής θεωρίας της Αναγνώρισης του Honneth στην Παιδαγωγική, συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση μιας εναλλακτικής προς την διανεμητικού τύπου θεώρηση της εκπαιδευτικής δικαιοσύνης. Από τη σκοπιά της Θεωρίας της Αναγνώρισης η εκπαιδευτική δικαιοσύνη δεν ορίζεται με κριτήριο την τυπική ισότητα ως προς την κατανομή των εκπαιδευτικών πόρων αλλά με κριτήριο την ποιότητα των θεσμικά διαμορφωμένων παιδαγωγικών σχέσεων εντός του σχολείου. Η ποιότητα των παιδαγωγικών σχέσεων θεωρείται καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη βασικών εκπαιδευτικών στόχων, όπως αυτών της οικοδόμησης της ατομικής ηθικής αυτονομίας καθώς και της ατομικής ικανότητας επιδόσεων. Συνακόλουθα, τα υποκειμενικά βιώματα αναγνώρισης μαθητριών και μαθητών στο σχολικό περιβάλλον θεωρούνται κομβικής σημασίας για τη μελέτη του βαθμού ανταπόκρισης του σχολείου στο κοινωνικό αίτημα της διασφάλισης ουσιαστικά ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών. Συγκεκριμένα, ο βαθμός διασφάλισης ουσιαστικά ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών εκ μέρους του σχολείου μπορεί να αξιολογηθεί μέσα από τη διερεύνηση των υποκειμενικών εμπειριών γνωστικής, συναισθηματικής και ηθικής αναγνώρισης των μαθητριών και μαθητών, στο πλαίσιο των διαπροσωπικών τους σχέσεων στο σχολικό περιβάλλον (Stojanov, 2011). Με άλλα λόγια, δίκαιο είναι εκείνο το σχολείο το οποίο δεν στερεί από κανέναν μαθητή και καμιά μαθήτρια εμπειρίες ικανοποίησης θεμελιωδών αναγκών αναγνώρισης (γνωστική, συναισθηματική, ηθική). Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων μιας έρευνας, η οποία θεωρητικά στηρίζεται στο μοντέλο «Δικαιοσύνη Αναγνώρισης» (Anerkennungsgerechtigkeit). Δημιουργήθηκαν κλίμακες Προσωπικής και Γενικής Αναγνώρισης από καθηγητές και συμμαθήτριες/συμμαθητές, αξιοποιώντας τη θεωρία της Αναγνώρισης καθώς και συμπεράσματα από 20 ημι-δομημένες συνεντεύξεις με 10 μαθήτριες/μαθητές ΓΕΛ και 10 μαθήτριες/μαθητές ΕΠΑΛ του νομού Λάρισας. Στο επίκεντρο της έρευνας τέθηκαν τα εξής ερωτήματα: Τι εμπειρίες προσωπικής αλλά και γενικής αναγνώρισης (επίπεδο σχολικής τάξης) ή υποτίμησης βιώνουν οι μαθήτριες/οι μαθητές από τους καθηγητές και τους συμμαθητές τους μέσα στην τάξη; Υφίστανται διαφορές στις υποκειμενικές εμπειρίες αναγνώρισης σε σχέση με το φύλο, την εθνοτική προέλευση, τον τύπο σχολείου και τις σχολικές επιδόσεις; Στην έρευνα συμμετείχαν 228 μαθητές του νομού Λάρισας (7 ΓΕΛ, 3 ΕΠΑΛ). Από τα ευρήματα προέκυψαν τα εξής: (α) δεν υφίστανται διαφορές εμπειριών αναγνώρισης σε σχέση με το φύλο, τον τύπο Λυκείου και την εθνοτική προέλευση, (β) υφίστανται όμως στατιστικά σημαντικά διαφορές υποκειμενικής ατομικής αναγνώρισης σε σχέση με τις σχολικές επιδόσεις. Το εύρημα αυτό αναδεικνύει τον κυρίαρχο ρόλο της επιλεκτικής λειτουργίας του σχολείου στη διαμόρφωση μιας ισχυρά περιοριστικής αντίληψης της παιδαγωγικής σχέσης ως σχέσης ιεράρχησης των μαθητριών/μαθητών, στη βάση μιας συγκεκριμένης νόρμας της ατομικής επίδοσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική δικαιοσύνη, παιδαγωγική σχέση

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 36**

19.00-20.45

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Γεώργιος Τέκος

Η επιρροή της μουσικής στους εφήβους

*Βασίλειος Σαμαράς
Μαργαρίτα Σταυροπούλου*
Εκπαιδευτικοί

Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κορινθίας

Η διαφοροποίηση στην προσέγγιση της μάθησης ως αρχή του εκδημοκρατισμού της εκπαίδευσης αποτελεί τη βάση στήριξης του θεωρητικού πλαισίου της εργασίας. Η κοινωνική ψυχολογία, η εποικοδομιστική θεωρία της μάθησης και η παιδαγωγική και κοινωνική έρευνα καθώς και οι εκφραστές τους Dewey, Piaget, Claparède, Bruner, Vygotsky και Huser, παρέχουν τα κύρια θεωρητικά στηρίγματα της εργασίας. Σύμφωνα με τον Dewey "...τα δύο στοιχεία με τα οποία μετρούμε την αξία μιας κοινωνικής ζωής είναι α) η έκταση διαμοιρασμού μιας κοινωνικής ομάδας στα μέλη της και β) η πληρότητα και η ελευθερία με την οποία αυτή η κοινωνική ομάδα αλληλεπιδρά με άλλες ομάδες..." Σκοπός της εργασίας είναι η προσέγγιση της μάθησης μέσα από ένα διαφοροποιημένο τρόπο, αυτόν της ερευνητικής εργασίας που εφαρμόζεται στο Γενικό Λύκειο. Στη διάρκεια 24 περίπου διδακτικών ωρών, 26 μαθητές της Α΄ τάξης Γενικού Λυκείου προσέγγισαν με διαφοροποιημένο τρόπο τη μάθηση. Επιλέγοντας ως θέμα της έρευνάς τους την "επιρροή της μουσικής στους εφήβους" συνέταξαν ερωτηματολόγιο 10 ερωτήσεων, που αφορούσαν τους μαθητές ως "καταναλωτές" και ως "καλλιτέχνες". Χωρίστηκαν σε ομάδες και διένειμαν το ερωτηματολόγιο σε 5 τμήματα του σχολείου τους. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε παρουσία τους για διασφάλιση της εγκυρότητας των απαντήσεων. Ακολούθησε η περιγραφική στατιστική αξιολόγηση και στη συνέχεια (με τη βοήθεια του διδάσκοντος) η επαγωγική στατιστική αξιολόγηση. Διερευνήθηκαν θέματα όπως: το φύλο, η ηλικία, η τάξη, η διαμονή, το επάγγελμα πατέρα και μητέρας, οι γραμματικές γνώσεις πατέρα και μητέρας και η παρακολούθηση φροντιστηρίου. Προέκυψαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα ισχυρής στατιστικής συσχέτισης (με τη βοήθεια προγράμματος SPSS) πολλών εξ αυτών των δεδομένων/χαρακτηριστικών. Ως συμπέρασμα εξήχθη ότι είναι δυνατή η μάθηση μέσα από μια διαφοροποιημένη προσέγγιση. Το διαρκές ενδιαφέρον των μαθητών και η ενεργητική/πραξιακή συμμετοχή τους αποτελούν πολύ ενθαρρυντικά στοιχεία για επέκταση και ενδυνάμωση της μεθόδου στο δημοκρατικό σχολείο του μέλλοντος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαφοροποιημένη προσέγγιση μάθησης, ερευνητική εργασία, μουσική, στατιστική συσχέτιση, έφηβοι

Η συμβολή της συνεργατικής μάθησης στην καλλιέργεια της δημοκρατίας στην προσχολική εκπαίδευση

Ελένη Ζησοπούλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να καταδείξει πως η εφαρμογή της συνεργατικής μάθησης μπορεί να προάγει δημοκρατικές αξίες στο νηπιαγωγείο. Ο J. Dewey ανέφερε ότι η δημοκρατία είναι ένας τρόπος για να ζουν μαζί οι άνθρωποι και πρωτίστως ένα τρόπος να συσχετίζονται και να συνενώνονται την εμπειρία της επικοινωνίας (Dewey, 1916). Σήμερα μελετητές ερευνούν, πως τα κέντρα προσχολικής εκπαίδευσης, μπορούν να προάγουν τη δημοκρατία. Το νηπιαγωγείο είναι ένας χώρος όπου οι ενδιαφερόμενοι (παιδιά, εκπαιδευτικοί, γονείς, ευρύτερη κοινωνία) μπορούν να συμμετέχουν και να προάγουν δημοκρατικές πολιτικές (Moss, 2007). Στη συνεργατική μάθηση, οι μαθητές εργάζονται με αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση σε μικρές ομάδες για την επίτευξη κοινών στόχων (Johnson & Johnson, 1999) ώστε το κάθε άτομο να μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο (Johnson et al., 2004). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τέσσερα νηπιαγωγεία. Ήταν μια έρευνα δράσης με πειραματική μορφή όπου τα δύο νηπιαγωγεία ήταν στην πειραματική ομάδα και τα δύο στην ομάδα ελέγχου. Τα εργαλεία έρευνας ήταν το ημερολόγιο, η συνέντευξη και η φωτογράφιση. Με συνέντευξη καταγράφηκε η ύπαρξη συμμετοχικών και διαλογικών πρακτικών σε όλα τα παιδιά (προέλεγχος). Υλοποιήθηκε το πρόγραμμα παρέμβασης στην πειραματική ομάδα. Στο τέλος της παρέμβασης που διήρκησε τρεις μήνες πάρθηκαν πάλι συνεντεύξεις από όλα τα παιδιά. Το πρόγραμμα της παρέμβασης περιελάμβανε εκπαίδευση των νηπιαγωγών με επιμόρφωση από τον ερευνητή, οργανωμένες δραστηριότητες που βασιζόταν στα βασικά στοιχεία της συνεργατικής μάθησης και αφορούσαν διάφορα γνωστικά πεδία από το αναλυτικό πρόγραμμα. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε με τη μέθοδο ποιοτικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν ότι τα παιδιά της πειραματικής ομάδας απέκτησαν σε μεγαλύτερο βαθμό κοινωνικές δεξιότητες (χαμηλόφωνη ομιλία, ενθάρρυνση, βοήθεια, μοίρασμα, κ.ά.) και εφάρμοσαν στις δράσεις τους συνεργατικές και διαλογικές πρακτικές (κατάθεση ιδεών, ανταλλαγή πληροφοριών, χρήση ερωτήσεων και επιχειρημάτων, συναίνεση σε κοινές αποφάσεις, αποδοχή διαφορετικών ιδεών και απόψεων, κ.ά.).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συνεργατική, νηπιαγωγείο, συνεργατικές – διαλογικές

Το Portfolio ως μέσο αξιολόγησης: Μία έρευνα-δράση σε Τμήμα Ένταξης Νηπιαγωγείου

Ανθούλα Νεραντζίδου
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Οι αυθεντικές μέθοδοι αξιολόγησης, όπως το Portfolio, που σέβονται και αναδεικνύουν τη διαφορετικότητα των μαθητών και προσαρμόζονται στις ανάγκες τους αποτελούν ολοένα και περισσότερο το ζητούμενο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το Portfolio συνιστά μία τέτοια διαδικασία, η οποία διέπεται επιπλέον από χαρακτηριστικά που το αναδεικνύουν ως μία δημοκρατική πρακτική, καθώς αξιοποιώντας τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης που θέτουν το παιδί στο κέντρο, οι μαθήτριες και οι μαθητές έχουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωσή του, ενώ αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή των οικογενειών. Αποσκοπώντας στην αντιμετώπιση ζητημάτων που σχετίζονται με την παραγωγή λόγου μέσα στην τάξη από τους μαθητές και ζητημάτων επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικού-μαθητών-γονέων επιλέχθηκε ως μέσο για τη διεξαγωγή μίας έρευνας-δράσης σε ένα Τμήμα Ένταξης Νηπιαγωγείου το Portfolio. Η προτεινόμενη εισήγηση αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης έρευνας-δράσης και εστιάζει στην αξιολόγηση από πλευράς γονέων του Portfolio ως πρακτικής, που συντελεί στη μάθηση των μαθητών και στην επικοινωνία εκπαιδευτικού-μαθητών-γονέων. Στη διαδικασία δημιουργίας του Portfolio συμμετείχαν η νηπιαγωγός, οι τέσσερις (4) μαθητές του Τμήματος Ένταξης και οι γονείς τους. Για τη συλλογή του υλικού πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τους γονείς των μαθητών, οι οποίοι αξιολόγησαν την εφαρμογή του Portfolio. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τις ωφέλειες του Portfolio ως μεθόδου αυθεντικής αξιολόγησης, οι οποίες φαίνεται πως είναι εξίσου σημαντικές και στην περίπτωση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και στους γονείς τους. Η έρευνα έδειξε ότι το Portfolio συνέβαλε ιδιαίτερα στη μάθηση των μαθητών, οι οποίοι συμμετέχοντας ενεργά καθ' όλη τη διαδικασία ανέπτυξαν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες. Διαπιστώθηκε ότι το Portfolio συνέβαλλε στη συνεργασία και επικοινωνία όλων των μερών, μεταξύ νηπιαγωγού-γονέα και γονέα-μαθητή και παράλληλα, ενίσχυσε θετικά την περαιτέρω ανάπτυξη της μάθησης των μαθητών από τους γονείς του.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *portfolio, τμήμα ένταξης, νηπιαγωγείο, γονείς*

Επικοινωνία και συνεργασία σχολείου - οικογένειας μέσα από το μάθημα της μουσικοκινητικής αγωγής σε μία δομή προσχολικής αγωγής: Μία διδακτική πρόταση

Γιώργος Χαρωνίτης
 Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Άρης Μαυρομμάτης
 Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η παρούσα εργασία, αποτελεί μια διδακτική δραστηριότητα, σκοπός της οποίας είναι να προωθήσει την επικοινωνία και τη συνεργασία σχολείου και οικογένειας, μέσα από το μάθημα της μουσικοκινητικής αγωγής. Η επικοινωνία και η συνεργασία σχολείου – οικογένειας, έχει αρχίσει να απασχολεί αλλά και να αποτελεί ένα σημαντικό ζητούμενο της εκπαιδευτικής έρευνας και πολιτικής, τα τελευταία χρόνια. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι διάφορες πολιτικές και κοινωνικοοικονομικές αλλαγές, έχουν δημιουργήσει μία ευαισθητοποίηση στην εκπαιδευτική κοινότητα, σε ό,τι αφορά τη σχέση σχολείου - οικογένειας και ιδιαίτερα τη συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους (Georgiou & Tourva, 2007). Αναφέρεται πως η συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να συμβάλλει θετικά στη βελτίωση της σχολικής επίδοσης των παιδιών (Erstein, 1991· Keith et al., 1998), ενώ παράλληλα, να επιφέρει αρκετά οφέλη σε όλους τους εμπλεκόμενους όπως για παράδειγμα: γονείς, εκπαιδευτικούς, σχολείο, παρεχόμενη εκπαίδευση (Hoover-Dempsey et al., 2002). Άλλωστε, η δημοκρατία δεν περιορίζεται μόνο στην πολιτική σφαίρα. Σύμφωνα με τον Dewey η δημοκρατία είναι “ένας τρόπος του κοινωνικού ζην, μιας από κοινού μεταδιδόμενης εμπειρίας (Dewey, 2016). Η μουσική, λόγω της κοινωνικής της διάστασης και του παιγνιώδους χαρακτήρα της, προσφέρεται για τη σύνδεση, αλλά και για την δημιουργία κοινών δράσεων μεταξύ των γονιών και των παιδιών τους, μέσα από μία σχολική δομή, ώστε μέσω αυτού να προωθηθεί η επικοινωνία και η συνεργασία σχολείου-οικογένειας, με έναν τρόπο όπου τα παιδιά δε θα προετοιμάζονται για μία δημοκρατική κοινωνία, αλλά θα τη βιώνουν καθημερινά. Η μουσικοκινητική αγωγή, επιπρόσθετα, χρησιμοποιεί και κινητικές δραστηριότητες για την ανάπτυξη του αυτοσχεδιασμού, της έκφρασης και της δημιουργικότητας. Επίσης, ο χορός αποτελεί ένα σημαντικό συστατικό της μουσικοκινητικής αγωγής. Στα πλαίσια του μαθήματος της μουσικοκινητικής αγωγής, με μία ώρα την εβδομάδα, τα παιδιά του νηπιαγωγείου, τα οποία είχαν ήδη εργαστεί δύο χρόνια με τον ίδιο μουσικοπαιδαγωγό, έμαθαν και ‘ενορχήστρωσαν’ τραγούδια που διάλεξαν με τον μουσικοπαιδαγωγό τους, αλλά και εξάσκησαν παραδοσιακούς Ευρωπαϊκούς παιδικούς χορούς. Ταυτόχρονα, οι γονείς των παιδιών σε ώρες εκτός σχολικού προγράμματος δεσμεύτηκαν να ακολουθήσουν την ίδια πορεία. Οι δράσεις για τους γονείς ήταν χωρισμένες στις καθαρά μουσικές και στις χορευτικές. Η συμμετοχή ήταν διαφορετική για κάθε μία από αυτές. Τα τραγούδια των νηπίων επιλέχθηκαν από τον μουσικοπαιδαγωγό τα δε των γονέων από τους ίδιους τους γονείς. Το αποτέλεσμα ήταν μία μουσική παράσταση στην οποία οι γονείς συνόδευαν με μουσικά όργανα το τραγούδι των παιδιών, αλλά και τα παιδιά συνόδευαν με κρουστά όργανα ορχήστρας Orff, το τραγούδι των γονιών τους. Επίσης χορεύτηκε και από

τους δύο ένας χορός από την Κροατία, ο οποίος ενώ είχε δουλευτεί χωριστά σε κάθε ομάδα, δοκιμάστηκε για πρώτη φορά πάνω στη 'σκηνή'. Η μουσική παράσταση έλαβε χώρα στο 'Σπίτι των αρχαιολόγων' στην οδό Ερμού στην Αθήνα. Η εφαρμογή έγινε στο νηπιαγωγείο «Καραμέλα» σε μια ομάδα 25 παιδιών ηλικίας 5-6 ετών και α) 25 γονέων – ένας από κάθε οικογένεια- στη δράση του χορού, και β) 20 γονέων -χωρίς περιορισμό στη συμμετοχή ανά οικογένεια- στην καθαρά μουσική δράση, σε διάστημα 3 μηνών (Φεβρουάριος 2019- Μάιος 2019) με ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα καταγράφηκαν από φωτογραφικό και κινηματογραφικό υλικό, μέσα από την αυθόρμητη αλληλογραφία των γονέων με το σχολείο, αλλά και από τα ίδια τα παιδιά μέσα στην τάξη, ειδικότερα: “Η μοναδική εμπειρία για μένα ήταν οι πρόβες, η γιορτή ανήκε στα παιδιά”, “περάσαμε υπέροχα και εμείς και το παιδί μας, σας ευχαριστούμε πολύ για ό,τι μας προσφέρατε”, “σας ευχαριστούμε για τη μοναδική εμπειρία που ζήσαμε...εκείνη τη στιγμή ένοιωσα ότι τραγουδάμε για ΟΛΑ τα παιδιά του κόσμου”.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: γονείς, νήπια, μουσικοκινητική αγωγή, συνεργασία, δημοκρατία

Ο ρόλος των σχολικών συνοδών. Σύγχρονες στρατηγικές και προσεγγίσεις

Αλέξανδρος Μόκκας
Εκπαιδευτικός ΠΕ 70, ΠΕ 71

Σκοπός της συγκεκριμένης προφορικής ανακοίνωσης είναι να φανεί η χρησιμότητα του ρόλου που μπορεί να αναλάβει ένας σχολικός συνοδός. Η ερευνητική μέθοδος που ακολουθήθηκε στηρίχτηκε στην παρατήρηση και σε συνεντεύξεις. Τα εργαλεία ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκαν και συνέβαλαν προκειμένου να υλοποιηθεί η συγκεκριμένη ανακοίνωση εμπλουτισμένη με την απαραίτητη βιβλιογραφία, αφορούσαν τη συμμετοχική παρατήρηση καθώς και την ελεύθερη συνέντευξη. Η παρουσία του σχολικού συνοδού κρίνεται απαραίτητη στις μέρες μας διότι είναι πολλά τα κρούσματα των παιδιών που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα σημερινά σχολεία προωθούν την ενταξιακή συμπεριληπτική εκπαίδευση και στο πρόσωπο του σχολικού συνοδού η ένταξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μοιάζει να γίνεται περισσότερο εφικτή. Σύμφωνα με την συμπεριληπτική φιλοσοφία όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα στη μόρφωση ανεξαρτήτως αναπηρίας. Μέσω της συνεκπαίδευσης ο σχολικός συνοδός εμπλέκεται στη μαθησιακή διαδικασία και σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της τάξης προκύπτουν τα καλύτερα και αποδοτικότερα αποτελέσματα τόσο για τα παιδιά που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όσο και για τα υπόλοιπα (Αγγελίδης, 2011). Ο σχολικός συνοδός οφείλει να είναι συνεχώς σε εγρήγορση γύρω από καινοτόμες πρακτικές και να επιμορφώνεται συνεχώς, προκειμένου να είναι πάντα σε θέση να αντιμετωπίζει οποιοσδήποτε δυσκολίες του παρουσιάζονται. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν το δάσκαλο συνοδό ως σημείο αναφοράς στην τάξη αλλά

χρειάζεται από μια ηλικία και μετά να λειτουργούν πιο ανεξάρτητα (Salend, 2001). Η επαγγελματική αποκατάσταση δεν θα πρέπει να αποτελεί τον κύριο λόγο για να γίνει κάποιος σχολικός συνοδός. Όμως για να προσφέρει έργο θα πρέπει αφενός να αγαπάει αυτό που κάνει και αφετέρου να διακατέχεται από αξίες όπως η ενσυναίσθηση, ο αλληλοσεβασμός, η αλληλοκατανόηση και να βάζει το "εγώ" του κάτω από το "εμείς" (Giangreco, Suter & Doyle, 2010). Με τη βοήθεια του σχολικού συνοδού επιτυγχάνεται η συνεκπαίδευση και το παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες προοδεύει τόσο παιδαγωγικά όσο και κοινωνικά. Στόχος του σχολικού συνοδού εκτός από το να βοηθήσει το παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι να αποτελέσει παράδειγμα με τη συμπεριφορά του και να βοηθήσει όσους συναναστρέφονται με το παιδί που ανέλαβε να αποκτήσουν ενσυναίσθηση και σεβασμό απέναντι στην ειδική αγωγή. Έτσι θα βοηθήσουν το παιδί να αισθανθεί χρήσιμο και υπολογίσιμο μέλος της κοινωνίας (Kenny, Shevlin, Walsh & McNeela, 2005).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *σχολικός συνοδός, συνεκπαίδευση, διαφορετικότητα*

Κυριακή
1/12ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 37

08.45-10.15

ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Τασούλα Τσιλιμένη, Αστέριος Τσιάρας

**Η καλλιέργεια προσωπικών δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων σε
ενήλικες μέσω της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση.
Μία μελέτη περίπτωσης σε εκπαιδευόμενους
Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας***Καλλιόπη Γιαννακούλη, Αστέριος Τσιάρας*
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η κοινωνική τάξη προέλευσης επηρεάζει το βαθμό και την ποιότητα εργασιακής και επαγγελματικής ένταξης. Όπως ορίζει η Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η εργασία άρα και η εκπαίδευση κάθε μορφής για την απόκτηση δεξιοτήτων - γνωστικών, προσωπικών και κοινωνικών - αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα όλων. Οι απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς, έχουν οδηγήσει τους εκπαιδευτικούς οργανισμούς στην προσπάθεια ανάπτυξης στρατηγικών μάθησης για την καλλιέργεια δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων. Κύριοι στόχοι της συγκεκριμένης μεικτής έρευνας είναι να αποδειχθεί ότι η συμμετοχή σε προγράμματα βιωματικών εργαστηρίων που αντλούν τεχνικές και μεθόδους από τη Δραματική Τέχνη στην εκπαίδευση συμβάλλει στη βελτίωση της ικανότητας των ενηλίκων εκπαιδευομένων, να κατανοήσουν ή να ερμηνεύσουν τη δική τους συμπεριφορά ή των άλλων και έτσι να βελτιώσουν και ενδυναμώσουν τις προσωπικές και κοινωνικές τους δεξιότητες για την επίλυση διαφόρων προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν στη καθημερινή ζωή γενικότερα και στον εργασιακό χώρο ειδικότερα. Εξετάστηκαν οι παράγοντες της αυτοδιαχείρισης απέναντι σ' ένα πρόβλημα που παρουσιάζεται, της τάσης αποφυγής του προβλήματος και ο βαθμός της αυτοπεποίθησης του ατόμου απέναντι στο πρόβλημα. Ερευνητικός πληθυσμός ήταν 36 ενήλικες εκπαιδευόμενοι του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Κορυδαλλού. Το θεωρητικό πλαίσιο βασίστηκε στο μοντέλο του «κύκλου της μάθησης» και της θεώρησης για την εμπειρική μαθησιακή διεργασία κατά τον Kolb, στην ανάλυση των πεποιθήσεων και τον Κριτικό στοχασμό του Brookfield, στην Ανδραγωγική θεωρία του Knowles και την ανάγκη των εκπαιδευομένων για αυτογνωσία και αυτοπραγμάτωση και στη θεωρία της μετασχηματίζουσας μάθησης του Mezirow. Το κίνημα για την κοινωνική αλλαγή και δικαιοσύνη του

Freire προωθούσε την ενδυνάμωση των ικανοτήτων των καταπιεσμένων ενηλίκων και το δικαίωμα για ελευθερία, κοινωνική συνειδητοποίηση και αυτοπροσδιορισμό. Η ανάλυση των ικανοτήτων ενός ατόμου για την επίλυση προβλημάτων βασίστηκε αρχικά στη θεωρία του Gardner. Τα δοκίμια των D. Heathcote, G. Bolton, Cecily O' Neil, A. Boal, J. Lecoq, W. Ward, P. Slade έχουν επικεντρωθεί στον λειτουργικό ρόλο της δραματικής τέχνης και την ευεργετική δράση του θεάτρου στην εκπαίδευση για την υγεία των ανθρώπων. Στην πειραματική μεθοδολογία έγινε σύγκριση μεταξύ μίας ομάδας ελέγχου και μίας πειραματικής ομάδας. Το Ερωτηματολόγιο βασίστηκε στην PSI κλίμακα των Herrner & Petersen (1982) ενώ η στατιστική επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με το πρόγραμμα SPSS και το παραμετρικό κριτήριο t-Test. Τέλος έγινε τριγωνοποίηση των δεδομένων των συνεντεύξεων, της συμμετοχικής παρατήρησης και του ερωτηματολογίου. Τα ερευνητικά δεδομένα οδήγησαν σε θετικά συμπεράσματα, η αυτοδιαχείριση βελτιώθηκε, η εμπιστοσύνη στον εαυτό ενισχύθηκε και η τάση αποφυγής αντιμετώπισης ενός προβλήματος μειώθηκε.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: πρόβλημα, επίλυση, αυτοδιαχείριση, αυτοπεποίθηση

Η φυσική αγωγή και το ψυχόδραμα ως μέσο προσέγγισης της δημοκρατικής λειτουργίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Χαρίλαος Ζαράγκας

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Άννα Αγγελάκη

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Ιωαννίνων

Η μορφωτική αξία των αθλητικών ιστορικών γεγονότων σηματοδοτεί τη βαθύτερη αντικειμενική γνώση και μας δίνει τη δυνατότητα να μεταφέρουμε τα ιστορικά και δημιουργικά μηνύματα στην εποχή μας για τη θωράκιση του ανθρωπιστικού «γίνεσθαι». Επιπρόσθετα, το ψυχόδραμα είναι μία ψυχοθεραπευτική μέθοδος - που βρίσκει εφαρμογή και στην εκπαίδευση - στην οποία οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να συνεχίσουν και να ολοκληρώσουν τις πράξεις τους, μόνον μέσω δραματικής αυτοπαρουσίασης των ψυχολογικών συγκρούσεων. Η δημοκρατική λειτουργία, τα ανθρωπίνια δικαιώματα και οι αξίες, όπως είναι «ισοτιμία, ισονομία, σεβασμός, υπευθυνότητα, ελευθερία στην έκφραση και συναισθηματική κατανόηση», ερμηνεύονται και αναλύονται μέσα από την προσέγγιση της εναλλακτικής μεθόδου διδασκαλίας της φυσικής αγωγής με τη συμβολή του ψυχοδράματος. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει αυτή την εναλλακτική μέθοδο διδασκαλίας αλλά και να αναδείξει τα τεχνικά στοιχεία που καθιστούν τη βιωματική μάθηση ακόμα πιο αποτελεσματική. Ο σχεδιασμός της έρευνας στηρίχτηκε στην ερευνητική ποιοτική μέθοδο της μελέτης περίπτωσης. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε πέντε δημοτικά σχολεία (1ο & 8ο Άρ-

τας, 6ο Ιωαννίνων, 1ο & 2ο Ανατολής Ιωαννίνων) και σε θερινό σχολείο για τα «ανθρώπινα δικαιώματα» του Π.Τ. Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Ιούλιος, 2019). Προηγήθηκε η αφήγηση και παρουσίαση με οπτικοακουστικό υλικό της αθλητικής ιστορίας της «Καλλιπάτειρας» ακολούθησε συζήτηση με ερωτήσεις και απαντήσεις στις σχέσεις αιτίας και αποτελέσματος, της «προοπτικής των παραθύρων», των ηθικών διλημάτων, της προσωπικής άποψης και της διαλεκτικής μεθόδου «γιατί». Το πρόγραμμα στηρίχθηκε στην αυτόβουλη συμμετοχή τόσο στην διαμόρφωση της σχετικής ιστορίας όσο και στην εκδραμάτιση των ρόλων των πρωταγωνιστών της ιστορίας. Στο τέλος γίνεται συζήτηση - ανατροφοδότηση για τη συσχέτιση θεματικών που ανέδειξε το αθλητικό ιστορικό γεγονός με τη σημερινή πραγματικότητα, αλλά και για τα συναισθήματα που αναδύθηκαν κατά την εκδραμάτιση των ρόλων από τους πρωταγωνιστές και το ακροατήριο. Το πρόγραμμα άρεσε καθολικά στα παιδιά και φάνηκε ότι η εναλλακτική μεθοδολογική προσέγγιση της φυσικής αγωγής και του ψυχοδράματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιτυχία στην εκπαίδευση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: φυσική αγωγή, ψυχόδραμα, δημοκρατική λειτουργία, δημοτικό σχολείο, ανθρώπινες αξίες

Η Παιδαγωγική και το Θέατρο των Καταπιεσμένων: Μια μελέτη περίπτωσης για την ένταξη μαθητών Ρομά στο σχολείο

Κατερίνα Κωστή
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Στην ελληνική κοινωνία η παρουσία ομάδων με πολιτισμικά χαρακτηριστικά διαφορετικά από τα επικρατούντα συνιστά πρόκληση πρωτίστως για την εκπαιδευτική κοινότητα, καθώς η ένταξη μαθητών από τις ομάδες αυτές στο σχολείο προσκρούει σε ποικίλες αντιδράσεις. Χαρακτηριστικότερη ίσως σχετική περίπτωση είναι αυτή των Ρομά, οι οποίοι κατά την κοινή αντίληψη αντιμετωπίζονται ως διακριτή κοινότητα, κοινωνικά και πολιτισμικά αποκλεισμένη. Σε περιοχές, όπως η Δυτική Αττική, όπου ζουν συμπαγείς ομάδες Ρομά, παρατηρούνται υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής που σχετίζονται τόσο με την αντίληψη περί ασυμβατότητας της μετανομαδικής κουλτούρας με τη σχολική εκπαίδευση όσο και με την υποδοχή της κουλτούρας αυτής από τις κεντρικά σχεδιασμένες εκπαιδευτικές πολιτικές. Ιδιαίτερα στο Γυμνάσιο, που αποτελεί βαθμίδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι μαθητές Ρομά εγκαταλείπουν μαζικά την Α΄ τάξη συχνά μετά από λίγες εβδομάδες φοίτησης. Η παρούσα εισήγηση έχει στόχο να αναδείξει το πρόβλημα της σχολικής διαρροής μέσω της μελέτης περίπτωσης ενός πιλοτικού προγράμματος του 1ου Γυμνασίου Ζεφυρίου, το οποίο εφαρμόστηκε κατά το πρώτο εξάμηνο του 2019. Το πρόγραμμα αυτό, αντλώντας θεωρητική βάση από την Παιδαγωγική των Καταπιεσμένων του Paulo Freire και τεχνικές από το Θέατρο του Καταπιεσμένου του Augusto Boal, θεμελιώνεται στην Εφαρμοσμένη Παιδαγωγική της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση. Όλοι οι μαθητές του σχολείου, συνολικά ενενήντα

(90) άτομα και των τριών τάξεων, σαράντα πέντε (45) εκ των οποίων είναι Ρομά, σε δώρες εβδομαδιαίες συναντήσεις ανά τμήμα θέτουν υπό συζήτηση προβλήματα που τους απασχολούν μέσα κι έξω από το σχολείο και λύνουν τις διαφορές τους με παιγνιώδη τρόπο μέσω του Δράματος. Οι πρώτες παρεμβάσεις φάνηκε ότι προκάλεσαν το ενδιαφέρον των μαθητών, μερικοί από τους οποίους συνέχισαν τη φοίτησή τους στο σχολείο, παρά το γεγονός ότι είχαν προσωρινά διακόψει. Το πρόγραμμα αναμένεται να εφαρμοστεί συστηματικότερα κατά το νέο σχολικό έτος 2019-2020 και να διευρυνθεί με δράσεις στην κοινότητα, προσδοκώντας να εδραιώσει μια σταθερή σχέση των Ρομά μαθητών με το σχολείο, ως βασική προϋπόθεση για μια δημοκρατική ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και περαιτέρω στην κοινωνία.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ρομά, σχολική διαρροή, δράμα, Freire, Boal

Από τη δημοκρατία στη γενοκτονία: η αναπαράσταση του Ολοκαυτώματος στην τέχνη

Γεωργία Κραντώνα

Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Τασούλα Τσιλιμένη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η αξιοποίηση των έργων Τέχνης συνιστά μια διδακτική και παιδαγωγική μέθοδο ικανή να συμβάλει πολυεπίπεδα στην ανάπτυξη των παιδιών. Τα έργα τέχνης -αποτελώντας «αποτυπώματα» μιας άλλης εποχής- μπορούν να βοηθήσουν για την ενσυναισθητική προσέγγιση του Ολοκαυτώματος. Διδάσκοντας το Ολοκαύτωμα μέσω των εικαστικών έργων, στόχος δεν είναι η απόκτηση γνώσεων, αλλά ο στοχασμός, η όξυνση της κριτικής σκέψης και η παρατηρητικότητα. Καταλύοντας το διδακτικό φορμαλισμό, η προσέγγιση του ευαίσθητου και μοναδικού ιστορικού γεγονότος του Ολοκαυτώματος μέσω της Τέχνης βοηθά τους μαθητές να δομήσουν τη δική τους αποκλίνουσα σκέψη και να αναπτύξουν τη φαντασία τους, αφού η πνευματική καλλιέργεια επιτυγχάνεται αβίαστα. Το παρόν άρθρο επιχειρεί μια προσέγγιση της Shoah μέσα από την ένατη τέχνη, την τέχνη της ζωγραφικής, της λογοτεχνίας και του κινηματογράφου. Για να αναδειχθούν οι πτυχές του θέματος, θα αξιοποιηθούν καρέ από κόμικς και graphic novels, αφίσες, πίνακες ζωγραφικής, κινηματογραφικά και λογοτεχνικά έργα. Η ανακοίνωση φιλοδοξεί να φωτίσει τις σκοτεινές πτυχές της ανθρώπινης ιστορίας, της γενοκτονίας των Εβραίων ως απόρροια του εκφυλισμού της τελειότερης δημοκρατίας: της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Μέσω της Τέχνης αναμένεται οι μαθητές να αποκτήσουν μια διεισδυτική ματιά στη σημασία της Δημοκρατίας και στον εκφυλισμό της. Οι μαθητές ενθαρρύνονται να αναρωτηθούν: Ποια εντύπωση τους προκαλούν τα έργα τέχνης και ποιο σκοπό υπηρετούν; Πώς τα έργα τέχνης και οι ιστορίες που αυτά μας αφηγούνται για το παρελθόν συντελούν στην κατανόηση του παρόντος και την ερμηνεία του μέλλοντος; Σε μια

εποχή που τα ποσοστά αντισημιτισμού παραμένουν υψηλά, η ενσυναισθητική προσέγγιση του Ολοκαυτώματος καθίσταται πιο επίκαιρη από ποτέ.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ολοκαύτωμα, Τέχνη, ενσυναίσθηση, δημοκρατική εκπαίδευση

Διαπολιτισμικότητα και Δημοκρατία: Συνύπαρξη μαθητών τυπικού σχολείου με μαθητές με προσφυγικό υπόβαθρο, μέσα από το παιχνίδι και τη ζαχαροπλαστική

Ιωάννης Σισμανίδης
Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
Αικατερίνη Μανούση
ENO Greece
Βασίλειος Δρόσος
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην παρουσίαση μιας εκπαιδευτικής έρευνας δράσης για μια μελέτη περίπτωσης που υλοποιήθηκε στο Γυμνάσιο με Λυκειακές Τάξεις Νικηφόρου Δράμας. Αφορά την επίσκεψη δεκαεφτά (17) μαθητών με προσφυγικό υπόβαθρο από τις δύο Τάξεις Υποδοχής που λειτουργούν σε δύο (2) γυμνάσια της πόλης της Δράμας και την αλληλεπίδραση με τους μαθητές του Γυμνασίου Νικηφόρου Δράμας. Έλαβε χώρα κατά τη θεματική εβδομάδα του 2019, στη θεματική ενότητα «Δημοκρατία και σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα». Η εν λόγω δράση εναρμονίζεται με τα εκπαιδευτικά μοντέλα αφενός της άτυπης εκπαίδευσης στη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, μέσα σε ένα τυπικό εκπαιδευτικό πλαίσιο, και αφετέρου της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Αφορά κοινές δράσεις μαθητών με και χωρίς προσφυγικό υπόβαθρο γύρω από τους άξονες ζαχαροπλαστική, αθλητισμός και ομαδικά παιχνίδια. Προσπαθεί να απαντήσει στα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν: 1. Τρόπους με τους οποίους –πέρα από την τυπική εκπαίδευση στη Δημοκρατία που προσφέρει το σχολείο– η άτυπη εκπαίδευση, μέσα από δράσεις και προγράμματα, μπορεί να αποδειχθεί εξίσου ή και πιο αποτελεσματική, αφήνοντας χώρο στην αυτενέργεια μαθητών και εκπαιδευτικών και 2. Τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να καλλιεργήσει επιτυχώς τη διαχείριση της ετερότητας και του πολιτισμικού πλουραλισμού. Το ευρύτερο μεθοδολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η εν λόγω δράση έλαβε χώρα αφορά τόσο την πολυαισθητηριακή μάθηση (Multisensory Learning), την ομαδοσυνεργατική μάθηση (Cooperative Learning) και τη βιωματική μάθηση (Experiential Learning), όσο και την κοινωνική και συναισθηματική μάθηση (Social and Emotional Learning), μέσω της οποίας οι μαθητές αποκτούν την ικανότητα, να κατανοούν, να βιώνουν και να εκφράζουν συναισθήματα, αναπτύσσοντας θετικές και ουσιαστικές σχέσεις με τους άλλους. Η συλλογή των δεδομένων έγινε τόσο με παρατήρηση κατά τη διάρκεια της δράσης όσο και με άτυπες συζητήσεις με τους εμπλεκόμενους (μαθητές και από τα δύο σχολικά περιβάλλοντα, εκπαι-

δευτικούς, πολιτιστικό διαμεσολαβητή). Τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης αναδεικνύουν τη σημασία τέτοιων εκπαιδευτικών δράσεων ως προς την ενίσχυση της ενσυναίσθησης, του σεβασμού, της αποδοχής, της ανεκτικότητας και της συνειδητοποίησης ότι αυτά που τους ενώνουν είναι πολλά περισσότερα από αυτά που νόμιζαν ότι τους χωρίζουν, ποιότητες που χρειάζεται να επιδείξουν οι σημερινοί μαθητές στην αυριανή ενήλικη ζωή τους ως πολίτες μιας δημοκρατικής ευρωπαϊκής χώρας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατικό σχολείο, άτυπη εκπαίδευση, διαπολιτισμική εκπαίδευση*

Κυριακή
1/12ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 38

08.45-10.15

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ**

Προεδρείο: Μαρίνα Λουάρη

Σύγχρονο σχολείο και μαθητής με επιληψία*Ματίνα Κάμπρα*

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας περισσότερα από 30000 παιδιά στη χώρα μας έχουν επιληψία. Λόγω της ιδιαιτερότητας της νόσου, έχει παρατηρηθεί από πολλούς μελετητές χαμηλότερη ποιότητα ζωής στους μαθητές με επιληψία συγκριτικά με εκείνους που δεν φέρουν κάποια νόσο. Επίσης, έχει παρατηρηθεί στιγματισμός της νόσου στο σχολικό περιβάλλον και περιθωριοποίηση του μαθητή με επιληψία. Σκοπός: Η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την επιληψία στο μαθητικό πληθυσμό και τους τρόπους αντιμετώπισης των μαθητών με επιληψία εντός του σχολείου. Κύριο Ερευνητικό ερώτημα: Πώς αντιμετωπίζεται η επιληψία και οι μαθητές με επιληψία από το διδακτικό προσωπικό των σχολείων της Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης; Επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα: 1. Έχουν οι εκπαιδευτικοί επαρκή ενημέρωση για την επιληψία και την αντιμετώπιση επιληπτικής κρίσης; 2. Παρατηρείται από τους εκπαιδευτικούς κοινωνικός αποκλεισμός σε παιδιά με επιληψία; Μέθοδος: Ανώνυμο ερωτηματολόγιο απεστάλη σε 100 δημόσια πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σχολεία (συμπεριλήφθησαν όλες οι περιφέρειες της Ελλάδας). 446 ερωτηματολόγια αναλύθηκαν με SPSS20. Έγινε ποιοτική ανάλυση των απαντήσεων και ομαδοποίηση τους. Αποτελέσματα: (σε ποσοστό % των απαντήσεων του δείγματος). Παρόλο που το 80,3% των εκπαιδευτικών γνωρίζουν τι είναι επιληψία και 70,4% δέχονται μαθητή με επιληψία στην τάξη τους με την προϋπόθεση προηγηθείσας ενημέρωσης, ποσοστό 92% των εκπαιδευτικών δεν έχει επαρκή γνώση πρώτων βοηθειών και 95,70% δήλωσε την επιθυμία για περαιτέρω πληροφόρηση και κατάρτιση σχετικά με την επιληψία. Ποσοστό 21,8% των διδασκόντων παρατήρησαν κοινωνικό αποκλεισμό μαθητή με επιληψία ενώ 51,5% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών θα έδειχναν επιείκεια στο μαθητή λόγω της επιληψίας και 52,4% θα συνόδευαν μαθητή με επιληψία σε σχολική εκδρομή.

Συμπέρασμα: Ακόμα και στο σημερινό σχολείο, παρατηρείται –έστω και σε μικρή έκταση – κοινωνικός αποκλεισμός μαθητών με επιληψία στο σχολικό περιβάλλον. Η ανάγκη για περισσότερη ενημέρωση σχετικά με την επιληψία και το ιατρικό ιστορικό του μαθητή σε συνδυασμό με την κατάλληλη εκπαίδευση για την αντιμετώπιση επιληπτικής κρίσης φαίνεται πως είναι αναγκαία για την σύγχρονη Ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα που διέπεται από το πνεύμα της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Περαιτέρω έρευνα στο θέμα μπορεί να συνδράμει ευεργετικά στο πλαίσιο των πολιτειακών ρυθμίσεων για την επιληψία στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *εκπαίδευση, επιληψία, σύγχρονο σχολείο*

Προσδιορισμός ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών ή αναπηριών από μαθητές τυπικής ανάπτυξης

Βασιλική Παπανικολάου, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η επιστημονική κοινότητα έχει επιχειρήσει να διεξάγει μια σειρά ερευνών με αντικείμενο τις στάσεις και απόψεις των παιδιών για τον χώρο της ειδικής αγωγής. Συχνά, τα ερευνητικά αποτελέσματα δεν είναι ξεκάθαρα (Nowicki & Sandieson, 2002). Οι Conant και Budoff (1983) αναφέρουν κομβικά σημεία για τον προσδιορισμό των ατόμων με κάποια αναπηρία ή και ειδική εκπαιδευτική ανάγκη, μέσα από την οπτική των ατόμων με τυπική ανάπτυξη. Σκοπός της συγκεκριμένης ερευνητικής προσπάθειας ήταν ο εννοιολογικός προσδιορισμός των ειδικής αγωγής και ειδικότερα των ατόμων με αναπηρίες ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες από μαθητές τυπικής ανάπτυξης που φοιτούν σε δημόσια δημοτικά σχολεία της χώρας και η ανάδειξη των παραγόντων που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του εν λόγω προσδιορισμού. Για τη συλλογή των δεδομένων, αξιοποιήθηκαν τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από μαθητές, αγόρια και κορίτσια, διαφόρων τάξεων του δημοτικού σχολείου, μέσω του εργαλείου της ημι-δομημένης συνέντευξης. Διαπιστώθηκε ότι, αν και δεν υπάρχει σύμπνοια μεταξύ όσων αναφέρονται από τους συμμετέχοντες, κοινό χαρακτηριστικό που λαμβάνεται υπ' όψιν για τον προσδιορισμό είναι τα εξωτερικά, εμφανή χαρακτηριστικά των ατόμων, με ευκολότερη αναγνώριση ατόμων με κινητικά ή αισθητηριακά προβλήματα. Σπουδαιότεροι παράγοντες διαμόρφωσης των στάσεων αυτών αναδείχθηκαν: α) το φύλο του μαθητή τυπικής ανάπτυξης, β) η ηλικία του μαθητή με τυπική ανάπτυξη, γ) το είδος αναπηρίας ή ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης και δ) η σχέση μεταξύ των μαθητών με και χωρίς τυπική ανάπτυξη. Προτείνεται η διεξαγωγή περαιτέρω ερευνών στο μέλλον.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *ειδική αγωγή, παράγοντες διαμόρφωσης, μαθητές*

Η Εκπαιδευτική Ρομποτική ως μέσο προώθησης της κοινωνικής συμμετοχής παιδιών με αυτισμό

Θεοδώρα Παπάζογλου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η συγκεκριμένη μελέτη έχει ως πρωταρχικό στόχο να διερευνήσει την αξιοποίηση μίας καινοτόμου τεχνολογίας, της Εκπαιδευτικής Ρομποτικής, και της επίδρασής της στην κοινωνική συμμετοχή παιδιών με αυτισμό που φοιτούν σε τυπικές τάξεις Δημοτικών Σχολείων. Όπως γίνεται φανερό και από τον τίτλο η συγκεκριμένη μελέτη εμπίπτει στα ειδικά θέματα για ένα σύγχρονο δημοκρατικό σύγχρονο σχολείο και ειδικότερα την Ειδική Αγωγή και την Ε-νταξιακή Εκπαίδευση. Σε ένα δημοκρατικό και σύγχρονο σχολείο η ένταξη όλων των μαθητών και η παροχή ισότιμων ευκαιριών για προσωπική, κοινωνική και ακαδημαϊκή εξέλιξη, αποτελεί πρωταρχικό στόχο αλλά ταυτόχρονα εγείρει σημαντικά ζητήματα για συζήτηση και έρευνα παγκοσμίως. Σύμφωνα με διεθνείς έρευνες, παρά τις προσπάθειες που έχουν πραγματοποιηθεί τις τελευταίες δεκαετίες, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες – και ιδιαίτερα οι μαθητές με αυτισμό - συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εμπλοκή, την κοινωνική ένταξη αλλά και την κοινωνική συμμετοχή κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) μπορούν, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να προωθήσουν την εμπλοκή όλων των μαθητών και ιδιαίτερα εκείνων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης αφορούν την επίδραση της Εκπαιδευτικής Ρομποτικής στον γνωστικό τομέα, στην εμπλοκή αλλά η έμφαση δίνεται στον τομέα της κοινωνικής συμμετοχής σε αυθεντικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν τάξεις Δημοτικών Σχολείων, όπου φοιτούν μαθητές με αυτισμό. Η συγκεκριμένη μελέτη αξιοποιεί μικτές ερευνητικές μεθόδους και ερευνητικά εργαλεία τόσο ποιοτικά (συνεντεύξεις και παρατηρήσεις) όσο και ποσοτικά (δοκιμασίες αρχικής-τελικής αξιολόγησης και κοινωνιογράμματα). Από την μέχρι τώρα ανάλυση των δεδομένων, υπάρχουν ενδείξεις πως η αξιοποίηση της Εκπαιδευτικής Ρομποτικής προσελκύει το ενδιαφέρον, προωθεί την εμπλοκή και βοηθά στην κοινωνική συμμετοχή ατόμων με αυτισμό σε μικτές ομάδες. Η συγκεκριμένη μελέτη βρίσκεται σε εξέλιξη και αναμένονται επιπλέον συμπεράσματα που έχουν ως στόχο της συμπλήρωση, επέκταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας με στοιχεία που μπορούν να αποδειχθούν χρήσιμα για εκπαιδευτικούς και ερευνητές στο μέλλον.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτική ρομποτική, κοινωνική συμμετοχή, αυτισμός

Χαρισματικοί μαθητές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα: Αντιλήψεις των εκπαιδευτικών

Αλεξία Πηγαδιώτη

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην Ελληνική Νομοθεσία, πέραν των τριών νόμων το 2003, το 2008 και το 2011 αντίστοιχα (Νόμοι 3194/2003, 3699/2008, 3966/24/5/2011), οι οποίοι δεν έκαναν σαφή αναφορά στο ειδικό πλαίσιο εκπαίδευσης των χαρισματικών μαθητών στην Ελλάδα, το πεδίο της ανίχνευσης της χαρισματικότητας στη χώρα μας παραμένει αδιερεύνητο. Ανάμεσα στους λόγους που οφείλεται αυτό, είναι και η εννοιολογική σύγχυση του όρου "χαρισματικότητα". Η ύπαρξη λοιπόν ενός τέτοιου σημαντικού ερευνητικού κενού στη χώρα μας, η σύγχυση των εκπαιδευτικών αναφορικά με τα χαρακτηριστικά που προσδιόριζουν τη χαρισματικότητα αλλά και η ανάγκη να οργανωθούν ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών σχετικά με αυτήν, καθιστούν σημαντική και αναγκαία την ενασχόλησή μας με το εν λόγω θέμα προς διερεύνηση. Τα χαρισματικά άτομα αποτελούν μια κατηγορία του πληθυσμού με ιδιαίτερες ικανότητες και εκπαιδευτικές-κοινωνικές ανάγκες. Η χαρισματικότητα αποτελεί μία διαφορετική ανάγκη και ικανότητα που σχετίζεται με την υψηλή δημιουργικότητα, την υψηλή νοημοσύνη και άλλες ιδιαίτερες ικανότητες, όπως την επιμονή στους στόχους κ.ά. Οι μέχρι τώρα έρευνες έχουν δείξει ότι η διαδικασία εντοπισμού των χαρισματικών παιδιών στηρίζεται κυρίως στις ατομικές δοκιμασίες νοημοσύνης και στις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών, για τη δυνατότητα των οποίων διατυπώνονται αντιφατικά ευρήματα στη διεθνή βιβλιογραφία. Επιπλέον, έχει παρατηρηθεί ότι η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των κρίσεων των εκπαιδευτικών μπορεί να βελτιωθεί όταν τους παρέχονται κατάλογοι συμπεριφορών, προϊόντα συστηματικής έρευνας που θα καθοδηγήσουν την κρίση τους στη διαδικασία εντοπισμού. Στις μέρες μας, το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα είναι υπεύθυνο για την ανακάλυψη και την ενδυνάμωση των χαρισματικών παιδιών, πολλά από τα οποία θα μπορούσαν να συνεισφέρουν σημαντικά στην κοινωνία. Η κοινωνία χρειάζεται χαρισματικούς ανθρώπους που θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη της κοινότητας και θα συμβάλλουν στους τομείς των ανθρωπιστικών επιστημών, της οικονομίας, της πολιτικής και των καλών τεχνών, μεταξύ άλλων. Η έγκαιρη ανίχνευση και ταυτοποίηση αυτών των ατόμων οδηγεί στο να εκπαιδευθούν καταλλήλως και να κατευθυνθούν προς επαγγέλματα που είναι αντάξια των ικανοτήτων τους και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους, έτσι ώστε να είναι πιο ωφέλιμοι στις κοινότητες στις οποίες δρουν. Ένα δημοκρατικό σύστημα εκπαίδευσης-μάθησης δομημένο σύμφωνα με τις μεμονωμένες διαφορές τους, επιτρέπει στα άτομα να ζουν και να προσαρμόζονται στις κοινότητές τους, πράγμα που τους ευνοεί και αυξάνει το επίπεδο ευτυχίας τους και παράλληλα οδηγεί στην ανάπτυξη ενός δημοκρατικού σχολείου και μίας δημοκρατικής κοινωνίας κατ'επέκταση, όπου θα «ακούγονται» όλες οι «φωνές», ακόμα και αυτές των «πνευματικών μειονοτήτων». Οι εκπαιδευτικοί έχουν έναν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό και την ανάπτυξη του ταλέντου των χαρισματικών μαθητών. Η έγκαιρη και ακριβής ταυτοποίηση των χαρισματικών μαθητών είναι το πρώτο βήμα για την παροχή σε αυτούς ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος όπου θα μπορούν να βελτιώσουν το ταλέντο τους και να μεγιστοποιήσουν το δυναμικό τους. Τα δημοκρατικά σχολεία πρέπει να

δώσουν προσοχή στην ποικιλομορφία των μαθητών και να υιοθετήσουν πολιτικές και στρατηγικές που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες κάθε μαθητή. Αναγνωρίζοντας την ποικιλομορφία, τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να μπορούν να εφαρμόζουν εκείνες τις εκπαιδευτικές μεθόδους που θα βοηθούν στην πολύπλευρη ολοκλήρωση των χαρισματικών παιδιών και μαθητών, επιτρέποντάς τους να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους σε διάφορους τομείς (Demirok & Ozcan, 2015). Γι' αυτούς τους λόγους, λοιπόν, θεωρείται πως τα αποτελέσματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα συμβάλουν ενεργά στην κεκτημένη γνώση, παρέχοντας εργαλεία στους εκπαιδευτικούς σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούν να εντοπίζουν τις ατομικές διαφορές αυτών των χαρισματικών παιδιών και να τα βοηθούν ενημερώνοντας τους γονείς και τους κηδεμόνες τους και παραπέμποντάς τα σε ειδικούς επιστήμονες ειδικής εκπαίδευσης, με σκοπό να εκμεταλλευτούν στο έπακρο τις δυνατότητές τους. Η παρούσα εργασία ξεκινά με εννοιολογήσεις, θεωρίες, μοντέλα της χαρισματικότητας αλλά και με την αναφορά στα χαρακτηριστικά των χαρισματικών παιδιών, συνεχίζει με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τα χαρακτηριστικά των χαρισματικών παιδιών, βασισμένες σε καταγεγραμμένες μαρτυρίες και θεωρητικές προσεγγίσεις, παρατίθενται υποθέσεις ως προς τη χαρισματικότητα, θεωρούμενη είτε ως προσόν είτε ως τρωτό σημείο, τα στερεότυπα στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αλλά και η (περιορισμένη βιβλιογραφικά) ελληνική πραγματικότητα όσον αφορά στο θέμα της χαρισματικότητας. Στη συνέχεια ακολουθεί το ερευνητικό μέρος, η μέθοδος που ακολουθήθηκε και η περιγραφή του ερευνητικού εργαλείου, η διαδικασία συλλογής δεδομένων, ο σκοπός, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα και οι υποθέσεις της έρευνας, τα αποτελέσματα αυτής και τέλος, η συζήτηση των συμπερασμάτων, οι περιορισμοί και οι προτάσεις για περαιτέρω διερεύνηση του εν λόγω θέματος, αλλά και οι εν δυνάμει πρακτικές εφαρμογές αυτών των προτάσεων στην ελληνική πραγματικότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *χαρισματικοί μαθητές, χαρισματικότητα, αντιλήψεις*

Υλοποίηση της Παράλληλης Στήριξης στη Δυτική Μακεδονία: Οι προκλήσεις των συνδιδασκάλων

Ειρήνη Χατζηκυριακού, Τρύφων Μαυροπαλιάς
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η συνδιδασκαλία εμφανίζεται στην Ελλάδα με τη μορφή της Παράλληλης Στήριξης (ΠΣ) και αποτελεί ένα σύγχρονο θεσμό στην εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Λόγω του ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν αρχίσει να αναλαμβάνουν ριζικά διαφορετικούς ρόλους σε τάξεις όπου εφαρμόζεται η συνδιδασκαλία, αναγνωρίστηκε η σημασία της συνεργασίας και της διατήρησης αρμονικών σχέσεων μεταξύ των συνδιδασκάλων όσον αφορά ένας από τους βασικούς παράγοντες για την αποτελεσματική εφαρμογή της συνδιδασκαλίας (Mavropalias & Anastasiou, 2016· Villa, Thousand & Nevin, 2013). Σκοπός

της παρούσας ανακοίνωση είναι να παρουσιαστεί το επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των συνδιδασκάλων και πως αυτό συσχετίζεται με το βαθμό επιτυχίας εκπαιδευτικών στόχων για μαθητές με και χωρίς αναπηρία, στο πλαίσιο της Παράλληλης Στήριξης. Για όλα αυτά τα ζητήματα οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να εκφράσουν τις απόψεις τους μέσω ποσοτικής έρευνας και τη χρήση ερωτηματολογίου. Συμμετείχαν 96 συνδιδάσκαλοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από σχολεία της Δυτικής Μακεδονίας. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι το επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των συνδιδασκάλων είναι σε μέτριο βαθμό και σε ακόμα χαμηλότερο βαθμό είναι στο στάδιο του κοινού σχεδιασμού εκπαιδευτικών δράσεων. Επίσης από την έρευνα φαίνεται ότι ο βαθμός συνεργασίας μεταξύ των συνδιδασκάλων συνδέεται ανάλογα με τα οφέλη για τους μαθητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα της Παράλληλης Στήριξης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *συνδιδασκαλία, παράλληλη στήριξη, συνεργασία*

Κυριακή
1/12ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 39

08.45-10.15

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟ

Προεδρείο: Γεώργιος Αλεξανδράτος, Αικατερίνη Ριζάκη

Γονεϊκή εμπλοκή και η συμβολή της στην επίδοση των μαθητών*Ειρήνη Μπέντη*

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Το σχολείο και η οικογένεια αποτελούν τους θεσμούς που διαδραματίζουν έναν αδιαμφισβήτητο σημαντικό ρόλο στην ψυχική και διανοητική ανάπτυξη, αλλά και στην ομαλή ακαδημαϊκή και επαγγελματική εξέλιξη του παιδιού. Ταυτόχρονα, η επικοινωνία και η συνεργασία σχολείου-οικογένειας αποτελεί σήμερα θέμα εξέτασης για πολλούς ερευνητές. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη σπουδαιότητα της εμπλοκής των γονέων στα εκπαιδευτικά θέματα και πώς αυτή επιδρά στη σχολική επίδοση των μαθητών. Για την επεξεργασία της παραπάνω θεματικής γίνονται κάποιες θεωρητικές επισημάνσεις σχετικά με τον όρο γονεϊκή εμπλοκή, παρουσιάζονται οι παράγοντες που την επηρεάζουν, καθώς και τα μοντέλα γονεϊκής εμπλοκής. Επιπρόσθετα, στη συγκεκριμένη εργασία γίνεται μελέτη του όρου σχολική επίδοση και των παραγόντων που την επηρεάζουν. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 125 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται στην Αλεξανδρούπολη. Για την υλοποίησή της επιλέχθηκε ως εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Από την ανάλυση των δεδομένων διεφάνη πως οι εκπαιδευτικοί του δείγματος είναι σύμφωνοι με το γεγονός ότι η συνεργατική σχέση μεταξύ αυτών και των γονέων επιδρά θετικά στη σχολική επίδοση και στη συμπεριφορά των μαθητών, ενώ η βοήθεια των γονέων στις κατ' οίκον εργασίες σχετίζεται ασθενώς με τη σχολική επιτυχία. Ωστόσο, δεν μπορούν να εκφράσουν απόλυτη συμφωνία ή διαφωνία σχετικά με το αν το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο επηρεάζει τη γονεϊκή εμπλοκή. Τέλος, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και η σχολική επίδοση του παιδιού φάνηκε ότι επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την εμπλοκή της οικογένειας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *γονεϊκή εμπλοκή, επίδοση, μαθητής, εκπαιδευτικός*

Η εφημερίδα ως πολυφωνικό και πολυπολιτισμικό εργαλείο έκφρασης στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο: ένα παράδειγμα από τη γλωσσική εκπαίδευση ενηλίκων

Μαίρη Μαργαρώνη

Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εισήγηση έχει σκοπό την κριτική προσέγγιση της σχολικής εφημερίδας ως συνεργατικού, πολυφωνικού και πολυπολιτισμικού εργαλείου έκφρασης στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο. Χρησιμοποιεί ως μελέτη περίπτωσης την e-εφημερίδα Νέα χωρίς Σύνορα του Σχολείου Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Σ.Ν.Ε.Γ.) του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.), στην οποία γράφουν σπουδαστές/τριες από διάφορες χώρες της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης, της Εγγύς, Μέσης και Άπω Ανατολής, της Υποσαχάριας Αφρικής και της Βόρειας και Λατινικής Αμερικής, που φοιτούν στο Σ.Ν.Ε.Γ. και μαθαίνουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα (Γ2). Οι συντάκτες/ριες των άρθρων παρουσιάζουν θέματα ιστορίας και κουλτούρας από τις χώρες καταγωγής τους ή από χώρες όπου διέμεναν παλιότερα· ιστορίες νοοτροπιών και καθημερινότητας· κριτικές προσεγγίσεις για σύγχρονα κοινωνικά θέματα· αφιερώματα στην αντιπολεμική τέχνη και συνεντεύξεις με ανθρώπους από τον χώρο της τέχνης· φωτογραφικά πορτρέτα τόπων και ανθρώπων· έργα ατόμων που εμπνέουν· αναστοχαστικά λογοτεχνικά δημιουργήματα με αφορμή μουσειακές επισκέψεις ή πολιτιστικούς περιπάτους στο σύγχρονο αστικό τοπίο. Ως εκ τούτου, η παρούσα εργασία έχει τριπλό έρεισμα: αφενός στη θεωρία της Εκπαίδευσης στην Πολιτειότητα και τη Δημοκρατία και αφετέρου στις θεωρίες του Κριτικού Γλωσσικού Γραμματισμού και της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Χρησιμοποιεί τόσο τη μέθοδο της Ποιοτικής Ανάλυσης Περιεχομένου (Qualitative Content Analysis), όσο και τη μέθοδο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Critical Discourse Analysis). Τα συμπεράσματα που εξάγονται—πέρα από την ενίσχυση των προσληπτικών και παραγωγικών γλωσσικών δεξιοτήτων και τη βελτίωση των λεγόμενων μαλακών ή οριζόντιων δεξιοτήτων (soft skills), όπως λ.χ. η επικοινωνία, η ομαδοσυνεργατικότητα, η προσαρμοστικότητα, η διαχείριση και επίλυση προβλημάτων, η δημιουργικότητα, η διαχείριση χρόνου, η καλλιέργεια διαπροσωπικών δεξιοτήτων—αφορούν στους ποικίλους τρόπους λειτουργίας μιας σχολικής εφημερίδας ως εργαλείου ελευθερίας σκέψης και ισότιμης έκφρασης, ανοικτού και διαφανούς διαλόγου σχολείου και κοινωνίας, αποκάλυψης (αντί συγκάλυψης) της εκπαιδευτικής διαδικασίας, έκθεσης της δουλειάς μιας τάξης / ενός σχολείου στην κριτική αξιολόγηση των πολλών, συνεργατικής λήψης αποφάσεων και επιμερισμού εργασίας, στοιχεία που αποτελούν τα κατεξοχήν χαρακτηριστικά ενός δημοκρατικού σχολείου. Τέλος, τα συμπεράσματα αφορούν στις δυσκολίες και στους περιορισμούς ενός τέτοιου εργαλείου στην εκπαιδευτική καθημερινότητα και σε προτεινόμενες λύσεις, προκειμένου αυτό να υιοθετηθεί περισσότερο συστηματικά και παρά ως εξαίρεση στη σχολική πραγματικότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: σχολική εφημερίδα, δημοκρατικό σχολείο, ΝΕ/Γ2

Η θέσπιση κανόνων και ορίων ως προϋπόθεση δημιουργίας δημοκρατικού σχολικού περιβάλλοντος

Αικατερίνη Ριζάκη

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Γεώργιος Πολυζώης

Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου Πανεπιστημίου Κρήτης

Η παρούσα εργασία αναδεικνύει την αναγκαιότητα και τον ουσιώδη ρόλο που διαδραματίζει η θέσπιση κανόνων και ορίων στη δημιουργία και ανάπτυξη του δημοκρατικού σχολικού περιβάλλοντος. Ειδικότερα αρχικά τεκμηριώνει θεωρητικά τα θετικά αποτελέσματα από τη θέσπιση των ορίων και των κανόνων στην ομαλή λειτουργία του σχολικού πλαισίου καθώς και τις επιπτώσεις της έλλειψής τους στη δυσλειτουργία του. Στη συνέχεια παρουσιάζει μια πρόταση για την εφαρμογή τους στο σχολικό πλαίσιο και ορισμένες μελέτες περίπτωσης στο πλαίσιο αυτής της εφαρμογής σε μια περιφέρεια Σχολικού Συμβούλου στην Αττική. Επιπλέον αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η θέσπιση των ορίων και των κανόνων συμβάλλει στην αντιμετώπιση των φαινομένων της σχολικής βίας και του εκφοβισμού, στη δημιουργία του δημοκρατικού σχολικού περιβάλλοντος καθώς και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών. Επιπρόσθετα με τις μελέτες περίπτωσης στη θέσπιση ορίων και κανόνων αναδεικνύονται οι προϋποθέσεις για την καλύτερη συνεργασία σχολείου και οικογένειας ενώ παράλληλα τίθενται οι βάσεις για τον εκδημοκρατισμό της ίδιας της κοινωνίας. Η θέσπιση ορίων και κανόνων με την εφαρμογή της στρατηγικής των συνεπειών των πράξεων των μαθητών μέσα από ένα συνεχή διάλογο, επικοινωνία και συμμετοχή των ίδιων των μαθητών στη θέσπισή τους και γενικότερα με την αποφυγή των τιμωριών, συμβάλλει αποφασιστικά και δημιουργικά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της σχολικής ζωής, εν γένει της οικογένειας και γενικότερα δημιουργεί τις βάσεις για την ανάπτυξη δημοκρατικών προσωπικοτήτων στους μαθητές. Οι μαθητές αυτοί οπλισμένοι με δεξιότητες συνεργασίας, επικοινωνίας, κατανόησης, ενσυναίσθησης, αυτοευθύνης, επίγνωσης των αναγκών τους και των ορίων τους αλλά και επίγνωσης των αναγκών και των ορίων των άλλων απόρων της κοινωνίας, ως ενεργοί πολίτες μπορούν να συμβάλλουν στον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κανόνες, όρια, δημοκρατικό περιβάλλον

**Ο «Άλλος», οι «Άλλοι» και οι συγκεκριμένοι «Άλλοι»
Μία περίπτωση κοινωνικής ένταξης ενός Ρομά μαθητή σε ένα
Δημοτικό Σχολείο της ελληνικής επαρχίας με το «περιθώριο»
ιδεολογικών, κοινωνικο- πολιτικών, εκπαιδευτικών
και παιδαγωγικών «πισωγυρισμάτων»**

Αικατερίνη Μοσχοπούλου

Εκπαιδευτικός

Γεώργιος Αλεξανδράτος

Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου Δασκάλων ΠΕ 70

Κωνσταντίνος Γκούσης

Εκπαιδευτικός

Αθανάσιος Ρισβάς

Προϊστάμενος ΚΕΣΥ Αιτωλοακαρνανίας

Ζέφη Τσοκαναρίδου

Εκπαιδευτικός-Διευθύντρια Δημοτικού Σχολείου

Σύμφωνα με τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, υπό το πρίσμα της Κριτικής Παιδαγωγικής, υποστηρίζεται ότι τα υποκείμενα που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, ως φορείς συγκεκριμένων κοινωνικοπολιτισμικών εμπειριών, διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις ανάπτυξης σαφών μορφών πολιτιστικής πολιτικής τέτοιας δυναμικής, ώστε να συντελούν στην ανάδειξη του σχολείου ως δύναμης δημοκρατίας και απονομής της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η παρούσα εισήγηση εξετάζει τα σχεδιαζόμενα και απρόβλεπτα εξαγόμενα που σχετίζονται με την ένταξη ενός μαθητή Ρομά σε Δημοτικό Σχολείο της ελληνικής περιφέρειας. Αναδεικνύεται ο ρόλος των εκπαιδευτικών, του όλου σχολικού και εξωσχολικού περιβάλλοντος και η συμβολή της εκπαίδευσης, για τη διαμόρφωση και τον μετασχηματισμό της κοινωνικής πραγματικότητας. Γίνεται προσπάθεια να επισημανθούν ορισμένα κρίσιμα ζητήματα της σχέσης που έχει η εκπαίδευση με την μετασχηματιστική της δραστηριότητα. Πρόκειται για μία περιγραφή γεγονότων, μη γενικεύσιμη, που δεν αποβλέπει στην ερμηνεία καταστάσεων και συμπεριφορών. Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός ακολουθεί το παράδειγμα της μελέτης περίπτωσης. Επομένως καταγράφεται μία μελέτη περίπτωσης ενός δεκάχρονου Ρομά μαθητή με σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες που κλήθηκε να αλλάξει σχολικό περιβάλλον τον Οκτώβριο του 2017. Εφαρμόστηκε ένα εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τη συμβολή πρωτίστως της εκπαιδευτικού της Τάξης Υποδοχής (ΖΕΠ), της δασκάλας της τάξης του μαθητή, του συλλόγου διδασκόντων, του Σχολικού Συμβούλου Γενικής Αγωγής, του Σχολικού Συμβούλου Ειδικής Αγωγής, της Προϊσταμένης του ΚΕΔΔΥ και τη διαρκή υποστήριξη του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης. Στόχος ήταν η πολύπλευρη διαπαιδαγώγηση του μαθητή και η καλύτερη δυνατή κοινωνική ένταξή του στο νέο του σχολείο. Οι αντιδράσεις που προκλήθηκαν από την προσπάθεια ένταξης ενός Ρομά μαθητή σε Δημοτικό σχολείο της ελληνικής επαρχίας κατέστησαν το εγχείρημα αυτό «ηράκλειο άθλο» και ως εκ τούτου εκπαιδευτική καινοτομία

στον χώρο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η αξιολόγηση της παρέμβασης έγινε με την χρήση των ερευνητικών εργαλείων της παρατήρησης, του ημερολόγιου, της φωτογράφισης και της συνέντευξης. Τα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής παρέμβασης που εφαρμόστηκε έδειξαν ότι: α) ανατρέποντας τα αρχικά δεδομένα, σε μεγάλο βαθμό επετεύχθη η ένταξη του μαθητή, αντιμετωπίζοντας αρκετά προβλήματα του μαθητή στις σχέσεις του με πολλούς από τους συμμαθητές του, αφού κατέληξαν σε μία σχέση αλληλοαποδοχής και συμφιλίωσης, β) διαπιστώθηκε μεγάλη βελτίωση της σχολικής του συμπεριφοράς καθώς επίσης της μαθησιακής και γνωστικής του ετοιμότητας και επίδοσης και γ) αντιμετωπίστηκε επιτυχώς η στάση ορισμένων εμπλεκόμενων οι οποίοι κατά την προσπάθεια αυτή τήρησαν «τυπολατρική» σχέση, πράγμα που εκδηλώθηκε ως μορφή αντίστασης απέναντι στην προσπάθεια κοινωνικής/σχολικής ένταξης του μαθητή.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: μαθητές ρομά, ενταξιακή εκπαίδευση, στοχευμένη παιδαγωγική παρέμβαση, αποκλίνουσα/παραβατική συμπεριφορά

Συνδικαλιστικός Λόγος: Προάγει ή δυσχεραίνει τον δημοκρατικό διάλογο;

Δήμητρα Μπάρδα
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Εμμανουήλ Κουτούζης
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Είναι γνωστό ότι στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής ενός δημοκρατικού κράτους συμμετέχουν και άλλοι φορείς όπως κόμματα, κοινωνικοί εταίροι, ομάδες πίεσης οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν σε κάποιο βαθμό στόχους, κατευθύνσεις και διαδικασίες στο χώρο της εκπαίδευσης. Ο ανοιχτός, δημοκρατικός διάλογος, αποτελεί εχέγγυο για την αξιόπιστη σχέση του κράτους με τους κοινωνικούς εταίρους. Μέσω του διαλόγου οι ομάδες αυτές έχουν τη δυνατότητα να επηρεάζουν αποφάσεις και πολιτικές της εκάστοτε Κυβέρνησης, η οποία οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις θέσεις αυτών σε μια διαλεκτική διαδικασία που προάγει τον θεσμό της δημοκρατίας. Η συγκεκριμένη εργασία επιχειρεί να αναδείξει τη συμμετοχή του συνδικαλιστικού οργάνου των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (Δ.Ο.Ε.) στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής στο ζήτημα της αξιολόγησης της σχολικής μονάδος και των εκπαιδευτικών. Ειδικότερα εστιάζουμε στο κατά πόσο η Δ.Ο.Ε. διαχρονικά έχει διαμορφώσει συνεπή, τεκμηριωμένο και αποτελεσματικό λόγο στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου στο ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα της αξιολόγησης στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα η εργασία παρουσιάζει ερευνητικά δεδομένα που προέκυψαν από την ανάλυση περιεχομένου αφενός των επίσημων θέσεων της ΔΟΕ για την αξιολόγηση (από το 1982 κ.ε) όπως αυτές καταγράφο-

νται σε διάφορες πηγές (Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής, Διδασκαλικό Βήμα), καθώς και από συνεντεύξεις από στελέχη της Δ.Ο.Ε. Τα ευρήματα αναδεικνύουν ότι η Δ.Ο.Ε. με συνέπεια και διαχρονικά επιχειρεί να παρέμβει στη διαμόρφωση της πολιτικής για το συγκεκριμένο ζήτημα, προβάλλοντας ενστάσεις, αντιρρήσεις και ενίοτε προτάσεις, άλλοτε τεκμηριωμένες και άλλοτε όχι. Το ερώτημα που προκύπτει, όμως, είναι αν η στάση αυτή πράγματι υπηρετεί τα συμφέροντα των εκπαιδευτικών και προάγει τον δημοκρατικό διάλογο ή αν αντίθετα υπονομεύει τη θέση του κλάδου ανοίγοντας το δρόμο της αμφισβήτησης του επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Δ.Ο.Ε., ομάδες πίεσης, δημοκρατία, αξιολόγηση

Κυριακή
1/12ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 40

08.45-10.15

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ:
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ
(ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)**

Προεδρείο: Ιφιγένεια Ηλιοπούλου

**Απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τη
συμβολή των προγραμμάτων εκπαίδευσης για την αειφορία στη
βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου***Ιωσήφ Φραγκούλης*
Παιδαγωγικό Τμήμα ΑΣΠΑΙΤΕ
Αιμιλία Μίχαλου
Πανεπιστήμιο Πατρών

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί το είδος ανάπτυξης το οποίο στοχεύει στην επαναφορά της ισορροπίας στο παγκόσμιο σύστημα Περιβάλλον – Οικονομία – Κοινωνία και επιδιώκει μακροπρόθεσμα τη βελτίωση και διατήρηση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου. Η αειφόρος ανάπτυξη για να επιτευχθεί απαιτεί μια παγκόσμια επανάσταση στον τρόπο σκέψης και δράσης των πολιτών. Προς αυτή την κατεύθυνση σημαντικός είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης ως μέσο διαμόρφωσης ενεργών πολιτών, ικανών να κτίσουν ένα καλύτερο μέλλον. Η ικανότητα τους αυτή θα πηγάζει όχι μόνο από την απόκτηση ενός σώματος γνώσεων σε σχέση με τα ζητήματα του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης, αλλά και από την ικανότητα και διάθεση των μαθητών - αυριανών πολιτών να συμμετέχουν ενεργά και υπεύθυνα προς την κατεύθυνση επίλυσης των ζητημάτων αυτών. Τα Προγράμματα Σχολικών Δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας και Πολιτιστικών θεμάτων εντάσσονται στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την αειφορία. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα σημαντικότερα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας με στόχο την καταγραφή των απόψεών τους ως προς τη συμβολή των συγκεκριμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης στη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε διαθέσιμο δείγμα 80 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι υλοποίησαν προ-

γράμματα εκπαίδευσης για την αειφορία κατά το σχολικό έτος 2018-2019. Ως εργαλείο διεξαγωγής της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο το οποίο επιτρέπει τη συλλογή των απόψεων των συμμετεχόντων στην έρευνα εκπαιδευτικών σε σύντομο χρονικό διάστημα. Για τον έλεγχο της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου αξιοποιήθηκε ο δείκτης Cronbach Alpha. Επιλέχθηκε ο συγκεκριμένος δείκτης καθώς αποτυπώνει το βαθμό συσχέτισης κάθε ερώτησης- μεταβλητής του ερωτηματολογίου με το συνολικό άθροισμα όλων των ερωτήσεων- μεταβλητών του ερωτηματολογίου. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί σε υψηλό ποσοστό δηλώνουν πως τα προγράμματα εκπαίδευσης για την αειφορία συμβάλλουν στη βελτίωση του έργου τους καθώς στο πλαίσιο υλοποίησής τους μεταβάλλεται ο τρόπος μάθησης, αξιοποιούνται βιωματικές συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές, αναπτύσσονται ισότιμες σχέσεις επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών, υποβοηθούνται οι πιο αδύναμοι μαθητές στο να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, αναφέρουν πως μέσα από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα εκπαίδευσης για την αειφορία αποκτούν ποικίλες γνώσεις και αναπτύσσουν δεξιότητες, οι οποίες τους βοηθούν στη βελτίωση της καθημερινής εκπαιδευτικής τους πρακτικής. Τέλος αναφέρουν πως υποστηρίζεται σε σημαντικό βαθμό η επαγγελματική τους ανάπτυξη.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Προγράμματα εκπαίδευσης, αειφορία

Σχεδιασμός Εκτάκτων Αναγκών και Ασκήσεις Ετοιμότητας σε Σχολικές Μονάδες Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης: Περιγραφή, Ανάλυση και Κριτική Επισκόπηση σε Εθνικό και Παγκόσμιο Επίπεδο

Παναγιώτα Καραφέρη
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ70

Για τη δημιουργία ενός ασφαλούς σχολείου θα πρέπει τα σχέδια αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών να κινούνται σε τρεις άξονες: ασφαλή σχολικά κτίρια, ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κινδύνων προερχόμενων από φυσικές καταστροφές και ύπαρξη πολιτικών και εθνικών στρατηγικών μέσω των οποίων μαθητές και εκπαιδευτικοί να μπορούν να διαχειρίζονται κρίσιμες καταστάσεις, μειώνοντας τους επιπτώσεις που μπορεί αυτές να επιφέρουν. Σκοπός της εργασίας είναι να αναδείξει την σπουδαιότητα των ασκήσεων ετοιμότητας ως τμήμα των στρατηγικών διαχείρισης φυσικών καταστροφών και κρίσεων στις σχολικές μονάδες και να διαπιστωθεί ο βαθμός ετοιμότητας τους στην διαχείριση και αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και κρίσεων σε συσχέτισμό με την περιοχή, τη βαθμίδα εκπαίδευσης και την χώρα στην οποία βρίσκονται. Η παρούσα εργασία αφορά την μελέτη, περιγραφή, συγκριτική ανάλυση και κριτική επισκόπηση ενός αριθμού δημοσιευμένων ασκήσεων ετοιμότητας σε σχολικές μονάδες Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στο

εξωτερικό. Η αναζήτηση έγινε στο διαδίκτυο και επιλέχθηκαν ασκήσεις ετοιμότητας δημοσιευμένες στον ιστό οι οποίες αφορούν σχολικές μονάδες όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης από διαφορετικό χωροχρονικό πλαίσιο. Στον ελληνικό χώρο αφορούν ασκήσεις σε Α/θμια Εκπ/ση (Δημοτικά σχολεία) και Β/θμια Εκπ/ση (Γυμνάσια, Λύκεια), ενώ στον παγκόσμιο ιστό αφορούν νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια και λύκεια. Με βάση τα στοιχεία της έρευνας παρατηρείται σημαντική διαφορά στην εφαρμογή των σχεδίων έκτακτης ανάγκης ανάμεσα στον ελληνικό χώρο και στον παγκόσμιο και η οποία σχετίζεται με την περιοχή, τις κτιριακές εγκαταστάσεις και τη συχνότητα επικινδυνότητας ή εμφάνισης φυσικών καταστροφών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: φυσικές καταστροφές, διαχείριση κρίσεων, εκπαίδευση

Η διαμόρφωση περιβαλλοντικής – δημοκρατικής συνείδησης μέσα από την προσέγγιση της παιδικής λογοτεχνίας στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την Αειφορία στο δημοτικό σχολείο

Ελευθερία Λώλη

2ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων

Στη μελέτη αυτή παρουσιάζονται καινοτόμες διδακτικές πρακτικές για την προσέγγιση πεζών έργων της σύγχρονης ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη στο δημοτικό σχολείο. Η Περιβαλλοντική εκπαίδευση για την Αειφορία δεν συνιστά μόνο δράση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών για τα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα της εποχής μας, αλλά αποσκοπεί καταρχήν στην ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης στους μαθητές, που προϋποθέτει την καλλιέργεια σχέσης βαθιάς κατανόησης ανάμεσα στον άνθρωπο και στο περιβάλλον. Με άλλα λόγια, επιδιώκεται να αποδεσμευτεί ο μαθητής από την ανθρωποκεντρική θεώρηση της φύσης και, αφού κατανοήσει την άμεση συνάρτηση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, να συγκροτήσει εκείνο το σύστημα αξιών που θα τον οδηγήσει αφενός στο να μην αντιλαμβάνεται τη φύση αποκλειστικά και μόνο ως πηγή άντλησης αγαθών και ενεργειακών πόρων προς ωφέλειά του και αφετέρου να ενεργοποιείται για τη διασφάλιση της Αειφορίας. Με αυτή την έννοια η οικολογική συνείδηση είναι συναφής με τη δημοκρατική, καθώς επιδιώκεται η διαμόρφωση ενεργών πολιτών, δεδομένου ότι τόσο η αυτονομία και η αυτενέργεια του ατόμου όσο και η συμμετοχική κοινωνική οργάνωση με τη λήψη αποφάσεων αποκεντρωμένα είναι θεμελιώδεις έννοιες του οικολογικού κινήματος και της δημοκρατικής λειτουργίας κάθε κοινωνίας. Σκοπός λοιπόν της συγκεκριμένης εργασίας είναι να καταδείξει το πώς θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν διδακτικά πεζά έργα της παιδικής λογοτεχνίας με τον προσδιορισμό καινοτόμων διδακτικών πρακτικών και ευέλικτων μαθησιακών δραστηριοτήτων, έτσι, ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν «οικοκεντρικό» σύστημα αξιών και

συνακόλουθα οικολογική συνείδηση. Η λογοτεχνία επιλέχθηκε ως πρόσφορο διδακτικό εργαλείο, διότι συνιστά δυναμικό μέσο μετάδοσης μηνυμάτων και διαμόρφωσης στάσεων και προτύπων δράσης για τους μαθητές. Η προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων πραγματώνεται με την Ανάλυση Περιεχομένου, ενώ η διδακτική τους αξιοποίηση βασίζεται στη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Από τα πορίσματα της μελέτης καταδεικνύεται η παιδαγωγική δυνατότητα της λογοτεχνίας να συνεισφέρει αποτελεσματικά στο να διαμορφώσουν οι μαθητές οικολογική συνείδηση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *αειφορία, περιβαλλοντική συνείδηση, δημοκρατία*

Σύγκριση γνώσεων και στάσεων μαθητών Γυμνασίου με και χωρίς δυσλεξία σε θέματα Περιβάλλοντος και Αειφορίας

Ηλιάννα Γωγάκη
Πανεπιστημίου Αιγαίου
Βασιλική Ιωαννίδη
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία, ως καινοτόμες εκπαιδευτικές προτάσεις και παρεμβάσεις, αποσκοπούν (α) στην ευαισθητοποίηση γύρω από το περιβάλλον και τα περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και στην ανάπτυξη της σχετικής γνώσης και των απαραίτητων ικανοτήτων για τη διευθέτηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, (β) στην καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών, καθώς και στην ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης σε σχέση με το περιβάλλον, και (γ) στην υλοποίηση δράσης για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων (Φλογαΐτη, 2006). Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, το ενδιαφέρον της εκπαιδευτικής κοινότητας, των γονέων και όσων άμεσα ή έμμεσα εμπλέκονται στην εκπαίδευση, εστιάζεται συχνά στο πεδίο των μαθησιακών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο σχολείο και στο φαινόμενο της σχολικής αποτυχίας (Perrenoud, 1997), αφού σε όλα σχεδόν τα σχολεία και τις διδακτικές τάξεις φοιτούν μαθητές, οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε σχέση με τη σχολική μάθηση και την οργανωμένη σχολική γνώση (Kavale & Forness, 2000). Σκοπός της παρούσας εργασίας τέθηκε η διερεύνηση γνώσεων και στάσεων μαθητών σε μαθητές με και χωρίς δυσλεξία, Α΄ και Β΄ Γυμνασίου, σε σχέση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα και την αειφορία. Η ερευνητική ιδέα βασίζεται σε μία προσπάθεια εντοπισμού και ανάδειξης πιθανών διαφορών ή/και ομοιοτήτων ανάμεσα σε γνώσεις και στάσεις μαθητών με και χωρίς δυσλεξία. Η διερεύνηση έγινε με ανώνυμο ερωτηματολόγιο, το οποίο δημιουργήθηκε ειδικά για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας και περιελάμβανε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής σε σχέση με τις στάσεις και τις γνώσεις των μαθητών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Οι μαθητές που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ήταν 70, εκ των οποίων οι 35 ήταν χωρίς δυσλεξία και οι 35 με δυσλεξία. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τέσσερα Γυμνάσια της πόλης της Ρόδου. Στους περιορισμούς της έρευνας είναι ότι έχει τοπο-χρονικό χαρακτήρα και

δεν αποσκοπεί σε γενίκευση συμπερασμάτων. Ωστόσο, δεδομένης της πολυπλοκότητας και της ποικιλίας των εκπαιδευτικών περιβαλλόντων, θεωρήσαμε χρήσιμο ένα περιγραφικό ερευνητικό υλικό από μία «φυσική» περίπτωση -τα εν λόγω Γυμνάσια- προς περαιτέρω επισημονικό και εκπαιδευτικό προβληματισμό (Cohen, Manion, 1997). Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι μαθητές με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζουν μία διαφοροποίηση, σε βαθμό που οι γνώσεις των μαθητών χωρίς δυσλεξία είναι περισσότερες έναντι των μαθητών με δυσλεξία σχετικά με θέματα Περιβάλλοντος και Αειφορίας. Αντιθέτως, οι στάσεις των μαθητών με δυσλεξία είναι περισσότερο «φιλικές» προς το Περιβάλλον και την Αειφορία. Δεδομένης της «μαθησιακής διαφορετικότητας» μαθητών με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες υπό το πρίσμα της δυσκολίας απέναντι σε καθιερωμένους-συμβατικούς τρόπους μάθησης (Τζιβνίκου, 2015), οι καινοτόμες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις, όπως η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία, δίνουν ευκαιρίες συμμετοχής σε Όλους, προάγοντας ένα δημοκρατικό σύγχρονο σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δυσλεξία, περιβαλλοντική εκπαίδευση, αειφορία*

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΑΚΕ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 41

08.45-10.15

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΗΓΕΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Ευαγγελία Παπαλόη

Η διαρκής καθοδήγηση (coaching) και ο θεσμός του μέντορα στο σχολείο*Νικόλαος Λαγουδάκης**Ευαγγελία Παπαλόη**Εμμανουήλ Παυλάκης*

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Στις μέρες μας, δεδομένου ότι, η ποιότητα της εκπαίδευσης συνδέεται άρρηκτα με την ποιότητα και τον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην επαρκή και αποτελεσματική στήριξη και καθοδήγησή τους (European Commission, 2010). Αναντίλεκτα, οι εκπαιδευτικές κοινότητες οφείλουν να επαναπροσδιορίσουν την αποστολή τους, παρέχοντας ένα ασφαλές πλαίσιο εντός του οποίου, μέσα από την καλλιέργεια δημοκρατικού διαλόγου και διαδικασιών, όλοι οι εμπλεκόμενοι θα αναπτύξουν κρίσιμες δεξιότητες, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας. Προς αυτή την κατεύθυνση, το mentoring και το coaching αποτελούν δύο από τις πιο αποτελεσματικές πρακτικές οι οποίες προάγουν τη χειραφέτηση και την αυτενέργεια των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα, μέσα από την μεντορική σχέση, ο νεοεισερχόμενος εκπαιδευτικός ενθαρρύνεται να προσαρμοστεί στην κουλτούρα του σχολείου και να αντιμετωπίσει σε πρακτικό επίπεδο τα προβλήματα της εκπαιδευτικής πραγματικότητας» (Portner, 2008; Jonson, 2008). Από την άλλη, το coaching ορίζεται ως η συνεργασία σε μια προκλητική και δημιουργική διαδικασία σκέψης που εμπνέει τη μεγιστοποίηση των προσωπικών και επαγγελματικών δυνατοτήτων του ατόμου, μέσα από μεθόδους και τεχνικές που θα το βοηθήσουν να βελτιώσει τα αδύνατα σημεία του και να γίνει αποτελεσματικός προκειμένου να επιτύχει τους στόχους που ο ίδιος έχει θέσει (European Mentoring & Coaching Council; Διεθνής Ομοσπονδία Coaching). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών αναφορικά με την εφαρμογή της διαρκούς υποστήριξης και καθοδήγησης των εκπαιδευτικών. Το δείγμα αποτέλεσαν 128 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται στα Αρσάκεια- Τοσίτσεια Σχολεία στην Αθήνα και την Περιφέρεια. Η έρευνα διεξήχθη με τη βοήθεια ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου, που σχεδιάστηκε για τις ανάγκες της έρευνας. Τα ευρήματα κατέδειξαν ότι, οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι ο θεσμός του μέντορα και η κα-

θοδήγηση (coaching) μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην στήριξη και καθοδήγηση, όχι μόνο των νεοεισερχόμενων, αλλά όλων των εκπαιδευτικών. Στο χώρο της εκπαίδευσης, τα οφέλη από την εφαρμογή του mentoring και του coaching ποικίλουν ενώ, υπάρχει μία μεγάλη γκάμα πρακτικών υποστήριξης και καθοδήγησης των εκπαιδευτικών. Ειδικότερα, οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν ως πιο σημαντικούς τομείς που χρειάζεται η εμπλοκή ενός καθοδηγητή το σχεδιασμό, προγραμματισμό και οργάνωση του διδακτικού έργου των εκπαιδευτικών, τα πρακτικά ζητήματα διαχείρισης της τάξης, την ψυχολογική και ηθική υποστήριξη των εκπαιδευτικών και την προσαρμογή τους στην κουλτούρα της σχολικής μονάδας. Ως αποτελεσματικές πρακτικές οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τις τακτικές εκπαιδευτικές συναντήσεις, την ενημέρωση και παρουσίαση εκπαιδευτικού υλικού, την ανταλλαγή και το μοίρασμα ιδεών και εμπειριών μεταξύ των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας, τις προτάσεις επίλυσης συγκεκριμένων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στην καθημερινή τους εργασιακή πραγματικότητα, την καθοδήγηση σε ζητήματα προγραμματισμού, οργάνωσης και διαχείρισης της τάξης και τη συχνή συνεργασία με παιδοψυχολόγο. Αντίθετα, ως λιγότερο αποτελεσματικές πρακτικές θεωρούν τη βιντεοσκόπηση και τη μικροδιδασκαλία.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *mentoring, coaching, επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών*

Ο καθορισμός κατεύθυνσης του σχολείου σύμφωνα με την Κατανεμημένη και τη Μετασχηματιστική Ηγεσία και μεταπτυχιακά με αντικείμενο την Ηγεσία – Διοίκηση της Εκπαίδευσης

Αθηνά Κοκκόρη, Γιώργος Μπαγάκης

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα εργασία προτίθεται να αποτιμήσει τις επιδράσεις στους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν ή έχουν ολοκληρώσει τις μεταπτυχιακές τους σπουδές με κατεύθυνση στην Ηγεσία – Διοίκηση της Εκπαίδευσης ως προς τον καθορισμό κατεύθυνσης του σχολείου σύμφωνα με τις αρχές της Κατανεμημένης και Μετασχηματιστικής Ηγεσίας, στα πλαίσια έρευνας για διδακτορική διατριβή της συγγραφέως. Πιο συγκεκριμένα διερευνήθηκε: Κατά πόσο ταυτίζονται, οι στάσεις, οι αντιλήψεις και οι πρακτικές των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών με τις αρχές της κατανεμημένης και μετασχηματιστικής ηγεσίας ως προς τον καθορισμό κατεύθυνσης της εκπαιδευτικής μονάδας πριν και μετά την ολοκλήρωση του σχετικού μεταπτυχιακού λαμβάνοντας υπόψη εάν είναι στελέχη ή όχι της εκπαίδευσης καθώς και τη σχέση εργασίας τους. Αρχικά γίνεται η θεωρητική προσέγγιση των εννοιών: α) κατανεμημένη ηγεσία στην οποία η λέξη κλειδί είναι η εμπλοκή, β) μετασχηματιστική ηγεσία όπου η βασική παραδοχή είναι ότι κάθε μέλος του οργανισμού έχει κάποιες ηγετικές ικανότητες οι οποίες αποδεικνύονται χρήσιμες για την ομάδα και επομένως η ηγετική δραστηριότητα κατανέμεται αναλόγως, γ) καθορισμός κατεύθυνσης του σχολείου με βάση αυτά τα δύο είδη

ηγεσίας στον οποίο το όραμα, η αποστολή και οι στόχοι του σχολείου γίνονται αντιληπτά μέσα από τη προώθηση, με τη συμβολή του διευθυντή, ενός συνολικού οράματος με εστίαση σε σαφείς στόχους που ευθυγραμμίζονται με την αποστολή του σχολείου. Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, παρουσιάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα και το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχτηκε για την ποιοτική έρευνα το οποίο ήταν η συνέντευξη. Στη συνέχεια αναλύονται τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας. Τα αποτελέσματα, στο σύνολο των 28 συνεντεύξεων, κατέδειξαν τη θετική επίδραση των μεταπτυχιακών σπουδών, όταν ολοκληρωθούν, στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι δείχνουν να βελτιώνουν τις στάσεις, τις αντιλήψεις και τις πρακτικές τους σε θέματα σχετικά με τον Καθορισμό Κατεύθυνσης του σχολείου. Επίσης, η έρευνα έδειξε πως το μεταπτυχιακό επιδρά θετικότερα στους εκπαιδευτικούς που (α) δεν κατέχουν ή δεν κατείχαν θέση ευθύνης και (β) είναι Αναπληρωτές ή Ωρομίσθιοι.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: μετασχηματιστική, καταναμημένη, ηγεσία, καθορισμός κατεύθυνσης σχολείου

Η Μετασχηματιστική Ηγεσία και η επίδρασή της στη συνοχή της ομάδας σε ελληνικά σχολεία

Δήμητρα Ροδουσάκη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η ισχύς που έχει ο δεσμός ανάμεσα στα μέλη μιας εργασιακής ομάδας ή αλλιώς η συνοχή της, αποτελεί εύλογα τη βάση, στην οποία θα καλλιεργηθούν η σύμπνοια και το ομαδικό πνεύμα, βασικά συστατικά ενός δημοκρατικού σχολείου. Η θετική ατμόσφαιρα συναδελφικότητας στον οργανισμό, η οποία εμπνέει οικειότητα στους εργαζόμενους και θέτει τις βάσεις για ένα καλύτερο και περισσότερο δημοκρατικό κλίμα στον εργασιακό χώρο, υποβοηθάται από τη συγκεκριμένη παράμετρο. Εξάλλου, δεν είναι λίγες οι έρευνες που εκθειάζουν τα ευεργετικά αποτελέσματά της στους οργανισμούς (Harrison, Price, Gavin & Florey, 2002· Wech, Mossholder, Steel & Benneett, 1998). Αυτή η επίδραση στην ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία τους αποτέλεσε έναυσμα για την διερεύνηση των παραμέτρων που διαμορφώνουν την συνεκτικότητα της ομάδας και έτσι αναδείχθηκε ο καίριος ρόλος της ηγεσίας. Ειδικότερα, οι μετασχηματιστικές πρακτικές, όπως η εμπλοκή όλων στην λήψη αποφάσεων -εφόσον όλοι μπορούν να συνεισφέρουν στην ηγεσία- (Hopkins, Ainscow & West, 1994), η εξατομικευμένη φροντίδα στα μέλη του οργανισμού, τα διανοητικά ερεθίσματα που προσφέρει ο ηγέτης στην ομάδα αλλά και η εξιδανικευμένη επιρροή (Bass & Avolio, 1994), προσδίδουν στο συγκεκριμένο τύπο ηγεσίας δημοκρατικά χαρακτηριστικά και τον καθιστούν ευεργετικό για την ομαδική συνεκτικότητα (Atwater & Bass, 1994). Ωστόσο, τις περισσότερες φορές η συγκεκριμένη σύνδεση προκύπτει έμμεσα (Wang & Huang, 2009) ή υποδηλώνεται από τη σύνδεση μετασχηματιστικών πρακτικών με παραμέτρους που αφορούν τη συνοχή, όπως η δέσμευση ή οι κοινοί στόχοι των μελών (Jung & Sosik, 2002, όπως αναφ.: Ponomythili & Venkat, 2014· Polychroniou, 2009· Weinberg & Gould, 2007). Επιπλέον έναυσμα αποτέλεσε η απουσία επαρκών ερευνών που αφορούν το ελληνικό σχολικό συ-

γκείμενο και έτσι αναδύθηκε ο σκοπός της παρούσας μελέτης, δηλαδή η διερεύνηση της επίδρασης της μετασχηματιστικής ηγεσίας διευθυντών στη συνοχή της ομάδας των εκπαιδευτικών σε ελληνικά σχολεία. Πιο συγκεκριμένα, διερευνήθηκαν με ποσοτική προσέγγιση οι αντιλήψεις 42 διευθυντών και 177 εκπαιδευτικών, από τους οποίους οι 174 ήταν πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι 45 δευτεροβάθμιας. Από την ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων προέκυψε ότι το μετασχηματιστικό στυλ επικρατεί σε μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος και συσχετίστηκε θετικά με τη συνοχή της ομάδας, παρόλο που δεν αναγνωρίζεται σε μεγάλο ποσοστό η διανοητική διέγερση και το εξατομικευμένο ενδιαφέρον. Ακόμη, αξιοσημείωτη είναι η διαφοροποίηση απαντήσεων μεταξύ διευθυντών και εκπαιδευτικών, με τους πρώτους να παρουσιάζουν μια πιο ωραιοποιημένη εικόνα του οργανισμού που διευθύνουν.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *μετασχηματιστική ηγεσία, συνοχή*

Κατάρτιση, επιλογή και αξιολόγηση στελεχών, όροι συνύπαρξης δημοκρατίας και εκπαιδευτικής ηγεσίας

Ιωάννης Τίγκας, Αγγελική Λαζαρίδου
Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Η ανάπτυξη παραγωγικής σχέσης της εκπαιδευτικής ηγεσίας με τις αξίες της δημοκρατίας προβάλλεται ως μια από τις βασικές επιδιώξεις της σύγχρονης εκπαίδευσης, για λόγους που σχετίζονται με τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του ίδιου του σχολείου, καθώς και με τη διαμόρφωση βιώσιμων μελλοντικών δημοκρατιών. Ωστόσο, η σχέση αυτή περιγράφεται συχνά, στον δημόσιο λόγο, ως ζήτημα ιδεολογικοπολιτικού προσανατολισμού. Η μελέτη μας επικεντρώνεται στην κατανόηση των επιδράσεων που ενδεχομένως ασκούνται στη δημοκρατική εκπαιδευτική διοίκηση του ελληνικού σχολείου από άλλους παράγοντες όπως η κατάρτιση, οι διαδικασίες επιλογής και η αξιολόγηση των στελεχών εκπαίδευσης. Επισκοπώντας προηγούμενα ερευνητικά δεδομένα, σε σχέση με τους παράγοντες αυτούς και αξιοποιώντας αποτελέσματα δευτερογενούς έρευνας διαμορφώσαμε ένα πλέγμα ερωτημάτων για τις δυνατότητες ύπαρξης και ανάπτυξης θεμελιωδών δημοκρατικών αξιών στο υφιστάμενο πλαίσιο διοίκησης του ελληνικού σχολείου. Η συζήτησή τους αναδεικνύει κρίσιμους προβληματισμούς για τη δημοκρατική σχολική διοίκηση στην Ελλάδα, καθώς και ένα νέο ευρύ πεδίο για την επέκταση της σχετικής επιστημονικής έρευνας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατικό σχολείο, Εκπαιδευτική ηγεσία*

Η συμβολή του δημοκρατικού διευθυντή-ηγέτη στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο

Παρθένα Σιδηροπούλου, Αγγελική Αδρακτά
Εκπαιδευτικοί

Στα πλαίσια του πολιτειακού προτύπου της Δημοκρατίας η εκπαίδευση καλείται να ακολουθήσει τις επιταγές της και να συμβάλλει σ' αυτό, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στον τρόπο διοίκησης του ηγέτη-διευθυντή στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο. Στο θεωρητικό μέρος επιχειρείται να αναδείξει την παρουσία της δημοκρατίας στο σχολείο, καθώς και τη μορφή έκφρασής της στην εκπαίδευση. Ακολουθεί η διασαφήνιση του όρου «Ηγεσία» από το χώρο της Οργάνωσης και Διοίκησης της Εκπαίδευσης και η παρουσίαση των μορφών εκπαιδευτικής ηγεσίας (αυταρχικό, δημοκρατικό ή συμμετοχικό κ.α.). Εστιάζοντας περισσότερο στο δημοκρατικό στυλ του διευθυντή-ηγέτη, περιγράφει και αναλύει τα χαρακτηριστικά του και εξετάζει την εφαρμογή του στο σημερινό σχολείο. Ακολουθεί αναφορά στο πλαίσιο που υποστηρίζει τη λειτουργία της σχολικής μονάδας, όπως: Διευθυντής, Σύλλογος Γονέων, Σύλλογος Διδασκόντων κ.α. Σκοπός της εργασίας είναι να καταδείξει αν και κατά πόσο έχει θέση το δημοκρατικό πρότυπο διοίκησης του σχολείου, τόσο από πλευράς των διευθυντών, όσο και των εκπαιδευτικών, καταγράφοντας τις πραγματικές διαστάσεις άσκησης του, διερευνώντας την αποτελεσματικότητά του (θετικά και αρνητικά) και αναδεικνύοντας τη σημασία που έχει στα σημερινά σχολεία. Η προσπάθεια αυτή επιτυγχάνεται με τη μέθοδο της ποσοτικής έρευνας και τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων από διευθυντές και εκπαιδευτικούς σχολείων του Ν. Μαγνησίας, όπου μέσα από την ανάλυση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών που εργάζονται για το δημοκρατικό σχολείο δίνεται απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν για τη σπουδαιότητα του δημοκρατικού διευθυντή στη διαμόρφωση της κουλτούρας και του γενικότερου κλίματος του σχολείου. Βασικά σημεία των αποτελεσμάτων είναι όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς, ότι η σπουδαιότητα της Δημοκρατίας στη διαμόρφωση της κουλτούρας και του γενικότερου κλίματος του σχολείου εξαρτάται από την ελαστικότητα του Διευθυντή. Η εφαρμογή της νομοθεσίας είναι επιθυμητή, αφήνοντας περιθώρια ευελιξίας τόσο σε διδακτικό, όσο και σε εξωδιδακτικό έργο. Επιπλέον η θέση της Διεύθυνσης δεσμεύεται από τη νομοθεσία και η δημοκρατικότητά της έγκειται σε αυτές τις ρυθμίσεις. Στην περίπτωση ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων η εφαρμογή αυτής δεν είναι εφικτή και δημιουργεί αντιπαραθέσεις πυροδοτώντας το σχολικό κλίμα

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *δημοκρατία, ηγεσία, στυλ ηγεσίας, διευθυντής, σύλλογος διδασκόντων*

Ο ρόλος του σχολικού διευθυντή ως προς τη συμπερίληψη των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Νεκταρία Σακκούλα, Παναγιώτα Κουρέα
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος, η συμπερίληψη όλων των παιδιών στη μαθησιακή διαδικασία είναι επιτακτική, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα σύγχρονο σχολείο που να εφαρμόζει και να προάγει τη δημοκρατία. Εξέχοντα ρόλο στην υιοθέτηση και εφαρμογή των συμπεριληπτικών πρακτικών στο σχολείο αυτό έχει ο σχολικός διευθυντής. Ο σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι να μελετήσει τον ρόλο του διευθυντή στην εφαρμογή της συμπερίληψης παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν οι τρόποι με τους οποίους ο διευθυντής εφαρμόζει τη συμπερίληψη μέσω της επιρροής του στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, καθώς και η στάση του απέναντι στη συμπεριληπτική φιλοσοφία. Η μεθοδολογία της έρευνας είναι μικτή. Για τη διεξαγωγή της ποσοτικής έρευνας, χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια σε 100 εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Αττικής, ενώ για τη διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με 5 διευθυντές σχολείων της ίδιας περιοχής. Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής έρευνας χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική και οι δείκτες Pearson ρ και Pearson r . Για την ανάλυση των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Τα αποτελέσματα φανερώνουν ότι ο διευθυντής διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της συμπερίληψης. Με τη στάση του προς τη συμπερίληψη, επηρεάζει τους εκπαιδευτικούς, τις πρακτικές και τα συναισθήματα τους και κατ' επέκταση, τους μαθητές. Αντίστοιχα, η στάση του προς τη συμπερίληψη και η σχέση του με τα παιδιά επηρεάζουν τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μαθητών. Ακόμα, διαπιστώθηκε ότι η πλειονότητα των διευθυντών τάσσεται υπέρ της συμπερίληψης, αλλά δυσκολεύονται να την εφαρμόσουν ολοκληρωτικά, εξαιτίας της κατάστασης που επικρατεί στο κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο της Ελλάδας. Η έρευνα αυτή αναδεικνύει τον ρόλο του διευθυντή στην αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας και αποκαλύπτει τους τρόπους με τους οποίους επηρεάζει τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν μπορούν να συνεισφέρουν στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο σύγχρονο ελληνικό δημοκρατικό σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συμπερίληψη, σχολικός διευθυντής

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ Γ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 42

08.45-10.15

**ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Κωνσταντίνος Μάγος, Γεώργιος Πολύζος

***Βελτίωση των διαμαθητικών σχέσεων μεταξύ Ρομά και μη Ρομά παιδιών
μέσω σχημάτων υποστήριξης ομοτίμων: Μια έρευνα
δράσης στο πεδίο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης****Άννα Μπαφίτη, Βασιλική Παπαδοπούλου*
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η εργασία που προτείνεται να παρουσιαστεί αφορά στην εφαρμογή παρεμβατικού προγράμματος υποστήριξης ομοτίμων σε Δημοτικό Σχολείο της Φλώρινας όπου φοιτούν τα παιδιά Ρομά της πόλης, με τη μεθοδολογία της έρευνας δράσης. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο εν εξελίξει διδακτορικής διατριβής, με τελικό σκοπό την άσκηση θετικής επίδρασης στις σχέσεις μεταξύ Ρομά και μη Ρομά μαθητών/τριών. Η έννοια της υποστήριξης ομοτίμων αναφέρεται στην παροχή συναισθηματικής, κοινωνικής ή/και πρακτικής υποστήριξης σε άτομα, από εκπαιδευμένους συνήθως υποστηρικτές (Mead, Hilton & Curtis, 2001), οι οποίοι ανήκουν στην ίδια ομάδα με τους υποστηριζόμενους. Η προσέγγιση συνδέεται ιδιαίτερα με τη θεωρία της ψυχικής ανθεκτικότητας (resilience) (Doll, Zucker & Brehm, 2009). Η επανορθωτική προσέγγιση, επιδρά επίσης σε σημαντικό βαθμό στις πρακτικές των ομοτίμων υποστηρικτών, όσον αφορά τη διαχείριση των επιθετικών-εκφοβιστικών συμπεριφορών. Η διερεύνηση αυτή καλύπτει ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία, δεδομένου ότι απουσιάζει η μελέτη ανάλογων παρεμβάσεων στοχευμένων για πληθυσμούς μαθητών Ρομά. Όπως αναφέρθηκε, η μέθοδος που υιοθετήθηκε είναι αυτή της έρευνας δράσης, σε δύο βασικά στάδια (Blum, στο Cohen & Manion, 1994): Στο πρώτο, το «διαγνωστικό», καταγράφηκαν και αναλύθηκαν, με τη χρήση της κοινωνιομετρικής μεθόδου και της συνέντευξης, τα προβλήματα που συνδέονται με τη φοίτηση των παιδιών Ρομά στο 3ο Δημοτικό Σχολείο Φλώρινας, με έμφαση στις διομαδικές σχέσεις. Η διερεύνηση έδειξε την ύπαρξη ιδιαίτερα ασθενικών σχέσεων μεταξύ Ρομά και μη Ρομά παιδιών, αλλά και ικανό αριθμό απορρίψεων των παιδιών της πρώτης ομάδας, για λόγους που σχετίζονταν με ζητήματα συμπεριφοράς. Στο δεύτερο, το «θεραπευτικό» στάδιο, εισήχθη στο σχολικό σύστημα το παρεμβατικό πρόγραμμα, το οποίο, κατόπιν εκπαίδευσης

των μαθητών/τριών της Γ΄, Δ΄ και Ε΄ Τάξης, οδήγησε στη λειτουργία ομάδων διαμεσολάβησης και φιλίας. Το στάδιο αυτό επίσης περιελάμβανε συνεργασία με τις εκπαιδευτικούς της τάξης και εποπτικές συναντήσεις με τους/τις εκπαιδευμένους/ες μαθητές/τριες, για τη διαχείριση συγκρούσεων. Η αξιολόγηση της παρέμβασης έως σήμερα αναδεικνύει τη θετική επίδραση που είχε το πρόγραμμα στην αποτροπή και την επίλυση συγκρούσεων, στην καλλιέργεια κλίματος αλληλεγγύης στο σύνολο των τάξεων και στην ανάπτυξη θετικών στάσεων έναντι της διαφορετικότητας, στοιχεία αναγκαία για τη διαμόρφωση δημοκρατικού κλίματος στο σχολείο. Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ Ρομά και μη Ρομά παιδιών εξακολουθούν να είναι συγκριτικά περιορισμένες (λόγω και των συχνών απουσιών των πρώτων), ωστόσο έχει παρατηρηθεί αξιοσημείωτη πρόοδος.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ρομά, υποστήριξη ομοτίμων, διαμεσολάβηση

Διαπολιτισμικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε δομές μη τυπικής εκπαίδευσης

Μαρίνα Μόγλη, Κωνσταντίνος Μάγος
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η εξοικείωση με την γλώσσα και τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ένταξη ατόμων με μεταναστευτική/προσφυγική καταγωγή στο νέο πολιτισμικό περιβάλλον που πρόκειται να ζήσουν. Συχνά η διαδικασία εξοικείωσης με την γλώσσα και τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής γίνεται στο πλαίσιο δομών μη-τυπικής εκπαίδευσης, όπου οι μετανάστες/στρίες και οι πρόσφυγες απευθύνονται μετά την είσοδό τους στη νέα χώρα. Προηγούμενες έρευνες τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα έχουν αναδείξει ότι η διαδικασία της παραπάνω εξοικείωσης σχετίζεται με τον βαθμό διαπολιτισμικής ικανότητας τόσο των εκπαιδευτών/ριών όσο και των εκπαιδευομένων. Η έρευνα που παρουσιάζεται στην παρούσα εισήγηση διερευνά με ποιοτικές μεθόδους τις αντιλήψεις των εκπαιδευτών/ριών για τη σπουδαιότητα απόκτησης διαπολιτισμικής ικανότητας από τους/τις μαθητές/ριές τους, καθώς και τις πιθανές διαπολιτισμικές προσεγγίσεις που αξιοποιούν κατά τη διάρκεια των μαθημάτων τους. Επίσης εξετάζει τις αντιλήψεις των εκπαιδευομένων αναφορικά με την επιθυμία τους να εντάσσονται στοιχεία των πολιτισμών των χωρών καταγωγής τους στο μάθημα. Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτών/ριών και των εκπαιδευομένων του δείγματος (19 εκπαιδευτές/τριες και 44 εκπαιδευόμενοι/ες) διερευνήθηκαν μέσω ημι-δομημένων συνεντεύξεων και αναλύθηκαν με εργαλείο τη θεματική ανάλυση περιεχομένου. Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν την επιθυμία των εκπαιδευομένων για απόκτηση βαθύτερης γνώσης του πολιτισμού της χώρας υποδοχής και την ένταξη της διαπολιτισμικής διάστασης στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Παράλληλα, παρά τις θετικές τους στάσεις απέναντι στη διαπολιτισμικότητα, οι εκπαιδευτές/ριες δεν φαίνεται να υιοθετούν διαπολιτισμικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία ούτε να αξιοποιούν ιδιαίτερα το πολιτισμικό κεφάλαιο των εκπαιδευομένων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαπολιτισμική εκπαίδευση, διαπολιτισμική δκανότητα, δλληνικά ως δεύτερη δλώσσα, μετανάστες, πρόσφυγες

Δράσεις-Παρεμβάσεις-Ενστάσεις γύρω από τη Μειονοτική Εκπαίδευση από το 1994 έως σήμερα

*Παναγιώτης Σαπίδης
Πασχάλης Δήμου
Εκπαιδευτικοί*

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε όλες τις δράσεις- παρεμβάσεις που έχουν γίνει στη Μειονοτική Εκπαίδευση από το 1994 έως σήμερα αλλά και τις ενστάσεις που προκάλεσαν στον εκπαιδευτικό κόσμο κι ευρύτερα. Μέσα από την αξιοποίηση της βιβλιογραφικής επισκόπησης αλλά και της προσωπικής εμπειρίας, αφού οι συντάκτες της συγκεκριμένης εργασίας εργάστηκαν επί σειρά ετών στην περιοχή της Θράκης ως εκπαιδευτικοί σε μειονοτικά σχολεία, θα καταγράψουν τη χρονική εξέλιξη στη Μειονοτική Εκπαίδευση. Επίσης η συνεργασία, προσωπική επαφή και η συστηματική παρατήρηση όλων των φαινομένων στην περιοχή σύμφωνα με τις αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας και του απαραίτητου αναστοχασμού – απόστασης από το χώρο παρέχουν τα εχέγγυα για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Με τα αποτελέσματα της μελέτης και την αξιοποίησή τους θα συμβάλλουν οι ερευνητές στον έντονο προβληματισμό για το αύριο του ιδιαίτερου αυτού εκπαιδευτικού χώρου.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διαπολιτισμική εκπαίδευση, μειονότητα, δράσεις παιδαγωγικές

Πολυγλωσσία και πρόσφυγες μαθητές στις ελληνικές τάξεις: διερευνώντας τις αντιλήψεις τους με πολυτροπικές μεθόδους

*Βασιλική Μπουροζίκα, Αναστασία Γκαϊνταρτζή
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*

Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των προσφύγων μαθητών στις ελληνικές τάξεις καθιστά επιτακτική την ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την εκπαίδευσή τους, στην βάση των θεμελιωδών αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης όπως είναι η ισότητα ευκαιριών, ο σεβασμός του μορφωτικού κεφαλαίου και η προώθηση της μητρικής γλώσ-

σας των μαθητών αυτών ως αναφαίρετο δικαίωμά τους (Banks, 1993· Γεωργογιάννης, 1999). Μέχρι σήμερα, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός μελετών που καταδεικνύουν τη θετική επίδραση της μετάβαση από ένα μονογλωσσικό σε ένα πολυγλωσσικό περιβάλλον μάθησης που εκτιμά και αναγνωρίζει τις γλώσσες των μαθητών ως πηγή μάθησης (Atkinson, 1987· Σκούρτου, 1997· Cummins, 1999· Garcia, 2009). Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν ένας δάσκαλος και δεκατρείς πρόσφυγες μαθητές Δημοτικού Σχολείου, διαφορετικής ηλικίας και με διαφορετικό εθνο- γλωσσικό υπόβαθρο με στόχο να εκφράσουν τις αντιλήψεις τους προς την πολυγλωσσία από την δική του οπτική γωνία. Αυτή η ποιοτική έρευνα υιοθετεί μια συμμετοχική προσέγγιση και ενσωματώνει μορφές τέχνης στη μεθοδολογία της, προκειμένου να ξεπεράσει τα γλωσσικά εμπόδια και να δώσει φωνή στους πρόσφυγες μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη αυτή χρησιμοποίησε ως εργαλεία συλλογής δεδομένων τις ζωγραφιές των προσφύγων παιδιών, ομαδικές συζητήσεις εστίασης, παρατηρήσεις στην τάξη υποδοχής και ημι-δομημένη συνέντευξη με τον δάσκαλο της τάξης προκειμένου να διερευνηθούν σε βάθος οι γλωσσικές πρακτικές και οι εμπειρίες γλωσσικής εκμάθησης των προσφύγων. Η ανάλυση των δεδομένων αποκάλυψε ότι οι πρόσφυγες μαθητές κρατούν θετικές στάσεις απέναντι στην πολυγλωσσία τόσο ως ευρύτερο κοινωνικό φαινόμενο όσο και ως ατομικό χαρακτηριστικό, θεωρώντας την μέσο επικοινωνίας, εκπαιδευτικό εφόδιο και επαγγελματικό προσόν. Επιπλέον, η έρευνα έδειξε ότι η εφαρμογή πρωτότυπων, εξατομικευμένων τρόπων επικοινωνίας μέσω δημιουργικών μέσων έκφρασης, η συμμετοχική ερευνητική προσέγγιση καθώς και η άμεση εμπλοκή του ερευνητή/τριας στον πεδίο της έρευνας μπορεί να ενισχύσει την συμμετοχή τόσο στην ερευνητική αλλά και στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και να ενδυναμώσει τις σχέσεις των μαθητών με τη σχολική κοινότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: πολυγλωσσία, πρόσφυγες, συμμετοχική μεθοδολογία

***Γονεϊκή εμπλοκή στην εκπαίδευση των παιδιών:
διερεύνηση των πεποιθήσεων των μεταναστών γονέων
για την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς***

Γεώργιος Πολύζος
Διευθυντής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Μαγνησίας

Η έννοια της συνεργασίας σχολείου – οικογένειας ή της γονεϊκής εμπλοκής (parental involvement) στην εκπαίδευση των παιδιών τους είναι τόσο ασαφής όσο και πολυδιάστατη και περιλαμβάνει έναν αρκετά μεγάλο αριθμό δραστηριοτήτων. Η γονεϊκή εμπλοκή μπορεί να εκφράζεται μέσα από τη συχνότητα και την ποιότητα της επαφής που ο γονιός διατηρεί με το σχολείο. Η πιο συνηθισμένη ενέργεια στην κατηγορία αυτή είναι οι επισκέψεις του γονέα στο σχολείο, που στόχο τους έχουν την επικοινωνία με το δάσκαλο και την

ενημέρωσή του σχετικά με την επίδοση και τη διαγωγή του παιδιού του. Η γονεϊκή εμπλοκή στην Ελλάδα συμμετοχή των γονέων σε σχολικές εκδηλώσεις ενημέρωση για την πρόοδο των παιδιών τους έκτακτα όταν προκύπτουν προβλήματα συμπεριφοράς και επίδοσης των μαθητών μετά από ειδική πρόσκληση του σχολείου. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει τις αντιλήψεις των μετανάστων γονέων για την εμπλοκή τους στην υποστήριξη της βασικής εκπαίδευσης των παιδιών μέσω της επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς. Στη μελέτη έλαβαν μέρος 517 μετανάστες γονείς με παιδιά σε Δημοτικά Σχολεία στους νομούς της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια που κατασκευάστηκαν για να εξεταστούν α) οι αντιλήψεις τους για τους παράγοντες που δυσχεραίνουν την επικοινωνία με το σχολείο β) τη στάση τους απέναντι σε αυτήν γ) το βαθμό ικανοποίησης από την επικοινωνία και δ) την αίσθησή τους για τη στάση του σχολείου σχετικά με τη φυλή και τον πολιτισμό τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μετανάστες γονείς επισκέπτονται συχνά και αισθάνονται ευπρόσδεκτοι στο σχολείο των παιδιών τους. Προτιμούν την επίσκεψη από οποιαδήποτε άλλη μορφή επικοινωνίας και εκτιμούν ότι το σχολείο αποτιμά θετικά τη φυλή και τον πολιτισμό τους χωρίς όμως να επιδεικνύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Αναφορικά για τα εμπόδια που ενδεχομένως αποτελούν τροχοπέδη στην επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς δεν επιβεβαιώνεται κάτι τέτοιο από τις απαντήσεις που δόθηκαν.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *αντιλήψεις, μετανάστες γονείς, γονεϊκή εμπλοκή*

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ ΒΕΜΗ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 43

10.30-12.00

**ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ-
ΚΡΑΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**

Προεδρείο: Γεώργιος Φιλιππόπουλος

***Επαναπροσδιορίζοντας την διδασκαλία δεύτερης γλώσσας σε μια ελληνική
τάξη υποδοχής μέσω της χρήσης δημιουργικών
γλωσσικών δραστηριοτήτων: Μια ποιοτική μελέτη****Ουρανία Μπούγα*

Εκπαιδευτικός

Μαγδαληνή Βίτσου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η εν λόγω μελέτη διερευνά τη θέση των δημιουργικών γλωσσικών δραστηριοτήτων στον τομέα της γλωσσικής εκπαίδευσης για πρόσφυγες ή μετανάστες στην πόλη του Βόλου και προτείνει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας που ενσωματώνει μια ποικιλία τέτοιων δραστηριοτήτων σχεδιασμένων για μια τάξη υποδοχής. Αυτή η επιλογή δικαιολογείται βάσει αρκετών μελετών που έχουν αναφερθεί στα συχνά πληκτικά περιβάλλοντα εκμάθησης γλωσσών, τα οποία θεωρούνται πως περιορίζουν το κίνητρο και την αυτοπεποίθηση των μαθητών. Αυτές οι μελέτες τονίζουν τη σημασία της επιστροφής της εξουσίας στους εκπαιδευόμενους, μέσω της συμμετοχής τους σε διασκεδαστικές, δημιουργικές και με νόημα γλωσσικές δραστηριότητες. Για το λόγο αυτό, αναπτύχθηκε ποιοτικός σχεδιασμός έρευνας με χρήση της μεθοδολογίας της έρευνας δράσης, που επικεντρώθηκε σε δύο διαφορετικά είδη κοινού. Πέντε ενεργοί εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο της τυπικής και μη-τυπικής εκπαίδευσης δεύτερης γλώσσας αποτέλεσαν την πρώτη ομάδα δείγματος, ενώ η δεύτερη αποτελούνταν από τέσσερις μαθητές αλβανικής καταγωγής που φοιτούσαν στην τάξη υποδοχής του 1ου δημοτικού σχολείου στη Νέα Ιωνία Βόλου. Τα δεδομένα προέρχονται από διάφορες πηγές: ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια ανοιχτού τύπου με τους εκπαιδευτικούς, ημιδομημένη συνέντευξη με την δασκάλα της τάξης στην οποία θα πραγματοποιούνταν η παρέμβαση, καθώς και μια σύντομη παρατήρηση της τάξης αυτής. Τέλος, τα δεδομένα προέρχονται επίσης από αναστοχαστικά ημερολόγια και δομημένη παρατήρηση ενός διδακτικού προγράμματος διάρκειας 16 ωρών σε μια ελληνική τάξη υποδοχής, κατά το οποίο συνδυάστηκαν οι τεχνικές δημιουργικής γραφής και εκπαιδευτικού δράματος. Τα ευρήματα έδειξαν ότι υπάρχει διαφορά στον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνο-

νται τις δημιουργικές γλωσσικές δραστηριότητες, μια διαφορά που γενικά εντοπίζεται μεταξύ του τυπικού και λιγότερο τυπικού πλαισίου μάθησης. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι οι δημιουργικές γλωσσικές δραστηριότητες επηρέασαν θετικά κάθε σπουδαστή. Οι μαθητές παρέμειναν συγκεντρωμένοι και δούλεψαν συνεργατικά για την ολοκλήρωση κάθε προτεινόμενης δραστηριότητας, δίνοντας έμφαση στην παραγωγή νοημάτων, αντί να αναλωθούν στην μορφή της παραγόμενης γλώσσας. Ιδανικά, αυτή η έρευνα μπορεί να εμπνεύσει τους επαγγελματίες του χώρου προκειμένου να ενσωματώσουν δημιουργικές γλωσσικές δραστηριότητες στη διδασκαλία τους, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να αποτελεί σημείο αναφοράς για μελλοντικές έρευνες σχετικά με τη σημασία της δημιουργικότητας στα περιβάλλοντα εκμάθησης γλωσσών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δημιουργικότητα, δεύτερη γλώσσα, έρευνα δράσης

Δημιουργικές τεχνικές και ψηφιακά πολυτροπικά τεχνήματα στην εκπαίδευση: η έρευνα ως μετασχηματιστική πρακτική

Αλέξιος Μπράιλας

Πάντειο Πανεπιστήμιο

Τα τελευταία χρόνια αξιοποιούνται όλο και περισσότερο οπτικές, αφηγηματικές, δημιουργικές και, γενικότερα, πολυτροπικές μέθοδοι και τεχνικές στην εκπαιδευτική και ψυχολογική έρευνα. Η συμπερίληψη και μη-λεκτικών καναλιών επικοινωνίας και η μεταξύ τους συνέργεια και προστιθέμενη αξία, επιτρέπει την πρόσβαση σε διαφορετικές εμπειρίες και την αναπαράστασή τους με ένα ριζικά νέο τρόπο. Λόγω της δυνατότητας των δημιουργικών τεχνικών να εκμαιεύουν άρρητες σκέψεις και συναισθήματα από τους συμμετέχοντες, κάτι που αξιοποιείται ιδιαίτερα στην ψυχοθεραπεία, μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο στάδιο της συλλογής των εμπειρικών δεδομένων. Επίσης, μπορούν να αξιοποιηθούν και στο στάδιο της επικοινωνίας των ερευνητικών αποτελεσμάτων, συμβάλλοντας εμμέσως στη διαδικασία εκδημοκρατισμού της πρόσβασης στην έρευνα. Για τους ερευνητές που αξιοποιούν τέτοιες προσεγγίσεις στην ψυχολογική και εκπαιδευτική έρευνα, το βίωμα της ανθρώπινης εμπειρίας περιλαμβάνει πολλά περισσότερα από αυτά που μπορούν να συλλάβουν και να επικοινωνήσουν οι λέξεις από μόνες τους. Επικοινωνώντας με νέα μέσα την εμπειρία τους, οι συμμετέχοντες κατασκευάζουν νέες αφηγήσεις των βιωμάτων τους, κάτι το οποίο συνιστά μια μετασχηματιστική εμπειρία. Η συνδυαστική αξιοποίηση οπτικών, κειμενικών, δημιουργικών και συμμετοχικών ερευνητικών τεχνικών προσφέρει ένα ολοκληρωμένο τρόπο διερεύνησης της εγγενούς συμπλοκότητας της ανθρώπινης συμπεριφοράς στο κοινωνικό της συγκείμενο. Στη συγκεκριμένη εργασία παρουσιάζεται μια σειρά εκπαιδευτικών εγχειρημάτων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο προπτυχιακών μαθημάτων του Τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου (Ενδεικτικά ιστολόγια μαθημάτων: hub2001.wordpress.com, hub3001.wordpress.com, και cybermethoding.edublogs.org)

και αξιοποιούν τη δημιουργία ψηφιακών τεχνημάτων για τη μελέτη της βιωμένης εμπειρίας των συμμετεχόντων. Η ενεργητική παραγωγή τεχνημάτων και η συμμετοχική παραγωγή ενός συνόλου μεγαλύτερου από το άθροισμα των μερών, το “δημιουργούμε μαζί, αλληλεπιδρούμε μαζί, μοιραζόμαστε μαζί” σε ένα μεικτό περιβάλλον μάθησης, δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για ένα πλούσιο μαθησιακό βίωμα και για την καλλιέργεια εκείνων των ήπιων δεξιοτήτων που απαιτούνται από έναν σύγχρονο ερευνητή. Σε αυτό το πλαίσιο, ευνοείται η προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων μέσα από τη συγκρότηση ενός σύμπλοκου όλου, τη συνεξέλιξη των μελών που το συναποτελούν και τη δημιουργία νοηματοδοτημένων προσωπικών συνδέσεων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *artifact, multimodal, μέθοδοι, τεχνήματα, έρευνα, πολυτροπικός*

Μικροκοινότητες μάθησης, αναστοχαστική πρακτική και δίκτυα καινοτομίας

Αλέξιος Μπράιλας, Κωνσταντίνος Κοσκινάς
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση στη διδασκαλία αποτελεί ένα διαρκές ζητούμενο για το εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα, το διαδίκτυο, όπως διαμορφώνεται τις τελευταίες δύο δεκαετίες με την άνοδο των εργαλείων του ιστού δεύτερης γενιάς, προσφέρει πληθώρα νέων μέσων που μπορούν να διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή μιας ομάδας ανθρώπων σε ένα εγχείρημα γνώσης, τη διαπραγμάτευση και τη συμπαραγωγή του νοήματος και του περιεχομένου μιας κοινότητας μάθησης. Σε αυτό το συγκεκριμένο, παραδοσιακά πλέον εργαλείο, όπως είναι τα ιστολόγια, μπορούν να αξιοποιηθούν με έναν πρωτότυπο τρόπο, εντασσόμενα σε μια νέα κουλτούρα μάθησης και διδασκαλίας, στην υπηρεσία μιας ομαδικής διεργασίας με νόημα. Στο παραπάνω γενικό πλαίσιο, στη συγκεκριμένη εργασία περιγράφουμε αναλυτικά, και τεκμηριώνουμε θεωρητικά και εμπειρικά, ένα μοντέλο μικτής μάθησης που αποσκοπεί στη δημιουργία λειτουργικών μικροκοινοτήτων μάθησης και καινοτομίας. Το προτεινόμενο μοντέλο αξιοποιεί μια κλιμακωτή ομαδοσυνεργατική προσέγγιση κατά τη διάρκεια των φυσικών συναντήσεων η οποία ακολουθείται από αναστοχαστική πρακτική στα ατομικά ιστολόγια των συμμετεχόντων. Η συγκεκριμένη εργασία αποτελεί μια μελέτη σχεδιασμού (design case). Αποτελεί δηλαδή μια πλούσια πλαισιοθετημένη περιγραφή ενός πραγματικού τεχνήματος, μιας πραγματικής εκπαιδευτικής παρέμβασης ή εμπειρίας. Περιγράφονται αναλυτικά οι εμπλεκόμενοι στο σχεδιασμό, τα κίνητρά τους, τα τεχνήματα που παρήγαγαν, τα κρίσιμα σημεία και οι σημαντικές αποφάσεις που πάρθηκαν, και στιδήποτε άλλο εμπρόθετο ή συμπτωματικό αποτέλεσε μέρος της διεργασίας σχεδιασμού της παρέμβασης και του τελικού συστήματος. Με αυτό τον τρόπο, γίνεται κατανοητό όχι μόνο το τελικό εκπαιδευτικό παραγόμενο, αλλά όλη η διεργασία παραγωγής του στο σύνολό της. Ταυτόχρονα, αποφεύγεται η παγίδα μιας ωραιοποιημένης α

posteriori αφήγησης της συνολικής διεργασίας. Δουλεύοντας συστηματικά σε μικρές ομάδες, οι συμμετέχοντες μαθαίνουν μέσα από την πολυδιάστατη επεξεργασία μιας συγκεκριμένης θεματικής και μέσα από την αυθόρμητη επικοινωνία της εμπειρίας τους σε ένα πλαίσιο ασφάλειας και εμπιστοσύνης. Η πολυφωνική επεξεργασία της βιωμένης εμπειρίας των μελών μιας ομάδας αποτελεί έναν ουσιαστικό τρόπο εκδημοκρατισμού της ανθρώπινης επικοινωνίας, εντός και εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Η αναστοχαστική πρακτική σε ομάδες επιτρέπει στους συμμετέχοντες να αναθεωρούν την εμπειρία τους, να αναλογίζονται το βίωμά τους και να συν-δημιουργούν δίκτυα ενδυνάμωσης, μάθησης και καινοτομίας, σε καιρούς αποσταθεροποίησης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: κοινότητες, ομαδοσυνεργατική, ομάδα, αναστοχασμός, ενδυνάμωση

Ο Heidegger στην τάξη – Φιλοσοφώντας με παιδιά: αναστοχαστικότητα και νοηματική τοποθέτηση για ένα σχολείο δημοκρατικό

Γιώργος Φιλιππόπουλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το εκπαιδευτικό ρεύμα με τη γενική ονομασία “Φιλοσοφία για/με παιδιά” (P4C/PwC) αναζητά ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 να εισάγει το φιλοσοφείν ως δραστηριότητα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, συμβάλλοντας, ταυτόχρονα, στην εδραίωση των αξιών και των πρακτικών του δημοκρατικού σχολείου. Οι τρεις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις που εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο του ρεύματος αυτού – αυτές του Matthew Lipman, του Gareth Matthews και του Ekkehard Martens –, παρά τις διαφοροποιήσεις τους, στοχάζονται επάνω στη μέθοδο και την πρακτική της λεγόμενης «παραδοσιακής» διδασκαλίας, ενσωματώνουν στην εκπαιδευτική τους πρακτική στοιχεία ισότητας και διαλογικά στοιχεία, ενώ περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους τη συμμετοχική φιλοσοφική διερεύνηση εννοιών όπως ο αλληλοσεβασμός, η διαφορετικότητα, η δικαιοσύνη και η ισότητα, καλλιεργώντας και προάγοντας τις δημοκρατικές αξίες. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να κάνει ένα βήμα πίσω και να διερευνήσει τις φιλοσοφικές προκείμενες αυτής της εναλλακτικής διδακτικής μεθόδου. Συγκεκριμένα, θα εξεταστούν οι έννοιες της αναστοχαστικότητας (reflexivity) και του νοηματικού πλαισίου (context) ως δύο έννοιες που ανήκουν στον πυρήνα της φιλοσοφικής δραστηριότητας και συστήνουν τον κεντρικό άξονα γύρω από τον οποίο κινείται η συγκεκριμένη διδακτική μέθοδος. Μέσα από τη διερεύνηση των δύο εννοιών θα καταδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο αυτές-και κατ’ επέκταση η ίδια η φιλοσοφική δραστηριότητα-συμβάλλουν στην άρση της νοηματικής σύγχυσης, καθώς και στη νοηματική τοποθέτηση του εαυτού και των περιβαλλόντων νοημάτων, δημιουργώντας μια (νέα) κατανοητική εικόνα εντός της οποίας ανοίγεται η δυνατότητα οι δημοκρατικές αξίες ως νοήματα να ευδοκιμήσουν. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η ανακοίνωση αναζητά να συμβάλει στη συζήτηση που διεξάγεται εντός του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού ρεύματος, εισάγο-

ντας τη διάσταση της ερμηνευτικής οντολογίας όπως αυτή αναδύεται από τη σκέψη του Γερμανού φιλοσόφου Martin Heidegger, και συγκεκριμένα μέσα από τη θεώρηση του ανθρώπου ως Dasein, και της σχέσης αυτού με το Είναι. Για τον σκοπό αυτό, θα παρουσιάσουμε συνοπτικά τα κύρια στοιχεία του ρεύματος “Φιλοσοφία για/με παιδιά” και θα επικεντρώσουμε στη ανάλυση των κεντρικών εννοιών της αναστοχαστικότητας και του νοηματικού πλαισίου. Θα καταδείξουμε ότι η αναστοχαστική κίνηση της φιλοσοφικής σκέψης φωτίζει εκ νέου το νοηματικό πλαίσιο εντός του οποίου κάτι γίνεται κατανοητό. Με αυτόν τον τρόπο, οι έννοιες τοποθετούνται νοηματικά μέσα σε ένα συγκεκριμένο, «ορατό» πλαίσιο που τις συνέχει και τις συγκρατεί, δημιουργώντας κάτι σαν κατανοητική εικόνα. Μια τέτοια οπτική που εμπνέεται από την ερμηνευτική οντολογία του Martin Heidegger αναζητά να ανασκάψει το έδαφος επάνω στο οποίο δύνανται να ριζώσουν νοηματικά και βιωματικά δημοκρατικές έννοιες όπως ισότητα, ελευθερία και υπεύθυνη συμμετοχή.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: φιλοσοφώντας με παιδιά, ερμηνευτική οντολογία

Η διερευνητική μάθηση ως προτεινόμενη δημοκρατική προσέγγιση των γεγονότων της Αντίστασης. Μια έρευνα δράσης

Λάμπρος Παπαδήμας, Αλεξάνδρα Σταυριανουδάκη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Επίμαχο ή συγκρουσιακό γεγονός ορίζεται εκείνο το γεγονός, για το οποίο μαθητές και εκπαιδευτικοί αισθάνονται ανέτοιμοι και αμήχανοι να το αντιμετωπίσουν παιδαγωγικά, καθώς η προσέγγισή του γεννά ένα σύνολο ερωτημάτων άγνωστων προς το διδακτικό-παιδαγωγικό μοντέλο αναφοράς τους (Κόκκινος & Μαυροσκούφης, 2015). Η επεξεργασία συγκρουσιακών/αντιθετικών αφηγημάτων μετατοπίζει το κέντρο βάρους από μια σειρά και εργαλειακή ιστορική κατάρτιση σε ένα είδος δημοκρατικής ιστορικής εκπαίδευσης (Wasserman, Francis & Ndou, 2008), καθώς σταδιακά επιτρέπει στους μαθητές να αποκτήσουν μία εις βάθος κατανόηση δημοκρατικών αξιών (Hess, 2002). Κατά τους Barton & Levstik (2008) η μαθητεία στην ιστορική έρευνα αποτελεί πεδίο προσομοίωσης της συμμετοχικής δημοκρατίας. Στην κατεύθυνση της διδακτικής προσέγγισης συγκρουσιακών ζητημάτων, το Διερευνητικό Μοντέλο Μάθησης μπορεί να προσφέρει τα κατάλληλα εργαλεία για την διαμόρφωση ενός δημοκρατικότερου πλαισίου μάθησης, όπου η γνώση οικοδομείται πάνω στις διερευνήσεις των μαθητών και δεν στηρίζεται στη μονομέρεια ενός διδακτικού εγχειριδίου ή ενός διδάσκοντος (Bacon & Matthews, 2014). Η παρούσα εργασία επιλέγει ως θεματική περιοχή τα γεγονότα της Αντίστασης, ενός συγκρουσιακού γεγονότος που κυοφορεί αντιθετικές μεταξύ τους ερμηνείες και ιστορικά αφηγήματα. Σκοπός μας είναι να διερευνηθούν οι προοπτικές διδασκαλίας συγκρουσιακών ζητημάτων, όπως τα γεγονότα της Αντίστασης, μέσα από ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διδασκαλίας, βασισμένου στις αρχές της Διερευνητικής Μάθησης. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε μία έρευνα δράσης που διήρκεσε τρεις εβδομάδες (10 διδακτικές ώρες) σε

μία τάξη της Στ' Δημοτικού. Στο πλαίσιο της έρευνας, οι μαθητές διδάχθηκαν την περίοδο της Αντίστασης μέσα από τον ειδικό φάκελο μαθήματος που σχεδιάστηκε για αυτόν τον σκοπό. Ως ερευνητικά εργαλεία αξιοποιήθηκαν τα δεδομένα της παρατήρησης και οι ομαδικές συνεντεύξεις πριν και μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Από τα συμπεράσματα της έρευνας προέκυψε ότι η ομαδοσυνεργατική διερεύνηση πολλαπλών πηγών, τροφοδότησε την διαδικασία διατύπωσης στοχευμένων ερωτημάτων, εντοπισμού πληροφοριών, αιτιολόγησης και διατύπωσης έγκυρων συμπερασμάτων σχετικά με την περίοδο της Αντίστασης. Η συμμετοχική αυτή διαδικασία σε συνδυασμό με την παροχή πολλαπλών κειμένων, συνετέλεσαν στην διαμόρφωση ενός δημοκρατικότερου πλαισίου διερεύνησης των γεγονότων της Αντίστασης, όπως η νεανική αντίσταση και το Εβραϊκό Ολοκαύτωμα, τα οποία αποσιωπώνται από τα διδακτικά εγχειρίδια.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: συγκρουσιακά ζητήματα, διερευνητικό μοντέλο μάθησης

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΚΟΥΒΑΡΑ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 44

10.30-12.00

**Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ:
ΠΟΡΕΙΕΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

Προεδρείο: Ιωάννης Πεχτελίδης

***Η σχολική κοινότητα ως διαβουλευτική δημοκρατία:
η Κοινότητα Δημοκρατίας και Ευθύνης (ΚΔΕ)
του 1ου Πειραματικού Λυκείου Θεσσαλονίκης «Μ. Ανδρόνικος»***

Θεοδόσιος Συκάς

Εκπαιδευτικός

Φιλήμων Παιονίδης

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Παρουσιάζεται και αξιολογείται η Κοινότητα Δημοκρατίας και Ευθύνης (ΚΔΕ), μια πειραματική και καινοτόμος προσπάθεια οργάνωσης της σχολικής κοινότητας του 1ου Πειραματικού Λυκείου Θεσσαλονίκης σύμφωνα με το πρότυπο της διαβουλευτικής δημοκρατίας. Η ιδέα της διαβουλευτικής δημοκρατίας, η οποία δεσπόζει στο χώρο της πολιτικής θεωρίας και εκπροσωπείται από κορυφαίους στοχαστές (Habermas, Fishkin, Dryzek, Lafont, Goodin), εδράζεται στη σημασία που έχει για τη λήψη ουσιαστικών δημοκρατικών αποφάσεων ο επιχειρηματολογικός διάλογος που διεξάγεται με ευρεία συμμετοχή, επί ίσοις όροις και με αυστηρούς κανόνες ευπρέπειας. Στο πλαίσιο αυτό συγκροτήθηκε και λειτούργησε κατά το σχολικό έτος 2018-2019 η ΚΔΕ με στόχο την από κοινού επίλυση προβλημάτων του σχολείου καθώς και τη βελτίωση του κανονισμού λειτουργίας του. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην καλλιέργεια ενός θετικού κοινωνικο-ηθικού κλίματος εντός του σχολείου και στην προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων μέσω ενός αισθήματος δικαιοσύνης. Στην ΚΔΕ συμμετείχαν υπό συνθήκες απόλυτης ισοτιμίας όλοι οι μαθητές και οι μαθήτριες των τριών τάξεων του Λυκείου καθώς και οι καθηγητές τους. Ο τρόπος λειτουργίας της που επηρεάστηκε από τη θεσμική συγκρότηση της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας είχε ως εξής: Οι εκλεγμένοι από την κοινότητα μαθητές που συγκροτούν τα μαθητικά συμβούλια κατανεμήθηκαν σε τρεις ομάδες, οι δύο από τις οποίες ανέλαβαν την προετοιμασία της ημερήσιας διάταξης με τη βοήθεια ενός συντονιστή εκπαιδευτικού και η τρίτη την προεδρία της συνέλευσης. Κατά τη διάρκεια των συνελεύσεων συζητούνταν οι προτάσεις

των ομάδων αυτών, αλλά κάθε μέλος είχε το δικαίωμα να προτείνει αιτιολογημένες τροποποιήσεις. Οι τελικές αποφάσεις λαμβάνονταν σύμφωνα με την αρχή της απόλυτης πλειοψηφίας μεταξύ των δύο επικρατέστερων προτάσεων. Εξυπακούεται ότι της ψηφοφορίας προηγούνταν ουσιαστικός επιχειρηματολογικός διάλογος. Μέσω της συστηματικής παρατήρησης των συνελεύσεων, ενός ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς των μαθητών και συνεντεύξεων με τα μέλη των μαθητικών συμβουλίων, υποστηρίζεται ότι η λειτουργία της ΚΔΕ συνέβαλε όχι μόνο στη βελτίωση της λειτουργίας του Λυκείου αλλά και στην ανάπτυξη ενός αισθήματος ευθύνης για τα κοινά μεταξύ των μαθητών, καθώς και στην άμεση και πρακτική κατανόηση των δημοκρατικών διαδικασιών και αξιών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: σχολική κοινότητα, διαβουλευτική δημοκρατία

Ψηφιακός Ακτιβισμός και Δημοκρατικό Σχολείο Αξιοποίηση των e-πρακτικών της Διεθνούς Αμνηστίας στο πλαίσιο διδασκαλίας της Μελέτης Περιβάλλοντος

Χαρίκλεια Πίτσου

Πανεπιστήμιο Πατρών

Μαρίνα Σούννογλου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναδείξει πώς ο ψηφιακός ακτιβισμός μπορεί να ενσωματωθεί στο γνωστικό αντικείμενο της Μελέτης Περιβάλλοντος (ΜτΠ) στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Προκρίνεται η ΜτΠ καθώς αποτελεί ένα διαθεματικό και πολυσυλλεκτικό γνωστικό αντικείμενο, που έχει διαμορφωθεί από τη συμβολή διαφόρων επιστημονικών κλάδων και μελετά το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Σε πρώτο επίπεδο, θα παρουσιαστεί η έννοια του ψηφιακού ακτιβισμού. Σε δεύτερο επίπεδο, θα παρουσιαστούν μορφές ψηφιακού ακτιβισμού που χρησιμοποιεί η Διεθνής Αμνηστία. Χαρακτηριστικά αναφέρονται οι: Web actions - ηλεκτρονικές εκκλήσεις, Email campaigning, Social Media – μέσα κοινωνικής δικτύωσης, Photo actions – φωτογραφικές δράσεις, Web και video games, Διαδραστικοί χάρτες. Σε τρίτο επίπεδο, θα αναδειχθεί με ποιο τρόπο οι προαναφερόμενες μορφές ψηφιακού ακτιβισμού μπορούν να συμπεριληφθούν στο περιεχόμενο της ΜτΠ και κατ' επέκταση να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα προκειμένου οι μορφές αυτές να συμβάλλουν στη δημιουργία ψηφιακών πολιτών. Συγκεκριμένα, ο ψηφιακός πολίτης είναι ικανός χρήστης των ΤΠΕ, γνωρίζει τις προκλήσεις τους, τις χρησιμοποιεί αποτελεσματικά για να συμμετάσχει σε εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και οικονομικές δραστηριότητες, χρησιμοποιεί και αναπτύσσει την κριτική σκέψη των δεξιοτήτων στον κυβερνοχώρο, είναι εγγράμματος στη γλώσσα, τα σύμβολα, και τα κείμενα των ψηφιακών τεχνολογιών, αποδεικνύει την τιμιότητα και την ακεραιότητα και την ηθική

συμπεριφορά στη χρήση αυτών, σέβεται τις έννοιες της ιδιωτικής ζωής και της ελευθερίας του λόγου στον ψηφιακό κόσμο, συμβάλλει και προωθεί ενεργά τις αξίες της ψηφιακής ιθαγένειας σε απευθείας σύνδεση με το περιβάλλον του (Larson, Miller & Ribble, 2010). Σε όλα τα παραπάνω η εκπαίδευση καλείται να έχει καθοριστικό ρόλο από τις πρώτες τάξεις της βασικής εκπαίδευσης καθώς το σύνολο των χαρακτηριστικών του ψηφιακού πολίτη απαιτεί μια δια βίου διαδικασία. Και τούτο διότι ο ψηφιακός πολίτης προϋποθέτει να είναι γνώστης των δημοκρατικών αξιών και των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να έχει αποκτήσει δεξιότητες που να του επιτρέπουν τη χρήση των ΤΠΕ προς όφελος όλων και να έχει υιοθετήσει στάσεις οι οποίες να προωθούν και να προασπίζουν τις δημοκρατικές αρχές.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *e-Ακτιβισμός, δημοκρατία, εκπαίδευση*

Η ‘φωνή’ των μαθητών (γηγενών ή μη) της Ε΄ και Στ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου για πτυχές της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας

Βασιλική Τζίκα, Σταυρούλα Καλδή, Χρήστος Γκόβαρης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η παρούσα έρευνα επιδιώκει να καταγράψει τη ‘φωνή’ των γηγενών μαθητών και των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στο σύγχρονο δημοτικό σχολείο, να εντοπίσει την ύπαρξη ή μη τυχόν διαφορών και να συμβάλλει στην ανάδειξη ενός πιο ενεργού ρόλου όλων των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, διερευνά τις απόψεις, τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις τόσο των γηγενών μαθητών όσο και των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο για τον βαθμό έκφρασης και συμμετοχής τους στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία, για την προώθηση της ‘φωνής’ τους. Οι θεωρητικοί άξονες στους οποίους στηρίζεται η παρούσα έρευνα είναι η κοινωνική μάθηση, ο κονστρουκτιβισμός, η ομαδοσυνεργατική μάθηση, η διδακτική μέθοδος project και η διαπολιτισμική εκπαίδευση. Η ερευνητική μέθοδος που ακολουθήθηκε είναι η ποιοτική. Το δείγμα αποτελούν είκοσι μαθητές και η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ημιδομημένου οδηγού συνέντευξης. Τα δεδομένα αναλύθηκαν μέσω της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου σε θεματικές κατηγορίες και υποκατηγορίες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι (α) οι μαθητές γενικά δεν εκφράζονται και δεν τους δίνονται περιθώρια έκφρασης μέσα στη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία, (β) θέλουν και καταφέρνουν να συμμετέχουν γενικά σε διάφορες δραστηριότητες και συζητήσεις, χωρίς όμως να δίνουν σαφείς ή λεπτομερείς απαντήσεις σχετικές με το είδος αυτής της συμμετοχής, (γ) δεν έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν ασκήσεις και οι εκπαιδευτικοί δεν διαφοροποιούν τη διδασκαλία τους ανάλογα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των μαθητών και (δ) η συνεργασία μεταξύ τους φαίνεται να είναι επιφανειακή και περιστασιακή. Ελάχιστες διαφορές μεταξύ γηγενών μαθητών και μαθητών με μεταναστευτικό

υπόβαθρο εντοπίστηκαν όμως, η μαθησιακή και η διδακτική διαδικασία χρήζει βελτίωσης για την προώθηση της ‘φωνής’ όλων των μαθητών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ‘φωνή’ μαθητών, διδακτική και μαθησιακή διαδικασία

Ο Καθολικός Σχεδιασμός για τη Μάθηση στη δημοκρατική τάξη: παραδείγματα, σκέψεις και προβληματισμοί από την εφαρμογή του στο μάθημα της μουσικής.

*Έλενα Νικολάου
Μίτση Ακογιούνουλου
Μαρία Χαλκιαδάκη
Ιόνιο Πανεπιστήμιο*

Η δημοκρατική εκπαίδευση διδάσκει στους μαθητές ότι η φωνή τους, η γνώμη τους και η άποψή τους έχουν σημασία στο κοινωνικό σύνολο ενός τμήματος, μιας τάξης και κατ’ επέκταση, ενός σχολείου, και τους προετοιμάζει για ενεργή συμμετοχή στη βελτίωση της κοινωνίας (Draper, 2019). Προωθώντας την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και την ισότητα (Pryor, 2004), η δημοκρατική προσέγγιση στο μάθημα της μουσικής ενθαρρύνει την ατομική μουσική σκέψη, την έκφραση και αποδοχή των μουσικών προτιμήσεων και επιλογών του μαθητή, τη μάθηση με ανοχή στα λάθη εντός υποστηρικτικού περιβάλλοντος, την αναγνώριση του ατομικού ρόλου μέσα σε ένα μουσικό σύνολο που επιδιώκει ομαδικό αποτέλεσμα, αλλά και την ενίσχυση μουσικών πρωτοβουλιών, με στόχο μία ανεξάρτητη πορεία μουσικής εξέλιξης (Woodford, 2004). Ο Καθολικός Σχεδιασμός για τη Μάθηση (ΚΣΜ) είναι ένα πλαίσιο που ενισχύει την προσωπική πρωτοβουλία και συμμετοχή των μαθητών, καθοδηγείται από τις δικές τους επιλογές, και οι αρχές του προάγουν την ισότιμη πρόσβαση στη μάθηση σε όλους (Meyer, Rose και Gordon, 2014). Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση του ΚΣΜ ως πλαίσιο δημοκρατικής προσέγγισης στο μάθημα της μουσικής. Αυτή επιχειρείται μέσω της συσχέτισης των αρχών που διέπουν τον ΚΣΜ (Burgstahler, 2009α, 2009β) με τις τρεις πτυχές της δημοκρατικής εκπαίδευσης της Pryor (2004), αντλώντας υλικό από παραδείγματα δύο εφαρμογών του ΚΣΜ στο μάθημα της μουσικής σε μία τάξη προσχολικής ηλικίας και μία τάξη Ε΄ δημοτικού. Ακολουθώντας ποιοτικό σχεδιασμό και απαγωγική θεματική ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν από βιντεοσκοπήσεις των μαθημάτων και παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών ως προς τον σχεδιασμό και την υλοποίησή τους, διασαφηνίζεται η συσχέτιση του Καθολικού Σχεδιασμού με μία διδασκαλία που προάγει την ελευθερία, την ισότητα και τη δικαιοσύνη. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι ο ΚΣΜ μπορεί να αποτελέσει ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για το δημοκρατικό κλίμα, μετατρέποντας τη σχολική τάξη σε μία κοινότητα μάθησης, ελεύθερης και αυτοκαθοδηγούμενης, η οποία στηρίζεται στην ισότητα και τον αλληλοσεβασμό.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: καθολικός σχεδιασμός, μουσική, δημοκρατική τάξη

Η συμμετοχή των μαθητών/τριών στις αποφάσεις της σχολικής κοινότητας: Νομοθεσία και προοπτικές προς μια εκπαίδευση βασισμένη στα κοινά

Στέλιος Πανταζίδης, Ιωάννης Πεχτελίδης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τα τελευταία χρόνια το ζήτημα του πώς μπορεί η εκπαίδευση να προωθήσει τη δημοκρατική πολιτειότητα, βρίσκεται στο επίκεντρο του εκπαιδευτικού και ακαδημαϊκού διαλόγου (Biesta, 2015). Σημαντικό μέρος αυτής της συζήτησης καταλαμβάνουν εναλλακτικές θεωρητικές προσεγγίσεις για τη συμμετοχή των παιδιών και των νέων στη διαμόρφωση της καθημερινής ζωής του σχολείου και της εκπαιδευτικής διαδικασίας που λαμβάνει χώρα σε αυτό, οι οποίες υποστηρίζουν πως όσο το δυνατόν νωρίτερα στη ζωή ενός ανθρώπου βιώνεται η δημοκρατία τόσο πιο εύκολο είναι να υιοθετηθεί μετέπειτα μια δημοκρατική στάση (Moran-Ellis & Sünker, 2018). Στην εισήγησή αυτή γίνεται φανερό ότι η βιωμένη δημοκρατική πολιτειότητα μπορεί να ξεκινήσει από την προσχολική ηλικία σε σχολικές κοινότητες που υιοθετούν τις αξίες της ηθικής και τη λογική των Κοινών (Commons) μετατρέποντας την καθημερινή σχολική πραγματικότητα σε ένα ζωντανό εργαστήριο της δημοκρατίας (Bourassa, 2017· Korsgaard, 2018). Η λογική αυτή μπορεί να ενδυναμώσει τον ρόλο των μαθητών/-τριών, καθώς δίνεται η δυνατότητα να λάβουν οι ίδιοι/-ες αποφάσεις σε θέματα που τους/τις αφορούν αναπτύσσοντας χρήσιμες ικανότητες, όπως είναι η αυτονομία, η συμμετοχή σε συλλογικές διαδικασίες, η αλληλεγγύη κλπ. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι αφενός να παρουσιάσει κριτικά τη δημοκρατική εκπαίδευση και πολιτειότητα των κοινών και αφετέρου να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να εφαρμοστεί στην ελληνική δημόσια εκπαίδευση. Για τον λόγο αυτόν, πραγματοποιήθηκε ανάλυση λόγου του νομικού πλαισίου για τη σχολική ζωή, έτσι ώστε να έρθουν στην επιφάνεια κενά και αντιφάσεις στη νομοθεσία τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν προς μια εκπαίδευση βασισμένη στα κοινά. Στα αποτελέσματα φανερώνεται ότι υπάρχουν σημεία όπου δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη του διδακτικού προσωπικού, ώστε να προωθήσουν την ενεργητική συμμετοχή των μαθητριών/-ών, αλλά και να έχουν την ευελιξία να προσαρμοστούν στις ανάγκες τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτικά κοινά, νομοθεσία, συμμετοχή, σχολική κοινότητα, δημοκρατική πολιτειότητα

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ Α
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 45

10.30-12.00

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ, ΜΗ ΤΥΠΙΚΗ ΚΑΙ ΑΤΥΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Ιωάννης Θωίδης

***Ο ρόλος της μη τυπικής εκπαίδευσης στην επιμόρφωση
των εκπαιδευτικών****Δημήτριος Δροσάτος*
Εκπαιδευτικός

Με αφορμή το ΙΣΤ΄ Διεθνές Συνέδριο: «Το σχολείο στη δημοκρατία – Η δημοκρατία στο σχολείο» κρίθηκε σκόπιμο να αναλυθεί ο ρόλος της μη τυπικής εκπαίδευσης στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και αυτό διότι μόνο σε ένα δημοκρατικό εκπαιδευτικό περιβάλλον μπορεί να αναπτυχθεί και να ευδοκιμήσει ή μη τυπική εκπαίδευση και κατ' επέκταση η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ειδικότερα, η παρούσα εργασία θέτει στο επίκεντρο της ανάλυσής της την έννοια της μη τυπικής εκπαίδευσης αναδεικνύοντας μία σειρά ζητημάτων που μπορούν να συμβάλλουν στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Η μη τυπική εκπαίδευση έχει γίνει κατανοητό σήμερα ότι έχει μεγάλη σημασία. Το θέμα χρήζει ιδιαίτερης σημασίας και ανάγκης διερεύνησης, διότι μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, πέρα των παραδοσιακών πλαισίων και πρακτικών. Η μη τυπική εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο και μέσο για την επιμόρφωσή των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο του σχολείου. Σημαντικό στοιχείο της άτυπης εκπαίδευσης αποτελεί το γεγονός ότι τα άτομα συμμετέχουν σε δραστηριότητες ανεπίσημης εκπαίδευσης με βάση τα ενδιαφέροντά τους και τον ενθουσιασμό τους. Είναι συνειδητή συνεπώς η συμμετοχή τους και δεν υποχρεώνονται να συμμετέχουν σε αυτά στο πλαίσιο των υποχρεώσεών τους. Επιπλέον, τα ίδια διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο της εκπαίδευσής τους και δε λαμβάνουν μέρος σε μία εκπαίδευση που τους παρέχει μόνο θεωρητικές γνώσεις και δεξιότητες και όχι πρακτικές, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για την περίπτωση των εκπαιδευτικών. Σκοπός της παρούσας επιστημονικής εργασίας μέσα από τη μελέτη των θεωρητικών βιβλιογραφικών αναφορών είναι η διερεύνηση της έννοιας της μη τυπικής εκπαίδευσης, η πρόοδος της, η σημασία της, τα είδη της και η εφαρμογή της στην περίπτωση των εκπαιδευτικών, καθώς και η καταγραφή και η ανάδειξη μιας σειράς ζητημάτων που μπορούν να συμβάλλουν στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Μέσα από την ανάλυση εντοπίστηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά της μη τυπικής εκπαίδευσης, που καταστούν κατανοητή τη μεγάλη σημασία της σε όλα τα εκπαιδευτικά πλαίσια, συμπεριλαμβανομένης και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Επίσης, αναδείχτηκε ο ρόλος της στην ανάπτυξη των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων των ατόμων. Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε ότι συμβάλλει στο να αναπτυχθούν δεξιότητες που μπορούν να

εφαρμοστούν ρεαλιστικά και που είναι σημαντικές για τους εκπαιδευτικούς και τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Μη τυπική εκπαίδευση, επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Κοινοτικά μετασχολικά προγράμματα: Η περίπτωση των Κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών

Στεργιανή Γεωργιάδου, Ιωάννης Θωίδης
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Τα τελευταία χρόνια πολλές χώρες αναγνωρίζοντας την ανάγκη να διασφαλιστεί η φροντίδα και επιμέλεια όλων των παιδιών και να εξασφαλιστούν ίσες ευκαιρίες για επιτυχία στο σχολείο, εφάρμοσαν πολιτικές και προγράμματα με σκοπό την επέκταση και ανάπτυξη ευκαιριών εκπαίδευσης, αγωγής και φροντίδας που θα συμπληρώνουν την "παραδοσιακή" τυπική εκπαίδευση (Mahoney, Larson, Eccles & Lord, 2005; Mahoney, Parente, & Zigler, 2009; Newman, Fox, Flynn & Christeson, 2000). Στο πλαίσιο αυτό λειτούργησαν στην Ελλάδα τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ), ένας κοινοτικός, μετασχολικός θεσμός ολοήμερης εκπαίδευσης που συνεχώς επεκτείνεται και προσελκύει όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον των μαθητών και των γονέων. Τα ΚΔΑΠ εξετάζονται στο πλαίσιο της ολοήμερης εκπαίδευσης που περιλαμβάνει τόσο θεσμούς της κοινοτικής εκπαίδευσης, όσο και αντίστοιχων μετασχολικών προγραμμάτων. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της λειτουργίας των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) μέσα από την ποσοτική αποτίμηση των απόψεων των εκπαιδευτικών που εργάζονται στα ΚΔΑΠ, των μαθητών και των γονέων. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 39 εκπαιδευτικοί, 220 μαθητές και 147 γονείς που προέρχονταν από 12 ΚΔΑΠ της Περιφέρειας της Δυτικής Μακεδονίας. Για τον σκοπό της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τρία γραπτά ερωτηματολόγια με κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις που κατασκευάστηκαν για τους σκοπούς της έρευνας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι μαθητές, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί αποτιμούν θετικά την λειτουργία των ΚΔΑΠ. Οι μαθητές επισημαίνουν τη δυνατότητα που δίνεται να περνούν περισσότερο εξωσχολικό χρόνο με συνομηλικούς και να κάνουν καινούργιους φίλους. Οι γονείς τονίζουν το θέμα της ασφαλούς φύλαξης των παιδιών σε ώρες εργασίας των γονέων και τις δυνατότητες που προσφέρουν τα προγράμματα και οι δραστηριότητες του ΚΔΑΠ για προσωπική ανάπτυξη, ενώ οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν στη σημασία των προγραμμάτων για την καλλιέργεια επικοινωνιακών, κοινωνικών και ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων των παιδιών.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ολοήμερη εκπαίδευση, μετασχολικά προγράμματα, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών (κδαπ), κοινοτική εκπαίδευση

Οικογένεια και ελεύθερος χρόνος: Οι απόψεις των γονέων για τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών τους και την δική τους θέση σε αυτόν

Ιωάννης Θωίδης, Μένια Βράντση
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ο ελεύθερος χρόνος εξετάζεται ως πλαίσιο μάθησης, ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης και κοινωνικοποίησης των παιδιών και των εφήβων, αλλά και ως πλαίσιο αλληλεπίδρασης γονέων και παιδιών που επηρεάζει και ενισχύει την οικογενειακή συνοχή (Schwab & Dustin, 2015, Melton, 2017, Harrington, 2015). Ο ρόλος των γονέων έχει αναδειχθεί ως κυρίαρχος παράγοντας επιρροής των επιλογών του ελεύθερου χρόνου των παιδιών (Shannon, 2006, Shannon & Shaw, 2008, Pereira, 20011, Wheeler, 20014, Arisoy & Tutkun 2012, Gracia, 2015). Στα πλαίσια του ελεύθερου χρόνου γονείς και παιδιά μοιράζονται κοινές δραστηριότητες και κοινά ενδιαφέροντα, στα οποία αντικατοπτρίζονται οι γονεϊκοί ρόλοι και το νόημα που τους προσδίδει η οικογένεια. (Shaw, 2008). Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων σχετικά με ζητήματα διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου των παιδιών τους και ιδιαίτερα η διερεύνηση της συμμετοχής των ίδιων των γονέων στον ελεύθερο εξωσχολικό χρόνο των παιδιών τους. Επιδιώχθηκε επιπλέον η ποσοτική αποτίμηση των αντιλήψεών τους σχετικά με τον κοινό ελεύθερο χρόνο της οικογένειας και τις δραστηριότητες που τον συνθέτουν. Για τους σκοπούς της έρευνας κατασκευάστηκε ένα δομημένο γραπτό ερωτηματολόγιο το οποίο βασίστηκε σχετικές έρευνες (Futner – Kallmuenzer, Hoessl, Janke, Kellermann & Lipski, 2002, Zabriskie & McCormick, 2001). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας ο ελεύθερος εξωσχολικός χρόνος των παιδιών αναγνωρίζεται από τους γονείς ως πλαίσιο που πρέπει να διαμορφώνεται από δραστηριότητες ευχαρίστησης και μάθησης. Οι γονείς επιδιώκουν την διαμόρφωση ενός ενισχυτικού περιβάλλοντος που υποστηρίζει και ενθαρρύνει με ποικίλους τρόπους την ουσιαστική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου. Ως πλαίσιο οικογενειακής αλληλεπίδρασης, ο ελεύθερος χρόνος της οικογένειας περιλαμβάνει καθημερινές δραστηριότητες, αθλητικά ενδιαφέροντα, αλλά και εξόδους και εκδρομές. Η έρευνα έδειξε επίσης πως οι γονείς αφιερώνουν το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού ελεύθερου χρόνου τους στις οικογενειακές υποχρεώσεις. Στον βαθμό συμμετοχής των γονέων και στο είδος των δραστηριοτήτων που μοιράστηκαν με τα παιδιά τους στον ελεύθερο χρόνο τους παρουσιάστηκε σημαντική διαφοροποίηση ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα και το φύλο που αυτοί ανήκαν.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *οικογενειακός ελεύθερος χρόνος, εξωσχολικός χρόνος, ελεύθερος χρόνος, γονεϊκή εμπλοκή.*

Πολιτισμικές και κριτικές εκπαιδευτικές προσεγγίσεις

των φυσικών επιστημών

Κωνσταντίνος Σκορδούλης, Ιωάννα Κατσιαμπούρα
Εθνικό και Καποδιστριακό πανεπιστήμιο Αθηνών

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, οι Φυσικές Επιστήμες έπαψαν να αντιμετωπίζονται αποκλειστικά και μόνο ως ένα λογικά συνεκτικό σώμα από προτάσεις που είναι δυνατό να επικυρωθούν ή να διαψευσθούν με ασφάλεια και που έχουν αποκαθαρθεί από οποιοσδήποτε φορτίσεις που έχουν σχέση με τις ανθρώπινες αξίες, τις υποκειμενικές αμφιταλαντεύσεις ή τις κοινωνικές επιρροές. Η εργασία αυτή αποτελεί μια προσέγγιση για την συγκρότηση των αξόνων μιας Κριτικής Εκπαίδευσης στις Φυσικές Επιστήμες οι οποίοι προκύπτουν από την σύνθεση των θεωρήσεων της Κριτικής Θεωρίας, της Κριτικής Παιδαγωγικής και των Πολιτισμικών Σπουδών. Στην εργασία μας, θα δώσουμε το θεωρητικό πλαίσιο των πολιτισμικών σπουδών σχετικά με την επιστήμη υποστηρίζοντας ότι με τη διεύρυνση των νεομαρξικών θεωρήσεων για την κουλτούρα και την κοινωνία, στις Πολιτισμικές Σπουδές συνδυάζονται οι θεωρητικές αναλύσεις για την Επιστήμη και τον καπιταλισμό με θεωρήσεις για τα πολιτιστικά τεχνουργήματα, τη λογοτεχνία επιστημονικής φαντασίας, και την πολιτική των κινημάτων κοινωνικής κριτικής. Επιπλέον στην εργασία μας θα υποστηρίξουμε ότι με τον όρο "Πολιτισμικές Προσεγγίσεις της Επιστημονικής Γνώσης" περιγράφεται η μελέτη των διαφόρων πρακτικών μέσα από τις οποίες η επιστημονική γνώση αρθρώνεται και αναπτύσσεται σε συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια ή μεταφέρεται και διαχέεται σε νέα. Οι «Πολιτισμικές Σπουδές της Επιστημονικής Γνώσης» έχουν ως αντικείμενο έρευνας τη συσχέτιση μεταξύ της καθιέρωσης της γνώσης και εκείνων των πρακτικών που οι φιλόσοφοι της επιστήμης θεωρούν ως «εξωτερικών» στη γνώση. Η παραπάνω θεώρηση εκβάλλει στο έργο του Joe Kincheloe, ο οποίος από τον χώρο της Κριτικής Παιδαγωγικής προσπάθησε να εμπλουτίσει την Εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες με το στοιχείο της «κριτικότητας» (criticality) και υποστήριξε την εισαγωγή κοινωνικά κριτικών διαστάσεων στο αναλυτικό πρόγραμμα των Φυσικών Επιστημών. Βασισμένη στην Κριτική Θεωρία και εμπλουτισμένη με τα πορίσματα των Πολιτισμικών Σπουδών, η Κριτική Εκπαίδευση έχει προταθεί ως πλαίσιο για την αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών των φυσικών επιστημών, στην κατεύθυνση της ενδυνάμωσης του αδύναμου (Bayne, 2009· Weinstein, 2009· Buxton, 2010· Barton, 2010). Στην εργασία μας θα αναλύσουμε το έργο του Joe Kincheloe και θα υποστηρίξουμε ότι η Κριτική Εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες θα πρέπει να ξεκινήσει από την εκπαίδευση των δασκάλων. Οι δάσκαλοι θα πρέπει να αναζητήσουν μια βαθύτερη κατανόηση του πώς και γιατί οι επιστημονικές και τεχνολογικές δραστηριότητες δομούνται όχι μόνο ιστορικά και πολιτισμικά αλλά και ηθικά, και ότι η κριτική και χειραφετημένη γνώση δεν μπορεί να βασίζεται αποκλειστικά στην εννοιολογική κατανόηση αλλά θα πρέπει να δίνεται έμφαση στην κατανόηση που ενθαρρύνει τους μαθητές να δραστηριοποιηθούν κοινωνικά.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *φυσικές επιστήμες, κριτική εκπαίδευση, κριτική παιδαγωγική, πολιτισμικές σπουδές*

Η πρόκληση της αξιοποίησης του παιχνιδιού ως διδακτικού μέσου στο δημοκρατικό σχολείο. Μια ερευνητική προσέγγιση

Μαρία Σακελλαρίου, Μαρία Μπάνου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σε ένα δημοκρατικό σχολείο το παιχνίδι θεωρείται ως ένα σημαντικό μέσο μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού. Σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού (άρθρο 31, 1989), το παιχνίδι αποτελεί δικαίωμα κάθε παιδιού και απαραίτητο στοιχείο της ανάπτυξής του. Το παιχνίδι συνιστά μια διαδικασία που συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου, καθώς και ένα μέσο παροχής ίσων ευκαιριών μάθησης και διδασκαλίας στο πλαίσιο της προσχολικής και σχολικής εκπαίδευσης (Brock, Dodds, Jarvis, & Olusoga, 2016). Η σπουδαιότητα του παιχνιδιού ως διδακτικού μέσου είναι ευρέως αναγνωρισμένη (Johnson & Wu, 2019· Gal-Szabo, Spinrad, Eisenberg, & Sulik, 2018· Wood, 2014). Ωστόσο, παρά τη σημαντικότητα του θέματος τα ερευνητικά δεδομένα στην ελληνική βιβλιογραφία είναι ελάχιστα. Σκοπός της ερευνητικής εργασίας είναι να εξετάσει με βάση την παραπάνω φιλοσοφία για τη διδακτική του παιχνιδιού τις απόψεις νηπιαγωγών (N: 66) της Περιφέρειας Ηπείρου και τεταρτοετών προπτυχιακών φοιτητών (N:64) του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σχετικά με την προώθηση του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία στο δημοκρατικό σχολείο. Ειδικότερα, με τη βοήθεια ποιοτικών (συνεντεύξεις) και ποσοτικών ερευνητικών μεθόδων (ερωτηματολόγια) διερευνώνται οι απόψεις τους αναφορικά με την ισότιμη συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία με βάση τη διδακτική του παιχνιδιού. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η διαδικασία σχεδιασμού δραστηριοτήτων παιχνιδιού στο δημοκρατικό σχολείο οφείλει να είναι μια συμμετοχική ενέργεια μεταξύ εκπαιδευτικών και παιδιών. Οι εκπαιδευτικοί σε αντίθεση με τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς αναγνωρίζουν περισσότερο τη συνεισφορά του παιχνιδιού στην εκπαίδευση και αισθάνονται μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση αναφορικά με τον παιδαγωγικό σχεδιασμό, εξαιτίας της προσωπικής τους εμπειρίας με το παιχνίδι. Τέλος, η μελέτη επιβεβαιώνει ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται παιδαγωγική υποστήριξη προκειμένου να σχεδιάζουν και να αξιολογούν δραστηριότητες παιχνιδιού στο σχολείο, οι οποίες θα προάγουν τη συμμετοχική δημοκρατία και τη συλλογικότητα, έτσι ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν την έννοια του θεσμού της δημοκρατίας μέσα από την παιδαγωγική του παιχνιδιού.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διδακτική του παιχνιδιού, συμμετοχική δημοκρατία, νηπιαγωγείο

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ Θ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 46

10.30-12.00

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Μαρία Κλαδάκη

***Αγγίζοντας αντικείμενα στο μουσείο: Η εμπειρία και οι απόψεις
μαθητών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από το
Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας****Χαρίκλεια Κανάρη, Θεοδώρα Παπαϊωάννου*
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η Μουσειακή Εκπαίδευση και η σχέση σχολείου και μουσείου αποτελούν πλέον ένα ευρύτατο πεδίο μελετών, ερευνών και πρακτικών διεθνώς αλλά και στη χώρα μας. Τα μουσεία ως μη τυπικά περιβάλλοντα μάθησης είναι χώροι με σημαντική πολιτιστική, εκπαιδευτική και κοινωνική βαρύτητα στους οποίους τα σχολεία παραδοσιακά πραγματοποιούν οργανωμένες εκπαιδευτικές επισκέψεις. Η βιωματική μάθηση και η άμεση εμπειρία από αντικείμενα και «απτά» τεκμήρια του πολιτισμού είναι μερικά από τα βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά της μάθησης στα μουσεία. Αν και η πολυαισθητηριακή προσέγγιση των μουσειακών αντικειμένων αποτελεί ένα χαρακτηριστικό πολλών εκπαιδευτικών προγραμμάτων με την αξιοποίηση εποπτικού υλικού και ποικίλων δραστηριοτήτων, οι ίδιοι οι εκθεσιακοί χώροι των μουσείων είναι οπτικοκεντρικά οργανωμένοι. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της εμπειρίας και των απόψεων βλέπόντων μαθητών Ε΄ Δημοτικού σχετικά με την απτική πρόσβαση σε αντικείμενα κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους σε ένα θεατροπαιδαγωγικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο Διαχρονικό Μουσείο Λάρισας. Το συγκεκριμένο μουσείο διαθέτει στους χώρους του μόνιμες, ειδικά διαμορφωμένες προθήκες με απτικά εκθέματα. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε: α. με ημιδομημένες συνεντεύξεις από τους συνοδούς εκπαιδευτικούς, και β. με τη χρήση φύλλων ανατροφοδότησης με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις που συμπληρώθηκαν από τους μαθητές. Η επεξεργασία και η ανάλυση των δεδομένων έδειξαν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές κατανοούν τη σημασία της προστάσιας των μουσειακών αντικειμένων, τη θετική τους ανταπόκριση και τη σημασία της αφής για την ενδυνάμωση της συνολικής μουσειακής και μαθησιακής εμπειρίας αλλά και την αναγκαιότητα της κατάλληλης προσέγγισης για την ουσιαστική αξιοποίηση των αντικειμένων που είναι προσβάσιμα μέσω αφής στους εκθε-

σιακούς χώρους των μουσείων. Τα αποτελέσματα της έρευνας συνάδουν με την παραδοχή ότι τα θεωρητικά μοντέλα του Καθολικού Σχεδιασμού και του Καθολικού Σχεδιασμού στη Μάθηση θα πρέπει να αποτελούν βασικά πλαίσια για την οργάνωση των χώρων και των προγραμμάτων των μουσείων με πολλαπλά οφέλη για όλους τους επισκέπτες – παιδιά και ενήλικες – ανεξάρτητα από τις διαφορές τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *μουσείο, αφή, καθολικός σχεδιασμός στη μάθηση*

Επισκέψεις νηπιαγωγείων σε χώρους πολιτισμού: Απόψεις και πρακτικές νηπιαγωγών

Βασίλειος Οικονομίδης, Σοφία Τρούλη
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η επίσκεψη σε χώρους πολιτισμού (μνημεία, εκκλησίες, μουσεία, πινακοθήκες, ενυδρεία κ.ά.) συχνά εντάσσεται στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στα νηπιαγωγεία. Ταυτόχρονα, αποτελεί μία δράση που προάγει την πολιτισμική και πολιτική κοινωνικοποίηση του παιδιού, αλλά και βοηθάει την ανάπτυξη της δημοκρατικής συμπεριφορά του παιδιού μέσω της συμμετοχής του σε συζητήσεις, διαδικασίες επιλογών και επαφή με άλλα πολιτισμικά στοιχεία. Ως χώρους πολιτισμού εννοούμε εκείνους που έχουν μια ιδιαίτερη πολιτισμική ταυτότητα και προσφέρουν ανάλογα ερεθίσματα στους επισκέπτες τους. Ωστόσο, οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τα ζητήματα που προκύπτουν από τη διοργάνωση τέτοιων δραστηριοτήτων δεν έχουν μελετηθεί αρκετά. Σκοπός της έρευνάς μας είναι να εντοπίσει τις πρακτικές που υιοθετούν οι νηπιαγωγοί, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στις δραστηριότητες αυτές και να προτείνει νέες προσεγγίσεις. Ενδιαφέρει ιδιαίτερα το πώς οι μαθητές κατά τις επισκέψεις αυτές εμπλέκονται στον δημοκρατικό διάλογο. Στο πλαίσιο αυτό, με ερευνητικό εργαλείο ερωτηματολόγιο που περιλαμβάνει ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις (τύπου Likert), διερευνούμε την επαφή νηπιαγωγών της Κρήτης τόσο με χώρους πολιτισμού όσο και με μουσειοπαιδαγωγικές γνώσεις και δράσεις. Πιο συγκεκριμένα, διερευνούμε τα κριτήρια επιλογής των νηπιαγωγών του δείγματος για την επίσκεψη σε χώρους πολιτισμού, τις απόψεις τους για την προσφορά των επισκέψεων αυτών στα παιδιά όσον αφορά και την ανάπτυξη της δημοκρατικής τους συμπεριφοράς, τη σύνδεση των επισκέψεων και δράσεων αυτών με το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, τις διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζουν, τις ενέργειες που αναπτύσσουν κατά την προετοιμασία, υλοποίηση και επεξεργασία μιας επίσκεψης σε χώρο πολιτισμού και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας οδηγούν σε ενδιαφέροντα ευρήματα για τις σχετικές απόψεις και πρακτικές των νηπιαγωγών, οι οποίες συσχετίζονται με εκπαιδευτικά τους χαρακτηριστικά. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας διατυπώνονται ερευνητικές και παιδαγωγικές προτάσεις με σκοπό την ποσοτική διεύρυνση και την ποιοτική βελτίωση των επισκέψεων νηπιαγωγείων σε χώρους πολιτισμού.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: νηπιαγωγείο, μουσειακή αγωγή, πρακτικές νηπιαγωγών

**Φτιάχνουμε το δικό μας Μουσείο του Πολυτεχνείου:
Προσεγγίζοντας την έννοια της Δημοκρατίας στο σχολείο
Οδηγός δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο**

Βασιλική Βούλγαρη
Εκπαιδευτικός

Σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις, ο άνθρωπος βρίσκεται συνεχώς στη θέση να προσπαθεί να κατανοήσει και να μάθει τον κόσμο μόνος του, κάνοντας τις δικές του, προσωπικές επιλογές και βασιζόμενος στην προηγούμενη εμπειρία του, ή μέσα από την εκπαίδευση. Στη Μουσειοπαιδαγωγική, τα γενικά αποτελέσματα μάθησης εστιάζουν στη γνώση που ο μαθητευόμενος πιστεύει ότι έχει κατακτήσει. Η Προφορική Ιστορία αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της Ιστορίας που αφορά, προσωπικές μαρτυρίες του πρόσφατου παρελθόντος, οι οποίες μεταδόθηκαν από γενιά σε γενιά. Στο πλαίσιο εργασίας του μαθήματος της Προφορικής Ιστορίας του ΠΤΠΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, προσεγγίστηκε η έννοια της Δημοκρατίας μέσω ενός πρόσφατου ιστορικού γεγονότος, τις τρεις ημέρες της εξέγερσης των φοιτητών στο Πολυτεχνείο το Νοέμβρη του 1973 παίρνοντας συνέντευξη από πληροφορήτρια που έζησε από κοντά τα γεγονότα. Η συνέντευξη προσέφερε το απαραίτητο υλικό να σχεδιαστούν οι δραστηριότητες, προσομοιώνοντας τις συνθήκες μελλοντικής λήψης προφορικής μαρτυρίας από τα νήπια. Όσον αφορά την προσχολική εκπαίδευση – χώρο εφαρμογής του πονήματος -, τα νήπια δεν διδάσκονται ιστορία όπως οι μαθητές των επόμενων βαθμίδων, αλλά αξιοποιούνται διδακτικά οι διαφορετικές ιστορικές πηγές, υλικών και άυλων μαρτυριών του παρελθόντος. Τα νήπια θα εξελιχτούν στους αυριανούς πολίτες. Το νηπιαγωγείο οφείλει να τους δώσει τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με το παρελθόν και να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους και με το περιβάλλον. Μέσω της αντικειμενοκεντρικής προσέγγισης επιδιώχθηκε να διαμορφωθεί η προσωπική εμπειρία, να επιτευχθεί ο στόχος του μουσείου (μάθηση, εμπειρία, ψυχαγωγία, αξιοποίησή του ως παιδαγωγικού χώρου) μέσα από την αυτοέκφραση και τη δημιουργικότητα. Εφαρμόστηκαν αρχές της ανακαλυπτικής και της κονστрукτιβιστικής μάθησης και σχεδιάστηκε ένα σενάριο πλούσιο σε δράσεις, με ποικίλες βιωματικές μεθόδους. Στόχος του σεναρίου ήταν να ασχοληθούν τα νήπια με την έννοια Δημοκρατία μέσα από βιωματικές δραστηριότητες προσαρμοσμένες στην ηλικία τους, με εργαλείο τις προφορικές μαρτυρίες που θα συγκεντρώσουν τα ίδια, όταν θα κληθούν να πάρουν μια συνέντευξη. Οι έννοιες Δημοκρατία, Δικτατορία είναι πάρα πολύ δύσκολες για τα νήπια. Χρειαζόταν προσοχή στον τρόπο με τον οποίο θα σχεδιαζόταν η παρέμβαση, καθώς ως γεγονός απέχει αρκετά χρονικά, αλλά υπάρχει πληροφόρηση και από την οικογένειά τους. Για αυτό σχεδιάστηκε σενάριο με κύρια δραστηριότητα τη δημιουργία ενός μουσείου για το Πολυτεχνείο στο χώρο

του νηπιαγωγείου από το υλικό που θα συγκεντρώσουν ή θα παράγουν τα νήπια. Μέσα από αυτήν τη βιωματική προσέγγιση τα νήπια γίνονται μικροί ερευνητές που θα ανακαλύψουν, θα αναδείξουν και θα συμπληρώσουν την εικόνα τους για τα συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα. Γίνεται, λοιπόν, σαφές πως η Προφορική Ιστορία και η Μουσειοπαιδαγωγική στην προσχολική εκπαίδευση, είναι απαραίτητες γιατί προσφέρουν στα νήπια τη δυνατότητα να αγγίζουν την ιστορία και να αλληλεπιδράσουν με τα αντικείμενα πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: μουσειοπαιδαγωγική, προφορική ιστορία, εκπαίδευση

Το εικονικό μουσείο στην εκπαίδευση

Ροδάμα Γαβαλίδη

Εκπαιδευτικός

Μαρία Κλαδάκη

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Το μουσείο συμβολίζει το μεγαλείο της τέχνης και αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο ανάμεσα σ' ένα έθνος και τον πολιτισμό του. Καθώς πολιτισμός και παιδεία αποτελούν έννοιες αλληλένδετες, πλήθος ερευνητικών μελετών επισημαίνουν το μορφωπαιδαγωγικό ρόλο των μουσείων μέσα από διαδικασίες ενεργητικής -βιωματικής μάθησης. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας που παρατηρείται ωστόσο τις τελευταίες δεκαετίες, έχουν επηρεαστεί σ' ένα μεγάλο βαθμό και τα ίδια τα μουσεία. Στον τομέα της εκπαίδευσης, κάνουν αισθητή την εμφάνισή τους τα εικονικά μουσεία, τα οποία συνδυάζουν την εικονική πραγματικότητα και το διαδίκτυο. Ποιος όμως θα μπορούσε να είναι ο ρόλος των εικονικών μουσείων στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο και κατά πόσο θα μπορούσε να συμβάλει το εικονικό μουσείο στις βασικές αρχές του δημοκρατικού σχολείου; Τα ερωτήματα αυτά επιχειρεί να εξετάσει η παρούσα εργασία, η οποία έχει ως στόχο να μελετήσει εάν κατά πόσο ένα εκπαιδευτικό εικονικό μουσείο με άξονα τον πολιτισμό, μπορεί να προσφέρει μαθησιακές ευκαιρίες στους μαθητές στα πλαίσια ενός σύγχρονου δημοκρατικού σχολείου. Ειδικότερα, μέσα από την ανάλυση της βιβλιογραφίας μελετάται εάν το εικονικό μουσείο δύναται να αποτελέσει κίνητρο μάθησης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τέλος, ερευνάται εάν η αίσθηση της «παρουσίας» και η διαδραστικότητα που προσφέρουν τα εικονικά μουσεία μπορούν να οδηγήσουν τους μαθητές, μέσα από τη δική τους ατομική «διαδρομή» στην ανακάλυψη της γνώσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εικονικό μουσείο, εκπαίδευση

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΑΚΕ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 47

10.30-12.00

**ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ: ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Προεδρείο: Κωνσταντίνος Χαρατσής

***Η χρήση του κινητού τηλεφώνου στην αναζήτηση
της ιστορικής γνώσης (m-learning)****Αθανάσιος Μπάρδας*
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Σήμερα, εν μέσω τεχνολογικής έκρηξης, είναι δεδομένο πως τα τεχνολογικά μέσα επηρεάζουν άμεσα και την αναζήτηση της γνώσης. Τα κινητά τηλέφωνα, για παράδειγμα, και συγκεκριμένα τα smartphones, αποτελούν σημαντικό εργαλείο απόκτησης της ιστορικής γνώσης (Wessel & Mayr, 2007). Η σημαντική διαφορά της απόκτησης της γνώσης μέσω κινητού (m-learning) σε σχέση με την καθιερωμένη τυπική μορφή, είναι η ευελιξία που παρέχει η πρώτη έναντι της δεύτερης, αφού δίνεται η δυνατότητα υψηλής αυτονομίας, μακριά από στερεότυπα και διδακτικά «καλούπια» (Wessel & Mayr, 2007). Ακόμη, το στοιχείο εκείνο που καθιστά το κινητό τηλέφωνο σημαντικό εργαλείο στην αναζήτηση της ιστορικής γνώσης είναι η ίδια η ασύρματη χρήση του (Parsons & Ryu, 2006) και η δυνατότητα για ψηφιακή προσέγγιση αυτής (Sarrab & Aldabbas, 2012). Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του m-learning σε θέματα ιστορικής γνώσης, είναι η παρουσίαση αυτής χωρίς να αναγκάζεται ο χρήστης να αναζητά την πληροφορία που τον ενδιαφέρει (Tselios et al., 2014). Στην σύγχρονη εποχή άλλωστε, η χρήση ψηφιακών τεχνολογιών, προκαλεί μια συνεχή μετάδοση ιδεών και αντιλήψεων (Μούλιου, 2014). Σκοπός της παρούσας επιστημονικής εργασίας, είναι να αποδειχτεί αν μπορεί το κινητό τηλέφωνο να αποτελέσει πηγή ιστορικής γνώσης με τη χρήση της εφαρμογής QR SCANNER στα πλαίσια μιας ξενάγησης. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν είναι ποιοτικής φύσεως και η συλλογή τους πραγματοποιήθηκε με διενέργεια ημιδομημένων συνεντεύξεων σε δύο ομάδες εστίασης (focus groups) με κριτήριο διαχωρισμού την ηλικία των συμμετεχόντων. Στα σημαντικά ευρήματα της μελέτης συγκαταλέγεται η επιβεβαίωση της αρχικής μας υπόθεσης πως το κινητό μπορεί να αποτελέσει πηγή ιστορικής γνώσης, αφού οι ίδιοι οι κάτοικοι της πόλης αλλά και οι επισκέπτες (ομάδες συμμετεχόντων) μπόρεσαν να έρθουν σε επαφή με ιστορικά στοιχεία της πόλης του Βόλου, τα οποία είτε αγνοούσαν πλήρως, είτε διέθεταν μικρής κλίμακας πλη-

ροφόρηση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *M-learning, Ιστορική Γνώση, Ξενάγηση, QR-scanner.*

***Η συμβολή των Ιερών Μονών στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου μας. Μελέτη περίπτωσης:
"Ο ρόλος και η σημασία του Αρχείου Μικροταινιών/Μικρογραφιών του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών στην προστασία της ψηφιακής κληρονομιάς του τόπου μας"***

Σμαράγδα Φαρίδου

Εκπαιδευτικός

Άννα Λυσικάτου

Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών

Η θεμελιώδης και ουσιαστική σημασία των βιβλιοθηκών των μοναστηριών του Αγίου Όρους ως κέντρα διάσωσης, διατήρησης και συνέχειας των έργων της κλασικής και της ύστερης αρχαιότητας κρίνεται μοναδική για τον Ελληνισμό αλλά και για τον παγκόσμιο πνευματικό πολιτισμό. Η διάσωση των ελληνικών χειρογράφων με τη χρήση των νέων τεχνολογιών εξακολουθεί να βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος για πολλούς οργανισμούς μνήμης. Η σχέση των μαθητών με τα Εθνικά Μουσεία και τα Κρατικά Αρχεία μέσα από σχολικές επισκέψεις αποτελεί μια επιπλέον πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς στα σχολεία. Πλούσια βιβλιογραφία, εποπτικό υλικό, ψηφιακές αναπαραστάσεις και περιηγήσεις διατίθενται από πολλούς οργανισμούς μνήμης. Ωστόσο, η παρούσα εργασία έρχεται να καλύψει ένα κενό στο διδακτικό υλικό που διαθέτει ο εκπαιδευτικός σχετικών ειδικοτήτων. Σκοπός μας μια εναλλακτική μορφή παιδαγωγικής για ένα δημοκρατικό σχολείο, εφαρμόζοντας την συνεργατική μορφή μάθησης καθώς και την πρωτότυπη αξιοποίηση των μέσων της τεχνολογίας, ώστε να γνωρίσουν οι μαθητές τον ρόλο και τη σημασία του Αρχείου Μικροταινιών/Μικρογραφιών του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών (ΠΙΠΜ) στην προστασία της ψηφιακής κληρονομιάς του τόπου μας, στη διατήρηση και διάδοση του ψηφιακού. Η μεθοδολογική προσέγγιση έγινε σε μορφή δράσης μέσω ενός ελκυστικού και πρωτότυπου ηλεκτρονικού μαθήματος με τη χρήση και αξιοποίηση της εξ' αποστάσεως πλατφόρμας εκπαίδευσης open eclass και του διαδικτυακού εργαλείου Udutu. Το σενάριο έγινε σε μορφή διαδραστικού μαθήματος στο πλαίσιο συμμετοχής σε πολιτιστικό πρόγραμμα με θέμα τον τίτλο της παρούσας εργασίας. Συμμετείχαν 9 μαθητές της Γ΄ Τάξης και 2 μαθητές της Α΄ τάξης του 2ου Πειραματικού Γυμνασίου Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με το Αρχείο Μικροταινιών/Μικρογραφιών του ΠΙΠΜ. Σε όλη διάρκεια της εργασίας υπήρχε forum επικοινωνίας. Η ανατροφοδότηση έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίων. Όλο το γνωστικό υλικό, πληροφορίες και γνώσεις της παρούσας εργασίας είναι

απολύτως καινούρια για τους μαθητές. Βασικό συμπέρασμα είναι η αποδοχή από τους μαθητές κάθε νέας προσέγγισης της γνώσης, ιδίως όταν συνδυάζει χρήση εργαλείων ΤΠΕ.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: χειρόγραφα, πολιτιστική κληρονομιά, τπε

Προς μια εργαλειοθήκη συμμετοχικής δημοκρατίας

Αλεξάνδρα Νάκου, Δημήτρης Γκούσκος

Εθνικό και καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η δημοκρατία στη σχολική κοινότητα είναι απόλυτα συνδεδεμένη με τη συμμετοχή των μαθητών/τριών. Όπως συζητείται και στη βιβλιογραφία, το σχολείο αποτελεί έναν δημόσιο χώρο άσκησης και εμπειρικής εφαρμογής δημοκρατικών πρακτικών που εξοικειώνουν τους μαθητές με την έννοια της πολιτικής συμμετοχής και της ανάληψης δράσης στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Η συγκεκριμένη εργασία περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο ένα δημόσιο νηπιαγωγείο της Αττικής λειτουργεί ως μία κοινότητα πολιτών που αλληλεπιδρά, σχεδιάζει και αποφασίζει μέσα στο σχολικό πλαίσιο, βασιζόμενη σε ένα μοντέλο δημοκρατίας με άμεση συμμετοχή και δραστηριοποίηση των μελών της κοινότητας. Η έρευνα δράσης αφορά 36 μαθητές και μαθήτριες και ειδικότερα 19 νήπια και 17 προνήπια που φοίτησαν το σχολικό έτος 2018-2019. Σε αυτή τη διαδικασία η τεχνολογία αποτελεί ένα εργαλείο έκφρασης δίνοντας λύσεις για ισότιμη συμμετοχή των μαθητών/τριών του Νηπιαγωγείου με την οπτικοποίηση των αιτημάτων τους με αυτοσχέδια βίντεο ώστε να «ανοίξουν» πολιτικό διάλογο με την τοπική αυτοδιοίκηση. Η τεχνολογία και τα προϊόντα της χρησιμοποιούνται από τη σχολική κοινότητα ως καθημερινά υλικά και μέσα (ανακυκλώσιμα ή μη) έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να μην καθίστανται μόνο απλοί καταναλωτές αλλά συνδημιουργοί των «τεχνουργημάτων» τους. Σκοπός της εργασίας είναι να περιγράψει τη λειτουργία της κοινότητας ως ένα συμμετοχικό εργαστήριο κατασκευών (fab lab) και κυρίως τη διαχείριση από τους μαθητές των υλικών μέσα από συλλογικές διαδικασίες κατασκευάζοντας και χρησιμοποιώντας αντικείμενα για τη βελτίωση της σχολικής τους πραγματικότητας με την άμεση χρήση τους στον σχολικό χώρο. Ο τρόπος διεξαγωγής των διαδικασιών, οι οδηγοί για τις κατασκευές που προκύπτουν, οι καταγραφές μαθητών και εκπαιδευτικού οργανώνονται σε μια εργαλειοθήκη προορισμένη να διατεθεί σε εκπαιδευτικούς και σχολικές τάξεις που επιθυμούν να υιοθετήσουν αντίστοιχες εκπαιδευτικές πρακτικές και να τις παραμετροποιήσουν. Στο πλαίσιο αυτό της εμπειρικής – ανακαλυπτικής μάθησης η θεωρία της ψηφιακής κατασκευής (digital fabrication) στην εκπαίδευση δίνει διαστάσεις προβληματισμού, κριτικής σκέψης, πολιτικής δράσης και διαχείρισης κοινών αγαθών που υπάγονται επανανοηματοδικά στην ευρύτερη έννοια του δημοκρατικού σχολείου στη σύγχρονη εποχή.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δημοκρατία, συμμετοχικότητα, νηπιαγωγείο, τεχνολογία

The implementation of programming in the Swedish education system as means to democracy

Anthemis Raptopoulou, Brendan Munhall
Stockholm University

In 2017, computer programming was officially introduced into the Swedish education curriculum by the state education authority as a mandatory component to begin in primary school, following an international education trend in promoting the knowledge and skills of computer science in compulsory education. The concept of democracy has been central to the Swedish education system throughout the 20th century. Despite sweeping educational reforms, which began in the 1980's, leading to a unique decentralized and market driven institution, the importance of a democratic system has been upheld. Today, democracy has been highlighted among the reasons why computer programming should be taught in Swedish schools. The aim of this paper is to initiate a critical discussion on these arguments. For that purpose, a discourse analysis approach (Fairclough, 2003 & 2010) will be employed and framed by an overview of the concept of democracy in the Swedish education system. In this case, critical discourse analysis aims to explore the relationship between social and cultural structures within education, democracy and their intersection. The empirical material for this research is comprised of articles from different teacher journals and blogs focused on Sweden. We argue that these journals and blogs belong to a sphere of discourse, which holds a great deal of influence on the education system of Sweden, as they interpret and promote views to teachers, education stakeholders and vice-versa. Preliminary findings suggest that there are varying understandings of the concept of democracy in Swedish educational discourse within which, the assertion that the inclusion of computer programming in curriculum promotes democracy is not clearly made. This example from Sweden can contribute to the broader academic conversation regarding the position of programming's inclusion within curriculums.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *programming, democracy, discourse analysis, sweden*

**Εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας (media education) και
κοινωνικής δικτύωσης (social media education):
ένα σύμμαχος στη δημιουργία των αυριανών ενεργών πολιτών**

Βασιλική Νίκα

Εθνικό και καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η εκπαίδευση στα Μ.Μ.Ε. ήταν ένα στοίχημα για το ελληνικό σχολείο στην αυγή του 21ου αιώνα η οποία χάθηκε. Όλες οι προσπάθειες ήταν αποσπασματικές, σε εθελοντική βάση και χωρίς ενιαία πολιτική βούληση. Η δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα σηματοδοτήθηκε από την εμφάνιση και εξάπλωση των λεγόμενων «μέσων κοινωνικής δικτύωσης» (social media) παράλληλα με την ταχύτατη ανάπτυξη των κινητών συσκευών (mobile phones & wearable devices). Αυτός ο συνδυασμός είχε ως αποτέλεσμα τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην ψηφιακή έκφραση για όλες τις ηλικίες και ειδικά για τα παιδιά, αλλάζοντας τον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται, ερμηνεύουν την πραγματικότητα καθώς και την αντίληψη που έχουν για τον εαυτό τους και τους άλλους. Το ελληνικό σχολείο στέκεται μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις με εργαλεία παραδοσιακά, διδακτικά αντικείμενα και μεθόδους τα οποία ελάχιστα λαμβάνουν υπόψη τους τις εξελίξεις καθώς και τις αλλαγές τις οποίες αυτές επιφέρουν στον μαθητικό πληθυσμό. Τόσο η διεθνής έρευνα όσο και οι διεθνείς εκπαιδευτικές πρακτικές έχουν, όμως, στην πράξη αποδείξει ότι η ένταξη της εκπαίδευσης στα Μ.Μ.Ε. (media education), η οποία εφαρμόζονταν από τη δεκαετία του 1980 σε πολλές χώρες όσο και οι πιο εξειδικευμένες πρακτικές της εκπαίδευσης στα κοινωνικά δίκτυα (social media education) έχουν θετική επίδραση στον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά χρησιμοποιούν αυτές τις νέες δυνατότητες έκφρασης ως ενεργοί πολίτες, ελαχιστοποιώντας επίσης τους πιθανούς κινδύνους. Στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης θα γίνει αναφορά στις επιστημονικές εξελίξεις στο πεδίο της εκπαίδευσης στα Μ.Μ.Ε. και στα κοινωνικά δίκτυα σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θα διερευνηθεί η δυνατότητα εφαρμογής σχετικών πολιτικών σε επίπεδο σχολικής μονάδας αξιοποιώντας τις διεθνείς καλές πρακτικές.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ενεργός πολίτης, κοινωνικά δίκτυα, εκπαίδευση, εκπαίδευση στα μμε, ψηφιακή έκφραση

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ Γ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 48

10.30-12.00

ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Προεδρείο: Δέσποινα Καρακατσάνη

Εναλλακτικά εργαλεία στην εκπαίδευση του πολίτη και πολιτειότητα : Η παιδαγωγική Freinet στο ελληνικό πλαίσιο*Δέσποινα Καρακατσάνη, Πανλίνα Νικολοπούλου*
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Στο πλαίσιο της εισήγησης θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα του πιλοτικού προγράμματος επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη Θεσμική Παιδαγωγική-παιδαγωγική Φρενέ που πραγματοποιήθηκε την περίοδο 2018-2019 στην Πελοπόννησο. Στο πιλοτικό αυτό πρόγραμμα συμμετείχαν 85 εκπαιδευτικοί ενώ πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις: μία πρώτη φάση επιμορφωτικών συναντήσεων και μύησης των εκπαιδευτικών στη συγκεκριμένη παιδαγωγική θεωρία-φιλοσοφία και στα εκπαιδευτικά εργαλεία (συμβούλιο τάξης-ελεύθερο κείμενο, τι νέα, τέχνη και εκπαίδευση, σχολείο-κοινότητα-πολιτειότητα), μία δεύτερη φάση πρακτικής εφαρμογής, συγγραφής μονογραφιών και ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των εκπαιδευτικών. Βασικός άξονας της παιδαγωγικής πρότασης και της επιμόρφωσης είναι η ανάπτυξη της ελεύθερης έκφρασης, της επικοινωνίας, της δημοκρατίας, του πολλαπλού εγγραμματισμού και της οικοδόμησης της εκπαιδευτικής κοινότητας μέσα από συνεργασία όλων των εμπλεκομένων. Η παρουσίαση αυτή θα δομηθεί στα εξής μέρη: στο πρώτο μέρος θα γίνει ανάλυση των βασικών παιδαγωγικών αξόνων και εργαλείων και στο δεύτερο μέρος παρουσίαση των αποτελεσμάτων του πιλοτικού προγράμματος μέσα από την ποσοτική επεξεργασία των ερωτηματολογίων που απαντήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς και ποιοτική ανάλυση των κειμένων και των ημερολογίων που παρήχθησαν από τους ίδιους. Τα συμπεράσματα της έρευνας επικεντρώνονται στις διαφορές που παρατηρούνται ως προς την πρόσληψη και αποδοχή της Παιδαγωγικής Φρενέ από τους διδάσκοντες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας και στα αίτια αυτής της διαφοράς, στις τεχνικές που επιλέγουν να χρησιμοποιούν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί και στους λόγους που προκρίνουν ορισμένες έναντι άλλων, στον τρόπο λειτουργίας των τεχνικών της παιδαγωγικής αυτής στο ελληνικό σχολείο και στις δυσκολίες αλλά και στις προοπτικές που ανακύπτουν από την εφαρμογή των τεχνικών αυτών. Γίνεται λόγος για το ρόλο των γονέων κατά την

εφαρμογή της στο ελληνικό σχολείο, τα μαθησιακά αποτελέσματα αυτής της εφαρμογής της Παιδαγωγικής Freinet σε σχέση με τις παραδοσιακές μεθόδους για την ανάπτυξη της πολιτειότητας των μαθητών και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επιμόρφωση εκπαιδευτικών, παιδαγωγική φρενέ, θεσμική παιδαγωγική

Η διερεύνηση των αντιλήψεων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για το ρόλο και τους στόχους του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής: ενεργός πολιτειότητα και εκπαίδευση

Βασιλική Πλιόγκου

Μητροπολιτικό Κολλέγιο Θεσσαλονίκης/University of East London

Δέσποινα Καρακατσάνη

Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας στην οποία έχουν διερευνηθεί οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης αναφορικά με το ρόλο και τους στόχους του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής. Ακόμη, διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις τους σχετικά με το ρόλο των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το συγκεκριμένο μάθημα, τις ανάγκες τους και τις εκπαιδευτικές τους στρατηγικές κατά τη διδασκαλία του. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα, της οποίας τα ερευνητικά δεδομένα έχουν προκύψει από 16 δομημένες συνεντεύξεις σε εκπαιδευτικούς Ε΄ και Στ΄ τάξης δημοτικών σχολείων του αστικού περιβάλλοντος της Θεσσαλονίκης και της Κορίνθου. Τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν δείξει πως οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πολύ σημαντικό το ρόλο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής για την ενθάρρυνση της ενεργού πολιτειότητας των μαθητών και μαθητριών, την απόκτηση κριτικής σκέψης και δημοκρατικής συνείδησης, την ανάπτυξη του αισθήματος της ατομικής υπευθυνότητας και κοινωνικής αλληλεγγύης, αλλά και την κατανόηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μαθητών ως πολιτών που θα συμμετέχουν ενεργά στις κοινωνικές διεργασίες. Αναδεικνύεται, ακόμη, η σπουδαιότητα του ρόλου των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής ως παιδαγωγών που καλούνται να λαμβάνουν συνεχή επιμόρφωση με στόχο την υιοθέτηση στρατηγικών ικανών για την επίτευξη των προαναφερθέντων μαθησιακών στόχων. Η εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, αλλά και η ενίσχυση δράσεων εξατομικευμένης και διαφοροποιημένης διδασκαλίας, η χρήση πολυτροπικού υλικού, όπως πληροφοριακού υλικού με θέματα της επικαιρότητας από το διαδίκτυο, τον έντυπο περιοδικό τύπο, από κείμενα παιδικής λογοτεχνίας, έργα Τέχνης, μουσικές συνθέσεις κ.ά. είναι μερικές από τις προτάσεις που αναδύθηκαν από τις συνεντεύξεις των συμμετεχόντων της έρευνας. Το σχολείο ως μέσο παροχής γνώσεων και ως χώρος αγωγής αποτελεί τον βασικό

παράγοντα διαμόρφωσης και εξέλιξης της προσωπικότητας των μαθητών και μαθητριών του. Στο επίπεδο των σχολικών τάξεων οι δημοκρατικές διαφωνίες μπορούν να αποβούν χρήσιμες και επιμορφωτικού χαρακτήρα ευκαιρίες για την οικοδόμηση της κοινότητας, για μια εκ νέου επεξεργασία και κατασκευή της ιδιότητας του πολίτη μέσα από πολιτικές διεργασίες και πρακτικές.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαιδευτικοί, πολιτειότητα, πολιτειακός γραμματισμός

Η κατασκευή για το φύλο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: Ανταγωνιστικοί λόγοι και οριοθετήσεις στην επιβολή προτύπων

Ευαγγελία Καλεράντε

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Στην παρούσα εισήγηση εξετάζεται η εξέλιξη της εκπαιδευτικής πολιτικής για το θέμα του κοινωνικού φύλου. Προσδιορίζεται η διασύνδεση εκπαιδευτικής νομοθεσίας, αναλυτικών προγραμμάτων και εκπαιδευτικής κουλτούρας, αναφορικά με το ζήτημα νομιμοποίησης επιλογών για το κοινωνικό φύλο. Προσδιορίζονται θέματα διαμόρφωσης γνώσης και σχεδιασμένων μεθόδων κατανόησης ζητημάτων που έχουν σχέση με το σώμα, την αυτοδιάθεσή του και τελικά ελευθερίες και περιορισμοί που επιβάλλονται σε μια επιτηρούμενη πειθαρχική διαδικασία. Αναδεικνύονται ανταγωνιστικοί λόγοι και αντιθετικές πρακτικές, που εξελίσσονται στον ιστορικό χρόνο και ορίζουν ένα σύστημα νοημάτων για το συμβολικό δικαίωμα στην επιλογή ρόλων, που αντιστοιχούν στο κοινωνικό φύλο. Ειδικά, στο εκπαιδευτικό περιβάλλον αναλύουμε συμβολικές διαστάσεις, που εμπεριέχονται στον εκπαιδευτικό λόγο και στις «σιωπηλές» πρακτικές. Παράλληλα με την εξέλιξη του κειμενισμού, δηλαδή της νομοθεσίας, προβάλλονται και οι εσωτερικές εκπαιδευτικές διαφοροποιήσεις απορρίψεων και αναιρέσεων, που εξελίσσονται στον εκπαιδευτικό χώρο. Με τη μελέτη ζητημάτων για το κοινωνικό φύλο, η αφήγηση για το ρόλο του σχολείου συνδέει ρητά ή υπόρρητα το πολιτισμικό στοιχείο με το κοινωνικό και το πολιτικό σύστημα. Με την επανεξέταση θεωριών για τον κοινωνικό αναπαραγωγικό ρόλο της εκπαίδευσης διερευνώνται οι κοινωνικές προσαρμοστικές διαδικασίες, που συντελούνται στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, όπου συντηρείται το περιεχόμενο γνώσης, που παράγεται στις πολιτικές και θρησκευτικές ελίτ σε ένα δομικό χώρο διανομής εξουσιών. Σε μια περίοδο που θεωρητικά διευρύνεται το περιεχόμενο του κοινωνικού φύλου και προσδιορίζονται πεδία ελευθερίας, αναφορικά με την εκδήλωση επιλογών αυτοδιάθεσης του σώματος, διερευνάται, πώς το σχολείο αντιμετωπίζει αυτές τις δημοκρατικές προκλήσεις. Στις ευρύτερες θεματικές που μας απασχολούν είναι οι εκπαιδευτικές ερμηνείες για τη δημοκρατία, τι πεδία ελευθερίας επιτρέπουν στα δρώντα υποκείμενα; Η μεθοδολογική εξέλιξη των θεωρητικών μας αναλύσεων αξιοποιεί τη νομοθεσία, το επιστημονικό κεφάλαιο και τις προτάσεις των Διεθνών Οργανισμών, αναφορικά με τις πρακτικές άρθρωσης για την ένταξη της ταυτότητας ως

προς το φύλο στο δημοκρατικό λόγο. Με βάση τη θεωρητική αφήγηση για τη σύνδεση δημοκρατικού λόγου με το κοινωνικό φύλο συνεξετάζονται συγκριτικά οι εκπαιδευτικές πρακτικές, ώστε να προσδιοριστούν πεδία συγκρούσεων, διαφοροποιήσεων, που τελικά ακυρώνουν τη δημοκρατική αφήγηση για το κοινωνικό φύλο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: φύλο, εκπαιδευτική κουλτούρα, νομοθεσία, δημοκρατία

Καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής και διαμόρφωση ενεργών πολιτών: η συμβολή των γονέων

Βασιλική Αρβανίτη, Κωνσταντίνα Τσώλη, Θωμάς Μπαμπάλης
Εθνικό και καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι σύγχρονες συνθήκες ζωής προτάσσουν την αναγκαιότητα διαμόρφωσης «ενεργών πολιτών», με απαραίτητα χαρακτηριστικά την ικανότητά τους να αλληλεπιδρούν αποτελεσματικά και εποικοδομητικά, να σκέφτονται κριτικά και δημιουργικά, να συμπεριφέρονται με κοινωνικά υπεύθυνο και δημοκρατικό τρόπο (Citizenship education at school in Europe, Eurýdice, 2017). Η ανάπτυξη των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από την καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής στο σχολικό αλλά και στο οικογενειακό περιβάλλον. Ως δεξιότητες ζωής νοούνται γνωστικές και ψυχοκοινωνικές, προσωπικές και διαπροσωπικές δεξιότητες, οι οποίες βοηθούν τους ανθρώπους στη λήψη συνειδητών αποφάσεων, στην αποτελεσματική επικοινωνία και αλληλεπίδραση με άλλους ανθρώπους, στην αντιμετώπιση καθημερινών προβλημάτων και στην αυτοδιαχείριση (Unicef, 2012). Συμβάλλουν στην προαγωγή της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης, στην πρόληψη τόσο κοινωνικών προβλημάτων όσο και προβλημάτων υγείας και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (IYF, 2014). Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο οι γονείς καλλιεργούν δεξιότητες ζωής στα παιδιά τους με βάση τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Στην έρευνα συμμετείχαν εκατόν ενενήντα τέσσερις (194) γονείς, που τουλάχιστον ένα από τα παιδιά τους ήταν μαθητής/τρια δημοτικού σχολείου, δημόσιου ή ιδιωτικού, του νομού Αττικής. Οι γονείς συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο «Κλίμακα Μέτρησης Δεξιοτήτων Ζωής: Απόψεις γονέων», το οποίο εκπονήθηκε σύμφωνα με τα υπάρχοντα διεθνή βιβλιογραφικά και ερευνητικά δεδομένα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων της κλίμακας και στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των μεταβλητών. Ειδικότερα, βάσει των ερευνητικών δεδομένων, οι μητέρες καλλιεργούν δεξιότητες ζωής στα παιδιά τους σε μεγαλύτερο βαθμό από τους πατέρες. Επίσης, τα ευρήματα κατέδειξαν το επίπεδο εκπαίδευσης της μητέρας και το επάγγελμα του πατέρα ως παράγοντες που επηρεάζουν τον βαθμό καλλιέργειας δεξιοτήτων ζωής από τους γονείς στα παιδιά τους. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συζητούνται ως προς τη σημασία τους για τη σπουδαιότητα παροχής από τους γονείς - ταυτόχρονα με το σχολείο - κατάλληλων εφοδίων

προς τα παιδιά τους, με σκοπό τη διαμόρφωση ισορροπημένων και ενεργών ατόμων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ενεργός πολιτειότητα, καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής, οικογένεια, γονείς

Επενδύοντας σε ένα Ανοικτό Εκπαιδευτικό Μοντέλο με βάση τις Αρχές και Αξίες της Εκπαίδευσης (Ethical Literacy)

Έλενα Ξενή

Εκπαιδευτικός

Κοινοπραξία έργου AVAL/ Erasmus+ (2017-2019)

Οι ποικίλες ριζικές αλλαγές που συμβαίνουν τα τελευταία χρόνια, επηρεάζουν σημαντικές πλευρές της κοινωνικής ζωής. Μια λύση ώστε να αμβλυνθούν οι αρνητικές επιπτώσεις των αλλαγών αυτών, θα μπορούσε ενδεχομένως να είναι η επένδυση σε ένα εκπαιδευτικό μοντέλο που να έχει τη βάση του στις αρχές του σεβασμού για τη διαφορετικότητα, της ισότητας και της ευθύνης του ατόμου απέναντι στην κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτού του μοντέλου υπάρχουν στάσεις, προδιαθέσεις και συμπεριφορές που μπορούν και που καλό θα ήταν να βιώνονται από τη μικρή ηλικία (Stiles & Jernigen, 2010· Jolles & Crone, 2012), με στόχο τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, με κύριους άξονες τους ακόλουθους: σεβασμός του εαυτού (εγώ), σεβασμός των άλλων (οι άλλοι) και υπεύθυνη συμπεριφορά και δράση (το περιβάλλον). Σε μια προσπάθεια μελέτης για την κατασκευή ενός ανοικτού μοντέλου με βάση τις αρχές και αξίες της εκπαίδευσης (Ethical Literacy), όπως επιχειρήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος AVAL – Added Value Learning for Preschool Teachers & Pedagogical Coordinators, η ενδεδειγμένη μελέτη των επικρατέστερων αρχών και αξιών της εκπαίδευσης, προέκυψε ως επιτακτική ανάγκη της ερευνητικής διαδικασίας. Από τα δεδομένα που προέκυψαν από το δομημένο ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε το πρώτο εξάμηνο του έτους 2017, σε 17 εκπαιδευτικούς προσχολικής και δημοτικής εκπαίδευσης, στο κυπριακό συγκείμενο, οι εκπαιδευτικοί υπογραμμίζουν τη σημασία των ακόλουθων αξιών στην εκπαίδευση: ηθική, ειλικρίνεια, δικαιοσύνη και κριτική σκέψη/ αναστοχασμός. Πιστεύουν ότι αυτές μπορούν να διδαχθούν επιτυχώς και σημειώνουν ως αποτελεσματικότερα μέσα/ υλικά διδασκαλίας τα οπτικά και ακουστικά μέσα, τις εκπαιδευτικές πλατφόρμες και τις παρουσιάσεις. Οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν το παιχνίδι ρόλων, την εργασία σε ομάδες και τις προεκτάσεις στην καθημερινότητα (προβλήματα/ ζητήματα/ καταστάσεις της καθημερινής ζωής) ως τις πλέον αποτελεσματικές μεθοδολογίες για τη διδασκαλία αρχών και αξιών. Τα αποτελέσματα της έρευνας τυγχάνουν σύγκρισης με τα δεδομένα άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ενώ συζητούνται οι παιδαγωγικές προεκτάσεις του αξιακού πλαισίου, όπως προτείνεται στο σχετικό εκπαιδευτικό μοντέλο, που επιχειρεί να ανταποκριθεί στην ανάγκη να γίνουν οι μελλοντικές γενιές δημιουργοί και κοινωνοί μιας

περισσότερο ανοιχτής, κριτικά εγγράμματης και αναπτυγμένης κοινωνίας, με τα παιδιά να είναι ικανά να οικοδομούν σταθερές ηθικές βάσεις και αξίες που θα καθοδηγούν τη ζωή τους στο μέλλον.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *αρχές και αξίες στην εκπαίδευση, γραμματισμός αξιών*

Κυριακή
1/11ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

13.30-14.10

Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture

*Φωτεινή Ασδεράκη, Βασιλική Βούλγαρη, Ζησούλα Γκουτσιοκώστα,
Πασχάλης Δήμου, Ευτυχία Πλακαρού*
Εκπαιδευτικοί

Το πρόγραμμα Erasmus+ KA3 2018 – 2021 (ενίσχυση σε θέματα μεταρρυθμίσεων πολιτικής) με τίτλο: “Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture” εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να υλοποιηθεί από 31.12.2018 έως 31.12.2021. Πρόκειται για ένα καινοτόμο Πρόγραμμα που στοχεύει στην αναβάθμιση και επέκταση σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες του Δικτύου Εκπαιδευτικών “Teacher4Europe – T4E”, που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα το 2011 από την Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και προωθεί τις βέλτιστες εκπαιδευτικές πρακτικές με ευρωπαϊκό προσανατολισμό, που πραγματοποιούνται στο σχολικό περιβάλλον. Ειδικότερα, το “Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture” στοχεύει στην: α) υποστήριξη των ευρωπαϊών εκπαιδευτικών και των μαθητών, τους οποίους τοποθετεί στο επίκεντρο μιας δυναμικής αλληλέγγυας δημοκρατίας, β) προώθηση της γνώσης για την ΕΕ, της ιστορίας της, της λειτουργίας, των πολιτικών και των στρατηγικών της, γ) προώθηση της κατανόησης της συμμετοχής στους εθνικούς και ευρωπαϊκούς θεσμούς και του τρόπου λήψης αποφάσεων και δ) ενίσχυση της κατανόησης και της υιοθέτησης των αξιών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, εκτιμώντας τον δημοκρατικό πολιτισμό ως βασική αξία της ΕΕ, με απώτερο σκοπό να ενταχθεί στο αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *Teachers4Europe, Erasmus+ KA3 2018 – 2021*

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

**Σάββατο
30/11**

**ΑΙΘΡΙΟ 1ου ΟΡΟΦΟΥ
ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
P01-P13**

17.00-18.30

**Ο ρόλος του κριτικού φίλου σε σχολικές δράσεις
που επικεντρώνονται στην παιδική λογοτεχνία στη σχολική τάξη
και πέρα από αυτήν**

Έλενα Ξενή

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στο προφίλ ενός καλού κριτικού φίλου, ως καλή πρακτική ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και στην παρουσίαση καλών πρακτικών στη διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας, με αναφορές σε δράσεις με τις επικρατέστερες Τεχνικές Ροντάρι εντός και εκτός σχολείου. Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναπτύσσεται ο ρόλος του κριτικού φίλου και υπογραμμίζεται η αναγκαιότητα ύπαρξής του στο συγκεκριμένο των σχολικών δράσεων και πέρα από αυτό. Στο δεύτερο μέρος περιγράφονται συγκεκριμένες σχολικές δράσεις που επικεντρώνονται στην παιδική λογοτεχνία στη σχολική τάξη και πέρα από αυτήν, καθώς και ο επί του πρακτέου ρόλος του κριτικού φίλου στις διαδικασίες της σχολικής αυτής δράσης, π.χ. στην ιδέα, στον σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στις εφαρμογές, στην αξιολόγηση, στον αναστοχασμό και στην αναθεώρηση, καθώς και στη συνεργασία με τους κύριους φορείς. Στη βάση των επικρατέστερων τεχνικών Ροντάρι, επιδεικνύονται στρατηγικές καλλιέργειας της φιλιανγνωσίας, της δημιουργικής γραφής, της γλωσσοδιδακτικής και του κριτικού γραμματισμού, οι οποίες εμπνέουν διαχρονικά παιδιά και (αιώνιους) εφήβους για να δημιουργήσουν, να προβληματιστούν και να περάσουν ευχάριστα με την παιδική λογοτεχνία, σε επίπεδο διδασκαλίας, συγγραφής και αναστοχασμού. Οι διαδικασίες περιγράφονται και σχολιάζονται κριτικά υπό το πρίσμα των τάσεων που επικρατούν στη διδασκαλία της παιδικής λογοτεχνίας, της γλωσσοδιδακτικής και των σπουδών παιδικότητας και (νέου) γραμματισμού.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *παιδική λογοτεχνία, κριτικός φίλος, τεχνικές Ροντάρι*

Ηλεκτρονικό παιχνίδι, εργασία με ιστορικές πηγές και ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνείδηση

Μαρία Μαυρομμάτη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η ανάλυση ιστορικών πηγών θεωρείται ενδεδειγμένη μέθοδος εργασίας στο μάθημα της ιστορίας, αλλά και δεξιότητα που συνδέεται με την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης. Το δε μάθημα της ιστορίας, με τις προεκτάσεις του στην αγωγή του πολίτη και στην εκπαίδευση για την πολιτειότητα, αξιοποιείται συχνά για την ανάπτυξη και εδραίωση της διαπολιτισμικής συνείδησης των μαθητών. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει ένα ολοένα αυξανόμενο σώμα έρευνας που μελετά τους μηχανισμούς των ηλεκτρονικών παιχνιδιών ως συνθήκες και μέσα μάθησης, ειδικά στον χώρο της ιστορικής εκπαίδευσης. Στην παρούσα έρευνα, αξιοποιήσαμε ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον μάθησης, το παιχνίδι Αναζητώντας τον Μέγα Αλέξανδρο, παραγωγής Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, το οποίο βασίζεται στην ανάλυση ιστορικών πηγών ως μέσο εξέλιξης του παιχνιδιού, με σκοπό την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης μέσω της εξοικείωσης με τη μέθοδο ανάλυσης ιστορικών πηγών. Στόχος της παρέμβασης ήταν η διερεύνηση του αν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί η εργασία με ιστορικές πηγές στα πλαίσια ενός ηλεκτρονικού παιχνιδιού να συμβάλει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων τέτοιων οι οποίες να ενισχύουν τη διαπολιτισμική κατανόηση και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα. Το πρόγραμμα διδασκαλίας σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε διαδοχικά σε δύο τμήματα της Στ΄ Δημοτικού σχολείου, ακολουθώντας τη μέθοδο της έρευνας-δράσης, που βασίζεται σε σχεδιασμό διδακτικών παρεμβάσεων που πραγματοποιούνται μέσα σε αυθεντικά περιβάλλοντα τάξης σε επαναλαμβανόμενους κύκλους, και αξιολογούνται με βάση δεδομένα από το πεδίο, με σκοπό να ξανασχεδιαστούν και να εφαρμοστούν εκ νέου. Οι μαθητές που συμμετείχαν στον κάθε κύκλο της παρέμβασης ήταν εννέα (σύνολο 18) και οι δύο κύκλοι συνολικά είχαν διάρκεια έξι εβδομάδων. Τα δεδομένα που αναλύθηκαν συλλέχθηκαν μέσω παρατήρησης στην τάξη και ερωτηματολογίων στους μαθητές με ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Η ανάλυση των δεδομένων ακολούθησε την ποιοτική μέθοδο της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας. Τα ευρήματα της έρευνας υποδεικνύουν πως η εργασία με πηγές μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης εφόσον οι πηγές γίνονται αντικείμενο συλλογικής διαπραγμάτευσης από τους μαθητές, μέσω της διαμόρφωσης κοινοτήτων πρακτικής, και της στοχευμένης αξιοποίησης ενός καθοδηγητικού πλαισίου εργασίας με πηγές.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαπολιτισμική εκπαίδευση, ιστορικές πηγές, διδακτική της ιστορίας, ηλεκτρονικό παιχνίδι*

Εκπαίδευση στις ιδέες του κοσμοπολιτισμού με όχημα το μάθημα της ιστορίας

Μαρία Μαυρομμάτη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην παρούσα εργασία, αφού παρουσιαστούν οι έννοιες του κοσμοπολιτισμού και οι σύγχρονες αντιλήψεις για τον ρόλο της ιστορίας ως μαθήματος που μπορεί να αξιοποιηθεί στα πλαίσια της εκπαίδευσης για την πολιτειότητα, παρατίθεται ένα σχέδιο διδασκαλίας ως πρότυπο για την ενσωμάτωση των ιδεών του κοσμοπολιτισμού στη διδασκαλία της ιστορίας. Οι σύγχρονες συνθήκες διαβίωσης επιβάλλουν μια νέα μορφή αγωγής του πολίτη, τέτοια που να λαμβάνει υπόψη τις τρέχουσες εξελίξεις στον πολιτικό, τον κοινωνικό, τον οικονομικό και τον οικολογικό τομέα. Οι μαθησιακοί στόχοι της εκπαίδευσης έχουν αλλάξει. Το σχολείο χρειάζεται να εκπαιδεύσει τους αυριανούς πολίτες σε ικανότητες και στάσεις που θα τους επιτρέπουν να διαχειρίζονται τη συνεχώς εξελισσόμενη γνώση, νοητικές δεξιότητες που θα επιτρέπουν την κρίση και τη δράση, και κυρίως τη διδασκαλία οικουμενικών ανθρωπιστικών αξιών, που θα ενισχύσουν την ενεργητική δημοκρατική συμμετοχή στη διαμόρφωση του κόσμου που τους περιβάλλει. Συνεπώς σκοπός της σύγχρονης εκπαίδευσης πρέπει να γίνει ο προσανατολισμός στην απόκτηση αξιών και ικανοτήτων που θα προάγουν τον διαπολιτισμικό διάλογο, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, την επιδίωξη της ειρήνης, την περιβαλλοντική ευθύνη και την ενεργητική συμμετοχή στα κοινά. Οι έννοιες του κοσμοπολιτισμού σε συνδυασμό με αρχές της εκπαίδευσης του παγκόσμιου πολίτη παρέχουν ένα πλαίσιο εργασίας προς αυτή την κατεύθυνση. Το μάθημα της ιστορίας μπορεί να αξιοποιηθεί με αυτόν τον σκοπό, προκειμένου να ανταποκριθεί στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *κοσμοπολιτισμός, ιστορία, σχέδιο διδασκαλίας*

Ο ρόλος του δασκάλου στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Τρικάλων

*Χρήστος Παπαβασιλείου, Θωμάς Κόκκαλης,
Εντυχία Τζέλιου, Δήμητρα Ζαχαράκη*
Κ.Π.Ε. Περτουλίου Τρικκαίων

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στον θεματικό άξονα «Διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση, δικαιώματα και εκπαίδευση». Στη νέα πραγματικότητα που διαμορφώθηκε τις

τελευταίες δεκαετίες στο περιβάλλον των σχολικών μονάδων της χώρας, ο εκπαιδευτικός καλείται να αντιμετωπίσει το ζήτημα μιας πολυπολιτισμικής τάξης. Μια τέτοια τάξη δεν μπορεί να λειτουργήσει παρά μόνο αν υπάρχει δημοκρατία στο σχολείο. Το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον μάθησης ζητά από τον εκπαιδευτικό να έχει μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα και όχι απλώς γνώσεις, καθώς καλείται να διαδραματίσει πολλαπλούς ρόλους και να διαμορφώσει τους χαρακτήρες των μαθητών. Επιπλέον, οφείλει να αποβάλει από τους μαθητές κάθε ίχνος ρατσισμού και προκαταλήψεων, να τους μάθει να σέβονται τους συνανθρώπους τους ανεξαρτήτως εθνικότητας και φύλου, να αποκτήσουν δημοκρατικές αρχές, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να τους διδάξει την αξία της μητρικής γλώσσας και του πολιτισμού, ώστε να μην αλλοτριωθούν εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης (Κασούτας, 2007). Σκοπός της συγκεκριμένης ποσοτικής έρευνας είναι να αναδειχθεί πόσο καθοριστικός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού για τη σχολική επιτυχία ή αποτυχία ή τον αποκλεισμό των μεταναστών μαθητών από την εκπαίδευση, καθώς και πόσο συμβάλλει ή όχι η εκμάθηση της γλώσσας υποδοχής στην ομαλή σχολική και κοινωνική ένταξή τους. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2014-2015 για ένα τετράμηνο (Οκτώβριο με Φεβρουάριο). Εφαρμόστηκε σε ένα δείγμα που αντιπροσωπεύει ποσοτικά περίπου το 11% του εκπαιδευτικού δυναμικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Τρικάλων, δηλαδή σε 136 εκπαιδευτικούς της. Το εργαλείο έρευνας της παρούσας μελέτης είναι ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Για τις απαντήσεις χρησιμοποιήθηκε πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert: α) διαφωνώ απόλυτα, β) μάλλον διαφωνώ, γ) ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ, δ) μάλλον συμφωνώ, ε) συμφωνώ απόλυτα. Από την κωδικοποίηση των στοιχείων και τη στατιστική ανάλυση συμπεραίνεται μεταξύ άλλων πως ο ρόλος του δασκάλου είναι πολύ σημαντικός για την καλή ή κακή εκπαιδευτική πορεία των μεταναστών μαθητών. Επίσης, ότι η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας βοηθάει τα παιδιά να ενταχθούν πιο ομαλά τόσο στο σχολικό όσο και στο κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και πως τα σχολεία με τάξεις υποδοχής είναι πιο αποτελεσματικά στη μάθηση από ό,τι αυτά χωρίς τάξεις υποδοχής.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *διαπολιτισμική, εκπαιδευτικός, ρόλος, μετανάστες*

Η μέθοδος ARTiT συναντά τη δημοκρατία

Κυριακή Λιανού,
10^ο Δημοτικό Σχολείο Αιγάλεω
Μαρία Λιανού
ΑΣΕΠ

Στην παρούσα εργασία σχεδιάζουμε και αξιολογούμε το προτεινόμενο από τις γράφουσες πρόγραμμα «Δημοκρατία», που απευθύνεται σε μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου και χρησιμοποιεί τη μέθοδο ARTiT «Κριτική και Δημιουργική Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία», προκειμένου να επιτύχει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών και να

τους εξάψει το ενδιαφέρον για μάθηση. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, ο εκπαιδευτικός καλείται να εντάξει σε κάθε θεματική ενότητα του προγράμματος τη χρήση έργων τέχνης, σύγχρονων ή εξαιρετικά διαχρονικών, με νοήματα που σχετίζονται άμεσα με το εξεταζόμενο θέμα. Έτσι, σε κάθε μάθημα, ο εκπαιδευτικός, με τη βοήθεια του υπολογιστή και του βιντεοπροβολέα, θα εστιάζει σε διαφορετικές πτυχές του θέματος της δημοκρατίας (υποθέματα) μέσα από διαφορετικές μορφές τέχνης, τις οποίες οι μαθητές καλούνται να δουν, να παρατηρήσουν, να ερμηνεύσουν, να εκφράσουν, να σχολιάσουν και τελικά να αναστοχαστούν. Το πρόγραμμα έχει ιδιαίτερη σημασία, καθόσον αυτό, έμμεσα ή άμεσα, απευθύνεται σε ένα κοινό που δεν περιορίζεται στα παιδιά της Β΄ τάξης του Δημοτικού, αλλά εκτείνεται και στους ενήλικες, ανεξάρτητα από ηλικία, φύλο, επίπεδο εκπαίδευσης, ακόμη και φυλής, στο πλαίσιο του ελληνικού πολυπολιτισμικού σχολείου. Αναμένουμε οι στόχοι του προγράμματος να είναι σαφείς, ήτοι τα μέλη της ομάδας στόχου (οι μαθητές) να μάθουν για τη δημοκρατία και τον ρόλο της στην καθημερινή τους ζωή, αλλά και να συμμετέχουν ενεργά λόγω του ειδικότερου ενδιαφέροντος που θα τους προκαλέσει η καινοτόμα μέθοδος ARTIT. Η διαδικασία της αξιολόγησης θα λάβει χώρα στη λήξη του εκπαιδευτικού προγράμματος, και στη διάρκειά της θα αξιοποιηθεί η τεχνική της συζήτησης και η συμπλήρωση ερωτηματολογίου τόσο από πλευράς του εκπαιδευτικού όσο και από πλευράς μαθητών, προκειμένου να εξαχθούν σαφή συμπεράσματα σχετικά με την επίτευξη (ή μη) των στόχων του προγράμματος. Καίτοι αναμένουμε ότι οι στόχοι του προγράμματος θα εκπληρωθούν, και δη με ιδιαίτερος θετικά και ενθαρρυντικά αποτελέσματα, στην περίπτωση που από την αξιολόγηση διαφανεί ότι το πρόγραμμα χρήζει βελτίωσης, θα ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για την τόνωση της αποτελεσματικότητάς του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *ARTIT, δημιουργώ, παρουσιάζω, Β΄ τάξη*

Η ενιαία εκπαίδευση στη διαπραγμάτευση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης: Το διεθνές θεσμικό πλαίσιο της συμπερίληψης, οι ταυτότητες της αναπηρίας και η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική

Γεώργιος Μουτσινάς, Αθηνά Ντζιαβίδα
Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σε ανταπόκριση στο καίριο αίτημα ισότητας ευκαιριών και εκδημοκρατισμού της σύγχρονης εκπαίδευσης, καθώς και ουσιαστικής ποιοτικής της αναβάθμισης, ανεξάρτητα από τη διαφορετικότητα των αποδεκτών της, στην παρούσα εργασία συζητούνται οι τρόποι με τους οποίους η Ενιαία Εκπαίδευση (ΕΕ) (inclusive education) συνδέεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Για τον σκοπό αυτόν, μεθοδολογικά, γίνεται επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, σε διεθνή έγγραφα και στην εγχώρια εκπαιδευτική πολιτική και ερευνητικά καταγεγραμμένη πρακτική, με έμφαση στα άτομα με Ειδικές Εκπαι-

δευτικές Ανάγκες ή/και Αναπηρίες (ΕΕΑ/Α). Αναλυτικότερα, ένα σύνολο διεθνών θεσμικών εγγράφων υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών έχει κατοχυρώσει διαχρονικά τη συμπερίληψη των εκπαιδευομένων με ΕΕΑ/Α στη γενική εκπαίδευση, στοχεύοντας στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους, την απρόσκοπτη κοινωνική τους συμμετοχή, την αυτοπραγμάτωσή τους και την ευημερία τους. Εντούτοις, υπό την επίδραση ποικίλων και αλληλοσυσχετιζόμενων ιστορικών, κοινωνικοπολιτικών και κοινωνικοοικονομικών δυναμικών, στις ΕΕΑ/Α αποδίδονται μονοδιάστατα χαρακτηριστικά ατομικής παθολογίας, που παραβλέπουν τις αθροιστικές μορφές κοινωνικού μειονεκτήματος που αντιμετωπίζουν οι μαθητές. Ταυτόχρονα, διακινούνται ιατροκεντρικές προσεγγίσεις ειδικής αγωγής που νομιμοποιούν τον αποκλεισμό των ατόμων με ΕΕΑ/Α από τη γενική εκπαίδευση, προτάσσοντας την εξομάλυνσή τους. Επιπλέον, συντηρούνται ασύμμετρες σχέσεις εξουσίας μεταξύ των μαθητικών πληθυσμών με και χωρίς ΕΕΑ/Α, σε βάρος των πρώτων. Αντίστοιχα, στην ελληνική νομοθεσία, η θεσμοθέτηση παρεμβάσεων θεραπείας και αποκατάστασης των διδασκομένων με ΕΕΑ/Α έχει οδηγήσει στον στιγματισμό και την περιθωριοποίησή τους ως αποκλινόντων και στην εξάρτησή τους από την κλινική αυθεντία. Εξίσου, έχουν αποσιωπηθεί οι χειραφετητικές προεκτάσεις που συνεπάγεται η ΕΕ, διαμέσου της ριζοσπαστικής, ισονομιστικής αναδιάρθρωσης του εκπαιδευτικού συστήματος, προς όφελος της ενδυνάμωσης όλων των μαθητών. Συμπερασματικά, από τη βιβλιογραφική επισκόπηση διαφαίνεται ότι η συνεκπαίδευση συνιστά αναμφίβολο ανθρώπινο δικαίωμα και ουσιώδη μοχλό κοινωνικής δικαιοσύνης. Επομένως, απαιτείται η αναστοχαστική επανατοποθέτηση του λειτουργικού ορισμού της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και της ταυτότητας των εκπαιδευομένων με ΕΕΑ/Α, ενώ επιτάσσεται η διαμόρφωση καθολικά διαφοροποιημένων περιβαλλόντων μάθησης, μεριμνώντας για τη συνεχή εποπτεία της εστιασμένης υποστήριξης των μαθητών που προέρχονται από πολλαπλά ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Συνολικά, η κινητοποίηση μιας συμπεριληπτικής εκπαιδευτικής αλλαγής είναι εφικτή μέσω της συγκρότησης συμμετοχικών κοινοτήτων μάθησης που διέπονται από μια πλουραλιστική κουλτούρα, διαφανείς ελευθερίες και αλληλεγγύη, δρομολογώντας την ευρύτερη εξάλειψη των κοινωνικών διακρίσεων στη βάση ενός εύρους δεικτών διαφοράς.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ενιαία εκπαίδευση (ΕΕ), ανθρώπινα δικαιώματα, κοινωνική δικαιοσύνη, Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες ή/και Αναπηρίες (ΕΕΑ/Α)

Η διπλή οπτική της προσφυγιάς στο μυθιστόρημα "το διπλό ταξίδι" της Λ. Ψαράυτη

Σμαράγδα Κωστούδα
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η εργασία εμπνέεται από το θεματικό πεδίο της Διαπολιτισμικής Λογοτεχνίας, πραγματεύεται το διαχρονικό θέμα της Προσφυγιάς-Μετανάστευσης και αφορά μια πρόταση διδασκαλίας της λογοτεχνίας. Η διδακτική πρόταση υλοποιήθηκε σε μαθητές ΣΤ΄ τάξης. Η σκοποθε-

σία προσανατολίζεται αρχικά στην προσωπική και συλλογική ανταπόκριση και συνδιαλλαγή με το λογοτεχνικό κείμενο και κατά δεύτερο λόγο στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως της ενσυναίσθησης και της αυτο-αναστοχαστικότητας, στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικής επικοινωνίας, τη συνάντηση με άλλους πολιτισμούς, ώστε να αποδομηθούν και να αρθούν στερεότυπα και προκαταλήψεις απέναντι σε μειονοτικές ομάδες και να αναπτυχθούν θετικές στάσεις και συμπεριφορές. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση του κειμένου βασίστηκε σε στοιχεία της πολιτισμικής εικονολογίας που αφορούν την εικόνα του «Άλλου», (εμφάνιση, χαρακτήρας, ο χώρος του, λέξεις που τον χαρακτηρίζουν κ.ά.). Η μέθοδος διδασκαλίας που εφαρμόστηκε είναι η ομαδοσυνεργατική με βιωματικές δραστηριότητες, καθώς δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους στην ομάδα, εξασκεί τη δημοκρατική συμπεριφορά, αυξάνει τον σεβασμό των μαθητών για όλους τους συμμαθητές τους, και συμβάλλει στην αποδοχή των μειονοτικών μαθητών. Αξιοποιούνται οι αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας με την εναρμόνιση πολλών και διαφορετικών αναγκών, επιπέδων και «γλωσσών», κάτι που η μετωπική διδασκαλία αδυνατεί να αντιμετωπίσει, ενώ μαθαίνει στους μαθητές τον διάλογο και τον σεβασμό των απόψεων των άλλων. Συμπερασματικά, οι βιωματικές δράσεις και η διδασκαλία του συγκεκριμένου μυθιστορήματος ώθησαν τους μαθητές/-τριες να γίνουν «ενεργητικοί δέκτες» μιας διαπολιτισμικής πράξης, η οποία αφορά σχέσεις γνωριμίας, διαλόγου, επικοινωνίας ανάμεσα στους πολιτισμούς, αλληλεπίδρασης και αποδοχής του διαφορετικού.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: παιδική λογοτεχνία, προσφυγιά, στερότυπα, ετερότητα

Το ομαδικό παιχνίδι και η συμβολή του ψυχοδράματος για την ανάλυση, ερμηνεία και διάχυση των δημοκρατικών στοιχείων της ισότητας, της φιλίας, του σεβασμού και του «Εϋ αγωνίζεσθαι»

Χαρίλαος Ζαράγκας

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Άννα Αγγελάκη

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Ιωαννίνων

Βασική προσέγγιση για τη συμπεριφορική και γνωστική αξιολόγηση των μικρών παιδιών είναι η παρατήρηση των αλληλεπιδράσεών τους με τους συνομηλίκους τους, σε καταστάσεις που ταυτόχρονα δίνουν κίνητρο στα παιδιά και απαιτούν υψηλά επίπεδα γνωστικής και κοινωνικής επεξεργασίας, όπως είναι το ομαδικό παιχνίδι. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση ενός παρεμβατικού προγράμματος βασιζόμενου στην παιγνιώδη διδακτική μέθοδο της φυσικής αγωγής με τη συμβολή της τεχνικής του ψυχοδράματος που είχε στόχο την αποσαφήνιση των εννοιών, της ισότητας, της φιλίας, του σεβασμού και του «Εϋ αγωνίζεσθαι» σε μαθητές. Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε στην Στ΄ τάξη (11 αγόρια, 9 κορίτσια, 2018 – 19) του 6ου δημοτικού σχολείου Ιωαννίνων και διήρκεσε έξι μήνες με

συχνότητα συναντήσεων μία φορά την εβδομάδα για δύο συνεχόμενες διδακτικές ώρες (90 λεπτά). Στην πρώτη συνάντηση τα παιδιά με ελεύθερη βούληση συμμετείχαν και έπαιζαν ένα ομαδικό παιχνίδι. Στη συνέχεια, νικητές και ηττημένοι κάθονταν σε κυκλική διάταξη και συζητούσαν για το παιχνίδι υπό το συντονισμό της ερευνητικής ομάδας. Η συζήτηση γίνονταν σε θέματα που πρόβαλαν τα ίδια τα παιδιά, κυρίως, πώς αισθάνθηκαν όταν έχαναν, την απογοήτευση, τη χαρά, την ισονομία, το δίκαιο παιχνίδι, τις ευκαιρίες στο παιχνίδι, το σεβασμό στους κανόνες του παιχνιδιού, την τιμιότητα. Τα παιδιά, στη συνέχεια εκδραμάτιζαν αυτές τις καταστάσεις με ιστορίες που τα ίδια επινοούσαν και παίρνοντας διάφορους σχετικούς ρόλους. Μετά την εκδραμάτιση καταγράφονταν από τα παιδιά συναισθήματα, σκέψεις και θέματα που αναδύονταν και δημιουργούσαν εντάσεις – ρήξεις εσωτερικές – ψυχολογικές και εξωτερικές- διαπροσωπικές, σχετικά με τις αναδυόμενες έννοιες. Η συχνή εβδομαδιαία προσέγγιση της ισότητας, της φιλίας, του σεβασμού και του «Εϋ αγωνίζεσθαι» ενίσχυσε τη δημοκρατική γνώση και συμπεριφορά των συμμετεχόντων παιδιών. Η συμβολή του ψυχοδράματος ως επικουρική διδακτική τεχνική στη φυσική αγωγή είναι τεράστια και συνεισφέρει περισσότερο στην κοινωνικογνωστική και λιγότερο στην κινητική ανάπτυξη. Καθοριστική είναι και η συμβολή του συντονιστή εκπαιδευτικού στην καθοδήγηση της ομάδας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *ψυχοδράμα, ισότητα, φιλία, σεβασμός, παιχνίδι*

Συνεργατικές αλληλεπιδράσεις και αναστοχαστική πράξη σε έρευνα δράσης στο πλαίσιο διδασκαλίας της Ιστορίας

Αλεξάνδρα Σταυριανουδάκη, Σταυρούλα Καλδή
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ο αναστοχασμός στη διδακτική πράξη έχει αναγνωριστεί ως απαραίτητο δομικό στοιχείο της διδασκαλίας, που συνδράμει ουσιαστικά στη βελτίωση των διδακτικών προσεγγίσεων (Larivee, 2004). Σε ό,τι αφορά συγκεκριμένα στο πλαίσιο της έρευνας δράσης, ο αναστοχασμός επιτρέπει στον εκπαιδευτικό-συμμετέχοντα και στον ερευνητή, μέσα από την αμοιβαία εμπλοκή και με δημοκρατικές διαδικασίες συνεργασία, να κατανοήσουν καλύτερα τη διδακτική πράξη και να εισαγάγουν εκπαιδευτικές καινοτομίες (Πεντέρη, 2017). Τα αποτελέσματα μιας έρευνας δράσης, αναντίρρητα, επηρεάζονται από την ποιότητα της συνεργασίας αυτής. Στην παρούσα εργασία, διερευνάται ο αντίκτυπος των συνεργατικών αλληλεπιδράσεων, που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο μιας έρευνας δράσης, αναφορικά με την εισαγωγή του διερευνητικού μοντέλου μάθησης α) στον μετασχηματισμό του εκπαιδευτικού έργου αλλά και β) στον ερευνητικό ανα-προσανατολισμό, ειδικότερα στο μάθημα της Ιστορίας. Η παρούσα μελέτη ακολουθεί την ποιοτική προσέγγιση έρευνας και ο σχεδιασμός της είναι η έρευνα δράσης. Εκπονήθηκε τρίμηνο εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο πλαισιώνεται από τις βασικές αρχές της διερευνητικής μάθησης στο μάθημα της Ιστορίας, από τέσσερις εκπαιδευτικούς-συμμετέχοντες, στις τάξεις Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄. Τα δεδομένα της έρευνας συλ-

λέχθηκαν από την παρατήρηση των τάξεων, τις άτυπες συζητήσεις με τους συμμετέχοντες και τις τελικές ημι-δομημένες συνεντεύξεις μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Από την εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος προέκυψε ότι παρόλο που οι συμμετέχοντες επεξεργάστηκαν διαφορετικά την εμπειρία της συμμετοχής τους στην έρευνα δράσης, κατανόησαν καλύτερα τον εαυτό τους στο πλαίσιο της διδασκαλίας τους και τις «λανθάνουσες θεωρίες τους», οι οποίες παρεμπόδιζαν την υιοθέτηση μιας περισσότερο αποτελεσματικής διδακτικής προσέγγισης στο μάθημα της Ιστορίας. Ένα ακόμη σημαντικό συμπέρασμα που προέκυψε είναι ότι η συνεργατική επικοινωνία και η αναστοχαστική πράξη όχι μόνο ενίσχυσαν την επαγγελματική ταυτότητα των εκπαιδευτικών συμμετεχόντων, αλλά συνετέλεσαν στη βελτίωση του υπό εφαρμογή ερευνητικού προγράμματος και στην ενίσχυση/νοσηματοδότηση της ερμηνείας των δεδομένων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Συνεργατική αλληλεπίδραση, αναστοχαστική πράξη*

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην εκπαίδευση και η εκπαιδευτική ανισότητα. Απόψεις εκπαιδευτικών

Βασίλειος Οικονομίδης, Νικόλαος Ζαράνης
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η εισαγωγή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην εκπαίδευση, πέρα από τις αλλαγές που έχει επιφέρει στην εκπαιδευτική διαδικασία, επιδρά και σε άλλες κοινωνικοπαιδαγωγικές διαστάσεις, όπως είναι η περίπτωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων. Η αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων αποτελεί κατεξοχήν στοιχείο της δημοκρατικής εκπαίδευσης και ένα από τα κυριότερα ζητούμενα της δημοκρατικής κοινωνίας. Σε σχετικά ερωτήματα, όπως «Η χρήση Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση αποβαίνει προς όφελος παιδιών που διαθέτουν ήδη –ένεκα υψηλού οικογενειακού περιβάλλοντος– ένα επίπεδο τεχνολογικού γραμματισμού, ή προς όφελος παιδιών που δεν έχουν επαφή με τις Τ.Π.Ε. στην οικογένειά τους;», «Η εισαγωγή των Τ.Π.Ε. στο σχολείο τελικά αυξάνει ή μειώνει την εκπαιδευτική ανισότητα;», «Πώς πρέπει να εντάσσει τις Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία του ο εκπαιδευτικός ώστε αυτή να αποβαίνει προς όφελος όλων των παιδιών;», οι απαντήσεις ποικίλλουν, αλλά σε όλες αναφέρεται ως προφανές ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός ως προς τη θέση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική ανισότητα. Για τον λόγο αυτόν ερευνούμε τις απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δασκάλων και νηπιαγωγών) σχετικά με το αν η εισαγωγή των Τ.Π.Ε. στην τάξη τους επιδρά θετικά ή αρνητικά στις εκπαιδευτικές ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ των μαθητών τους. Διερευνούμε τις απόψεις δασκάλων και νηπιαγωγών, διότι αφενός ενδιαφερόμαστε για τον εντοπισμό εκπαιδευτικών ανισοτήτων στις αρχές της σχολικής πορείας των παιδιών (καθώς κατά την προεφηβεία και αργότε-

ρα οι μαθητές «αυτονομούνται» στη χρήση των Τ.Π.Ε.), αφετέρου ενδιαφερόμαστε για τις απόψεις εκπαιδευτικών μη ειδικών στην Πληροφορική, οι οποίοι έχουν αρκετές ώρες διδακτικής δραστηριότητας με τα παιδιά. Η έρευνα διεξήχθη με ερωτηματολόγιο κλειστών και ανοικτών ερωτήσεων με δείγμα δασκάλους/ες και νηπιαγωγούς που υπηρετούσαν στην Κρήτη και στην Αθήνα κατά το σχολικό έτος 2017-2018. Τα ερευνητικά δεδομένα παρουσιάζονται αφενός συνολικά, αφετέρου συγκριτικά σύμφωνα με τα διαφορετικά χαρακτηριστικά του δείγματος (βαθμίδα, είδος σπουδών, επιμόρφωση και γνώσεις στις Τ.Π.Ε.). Γενικό αποτέλεσμα είναι η καταρχήν θετική εκτίμηση των εκπαιδευτικών περί μείωσης της εκπαιδευτικής ανισότητας με τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, και ενδιαφέρουσες είναι οι επιμέρους διαφοροποιήσεις τους. Η παρουσίαση ολοκληρώνεται με παρουσίαση προτάσεων των εκπαιδευτικών για χρήση των Τ.Π.Ε. με σκοπό τη μείωση της εκπαιδευτικής ανισότητας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση, εκπαιδευτική ανισότητα*

Το comic ως εναλλακτικό εκπαιδευτικό εργαλείο για τη διδασκαλία της Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Γεώργιος Σηπάκης, Ασημίνα Ανδρίκου
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η σύγχρονη θεωρητική συζήτηση και έρευνα για την ιστορική εκπαίδευση αναδεικνύουν την ανάγκη αξιοποίησης εναλλακτικών μεθόδων διδασκαλίας με σκοπό όχι μόνο την ανάπτυξη της ιστορικής κριτικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης των μαθητών, αλλά και τη δημιουργία ιστορικά εγγράμματων πολιτών. Οι μαθητές κρίνεται απαραίτητο να καλλιεργήσουν εναλλακτικούς τρόπους σκέψης και πράξης, προκειμένου να αναπτύξουν την ικανότητα αναγνώρισης, κατανόησης και αποδοχής της ανθρώπινης ποικιλομορφίας, στοιχείο κρίσιμα για τη δημοκρατική κοινωνία. Η ανάγκη αυτή εντείνεται όταν το μάθημα της Ιστορίας πραγματεύεται συγκρουσιακά, τραυματικά και επίμαχα γεγονότα. Μια εναλλακτική πρακτική προσανατολισμένη σ' αυτές τις ανάγκες είναι η χρήση των comics στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα comics για αρκετά χρόνια αποτελούσαν ένα αμφιλεγόμενο λογοτεχνικό είδος και η ένταξή τους στην εκπαίδευση, ενώ ξεκίνησε νωρίς, πέρασε από πολλά εμπόδια. Πλέον έχει υποστηριχθεί ότι μπορούν να αξιοποιηθούν σε μεγάλο βαθμό στο σχολείο, γι' αυτό όλο και περισσότεροι ακαδημαϊκοί και εκπαιδευτικοί τα χρησιμοποιούν, κυρίως στη Δευτεροβάθμια και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η παρούσα αναρτημένη ανακοίνωση παρουσιάζει σύντομα την αξιοποίηση του comic ως εναλλακτική πρακτική στη διδασκαλία της Ιστορίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, και παράλληλα ένα διδακτικό σενάριο που προορίζεται να αξιοποιηθεί στη Στ΄ τάξη και αποτελεί ένα project τριών φάσεων, το οποίο βασίζεται σε ένα χειροποίητο comic. Αξιοποιώντας το comic ως εναλλακτική ιστορική πηγή, και μέσω της τεχνικής της διαλογικής αντιπαράθεσης (Debate), επιδιώκεται οι μαθητές να έρθουν σε επαφή και να κατανοήσουν σε βάθος τα διάφορα πολιτεύματα της Ελλά-

δας από την αρχαιότητα έως σήμερα, επικεντρώνοντας στη δημοκρατία και τα χαρακτηριστικά της.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *comic, διδακτική της ιστορίας, διδακτικό σενάριο*

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) ως πρότυπο δημοκρατικού σχολείου: Πρακτικές προς υιοθέτηση από την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Άννα-Χριστίνα Ασβεστά

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σε μια χρονική περίοδο όπου συντελούνται αδιαλείπτως αλλαγές στο κοινωνικό πλαίσιο, η εκπαίδευση ως θεσμός είναι απαραίτητο να εκσυγχρονίζεται για να δύναται να ανταποκριθεί στις ανακύπτουσες κοινωνικές ανάγκες. Με την παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε πρακτικές από τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ώστε να ενισχύσουν τον δημοκρατικό ρόλο του σχολείου. Ο καινοτόμος θεσμός των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) υφίσταται στη χώρα μας εδώ και σχεδόν μια εικοσαετία, και φιλοδοξεί την εξάλειψη του κοινωνικού παραγκωνισμού νέων ατόμων από μη προνομιούχα κοινωνικά περιβάλλοντα, ώστε να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνικο-πολιτισμική και οικονομική πραγματικότητα, με τον υπερτονισμό της αξίας της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου. Η φιλοσοφία που διέπει τη λειτουργία του ΣΔΕ και η δυνατότητα προσαρμογής του αναλυτικού του προγράμματος βάσει των ιδιαίτερων αναγκών των κατά περίπτωση εκπαιδευομένων αποτελούν σπουδαία συστατικά στη διαμόρφωση ενός δημοκρατικού σχολείου. Πρόσφατη ποιοτική έρευνα που διεξαγάγαμε στο πρώτο ΣΔΕ της χώρας –στο πλαίσιο της διπλωματικής μας εργασίας– σχετικά με την αξιολόγηση του θεσμού των ΣΔΕ, και στην οποία συνεντεύχθηκαν εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι του σχολείου, έρχεται να ενισχύσει αυτή την άποψη. Το εργαλείο το οποίο αξιοποιήθηκε ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη και στη διαδικασία συμμετείχαν 13 άτομα (εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι Α΄ και Β΄ Κύκλου). Η ανάλυση και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων στηρίχτηκε στη θεματική ανάλυση του περιεχομένου. Η αυτονόμηση της σχολικής μονάδας και η απεμπλοκή των εκπαιδευτικών από ένα αυστηρά συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα πανομοιότυπο για όλους, που δεν αφήνει περιθώρια για δημιουργικότητα, οι μέθοδοι βιωματικής μάθησης που προκρίνονται και από την ευρέως διαδεδομένη προσωποκεντρική θεωρία του Carl Rogers και καλλιεργούν πληθώρα δεξιοτήτων, η περιγραφική αξιολόγηση των μαθητών που λειτουργεί ανατροφοδοτικά, ο σεβασμός ανάμεσα σε όλα τα μέλη που απαρτίζουν τη σχολική κοινότητα και η ισότιμη μεταχείρισή τους ανεξαρτήτως κοινωνικού ρόλου θεωρούνται από τους ερευνούμενους ως οι σημαντικότερες από τις πρακτικές που θα ήταν χρήσιμο να υιοθετηθούν από όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Οι ίδιοι οι συμμετέχοντες της έρευνας με τη στάση τους απέναντι

στον θεσμό και τις απόψεις που παραθέτουν κάνουν πασίδηλα τα παραπάνω συμπεράσματα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: ΣΔΕ, βιωματική μάθηση, περιγραφική αξιολόγηση

Η εκπαίδευση των μεταναστών στην Ελλάδα

Ελευθερία-Ειρήνη Κωνσταντακοπούλου
Πανεπιστήμιο Πατρών

Στην παρούσα μελέτη γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης του μεταναστευτικού φαινομένου, καθώς και του τρόπου με τον οποίο τα παιδιά των μεταναστών εντάσσονται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η μελέτη πραγματεύεται το μεταναστευτικό φαινόμενο και ειδικότερα την ομαλή κοινωνική και σχολική ένταξη των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Κύρια παράμετρος και προϋπόθεση της κοινωνικής ένταξης των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο αποτελεί η σχολική προσαρμογή, η οποία παρουσιάζει δυσκολίες που είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν τόσο από τους εκπαιδευτικούς και τους φορείς στήριξης όσο και από τη συμβολή της οικογένειας. Πρόκειται για μελέτη βιβλιογραφικής επισκόπησης όπου παράλληλα επιχειρείται η ανάδειξη του ζητήματος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των μεταναστών σε σχέση με την κοινωνική τους ένταξη και το σαφές αίτημα δεκαετιών-της δημοκρατίας και της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση για όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους. Επομένως, βασικό άξονα της μελέτης αποτελεί η σύνδεση της ιστορικής και κοινωνιολογικής προσέγγισης της μετανάστευσης με την εφαρμοσμένη παιδαγωγική, η οποία επηρεάστηκε σημαντικά με την άφιξη του μεταναστευτικού πληθυσμού. Με βάση το ευρωπαϊκό και ειδικότερα το ελληνικό πολιτικο-κοινωνικό γίγνεσθαι των τελευταίων χρόνων, παρουσιάζονται οι εκπαιδευτικές δομές, η οργάνωση και η διαχείρισή τους αποσκοπώντας στην ανάδειξη των προβλημάτων που αφορούν στην κοινωνικά ομαλή ένταξη του παιδιού μετανάστη, καθώς και στη συμπόρευσή του με τον γηγενή μαθητή. Τα ερωτήματα και οι προτάσεις που προκύπτουν από την παρούσα βιβλιογραφική έρευνα έχουν να κάνουν με το κατά πόσο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αποκαθιστά ή όχι τις ίσες ευκαιρίες, τόσο ως προς την πρόσβαση όσο και ως προς την έκβαση των σπουδών των ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο, στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθορίζοντας σε μεγάλο ή μικρό βαθμό την αποτελεσματική και επωφελή κοινωνική ένταξη των μεταναστών στη χώρα υποδοχής.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: μετανάστευση, διαπολιτισμική εκπαίδευση

Κυριακή
01/12ΑΙΘΟΥΣΑ Αίθριος χώρος, 1ου ορόφου
ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ
P14-P26

10.00-11.30

Perceptions and Suggested Teaching Applications of Foreign Language School Advisors in Primary and Secondary Education regarding Differentiated Instruction of English, French and German Language

Χάρης Τζιοβάρα, Σταυρούλα Καλδή, Βασιλική Γκολφινόπουλου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

The present study examines the perceptions of Foreign Language School Advisors regarding their experiences, suggested methods and strategies as far as Differentiated Instruction (D.I.) is concerned and the way they interpret and signify it. The theoretical background of the study is based on the theory of Constructivism and social interaction of Vygotsky (1988) and the theory of Gardner (1999). In particular, D.I. offers choices of transition to more complex material, since students have acquired certain skills (Scaffolding) and gives teachers a key dynamic and facilitating role by creating a democratic environment with multiple learning opportunities corresponding to all types of intelligence. It is a qualitative study of eleven unstructured interviews of School Advisors of foreign languages (five of English, three of French and three of German) working in Primary and Secondary Education in Greece. The questions of the interviews focus on the way the interviewees themselves define and comprehend D.I., diverse practical applications of possible differentiated methods of teaching and the recording of their views, experiences, methods, difficulties and challenges during their contact with teachers of foreign languages and school principals. In the current study the potential of rephrasing and clarification was given to the interviewees and this fact ensured the validity of the data after their initial interviews. The findings indicate that the majority of foreign language teachers are not familiarized with D.I. and they do not use authentic teaching material. Additionally, they point out that teachers approach School Advisors mostly for pedagogic matters rather than teaching advice. In Greek schools there are students of different knowledge levels, students with learning difficulties, students with different nationality, language, culture, dialect, social behavior or religion and, thus, D. I. with emphasis on democratic values is necessary. Also, School Advisors stress that foreign language teachers need educational seminars about D.I. combining theory with practical teaching applications.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *differentiated instruction, school consultants*

Επαγγελματική ικανοποίηση και εργασιακή ασφάλεια στους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς των ελληνογαλλικών σχολείων

Σοφία Τσαρδακά

Εκπαιδευτικός-Ιδιωτικό Δημοτικό Σχολείο Άγιος Ιωσήφ Βόλου

Αντώνιος Πλαγεράς

Κ.Ε.Σ.Υ. Λάρισας

Η ποιότητα του παρεχόμενου διδακτικού έργου αποτελεί θέμα ύψιστης σημασίας για κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και στόχο κάθε εκπαιδευτικής πολιτικής. Σύμφωνα με εμπειρικά δεδομένα έχει παρατηρηθεί ότι εκπαιδευτικοί που είναι ικανοποιημένοι από το επάγγελμά τους μπορούν να στηρίξουν με επιτυχία τους σκοπούς του εκπαιδευτικού συστήματος, ανταποκρινόμενοι με μεγαλύτερη παραγωγικότητα, ποιότητα και σταθερότητα στο διδακτικό τους έργο. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει: α) το επίπεδο της επαγγελματικής ικανοποίησης εκπαιδευτικών σε ελληνογαλλικά ιδιωτικά σχολεία στους νομούς Αττικής, Μαγνησίας, Θεσσαλονίκης και Κυκλάδων, β) το επίπεδο της εργασιακής ασφάλειας εκπαιδευτικών σε ιδιωτικά σχολεία στους νομούς Αττικής, Μαγνησίας, Θεσσαλονίκης και Κυκλάδων, γ) εάν υπάρχει διαφοροποίηση της επαγγελματικής ικανοποίησης σε σχέση με προσωπικά χαρακτηριστικά, την ηλικία, το φύλο, δ) και πιθανή συσχέτιση μεταξύ εργασιακής ασφάλειας και επαγγελματικής ικανοποίησης. Η ικανοποίηση από την εργασία είναι μια πολυδιάστατη έννοια που έχει εξεταστεί με διάφορους τρόπους (Koustelios & Tsigilis, 2005). Ο Locke (1976: 1300) προσδιόρισε την ικανοποίηση από την εργασία ως «.. μια ευχάριστη ή θετική συναισθηματική κατάσταση που προκύπτει από την εκτίμηση της εργασίας ή της εργασιακής σας εμπειρίας». Οι Smith, Kendall & Hulin (1969: 6) υποστηρίζουν ότι «.. ικανοποίηση από την εργασία είναι συναισθήματα ή συναισθηματικές αντιδράσεις στις πτυχές της κατάστασης». Ο Dawis και ο Lofquist (1984, όπ. αναφ. στο Koustelios & Tsigilis, 2005) ορίζουν την ικανοποίηση από την εργασία ως αποτέλεσμα της εκτίμησης του εργαζόμενου για το βαθμό στον οποίο το περιβάλλον εργασίας ικανοποιεί τις ανάγκες του ατόμου. Πραγματοποιήθηκε δειγματοληψία από τα Ελληνογαλλικά Σχολεία των συγκεκριμένων περιοχών και συγκεντρώθηκαν, πλήρως συμπληρωμένα, 111 ερωτηματολόγια. Για τη μέτρηση της επαγγελματικής ικανοποίησης χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Καταγραφής Επαγγελματικής Ικανοποίησης ESI (Employee Satisfaction Inventory). Για την μέτρηση της εργασιακής ασφάλειας χρησιμοποιήθηκε η σχετική υποκλίμακα από το ερωτηματολόγιο Minnesota Satisfaction Questionnaire (Weiss, Dawis, England & Lofquist, 1967). Για την επεξεργασία και τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS (Statistical Package for Social Sciences, έκδοση 23). Χρησιμοποιήθηκε περιγραφική στατιστική, ανάλυση αξιοπιστίας (α Cronbach), ανάλυση συχνοτήτων, ανάλυση συσχετίσεων, t-test και ανάλυση διακύμανσης ως προς ένα παράγοντα (one-way ANOVA). Από τα αποτελέσματά της προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται ικανοποιημένοι από τις συνθήκες εργασίας τους, επίσης οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί είναι ικανοποιημένοι από τη

συνεργασία με τον προϊστάμενο και από τον οργανισμό ως ολότητα και από την εργασιακή ασφάλεια την οποία βιώνουν. Λιγότερο ικανοποιημένοι είναι από τον μισθό και τη δυνατότητα προαγωγής. Με την ολοκλήρωση της έρευνας επίσης διαπιστώθηκε ότι οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους, εκφράζουν ικανοποίηση σε μεγάλο βαθμό για τις συνθήκες εργασίας. Επίσης, σε σχέση με την εργασιακή ασφάλεια των ιδιωτικών εκπαιδευτικών διαπιστώθηκε ότι αισθάνονται ικανοποιημένοι από την σιγουριά και τη σταθερότητα της δουλειάς αυτής, από τη μελλοντική ασφάλεια και τη σταθερή απασχόληση που προσφέρει και από τον τρόπο με τον οποίο αποφεύγονται οι απολύσεις σε αυτή, και αυτό έχει άμεση σχέση με την ικανοποίηση που εκφράζουν για τις συνθήκες εργασίας, τον μισθό, την προαγωγή, την ίδια την εργασία, τον προϊστάμενο και τον οργανισμό ως ολότητα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επαγγελματική ικανοποίηση, δάσκαλοι, επαγγελματική ασφάλεια, εκπαίδευση

Συνεργατική κουλτούρα και Επαγγελματική ικανοποίηση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Σοφία Αναστασίου

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Κωνσταντίνα Κατσαλούλη

Εκπαιδευτικός

Σημαντική θεωρείται η συμβολή της σχολικής ηγεσίας στη διαμόρφωση της σχολικής κουλτούρας και της βέλτιστης διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού της. Σε διεθνές επίπεδο έχει αναδειχθεί η σύνδεση της ηγεσίας και της σχολικής κουλτούρας στην ανάπτυξη, αλλαγή και ποιοτική αναβάθμιση της εκπαιδευτικής μονάδας αλλά και την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καταγραφούν οι απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για τη σχολική κουλτούρα καθώς και να εκτιμηθεί το επίπεδο της επαγγελματικής τους ικανοποίησης. Η έρευνα διεξήχθη την άνοιξη του 2018, σε σχολικές μονάδες (n= 11) Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Δήμο Ναυπλίου. Συλλέχθηκαν 101 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια από εκπαιδευτικούς και 11 από τους Διευθυντές Δημοτικών Σχολείων. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ερωτήσεις που αφορούσαν τη συνεργατικής κουλτούρα στις μονάδες αναφοράς αξιολογώντας την παρούσα και την επιθυμητή κατάσταση. Η συμβολή του Διευθυντή/ντριας στη διαμόρφωση συνεργατικής κουλτούρας αξιολογήθηκε από τους εκπαιδευτικούς με ερωτήματα σχετικά με την παρούσα και την επιθυμητή κατάσταση. Το επίπεδο επαγγελματικής ικανοποίησης των συμμετεχόντων εκτιμήθηκε με ερωτήσεις για τη συγκεκριμένη παράμετρο. Όσον αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτικών και των Διευθυντών/ντριων για τη συνεργατική κουλτούρα, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι Διευθυντές/ντριες εξέφρασαν απόψεις που αναδεικνύουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στην υπάρχουσα κατάσταση και την επιθυμητή με έμφαση στη συνεργασία των εκπαιδευτικών με τον Διευθυντή/ντρια για διδακτικές στρατηγικές και

τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Όσον αφορά την επαγγελματική ικανοποίηση των εκπαιδευτικών, η έρευνα έδειξε ότι υπάρχει μέτριο έως και υψηλό επίπεδο επαγγελματικής ικανοποίησης που σχετίζονται με την ελευθερία να επιλέγουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί τον τρόπο εργασίας τους και οι σχέσεις τους με τους συναδέλφους και τη σχολική διοίκηση. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες παρουσιάζονται λιγότερο ικανοποιημένοι από τις συνθήκες εργασίας, τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις ικανότητές τους και την αναγνώριση ως ανταπόδοση για το έργο τους. Σε αυτή την παράμετρο, θα μπορούσε να συμβάλει ο ρόλος του Διευθυντή στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και την αναγνώριση του έργου τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: διευθυντής, εκπαιδευτικοί, κουλτούρα, επαγγελματική ικανοποίηση

Η τέχνη του Εξηκία αφορμή για ένα διαπολιτισμικό διάλογο και μάθημα δημοκρατίας

Διονυσία Χρ. Καρλατήρα
ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Στερεάς Ελλάδας

Η τέχνη του Εξηκία, ενός από τους δύο σημαντικότερους αγγειογράφους του αττικού μελανόμορφου ρυθμού, αποτελεί αφορμή για έναν διαπολιτισμικό διάλογο και για ελευθερία στην έκφραση στο μάθημα της ιστορίας της τετάρτης τάξης δημοτικού, στη διδακτική ενότητα για την τέχνη στα αρχαϊκά χρόνια (θα μπορούσε να διδαχτεί και σε ώρες άλλων μαθημάτων στα πλαίσια της διαθεματικότητας). Η απεικόνιση του Εξηκία στο ερυθρόμορφο αγγείο που βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο, στο οποίο αναπαρίσταται ο Αχιλλέας να σκοτώνει την Πενθεσίλεια, θα αποτελέσει το έναυσμα αυτής της διαδικασίας. Ο Αχιλλέας εκπροσωπεί τον πολιτισμένο κόσμο και η αμαζόνα Πενθεσίλεια το “άλλο”, το διαφορετικό, από το οποίο γοητεύεται. Μέσα από τον μύθο δίνεται το κλειδί στους μαθητές να εισχωρήσουν στην κατανόηση της κοινωνίας και στη γοητεία που ασκεί “η πολιτισμική ετερότητα”, σε ένα μάθημα πλουραλισμού και δημοκρατίας σε μια διαπολιτισμική τάξη. Για την ερμηνεία του έργου τέχνης και την ενεργοποίηση των μαθητών θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος του ιστορικού της τέχνης Panofsky προσαρμοσμένη στα πλαίσια της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Σύμφωνα με αυτή τη μέθοδο οι βαθμίδες ανάγνωσης ενός έργου τέχνης είναι τρεις. Η τυπικά περιγραφική, όπου οι μαθητές πρόκειται να περιγράψουν αυτό που βλέπουν, η εικονογραφική, βάσει της οποίας συσχετίζεται η απεικόνιση του αγγείου με τις φιλολογικές ή άλλες πηγές, και τέλος η εικονολογική ερμηνεία, μέσω της οποίας ανιχνεύονται ακόμη και “δαισθητικά” οι συμβολικές αξίες και η βαθύτερη σημασία του έργου. Οι στρατηγικές που θα υποστηρίξουν τη διαφοροποιημένη διδασκαλία θα στηριχθούν στην ετοιμότητα των μαθητών, στα ενδιαφέροντά τους, με την ομαδική διερεύνηση των διαφόρων πηγών με τον ρόλο του δασκάλου ως καθοδηγητή και διευκολυντή, και στο μαθησιακό προφίλ (ευφυΐα-νοημοσύνη).

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: αγγειογραφία, πολιτισμική ετερότητα, δημοκρατία, διαφοροποιημένη διδασκαλία

Η δημοκρατία στο σχολείο ως όχημα για την αναζήτηση της αειφορίας: Μία έρευνα δράσης

Γεώργιος Κέκερης, Χριστίνα Νομικού
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας στηρίζεται στην κριτική Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ), που στοχεύει στην ενδυνάμωση των εκπαιδευομένων, ενισχύοντας την ικανότητά τους για δράση και στην καλλιέργεια της προσωπικής και συλλογικής δέσμευσης, ώστε να επιτευχθεί η κοινωνική αλλαγή στο πλαίσιο της αειφορίας. Καθώς βασικός στόχος της ΕΑΑ είναι να υπερβεί θεωρητικές αναλύσεις και να καλλιεργήσει ικανότητες για εμπλοκή σε δράσεις που αποφασίζονται συλλογικά και δημοκρατικά, δεν μπορεί παρά να είναι ταυτόχρονα και μια εκπαίδευση για τη δημοκρατία. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει αν και υπό ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατόν να καλλιεργηθούν ικανότητες εμπλοκής και ανάληψης δράσης από μαθητές/τριες, με στόχο την αλλαγή στο πλαίσιο της αειφορίας. Στηρίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα και έρευνα δράσης, η οποία εφαρμόστηκε από εκπαιδευτικό πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά το σχολικό έτος 2018-19, με μαθητές/τριες Στ΄ τάξης δημοτικού σχολείου. Όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφική έρευνα η μέχρι τώρα προσπάθειες, τόσο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όσο και της μετεξέλιξης της που είναι η ΕΑΑ δεν έχουν επιφέρει δραστικές αλλαγές στην κοινωνία και στην εκπαίδευση, καθώς τα μείζονα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα επιμένουν. Τόσο βιβλιογραφικά, όσο και από τα δεδομένα της ερευνητικής διαδικασίας ως βασικά εμπόδια αναδεικνύονται το γνωσιοκεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα, ο όγκος της διδακτέας ύλης, η παθητική αφομοίωση και η αναπαραγωγή της γνώσης, που δεν προωθούν βαθιές τομές και αλλαγές. Αντίθετα, όπως προκύπτει από την έρευνα δράσης, όταν εφαρμόζονται πρακτικές που ενισχύουν την κριτική σκέψη των μαθητών/τριων και τη δημοκρατία στο σχολείο (παχνίδι ρόλων, debate, συμβούλιο τάξης, κύκλος διαλόγου) τα παιδιά εκπαιδεύονται στην κριτική διερεύνηση και τη συνεργατική επίλυση των προβλημάτων και καλλιεργούν δεξιότητες ανάληψης δράσης. Όπως καταδεικνύεται από τα αποτελέσματα της έρευνας το βίωμα της δημοκρατίας και η συμμετοχή σε δημοκρατικές διαδικασίες στο σχολείο ενισχύουν το ενδιαφέρον και την ικανότητα των μαθητών/τριών στην επίλυση προβλημάτων, αυξάνει τις πρωτοβουλίες τους για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων με στόχο και τη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος. Συνεπώς, η ΕΑΑ δεν μπορεί παρά να είναι μια εκπαίδευση με δημοκρατία που ενισχύει την ικανότητα των μαθητών να εμπλέκονται και να επηρεάζουν διαδικασίες κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *αειφορία, αειφόρος ανάπτυξη, δημοκρατικό σχολείο*

Η Παιδαγωγική αξιολόγηση των εκπαιδευομένων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: μία μελέτη περίπτωσης

Εύα Σαουλίδου-Σέβη
Εκπαιδευτικός

Η τάση να αντιμετωπιστεί ο μαθητής/τρια ως μια πολύπλευρη προσωπικότητα με πολλαπλή νοημοσύνη, σύμφωνα με ποικίλες έρευνες των τελευταίων ετών, οδήγησε και την ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα να προβεί σε αλλαγές στα προγράμματα σπουδών, να κατευθυνθεί στον εναλλακτικό τρόπο αξιολόγησης της μαθητιώσας νεολαίας και να οδηγηθεί στην ανέλιξη και αποτελεσματικότητα των σχολικών μονάδων. Καθώς το Ιδιωτικό Σχολείο της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης ήταν πάντα προσανατολισμένο προς μια περιγραφική και ολιστική προσέγγιση της αξιολόγησης των μαθητών/τριών του, εφόσον θεωρεί ότι επιτυγχάνονται: ουσιαστική μέτρηση δεξιοτήτων, ανάδειξη των ικανοτήτων, ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και διακριτική αξιολόγηση των μαθητών/τριών, τα νέα δεδομένα αποτέλεσαν το έναυσμα να συστηματοποιήσουμε και να οργανώσουμε τις ήδη υπάρχουσες στο σχολείο μορφές περιγραφικής αξιολόγησης. Σκοπός της παρουσίασης είναι οι εποικοδομητικές μέθοδοι αξιολόγησης των επιδόσεων των μαθητών και μαθητριών που χρησιμοποιούμε στο σχολείο μας τα τελευταία χρόνια με στόχους την αποφυγή βαθμοθηρίας και την ανάδειξη της αντικειμενικής εκτίμησης των μαθητών βασισμένη τόσο σε ποιοτικά όσο και σε ποσοτικά χαρακτηριστικά. Ακολουθήθηκε η μέθοδος έρευνας/δράσης που περιελάμβανε μια σειρά δραστηριοτήτων που δομήθηκαν και οργανώθηκαν μέσω των συνεδριάσεων του Συλλόγου Διδασκόντων όπως: α) αξιοποίηση των εντύπων των προηγούμενων σχολικών χρόνων, β) συλλογή και αξιοποίηση παρεμφερούς υλικού από ποικίλες πηγές, γ) διερεύνηση της κοινής γνώμης μέσω ερωτηματολογίων προς τους γονείς και τους, δ) εκπαιδευτικούς, ε) σύνταξη κριτηρίων βάσει των οποίων θα διαμορφώνονταν οι αξιολογικοί πίνακες και στ) σύγκριση εντύπων και τελική επιλογή του ιδανικότερου. Προσμετρώντας κάθε παράμετρο αντικειμενικής δυσκολίας εφαρμογής: γραφειοκρατική επιβάρυνση, χρονοβόρα διαδικασία, υπερβολική αυτοπεποίθηση μαθητών/τριών και γονέων, αποπροσανατολισμό γονέων ως προς την ποιοτική αξιολόγηση, τα συμπεράσματα ήταν ενθαρρυντικά σχετικά με τη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών, την καλλιέργεια της αυτοαξιολόγησης, την ενίσχυση της κοινωνικοσυναισθηματικής δεξιότητας και τη θετική στάση των γονέων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *περιγραφική αξιολόγηση, έντυπα, ολιστική προσέγγιση, αποτελεσματικότητα*

Σχεδιασμός ενός περιβάλλοντος μεικτής πραγματικότητας

για τη διδασκαλία του προσανατολισμού στο χώρο σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Ελένη Νάπα, Φωτεινή Ρόιδου
ΔΠΜΣ Δυτικής Μακεδονίας

Πολλοί παιδαγωγοί και ερευνητές έχουν κάνει λόγο για τη χρήση απτών αντικειμένων στη διαδικασία της μάθησης. Τα τελευταία χρόνια δόθηκε μεγαλύτερη προσοχή στις εκπαιδευτικές μεθόδους που ενσωματώνουν το σώμα για την οικοδόμηση ουσιαστικών συνδέσεων μεταξύ της σωματικής δραστηριότητας και των σημαντικών αρχών και σχέσεων σε τομείς όπως τα μαθηματικά και η επιστήμη. Η ενσώματη μάθηση είναι μια κιναισθητική, συλλογική, πολυτροπική και βιωματική διαδικασία, η οποία απαιτεί τη συμμετοχή όλων των μελών του ανθρώπινου σώματος για τη μεταφορά μηνυμάτων. Στηρίζεται στη θεωρία της ενσώματης νόησης, όπου αναφέρει ότι η κινητοποίηση του σώματος, μπορεί να χρησιμεύσει ως πρωταρχικό σημείο για τη διευκόλυνση της ανάκτησης ψυχικών ή λεκτικών στοιχείων. Η μάθηση είναι αποτέλεσμα των ερεθισμάτων που λαμβάνει το σώμα τα οποία μετατρέπονται σε προσωπικό βίωμα μέσω κινητικών δραστηριοτήτων. Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε με στόχο το σχεδιασμό ενός περιβάλλοντος μεικτής πραγματικότητας για τη διδασκαλία του προσανατολισμού στο χώρο σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε παρέμβαση σε μαθητές Ειδικού Σχολείου, μέσω δομημένων δραστηριοτήτων. Ο πειραματικός σχεδιασμός της έρευνας περιλάμβανε δύο ομάδες μαθητών, την πειραματική ομάδα και την ομάδα ελέγχου. Στην πρώτη ομάδα πραγματοποιήθηκε παρέμβαση μέσω δραστηριοτήτων μεικτής πραγματικότητας που κατασκευάστηκαν στο Makey Makey και στο Scratch, ενώ στη δεύτερη ομάδα πραγματοποιήθηκε παρέμβαση μέσω των προτεινόμενων δραστηριοτήτων του Αναλυτικού Προγράμματος των Ειδικών Σχολείων. Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση φύλλου εργασίας που περιλάμβανε ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου και αναλύθηκαν μέσω ποσοτικής ανάλυσης. Με την ολοκλήρωση της παρέμβασης, διαπιστώθηκε ότι η πειραματική ομάδα κατέκτησε τους διδακτικούς στόχους πιο γρήγορα από την ομάδα ελέγχου. Η ενσώματη μάθηση ως μέσο διδασκαλίας συγκριτικά με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας, όπως αναγράφεται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών των Ειδικών Σχολείων ενδείκνυται για τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς μέσω αυτής προκύπτει εννοιολογική κατανόηση και όχι μηχανιστική. Στο σύγχρονο δημοκρατικό σχολείο, όπου κρίνεται απαραίτητη η ένταξη όλων των μαθητών, η ενσώματη μάθηση θα μπορούσε να αποτελέσει μέσο διδασκαλίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: ενσώματη μάθηση, *makey makey*, προσανατολισμός

Πρακτική δημοκρατίας στην τάξη

Νεκταρία – Φιλίτσα Αγραφιώτη

Ομάδα Εργασίας Ψυχοβιοαναλυτικής Έρευνας «έκ τῶν ὑστέρων»

Σε μια τάξη, που ξεκινά μετωπικά, η επιθυμία των παιδιών να έχουν λόγο, που, στο μετωπικό σύστημα, εκ των πραγμάτων, δεν έχουν, για όλα όσα συμβαίνουν στην τάξη, οδηγεί στην κυκλική τοποθέτηση των θρανίων. Ο δάσκαλος, από κυρίαρχος της τάξης, μεταμορφώνεται σε συντονιστή της ομάδας της. Το κάθε παιδί, έχοντας πλήρη εικόνα της δράσης των άλλων, μπορεί να είναι ρυθμιστής του μαθησιακού γίνεσθαι. Το παραγόμενο προϊόν αποτυπώνεται ως «Ελεύθερη Προαιρετική Εργασία, για το σπίτι». Στο τέλος του έτους, το Διοικητικό Συμβούλιο της τάξης, με σύμβουλο τον δάσκαλο, πραγματοποιεί τους Διαγωνισμούς για την κατάταξη των συμμετοχών. Η αξιολόγηση όλων (και του δάσκαλου, που βαθμολογείται, μυστικά, ανώνυμα, από τα παιδιά, κάθε εβδομάδα, τρίμηνο, τέλος, για αν θα συνεχίσουν, μαζί, την επόμενη χρονιά) είναι έργο όλων. Για κάθε παιδί και τον δάσκαλο (και τον εαυτό τους), βγαίνει, διασταυρωτικά, για κάθε εβδομάδα, τρίμηνο και στο τέλος της χρονιάς, ο μέσος όρος βαθμολογίας, από το τμήμα, με τον δάσκαλο να έχει, με σύμβουλο κοινωνιόγραμμα, μόνον, μικρή (1-3 βαθμούς), τροποποιητική, παρέμβαση. Κάθε πρώτη ημέρα της εβδομάδας, τριμήνου και πριν την λήξη του έτους, ανακοινώνεται η επίδοση του κάθε (πλην, αν δεν ήθελε, λαμβάνοντας και την ευθύνη για τα εξ αυτού παρεπόμενα) παιδιού. Το πειθαρχικό μέρος ήταν θέμα της ολομέλειας: για επείγουσα υπόθεση, με άμεση ψηφοφορία, αμέσως εκτελεστό, άλλως, στην απολογιστική και προγραμματιστική συζήτηση, στο τέλος της εβδομάδας. Οι μαθητές έμαθαν πώς να μαθαίνουν: το απέδειξαν, με την μετέπειτα πρόοδό τους, τις επιτυχίες των, στην είσοδό τους, με εξετάσεις, στις ανώτατες σχολές, όντας (σύγκριση με παιδιά στα ίδια σχολεία) υπέρτερες εκείνων της μεθόδου, που η παρούσα αντικατέστησε, βεβαιώνοντάς μας, ότι οφειλόταν στο σύστημα αυτό μάθησης. Το υλικό της πρακτικής αυτής του επί τιμή Α΄ Σχολικού Συμβούλου Φιλολόγων Κωνσταντίνου Β. Δημουλά, όταν ήταν δάσκαλος, επεξεργάστηκαν, προς αξιοποίηση, μέλη της ανοιχτής διεπιστημονικής Ομάδας Εργασίας Ψυχοβιοαναλυτικής Έρευνας «έκ τῶν ὑστέρων».

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: δημοκρατούμενη τάξη, αυτοδιαχείριση τάξης, ομάδα

Η «πλάγια» επιθετικότητα στο σχολείο

Νεκταρία-Φιλίτσα Αγραφιώτη

Ομάδα Εργασίας Ψυχοβιοαναλυτικής Έρευνας «έκ τῶν ὑστέρων»

Με σκοπό να δειχτεί αν τα αγόρια ή τα κορίτσια είναι πιο επιθετικά, σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα θεωρητικής μελέτης για το πέρασμα της δημοκρατίας στην τάξη και στο σχολείο, παρατηρήσαμε (έρευνα πεδίου) και καταγράψαμε την συμπεριφορά των παιδιών (αγόρια, κορίτσια, 12-18 ετών) του (πολυπληθούς) σχολικού συγκροτήματος 1ου Γυμνασίου / Λυκείου Λάρισας, στις ώρες διαλείμματος, για περίπου ένα χρόνο (2012-3). Η (φυσική, ως το μόνο είδος έρευνας, που θα μπορούσε να γίνει, στην περίπτωση μας) παρατήρηση έγινε από τον επί τιμή Α΄ Σχολικό Σύμβουλο Φιλολόγων Κωνσταντίνο Β. Δημουλά, στις ώρες λειτουργίας του εκεί στεγαζόμενου Γραφείου Σχολικών Συμβούλων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Λάρισας, όταν δεν ήταν σε αποστολή, και η επεξεργασία των αποτελεσμάτων από υποομάδα της ευρύτερης ανοιχτής διεπιστημονικής Ομάδας Εργασίας Ψυχοβιοαναλυτικής Έρευνας «έκ τῶν ὑστέρων». Επιλέχθηκε η συγχρονική μέθοδος (μέθοδος των επάλληλων ομάδων), σύμφωνα με την οποία επιλέγονται, συγχρόνως, πολλές ομάδες ατόμων, μία από κάθε ηλικία, οι οποίες και εξετάζονται, όλες, συγχρόνως, μία μόνον, φορά, επειδή το δείγμα δεν θα μπορούσε να είναι ηλικιακά, ανά τάξη, σταθερό. Έγιναν συγκρίσεις, μεταξύ φύλων και ηλικιών. Με βάση ψυχολογική κλίμακα εκτίμησης, διακρίναμε (έμμεσος τρόπος χειρισμού της μεταβλητής της επιθετικότητας, κατά την εμφάνισή της (χρόνος και είδος της έκφανσής της)) τα παιδιά ανάλογα με τον βαθμό, που συγκέντρωσαν, στην κλίμακα αυτή, συσχετίζοντας τον χρόνο με το είδος έκφανσής της. Το ερώτημα ήταν αν υπάρχει σχέση μεταξύ χρόνου και τρόπου εμφάνισης της επιθετικότητας, σε ένα ομαδοποιητικό πλαίσιο. Από την ανάλυση παραγόντων, ευρέθηκε ότι τα αγόρια ήταν επιθετικά χωρίς αναστολές, αμέσως, ευθέως, τα δε κορίτσια με αναστολές, αργότερα, πλαγίως. Φαίνεται, έτσι, ότι η συμπεριφορά μας αρχίζει, πάντα, ως ενάντια συμπεριφορά, που οι γυναίκες, ίσως, γρήγορα, αποκάμοντας, στην εκδήλωσή της, απωθούν, για όταν δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία, εμφανίζοντας αγαπητική συμπεριφορά, που δεν είναι παρά επιφανειακή (συμβατική) αναστολή της επιθετικότητας, μέχρις αυτή εκβραστεί, αγριότερη, συμπέρασμα χρήσιμο στα περί δημοκρατίας στο σχολείο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: επιθετικότητα, φύλο, χρωμοσωμοϋπόβαθρο

***Μαθαίνοντας το γράμμα Φ με ευχάριστο και ενδιαφέρον τρόπο.
Δραστηριότητες εξάσκησης της φωνολογικής επίγνωσης σε μαθητές
με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ)***

Κατερίνα Ρήγα

Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ασημίνα Ρήγα

Πανεπιστήμιο Πατρών

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να δώσει κάποιες κατευθυντήριες γραμμές πάνω στα ερωτήματα πώς μαθαίνει κάποιος ένα γράμμα και πώς μπορεί ο δάσκαλος να συνδράμει τους μαθητές με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΕΜΔ) στη διαδικασία της μάθησης. Επιπλέον, παρουσιάζει μια σειρά από διαδραστικές ασκήσεις που στόχο έχουν να βοηθήσουν τους μικρούς μαθητές που αρχίζουν να φοιτούν στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου στην εξάσκηση της φωνολογικής τους επίγνωσης. Μέσα από διεπιστημονικές μελέτες διαφαίνεται πως προκειμένου να μάθει το παιδί ένα γράμμα, θα πρέπει προηγουμένως να το δει, να προσλάβει τα χαρακτηριστικά του και τη φθογγική ταυτότητά του και να το συγκρατήσει στη μακρόχρονη μνήμη του, έτσι ώστε να μπορεί να το εντοπίζει κάθε φορά που χρειάζεται. Συνεπώς μαθαίνω ένα γράμμα σημαίνει ότι μπορώ να το αναγνωρίζω και να το ανακαλώ στη μνήμη μου σε κάθε περίπτωση. Σκοπός λοιπόν της εν λόγω εργασίας είναι αφενός μεν οι μαθητές να εξοικειωθούν με την ιστορία του αλφαβητικού συστήματος γραφής μέσω της παρουσίασης ενός από τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου, του γράμματος φ, και αφετέρου η περαιτέρω αφομοίωση του γράμματος μέσα από ασκήσεις που στόχο έχουν να κινητοποιήσουν την περιέργεια και το ενδιαφέρον του μαθητή.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: φωνολογική επίγνωση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ΕΜΔ

***Lifelong learning and specific inclusion issues: A case report of an incident
with dyslexia in teacher education and training***

Vassiliki Ioannidi

BA, PhD, Tutor, National and Kapodistrian University of Athens. Adjunct Faculty Member,
Hellenic Open University

Ilianna Gogaki

University of Aegean

The purpose of this article is to present a case of dyslexia as a instructive example of inclusion within the framework of lifelong teacher education in order to implement theoretical knowledge. The combination of theoretical and applied knowledge aims at supporting teachers in all structures of General and Special Education. The theoretical framework of this poster is based on the conceptual approach of lifelong training and teacher education, which reflects a dynamic approach to modern education objectives and is one of the European Union's priorities for social cohesion. Support for teachers is a key factor in the process of inclusion pupils with special needs into general and special education and is a key part of the whole learning process, precisely because it aims to provide support from teachers themselves to all pupils without discrimination (Watkins, 2004). The methodological approach uses the case study research design in teacher education. A case of a child with dyslexia is presented, as well as the symptomology that it presents. The next item is the presentation of the diagnosis process followed and the educational intervention of problems encountered by this pupil. Emphasis is placed on an overall response and rehabilitation program, which may include sequential and systematic exercises and instructions at the verbal and visual level. In conclusion, supporting teacher professional development is an important part of the effort to increase the teaching and learning of children with and without learning difficulties. Training is considered necessary for teachers, as it contributes to the fulfilment of their personal objectives and, therefore, their personal satisfaction, and to their easier acceptance by their social surroundings (Moyer, 2015). In the education of the 21st century, we need to focus on teaching young people what they can learn (Middlewood et al., 2005). The combination of verbal and visual means helps pupils significantly in writing to write more qualitative texts and to make more and more substantial improvements to their texts. Therefore, their inclusion becomes a feasible objective. Finally, the paper concerns the presentation of an incident with dyslexia in lifelong teacher education and training as a specific topic and inclusive issue for a modern democratic school.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *teacher education, lifelong, inclusion, dyslexia.*

Αναπτύσσοντας μια αποτελεσματική σχέση συνεργασίας μεταξύ σχολείου –οικογένειας: πρακτικές εφαρμογές στο δημοτικό σχολείο

Ευαγγελία Ζούνη, Παναγιώτα Καραφέρη
Εκπαιδευτικός

Για την ολοκληρωμένη κατανόηση του πεδίου που αφορά την «συνεργασία σχολείου-οικογένειας» κρίνεται αναγκαία η παρουσίαση των βασικών θεωρητικών μοντέλων που περιγράφουν τη συνεργασία σχολείου –οικογένειας. Στη συνέχεια, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε πρακτικές εφαρμογές, παρουσιάζοντας δραστηριότητες οι οποίες υιοθετού-

νται τόσο από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους γονείς/κηδεμόνες των μαθητών/τριών. Οι πρακτικές αυτές εφαρμογές αναπτύσσονται στη βάση του νομοθετικού πλαισίου που αφορά την οργάνωση και λειτουργία των δημοτικών σχολείων και έχουν ευεργετικές συνέπειες όχι μόνο στη βελτίωση της σχολικής επίδοσης των μαθητών/τριών και στην αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων συμπεριφοράς αλλά και στην ενίσχυση της γονεϊκής εμπλοκής στη σχολική ζωή συνολικά. Ο σκοπός της επιστημονικής εργασίας είναι η κριτική παρουσίαση των βασικών θεωρητικών μοντέλων που έχουν κατά καιρούς προταθεί για τη σχέση του σχολείου με την οικογένεια, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, συνδέοντας τη θεωρία με πρακτικές εφαρμογές στο δημοτικό σχολείο και υπό το πρίσμα του νέου νομοθετικού πλαισίου που αφορά την οργάνωση και λειτουργία των δημοτικών σχολείων. Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναλύεται με κριτικό τρόπο το σώμα των δημοσιευμένων εργασιών που αναφέρονται στη σχέση σχολείου –οικογένειας (μέσω σύνοψης, ταξινόμησης και σύγκρισης) και διατυπώνονται πρακτικές επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ σχολείου –οικογένειας. Σκιαγραφείται το υπάρχον πεδίο και αναδεικνύονται σημαντικά ζητήματα όπως αυτά προκύπτουν από την κριτική θεώρηση της σύγχρονης σχετικής βιβλιογραφίας. Επιχειρείται η διατύπωση συμπερασμάτων σχετικά με τους τρόπους βελτίωσης των υφισταμένων σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας, καθώς και των στάσεων και των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών και των γονέων ως προς τις προοπτικές διεύρυνσης της συνεργασίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *σχέσεις/σχολείου –οικογένειας, εκπαιδευτικοί, γονεϊκή εμπλοκή, επικοινωνία*

Ο σχεδιασμός μια εκπαιδευτικής έκθεσης για τη σύνδεση της συνεταιριστικής ιστορίας με το σχολείο: «Φέραμε στο κόρφο μας τα κλήματα», Ιστορίες προσφυγιάς και συνεργατικότητας για τον οίνο και το αμπέλι μέσα από τις μνήμες του Συνεταιρισμού Ν.Αγχιάλου

Αλέξανδρος Καπανιάρης, Μανώλης Βαρβούνης
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η εισήγηση αφορά τη παρουσίαση του σχεδιασμού της εκπαιδευτικής έκθεσης για την Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέσα από το ιστορικό αρχείο του Αγροτικού Οικοποιητικού Συνεταιρισμού Νέας Αγχιάλου «Η ΔΗΜΗΤΡΑ». Το υλικό της έκθεσης προέκυψε από αντίστοιχη αρχειακή εθνογραφία που είναι σε εξέλιξη με θέμα ιστορίες προσφυγιάς και συνεργατικότητας από την Αγχιάλο της Ανατολικής Ρωμυλίας στη Νέα Αγχιάλο της Μαγνησίας. Ειδικότερα θα παρουσιαστεί η δομή της εκπαιδευτικής έκθεσης που περιλαμβάνει δέκα ενότητες με φωτογραφίες, ντοκουμέντα, καρτ ποστάλ, χειρόγραφα και άλλο σπάνιο υλικό συνοδευόμενο με κατατοπιστικά κείμενα που τεκμηριώνουν το οπτικό υλικό. Αναλυτικότερα οι ενότητες είναι: 1) Άμπελος και Οίνος στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο, 2) Το

αμπέλι και ο οίνος στο Βυζάντιο και στην Ορθοδοξία, 3) Το αμπέλι και ο οίνος στο λαϊκό πολιτισμό και την τέχνη, 4) Οι Αγκιαλίτες πρόσφυγες της Ανατολικής Ρωμυλίας και η νέα πατρίδα τους, 5) Η ίδρυση του Συνεταιρισμού με την επωνυμία «Αγροτική Λαϊκή Τράπεζα Νέας Αγκιάλου "Η ΔΗΜΗΤΡΑ" - Τα πρώτα χρόνια έως τον πόλεμο 1940-41, 6) 1940-1960: ο Πόλεμος του 1940-41, οι πρώτες προσπάθειες στην μεταπολεμική περίοδο και τα νέα βήματα της Οργάνωσης, 7) Η στροφή προς την εμφιάλωση και τη βιομηχανική παραγωγή, 8) Νέες εγκαταστάσεις, νέα προϊόντα και εκσυγχρονισμός της παραγωγής, 9) Η περίοδος διασφάλισης της ποιότητας και οι νέες επενδύσεις και 10) Παρελθόν, παρόν, μέλλον του Αγροτικού Οινοποιητικού Συνεταιρισμού Νέας Αγκιάλου «Η ΔΗΜΗΤΡΑ». Το υλικό των πληροφοριακών ταμπλό της έκθεσης και στις δέκα ενότητες χωρίζεται σε δύο ζώνες. Η κεντρική πάνω ζώνη που καταλαμβάνει και την μεγαλύτερη έκταση στην κυρίως παρουσίαση της ενότητας με συνοπτικά κείμενα, φωτογραφίες με επεξηγήσεις, χάρτες και διαγράμματα. Η κάτω ζώνη αφορά εργαλεία και προϊόντα της καθημερινής ζωής (κοινωνικός βίος) που συνδέονται με το πληροφοριακό υλικό της πάνω ζώνης για την κάθε ενότητα. Κατά τη διάρκεια της ξενάγησης οι μαθητές/τριες θα έχουν την δυνατότητα να περιηγηθούν στην εκπαιδευτική έκθεση με βάση έναν ξεναγό που έρχεται από το παρελθόν. Η Θέα Δήμητρα, θεά της γεωργίας, αλλά και της ελεύθερης βλάστησης, του εδάφους και της γονιμότητας του, η οποία έχει δανείσει το όνομα της στον Αγροτικό Οινοποιητικό Συνεταιρισμό Νέας Αγκιάλου αναλαμβάνει τη θεματική ξενάγηση έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να έχουν τη δυνατότητα περαιτέρω οδηγιών και επεξηγήσεων καθώς μεταβαίνουν από την μια ενότητα στην άλλη σ' ένα πλούσιο υλικό με θεματικές ιστορίας, γεωγραφίας, λαογραφίας και αγροτικής παράδοσης.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: *προσφυγιά, συνεργατικότητα, αρχαιακή εθνογραφία*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου ευχαριστεί θερμά τους/τις εθελοντές/τριες για τη συμβολή τους στην οργάνωση του Συνεδρίου, το Τμήμα Τουρισμού της Περιφέρειας Θεσσαλίας και το Δήμο Ρήγα Φεραίου για την προσφορά βιβλίων, καθώς και τους ακόλουθους χορηγούς:

